00083066

BOMBAY BRANCH
OF THE
Royal Asiatic Society.

Digitized with financial assistance from
Government of Maharashtra
on 30 January, 2020

DOCTRINA
NVMORVM VETERVM.

DOCTRINA
NVMORVM VETERVM

CONSCRIPTA

A

IOSEPHO ECKHEL

THESAVRO CAESAREO NVMORVM, GEMMARVMQVE VETERVM,
ET REI ANTIQVARIAE IN VNIVERSITATE VINDOBONENSI DOCENDAE
PRAEFECTO.

83066

PARS I.

DE

NVMIS VRBIVM, POPVLORVM, REGVM.

VOLVMEN

CONTINENS

AEGYPTVM, ET REGIONES AF[illegible]INCEPS IN
OCCASVM S[illegible]
OBSERVATA GENERALIA AD PARTEM I. HVIVS OPERIS,
ET
INDICES IN PARTEM I.

VINDOBONAE.

SVMPTIBVS IOSEPHI CAMESINA ET COMP.

IMPRESSVM TYPIS KVRTZBEKIANIS.

MDCCXCIV.

00083066

CONSPECTVS VOLVMINIS IV.

Numi urbium, populorum, regum.

Aegyptus. Pag. 1.
Numi Alexandrini. Pag. 26.
Nomi Aegypti. Pag. 99.
Marmarica. Pag. 116.
Cyrenaica. Pag. 117.
Syrtica. Pag. 130.
Byzacene. Pag. 133.
Zeugitana. Pag. 136.
Numidia. Pag. 152.
Mauretania. Pag. 153.
Numi populorum, urbiumque incertarum. Pag. 162.
Numi regum incertorum. Pag. 167.
Numi barbarorum. Pag. 170.
Plagia barbarorum numismatica. Pag. 176.

Obſervata generalia ad partem II hujus operis.

CAPVT I. *De magiſtratibus et titulis honorificis.* Pag. 187.

Sectio I. *Magiſtratus domeſtici.* Pag. 188.

§ I. *De ordinibus civitatum.* Pag. 18[illegible].
§ II. *De archontibus, praetoribus, ſcribis.* Pag. 192.
§ III. *De ephoris.* Pag. 199.
§ IV. *De prytanibus.* Pag. 200.
§ V. *De quaeſtoribus.* Pag. 202.
§ VI. *De pontificibus.* Pag. 203.
§ VII. *De Aſiarcha.* Pag. 207.
§ VIII. *De ſtephanephoris.* Pag. 212.
§ IX. *De panegyriarchis, agonothetis, gymnaſiarchis.* Pag. 214.
§ X. *De theologo.* Pag. 217.
§ XI. *De hieromnemone.* ibid.
§ XII. *De Amphictyonibus.* Pag. 219.
§ XIII. *De curatoribus.* Pag. 220.
§ XIV. *De ſophiſtis.* Pag. 221.

Sectio II. *Magiſtratus Romani.* Pag. 224.
§ I. *De ordinibus Romanorum.* ibid.
§ II. *De conſulibus.* Pag. 228.
§ III. *De proconſulibus, propraetoribus, legatis, praeſidibus.* Pag. 229.
§ IV. *De quaeſtoribus, proquaeſtoribus, quaeſtoribus procos., quaeſtoribus propr.* Pag. 245.
§ V. *De procuratoribus.* Pag. 249.
§ VI. *De pontifice, VIIviro epulonum.* Pag. 252.
§ VII. *De parentibus, patronis.* ibid.
CAPVT II. *De Magiſtratu eponymo.* Pag. 255.
CAPVT III. *De urbibus autonomis, liberis, immunibus.* Pag. 262.
CAPVT IV. *De urbibus amicis et foederatis.* Pag. 271.
CAPVT V. *De urbibus metropolibus.* Pag. 278.
CAPVT VI. *De urbibus primis.* Pag. 282.
CAPVT VII. *De populis, et urbibus neocoris.* Pag. 288.
CAPVT VIII. *De urbibus ſacris, et aſyli jure gaudentibus.* Pag. 306.
CAPVT IX. *De urbibus navarchidibus.* Pag. 309.
CAPVT X. *De mentione ſitus, et magnitudinis.* Pag. 310.
§ I. *a regionibus, populis, urbibus.* Pag. 311.
§ II. *a montibus.* Pag. 312.
§ III. *a luco.* Pag. 313.
§ IV. *ab ἀνω et κατω.* ibid.
§ V. *a mari.* ibid.
§ VI. *a fluviis et fontibus.* ibid.
§ VII. *a magnitudine.* Pag. 320.
CAPVT XI. *De urbium variis nominibus.* Pag. 320.
CAPVT XII. *De urbibus originem ſuam, aut communicatam cum aliis civitatem profeſſis.* Pag. [illegible]
CAPVT XIII. *De urbibus imperatorum nomina ſibi addentibus.* Pag. 325.
CAPVT XIV. *De reliquis urbium epithetis.* Pag. 330.
CAPVT XV. *De concordia.* Pag. 331.
§ I. *Concordia generatim ſumpta.* Pag. 332.
§ II. *Concordia inter Auguſtos.* ibid.
§ III. *Concordia civitatum exterarum cum Romanis.* ibid.
§ IV. *Concordia civitatum ſecum ipſis.* Pag. 333.
§ V. *Concordia cum civitate una, vel pluribus.* ibid.
CAPVT XVI. *De adluſione ad urbis populive nomen.* Pag. 341.
CAPVT XVII. *De herοibus, heroidibus, conditoribus, perſonis illuſtribus.* Pag. 342.
CAPVT XVIII. *De numis ciſtophoris.* Pag. 352.
§ I. *Eorum catalogus.* ibid.
§ II. *patria.* Pag. 354.

§ III. *typi.* Pag. 356.
§ IV. *inſcripta magiſtratuum nomina.* Pag. 359.
§ V. *eorum origo, et aetas.* Pag. 363.
§ VI. *metallum, pondus, uſus, copia.* Pag. 364.
§ VII. *Ciſtophori improprii.* Pag. 367.
CAPVT XIX. *De numis inſcriptis:* ΑΝΕΘΗΚΕ. Pag. 368.
CAPVT XX. *De characteribus chronologicis.* Pag. 374.
Sectio I. *De epocha.* Pag. 375.
II. *De epochis urbium, populorum, regum monetae inſcriptis, earumque initio.* Pag. 377.
III. *De modo, quo anni in numis ſcribi conſuevere.* Pag. 381.
IV. *De epochis in moneta vetere latius patentibus.* Pag. 395.
§ I. *Aera Seleucidarum.* Pag. 396.
§ II. *Aera Pompejana.* Pag. 399.
§ III. *Aera Caeſariana.* Pag. 400.
§ IV. *Aera Actiaca.* Pag. 401.
V. *De variis unius ejusdemque urbis epochis.* Pag. 402.
VI. *De epocha duplice in uno eodemque numo.* Pag. 403.
VII. *De anni apud veteres initio.* Pag. 404.
VIII. *De modo epocharum exordia eruendi.* Pag. 405.
IX. *De annis principatus et magiſtratus.* Pag. 411.
X. *De numis inſcriptis:* ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Pag. 413.
XI. *De menſibus, et diebus.* Pag. 420.
CAPVT XXI. *De feſtis ac ludis.* Pag. 421.
§ I. *Commune.* Pag. 428.
§ II. *Catalogus feſtorum ludorumque.* Pag. 43[illegible].
CAPVT XXII. *De numis regum, principum etc.* Pag. 454.
§ I. *Catalogus regionum, et urbium, quae numos regum, principumve ſuorum nomine ſignaverunt.* Pag. 455.
§ II. *De nominibus principum.* Pag. 457.
§ III. *De mentione dignitatis in numis principum.* Pag. 459.
§ IV. *De variis principum titulis epithetis.* Pag. 460.
§ V. *De inſignibus regum, et principum.* Pag. 463.
CAPVT XXIII. *De numis coloniarum.* Pag. 464.
Sectio I. *Catalogus coloniarum R., et municipiorum.* Pag. 465.
II. *Quae coloniarum R. et municipiorum ratio.* Pag. 467.
III. *De inſcriptionibus in numis coloniarum et municipiorum.* Pag. 470.
IV. *De coloniarum et municipiorum nominibus epithetis.* Pag. 471.
V. *De magiſtratibus in his.* Pag. 474.
§ I. *IIviri.* ibid.
§ II. *IIviri quinquennales.* Pag. 476.

§ III. *Praefecti IIviri et quinquennales.* Pag. 477.
§ IV. *IIIIviri.* Pag. 480.
§ V. *Aediles.* Pag. 481.
§ VI. *Decuriones.* Pag. 482.
§ VII. *De conditione magiſtratuum municipalium.* ibid.
§ VIII. *Caeſares et reges IIviri.* Pag. 487.
Sectio VI. *De typis in numis coloniarum, et municipiorum.* Pag. 488.
VII. *De permiſſu ſignandae in coloniis monetae.* P[illegible] [illegible]97.
VIII. *De metallo in coloniarum numis.* Pag. [illegible]
IX. *Quando numi in coloniis feriri deſierint.* Pag. 500.
X. *De numis heterogeneis in moneta coloniarum.* ibid.

* * *

Indices IV. in univerſam partem I. Pag. 503.

AEGYPTVS.

Primam Aegypti vetuſtiſsimae ac tot laudibus celebratae epocham ad noſtrum inſtitutum non pertinere, nemo eſt, qui non intelligat. A regibus tum ſuis gubernatam, quos Pharaones ſacrae literae, ſcriptores Graeci privatis nominibus appellant, vix credam propria moneta uſam. Novi, a Diodoro Siculo ad iſtud aevum referri legem latam adverſum eos, qui monetam adulterarent, [a]) ſed vereor, ut leges omnes, quas ibi praedicat, apud veteres Aegyptios valuiſſe credibile ſit, aut forte moneta ea fuit minus proprie talis, nimirum quae certo tantum nobilis metalli pondere conſtiterit. Sunt, qui in vetere ejus aevi Aegyptiorum moneta numerent tenuiſsima auri folia, quae ſaepe ſub lingua cadaverum medicatorum (*mumias* hodie dicunt) reperiuntur. Sed neque haec in noſtrum cenſum admittimus, quorſum nos illos tantum numos vocamus, qui impreſſa qualiacunque publicae auctoritatis ſigna continent. Veriſimile igitur, ea adhuc aetate apud Aegyptios aurum argentumque non numeratum fuiſſe, ſed appenſum, perinde atque tum apud alias gentes fuit conſtitutum. Eſt haec communis nunc eruditorum ſententia. At non ita viſum ornatiſsimae viragini Maſsilienſi Barbier de Longpré, quae luculentum, ut putabat, Pharaonis numum, et quod ſequitur, omnium, qui per orbem celebrantur, antiquiſsimum regi Boruſſorum dono miſerat. Eum deſcriptum, et quod mirere, collaudatum vide in *Nouveaux Memoires de Berlin 1744. hiſt. p. 26.* et in *Journ. encyclop. Octob. 1776. p. 218.*

Regibus indigenis ſucceſſere reges Perſae, ex quo Cambyſes Aegyptum in poteſtatem ſuam redegit, et duravere, dum Alexander everſi regni Perſici provincias omnes ſibi ſubjiceret. Habuerintne Aegyptii Perſis ſubjecti monetam, quam Aegyptiam proprie dicere poſsis, non ſatis conſtat. Dubium non eſt, communi tum Aegyptios cum Perſis moneta, Daricis ſcilicet uſos. Enimvero ſignatae in Aegypto intra hanc periodum

a) L. I. §. 78.

monetae unicum exemplum apud Herodotum reperio. Narrat is, [a]) Aryandem, qui pro Cambyſe Perſa Aegypti res procurabat, ab hujus ſucceſſore Dario neci datum propter adrogatum ſibi monetae jus. Nam cum Darius ex auro puriſsimo numos flandos curaſſet, ſimiles in Aegypto Aryandes, ſed ex argento item puriſsimo feriit. Addit, ſua quoque aetate argentum omnium puriſſimum eſſe Aryandicum. Polluci quoque argentum, quod perpurgatum eſt, dicitur Aryandicum. [b]) Hoc tamen ipſum exemplum potius probat, quod dixeram, communem fuiſſe tum Aegyptiis Perſisque monetam. Nam quod Aryandes tentaverat, contra leges factum.

Viſum tamen eruditis nonnullis, Aegypto etiam ſub Perſis propriam pecuniam fuiſſe. Sane iſtud veriſimile cenſet Pellerinius propterea, quod et Phoenices et Philiſtaei vicini, et iisdem Perſis ſubjecti ſuam habuere monetam. [c]) Verum ex numis, quos ediderat, alii a ſeveriore criſi verae ſuae patriae ſubinde ſunt reſtituti, alii dubium adhuc relinquunt, ſintne revera moneta Aegyptia, aut ſaltem ejus certum criterium non praebent. Ita Winckelmannus Aegyptium numum dixit, [d]) quem eſſe Crotonis verius judicavit Pellerinius. [e]) Idem Pellerinius numum remotae antiquitatis edidit: [f])

Bos gibboſus jacens, cujus tergum operimento tectum eſt, inter ejus cornua lunae diſcus. X *Eques d. haſtam, cujus caput pileo tegitur, circum literae peregrinae.* AR. II.

Vir eruditus typo amicae Apin agnoſcit Aegyptiis deum familiarem, et cum numus praeterea ex Aegypto ſibi adlatus eſſet, non dubitat eum Aegypto tribuendum. Non magnopere repugnavero. Sed quod addit, credibile eſſe, typo equitis exhiberi Aryandem Aegypti praefectum ſub Dario poſtremo Perſiae rege, (corrige, ſub Dario Hyſtaſpis,) minus [illegible] eruditis probabitur. Narrat Herodotus, ut paullo ſupra docui, Aryandem eodem modo ſignaſſe numos, quo Darius, niſi quod hujus eſſent aurei, illius argentei: ἀργυριον τωὐτο τȣτο ἐποιεε (νομισμα) At numorum aureorum Darii, nempe Daricorum, longe alius eſt typus, ut in Perſica monéta diximus, neque unquam Apin homo Perſa monetae intuliſſet, Aegyptiorum ſuperſtitione Perſis exoſa. Ergo ſaltem, quantum ex Herodoti verbis colligi poteſt, Aryandis hic numus eſſe nequit.

Mortuo Alexandro M. cum Ptolemaeus regnum Aegypti ſibi poſteritatique adſereret, tum vero copioſi in Aegypto numi regio nomine feriri coepti, ſed defecerunt victa ad Actium Cleopatra, et Aegypto in poteſtatem Romanorum redacta. Exin illuſtrem Auguſtorum Auguſtarumque ſeriem numiſmaticam Aegypto debemus, cujus nos merita ſuo loco adfatim praedicabimus. In hac ſingularem claſſem conſtituunt numiſmata illa, quae imperantibus Trajano, Hadriano, Antonino, Aurelio cum horum capite et inſcriptis Aegypti nomis magno numero ſignata ſunt.

---

a) L. IV. c. 166. b) L. III. c. XI. §. 87. et L. VII. c. XXIII. §. 98. c) Rec. III. p. 1. d) Hiſt. art. p. 63. edit. Dreſd. e) Rec. I. p. 46. f) Additions p. 15.

Dempta hac nomorum moneta certos alios urbium Aegyptiarum numos, ſeu autonomos, ſeu cum imperatorum capite non habemus, et qui hactenus hujus generis prolati ſunt, de horum aut fide aut vera lectione jure dubitatur. Vnde colligimus, urbibus ejus regionis permiſſum non fuiſſe propriae monetae uſum. Pellerinius binos ſolum numos vulgavit, quos in Aegypti urbibus ſignatos credidit, [a]) unum inſcriptum ΘΕΟΥ. ΠΑΝΟΣ, quem Panopolin revocavit, alium typo Apis, et Ibidis. De priore agam in numis nomi Panopolitae, de altero in numis Apis, et Batrachi Marmaricae urbium. Aegypti monetae accenſetur etiam ſequens:

ΣΩΤΗΡΑ. (ſic) *Caput muliebre turgente ſupra frontem diademate, pone urceus,* *et* Β. Δ. Χ ΚΑΛΛΗ. ΤΥΧΗ. ΑΙΓΗΠΤΟΥ. (ſic) *Mulier ſtans d. gubernaculum, ſ. cornucopiae.* AR. I. (Theupoli p. 1209.) AE. II. (Haym T. II. p. m. 100. Muſelli T. I. Pembrock P. II. tab. 16.)

Cum, ut dixeram, autonomis careat Aegyptus, veriſimile videtur, capite anticae Auguſtarum aliquam proponi, eamque honoris cauſa dici ΣΩΤΗΡΑ. Ceterum mira in utraque facie ſcribendi lex, in antica ΣΩΤΗΡΑ pro ΣΩΤΕΙΡΑ vel ΣΩΤΙΡΑ, in poſtica ΑΙΓΗΠΤΟΥ pro ΑΙΓΥΠΤΟΥ, quae bina peccata facile perſuadere poſſent, numos ſimiles ab adulteratoris officina prodiiſſe, niſi Haymii auctoritas eos ſuffragio ſuo adprobantis intercederet. Vidi ſerius eundem numum argenteum pondere tetradrachmum, ſed qui aperta νοθειας indicia prae ſe tulit. Aeneus ſimilis, ſed idem maniſeſte ſpurius exſtat etiam in muſeo Caeſareo. Arbitretur lector.

His praelibatis univerſam Aegypti monetam in tres claſſes tribuimus, quarum I. aget de numis regum, II. de numis Auguſtorum, dictis Alexandrinis, III. de numis nomorum Aegypti.

---

a) Rec. III. p. 3.

NVMORVM AEGYPTIORVM

CLASSIS I.

DE NVMIS REGVM.

Horum numi incipiunt ab auctore regni Ptolemaeo Lagi F, et deſinunt cum Cleopatra poſtrema Aegypti regina, ſuntque illuſtres in omni metallo. Rariſsimi aurei, rari argentei, obvii aenei.

Regum Ptolemaeorum hiſtoriam ac numos conſcripſit celeberrimus Vaillantius in opere: *Hiſtoria Ptolemaeorum Aegypti regum ad fidem numismatum accommodata. Amſtelaedami 1701. in folio.* Ad hiſtoriam quod attinet, ex fontibus quidem ipſis adcurate eam collegit, ſed ſermone illam Latino tam [illegible] ac barbaro, adeo ſcatente mendis cum ſuis, tum typographicis propinavit, ut ex ejus oratione ſenſum ſaepe ſanum non queas elicere. Negligentiae vero ſummae paſſim in hoc opere luculenta habes ſpecimina, ut cum in canone chronologico Epiphanem conſtanter appellat, qui Evergetes eſt, et cum Cleopatrae poſtremae hiſtoriam ſic finit: [a]) *Romani diem, quo capta fuit Alexandria* - - - Seriem numismatum ſi ſpectemus, potuit ſane vir illuſtris dignum aliquid hoc in opere praeſtare, qui et vetus erat in hac palaeſtra pugil, et gloriari ipſe jure potuit, *plures ſe poſsidere regum Aegypti numos, quam ſint in univerſis totius Europae cimeliis.* [b]) Verum idem ab eo hoc in opere fuit peccatum, quod et in ejus hiſtoria regum *Parthorum*. Nimirum cum ſingulorum regum vellet repraeſentare numos, maleque conſultum ſuo putaret operi, ſi vel in uno hiatum proderet, neceſſe non raro fuit niti conjecturis, ſed ſaepe inanibus, quarum fallaciam ex ipſis his commentariis facile perſpicies. Enimvero illud in regum Aegypti numis multo eſt moleſtiſsimum, quod magna eorum eſt copia, quos nulla certa ratione, etiam cum regis effigiem habent propoſitam, ſuis poſsis regibus tribuere me quidem judice, quod tamen judicium aliis multo fuiſſe proclivius video, ſed quam facultatem hactenus a me impetrare non potui. Sunt in muſeo Caeſareo horum regum tetradrachma omnino XXVI., ſed quae inter ſunt XIII., quibus veriſimili quapiam conjectura hactenus dare nomen non potui. In cauſa eſt, quod reges Aegypti omnes dicti ſunt Ptolemaei, et non niſi

a) pag. 187. b) in praefat.

raro in num[illegible]ldatur cognomen hono-rificum, qui[illegible] eorum nonnulli fuere inſignes. Quod quidem ſilentium non in numis modo, ſed et veteribus hiſtoricis culpandum, qui, cum Ptolemaeorum mentionem faciunt, raro, quotus fuerit, adjiciunt, incertosque nos in tanto eorum [illegible]umero relinquunt. Quae quidem neglig[illegible]nonnunquam et veteribus ſtomachum m[illegible]. Sic cum Ae[illegible]nus induceret Aegyptios aliqu[illegible] de Pto[illegible] narrantes, addit: ὁπόσος δὲ ἦν οὗτος, [illegible] ἐρέσθε, *quotus autem hic fuerit, ipſos interrogate.* a) Ceterum in factis hiſtoricis, quae enarrabo, Vaillantium plerumque ſecutus ſum. Quare neceſſe viſum non eſt indicare fontes. Numos *Vaillantio* ignotos, ut et recentiorum eruditorum obſervata locis ſuis inſerere non neglexi.

PTOLEMAEVS I. SOTER.

Lagi Macedonis et Arſinoes filius, et Herculis abnepos, ſi fides Theocrito, b) alii Philippi II. regis filium dixere, alii obſcurae originis ſecundum amarum grammatici cujusdam reſponſum apud Plutarchum. c) Vide eruditos criticos ad Curtii L. IX. cap. 8. Iam a praeclara in Philippum II. fide cognitus, mox ab Alexandro inter duces adlectus, in bellis omnibus cum virtute, tum comitate egregiam regi navavit operam. Mortuo Alexandro M. in celebri provinciarum inter duces partitione V. C. 431. A.X. 323 Aegyptum pro Philippo Aridaeo adminiſtrandam abſtulit. In ſuam profectus provinciam non multo poſt Cyrenaicam quoque ſibi ſubjicit, et Alexandri M. corpus magnifico apparatu accipit, dignumque tanti regis cineribus hoſpitium magnis ſumptibus Alexandriae inſtruit. Perdiccam, qui Alexandriam invaſerat, cum clade rejicit a ſuis mox interemptum, ſubinde Phoeniciam, Coeleſyriam, Iudaeam occupat. Inita cum Seleuco, Lyſimacho, Caſſandro adverſus Antigonum armorum ſocietate Demetrium Antigoni F. ad Gazam Palaeſtinae vincit, et Seleuco ad praeripiendam Babyloniam intento auxilia miniſtrat. Verum ab eodem Demetrio V. C. 448. famigerata ad Citium Cypri navali pugna vincitur. Antigono poſt hanc victoriam diadema regium ſumere auſo ipſe quoque Ptolemaeus diadema ſumit. Sociis belli Lyſimacho et Seleuco Antigonum V. C. 453. ad Ipſum Phrygiae internecione delet. Defectus viril[illegible]us praeterito Ptolemaeo Ceranno, qu[illegible]m ſibi uxor prima Eurydice peperit, [illegible]lterum ex Berenice natum regem ap[illegible]ellat, ipſe anno poſt V. C. 470. A. X. [illegible] moritur, annos natus LXXXI[illegible] d) regni anno XL. aliis XXXIX., a laude bellica, prudentia, moderatione, et conſtituto regno novo immortalem gloriam conſecutus.

Illuſtriores proles fuere ex *Eurydice* Antipatri F. *Ptolemaeus Ceraunus* a patre, ut dixi, praeteritus, ſubinde perfidus Seleuci percuſſor, et Macedoniae rex. Ex *Berenice*, de cujus genere infra in ejus numis, *Ptolemaeum II.* et *Arſinoen* Lyſimacho Thraciae regi nuptam, ſubinde fratris Ptolemaei II. uxorem. Sed Berenice jam ex priore ma-

a) Nat. anim. L. VIII. c. 4. b) Idyll. XVII. c) de ira cohib. d) Lucian. in Macrob.

rito Philippo quodam liberos habuit *Magam*, de quo in numis Ptolemaei II., tum *Antigonen* Pyrrho Epiri regi, et *Theogonen* Agathocli Syracuſano nuptas. [a])

Numi:

Caput regis diadematum. ℞ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ. *Aquila inſiſtens fulmini, per aream monogrammata varia, ut:* ΤΥΡ. *addita clava,* ΜΙ. *aliaque, vel initia vocabulorum, ut:* ΕΥ. ΠΗ. *etc: vel literae ſolitariae.* AV. I. (Pellerin, Pembrock.) AV. IV. (Muſ. Caeſ.) AR. I. obvii.

Caput regis diadematum. ℞ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ. *Iuppiter d. fulmen, ſ. clypeum in quadrigis elephantorum, inferne literae dubiae.* AV. II. (Liebe Goth. num. p. 9.)

Caput regis diadematum. ℞ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΣΩΤΗΡΟΣ. *Aquila fulmini inſiſtens, in area anni:* Λ. ΛΑ. ΛΒ. ΛΓ. ΛΔ. ΛΕ. Λς. *tum monogrammata varia et literae.* AR. I. (Pellerin, Muſ. Caeſ. Pembrock, Theupoli.)

Numos inſcriptos ΘΕΩΝ. ΑΔΕΛΦΩΝ. vide in moneta Ptolemaei II.

Soterem inter Ptolemaeos omnes facillime diſcernas. Frons illi ampla et oſſea, mentum projectum, aetas in ſenium vergens. Etiam *Soteris* titulus, de quo infra, diſcrimen juvat. Pars aversa, ut in pleriſque regum Lagidarum numis, aquilam fulmini inſiſtentem offert. Hujus typi varias cauſas, ſed arceſsitas adfert Vaillantius, [b]) tum Begerus. [c]) Exiſtimo, lectum hunc a Sotere typum ob majorem ſuum in Iovem adfectum, cujus attributa ſunt aquila et fulmen. Sic placitus Seleucidis Apollo, Lyſimacho et Philetaeris Pallas etc. Obſervandi Iovis Ptolemaeis etiam inſignior cauſa, quod Iovem Ammonem in poteſtate ſua habuere. Et hunc ſibi ſignando aquila fuiſſe propoſitum, comprobant Ptolemaeorum numi aenei, in quorum antica obvium caput Iovis Ammonis. Typus numi Gothani a communi hujus monetae lege prorſus abludit. Tamen et numus coaevi Seleuci I. adſine exemplum offert, illata Pallade, quae vetus fuit Macedonum numen, elephantorum quadrigis vecta. Soter Iovem ſuum maluit, etſi cauſam non teneamus, cur elephantos currui junxerit. Eundem hunc numum poſſedit etiam Pellerinius, ſed qui eum maluit tribuere Ptolemaeo III. [d]) Res omnino dubia.

ΣΩΤΗΡΟΣ, quo Ptolemaeum Lagi F. nomine compellant numi et ſcriptores paſsim. Quod nomen cum ita magnum dixiſſet Cicero, ut Latino uno verbo exprimi non poſsit, ſic deinde pergit: *is eſt nimirum SOTER, qui ſalutem dedit.* [e]) Salutatum eum hoc nomine a Rhodiis, adfirmat Pauſanias. [f]) Collatum in eos beneficium, et adeo cauſam collati tituli ex Diodoro habemus, nimirum quod eos a Demetrio obſidione preſſos cum hoſte conciliavit. [g]) Alii alias ejus nominis cauſas, ſed infirmas adferunt, quas vide apud Spanhemium. [h]) Dictus etiam eſt ΘΕ-

a) Reinecc. in regib. Cyren. b) p. 24. c) Theſ. Br. T. I. p. 261. d) Rois p. 42. e) in Verr. L. II. c. 63. f) L. I. c. 8. g) L. XX. c. 99. h) Tom. I. p. 415.

ΟΣ talibus numis mox citatis, ſed quos in Philadelpho explicabimus.

Annos regni exhibent numi ultimo loco poſiti, ad quos bina juvat obſervare, primum, tantum iis Ptolemaei noſtri numis regni annos inſcribi, in quibus ΣΩΤΗΡΟΣ titulus inſcriptus legitur, deinde, quando titulus hic adeſt, extrudi alterum ΒΑΣΙΛΕΩΣ, tanquam nimium dignitas regia commemoratis regni annis ſatis eſſet indicata.

De literis ΕΤ. ΙΙΙΙ. etc. aliisque notis, quae per aream numorum hujus Ptolemaei, et ſequentium vagantur, agemus infra poſt omnes regum numos.

*
* *

Caput regis diadematum. ✕ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Caput reginae diadematum pendentibus retro cincinnis, infra literae variae dubiae.* AE. fere II. et III. (Muſ. Caeſ.)

Numos ſimiles Soteri tribuit Vaillantius, eumque ſecuti alii. Iidem caput averſae eſſe Berenices, quae fuit altera Soteris uxor, adſirmant. Verum certi Berenices numi, quos mox recitabimus, diverſa oris lineamenta, diverſum capitis cultum ſiſtunt. In numis Magae Cyrenes regis probare contendam, in numis ſimilibus exhiberi potius caput Philadelphi, eosque a Maga ſignatos.

AV. RR. AR. RR. AE. R.

BERENICE SOTERIS.

Si fides ſcholiaſtae Theocriti, a) fuit Soteris et ſoror et conjux, cum quo videtur ſentire Herodianus, qui Ptolemaeum Alexandri ſucceſſorem ſororiis amoribus fuiſſe implicatum dixit. b) Teſte Pauſania c) primis nuptiis juncta fuit Philippo cuipiam Macedoni, ſed ignobili et plebeio, ex quo liberos quoque habuit, quos memoravimus ſupra in uxoribus Soteris. Ceterum vocabulum Βερενικη vel Βερονικη eſt pro Φερονικη, ſcilicet Macedonum more, qui litera Β pro Φ uſi ſunt, ut diſerte Plutarchus. d)

Numi:

ΘΕΩΝ. *Capita jugata Soteris et Berenices etc.*

De his numis mox agetur in Ptolemaeo II.

*
* *

Caput reginae diadematum. ✕ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ. *Clava, in area monogramma et flos loti, omnia intra lauream.* AE. II. In alio: *Eadem epigraphe, Remus, in area monogramma* ΜΑΓ. *omnia intra lauream.* AE. II. III. (Pellerin, Muſ. Caeſ.)

Numos hos eſſe hujus Berenices, Pellerinius colligit primum eo, quod vultus in his ſimillimus eſt illi, qui eſt in aureis inſcriptis ΘΕΩΝ, de quibus mox; deinde ex monogrammate ΜΑΓ., quo indicari Magam Berenices ex priore toro filium, in proximis Ptolemaei II. numis docebimus.

AR. et AE. RRR.

a) Idyll. XVII. v. 34. b) in Commodo. c) L. I. c. 7. d) Quaeſt. Graeca 9.

PTOLEMAEVS II. PHILADELPHVS.

Soteris et Berenices F. Eum pater adhuc vivus Aegypti regem dixit poſthabito Ptolemaeo Cerauno, quem ex priore uxore Eurydice ſuſtulit. Cyrenen ſeditione Magae fratris uterini, de quo agam mox in numis, ab Agypto avulſam, eo defuncto recipit. Romanorum ejecto Italia Pyrrho virtutem admiratus cum his amicitiam jungit. Moritur V. C. 507. A. X. 247. anno regni XXXVIII. Alii mortem longius differunt. In hoc principe maxime enituit incredibilis literarum amor, et abſtruſa quaeque noſcendi intelligendique cupiditas. Hac ille impulſus eruditos omnes magnis propoſitis praemiis ad ſe evocavit; monumenta vetuſtatis omnia, et doctorum commentarios ubicunque reconditos miſsis, qui inveſtigarent, conquiſivit, ampliſsimam Alexandriae bibliothecam inſtruxit, ut plantarum, lapidum, animalium indolem, et quaevis naturae arcana penitius noſceret, claſſes per ſinum Arabicum dimiſit, et elephantorum venationes primus in Aepypto inſtituit. Inter viros doctrina illuſtres, quos ſecum habuit Philadelphus, magnum nomen adepti ſunt, qui Pleiades a numero ſeptenario dicti ſunt, quanquam in hoc ſapientum collegio ſaepe plus valuere pravi ingenii abortus, quam prioris aevi ſana veraque doctrina.

Vxores habuit *Arſinoen* Lyſimachi Thracis filiam, ex qua illuſtriores nati Ptolemaeus III. et Berenice. Illa repudiata duxit *Arſinoen* alteram ejusdem Lyſimachi viduam, ſuamque ſororem, de qua infra in ejus numo.

Numi:

ΘΕΩΝ. *Capita jugata Soteris diadematum et Berenices.* X ΑΔΕΛΦΩΝ. *Capita jugata Philadelphi diadematum genis modica barba veſtitis et Arſinoes, pone clypeolus.* AV. m. m. II. et III. (Muſ. [illegible])

Sine epigraphe. Capita eadem Soteris et Berenices. X ΘΕΩΝ. ΑΔΕΛΦΩΝ. *Capita eadem Philadelphi et Arſinoes.* AV. m. m. (Vaillant. p. 52.)

Caput regis diadematum. X ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens, in area anni:* L. Mς. (Muſ. Caeſ.) L. ΜΗ. (Pellerin Additions p. 83.) L. ΜΘ. (Vaill.) L. Ν. (Haym.) L. ΝΒ. (Pellerin l. c. p. 80.) L. ΝΔ. (Catal. raisonn. p. 9.) L. Νς. (Pellerin l. c. p. 79.) *in area* ΚΙ. ΠΑ. Δ. *etc.* AR. I.

Caput Iovis diadematum. X ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila inſiſtens fulmini, in area* L. ΜΑ. *et flos loti.* AE. II. (Theupoli)

Caput regis diadematum. X ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens, in area:* L. Α. Β. Δ. Ζ. ΙΑ. ΙΘ. Κ. etc. Λ. ΛΘ. AR. I.

Prioris generis aureos pridem illuſtravit Spanhemius. [a] Caput virile partis anticae eſſe Ptolemaei Soteris, ipſa lineamenta dictant. Iunctum ergo mulieris caput eſt uxoris Berenices. Vtrique capiti applicatur epigraphe ΘΕΩΝ, quam tuetur illuſtre monumen-

a) Tom. I. p. 422.

tum Adulitanum, in quo legitur: Βασιλευς Μεγας Πτολεμαιος (Ptolemaeus III. Evergetes) Υιος Βασιλεως Πτολεμαιυ (Ptolemaei II. Philadelphi) Και Βασιλισσης Αρσινοης ΘΕΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, Των Βασιλεων Πτολεμαιυ (Ptolemaei I. Soteris) Και Βασιλισσης Βερενικης ΘΕΩΝ ΣΩΤΗΡΩΝ απογονος. a) Quo loco videmus ſane, Soterem et Berenicen communi *deorum* nomine honorari. Eodem modo Soſtratus Cnidius exſtructae Soteris juſſu in inſula Pharo turri teſte Strabone inſcripſit: ΘΕΟΙΣ. ΣΩΤΗΡΣΙΝ. nempe Ptolemaeo Soteri et Berenice, et utrumque conſecratum canit Theocritus. b) Pars averſa ſiſtit caput Philadelphi juncto capite conjugis et ſororis Arſinoes, quae ipſa cauſa fuit additi juxta vocabuli ΑΔΕΛΦΩΝ, fratrem una et ſororem notantis. Obſervandum denique, aureos hos numos eſſe trium formarum, ſic ut alii ſint maximae, ſeu I. formae, alii II., alii III. formae. Habet muſeum Caeſareum ſingulos I. et III. formae, alterius inſpiciendum mihi dedit Chriſtophorus Wieſioloski nobilis Polonus, veteriſque monetae impenſe ſtudioſus. Eorum pondus cum ad bilancem explorarem, reperi, eos, qui ſunt I. formae, aureos Hungaricos VIII., qui II., aureos IV., qui III., aureos II. planiſsime exaequare, quod cauſa adcurati apud veteres in auro ponderis monendum duxi. Simile aliud religionis in auro monetariae exemplum dabo in numis conſularibus aureis inſcriptis ROMA, quorum alii habent notam LX., alii XXXX., alii XX.

Numus alter utrumque vocabulum ΘΕΩΝ. ΑΔΕΛΦΩΝ Philadelphi et Arſinoes capitibus adſtituit. Quoniam Vaillantio veriſimile viſum non eſt, Philadelphum, cum in vivis adhuc eſſet, dictum *deum*, exiſtimat, non hunc modo numum, ſed praecedentes quoque cetera ſimillimos, ſignatos eſſe a Ptolemaeo III.Evergete, tam patris matriſque, quam avi aviaeque charam memoriam in illuſtribus his tam metallo, quam pondere numis conſervari cupiente, quam ego conjecturam quo aut confirmen, aut evertam, non habeo.

Numi argentei tertio, tum et aeneus quarto loco citati auctiores offerunt annos, quam ut regno cujuſpiam e Ptolemaeis poſsint accommodari. Sanxit ergo Vaillantius, Philadelphum initio regni continuaſſe annos patris Soteris, ut adeo hic numerandi modus veram habuerit epochae naturam; ſerius eundem ſui annos regni numis inſcribere coepiſſe. Sententiae hujus pars prior propter allatam cauſam vix videtur poſſe in dubium vocari, ejusque inſtituti alterum exemplum praebet eadem Aegyptus, cum videamus in numis Commodi, quos Alexandrinos dicimus, patris M. Aurelii annos continuatos. Tamen illi Pellerinius graves oppoſuit difficultates, quibus commemorandis neceſſe duco longius inhaerere, quo pateat, quibus laqueis regum Aegypti res numiſmatica impediatur.

Profert Pellerinius binos Philadelphi numos cum annis NB. et Nϛ. et facie jam in ſenium vergente. c) At enim

a) Chiſhull Ant. Aſiat. p. 76. b) Idyll. XVII. c) Additions p. 79.

Philadelphus, quem Vaillantius anno Lagidarum XV. natum adſerit, non potuit anno ejusdem aerae NB. ſeu LII., quo aetatis annum XXXVIII. egerat, ſenili vultu proponi. Enumerat deinde numos alios Philadelphi, in quibus ſunt numeri minuti Δ, Ε, ϛ, etc. ſcilicet annorum regni, quales poſtremo loco deſcripſimus, et facies regis apparet juvenilis, etſi horum numorum eadem aut non multum diſpar ſit aetas, quam ſit illorum, in quibus numeri ſunt auctiores; nam numus cum anno ΜΘ., qui eſt aerae Lagidarum, ejusdem eſt aetatis cum numo, in quo legitur ΙΑ, ſeu annus regni Philadelphi XI. At vero hos quoque numos cum annis minutis eſſe Philadelphi, ipſe confidenter adſerit. Audi eum ſua lingua loquentem: a) *L'on ne pourra pas dire, que ces médailles avec des baſſes dates ne ſont pas de ce Roi: elles ſont inconteſtablement de lui, et il ſeroit impoſſible de s'y méprendre. Les deux premiers Ptolemées ſont aiſés à reconnoître entre tous les autres etc.* Ergo, proſequitur, ſi veram putabis Vaillantii doctrinam, numeros ampliores eſſe annos continuatae aerae Lagidarum, duo inde ſequentur abſurda, in numis uno eodemque tempore ſignatis Philadelphum jam juvenem, jam ſenem proponi, deinde eodem illum tempore et aera Lagidarum et annis regni in numis uſum. Hos ille nodos ſibi inextricabiles dum eruditis proponit, non inficiatur tamen, utrosque tam cum numeris auctis, quam minutis numos ad Philadelphum pertinere.

Quid igitur in hoc ancipiti deprehenſis conſilii? Quae mea ſit ſententia, paucis expediam. Quantumcunque faſtidiat vir praeſtans, tamen, ut dixi, confiteri cogitur, utriusque generis numos eſſe Philadelphi. At variant lineamenta in ejusdem aetatis numis. Eſto: an non variant eadem in aliorum extra Aegyptum regum numis? Si haec in regum numis tam certum ſunt criterium, cur ipſe in definiendis Seleucidarum numis, ut vidimus, tam eſt inconſtans? Ait, in numis ſuis, qui pinguiores annos exhibent, vultum eſſe magis ſenilem, quam pro Philadelphi aetate. Contra, eſt in muſeo Caeſareo ejus regis numus cum anno Μϛ. et vultu ſic juvenili, qui facile decere poteſt virum annos XXXII. natum. Quod ſi vario hoc vultus modo usque adeo movetur Pellerinius, conferat quaeſo faciem Philadelphi in numis aureis, quos primo loco deſcripſi, cum ejusdem facie in numis praeſentibus, et multo diverſiſsima in utrisque oris lineamenta deprehendet; et tamen caput in aureis his numis, juxta quod ſcriptum ΑΔΕΛΦΩΝ, eſſe Philadelphi, neque ipſe negaverit. Ex quo rurſum arguere licet, non tam proclive eſſe numorum Philadelphi criterium, quam virum eruditum palam adſeruiſſe mox vidimus, cum vultus in numis iis ipſis, quos ex aliis cauſis ſatis conſtat ejus eſſe regis, tantopere abludant. Eadem difficultas, quod nunc opportune monere viſum, magis adhuc in diſcernendis ſequentium Ptolemaeorum numis ingraveſcit, ſic ut in diſponendis compluribus eorum te-

a) l. c. p. 82.

tradrachmis, quae ſunt in muſeo Caeſareo, exitum nondum repererim, cogererque, eam hactenus in Ptolemaeorum incertorum catalogum conjicere. Neque enim temere lubet ſequi auctoritatem aut Vaillantii, aut alterius cujuscunque, quae certa ratione non nititur. Ad praeſentis argumenti numos ut redeam, quando certae aliae cauſae praeſto ſunt, quae numum Philadelpho tribuendum evincant, parum nos moveri patiamur diſſonis oris, aetatisque lineamentis, cujus cauſa varietatis in diverſos artifices ad rem monetariam adhibitos videtur rejicienda.

Supereſt difficultas altera, quam adhibiti uno eodemque tempore, ut apparet, tam aerae Lagidarum, quam regni anni objiciunt. Illud ſi verum eſt, et niſi forte numi ii, in quibus minuti ſunt anni, alterius potius ſunt Ptolemaei, quanquam confidenter illos Philadelpho tribuit Pellerinius, ejus ego explicandi aliam viam non reperio, quam placuiſſe monetariis aliis, prorogare coeptos a Sotere annos, aliis annos a Philadelphi regno ordiri, atque aliquanto tempore utramque illis rationem permiſſam. Praeclare hanc conjecturam confirmant numi Commodi apud eandem Alexandriam ſignati, in quorum aliis continuantur anni patris M. Aurelii, in aliis anni minuti a ſolius Commodi imperio ducti. Si utrumque in Commodo obtinuit, cur abſurdum dicetur in Philadelpho? Quanquam et hanc ſententiam turbant anni conjugis Arſinoes numis inſcripti, de quibus infra, ut magis pateat, exitum ex hoc labyrintho eſſe deſperatum.

Ex omnibus Ptolemaei II. numis abeſt titulus ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ., eum tamen ſiſtit numus uxoris Arſinoes, de quo infra.

Caput regis diadematum. ☧ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens.* In aliis: *Fulmen ſolum, utrobique in area monogramma* ΜΑΓ. AE. II. (Pellerin, Muſ. Caeſ.)

Caput diadematum. ☧ ΒΑΣΙ. ΠΤΟΛΕ. *Dimidius equus marinus, infra monogramma* ΜΑΓ. *et pagurus.* In alio: *Navis dimidia, et idem monogramma.* AE. III. (Pellerin.)

Hos numos Pellerinius Ptolemaeo II. propter monogramma ΜΑΓ. tribuere non dubitat, quo indicari *Magam* exiſtimat. Fuit Magas filius Berenices ex priore toro, ut diximus in uxoribus Soteris, atque adeo frater uterinus Philadelphi, et a Sotere favente matre regendae Cyrenaicae praefectus. Reliqua, quae ad hunc Magam pertinent, vide in numis regum Cyrenes. Ergo, quos hoc loco recitavi, numi ſignati ſunt tum, cum Magas Philadelphi nomine Cyrenaicam regeret. Eruditi varii, cum ad monogramma iſtud animum non adverterent, numum cum typo fulminis largiti ſunt Ptolemaeo Cerauno Soteris ex prima uxore filio, ſerius per Seleuci I. caedem Macedoniae regi, nimirum fulmine ad Cerauni cognomen alludente.

AV. RR. AR. R. AE. RRRR. Magae RR.

ARSINOE PHILADELPHI.

Caput reginae diadematum velatum imminente flore loti, pone Α *vel* Θ *vel* Κ *vel* Λ. ☧ ΑΡΣΙΝΟΗΣ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. *Duplex cornucopiae colligatum.* AV. m. m. (Muſ. Caeſ. Pellerin.) *In aliis adduntur anni:* L. B. *vel* ϛ. AV. m. m. (Muſ. M. Ducis.) L. ΛΓ. AV. m. m. (Hard. in not. ad *Plin.* T. II. p. 736.)

Illuſtres hi numi aurei certam ſiſtunt Philadelphi uxorem; ſed cum, ut diximus, binas habuerit hoc nomine conjuges, primam Arſinoen Lyſimachi F., et hac repudiata Arſinoen alteram ſororem ſuam eodem patre ac matre natam, Lyſimachi viduam, variarunt eruditorum ſententiae, aliis priorem, poſteriorem aliis in hoc numo agnoſcentibus. Hodie tamen antiquarii in Arſinoe II. fere acquieſcunt, et veriſimile iſtud propter incredibilem et cognitum Philadelphi in ſororem adfectum, quae cauſa fuit, cur *Philadelphus* et paſsim appellaretur, et in numis praeſentibus ſcriberetur. Literas ſolitarias partis anticae Vaillantius more ſuo ἀρχαιϊσας urbium facit, in quibus ſignati ſunt, quam ſententiam jure faſtidit Pellerinius, additque, videri illis indicari annos regni Philadelphi. Verum quo pacto Α notare poteſt annum I. Philadelphi in numo Arſinoes alterius, quae primo hoc Philadelphi anno, et aliquot conſequentibus adhuc Lyſimacho nupta fuit? Quidquid erit, iſtud certum, annos regni indicari in numis, quorum poſtremo loco memini, propter praefixum L., et habere nos adeo annos B. ϛ. et ΛΓ. At enim ad quod principium referendi ſunt anni minuti B et ϛ? An ad regnum mariti Philadelphi? Verum anno II. ejus regnantis fuit Arſinoe adhuc uxor Lyſimachi. Ab his adeo numis ingraveſcit difficultas, qua ſupra dixi laborare calculum annorum Philadelphi numis inſcriptorum. Vide, quae de hoc argumento plura diſſerui in meis numis veteribus pag. 290., quo loco numos Arſinoes ex muſeo Mediceo ſtiti.

Numi hi Ptolemaeo II. titulum ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ *jam ex hiſtoricis cognitum* palam impertiunt. Neſcio, quis malus genius adſtiterit Vaillantio, cum ſcripſerat, Ptolemaeum nomen Philadelphi ſumpſiſſe, quod cum fratre Ptolemaeo *Cerauno in gratiam rediverat.* [a]) Praeterquam quod nulla *nixus* veterum auctoritate *iſtud adſerit*, an veriſimile, Ptolemaeum II. cauſa fratris Cerauni, quem, etſi forte ſimulate amicum, tamen quod a paterno Aegypti regno ſibi jure debito excluſus fuerat, inimicum ſibi *ἄσπονδον* ſperare debuit, Philadelphum ſe voluiſſe appellare, ut taceam Ceraunum propter nefariam caedem Seleuci, et liberorum Lyſimachi *publica* infamia notatum, et paullo poſt ab irruentibus in Macedoniam Gallis jugulatum? Quo vero animo Arſinoe Philadelphi titulum ab amore in fratrem Ceraunum petitum numis ſuis inferret, quae poſt mariti Lyſimachi caedem *ab* hoc Cerauno, fratre ſuo germano, ſimulato amore in matrimonium *petita*, cum nuptiarum dies *appeteret*, vidit ſuos ipſius ex Lyſimacho natos liberos a perfido ſponſo in ſuo ſinu interfici,

a) Hiſt. Ptol. p. 28.

ſeque in inſulam Samothracen ejici, quo in exilio usque ad tyranni interitum detentus fuit? At cauſam capti hujus tituli cum cognitus fratris adverſum ſe *ſororem* et conjugem amor, tum numi praeſentes liberaliter ſuppeditant. Nam cum Arſinoe ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ titulum in numos ſuos arceſsit, quo tamen Ptolemaeus ipſe in moneta ſua conſtanter abſtinuit, ſatis apparet, factum iſtud, ut palam jactaret, honorifici hujus tituli argumentum a ſe petitum.

Dixi, in parte averſa exhiberi duplex cornucopiae. Mavult Barthelemyus poculum dictum Graecis *ῥυτον*, quod teſte Athenaeo [a]) habuit cornu formam, et quod juſſu Ptolemaei Philadelphi inſertum fuit manui ſiniſtrae *ſignorum Arſinoes*, magis refertum omnis generis fructibus, quam fuit cornu Amaltheae. [b]) At vero eundem typum objiciunt numi Arſinoes Ptolemaei Philopatoros, Berenices Ptolemaei X., et Cleopatrae M. Antonii, niſi et in his dicamus efficta *ῥυτα*, non copiae cornua. Et forte bonus conviva, qui iſtud apud Athenaeum enarravit, confuderit ſigna Arſinoes cum ſignis Cleinus, quae ejusdem Philadelphi amica, eique a poculis fuit, multasque habuit Alexandriae erectas ſtatuas, quae in manibus haberent rhyton, ut refert Polybius apud eundem Athenaeum. [c])

AV. RRR.

PTOLEMAEVS III. EVERGETES.

Philadelphi et Arſinoes prioris, Lyſimachi filiae, filius, ſed ab Arſinoe altera, quod haec liberis carebat, adoptatus patri ſuccedit V. C. 507. A. X. 247. Seleucum II. Syriae regem, quod Berenicen novercam, quae eadem ſua Ptolemaei ſoror fuit, interfecit, bello perſequitur, et occupatis fere omnibus ejus provinciis, etiam trans Euphratem poſitis, et corraſa ingenti praeda in Aegyptum revertitur. Multas gentes verſus Aethiopiam et ſinum Arabicum ſitas ſibi ſubjicit. Pacis tempore bibliothecam ſibi a patre relictam magnis augere acceſsionibus pergit, moriturque magna relicta nominis gloria propinato, ſi Iuſtino fides, a filio veneno V. C. 533. A. X. 221. cum regnaſſet annos XXV., ſed XXVII. eidem tribuit marmor Adulitanum, quo ſuper dubio vide notam Chishulli. [d])

Vxor *Berenice* Magae Cyrenes regis et Arſinoes F. ſecundum Iuſtinum, [e]) et Polybium. [f]) At ſecundum Pauſaniam filia Apames Antiochi I. Syri filiae. [g]) Hyginus eam Ptolemaei et Arſinoes filiam et Evergetae ſororem appellat, [h]) cum quo ſentit quoque Catullus in poematio Callimachi de coma Berenices a ſe Latine reddito. At multo certior prior ſententia cum propter auctoritatem virorum gravium, quos citavi, tum maxime, quod Ptolemaeus Philadelphus filiam jam habuit dictam Berenicen, nuptam Antiocho II. Syro, neque ullo pacto veriſimile, binas filias eodem fuiſſe nomine; denique quod eadem Berenice ex Evergete filium habuit dictum Magam, at unde iſtud, niſi ex

a) L. XI. p. 497. b) B. L. T. XXX. p. 510. c) p. 576. d) Ant Aſiat. p. 75. e) L. XXVI. c. 3. f) Exc. ex L. XV. g) L. I. c. 7. h) Poet. aſtron. L. II. c. 24.

nomine avi materni? Quod ſi Callimachus auctor coaevus, et qui tum Alexandriae degebat, ſed cujus poemation Graecum interiit, ejusque interpres Catullus eam dixere ſororem, id forte intellectum eo ſenſu, quod ſecundum Aegyptiorum inſtitutum ſorores plerumque in fratrum connubia conceſſere. Si Eratoſtheni fides, [a]) cognomen habuit Ευεργετιδος, *beneficae*; nam de ejus coma in ſidera relata cum loquitur, ait: πλοκαμοι Βερενικης Ευεργετιδος, niſi forte reſtituendum: *Βερενικης Ευεργετȣ*, *Berenices Evergetae* uxoris, ut ſupra vidimus: ΑΡΣΙΝΟΗΣ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ. Fuiſſe mulierem animi ſupra ſexum generoſi, tum patuit, quando, Evergetae jam deſponſata, ſed matre Demetrium Antigoni Macedoniae regis fratrem praeferente, cum quo ipſa mater deinde turpiter conſuevit, novum ſponſum in matris lecto immiſsis percuſsoribus interfici juſsit. [b]) De ejus coma ſideribus illata vide Hyginum et Catullum. [c])

Ex hac Berenice natus *Ptolemaeus Philopator*, qui ſucceſsit, *Arſinoe* futura fratris Philopatoris uxor, et *Magas* a fratre interemptus.

Numi:

Caput regis diadematum. ☧ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΒΑΣΙΛΕΩΣ. L. Z. *Aquila inſiſtens fulmini, in area duo pilei Dioſcurorum.* AR. I. (Vaill.)

Dubium non videtur, numum hunc Tripoli Phoeniciae cuſum, quod ſuadent Dioſcurorum pilei in hujus urbis moneta obvii. Phoenice Aegypti regibus inde a Sotere usque ad exceſſum Ptolemaei V. Epiphanis paruit. Cum ergo, inquit Vaillantius, regum aliorum, qui Aegypto imperitabant, teneamus effigiem, neceſſe eſt, eam, quam praeſens numus exhibet, neque aliorum cuipiam convenit, eſſe Evergetae. Conjectura ſane tenuis.

* * *

Caput Iovis Ammonis. ☧ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens, in area* K. ΘΕ. Φ. etc. AE. m. m. I. II. III. (Muſ. Caeſ.)

En tibi certiſsimos hujus *Ptolemaei* numos propter additum ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ titulum, quem ſibi ab *Aegyptiis* datum propterea, quod deos a *Cambyſe* ex *Aegypto* in *Perſiam abſtractos* in bello adverſum Syros ſuſcepto recepit, reſtituitque, adſerit Hieronymus. [d])

AR. incerti. AE. R.

PTOLEMAEVS IV. PHILOPATOR.

Evergetae et Berenices filius, ut tutius regnaret, matrem, fratremque Magam interficit, quibus amotis otio, luſtris, et voluptati indulget. Tamen Antiochum M. Coeleſyriae cauſa bellum moventem inſigni ad Raphiam victoria reprimit. Moritur V. C. 550. A. X. 204. variantibus aliorum calculis. Dictus fuit *Tryphon* teſte Plinio, [e]) *haud* dubie propter libidinis intemperantiam, et *Gallus*, quod Gallorum ſacerdotum more hedera caput redimiret. [f]) In

a) Caſtaſter. 12. b) Iuſtin. l. c. c) ll. cc. d) in Daniel. c. XI. v. 7. e) L. VII. § 57. f) Scaliger ad chron. Euſeb.

numis unus titulus *Philopatoris* legitur, de quo infra.

Ex Arſinoe ſorore et conjuge natus *Ptolemaeus V. Epiphanes.* Sed Arſinoe meretricum machinis jubente fratre occiſa eſt.

Numi:

Caput regis diadematum. ⅹ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. *Aquila fulmini inſiſtens, in area monogramma* ΤΥΡ. *ſubjecta clava, et* ΩΣ. AR. I. (Pellerin.)

Caput Iovis diadematum. ⅹ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. *Aquila fulmini inſiſtens.* AE. (Vaill.)

Numus prior rariſsimus regi noſtro vultum admodum juvenilem tribuit, nimirum qui puer regnum adivit, primis annis ſub Soſibii tutela exactis. Titulum ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ explicat Iuſtinus: a) *Aegyptum patre ac matre interfectis occupaverat Ptolemaeus, cui ex facinoris crimine cognomentum* Philopatori *fuit.* Nimirum nomen iſtud a Ptolemaeo ſerio adoptatum, ut procuratae necis paternae ſuſpicionem amoliretur, at orbis parricidii conſcius ἀντιφραςικῶς cepit.

* * *

Tetradrachma reliqua, quae ab antiquariis capto ex lineamentis indicio eidem Ptolemaeo tribui video, minus certo hujus ſunt regis.

AR. RRRR. AE. RRR.

ARSINOË PHILOPATORIS.

Caput Arſinoes diadematum, ſupra humerum baculus. ⅹ ΑΡΣΙΝΟΗΣ. ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. *Cornucopiae, in area* ΝΙ. *in imo* Α. AV. m. m. (Theupoli. Catal. d' Ennery.)

Illuſtres ſunt hi numi, neque praeterea alibi a me reperti.

AV. RRRR.

POTLEMAEVS V. EPIPHANES.

Mortuo patre quinquennis regnum adiit, ſed cum Aegypti res tutorum ſeu diſcordiis, ſeu cupiditate peſſumirent, et Antiochus M. Aegypti provinciis inhiaret, legatos Romam miſere Alexandrini, qui tutorem regi ſuo a ſenatu peterent. Miſſus a Romanis Aemilius Lepidus regnum tutorio nomine adminiſtrat, cujus facti memoriam ſervavit denarius gentis Aemiliae. Alii Epiphanis filio Philometori praeſtitam hanc a Lepido tutelam autumant, quod diſsidium in commentariis ad citatum denarium commemorabo. Epiphanes cum principio regnum cum laude gubernaſſet, ſenſim in voluptates et inertiam declinavit, cumque ad haec vitia accederet avaritia, a conjuratis veneno tollitur V. C. 573. A. X. 181.

Ex Cleopatra Antiochi M. filia ſuſcepit *Ptolemaeos VI. et VII.* et *Cleopatram* utriusque fratris thalamum per vices expertam.

a) L. XXIX. c. 1.

Numi:

Tetradrachma quinque ſolitis typis Ptolemaeo Epiphani tribuit Vaillantius, in quibus ſcripti ſunt anni inde a L. A. cum mediis usque ad L. KB. Sitne viri praeſtantis criterium ejus naturae, ut fallere non poſsit, inquirere non lubet, nam plus ad contendendos numos habuit opis, ac praeterea in vultuum criterio ceteris acutius potuit videre. Tamen mirari ſubit, numum inſcriptum L. A. huic tribui regi, qui primo regni anno nonniſi quadrimus aut quinquennis fuit, pictura numi, ut videre cuivis licet, virilem omnino aetatem prodente.

PTOLEMAEVS VI. PHILOMETOR. DEVS.

Quinquennis ſub tutoribus regnare incipit. Recuperandae Coeleſyriae intentus ab Antiocho IV. vincitur, qui victoriae fructus legens Aegyptum ipſam occupat. Reſtitutus ab ipſo, qui pepulerat, hoſte fratrem Ptolemaeum VII. in regni communionem vocat, ſed ab hoc ejectus Romam fugit, mox ſenatus auctoritate hac lege inter diſsidentes fratres pax conſtituitur, ut Philometor Aegyptum cum Cypro, frater Evergetes Libyam cum Cyrene obtineret. Antiocho IV. Syriae rege vita functo ipſe turbarum magna pars fuit, quibus Syria aliis regibus ejectis, aliis intruſis miſere differebatur. Moritur V. C. 608. A. X. 146. anno regni XXXIV.

Ex Cleopatra ſorore filium habuit patrui Ptolemaei VII. Evergetae inſidiis interemptum, et *Cleopatras duas*, quarum major famigerata illa trium Syriae regum uxor a filio Antiocho VIII. caeſa eſt. Vide numos regum Syriae.

Numi:

Caput regis diadematum. ☧ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ. ΘΕΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens cum transverſo palmae ramo, infra* L. Δ. AR. I. (Vaillant.)

Caput Iovis diadematum. ☧ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila inſiſtens fulmini, in area* L. ΛΔ. *et balauſtium.* AE. II. (Pellerin.)

Numum priorem eſſe hujus regis, titulus ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΟΣ evincit. Cepit hoc nomen in matris gratiam, in cujus tutela fuerat, alterum ΘΕΟΥ advocavit vanitas, jam nonnullis praecedentium Ptolemaeorum tributum. In marmore apud Chishull [a]) legitur: ΒΑΣΙΛΕΑ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΝ. ΚΑΙ. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΝ. ΤΗΝ. ΑΔΕΛΦΗΝ. ΘΕΟΥΣ. ΦΙΛΟΜΗΤΟΡΑΣ. Aeneum alterum huic regi largitur Pellerinius propter annum ΛΔ, nam demptis duobus primis Ptolemaeis nullus ſucceſſorum tot annos regnavit.

Praeter tetradrachmum citatum nullum aliud reperit Vaillantius, quod Philometori tribueret. Et tamen veriſimile eſt, intra annos XXXIV., quibus regno praefuit, copioſos ejus nomine numos fuiſſe cuſos. Ex quo patet iterum, hunc auctorem in diſtribuendis ex oris ſimilitudine numis magis conjectu-

a) Ant. Aſiat. p. 88.

ras quaſdam vagas, quam certam rationem ſecutum, et haud dubie non paucos, quos Ptolemaeis aliis impertivit, eſſe Philometoris.

AR. certi RRRR. AE. RRR.

PTOLEMAEVS VII. Evergetes, vulgo Phyſcon.

Mortuo fratre Philometore ex Cyrenaica, quam ex pacto tenuerat, Alexandriam appulſus, caeſo fratris filio puero Aegypti regnum invadit, et in omnes, qui obſtare videbantur, implacabili crudelitate ſaevit. Quibus irritatum malis vulgus eum *Cacergetem* dixit, ut in ludibrium verteret nomen *Evergetae*, quod ſibi, incertum qua de cauſa, indiderat. Apud Athenaeum: [a]) Πτολεμαιυ τυ ἑβδομυ βασιλεως, τυ και Ευεργετυ κληθεντος, *Ptolemaei regis ſeptimi, qui et Evergetes dictus eſt.* De titulo Κακεργετυ vide apud eundem. [b]) Sed et ob foedas libidines et corporis ſagenam *Phyſconis* nomen meruit, utrumque tamen in numis reticetur. Moritur V. C. 638. A. X. 116. anno regni XXX., cum regnum legaſſet Cleopatrae ex fratre nepti, eidemque uxori, et filiorum uni, quem ipſa maluiſſet.

Vxor I. Cleopatra ſoror, ſed qua repudiata uxor II. Cleopatra ex fratre neptis, ex qua nati *Ptolemaeus VIII.* et *Ptolemaeus* IX., qui ſucceſſere.

Ex concubina Irene natus *Ptolemaeus Apion*, futurus Cyrenes rex.

Numi:

Caput regis diadematum vultu in ſenium vergente. Ϡ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens cum tranſverſo palmae ramo, in area* L. Iς. *et* ΠΑ. AR. I. (Vaillant.)

Phyſconi numum hunc tribuit Vaillantius cauſa vultus ſenilis, qui nimirum fratri Philometori ſuperſtes fuit, et ipſe annos XXX. regnavit. Aliud indicium petit a palma tranſverſa, quod nimirum haec quoque in certo fratris Philometoris numo ſic conſpiciatur.

De numis Phyſconis haec Pellerinius, [c]) eſſe omnium minime raros, et eo inter omnes regum Aegypti numos facile diſcerni, quod eorum omnes in area averſae loti florem exhibent, et quidem ea forma, qua is in monumentis aliis non comparet. Eam ego doctrinam neque in Vaillantii, neque aliorum commentariis reperi. Vtinam vir eruditus, dum ignotam hactenus regulam praeſcribit, docuiſſet etiam primum peculiarem ejus floris formam, deinde cauſam, ob quam numi, in quibus hujus formae lotus comparet, Phyſconi ſint adjudicandi.

PTOLEMAEVS VIII. SOTER DEVS vulgo Lathurus.

Ptolemaei VII. Phyſconis et Cleopatrae F., a populo invita matre, quae filium juniorem Ptolemaeum Alexandrum malebat, quod ſibi obſequentiorem ſperaverat; rex agnoſcitur. Cum

a) L. VI. p. 252. b) L. XII. p. 549. c) Rois p. 44.

X. annos regnaſſet, matris artibus regno ejicitur ſuffecto fratre Alexandro. Tolerato complurium annorum exilio, cum matrem a fratre Alexandro caeſam, ipſum vero metu regno excelsiſſe intelligeret, in Aegyptum redit, regnumque recuperat. Haec ex Pauſania. [a]) Moritur circa annum V. C. 673. A. X. 81.

Vxor Cleopatra Selene, ex qua nata *Berenice*, cujus numum dabimus infra. Ex concubina nati *Ptolemaeus XI. Auletes*, et *Ptolemaeus* alter futurus Cypri rex.

Numi:

Caput Iovis diadematum. ✗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΣΩ. ΘΕ. *Duplex cornucopiae colligatum.* AE. II. (Muſ. Caeſ., le Blond Obſerv. p. 7.)

Eundem numum Pellerinius olim Ptolemaeo I. Soteri tribuit, ſerius agnitum errorem retractavit praecone uſus erudito Blondio. Additus Σωτηρος titulus, quo ſcriptores veteres Ptolemaeum VIII. compellant, laudatos hos numos huic regi vindicat. De juncto ΘΕȣ nomine nondum hactenus conſtabat. Eum quoque *Lathurum* appellant Iuſtinus, [b]) et aliquoties Plinius, et dictum *Philometorem* κατ' ἀντιφρασιν refert Pauſanias, [c]) ſed haec convicia numorum veterum gravitas nunquam recepit, quibus ſerius Goltziana ſive fraus, ſive oeſtrus liberale in theſauro ſuo hoſpitium dedit.

* * *

Vaillantius bina tetradrachma ſolitae formae, ſolo ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. notata, et cum annis A. et I. fiducia lineamentorum huic Ptolemaeo tribuit, an jure, decidant alii.

AR. incerti. AE. RRR.

PTOLEMAEVS IX. ALEXANDER I.

Ptolemaei VII. Phyſconis filius natu minor a matre Cleopatra pulſo fratre Lathuro in regnum intruſus. Matrem, cujus ſe peti inſidiis cognoverat, interficit quidem, ſed facto populi facinus deteſtantis concurſu in exilium pellitur, mox comparata claſſe ubi reditum per vim urget, maritimo praelio victus interit, fratrique iterum Lathuro hactenus exuli ad recuperandum regnum viam aperit V. C. 668. A. X. 86.

Filium habuit *Ptolemaeum X. Alexandrum.*

Numi:

Vaillantius tria tetradrachma ſolita item inſcriptione et typo huic Alexandro impertit, addito, neminem eſſe tam tironem, qui in his non prima fronte Ptolemaeum Alexandrum agnoſcat. Quo oraculo ſi tibi ſatisfactum putas, adi ejus iconiſmos, et tuo laetus Alexandro fruere.

Binos adhuc numos Ptolemaeis Alexandris video dedicari. Horum unum: *Caput juvenile elephanti exuviis tectum.* ✗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. *Victoria gradiens d. lauream, ſ. tridentem, in area anchora.* AE. III. Pellerinius huic Ptolemaeo IX. eidemque Alexandro I. defert. Alterum: *Caput juvenile leonis exuviis tectum.*

a) L. I. c. 9. b) in proleg. L. XXXIX. c) L. I. c. 9.

X ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens et reſpiciens.* AR. III. Vaillantius Ptolemaeo X. Alexandro II. tribuit. At enim ſi hi numi vere ſunt horum regum, cauſam cuperem attuliſſent, cur iidem in tetradrachmis inſcribantur nomine ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ., at in praeſentibus nomine ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. *Ad haec* video, in regum Aegypti numis rariſsime omitti nomen ΒΑΣΙΛΕΩΣ, atque iſtud tum tantum, cum honorificus quidam titulus ejus vicem ſupplet, ut ΣΩΤΗΡΟΣ. vel ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ. Videntur ergo numi ſimiles eum propter has, tum alias cauſas potius Alexandris Epiri regibus tribuendi, ut in his diximus.

Alios Ptolemaei IX. numos vide continuo in numis Cleopatrae.

CLEOPATRA mater Ptolemaeorum VIII. et IX.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. *Caput Iovis Ammonis.* X ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Duae aquilae inſiſtentes fulmini, in area cornucopiae.* AE. I. (Pellerin.)

Caput Iovis Ammonis. X ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Duae aquilae inſiſtentes fulmini, in area cornucopiae.* AE. I. II. III. Numi obvii.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. *Caput muliebre elephanti exuviis tectum.* X ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila inſiſtens fulmini.* AE. II. (Vaill. Pellerin.)

Caput muliebre elephanti exuviis tectum. X ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila inſiſtens fulmini, in area cornucopiae.* AE. II. III. Numi obvii.

Hos numos Pellerinius et Vaillantius huic Cleopatrae tribuunt, nimirum quae ipſa, et quidem ex mariti teſtamento regno praefuit, adſcito in ſocietatem primum priore, dein altero filio, quorum alterutrius nomen ſuperficies averſa prodit. Conjunctum etiam duorum regnum rite arguit aquila duplex. Tamen non ſatis cauſae video, cur iidem numi non poſsint referri ad Cleopatram poſtremam, quae regia quoque poteſtate Aegypto praefuit ſociatis per intervalla binis fratribus. Ad oris lineamenta provocabit Pellerinius multum diverſa ab iis, quae Cleopatrae poſtremae certi ejus numi vindicant. Verum nequaquam ſatis liquet, capite elephanti exuviis tecto proponi Cleopatrae effigiem. Quid enim obſtat, quo minus eſſe genium Alexandriae exiſtimemus? Enimvero caput ſimillimum eſt in obviis numis Alexandrinis, Galbae, Othonis, Titi, adſcripto inſuper ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ, et ſimili cultu eſt mulier in numo Alexandrino Hadriani cum anno ΙΕ. Conſtat vero etiam, inclinante Aegypti regno magnam fuiſſe Alexandrinorum potentiam, reges pro libitu ut aut reciperent, aut amolirentur, ut adeo jure praepotentis ejus urbis genius, quem ab ipſis regibus obſervari decuit, regiae monetae ſit inſertus. At vero, judice Pellerinio, in aliis numis elephanti exuviae caput muliebre operiunt, quod eſt Cleopatrae, in aliis virile, quod eſt filii Ptolemaei. Vereor, ne praetenſa id genus capita virilia antiquariorum oculis illudant, nulla ſane horum culpa,

ſed artificum utriusque ſexus lineamenta confundentium. Cui ignotum, in obviis aureis A. Hirtii caput velatum, quod eſt Pietatis, ſic eſſe fictum, ut in aliis indubitatam, quod decuit, mulierem arguat, in aliis tam ambigua praeferat lineamenta, ut eſſent etiam viri non pauci praeſtantes, qui illo caput Iulii Caeſaris ſiſti dejerarent? a) Verius igitur tenendum puto, quotiescunque hoc cultu caput proponitur, eſſe genii Alexandriae. Neque vero additum ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ Cleopatrae etiam caput comprobabit, nam tum barbatum cornutumque caput numi primi, juxta quod perinde ſcriptum ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ, ejusdem eſſe Cleopatrae neceſſe erit ſtatuere. Atque his praecognitis facile reſolves argumenta, quibus alieno in opere utitur Pellerinius, ut Ptolemaeo IX. adſereret caput ſimilis cultus inſculptum veteri ſilici, addito ΑΛΕ ΕΠ. Β. quod explicat: ΑΛΕξανδρȣ ΕΠιφανȣς Βασιλεως. b)

CLEOPATRA SELENE.

Ptolemaei VII. Phyſconis filia, uxor primum Ptolemaei Lathuri, ſubinde Antiochi VIII. Grypi, denique Antiochi X. Philopatoris. Ejus numos jam in regibus Syriae produximus. Horum unum, qui certo in Aegypto ſignatus eſt, reſtituimus.

Numus.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. ΣΗΛΗΝΗΣ. (ſic.) *Caput reginae.* Ⅹ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila inſiſtens fulmini.* AE. II. (Vaill.)

Vide numos regum Syriae poſt Antiochum VIII.

BERENICE.

Ptolemaei VIII. Lathuri et Cleopatrae Selenes filia. Patre ſine haerede maſculo vita functo volentibus Alexandrinis regno praeficitur, non multo poſt urgente Sulla regni torique conſortem admittere cogitur Ptolemaeum X. conſobrinum, a quo XIX. ſociati regni die occiditur.

Numi:

Caput reginae velatum. Ⅹ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ. *Cornucopiae inter duo aſtra.* AV. (Patin ad Sueton. in Tito cap. 7. Panel Catal. le Bret.) AV. quinarii forma. (Catal. d'Ennery.) AR. I. (Vaill. Theup.) AE. I. (Liebe p. 128.)

Sola ſine regni ſocio in his numis comparet Berenice, ſed et diximus, ſolam aliquamdiu regno praefuiſſe. Numismatis *Berenicii* meminit Pollux, c) ſed cujus Berenices, non diſtinguit.

AV. AR. AE. RRR.

PTOLEMAEVS X. ALEXANDER II.

Ptolemaei IX. Alexandri I. filius. Patre ad recuperandum Aegypti regnum, quo propter matris caedem exciderat, cum claſſe profecto ipſe interea in Co ſubſiſtere juſſus, adventanti ſubinde Mi-

a) Morelli Impp. T. I. p. 39. b) Caylus T. V. p. 149. c) L. IX. c. 6. §. 85.

thridati ab inſulanis una cum theſauris traditus, (cum hujus fortunam inclinare cerneret) ad Sullam confugit, a quo benigne acceptus in avitum Aegypti regnum data in uxorem Berenice conſobrina reſtituitur, qua poſt XIX. dies caeſa ſolus regnum retinet. Ab Alexandrinis, quibus ſemper inviſus, et inde metuendus amplius non fuit, pulſus Tyrum fugit, ubi paullo poſt contracto morbo diem obit, cum antea Romanos, quo ſuos ulciſceretur, teſtamento haeredes ſcripſiſſet.

Numi:

Argenteum drachmae forma, quem Vaillantius huic regi, ſed, ut videtur, perperam tribuit, deſcripſi ſupra in numis patris Ptolemaei IX.

PTOLEMAEVS XI. novus Dionyſus, Auletes.

Alexandrini audito, Romanos ſupremis tabulis a Ptolemaeo X. haeredes regni conſtitutos, veritique, ne hi vacuam rege provinciam occuparent, Ptolemaei VIII. Lathuri filios duos nothos advocant, et alterum Aegypti, alterum Cypri regno praeficiunt. At Aegypti rex nihil firmum ratus, niſi quod Romanis probaretur, profuſis largitionibus ſenatus conſultum extorquet, quod ſua in Aegyptum jura ſolidaret. Paullo poſt Cyprus lege Clodiana in provinciam redigitur, cujus rex cum vim opponere non poſſet, hauſto ſponte veneno moritur. Quo facto in rabiem acta plebs Alexandrina, quod nullam a rege ſuo fratri opem latam vidit, movere ſeditionem non deſtitit, dum rex fuga ſalutem quaereret, qui Romam delatus, et ut in regnum ſuum reſtitueretur, ſupplex, dum deliberando tempus teritur, quo eſſet modo reſtituendus, ad Gabinium Syriae praeſidem proficiſcitur, et hoc adjuvante regnum recuperat, caeſa mox filia Berenice, quae ſe abſente regnum Aegypti obtinuit cooptato marito primum Cybioſacte quodam, qui ſe ſanguine cum Seleucidis conjunctum ferebat, deinde Archelao, filio ejus Archelai, quem Mithridates VI. inter illuſtriores exercitus ſui duces habuit. (Strabo L. XVII. p. 1146.) Moritur V. C. 704. A. X. 50. princeps immoderatus et voluptatibus immerſus. Dictus *novus Bacchus* ſive per adulationem, ſive propter formae illecebras, et *Auletes*, quod choraulam potius egit, quam regem.

Proles habuit *Ptolemaeos duos*, qui ſucceſſere, filias *Tryphenen*, *Berenicen*, famoſam *Cleopatram*, et *Arſinoen*.

Numi:

Caput regis radiatum exſtante retro tridente. Χ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Cornucopiae radiis circumdatum, in area* ΔΙ. *aut aliud, aut nihil.* AV. m. m. AR. I. (Vaill. Theupoli, Pembrock, Muſ. Chriſtoph. Wieſioloski nob. Poloni.)

Illuſtres hos numos Vaillantius aliique hujus eſſe Ptolemaei ſtatuunt cauſa tridentis. Qui enim novum Bacchum ſe appellari permiſit, facile etiam admiſerit nomen alterum *Neptuni*, poſtquam ejus nomine Gabinius Archelaum maritima pugna vicit.

Alium etiam numum aeneum, eumque obvium; *Caput diadematum.* Χ ΒΑ-

ΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens*, nulla certa ratione eidem offert Vaillantius.

AV. et *AR. RRR.*

PTOLEMAEVS XII. Dionyſus.

Patris teſtamento annos natus XIII. rex appellatur deſtinata uxore Cleopatra ſorore, quae orto tum Romanorum bello civili Pompejum propter ejus in patrem merita commeatu copiisque palam juvat, ſed quod omnia neglecto fratre per ſe una adminiſtraret, ab Alexandrinis in Syriam ejicitur. Pompejum ad Pharſalum victum et in Aegyptum profugum Ptolemaeus ſuorum ſuaſu interſici jubet. Secutus paullo poſt Caeſar, captusque forma Cleopatrae dum eam conciliare fratri, et reſtituere in Aegyptum adlaborat, difficili bello a Ptolemaeo petitur, ſed in quo hic victus, merſusque Nilo perit V. C. 707. A. X. 47.

Numi:

Caput regis hedera redimitum prominente retro thyrſo. Ꭓ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens.* AR. I. (Vaillant.)

Propter hederam et thyrſum, Bacchi certa attributa, praeſentem numum huic tribuendum Ptolemaeo putant eruditi. Hedera etiam in numis redimitur Antiochus VI. Syrus, qui et ipſe Dionyſi nomen tulit. Ptolemaei cognomine *Dionyſi* meminere etiam Lucianus, et Clemens Alexandrinus, ſed quotum intellexerint, non ſatis certum. Lege diſputantem Spanhemium. [a])

AR. RRRR.

PTOLEMAEVS XIII.

Puer undennis, Ptolemaei XII. frater, hoc undis hauſto ex Caeſaris victoris praeſcripto rex Aegypti proclamatur deſignata etiam uxore, tum et regni conſorte ſorore Cleopatra, ſed hujus circumventus inſidiis perimitur V. C. 712. A. X. 42.

Numi:

Tetradrachmum cum typis ſolitis propter faciem magis juvenilem poſtremo huic Ptolemaeo commodat *Vaillantius*, ſed quod criterium magnopere ſane vacillat.

CLEOPATRA M. Antonii.

Ptolemaei XI. filia, poſt cujus obitum nupta primum fratri ſeniori Ptolemaeo XII., et hoc, ut diximus, flumine merſo, juniori fratri Ptolemaeo XIII., quo ſuo juſſu interempto impetravit, quod intenderat, ut ſola regnaret. Ingruente poſt Caeſaris necem bello civili IIIviros pecunia navibusque juvat. Antonium in provincias transmarinas profectum, ſibique varia objectantem, inſtituto ad eum in Ciliciam itinere ſic brevi apparatus pompaeque magnificentia et nitore, ac cumprimis formae ſermonisque illecebris ſibi devinxit, ut in omnibus deinceps haberet obſequentem. Quae

---

a) T. I. p. 435.

reliqua ejus fuerit fortuna, ut ſuo penitus Antonio devota cum eo conſueverit, ac denique uxoris nomine cohabitaverit, ut bello ab Octaviano petita victa ſit ad Actium, quoniam cum Romana haec hiſtoria connectuntur, in M. Antonii moneta exequemur. Poſt cladem in Aegyptum profuga, cum dilapſis regibus amicis armis jam diffideret, et Octavianum ſolitis artibus, quae una ſibi ſpes reliqua fuit, flectere nequiret, verita, ne ad triumphum reſervaretur, aſpidis, ut creditur, morſu ſibi mortem acceleravit, ac Ptolemaeorum regnum ſecum tumulo intulit V. C. 724. A. X. 30. Atque hunc in modum vitam finivit mulier, ut illuſtris formae, ſic et libidinis et avaritiae inſatiabilis, atque ambitionis adeo immoderatae, ut non contenta Aegypti regno fraterna caede parto Romanum etiam imperium palam affectaret, cumque duos viros ejus aetatis maximos in retia traxiſſet, quod in tertio feſellerat, necem praeoptavit aetatis anno XXXVIII. Vide Plutarchum in Antonio, et Dionem.

Liberi Cleopatrae: ex Iulio Caeſ. *Caeſario*, Octaviani juſſu, ut fertur, interemptus. Ex M. Antonio: *Alexander*, et *Cleopatra* gemelli, et *Ptolemaeus* cognomine *Philadelphus*. Hi ab Octaviano in triumphum ducti, Cleopatra ſubinde Iubae juniori elocata, eique permiſsi fratres Alexander et Ptolemaeus.

Numi:

ΒΑϹΙΛΙϹϹΑ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ. ΘΕΑ. ΝΕΩΤΕΡΑ. *Caput reginae diadematum.* ℞ ΑΝΤΩΝΙΟϹ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. ΤΡΙΤΟΝ. ΤΡΙΩΝ. ΑΝΔΡΩΝ. *Caput M. Antonii nudum.* AR. I. (Vaill. Morelli.)

Caput margaritis ornatum prominente retro pharetra. ℞ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. *Duplex cornucopiae.* AE. (Vaill.)

Cleopatram, quam numus prior in genere *novam deam* appellat, Dio narrat ſuo ipſius afflatu dictam fuiſſe Lunam et Iſidem, [a]) et refert Plutarchus, eam novae Iſidis nomine oracula fudiſſe. [b]) Lunae nomen confirmat numus alter Dianae imagine. Pars averſa, qua Antonius *imperator III.* et *IIIvir* appellatur, explicabitur in ejus numis.

- ΛΕΟΠ - - Γ. Μ. Α. Τ. *Caput Cleopatrae.* ℞ ΚΡΑΣ. *Crocodilus.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

Numum hunc olim edidi, et latius explicavi. [c]) Mancam anticae epigraphen legendam cenſui: κΛΕΟΠατρα Γυνη Μαρκȣ Αυτοκρατορος Τριτον. Nomine ΚΡΑΣ. dixi indicari P. Canidium Craſſum notum M. Antonii ad varia bella legatum, et ab ipſa Cleopatra, quod gratia apud Antonium valebat, impenſe obſervatum. Obvii eſt exempli, in moneta M. Antonii tam argentea, quam aenea memorari ejus ſeu legatos, ſeu quaeſtores, at horum aliquem prodi in numo ſolius Cleopatrae, ſi praeſentem demas, alibi nondum reperi. Nimirum mulier impotens imperare ſe ipſis provinciis Romanis, et quidem, quod turpe dictu, harum praeſidibus ſaepe non invitis, palam prae ſe tulit. Enimvero teſte Dione [d]) non Antonium modo, ſed

a) L. L. c. 5. b) in Anton p. 941. c) Num. vet. p. 292. d) L. L. §. 5.

ceteros etiam, qui apud eum gratioſi erant, praeſtigiis ſuis ita ſibi obſtrinxit, ut auſa eſſet imperium ſibi in Romanos polliceri, ejusque maxime ſolenne eſſet jusjurandum, jurare per jus, quod ipſa olim in Capitolio datura eſſet.

* * *

BACIΛICCHC. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑC. *Caput reginae.* ✠ ЄΤΟΤC. ΚΑΤΟΤ. ΚΑΙ. Ϛ. ΘЄΑC. - - - *Caput M. Antonii nudum.* AE. II. (Pellerin Suppl. I. p. 6.)

Singulare eſt in hoc numo epochae annus hoc, quo dictavimus, modo expreſſus. Recte advertit Pellerinius, legendum: *ἐτους εἰκοσου πρωτου και διακοσιοστου*, id eſt: *anno viceſimo primo ſupra ducenteſimum*, ad quam lectionem comprobandam aliud ibi inſigne exemplum adfert ex numo regis Agrippae: ЄΤΟΤC. ΑΙΤΟΤ. id eſt: *ἑνδεκατου*, *anno XI.* Auctor catalogi d'Ennery numo ſimili ſuo inſcriptum praetendit: ЄΤΟΤC. ΚΔ. ΤΟΤ. ΚΑΙC. quod explicat: *anno XXIV. Caeſaris.* a) Concinne, ſi ſuperis placet, utrumque. Interea non ſatis liquet, qua in urbe hi ſint numi ſignati. Ex epochae natura veriſimile putat Pellerinius, eſſe cuſum in inſula Arado.

* * *

Caput reginae diadematum. ✠ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ. *Aquila inſiſtens fulmini, in area* L. ς. AR. III. (Vaill.)

Vultus et capitis cultus dubitare non ſinunt, rariſsimum hunc numum poſtremae eſſe Cleopatrae.

* * *

Omitto numos alios huic Cleopatrae tribui ſolitos, ſed qui certa criteria non ſuppeditant. Omitto etiam numos Latine inſcriptos ſeu argenteos, ſeu aeneos, quos recenſet Vaillantius, partim quod hi opportunius in M. Antonii monetam differentur, partim quod veriſimilius aliis videtur, caput muliebre in multis numis cum M. Antonii capite jugatum non eſſe Cleopatrae, ſed Octaviae, quod curate in ejus IIIviri numis expendemus.

AR. RRR. AE. RR.

PTOLEMAEI INCERTI.

Capita jugata Sarapidis et Iſidis cum loto in utriusque capite. ✠ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΤ. *Aquila inſiſtens fulmini, retro duplex cornucopiae, infra* ΔΙ. AR. I. (Muſ. M. Ducis.)

Numus a me olim editus, b) ſed nullo pacto, cujus ſit Ptolemaei, colligi poteſt. Metallum tenue eſſe unius ex poſterioribus Ptolemaeis perſuadet. Similem editor muſei Pembrock tribuit Soteri I. c)

* * *

Caput Iovis Ammonis. ✠ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΤ. *Aquila fulmini inſiſtens, in area* L. ΚΖ. *vel* L. ΚΗ. *et flos loti.* AE. II. (Muſ. Caeſ.)

Numum ſimilem jam recitavi in numis Ptolemaei II. Philadelphi, quem certum eſt ejus eſſe regis propter additum L. ΜΑ. Non vererer, praeſentes quoque numos eidem largiri, ſed video, numos, in quorum averſa eſt *flos* loti, a Pellerinio tribui Ptolemaeo VII. Phyſconi, etſi hujus legis cauſam non adferat, ut diximus.

a) pag. 513. b) Num. vet. p. 294. c) P. II, tab. 56.

Caput regis diadematum. ✕ *Meſſor ſegetem falce amputans.* AV. IV. (Pellerin Rois p. 208.)

Ex oris lineamentis colligit Pellerinius, tribuendum numum uni ex primis Ptolemaeis. Aegyptium vero numum comprobare videtur etiam, quod idem averſae typus eſt etiam in Alexandrino Antonini Pii.

Supereſt ingens agmen numorum aeneorum, qui una parte caput Ammonis, altera ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ., et aquilam fulmini inſiſtentem exhibent. *Abſunt tamen criteria omnia, quae Ptolemaeos diſcernant, et ipſi etiam regni anni. Sola in iis monogrammata, literae, minuta ſigilla variant.* Sed etſi incertae ſunt ſtationis; eos tamen commendat non modo inſignis fabrica, ſed etiam eorum non paucos amplum volumen, ac cumprimis pondus, quo omnes aliorum populorum numos ſuperant demptis Italorum aſsibus. Praeterea numos aeneos alios vagis typis, et vaga Ptolemaei cujuspiam inſcriptione.

De initiis vocabulorum in regiis Aegypti numis.

Pars averſa regiae hujus Aegypti monetae ſaepe per aream ſiſtit principia vocabulorum ΠΑ. ΚΙ. ΠΗ. ΘΕ. ΔΙ. ΜΕ. etc. Sunt haec Vaillantio, qui in explicandis omnibus omnium numorum literis ſolitariis facilem exitum, plerumque infelicem, reperit, literae ἀρχαικαι urbium Aegypti vel Cypri, in quibus ſignatos hos numos contendit, nimirum Paphi, Citii, Peluſii, Thebarum, Diopolis, Memphis etc. Verum, ut jam advertit Pellerinius, a) ſunt in numis aliis ſimilibus literae ſolitariae ejus naturae, ut iis vix idoneam aliquam urbem, in qua cuſi eſſent, poſsis reperire. Quare facile mihi cum eo convenit, eſſe eas monetariorum notas quocunque demum explicatu, nobis certe hactenus ignoto. In numo Soteris I. cum Vaillantius videre ſe literas ΑΒ. putaret, eas continuo in *Abydus*, quae fuit Aegypti urbs, produxit. At ſi cum hoc numo contendas ejusdem Soteris numos a Pellerinio vulgatos, patebit, nequaquam legendum eſſe ΑΒ., ſed ΛΒ., quo annus regni XXXII. indicatur.

a) Additions p. 83.

NVMORVM AEGYPTIORVM CLASSIS II.
DE NVMIS AVGVSTORVM vulgo ALEXANDRINIS.

Exſtincto Ptolemaeorum regno, et Aegypto in Romanorum poteſtatem redacta, imperatorum deinceps nomine moneta feriri coepta, quam modo tractandam ſuſcipimus. Alexandrina imperatorum dici ſolet, quia veriſimile eſt, Alexandriae principe Aegypti urbe fuiſſe ſignatam.

Hanc numorum claſſem illuſtrem faciunt cum incredibilis eorum numerus, tum argumenta, quae continent, ac denique ſeries imperatorum perpetua inde a M. Antonio IIIviro usque in imperium Diocletiani producta. Quae inſignia eorum merita cum ſpecto, mirum ſaepe viſum, non pridem eruditorum aliquem ad univerſam colligendam, explicandamque animum appuliſſe. Enimvero ſimile tentamen ante annos bene multos ſucepit Khellius noſter ſpectatae vir eruditionis, ac promptae in haec noſtra ſtudia voluntatis, quod manu ſcriptum poſsideo. In eo vir praeſtans eum ipſum ordinem ſecutus eſt, quem ſibi Frölichius in annalibus rerum regumque Syriae praeſcripſerat; nimirum imperatorum annalibus adſtituit numos per inſcriptos annos eo pertinentes, quos partim in catalogis, variisque auctoribus editos reperit, partim ii, quos erudito literarum commercio ſibi conjunctos habuit, ſecum communicavere. Opus iſtud in Hadriani usque tempora deductum imperfectum manſit. Ex eo viri eruditi conatu ad praeſens meum inſtitutum vix aliquem percepi fructum, quod in multis idem redundat, idem deficit, deinde nihil, aut vix aliquid commemorat eorum, quae ad typos eorumque explicatum, aliasque horum numorum cauſas pertinent, ut praeteream, non ſatis purgata eum criſi aut in eorum ſelectu, aut epigraphes lectione uſum. Quod Khellius morte praeventus exequi non potuit, cumulate praeſtitit Georgius Zoëga Danus, mihi, quod cum voluptate profiteor, longiore Vindobonae uſu notiſsimus, qui

cum catalogum monetae Alexandrinae Caeſarum, quae in muſeo Borgiano adſervatur, edere pararet, eadem opera numos hujus argumenti omnes, quos in praeſtantiſsimis Europae muſeis aut vidit ipſe, aut quos in catalogis reperit ſive praelo vulgatis, ſive manu ſcriptis, collegit et in lucem dedit vulgato opere, cui titulus: *Numi Aegyptii imperatorii proſtantes in muſeo Borgiano Velitris, adjectis praeterea, quotquot reliqua hujus claſſis numismata ex variis muſeis atque libris colligere obtigit. Romae apud Antonium Fulgonium MDCC LXXXVII. in 4to.* Prodiit vero auſpiciis Em. S. R. E. Cardinalis Stephani Borgiae, cujus nomen, quod veteris aevi reliquias non modo magna cura, majoribus impenſis conquirere ſtudet, ſed etiam, praeſtantiſsimorum uſus virorum opera, quos undecunque oriundos ſibi devinctos habet, et in amicis putat, publici ſieri juris geſtit, cujus, inquam, nomen jam nunc in Aeternitatis templo praefulget, et quoad philologiae honos habebitur, omnium linguis ac gratulatione celebrabitur. Opus illud ſi praeſtantiſsimis adnumero, quae in ſimili cauſa lucem viderunt, nemo erit eorum, qui modo aequi ſint ac periti artis noſtrae judices, cujus non ſperem laturum ſuffragia. Neque enim in eo deſiderabis aut copioſam multarum rerum ſcientiam, vaſtamque eruditionem, aut totius partes nitide ac ordine diſpoſitas, aut in colligendis Aegyptiis numis induſtriam et adcurationem, quo quidem in conatu rem fecit omnibus nobis gratiſsimam, quod tandem in lucem protraxit hujus argumenti numos, quos locupletiſsimum regis Galliarum muſeum continet. Neque feliciorem impendit operam vulgandis iis, qui cogniti nondum fuere, quam ingenioſe ac dextere corrigendis iis, qui averſa Lucina ſunt editi, aut denique aſpernando Goltzii ſigmenta, aliorumque cognitos abortus, quibus nulla ars ſingendo poteſt ſubvenire. Eadem opera auctor clariſsimus inſtituit inquirere in religionis Aegyptiae geneſin, naturam, cauſas, myſteria, ejus explicare allegorias et labyrinthos multis ſaepe infeliciter tentatos, ſignificationem rerum ac nominum vocata ſuppetias Coptorum lingua enucleare; quae quidem ſuperflua exiſtimarem pleraque, ſi mihi uni ſcripta putarem, et non tot aliis, quibus ſane perſuaſiſsimum eſt, ineſſe certam aliquam rationem, conſilium ac nexum in Aegyptiorum ſuperſtitione, quam vetuſtiſsimus ſtupor parturivit, conſecravit antiquitatis opinio, exornavit callidum ſacerdotum ingenium, ut plebs rudis ſuas aliquid putaret eſſe nugas, quam denique hiſtoricorum et grammaticorum credulitas anilibus fabulis ac ſigmentis ſic involvit, ut quid antiquiſſimo aevo creditum fuerit, diſcernere cum ratione non poſsis. Spero, ea, quae modo diſputavi, nequaquam viri praeclari ingratiis eſſe dicta, quando in operis praefatione modeſtius ipſe, quam verius profeſſus eſt, ſemetipſum ſibi ſuccenſere, quod Aegyptiarum rerum explicationem nonnunquam tentare auſus eſſet, de quibus niſi praemiſſo diuturno et indefeſſo ſtudio nihil ſani in medium adferre datur. Sed enim vatem me auſim praeſtare amiciſsimo Zoëgae, quaecun-

que aliquando poſt impenſum qualecunque ſtudium in hac cauſa ſcripſerit, aeque ſibi diſplicitura, capturumque ſero experimentum, exercitationi ac vigiliis parum reſpondiſſe fructus ſperatos, eumque rectiſsime arbitrari, qui ad inveſtigandas Aegyptiae theologiae cauſas non nimiam ἀκρίβειαν adſerendam putat, praeclari ejus dicti Horatiani memor: *Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur ultra.* Vt enim Aegyptius Nilus ſuum diu caput occuluit, ſic et ſuum Aegyptiorum dii, et quod arcana Iſis de ſe olim praedicaverat, poteſt eadem in hunc diem jure praedicare: ΤΟΝ. ΕΜΟΝ. ΠΕΠΛΟΝ. ΟΥΔΕΙΣ. ΠΩ. ΘΝΗΤΟΣ. ΑΠΕΚΑΛΥΨΕΝ. [a])

Ad meum in hac operis parte inſtitutum quod attinet, non eſt mihi animus texere catalogum omnium *hujus claſsis* numorum, cum quod iſtud *inſtituti mei* limites vetant, jamque abunde a cl. Zoëga eſt praeſtitum, tum quod repetita crambe lectores fatigaret; nam inde a Commodo vix alii jam illuſtres typi, aut ſaltem non jam ex prioribus cogniti occurrunt, ſolis annis inſcriptis chronologiae cauſa reliquum hujus monetae meritum facientibus. Sedulo tamen cavebo, ut nihil ejus omittam, quidquid commemoratu dignum eſt, et quocunque pacto philologiae ſtudia ornat juvatque, ſic ut perlectis his abunde videri poſsit inſtructus lector, neque amplius quidquam ad hujus monetae intelligentiam deſiderare. Ejus cauſa univerſum hoc tentamen in IV. capita diſpeſco, quorum I. complectetur typos in hac claſſe frequentiores, II. partem chronologicam, III. fabricam, metallum, modulum, IV. ipſum numorum catalogum.

Adjumentis ad perficiendum hoc opus uſus ſum, primum muſeo Caeſareo, hujus claſsis moneta, ex quo ejus catalogum typis vulgaveram, praeclaris acceſsionibus aucto; deinde catalogis jam cognitis, quos inter illuſtriores ſunt ii, qui numos muſei Theupoli et Arigonii continent, quanquam in his cautione opus eſt, quia eorum aut dictata aut picta ſaepenumero fallunt, tum numi Bandurii inde a Decio, denique et lectiſsima laudati Zoëgae ſupplementa. Magno etiam uſui fuit catalogus muſei Philippi de Stoſch ipſius poſſeſſoris manu exaratus, et petenti Khellio anno 1752. miſſus, in quo pretioſam horum numorum ſupellectilem, eamque adcurate deſcriptam reperi, tum et catalogus MS. muſei S. Floriani Auſtriae ſuperioris olim Apoſtoli Zeno. Auctores alios illuſtres, Pellerinium, Barthelemyum, Belleyum, qui, cum occaſio tulit, eorum nonnullos edidere, ſuis locis indicatos reperies.

CAPVT I.

Typi hujus claſſis frequentiores.

Plerique numi Alexandrini deos aut ritus ſacros, petitos ſive a religione domeſtica, ſive Graeca, ſive Romana offerunt. Ex Graecorum diſciplina huc fluxere Hercules varios ſuos labores exercens in numis Antonini, Iuno Argiva, Neptunus Iſthmius etc. in numis

a) Plut. de Iſ. et Oſir. p. m. 354.

Neronis, aliique paſsim dii aut heroes, quos tamen huc non voco, ſed tempori, quo ſignati ſunt, reſervo, quia aut rarius in his numis comparent, aut plerumque aliquid habent cauſae, quod eos cum imperatoribus connectit, quorum imagines in antica exhibentur. Romanum ritum olent lectiſternia, Spes, Concordia, Abundantia, Providentia etc. typi prorſus Romani, at in moneta Alexandrina luculenti ſervitutis teſtes. Poſſum adeo hoc loco ab iis explicandis abſtinere, quod iſtud in moneta Romana praeſtabitur. His ergo prolegomenis complector tantum numina Aegyptia, eaque illuſtriora, cum quod domeſtica ſunt, atque adeo hujus propria tractatus, tum quod frequenter per univerſam hanc numorum claſſem recurrunt. Neque tam facile ſperes, reperturum te in hac claſſe deorum imagines eo cultu, quali eos vetuſtiſsima Aegyptiorum aut religio aut ars propoſuit; inde enim ab Alexandro M., ex quo ſervire primum Graecis, deinde Romanis coacti ſunt, ritum veterem aut cum externo miſcuere, aut dedidicere.

SARAPIS.

ΣΑΡΑΠΙΣ. L. Γ. *Caput Sarapidis modio vel calatho tectum.* Veſpaſiani. (Stoſch.)

ΖΕΥΣ. ΣΑΡΑΠΙΣ. L. ΕΝΑΤ. *Sarapis ſeminudus ſtans cum calatho in capite dexteram demittit verſus adſtans humi animal triceps, ſ. haſtam.* Veſpaſiani. (Pellerin Mel. I. p. 224.)

Sarapis ſimili cultu ſedens dexteram extendit verſus ſimile animal triceps. In numis variis.

Sarapis idem, ſed adſtat praeterea Mercurius d. caduceum, ſ. oblongum palmae ramum tenens. Trajani. (Neumann num. pop. Part. II. tab. 3.)

ΕΥΓΑΜΙΑ. L. ΕΝΑΤ. *Sarapis eodem cultu ſedens.* Veſpaſiani. (Pellerin Rec. III. p. XXXI.)

ΗΛΙΟΣ. ΣΑΡΑΠΙΣ. L. ΙΓ. *Sarapis ſtans cum calatho in capite d. extenta, ſ. haſtam.* Domitiani. (Pellerin Mel. I. p. 224.)

ΗΛΙΟC. L. Є. *Serpens cum capite Sarapideo arrectus inſiſtit equo gradienti.* Veri. (Zoëga.)

Caput Sarapidis cum calatho, radiis, cornu Ammonis, prae quo cornucopiae, pone tridens illigatis ſerpentibus. Antonini. (Muſ. Caeſ.)

Mulier capite radiato aut turrito ſtans d. caput Sarapidis, ſ. haſtam. In numis variis.

Sarapidis cultum alii Sinope Ponti a Ptolemaeo ſeu Sotere ſeu Philadelpho advectum, alii in Aegypto jam vetuſtiſsimis temporibus cognitum adfirmant, de quo lege diſputantem Spanhemium. (ad Callim. in Cerer. v. 1.) Probat idem ex Plutarcho de Iſide, nomen ipſum *Sarapidis* non fuiſſe a Ptolemaeis Alexandriam Sinope advectum, ſed fuiſſe vernaculum Plutoni ab Aegytiis ex longo datum. Fugit virum inſignem teſtimonium Diogenis Laertii, quo, ſi modo verum is dixit, comprobatur, etiam Sarapidis nomen jam ante Ptolemaeos apud Sinopenſes valuiſſe. Re-

fert is, [a]) cum Athenienſes Alexandrum Bacchum ſalutarent, dixiſſe Diogenem Cynicum: χᾳμε Σαραπιν ποιησατε, *et me Sarapin facite*, adludentem nimirum ad princeps patriae ſuae Sinopes numen.

Iſtud certum, Aegyptios in Sarapide ſuo omnium maxime inſaniviſſe, delata illi rerum omnium ſumma poteſtate, ejusque honores per omnem late orbem propagatos teſtibus monumentis innumeris, quae commemorare otium non eſt, et videri poſſunt in Ariſtide. [b]) Quod ejus honori erectam ſtetit Alexandriae templum, omnibus aliis praefert Dionyſius Periegetes. [c]) In numis praeſentibus dicitur ΖΕΥΣ. et ΗΛΙΟΣ. *Iuppiter* et *Sol.* Cum ſol eſt, proponitur in his numis aut forma humana, aut forma ſerpentis arrecti ſuper equo, cujus typi myſticum ſenſum, et quatenus cum ſole connectatur, novit cl. Zoëga. [d]) Hic numus lucem communicat aliis inde a Domitilla non infrequentibus, in quibus ſiſtitur ſerpens erectus equi currentis dorſo imminens. Secundum alios ſcriptores Plutonis, Neptuni, aliorumque numinum ſortitus eſt potentiam, in quo argumento facundi fuere Abbas Fontenu, [e]) Oiſellius, [f]) Broticrus, [g]) collectis, quod unum poterant, ſcriptorum omnium de hoc Sarapide ſententiis, quando ſana, concors, ſibique conſtans doctrina ex hoc ſuperſtitionis labyrintho obtineri nequit.

Iuppiter Sarapis eſt, qui cum reliqua Iovis gravitate cultuque, ſive ſtet, ſive ſedeat, conjungit calathum, quem capite geſtat, et dexteram verſus adſtans animal triceps demittit. Quam difficile ſit, animal iſtud, ſi oculorum judicium ſequaris, definire, vel inde poteſt colligi, quod, qui ſimiles numos deſcripſere, jam Cerberum, jam aquilam; aut Sphingem, aut hircum, aut hippogryphum dixerunt. Neumanno illud in numo, quem ſupra loco IV. citavi; ſpeciem praebuit hominis dimidii ex terra emergentis, cumque conſtet, Sarapidem cum Dite inferorum rege permixtum, et, qui juxta adſtans ſingitur, Mercurium, dictum inferum, quae ad manes pertinent, procurare, ingenioſe conjecit, proponi Mercurium animam ab inferis evocantem. Credam, ſigillum illud ex Macrobio explicandum, cujus unius verba lubet hic adſerre. [h]) *Alexandria*, inquit, *Sarapin atque Iſin cultu paene attonitae venerationis obſervat, omnem tamen illam venerationem Soli ſe ſub illius nomine teſtatur impendere, vel dum calathum capiti ejus inſigunt, vel dum ſimulacro ſignum tricipitis animantis adjungunt, quod exprimit medio eodemque maximo capite leonis effigiem; dextera parte caput canis exoritur manſueta ſpecie blandientis, pars vero laeva cervicis rapacis lupi capite finitur, easque formas animalium draco connectit volumine ſuo, capite redeunte ad dei dexteram, qua compeſcitur monſtrum.* Habes ſecundum haec Macrobii verba luculentam Sarapidis in his numis effigiem, calathum, triceps

a) L. VI. § 63. b) Orat. in Serap. c) deſcr. orb. v. 255. d) pag. 233. e) B. L. T. X. p. 465. f) Thes. ſel. num. p. 218. g) ad Tacit. Tom. III. p. 533. h) Saturn. L. I. c. 20.

animal, et ad iſtud compeſcendum dexteram dei demiſſam. Veniam ergo merentur ii, qui monſtrum illud Cerberum dixere, nam et Cerberum Sarapidis ſocium ipſe dixit Plutarchus, [a]) et Artemidorus, [b]) et Cerberum agnitum fuiſſe etiam a Statio, colligo ex hoc ejus verſu: [c])

Cur ſervet Pharias Lethaeus janitor aras.

Sed etiam dabimus veniam iis, qui aliud dixere, quia in opere minuto, eoque rudi Alexandrino trina haec capita minus commode diſtinguuntur. At commode ea diſtinxeris in numis Latinis Caracallae per poſtremos ejus annos ſignatis, qui eundem Sarapidem ſedentem ſiſtunt. Conſtat, Sarapidem, qualis Alexandriae colebatur, a Caracalla eximie obſervatum. Placuit ergo, talem eum in numis Latinis proponere, qualis teſte Macrobio ab Alexandrinis fingebatur. At nullo alio monumento vetere teſtimonium Macrobii certius confirmatur, quam antiqua illa lampade, quae exſtat in Lucernis veterum ſepulchralibus a Petro Sante Bartolio editis, a Petro Bellorio explicatis, noviſsime a Begero recuſis, [d]) in qua iſtud trium capitum animal, videlicet leonis, lupi, et canis, et tortuoſo dracone obvolutum clare oculis objicitur, ut adeo de ejus natura, qualis a Macrobio deſcribitur, dubitari nullatenus poſsit.

Dedimus *Iovis Sarapidis* effigiem, jam etiam ratio *Solis Sarapidis* expedienda. Miſsis ſexcentis teſtimoniis, quae eum ſolem dicunt, audiamus ipſius dei oraculum ſeſe apud Macrobium profeſſi [e])

Ομμα τε τηλαυγες, λαμπρον φαος ἠελιοιο.

Oculum longe lucentem, ſplendidum lumen ſolis.

Ejus, cum ſol eſt, veram effigiem praebet numus ΗΛΙΟΣ. ΣΑΡΑΠΙΣ., qui differt a Iove Sarapide, quod abeſt monſtrum triceps, et quod dexteram porrigit, quod idem facit etiam ſol in tot numis inferioris aevi, inſcriptis ORIENS. Vtrumque et Iovis et Solis nomen in Sarapide conjungit marmor, quod ex Tournefortio recitat Belleyus: [f]) ΔΙΙ. ΗΛΙΩ. ΜΕΓΑΛΩ. CΑΡΑΠΙΔΙ. κ. τ. λ.

ΕΥΓΑΜΙΑ Iovi Sarapidi in numo V. adſcriptum explicatus eſt difficilis. Ejus vocabuli, etſi ex lexicis abeſt, ſignificationem tamen facile tenemus; nam ſi ſubſtantivum eſt, ſignificat *bonas nuptias*, ſi adjectivum, aliquid ad bonas nuptias pertinens. Poſterior modus placuit ejus numi praeconi Pellerinio exiſtimanti, ejus vocabuli eundem eſſe ſenſum, qui eſt verbi ΘΕΟΓΑΜΙΑ in numis Nyſae Cariae, qua certum eſt intelligi certamina conſtituta in honorem Plutonis et Proſerpinae. At enim praeterquam quod veteres ludorum ΕΥΓΑΜΙΑ non meminerunt, vellicat et illud, quod in nullo hactenus numo Alexandrino videre licuit aut diſertam mentionem ludorum, aut conſuetum aliquem eorum typum. Forte ΕΥΓΑΜΙΑ aliud non notat, quam ipſas *bonas nuptias*, quarum fors praeſes habitus fuit Sara-

a) de Iſ. et Oſir. b) Oneirocr. L. V. eventu 92. c) Silv. L. III. carm. II. v. 112.
d) Parte II. num. 7. e) l. c. f) B. L. T. XXXVII. p. 405.

pis, quam ſententiam juvare videtur idem Macrobius, ſecundum quem adſtituta *canis blandientis effigies futuri temporis deſignat eventum, de quo nobis ſpes licet incerta blanditur*, quod ſane in nuptiis ominis modum habere poteſt. Plus confert Ariſtides, qui haec de Sarapide praedicat: [a]) προεϛηκε δε και παντων ζωων γενεσεως και τροφης, *quin et animalium omnium praeeſt generationi et alimentis.* Praeeſt ergo et nuptiis generationis cauſa inſtitutis.

Numus VII. per multiplicata attributa comprobat, quod principio dixi, in Sarapide ſuo Aegyptios deorum agmen vidiſſe. Sic radii ſolem, cornu arietinum Ammonem, tridens Neptunum, ſerpentes Aeſculapium faciunt. Creditum vero quoque fuiſſe Aeſculapium, diſerte docet Tacitus: [b]) *deum ipſum* (Sarapin) *multi Aeſculapium, quod medeatur aegris corporibus - - - conjectant.* Quae cauſa fuit, cur eum Caracalla quoque officiis demerendum duxerit, ut in ejus numis Romanis docebimus.

Quam dicendam putem mulierem numi poſtremi, quae caput Sarapidis dextra praefert, utrum Iſidem, an genium Alexandriae, non ſatis liquet. Iſtud certum, placitum hunc typum Alexandrinis, quia frequenter in hac numorum claſſe redit.

In numis Veſpaſiani ejusque familiae ſaepius et majore cum oſtentatione Sarapidem proponi videmus. Ejus cauſam ex Tacito tenemus, narrante, Veſpaſianum Alexandriae ejus templum ingreſſum, ut ſuper rebus imperii conſuleret, deum vero ipſum, quo in novum imperatorem ferretur adfectu, miraculorum etiam, quae ibi commemorat, celebritate manifeſtaſſe. [c]) Idem Sarapis perfrequens deinceps in his numis typus, ac denique: DEO. SERAPIDI. vel: DEO. SANCTO. SARAPIDI. in minutis aeneis imperante Iuliano deſultore ſignatis.

ISIS.

Caput Iſidis cum loto in capite. Typus obvius.

Iſis ſedens, etiam intra templum, Horum lactat. Typus obvius.

Caput Iſidis intra concavum lunae. Commodi et ſucceſſorum.

Iſis ſtans ſimul ſiſtrum tenet, ſimul velum explicat, adſtituta ſaepe turri pharo. Inde a Domitiano typus frequens.

Capita jugata Sarapidis et Iſidis. Antonini. (Muſ. Caeſ.)

Quod inter deos mares in Aegypto Sarapis, illud inter feminas Iſis antiquae dea proſapiae et latae potentiae, de cujus fortuna rebusque geſtis vide Plutarchum de Iſide et Oſiride, et mythologos paſsim.

Lotus perpetuum Iſidis attributum, et frequens adſecla filiolus Horus, cui maternas curas impendit. In numo III. lunae cornibus ambitur, nam ut Sarapis ſol, ſic Iſis luna Aegyptiis credita. In numo IV. tenet ſiſtrum, velumque explicat. Eſt haec Iſis Pharia, propoſita etiam et inſcripta numis Iuliani: ISIS. FARIA., in quorum explicatione dabimus cauſam ſiſtri, veli, et adpoſitae phari. In numo V. habes Sarapi-

a) Orat. in Sarap. p. m. 55. b) Hiſt. IV. c. 84. c) Hiſt. IV. c. 81. 82.

dem et Iſidem conjunctos. Iſis ſuo olim Oſiridi fidelis ſubinde Sarapidi adhaeſit, ſive mutatis ſtudiis, ſive, quod teſte Plutarcho Oſiris et Sarapis unum idemque ſunt.

HARPOCRATES.

Harpocrates nudus loto inſidens dextera ori admota, ſ. flagellum, globo capiti imminente. Antonini, Commodi, etc.

ΑΡΠΟΚΡΑΤΗϹ. L. IЄ. *Figura ſtolata et velata cum triplici flore in capite ſtans dexteram ori admovet, ſ. clavam.* Aurelii. (Zoëga.)

Eadem averſa, ſed ſine ΑΡΠΟΚΡΑΤΗϹ., non infrequens per imperia Hadriani, Antonini, Aurelii, comparet etiam in numis nomi Proſopitis.

Harpocrates dextera ori admota, ſ. cornucopiae in crocodilum deſinit, in pluribus numis Trajani. (Zoëga.) Idem typus in numis nomi Menelaitis, et Xoitis comparet.

Harpocrates idem qui Horus, Oſiridis et Iſidis filius, ex Aegyptiorum doctrina ſol. Lactatum a matre paullo ſupra in Iſide vidimus, atque etiam alias ſemper infantis more proponitur. Talis, qualis in numo I. proponitur, auctore Plutarcho Aegyptiis ſymbolum fuit ſolis exorientis. [a]) Digitum ori apponit, quia ſecundum Plutarchum eſt *ἐχεμυθιας και σιωπης συμβολον, taciturnitatis et ſilentii ſymbolum*, nam et cum legumina illi offerebantur, adclamari ſolitum: *lingua eſt fortuna, lingua genius.* [b]) Fuit hic geſtus ſic proprius Harpocrati, ut hoc ſolo indicato ipſe ſatis indicatus videretur. Sic recitatis aliis Aegypti deis ita ipſe memoratur ab Ovidio: [c])

Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet.

Viciſsim indicato Harpocrate ipſe etiam hic geſtus, ſeu ſilentium, etſi verbo diſſimulatum, indicabatur, ut apud Catullum: [d]) *patruum reddidit Harpocratem*, id eſt: patruo ſilentium impoſuit. Ceſsit ergo in proverbium, ut advertit Eraſmus in Adagiis. Appoſite ad hanc ejus naturam dictus eſt *Sigalion*, a *σιγαλεος*, *tacitus*, quo eum nomine appellat Auſonius: [e])

Tu, velut Oebaliis habites taciturnus Amyclis,
Aut tua SIGALION Aegyptius oſcula ſignet,
Obnixum, Paulline, taces.

At vero jam dudum Varro dixerat: [f]) *Ste* (id eſt: ſilentium) *Harpocrates digito ſignificat*, et idem alibi teſte D. Auguſtino: [g]) *in omnibus templis, ubi colebantur Iſis, et Serapis, erat etiam ſimulacrum, quod digito labiis impreſſo admonere videretur, ut ſilentium fieret.* Quanquam ſunt qui putent, hunc ſilentii in Harpocrate explicatum eſſe merum Graecorum inventum, eum vero geſtum ad ſolis potius allegoriam pertinere. [h]) Et profecto veriſimile mihi videtur, per unam hujus geſtus cauſam Harpo-

a) de Pythiae orac. p. 400. A. b) de Iſ. et Oſir. p. 378. c) Met. IX. 691. d) epigr. 74 et 100. e) Epiſt. XXV. v. 26. f) de L. L. lib. IV. g) de Civ. dei L. XVIII. c. 5. h) Jablonski Pantheon Aeg. Part. I.

cratem a Graecis ſic factum Sigalionem, ut olim Gnathaena meretrix Sigeum in Heleſponto ſitum per ſolam hujus nominis cauſam fecit urbem ſilentii. [a]) Tenet manu flagellum exemplo patris Oſiridis. Sed nolo perſequi a mythologis abunde diſcuſſa. Vide Harpocratem Cuperi, Aegyptia Com. Caylus, Iablonskium, et Pierres gravées du Duc d'Orl. T. I. p. 7.

Figura ſtolata ſtans d. ori admota, ſ. clavam. Vide numos ſupra deſcriptos. Similem typum oſtendi olim ex numo Hadriani. [b]) Dextera ori admota Harpocratis me quidem facile admonuit, verum quid ad Harpocratem ſtola? quid clava? Neceſsitate igitur compulſus circumſpexi mulierem deam, quae et ſilentium amet, et cum qua componi clava poſsit, viſumque eſt, exhiberi Angeronam, magnum Romae, et arcana religione venerandum numen. Citatus ſupra, et nuperrime vulgatus numus adſcripto ΑΡΠΩΚΡΑΤΗϹ certum nobis hoc typo Harpocratem praeſtat. Harpocrates androgynus, tum tributa clava illi deo, quem imaginem quandam fuiſſe infantiae et infirmitatis veteres nonnulli docuere, en novum aucupium, cui animum curasque intendant ii, qui enucleandis Aegyptiorum myſteriis delectantur. Hactenus fortunam propitiam non habuere. Nam teſtatur cl. Zoëga, [c]) nihil ſe inveniſſe apud veteres, quo clavae cauſam explicaret; conjicit tamen, adludi ad arcendos a myſteriis profanos, tum Harpocratem a Graecis cum Hercule confuſum videri. Acquieſcat his, qui volet.

Quem modo virum, feminamque vidimus Harpocratem, numi extremo loco poſiti parte hominem, parte crocodilum praeſtant, nimirum ut haberent etiam Aegyptii, quod Graecorum Hippocentauris opponerent. Ejus quoque explicatum relinquo iis, qui Iſidis ſacris initiati ſunt.

AMMON.

Caput Ammonis cum cornu arietino imminente capiti globo. Domitiani. (Stoſch.)

Caput prorſus ſimile, infra quod aries monili ornatus, ante quem ara. Antonini, aliorumque.

Libycum hoc numen, et inter majores Aegypti deos receptum abunde cognitum. Poſitus infra ejus caput aries commonefacit ejus, quod refert Hyginus: [d]) Bacchum, cum Libyam oppugnaret, arietis ducis beneficio puteum, cum ſitis urgeret, commonſtrantis exitium cum exercitu evaſiſſe, ac propterea eo loci Iovis Ammonis templum facto cum cornibus arietinis ſimulacro conſtituiſſe. Globus capiti imminens Ammonem ſolem comprobat, nam ejus ſideris potentiam perinde ac Harpocrates ex Aegyptiorum doctrina nactus eſt.

APIS.

Hujus dei bovis formam, inſignia,

a) Aelian. V. H. L. XIII. c. 13. b) Sylloge I. p. 70. c) pag. 193. d) Aſtron. L. II. c. 20.

et ineptam religionem deſcribere ſupervacaneum, quod ſatis ex Herodoto, Plinio, Diodoro, et Ammiano ſunt cognita. In hujus claſsis numis inde a Domitiano proponitur forma bovis, hoc uno a profanis fratribus diverſi, quod diſcum inter cornua geſtat, quia lunae ſymbolum fuit, ut teſtatur Ammianus. a) Dextero lateri impreſſam habuit lunam creſcentem adſerentibus iſtud Plinio, b) et Ammiano. c) Revera eam eodem loco obſervari in numis Alexandrinis cum capite Hadriani, et Antonini, teſtatur Caylus, d) et cl. Zoëga variis locis.

AGATHODAEMON.

ΝΕΟ. ΑΓΑΘ. ΔΑΙΜ. L. Γ. Δ. ς. *Serpens inter ſpicas arrectus implicatis caudae ſpicis et papaveribus.* Neronis. (Muſ. Caeſ.)

Sine epigraphe. Serpens ſimilis adſurgens et cauda caduceum vel ſiſtrum conſtrictum tenens; in nonnullis ex adverſo exturgit ſerpens alter corpore craſſiore. In numis obviis. In aliis: *Serpens ſimilis, ſed cum capite Sarapidis.* (Zoëga tab. XII.)

Agathodaemon, *bonus genius*, Aegyptiae quoque ſuperſtitionis, docentibus non modo his numis, ſed et Lampridio narrante, Elagabalum Aegyptios dracunculos Romae habuiſſe, quos illi *Agathodaemonas* vocant. e) Sic et alveus Nili, qui τȣ Delta latus occidentale definit, dictus eſt Agathodaemon auctore Ptolemaeo. Serpentum allapſus boni fuiſſe ominis loco habitos, innumeris poſſet exemplis comprobari, cumprimis vero genii ſerpentum plerumque formam ſunt ementiti. Sic cum Aeneas patri Anchiſi inferias mitteret, ut refert Maro, f) videretque anguem parentis tumulo ſuccedentem, haeſit

Incertus, geniumne loci, famulumne parentis
Eſſe putet.

In praeſentibus numis dicitur ΝΕΟς ΑΓΑΘος ΔΑΙΜων, *novus bonus genius*, haud dubia adulatione in Neronem, cujus effigiem antica ſiſtit. Bono huic genio ex eadem cauſa puto tribui ſpicas et papavera, ex qua eadem tribuuntur Bono Eventui in numis Romanis. Credo, ſpicis, papavere, caduceo notari concordiam a bono genio ſeu ſperatam, ſeu impetratam, ut ſaepe in hac numorum claſſe videmus eadem haec attributa a duabus junctis dexteris contineri. Ovidio in conſortio numinum Aegyptiorum memoratur quoque *Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni*, g) qua non dubito indicari noſtrum Agathodaemona. Cl. Zoëga in nota ad hunc numum citat Euſebium narrantem: h) Aegyptios et Phoenices ſerpentem pro boni genii ſymbolo habuiſſe, at quod ibi addit, fuiſſe capite accipitrino, iſtud non docent numi, qui eum vel cum capite ſerpentino vel humano exhibent. Dixi ſupra, cum bini proponuntur ſerpentes, horum alterum corpore eſſe craſsiore. Teſte Solino i)

a) L. XXII. c. 14. b) L. VIII. § 71. c) l. c. d) Ant. T. I. p. 43. e) in Elag. p. m. 111. f) Aen. V. 95. g) Metam. IX. 693. h) de praep. evang. L. I. 10. i) L. XL.

ſubtiliora ſunt capita feminis, alvi tumidiores, peſtis nocentior, maſculus aequaliter teres eſt, ſublimior etiam mitiorque. Conjuncti ergo in numis mas et femina generationis ſymbolum videri poſſunt.

NILVS.

ΝΙΛΟΣ. L. Γ. *Protome barbata crinibus filo revinctis, flore loti pone humerum prominente, retro aſtrum.* Titi. (Muſ. Caeſ.)

ΑΥΤΟΚΡΑ. *Caput flore loti ornatum et barbatum inter duplicatum cornucopiae, ex quorum uno promicat puellus.* Claudii, aliorumque.

Vir barbatus decumbens d. cornucopiae, ſ. arundinem, ex adverſo puellus exultans, infra aut crocodilus, aut hippopotamus, ſuperne plerumque ſcriptum Iς. in obviis Trajani etc.

Nilus capite lotum geſtans d. cornucopiae, ſ. arundinem, circum ipſum ludit puellorum agmen, juxta crocodilus. Trajani, (Pembrock P. III. tab 82.) M. Aurelii, (in meis num. vett. p. 301.) Alex. Sev. (Arigoni.)

Vir barbatus hippopotamo vectus d. ſpicas, ſ. cornucopiae. Mamaeae. (Pellerin Mel. I. tab. 15.)

ΩΚΕΑΝΟϹ. L. ς. *Vir barbatus humi conſidens d. arundinem, ſ. cornucopiae, et ſimul urnae innixus.* Commodi. (Pellerin Rec. III. p. 119.)

Habes illuſtriores hujus claſsis numos, qui Nili nobis imaginem ſiſtunt. Fuiſſe illum tot monumentis celebratum, nequaquam mirum, quod quo tempore alii per orbem fluvii deficiunt, ipſe unus ſuopte ingenio late viſus erat reſtagnare, nulla certa cauſa, quod fontes occultaverat. Qam variae proditae fuerint annui ejus incrementi a veteribus cauſae, videre potes in appendice a Iungermanno Herodoti editioni adjecta, [a]) apud ſcholiaſten Apollonii, [b]) et in Ariſtidis oratione de Aegypto, ac praecipue apud Senecam. [c]) At ſi is propter arcanam hanc, inſolentemque virtutem miraculo fuit, idem quod ſtato aquarum tumore fecunditatem Aegypto incredibilem procuravit, coeleſtes honores obtinuit, nullo incolarum faſtidio, qui ſuapte in ſuperſtitionem proni, quae libuit animalia, *nullius*, aut multo levioris comperta beneficii conſecraverant. Et valuit tantum grata ejus boni recordatio, ut beneficum iſtud flumen eodem loco, quo Iovem, putarent veteres, quod nimirum, quae Iovis credita fuere beneficia, alimenta, et ad vitam ſuſtendandam facultates, eadem et Nili eſſe propria intellexerunt. Iam pater Homerus illuſtre illi nomen dedit Αιγυπτοιο διιπετεος ποταμοιο, *Aegypti a Iove manantis fluvii,* [d]) tum dictus Pindaro Νειλος Κρονιδας, *Nilus Saturnius.* [e]) At multo his diſertius Parmeno laudatus ab Athenaeo, [f]) et ſcholiaſta Pindari: [g]) Αιγυπτιε Ζευ Νειλε, *Aegyptie Iuppiter Nile!* ſcilicet praeſtante vorticibus ſuis Nilo, quod alibi Iove imbribus. Quorſum ſane reſpexit Euripides ſic fabulam Helenam inchoans:

---

a) pag. 785. b) ad L. IV. v. 269. c) Nat. quaeſt. L. IV. d) Odyſſ. Δ. 477. 581. H. 284. e) Pyth. Δ. 99. f) L. V. p. 203. g) ad cit. vers.

Νειλȣ μεν ἀι δε καλλιπαρθενοι ῥοαι,
Ος ἀντι διας Ψεκαδος Αιγυπ'ȣ πεδον
Λευκης τακεισης χιονος ὑγραινει γυας.
Nili quidem haec ſunt formoſis Nymphis habitata flumina,
Qui pro coeleſti gutta Aegypti ſolum
Candida liquefacta nive irrigat et agros.

Sed non unum iſtud Nili benefactum; nam qui profuſus agris, idem potus feminis ſecunditatem praeſtitit, teſtante Plinio: [a]) *praeterquam in Aegypto, ubi fetifer potu Nilus amnis*, et ſi fides ſcholiaſtae Aeſchyli, [b]) *aqua Nili in partus maſculos valet, unde ſe proluens Iuppiter Martem genuit.* Narrat Euſtathius, [c]) feminas ex hujus fluminis potu quatuor, quin et advocato teſte Ariſtotele ſeptem proles uno partu edere. Et quidem inveteratus ejus fluvii cultus diu duravit, nam et Euſebius ſuo illum aevo religioſe ab indigenis obſervari ſcripſit, [d]) et exſtant numi parvi aenei Alexandriae ſignati, quos vulgo Iuliano tribuimus: DEO. SANCTO. NILO. cum ſucto ejus jacentis typo. At quod magis mirandum, durat hodieque vetus ſuperſtitio. Habet Nilus in Abyſsinia ad ipſos fontes ſacerdotem ſuum, qui ad Sirii exortum in frequente populi conventu fluvio vaccam nigram immolat, eumque in ſolenni hymno vocat ſummum deum, orbisque σωτηρα, teſte horum Iacobo Bruce in Itinerario ſuo, qui ante annos XXII. poſt alios Nili fontes ipſe vidit, et copioſe deſcripſit.

Monumenta, quae illuſtre hoc flumen exprimunt, copioſa ſunt, et praeter citatos hujus claſsis numos illud offerunt etiam numi Hadriani commatis R., tum et non pauca ſigna marmorea. Quod humi vel ſedens vel jacens ac liberaliter barbatus fingitur, innixus urnae, et arundinem vel cornucopiae geſtans, iſtud ſibi cum fluviis fratribus commune, notumque habet explicatum. At ejus propria ſunt I. crocodilus, hippopotamus, lotus. II. puellus unus, aut auctiore numero, adſcripto ſaepe Iς., quorum omnium rationem paucis dabimus.

I. Crocodilus et hippopotamus, noti Nili incolae, tum et lotus, quae in Nili paludibus habitat, flumen, cui adſuevere, neque in ipſa moneta deſerunt, et ſuae cauſam ſocietatis per ſe ipſi loquuntur. De Nili forma agens Lucianus ſic ait; [e]) *ἐι πȣ τον Νειλον ἐιδες γραφῃ μεμιμημενον, ἀυτον μεν κειμενον ἐπι κροκοδειλȣ τινος, ἠ ἱπποποταμȣ. Si aliquando vidiſti Nilum pictura expreſſum, ipſum quidem ſtratum ſuper crocodilo vel hippopotamo.* Reliquum hujus teſtimonii dabimus infra. Crocodilus tam certum erat Nili criterium, ut cum Nealces pictor eum vellet intelligi, aſellum pingeret in litore bibentem, et crocodilum ei inſidiantem. [f]) Hippopotamus perrarum hodie in Nilo animal, ac propterea ejus certa forma necdum ſatis hiſtoriae naturalis ſtudioſis cognita. Inter eas imagines, quas monumenta vetera ſuppeditant, Daubentonus exactiſsimam putat eam, [g]) quae habetur in numo Ale-

a) L. VII. § 3. b) Supplic. v. 862. c) ad Dion. Perieg. v. 22. d) in vit. Conſt. M. L. IV. c. 25. e) in rhet. praecept. f) Plin. L. XXXV. p. 707. g) Pierr. grav. du Duc d'Orl. T. II. pag. ult.

xandrino Mamaeae apud Pellerinium. a)

II. Puellus unus pluresve, pro his ſaepe numerus Iς. id eſt: XVI., quo indicatur, tot Nilum cubitis illo anno ſurrexiſſe, feliciſsimo fertilitatis augurio, nimirum teſte Plinio: b) *Iuſtum incrementum eſt cubitorum XVI. Minores aquae non omnia rigant, ampliores detinent tardius recedendo. Hae ſerendi tempora abſumunt ſolo madente, illae non dant ſitiente. Vtrumque reputat provincia. In XII. cubitis famem ſentit, in XIII. etiamnum eſurit, XIV. cubita hilaritatem adſerunt, XV. ſecuritatem, XVI. delicias.* Ergo cum cubita XVI. excrevit Nilus, non neglexerunt Alexandrini, has ſuas delicias in moneta publice jactare, quia certum iſtud fuit ἐυετηριας augurium. De hoc Nili incremento aliquid auditu percepit ineptus auctor oraculorum Sibyllinorum; ſed cum illud in fertilitatis argumentum vertere debuiſſet, hoc ejus XVI. cubitorum tumore cladem regioni praedixit. c)

Cubitorum vicem ſaepe obeunt puelli, docente iterum Plinio: d) *Nunquam hic* (lapis baſaltes) *major repertus eſt, quam in templo Pacis, et imperatore Veſpaſiano Aug. dicatus, argumento Nili XVI. liberis circa ludentibus, per quos totidem cubita ſummi incrementi augentis ſe amnis intelliguntur.* Et eſt operae pretium, referre lepidum modum, quo exprimendum eſſe Nilum praecipit Philoſtratus: e) *περι τον Νειλον οι πηχεις ἀθυρȣσι, παιδια ξυμμετρα τῳ ὀνοματι, και ὁ Νειλος ἀυτοις ὑπεργαννυται τα τε ἀλλα, και ὁτι κηρυτΊȣσιν ἀυτον, ὁσον ΑιγυπΊιοις προεχυθη.* *Circa Nilum cubita ludunt, quae ſunt puelli ejusdem cum nomine menſurae, et Nilus iis ſummopere delectatur cum ob alias cauſas, tum quod indicant, quantus Aegyptiis profuſus ſit.* Plinii et Philoſtrati teſtimonium egregie confirmant monumenta reſidua, ceu ſignum marmoris candidi vaſtae molis in hortis Vaticanis, aliudque exiguum marmoreum in villa Albana, repentibus ludicre quaquaverſum per ſenis corpus puellis cubita notantibus. Idem etiam argumentum videas in numo ex citatis IV. atque etiam in aeneis Hadriani Romanis, inſcriptis NILVS.

Nili capiti modium aptat Suidas. Etenim hic incertus, cujus naturae ſit Sarapis, haec habet: f) *τȣτον δε οι μεν Δια ἐφασαν ἐιναι, οι δε τον Νειλον, δια το μοδιον ἐχειν ἐν τῃ κεφαλῃ, και τον πηχυν, ἠγȣν το τȣ ὑδατος μετρον. Hunc alii quidem eſſe Iovem dixerunt, at alii Nilum, quod modium haberet in capite, et cubitum, id eſt: aquae menſuram.* In numis Nilus modium non praefert, ſed familiarem ſibi lotum; verum cum Suidae verbis praeclare conſpirat gemma edita a Winkelmanno, g) in qua proponitur protome Nili, per cujus caput et humeros repunt quatuor puelli, ipſe tectus modio, in pectore duplex cornucopiae in decuſſem poſitum ſpicis copiisque refertum praefert, adſcripto: ΠΡΟΝΟΙΑ. ΘΕΟΥ. *Providentia dei.* Quod Suidas *πηχυν*, *cubitum*, appellat, aliud certe non eſt, quam puellus ex eorum genere, quales vidimus. Enimvero cum de

a) Mel. I. tab. XV. n. 7. b) L. V. § 10. c) L. V. d) L. XXXVI. § 11. e) in Imag. f) in *Σαραπις.* g) Mon. ant. p. 109.

Nilo ſermo eſt, vox πηχυς non cubitum, ſed puellum cubitalem ſignificat. Sic paullo ante a Philoſtrato cubita dici vidimus puellos ejusdem cum nomine menſurae, et apertius a Luciano loco ſupra citato, qui cum memoraſſet, Nilum pingi crocodilo, aut hippopotamo incumbentem, proſequitur, adſtitui praeterea μικρα τινα παιδια παρ' αυτον παιζοντα, πηχεις αυτες οι Αιγυπτιοι καλεσι, *parvos quosdam pueros juxta ludentes; cubita autem illos Aegyptii appellant.*

Reperta ſunt etiam monumenta, in quibus fingitur caput barbatum porrectis e fronte cancri forficulis. Eſſe caput Nili, opinatus eſt Fabrettus, [a]) propterea quod ſole cancrum occupante augeri incipit. Ejus ſententiam collaudavit Gorius reperto in vetere gemma ſimili capite. [b]) Sane dixit Porphyrius: [c]) Αιγυπτιοις δε αρχη ετες εχ υδροχοος, ὡς Ρωμαιοις, αλλα καρκινος, *Aegyptiis anni initium facit non aquarius, vt Romanis, ſed cancer.* Theon, qui idem docuit, cauſam addit, quia τοτε επιβαινει ο Νειλος, *tum Nilus adſurgit.* [d]). Verum hac forma videre Nilum in numis nondum contigit.

ΩΚЄΑΝΟϹ. in numo poſtremo. Erudite Pellerinius et Graecam hanc dictionem, et virum procumbentem Nilo applicat. Enimvero Tzetzes haec de Nilo: [e]) ο Νειλος τρις μετωνομασθη, προτερον γαρ ΩΚΕΑΝΟΣ αν εκαλειτο, δευτερον αετος, οτι οξεως επερρευσε, τριτον Αιγυπτος, το δε Νειλος νεον εςι. *Nilus ter nomen mutavit, primum enim OCEANVS dictus, deinde aquila, quia cum impetu fertur, tertium Aegyptus, Nili vero nomen recens eſt.* Eadem habes apud Diodorum. [f]) Haec ut vera ſunt, tamen vocabulo ΩΚΕΑΝΟΣ et typo ipſum potius Oceanum, quam Nilum indicari contra Pellerinium puto. Nam ſi tam certus eſt Nilus, cur abſunt ejus certa attributa, ſeu crocodilus, ſeu hippopotamus etc. quorum aliquod Nilo ſemper adſtituitur? At cum Nilum faſtidio, facile tamen concedam, Oceanum Nili cauſa monetae Aegyptiae illatum, nam teſte Hecataeo, quem citat ſcholiaſta Apollonii, [g]) creditum fuit, Oceanum cum Nilo aquas communicaſſe. Docuit etiam Democritus, quem laudat idem ſcholiaſta, [h]) Nilum annuum ſuum incrementum debere Oceano in meridiem poſito. Quid quod refert Theophylactus Simocates, [i]) ex mente ſacerdotum Aegypti Nilum ortum trahere ab ipſo Oceano orbem circumdante. Non ergo mirum, Oceano quoque, a quo regioni per Nilum tanta accedere beneficia creditum, in moneta Alexandrina locum permiſſum. Quod fluvii humi decumbentis ritu fingitur, nihil obeſt, nam Oceani nomen omnibus paſsim aquis dari teſtatur ſcholiaſtes Euripidis: [k]) παν δε υδωρ Ωκεανος λεγεται, ut e converſo Homerus Oceanum flumen dixit: [l])

Την δε κατ' Ωκεανον ποταμον φερε κυμα ροοιο,

a) Col. Traj. p. 304. b) Muſ. Flor. T. II. tab. 19. n. 52. c) de Nymphar. antro. d) in Aratum. e) ad Lycophr. v. 119. f) L. I. c. 19. g) ad L. IV. v. 259. h) ad L. IV. v. 269. i) hiſt. L. VII. c. 17. k) ad Hippol. v. 121. l) Odyſſ. Λ. 638.

At illam per Oceanum fluvium ferebat fluctus undarum.

et apertius : [a]

Ουτε τις ἐν ποταμων ἀπεην, νοσφ' Ωκεανοιο.

Neque quis fluviorum aberat, praeter Oceanum.

Denique Oceanum non abſimili modo pictum offert inſignis numus Tyri, ſcripto juxta ibi quoque ΩΚΕΑΝΟC., quem vide.

SPHINX.

Vetus Aegypti abortus, et religione conſecratus. Vt aenigmata dictaſſe perhibetur, ſic merum ipſa aenigma. Nam quod compoſita eſſet ex capite virginis reliquo corpore in leonem abeunte, habita eſt ſymbolum ingenii cum fortitudine conjuncti. [b]) At teſte Plutarcho [c]) ante templa collocabantur Sphinges, quo innueretur, rerum ſacrarum doctrinam conſtare perplexa et ſub involucris latente ſapientia. Noſtri aevi eruditis certum viſum, juncto leonis virginisque typo ab Aegyptiis adluſum ad ſingulare beneficium exundantis Nili eo ipſo tempore, quo ſol in leone et virgine adhaeret, quam ſententiam prae aliis impenſius dilexit Comes Caylus, [d]) a Kirchero, ut videtur, hauſtam. [e]) Vt non inficior, eſſe ingenioſe repertam, ſic tamen eſſe veram ſpondere non auſim, primum quod haec doctrina nullo, quod norim, veterum teſtimonio comprobatur, nam Horus Apollo leonem tantum Nili fuiſſe ſymbolum dixit, quia, cum ſol hunc ſubit, amplior fit Nili inundatio, [f]) deinde quod credibile forte eſt, Sphingis imaginem multo eſſe antiquiorem Zodiaci in XII. animalia deſcriptione. Sane Sphingem remotiſſimae eſſe aetatis inventum, non modo certiſsima docent Herodoti, aliorumque oracula, ſed et reſidua Aegyptiorum monumenta late porrectae vetuſtatis, velut obeliſci, aliaque, inſculptam Sphingem praeferentia. Quid quod ex mente eruditorum *aſtronomi Aegyptii* (*Aegyptios ajo, diverſos ab Alexandrinis Graecis*) *nequaquam uſi ſunt zodiaco in XII. ſigna diviſo, ſed in ſigna XXVII. vel XXVIII.*, et eſt veriſimile, priorem illam diviſionem repertam fuiſſe a Chaldaeis, et ad Graecos translatam. Vide haec diſputata a cl. Bailly. [g]) Ceterum quem ſenſum recondat compoſitum iſtud animal, nihil moramur. Iſtud certum, natum eſſe *in Aegypto*, ac propterea in hac *quoque* numorum claſſe frequenter comparere, ſed forma in nonnullis immutata. Nam vetus illa et necdum corrupta Aegyptiorum Sphinx alis adhuc caruit, quas haud dubie addidere Graeci, ut docent obviae Chiorum drachmae, et *denarii* Auguſti, derivato ſubinde in Aegyptum exemplo, jam tum a ritibus externis minus alienam. Aegyptiam etiam Sphingem carere mammis, quae in Graeca turgent, primus obſervavit cl. Zoëga, qui de varia Sphingis forma et ſignificatione multa congeſsit. [h]) In nonnul-

a) Il. Υ. v. 7. b) Clem. Alex. ſtrom. V. Synefius de Regno pag. 7. et de Provid. p. 101. c) de Iſ. et Oſir. p. m. 354. d) Antiq. T. I. p. 45. e) Obel. Pamph. p. 286. f) L. I. c. 21. g) Hiſt. de l'Aſtronomie moderne Tom. III. h) Numi Aeg. p. 140.

lis Alexandrinis Sphinx alata pedem anteriorem rotae imponit, incerto ſenſu. Inſolitum Sphingis cultum videbimus in Hadriani numis.

ALEXANDRIA.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. vel: ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. (in aliis abeſt epigraphe.) *Caput muliebre elephanti exuviis tectum.* Inde a Claudio frequenter.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. *Mulier elephanti exuviis tecta et habitu ſuccincto ſtans d. coronam, ſ. haſtam*, Veſpaſiani. (Stoſch.)

En genium Alexandriae elephanti rictu caput operientem, incertum, qua de cauſa. Africae genius in plerisque catalogis dicitur; at cur Alexandrini aut Africae genium numis ſuis inferrent, aut illato adſcriberent ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. pro ΑΙΒΥΑ.? Eodem modo culta mulier in numis Hadriani anno IE. notatis ejus imperatoris manum oſculatur, in qua certa agnoſcenda eſt Alexandria, ut dicetur. In denariis gentis Aemiliae genium Alexandriae facit mulier turrita more aliarum Graeciae urbium. Ammianus memorat templum genii Alexandriae, quod in ipſa hac urbe ſletit. [a])

Numum cum praetenſa epigraphe ΑΛΕΞ. ΑΙΓΥΠ. vide infra in numis Auguſti.

Alium cum mentione urbis Alexandriae, eumque vere antiquum dabimus infra in numis nomorum Aegypti.

Alexandriae etiam meminere aliquot concordiae numi, quos ſignavere Epheſii, et Samii, de quibus agam paucis poſt enumeratos omnes imperatorum hujus claſsis numos.

CAPVT II.

Pars chronologica.

Inſigni ad chronologicam imperatorum hiſtoriam adjumento Alexandrinis his numis annos imperii inſcriptos videmus, idque tanta religione, ut ex immenſo eorum numero, qui certe ad hanc claſſem pertineant, unicum norim Aelii Caeſaris anno ſuo deſtitutum, credo propterea, quod hic jam ex inſcripto Aelii conſulatu eſt cognitus. Verum ut, quae huc pertinent, recte intelligamus, praecipienda nonnulla ſunt I. de calculo annorum Alexandrinorum, II. de modo, quo hi anni in numis notantur.

I. Aegyptiorum veterum annus una cum diebus V. epagomenis, quos exeunti anno adjecere, conſtabat diebus 365. Annus ipſe diviſus in menſes XII., quorum primus fuit, qui ipſorum lingua dicebatur *Thot*. At cum uſus apud eos non obtineret, ſingulis quatuor annis diem intercalandi, factum neceſſario, ut caput neomeniae Thot ſingulis quadrienniis in Kalendario Iulianno uno die retrocederet. Haec ratio mutari coepit menſe Sextili V. C. 724., quo Alexandriam expugnavit Octavianus; nam, ſi fides Dioni, [b]) tum conſtitutum, ut dies, quo capta fuit Alexandria, fauſtus eſſet, et ab hoc reliquis Alexandrinorum annis numerandis ini-

a) L. XX. p. m. 405. b) L. LI. § 19.

tium ſumeretur. Captam Alexandriam Kalendis Sextil. ejus anni, certum cum ex Oroſio, [a]) tum ex Kalendario Antiate. In ejus etiam memoriam hac die annua celebrata feſta, quorum meminit Dio, inde conſtat, quod ſerius Eudoxia Valentiniani III. uxor iis abolitis ſuffecit feſtum S. Petri ad vincula Kalendis Aug. celebrandum, ut poſt alios refert Nauzeus. [b]) Verum quod ſubjicit Dio, ab hoc die reliquis Alexandrinorum annis numerandis initium ſumptum, multum torſit chronologos, quod conſtet, nunquam aut Alexandrinos aut Aegyptios a Kalendis Aug. annos ſuos numeraſſe, ſed a neomenia Thot, conſtet vero etiam, dicto anno V. C. 724. A. X. 30. Alexandrinos neomeniam Thot ſixi inchoaſſe die XI. Sextilis, Aegyptios reliquos neomeniam Thot vagi die XXXI. Sextilis. Verum has lites chronologis relinquimus, quorum lucubrationes mox citabimus. Nos, qui annos ſolum numis Alexandrinis inſcriptos ſpectamus, eorum initium nullo peccandi periculo a die XXIX. Auguſti ducemus, etſi malit Nauzeus eorundem initium annorum in iis imperatoribus, qui Hadrianum praeceſſere, ducere a die XI. Auguſti. [c]) Qui plus in hac doctrina inſtrui cupit, praeter Petavium, Dodvellum, aliosque chronologiae magiſtros eruditas variorum Gallorum lucubrationes conſulat, qui in illuſtrando hoc argumento copioſi fuere, ut Bimardi de la Baſtie, [d]) de la Nauze hiſtoriam Kalendarii Aegyptii, [e]) Frereti canonem Aſtronomicum. [f]) Horum ergo judiciis confectum jam eſt, Alexandrinorum annum, ut dixi, fixum coepiſſe in neomenia Thot, quae in anno communi cadit in diem XXIX. Auguſti, in anno, ſi ita loqui fas eſt, biſſextili, in diem XXX. ejusdem menſis.

Alexandrini ſic numeravere annos imperatorum, ut, quocunque anni tempore hi imperium auſpicarentur, annus eorum B. ſive II. ſemper duceretur a proxima neomenia Thot, dies vero praecedentes conficerent annum *A*, ſeu primum, etſi plerumqne incompletum, et ſaepe paucorum tantum dierum. Haec doctrina adeo vera eſt, adeo ſolidis argumentis et exemplis ſtabilita, ut jam a nemine in dubium vocetur. Sane aut hoc, aut nullo modo explicari poteſt in Galba annus *B*, in Hadriano annus *KB*, in Elagabalo E, in Probo *H*, aliique in aliis anni, quam in his numis chronologiae legem pridem agnovere Noriſius, [g]) Pagius, [h]) Philippus de la Torre, [i]) aliique. Neque vero haec annos ſupputandi ratio nova eſt, aut exemplis deſtituta; nam et in calculo aſtronomico Theonis *Alexandrini* anni imperatorum ad aeram Nabonaſſaris exacti ſic numerantur, ut annus imperantis primus putetur illud temporis ſpatium, quantumvis modicum, quod usque ad ſequentis anni exordium fluxerat. [k]) Sic et in numo vicinae Cypri cum Galbae capite legas: ΚΟΙΝΟΝ. ΚΥΠΡΙΩΝ. ЄΤΟΥϹ. Β. [l]) etſi hic VII. tantum menſes imperavit.

a) L. VI. c. 19. b) B. L. T. XVI. Mem. p. 186. c) l. c. d) B. L. T. XII. p. 136. et T. XIII. p. 437. e) Tom. XIV. Mem. p. 334. et Tom. XVI. Mem. p. 170 et 193. f) T. XXVII. Mem. p. 121. g) de numo Herod. Antipae. h) Critic. ad ann. 69. i) de annis Elag. p. 28. k) Freret B. L. T. XXVII. Mem. p. 121. l) Haym. T. II. tab. 29.

Eodem exemplo urbes quoque, cum novam epocham induxerant, primum ejus annum plerumque habuerunt incompletum, quod obſervatum fuit etiam ab Antiochenis in ſtatuenda aera Caeſariana, aliisque, de qua lege agetur uberius in tractatu de epochis. Praeclare vero etiam hic Alexandrinorum mos comprobatur exemplo vicinae Iudaeae, ut habetur in Talmud ſecundum interpretationem Buxtorfii: [a]) *Prima dies Niſan eſt novus annus regum; annus ille eſt, a quo numerare, et ſupputare incipiebant annos regni regum ſuorum in contractibus, chirographis, et publicis omnibus inſtrumentis et diplomatibus, qui ad annos et menſes regis regnantis componebantur, adeo ut, quamvis uno tantum menſe, una hebdomada, vel uno die ante Niſan in regem electus et confirmatus fuerit, dies ille, hebdomas, vel menſis pro integro anno reputati fuerint, et ſecundum regni ſui annum Niſan ille denuo inchoaverit.*

Auguſti ad imperium evecti ab anno A, id eſt primo, ut conſentaneum, initium duxere. Fuere tamen, qui patris annos continuarent. Sic annus K fuit M. Aurelii poſtremus, Commodi F. primus, et quod ſequitur, KA. hujus ſecundus. Alterum exemplum eſt in numis Caracallae, continuatis patris Severi annis. Vide utriusque numos. Caeſaribus dati ſunt anni Auguſtorum ſuorum. Sic M. Aurelius Caeſar habuit annos patris Antonini Pii, quo mortuo coepit notari M. Aurelii Auguſti annus A. Tamen in Tiberio, Aelio Caeſare, Conſtantio Chloro, et Gal. Maximiano habita ratio Caeſareae dignitatis. Vide eorum infra numos. Auguſtae maritorum annos nactae ſunt. Vnam Severinam continuaſſe mortui Aureliani mariti annos, ex numis probabile ſit. Vide, quae notabimus ad Aureliani numos commatis Romani.

II. Annorum numeri aut notis indicati ſunt, ut: A. Δ. IB. KA. etc. aut inde a Veſpaſiano partim notis, partim plene ſcripti, ut: ΔΕΥΤΕΡΟΥ. ΤΡΙΤΟΥ. ΤΕΤΑΡΤΟΥ. ΠΕΜΠΤΟΥ. ΕΚΤΟΥ. ΕΒΔΟΜΟΥ. ΕΝΑΤΟΥ. ΔΕΚΑΤΟΥ. in compoſitis: L. ЄΝΔЄΚΑΤΟΥ. vel: ΤΡΙϹ. Κ. Δ. id eſt: ΤΡΙϹ. Και Δεκατȣ, vel: ЄΝΝЄΑ. Κ. Δ. id eſt: ЄΝΝЄΑ. Και Δεκατȣ. Singularia ſunt: ΤΡΙϹ. ΚΑΙ. tantum, ſuppreſſo plane Δεκατȣ in numis Hadriani, et in binis eodem tempore cuſis, uno Antonini, altero Fauſtinae jun. (Muſ. Caeſ.) In numo Sabinae: ЄΝΝЄΑΚ. pro ЄΝΝЄΑ. ΚΑΙ. ΔЄΚΑΤΟΥ. (Zoëga.) Numero praefigi ſolet litera L, nempe ἀρχαιȣσα vocabuli λυκαξαντος, de cujus natura agemus in tractatu de epochis. Singulare eſt in numo Veſpaſiani ſcriptum plene ΛΥΚΑΒΑΝΤΟΣ. ΔΕΚΑΤΟΥ. Nonniſi ſub Domitiano praefigi promiſcue coepit vel L. vel ΕΤΟΥΣ. Idem anni notandi modus obſervatus eſt etiam in marmoribus. Sic Celeſtra Memnonis vocem ſe audiviſſe profitetur L. Ζ̄. ΑΔΡΙΑΝΟΥ. ΚΑΙϹΑΡΟϹ. ΤΟΥ. ΚΥΡΙΟΥ. *anno VII. Hadriani Caeſaris domini*, ut pedi dextero famoſae Memnonis ſtatuae inſcriptum legitur. [b])

a) Synag. Iud. c. 17.

b) Pocock deſcr. of eaſt T. I. tab. 38.

CAPVT III.

Metallum, modulus, ſabrica.

Aurei hujus claſsis numi non exſtant, ſolo argento et aere in hos impenſo, ſed et argentum raro puriſsimum, pauci ea conditione, ut praevaleat admixta argenti portio, in pleriſque dominatur aes tantilla argenti parte adſperſa, ſic ut ſaepe in aeneorum numero habeantur, quam mixturam Galli *potin* appellant, etſi minus proprie, ut diximus in proleg. general. cap. VII. p. XXVII. Praeter argenteos ſic varie mixtos reliquus numerus aheneus.

Coeperunt mixti argentei ſub Tiberio, ſuntque deinceps frequentes usque ad Nervam, rariores deinceps, ſed ſub Commodo iterum obvii, ſub Gallieno tandem defecerunt.

Aenei ſunt inde ab Auguſto usque ad exitum, ſed variat modulus. Primae formae numi incipiunt ſub Veſpaſiano, ſed ſub hoc filiisque adhuc parce, at ingens eorum numerus ſub Trajano, Hadriano, Pio, et Aurelio, deinceps admodum rari. Hujus formae poſtremum Pellerinius cum capite Claudii Gothici habuit. Inde a Gallieno usque ad finem ſunt fere III. formae, ſed craſsiuſculi. Exſtant etiam inde ab Auguſto numi ex aere minuto et tenui usque in aevum Antonini, quorum potior typus Agathodaemon, aut corbis frugibus refertus inter duas faces. Eadem forma ſunt numi plerique nomorum Aegypti.

Numos artis eximiae in hac claſſe fruſtra quaeres. Haec cum optima eſt, mediocritatem non excedit. Sed enim jam tum ars per imperii R. provincias defecit.

CAPVT IV.

Catalogus numorum illuſtriorum.

M. ANTONIVS IIIVIR.

Caput M. Antonii nudum, pendentibus e collo leonis exuviis, retro clava. ℞ ΡΩΜΗΣ. L. A. *Prora navis.* AE. fere II. (Muſ. Caeſ. Patin Impp. p. 17.)

Patinus, qui numum hunc primus edidit, vocabulo ΡΩΜΗΣ. Alexandriam indicari adſerit, quae vulgo *Roma Aegypti* dicebatur, cum quo ſentit etiam Havercampus, [a]) et Vaillantius. [b]) Alexandriam ea aetate ſic appellatam viri eruditi nullo quidem auctore adſerunt, ſed tamen ex numo praeſente poteſt colligi, ex quo praeterea alia non aſpernanda eruuntur. V. C. 720. factum, ut, quod antehac nusquam viſum, M. Antonius extra Romam, nempe Alexandriae, Kalendis Ian. *conſul* procederet; eodem anno eandem urbem de capta Armenia triumphans ingreſſus eſt, quod rurſum contra inſtituta majorum auſus fuit. Quare cum numus hic fabricam Aegyptiam praeſerat, et in Aegypti moneta obvium ſit videre annos ſignatos, et quidem praefixo L, quin et numi cum M. Antonii imagine Aegypto probe conveniant, veriſimile omnino eſt, eum Alexandriae cuſum, et vocabulo ΡΩΜΗΣ hanc ipſam urbem notari, quam ſic vocari voluerit Anto-

a) fam. Morelli p. 30. b) Aegypt. num. p. 200.

nius, ne conſulatum in hac auſpicando et triumphando, quae in vetere ſolum Roma peragi ſolebant, contraire patriae legibus videretur. Ex his, quae dixi, colligi non obſcure poteſt, τῳ L. Α. notari hunc ipſum annum V. C. 720,, quo nimirum primum in hac nova Roma peracta ſunt, quae veteri hactenus ſolum permiſſa fuere. Herculis vero ritu proponitur, quod ab Antone Herculis F. genus duxit, et teſte Plutarcho ejus vultus Herculis imaginibus ſimilis habitus fuit, de quo abunde agetur in ejus IIIviri moneta. Etiam in contorniatorum uno, qui eſt in muſeo Caeſareo, ejus capiti adſtituitur clava.

AVGVSTVS.

Caput Octaviani laureatum.
L. B. ΚΑΙϹΑΡΟϹ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟϹ. *Aquila fulmini inſiſtens, in area cornucopiae.* AE. II. (Vaill. hiſt. Ptol. p. 199.)

Anni mentio in hoc numo ſuſpecta, ut dicetur.

ΚΑΙ - - - *Caput Auguſti laur.*
L. I. *Rana.* AE. IV. (Muſ. Borgia.)

Forte potius eſt Claudii, ut monebimus infra.

Caput idem.
L. IΔ. *Ibis.* AE. IV. (M. Borgia.)

Si non fallit numi ectypon, eſt is verius Claudii, vel Hadriani.

Antica incerta.
L. Λ. ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. *Capricornus cum globo et cornucopiae.* AE. II. (Morelli Impp.)

Antica incerta.
L. Λ. *Inſtrumenta pontificalia.* AE. III. (Arigoni.)

Antica incerta.
L. ΛΕ. *intra quernam.* AE. IV. (Arigoni.)

Antica incerta.
L. ΛΗ. *Capricornus*, vel: *Victoria gradiens.* AE. II. (Morelli Impp.)

Caput Auguſti laur.
L. ΛΘ. *intra quernam.* AE. II. (Muſ. Neumann.)

Caput idem.
L. M. *intra quernam.* AE. II. IV. (Muſ. Caeſ. Theupoli, Borgia.)

ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Caput laur.*
L. M. *Victoria gradiens.* AE. II. (Theupoli.)

Antica incerta.
L. M. L. MA. ΕΥΘΗΝΙΑ. *Caput muliebre ſpicis ornatum.* AE. II. (Zoëga ex muſ. reg. Gall. Morelli.)

Caput Auguſti laur.
L. M. L. MA. *intra coronam quernam*, vel: *Victoria gradiens.* AE. II. (Muſ. Stoſch, Theupoli, Caeſ.)

Caput Auguſti nudum.
L. MB. *Victoria gradiens.* AE. II. (Muſ. Bracciano, Arigoni.)

Caput Auguſti laur.
L. Mϛ. (verius ΜΓ. ut dicetur.) *Victo-*

ria gradiens. AE. II. (Pellerin Mel. II. in fronte libri.)

ΑΥΓΟΥCΤ. *Caput nudum.* ΑΥΤΟΚΡΑΤΟ. ΚΑΙCΑΡΟC. *Aquila fulmini inſiſtens, in area cornucopiae, et* M. *vel* Π. AE. II. (Theupoli, Arigoni.)

* * *

Habes hic deſcriptos numos hactenus cognitos omnes, quos ſic potes in Alexandrinorum numero putare, ut tamen evidenter probari de omnibus non poſſit. Certum monetae Alexandrinae aevi Auguſtei criterium faciunt: caput Auguſti cum vel ſine addita epigraphe; in averſa annus imperii praefixo L definitus, typus moris Aegyptii, denique et fabricae modus. Secundum has leges nemo dubitabit, recitatum mox numum typo Ibidis eſſe Aegyptium, quia haec avis Aegypti propria ſemper eſt habita, aut numum inſcriptum ΕΤΘΗΝΙΑ, quia vocabulum iſtud in ſequentium imperatorum numis, et in Aegyptiis tantum, obvium eſt. Haec ſi abſint, aut palam moneta Alexandrina non ſunt, aut certe ratio evidens non eſt, cur numi ſimiles Aegypto potius, quam regioni alteri vicinae ſint adſignandi. Sic manifeſte peccaverunt Patinus, Morellius, aliique, qui in hanc claſſem contulerunt numos varios Auguſti quidem nomine, ſed non effigie inſignes, quos potius, quia hominis, aut animalis effigiem nunquam continent, in Iudaea ſignatos communis jam eſt ſententia. Contra cur numi cum typo capricorni, coronae quernae, Victoriae etc. tam certi Alexandrini ſint putandi, cauſam idoneam non reperio. Non ſane hanc praebent anni imperii praefixo L, nam eodem modo numi quoque Iudaici, quos modo citavi, inſcriptos Auguſti annos praeferunt. Neque certam rationem ſufficit fabrica; nam ut haec monetam regionum longe diſsitarum facile diſtinguit, ita minus tuto monetam regionum vicinarum aequaevam. Sic commode diſcernimus inter monetam Siculam et Thraciam, at non aeque inter Siculam, et alteram vicinae Graeciae M. Certe ſpectata fabrica difficile eſt diſcrimen inter numos Aegyptios, et numos vicinae Palaeſtinae, Phoeniciae, Syriae. Quemadmodum ergo urbes Iudaeae numos ſignaverunt Alexandrinis plane ſimiles, niſi quod Auguſti caput excluſere, ſic nihil eſt, quod repugnet, numos complures praeſentis catalogi poſſe opinari cuſos in urbibus Graecis Palaeſtinae, Phoeniciae, Syriae, Cypri etc. Interim proponere hos numos hoc loco idoneum viſum, cum quod certae cauſae non ſunt, quae eos eſſe Alexandrinos inficientur, tum quia hic locus iis recenſendis opportuniſsimus videtur, cum certe aliquo loco ſint recenſendi.

At neſcio, utrum aliqua ſit veriſimilis ratio, quae Alexandrinam eſſe monetam ſuadeat v. g. numos inſcriptos ΠΑΤΗΡ. ΠΑΤΡΙΔΟΣ. typo faſciculi ſpicarum, aliosque, quos cl. Zoëga p. 8 et 9. repraeſentat, quibus in numis ipſi etiam imperii anni deſiderantur, qui certus quidam ſunt numorum Alexandrinorum character. Habet major pars Caeſarum, ac praecipue Auguſti et Trajani, numos commatis peregrini, quorum patriam nulla poſsis conjectura adſequi, et quos ego in diſponendis muſeis, adornandisque catalogis ſoleo

ſubjicere cujusque imperatoris numis commatis Romani. Atque haec de adlatis numis generatim. Perſequamur reliqua.

Numum ex citatis primum cum L. B. jure cl. Zoëga falſe a Vaillantio deſcriptum ſuſpicatur, eumque non eſſe diverſum ab eo, quem ultimo loco propoſui, id eſt: nulla anni nota inſignem, conjicit. Tuto tamen inter Alexandrinos referendum putat, quia aquila ſic fulmini inſiſtens, addito cornucopiae, et litera ſolitaria obvius eſt in regia Aegypti moneta typus. Conjecturae juſtae; verum non parum me abſterret ſigma lunatum C, quod in hujus generis numis non tantum apud Vaillantium, ſed et Arigonium et Theupoli hoc modo formatum comparet; atqui ſigma hujus formae numi Alexandrini *ante* Domitianum *non offerunt. Quos proximos* vir eruditus ſiſtit cum annis Γ, Ε, S, id eſt: 3, 5, 6, jure inter ſpurios ablegandos, dicemus infra. Qui ſequitur, Arigonianus, inſcriptus L. ENAτȣ, genuinum quidem exiſtimo, ſed vereor, ut numus ſit Auguſti, et non inferioris cujusdam Caeſaris, quia in hac moneta anni imperii usque ad Veſpaſianum, aut ſaltem Neronem, ſemper notari, nunquam perſcribi ſunt ſoliti. Numum cum L. I. et typo ranae, quem ſecundo loco propoſui, mallem Claudio tribuere; eſt enim in muſeo Caeſareo ſimillimus alter, ſed inſcriptus: TIB. ΚΛΑΤ., atque idem plane cum illo, quem cl. Zoëga eadem tabula I. operis ſui poſtremum dedit. Similes numulos alios ranae typo inſignes, vide infra in Batracho Marmaricae, cui eos non nulli tribuendos putant. Neque ſatis Auguſtum refert numus cum L. ΙΔ., ut in ipſo catalogo monui. Qui ſequuntur, inde a L. Λ, ſine dubio hujus ſunt imperantis. Annus ultimus teſte citato Pellerinii numo eſt Mς, 46, qui quidem praeconi ipſi inexplicabilem objecit difficultatem, neque iſtud injuria; nam ſi annus primus Auguſti ducatur ab initio menſis Thot anni V. C. 724., quo nempe labente, menſe Auguſto, conſtat captam Aegyptum, annus numi Mς incipiet in Thot anni V. C. 769., at certum eſt, Auguſtum jam biennio ante diem obiviſſe. Coactum ergo ſe vidit Pellerinius, numum hunc ex catalogo monetae Alexandrinae eximere, et tribuere alteri cuipiam urbi, v. g. Syrae, quae annos ſuos ab aera anteriore, qualis fuit Actiaca, duceret. At enim fatente Zoëga, qui numum ipſum Lutetiae inſpexit, annus ibi potius ΜΓ. 43, legitur, qui quidem facile ſeſe annis Auguſti adcommodat; nam inciperet in Thot V. C. 766., quo labente mortuus eſt Auguſtus XIX. Auguſti anni Iuliani V. C. 767. Eundem etiam annorum numerum collegit Philo, cum narrat, Auguſtum ἐν τρισι και τεσσαρακοντα ἐνιαυτοις ἐπικρατησαι Αιγυπτȣ. a)

Ex typis memorandus unus is, qui juxta ſcriptum ΕΤΘΗΝΙΑ offert, et qui occurret mox iterum in numis Liviae, et deinceps in aliis frequenter. Vocabulum iſtud idem ſignificat, quod in numis Latinis *Abundantia*, quae Aegyptum cumprimis nobilitavit. Videtur iis annis monetae fuiſſe inſcriptum,

a) Legat. ad Caium p. 567.

quibus altius reſtagnans Nilus cognitam provinciae fertilitatem auxit, cujus vice epigraphes ſaepius ſubinde uſurpatus numerus cubitorum Iϛ. Haec Ευθηνια idem fuit, quod Ευετηρια, id eſt: *felix annus*, et quo nomine uſus eſt Ioſephus, cum abundantiam Aegypti indicaret, ἐν τοις της ἐυετηριας καιροις, [a]) cujus quoque tanquam deae ſtetit templum Corinthi teſte marmore Sponii: ΤΟΥϹ. ΝΑΟΥϹ. ЄΥЄΤΗΡΙΑϹ. ΚΑΙ. ΚΟΡΗϹ. [b])

Numi Auguſti ſuſpecti, aut prave vulgati.

DIVI. IVLI. *Caput Iulii Caeſ. laur.* L. Γ. S. C. *Auguſtus in quadrigis elephantorum.* (Goltz.)

Alius, ſed L. E. AR. max. mod. (Muſ. Vatic.)

Alius, ſed L. E. *ſine* S. C. (Harduin ex muſ. Baudelot.)

Numos hos intactos reliquiſſem, niſi Zoëgam patronum nacti eſſent. Profeſſus eſt ipſe, ſibi numum ex citatis primum principio in cognitis Goltzii ſigmentis habitum fuiſſe, atque iſtud tanto certius, quod teſtatur Erizzo, id genus ſeſe numos a Parmenſi falſario percuſſos vidiſſe; verum cum poſtea in muſeo Vaticano ſimilem alium, ſed argenteum max. mod. vidiſſet, judice ſe, alioque viro egregio genuinum, in gratiam cum Goltzio rediviſſe. Meum de ſingulari hoc cimelio judicium ſic habeto: ſi Vaticanus hic numus vere antiquus eſt viſus, iſtud aliud non probat, quam eſſe eum tanto artificio ad veterem modum ſabrefactum, ut, quod ſaepe alias factum, etiam viris praeſtantiſsimis poſsit illudere. Ceterum numi hi tam continent inſolentia et paradoxa, ut nulla auctoritate contrarium docente impetrare a me poſsim, quo minus ſpurios exiſtimem, et vel numum priorem, reliquorum anteſignanum, a Goltzio confictum, et reliquos ad hujus exemplar elaboratos, vel etiam ipſum Goltzii numum fuiſſe ex ſpuriis unum, atque illi genuinum creditum. Accedit ad elevandam numi Vaticani fidem etiam illud, Zoëgae, quod video, non obſervatum, quod argenteus eſt, cum tamen Alexandrinus probae fidei argenteus per totum Auguſti imperium nondum ſeſe obtulerit.

* * *

ΚΑΙΣΑΡΟΣ. *Faſciculus ſpicarum, vel inſtrumenta pontificalia.* X ΑΛΕΞ. ΑΙΓΥΠ. *Palma.*

Similes numos edidere Goltzius, Triſtanus, Erizzo, Camelus, Spanhemius, [c]) et praecipiente averſae epigraphe tribuerunt *Alexandriae Aegypti*, nimirum Goltzio more ſuo, ut libuit, numorum inſcriptiones dictante. Numi ſimiles genuini averſae epigraphen habent L. Α. — L. ΑΓ. — L. ΑΕ. ſuntque numuli Iudaici ſub Auguſto percuſsi, quales ſupra in imperatoria Iudaeae moneta dedimus.

LIVIA.

Caput Liviae. X L. ΛΘ. M. MA. MB. *Typi: Corona querna. — Caniſtrum ſpicis*

a) Ant. L. II. c. 5. § 7. b) Miſc. p. 363. c) T. I. p. 343.

refertum, utrinque fax ſerpentibus imple- xa. — *Pallas ſtans.* AE. II. (Muſ. Caeſ. Morelli Impp. Stoſch.)

Caput Liviae. ☧ ΕΤΘΗΝΙΑ. L. ΛΘ. ΜΑ. *Protome muliebris capite ſpicis ornato, et ſpicis ex ſinu promicantibus.* AE. II. (Muſ. Com. Vitzai, Morelli Impp.)

Hos numos certum eſt imperante Auguſto ſignatos, quia auctiores offerunt annos, quam ut alteri principi poſsint adcommodari. Ergo jure caput anticae tribuimus Liviae Auguſti conjugi. De horum nonnullis dubitari rurſum poteſt, utrum Alexandrini ſint putandi ex cauſis, quas in moneta Auguſti mox commemoravimus. Alexandrini tamen certi ſunt ii, in quorum averſa videmus caniſtrum frugibus refertum, poſitumque inter duas faces, quibus ſerpentes obvolvuntur. Nam primum hic typus obvius eſt in certis Alexandrinis ſequentium imperatorum. Deinde quia typus hic ad Cererem utique refertur, cujus proprius eſt calathus frugifer, tum et faces et ſerpentes. At conſtat ex ſcholiaſte ad Callimachi hymni in Cererem verſum I., Ptolemaeum Philadelphum in Cereris honorem Theſmophoria eodem ritu, quo Athenis peragi ſolebant, Alexandriae conſtituiſſe, inter quorum caerimonias fuit etiam ſolennis calathi proceſſus, de quo agam pluribus in numis Trajani, quorum unus ipſam calathi pompam ſiſtit. Conſtat vero etiam, Liviam in frequentibus numis imagine Cereris donatam, eique ejus deae attributa commodata, ut docebimus in ejus numis, et patet etiam ex poſtremo hic citato cum typo Εὐθηνίας, *Abundantiae*, qui certus etiam eſt Alexandrinus, et de quo mox in numis Auguſti egimus.

Numos Liviae tres, inſcriptos: ΙΟΥΛΙΑ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. inter Alexandrinos retulit Zoëga. Cum neque addantur anni imperii, et typi cornucopiae et aquilae certam Aegypti monetam non arguant, mallem eos inter incertae regionis numos referre. Accedit, numos hos cauſa nominis *Iuliae* imperante Tiberio ſignatos. At enim per totum hujus imperium, ex quo nimirum is Auguſtus dictus eſt, alios Alexandriae cuſos non novimus, quam argenteos, et cum conſtante averſa ΘΕΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Mirum ergo foret, ſi in Iulia typos variarunt Alexandrini, cur iſtud non facerent etiam in Tiberio.

CAIVS CAESAR Agrippae F.

ΓΑΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. *Caput Caii nudum.* ☧ ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Caput Auguſti nudum.* AE. II.

Numum hunc in catalogo muſei Caeſarei inter Alexandrinos locavi, quia fabricam habet ex ingenio monetae Aegyptiae. Verum cum criterium iſtud, ut ſupra monui, fallax ſit, non auſim negare, in quapiam Phoeniciae, vel Palaeſtinae urbe potuiſſe ſignari.

DRVSVS Tiberii F.

Caput perquam juvenile. ☧ L. ΛΘ. *intra coronam quernam.* AE. III. (Muſ. Caeſ.) AE. II. (Muſ. Neumann.)

Numum hunc patris Tiberii numis praeponere libuit, quia Auguſto impe-

rante ſignatus, docente iſtud anno ΛΘ. Eum primum edidit Frölichius,[a]) et Druſo Tiberii F. tribuit, quia imperantis Auguſti anno XXXIX., qui ex calculo horum annorum, ut docuimus ſupra in Auguſto, ducitur ab autumno V. C. 760., nullus alius fuit idoneus juvenis Caeſar, cujus honori urbs extera numos dedicaſſet. At tum Druſus noſter annum circiter XX. agebat, per patrem Tiberium in ſpem imperii ſucceſcens, idoneus adeo, cujus jam nunc benevolentiam ſibi provinciae demererentur.

TIBERIVS.

Ejus habemus numos nomine primum CAESARIS, deinde AVGVSTI.

Nomine CAESARIS.

Caput Tiberii nudum. ☧ ΤΙΒΕΡΙΟΥ. L. Γ. Δ. E. I. *typis hippopotami, crocodili, aquilae, coronae.* AE. III. IV.

Numi hi Tiberium neque Auguſtum appellant, neque laurea cingunt. Quare dubitari nequit, Auguſto vivo, et cum Caeſar tantum adhuc eſſet, fuiſſe ſignatos. Alexandrinos annum Tiberii I. numeraſſe ab anno V. C. 757., quo adoptatus ab Auguſto, Caeſaris titulo, et tribunicia poteſtate iterum donatus eſt, jam haud dubius in imperio ſucceſſor, mihi plane perſuadeo. Exegit in hoc ſtatu annos X., donec mortuo V. C. 767. Auguſto Auguſti titulum ipſe ſuſcepit, atque iſtud praeclare comprobant numi, qui Tiberio tantum Caeſari X. annos largiuntur, accedente in numis proximis et Auguſti titulo et laurea.

Nomine AVGVSTI.

ΤΙΒΕΡΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. L. ΙΔ. ΙΗ. Κ. *Caput laur.* ☧ ΘΕΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Caput Auguſti radiatum.* AR. vel AE. II. (Morelli, Stoſch, Zoëga.)

Alios typos numi Tiberii Auguſti, qui certi Alexandrini ſint, non offerunt, ut neque in ejusdem imperatoris numis aureis et argenteis commatis R. typos videmus variantes.

Quos alios praeterea numos Cl. Zoëga ex variis auctoribus addidit, characterem certum monetae Aegyptiae non ſuppeditant.

CAIVS Caligula.

Hujus unius numi Alexandrini deſunt, ſed veriſimile eſt, jam ſub Tiberio, incertum, qua de cauſa, feriri deſitos, nam hactenus videre non licuit numum, poſtremis XIII. ejus imperantis annis ſignatum.

TI. CLAVDIVS.

A Claudio moneta Alexandrina immenſum augeri incipit. Deinceps ergo eos tantum numos recenſebo, qui dignum aliquid noſtris ſtudiis objicient.

* * *

ΑΥΤΟΚΡ. cum variis annis, typis etiam variis: *Victoriae, manipuli ſpica-*

a) Adpendic. II. novae.

rum, hippopotami, bovis cornupetae, genii Alexandriae, dexterarum junctarum, aquilae, Nili etc: AR. AE. II.

Vocabulum ΑΥΤΟΚΡΑτωρ, *imperator*, in Claudii numis hujus claſsis ad faſtidium recurrens, nequaquam in iis eſt nomen ſummi imperii, quo Claudium conſtanter abſtinuiſſe in numis ejus Latinis docebimus, ſed nomen captum ex victoriis. Quod ſi eam alia quaepiam epigraphe a parte averſa excludit, tum conſtanter in anticam migrat, et inter Claudii nomina ac titulos poſtremam ſedem occupat. Idem factum quoque in numis privigni Neronis.

* * *

ΑΥΤΟΚΡΑ. L. Γ. *Caput puerile nudum inter capita duo puellaria Amaltheae cornu impoſita.* AR. (Muſ. Caeſ.)

Illuſtris hic numus ſiſtit caput Britannici, tum ſororum Antoniae et Octaviae, Claudii prolium, ſed ex duabus uxoribus. Similem typum habes in numo coloniae Patrenſis, et alio coloniae incertae, quos vide deſcriptos in numis Claudii commatis R. De praeclaro hoc numo plura diſſerui in mea Sylloge I. p. 67.

* * *

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. L. Γ. *Mulier ſtans d. bilancem.* AE. II. (Morelli Impp.)

Habes hic averſam numorum Latinorum, qui inſcribuntur AEQVITAS eodem typo. Similis averſa in ſequentium quoque imperatorum numis occurrit.

* * *

ΕΙΡΗΝΗ. vel, ut in numo muſei Caeſ. ΙΡΗΝΗ. *Mulier ſtans d. caduceum, ſ. galeam.* AR.

ΕΙΡΗΝΗ. Latinis *Pax*, quam et frequenter crepant numi Claudii commatis R. Eadem haec ΕΙΡΗΝΗ. mutatis paullo typis ſaepe et in ſequentium imperatorum numis recurrit.

* * *

L. I. *Crocodilus*, in aliis: *Rana.* AE. IV. (Theup. Muſ. Caeſ.)

Crocodili rationem in numis Aegypti tenemus, non item ranae, etſi animali hoc amphibio abundare debuit regio per annuum Nili egreſſum paluſtris. An vero illud religione conſecratum fuerit, mihi ignotum. Id genus numos adcuratius deſcribam in numis Marmaricae Aegypto adjacentis; nam ſunt, qui eos Batracho ejus regionis oppido tribui volunt.

* * *

Claudii numum editum video a Begero, [a]) in cujus averſa: ΕΥΤΟΚΙΑ. *Fecunditas, quae d. ſpicas tenet.* Advertit me epigraphes inſolentia, ſed facile vidi etiam, male lectum ΕΥΤΟΚΙΑ pro ΑΥΤΟΚΡΑ., numumque cetera ſimilem eſſe illi, quem in muſeo Theupoli eodem typo cum L. I. deſcriptum habemus.

* * *

Annos in Claudii numis habemus a L. A. usque L. ΙΔ. cum plerisque mediis. Exivit poſtremus hic ΙΔ. die XXIX. Auguſti V. C. 807., cumque Claudius diem obiverit die XIII. Octobris ejusdem anni, et longiore tempore opus fuerit, ut ejus mors in Aegypto innote-

a) Theſ. Br. T. III. p. 95.

ſceret, dubitari nequit, intra hoc duorum ſaltem menſium ſpatium ſignatos numos cum L. IE., ſed hactenus numus hoc notatus, quod norim, non comparuit.

MESSALINA

Claudii, ſed imperantis, uxor I.

ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑ. ΓΕΡΜΑΝΙ. ΑΥΤΟΚΡ. L. Α. Β. Γ. Δ. Ε. ϛ. *Caput Claudii laur.*
ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ. ΚΑΙΣαρος ΣΕΒΑΣτου. *Meſſalina ſtans d. extenta duos infantes, ſ. ſpicas, et ſimul columnae innixa.* AR. (Beger Theſ. Br. T. II. p. 619. Muſ. Caeſ. Stoſch, Theup.)

Anni numis his inſcripti ſunt anni Claudii, quorum poſtremus ϛ exivit XXIX. Auguſti V. C. 799. Cum Meſſalina caeſa ſit V. C. 801., poſſunt adhuc exſtare numi cum annis Z. et H. Quae alia ad annos inſcriptos, titulum Meſſalinae et typum pertinent, vide tractata in hujus Auguſtae moneta commatis Romani.

AGRIPPINA junior.

Claudii uxor II.

Numi imperante CLAVDIO ſignati:

ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ. ΣΕΒΑΣΤΗ. *Hujus caput.*
ΕΙΡΗΝΗ. L. ΙΒ. *Protome Pacis promicantibus tum ex capite, tum pectore ſpicis.* AE. II. (Morelli Impp.)

ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ. ΣΕΒΑΣΤΗ. *Hujus caput ſpicis ornatum.*
ΕΥΘΗΝΙΑ. L. ΙΑ. ΙΒ. ΙΓ. *Caput muliebre ſpicis redimitum.* AE. II. (Muſ. Caeſ.)

Numi imperante NERONE ſignati:

ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ. ΣΕΒΑΣΤΗ. L. Γ. *Hujus caput.*
ΝΕΡ. ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΑΥΤΟ. *Caput Neronis laur.* AR. (Muſ. Caeſ. Stoſch.)

Alius cum L. E. AR. (Stoſch.)

Sine epigraphe. Caput Agrippinae. L. Δ. *Duae ſpicae inter totidem papavera.* AE. III. (Morelli.)

Addidit Morellius ſimilem alium cum L. H. ſed qui annus haud dubie ex numo male eſt exceptus; nam cum Agrippinae hiſtoria, ſeu Claudii, ſeu Neronis imperium ſpectes, componi nequit.

Numum ex Neronianis primum ex muſeo Arioſtiano, in quo olim fuit, edidit Khellius, [a]) ſed geminato ſphalmate; nam in iconiſmo legitur: ΙΓ., in explicatione: L. I. At in numo ipſo, qui nunc eſt in muſeo Caeſareo, certiſſima ſcriptura legitur L. Γ., et ſic legitur etiam in catalogo MS. muſei Stoſch, in quo etiam reperio alium hujus Augu-

a) Subplem. ad num. Impp. p. 21.

ſtae numum cum L. E., ut indicavi. Vtrique hi numi ignoti fuere Cl. Zoëgae.

De ETΘHNIA egimus in numis Auguſti.

ANTONIA

Druſi ſenioris uxor, Claudii mater.

ΑΝΤΩΝΙΑ. ΣΕΒΑΣΤΗ. *Ejus caput.*

TI. ΚΛΑΥΔΙ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑ. ΓΕΡΜΑΝΙ. ΑΥΤ. L. Α. Β. *Caput Claudii laur.* AR. (Stoſch. Theup. Muſ. Caeſ.)

NERO.

Varii generis numi hoc imperante Alexandriae cuſi ſunt, quos juvat in aliquot claſſes tribuere.

Numi variorum numinum.

ΑΠΟΛΛΩΝ. ΑΚΤΙΟΣ. *Protome Apollinis laureata, pharetra pone humeros eminente, in area aſtrum, juxta Neronis caput:* L. ΙΓ. ΙΔ. (Stoſch, Morelli.)

ΑΠΟΛΛΩΝ. ΠΥΘΙΟΣ. *Typus ſimilis. Iuxta Neronis caput:* L. ΙΔ. (Ibid.)

ΔΙΟΣ. ΟΛΥΜΠΙΟΥ. *Caput Iovis laur. in area aſtrum. Iuxta Neronis caput:* L. ΙΓ. (Morelli, Arigoni.) Similis eſt in Theupoli, ſed lecto perperam - - - ΗΠΙΟΥ.

ΖΕΥΣ. ΝΕΜΕΙΟΣ. *Caput Iovis laur. Iuxta Neronis caput:* L. ΙΔ. (Muſ. Caeſ. Morelli, Zoëga.)

ΗΡΑ. ΑΡΓΕΙΑ. *Caput Iunonis velatum diadematum, prae quo in nonnullis aſtrum. Iuxta Neronis caput:* L. ΙΓ. ΙΔ. (Muſ. Caeſ. Stoſch.)

ΠΟΣΕΙΔΩΝ. ΙΣΘΜΙΟΣ. *Caput Neptuni diadematum cum tridente, prae quo aſtrum. Iuxta Neronis caput:* L. ΙΔ. (Muſ. Caeſ.)

Omnes hi numi adludunt ad Neronis in Graeciam profectionem ludorum cauſa ſuſceptam. Certamina Actia, Pythia, Olympia, Nemea, Argiva, Iſthmia cui non cognita? Propudioſum illud iter ſuſcepit V. C. 819. et toto fere anno ſequente in Graecia abfuit. In utrumque hunc annum cadunt anni ΙΓ. et ΙΔ. numis his inſcripti. Sed vide de iisdem his numis, quae in ipſa Neronis moneta R. diſſeram.

ΔΗΜΗΤΗΡ.* in alio*: ΔΗΜΗΤΕΡ. *Ceres velata ſtans d. ſpicas, ſ. haſtam, in area:* L. Γ. Δ. Ε. AR. (Stoſch, Harduin Hiſt. Aug.)

ΝΕΟ. ΑΓΑΘ. ΔΑΙΜ. L. Γ. Δ. Ε. *Serpens arrectus etc:* Vide hos numos deſcriptos ſupra in prolegomenis cap. I.

Numi in Romanos officioſi.

ΡΩΜΗ. L. Γ. Ε. *Roma ſedens d. Victoriolam, ſ. parazonium, altero pede proram, altero ſaxum, ſive monticulum premit.* AR. (Zoëga, Stoſch.)

Typo navis et ſaxi, quae pedibus Roma premit, indicatur συμβολικῶς ejus in terram et mare imperium. Qua imagine praeclare confirmantur ea, quae olim latius expoſui, Auguſtos terrae mariſque dominos paſſim vocatos, et tanquam tales in monumentis veteribus propoſitos, ac praeterea typo pedis rei cuipiam impoſiti indica-

ri a veteribus ſolitum jus, quod quis in eam rem habet. [a])

ΔΗΜΟΣ. ΡΩΜΑΙΩΝ. L. Δ. E. *Vir togatus ſtans d. haſtam*, *ſ. cornucopiae.* AR. (Muſ. Caeſ. Theup. Arig.)

Hujus numi cum meminit Vaillantius, exiſtimat, Alexandrinos fuiſſe dictos Romanos inde a M. Antonio, atque hos inſcripto: *populus Romanorum* notari. [b]) Verum nullatenus credibile, Alexandrinos uti voluiſſe appellatione ſibi per nefas atque invitis Romanis indita a IIIviro legum patriarum contemptore. Alexandrini igitur propoſito in moneta ſua *populi R.* genio aliud nihil intendere viſi, quam ſeſe ita obſervare populum R., ut aliae urbes propoſita ſenatus R. icone hunc ſibi obſervandum duxere.

* * *

ΘΕΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Caput Auguſti radiatum. Iuxta caput Neronis:* L. IΓ. AR. (Muſ. Caeſ.)

ΠΡΟΝ. ΝΕΟΥ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. L. Γ. *vel* E. *Imperator ſedens capite radiato*, *ſ. haſtam.* AR. (Zoëga ex muſ. reg. Gall. et d'Ennery. Theupoli.)

Quem Neronem in numis mox ſupra citatis νεον Αγαθοδαιμονα vidimus, in poſteriore hoc habemus νεον Σεβαστον, qui velut alter Auguſtus jam pridem in deos relatus ΠΡΟΝοιᾳ ſua, id eſt: *providentia*, quam veteres nonniſi diis vere convenire dixerunt, terrarum orbem complectitur. Notus Graeculorum mos, illuſtribus perſonis novi Bacchi, Apollinis, Oſiridis, Iſidis etc: nomina imponentium, veteribus illis ſive jam ſitu et inertia victis, ſive in has quadam metamorphoſi transfuſis. Hujus amentiae exempla copioſa dedimus, dabimusque in moneta Mithridatis Ponti regis, Antonii IIIviri, Cleopatrae, Antinoi, Commodi, Caracallae etc: tum et hujus ipſius Neronis, ſed in moneta commatis R. citata. In catalogo MS. muſei Stoſch numi hujus epigraphe ſic refertur: ΠΡΟΝ. ΘΕΟΥ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ.

* * *

ΤΙΒΕΡΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. *Caput Tiberii laur. Iuxta caput Neronis:* L. IΓ. AR. (Muſ. Caeſ.)

Numi varii argumenti.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. De numis cum hac epigraphe vide ſupra in prolegomenis cap. I. ſub finem.

ΑΥΤΟΚΡΑ. cum variis annis et typis, ſed his obviis, ut in numis Claudii.

ΟΜΟΝΟΙΑ. L. Γ. *Mulier ſedens d. pateram.* (Zoëga.)

Haud dubie in hoc numo praedicatur Neronis cum matre concordia.

ΣΕΒΑΣΤΟΦΟΡΟΣ. L. IΓ. *Navis.* (Morelli, Theupoli, Arigoni, Pembrock.)

Typus ad Neronis in Graeciam trajectum pertinet, quem V. C. 819., Alexandrinorum IΓ. eo profectum ſupra diximus. Hunc numum latius explicabo in numis Neronis Latinis.

* * *

Anni in his Neronis numis ab A. usque IΔ. cum omnibus mediis. Annus poſtremus IΔ. ducitur a die XXIX. Auguſti V. C. 820. Proximo Iunio Ne-

a) Choix de pierr. grav. ad Gemm. I.

b) Num. Graec. p. 14. et 204.

ro ſui ipſius carnifex annum IE. non attigit.

OCTAVIA.

Claudii et Meſſalinae F. Neronis uxor I.

ΟΚΤΑΟΥΙΑ. ΣΕΒΑΣΤΗ. L. Α. Γ. Δ. Ε. *Ejus caput.* ☧ ΝΕΡ. ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΑΥΤ. *Caput Neronis laur.* AE. II. (Harduin hiſt. Aug. Stoſch. Muſ. Caeſ.)

Annus poſtremus E. coepit die XXIX. Auguſti V. C. 811. Quadriennio poſt Neronis juſſu ipſa caeſa.

POPPAEA.

Neronis uxor II.

ΠΟΠΠΑΙΑ. ΣΕΒΑΣΤΗ. L. Θ. I. IA. IB. *Ejus caput.* ☧ ΝΕΡΩ. ΚΛΑΥ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΑΥ. *Caput radiatum, in aliis laureatum.* AR. (Harduin Hiſt. Aug. Muſ. Caeſ. Stoſch. Theup. Zoëga.)

Annus Θ ducitur a die XXIX. Auguſti V. C. 815., quo ipſo anno Nero repudiata Octavia Poppaeam duxit addito Auguſtae nomine. Sed in ejus numis reperio etiam L. Δ. (Theupoli.) et L. E. (Harduin Hiſt. Aug.) certo adverſus hiſtoriam certam peccato, quando intra hos annos Nero adhuc Octaviae convixit, ejusque Alexandriae numi cum utroque hoc anno cuſi ſunt, ut vidimus. Verum ut citati hi numi defectu peccant, ſic alius cum L. IΔ. exceſſu, quem annum nonnulli obtrudunt, cum certum ſit, Poppaeam prius obiiſſe, quam dictus annus iniret, qui ducitur ab Auguſto V. C. 820. Verius igitur in hoc legendum IA.

GALBA.

Singularis in nonnullis capitis epigraphe: ΛΟΥΚ. ΛΙΒ. ΣΟΥΛΠ. ΓΑΛΒΑ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. propter praefixa nomina *Lucii Livii*, de quibus vide, quae monebo in numis Romanis Galbae articulo: *de nominibus Galbae.*

* * *

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. *Mulier ſtans d. extenta, ſ. haſtam, et ſimul columnae innixa.* AR. (Muſ. Caeſ.)

Libertas a Galba per Neronis exitium reſtituta exemplo numorum Latinorum in Alexandrinis quoque jactatur.

* * *

ΚΡΑΤΗΣΙΣ. *Mulier ſtans d. Victoriolam, ſ. haſtam.* AR. (Muſ. Caeſ.)

Nova epigraphe, eaque in unis Alexandrinis, quo vocabulo intelligendam Romanorum *Virtutem* facile mihi convenit cum Spanhemio. a) Sunt, qui typum hunc adludere exiſtiment ad id, quod refert Suetonius, b) felicis ominis inſtar Galbae fuiſſe, quod in munitione oppidi cujuspiam Hiſpanienſis repertus eſt anulus opere antiquo, ſculptura gemmae Victoriam cum tropaeo exprimente. Vt ingenioſum iſtud, ſic propterea minus ſolidum, quod eadem averſa occurrit quoque in numis ſequentium imperatorum, quibus ſimile omen oblatum non eſt.

* * *

Numi Galbae reliqui, ſed jam cogni-

a) Ṽ. I. p. 146. b) in Galba c. 10.

ti: ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. ΕΙΡΗΝΗ. ΡΩΜΗ. etc:

* * *

Non reperiuntur anni alii, praeterquam A et B, neque reperiri numerus auctior poteſt, nam coepit annus B die XXIX. Auguſti V. C. 821., quo anno Aléxandrino labente caeſus eſt Galba Ianuario proximo.

OTHO.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. ΕΙΡΗΝΗ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. ΚΡΑΤΗΣΙΣ. ΡΩΜΗ. cum ſuis typis jam cognitis. AR. AE. II. In aliis: *aquila, caput Serapidis, Canopi.* AE. II. III.

Vultus lineamenta, et cultus capitis in his numis multum differunt ab iis, quae in ejus moneta Romana obſervamus, cujus rationem in hac dabimus.

* * *

Annum in his unicum habemus, nempe L. A. Scilicet imperium arripuit medio Ianuario V. C. 822. illudque medio Aprilis cum vita amiſit.

VITELLIVS.

Capitis epigraphe ſolita: ΑΥΛΟΥ. ΟΥΙΤ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. ΑΥΤ. Verum in numo Pellerinii (Mel. I. tab. XIII.) pro ΑΥΛΟΥ legitur ΩΛΟΥ, praeeuntibus nimirum Romanis AV ut O efferentibus, cujus exempla vide plura apud Giovenazzium. a) Quod proxime huc pertinet, in marmore bilingui Naniano A. COSSINIVS Graece redditur: ΩΛΟΣ. ΚΟΣΣΙΝΙΟΣ. b) Titulus ΚΑΙΣαρος perperam ab Alexandrinis Vitellio tribuitur, ut docebimus in ejus numis commatis R.

Typi in ejus numis obvii: *Victoria, Iſis, Sarapis, Canopus.* AR. AE. II. III.

* * *

L. A. unicus in illis annus. Iure iſtud, nam die XXIX. Auguſti V. C. 822., quo annus B inire debuerat, Vitellius in Aegypto agnitus imperator amplius non fuit. Ejus numi Alexandrini rari, et raros eſſe oportet. Nonniſi per mortem Othonis, quae contigit in Italia die XVI. Aprilis ejusdem anni, agnitus eſt imperator. Serius iſtud propter diſtantiam ſcitum in Aegypto, et Kal. Iuliis jam defecit Aegyptus ſtudiis in Veſpaſianum converſis.

VESPASIANVS.

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. L. B. *Caput laur.* X ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. *Mulier elephanti exuviis tecta et ſuccincto habitu ſtans d. coronam, ſ. haſtam.* AR. (Stoſch.)

Iure in hoc numo genius Alexandriae coronam porrigit, velut eam imperatori oblaturus, quem ipſa omnium urbium prima imperatorem agnovit, ut docebimus in ejus numis Romanis.

* * *

ΑΥΤΟΚΡ. ΚΑΙΣΑΡΟΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. *Caput laur.* X ΣΕΒΑΣΤΟΥ. L. H. *vel:* ENAT. *Caput Alexandriae proboſcide ornatum.* AE. II. (Muſ. Cael.)

a) Diſſert. della città di Aveja. b) Biagi Monum. Graec. Lat. p. 121.

Vocabulum ΣΕΒΑΣΤΟΥ titulos Veſpaſiani finit in antica coeptos. In ſimili auctor catalogi Theupoli legit ΣΕΝΑΤ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ., quod Latine reddit: *Senatus Auguſti*, parum circumſpecte.

* * *

ΣΑΡΑΠΙΣ. — ΖΕΥΣ. ΣΑΡΑΠΙΣ. — ΕΥΓΑΜΙΑ. De numis Veſpaſiani ſic inſcriptis egi ſupra in prolegomenis cap. I. ſub *Sarapis*.

* * *

ΛΥΚΑΒΑΝΤΟΣ. ΔΕΚΑΤΟΥ. *Aequitas ſtans*. AE. III. (Belley B. L. T. XIX. p. 475.)

L. IA. *Avis*, *cujus caput muliebre loto inſignitur*. AE. III. (Belley l. c.)

Vt obvii ſunt Veſpaſiani numi cum annis ab A usque Θ, ſic rariſsimi, qui annos binos proxime ſequentes I et IA ſiſtunt. Numus prior ſingularis eſt propter ſcriptum plene ΛΥΚΑΒΑΝΤΟΣ.

* * *

Annos in Veſpaſiani numis habemus ab A usque IA cum omnibus mediis. Secundum Alexandrinorum calculum Veſpaſiano adhuc annus IA. competiit. Annus nimirum A coepit ipſis Kal. Iul. V. C. 822., quo die Ti. Alexander Aegypti praefectus Alexandriae legiones in Veſpaſiani verba adegit, tam certo hoc ejus imperii principio, ut Veſpaſiano ipſo volente primus is principatus dies deinceps haberetur. [a]) Proximo deinde XXIX. Auguſti inivit annus B. Secundum hanc legem progrediendo annus IA coepit eodem die Auguſti V. C. 831., quo labente mortuus eſt menſe Iunio V. C. 832.

FL. DOMITILLA.

Fuit hoc nomen Veſpaſiani et uxori et filiae. Domitillae nomine Alexandrinos duos editos reperio:

ΦΛΑΟΥΙΑ. ΔΟΜΙΤΙΛΛΑ. *Hujus caput*. ℞ L. ς. *Serpens erectus ſuper equi currentis dorſo*. AE. III. (Patin, Morelli Impp. Spanheim T. I. p. 290.)

ΔΟΜΙΤΙΛΛΑ. CЄΒΑCΤΗ. *Hujus caput*. ℞ L. ΔωΔЄΚΑΤΟΥ. *Aequitas ſedens*. AE. III. (Geſſner ex Muſeo Pfau tab. LIX. n. 21.)

Vtrum numus prior ſit Domitillae Veſpaſiani uxoris, an filiae, decidere difficile, ut advertam ad ejus numos commatis Romani. Alter certo eſt uxoris, nam haec tantum Auguſteo titulo inſignis fuit.

Typus ſerpentis ſuper equo novus, at ſaepe deinceps repetitus. Ad ſolem referri debere, patet ex iis, quae in prolegomenis capite I. ſub *Sarapis* diximus.

TITVS.

Numorum Titi hujus claſsis ſtatum propter praeconiorum incertam fidem valde experimur luxatum. Conabor, ut potero, reſtituere ſanitati, et legibus chronologicis ſubjicere pro variis dignitatibus, quas per intervalla collegit Titus.

a) Tacit. hiſt. II. c. 79. Sueton. c. 6.

Titi Caeſaris.

ΤΙ. ΦΛΑΒΙ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. ΚΑΙΣ. *Caput laureatum.*

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. - - ΕΣΠΑ - - L. B. *Caput Veſpaſiani.* AR. (Stoſch.)

Epigraphe vera, quae numo huic primatum in Titi moneta Alexandrina conſtituit. Etenim anno II. Alexandrino Veſpaſiani Titus nonniſi Caeſar adhuc fuit, nondum conlega imperator. Iure ergo omiſſum nomen Αυτοκρατορος deinceps perpetuo adjectum. Praeclare conſpirat numus ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Β., in cujus una facie eſt caput Veſpaſiani, in altera Titi, juxta epigraphe ſimplex: Τ. ΦΛΑΥΙ. ΟΥΕΣΠ. ΚΑΙΣ., quem numum vulgavit Pellerinius, [a]) qui et ſimillimum alium addidit, niſi quod in hoc legitur ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Δ., qui annus IV. reſpondet anno V. C. Iuliano 824, quo labente Titus imperatoris titulum a patre demum abſtulit.

Titi Caeſaris imperatoris.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ. ΤΙΤΟΥ. ΚΑΙΣΑΡΟΣ. *Caput laureatum.*

ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. L. B. *Caput Veſpaſiani laureatum.* AR. (Zoëga in num. Veſpaſ. n. 13.)

Ex numis, qui Titum αὐτοκρατορα appellant, hic haud dubie primum ſibi locum poſtulat. At quoniam Titus anno II. Alexandrino Veſpaſiani nondum habuit titulum imperatoris tanquam imperii conlegae, intelligendus certe eſt titulus imperatoris ex victoria, quem ipſi intra hoc tempus ex captis Hieroſolymis delatum tradit hiſtoria, quae omnia copioſe perſequemur in moneta Titi.

Ad ſequentes numos praemonendum, in aliis annum imperii in antica juxta caput videri exaratum, in aliis in parte averſa.

ΑΥΤ. ΤΙΤ. ΦΛΑΟΥΙ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝ. ΚΑΙΣ. L. A. *Caput laureatum.* ✕ ΕΙΡΗΝΗ. *Pax ſtans d. ſpicas. ſ. caduceum.* In alio: *Victoria ſtans.* In alio: ΡΩΜΗ. *Roma ſtans d. haſtam, ſ. clypeum.* In alio: ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. *Mulier ſtans d. coronam, ſ. haſtam.* In alio: ΕΥΘΗΝΙΑ. *Caput Abundantiae.* AR. (Stoſch, Morelli, Theupoli.)

Iuſta quaeſtio, quis ſit hic annus I. notis L. A. indicatus. Primus patris Veſpaſiani annus, ſeu V. C. 822, intelligi nequit, quia illo Titus Αυτοκρατορος titulum nondum habuit, eo nonniſi V. C. 824 donatus. Neque intelligi poteſt annus primus Titi Auguſti, ſeu poſt patris exceſſum imperantis, quia in his omnibus, quos modo deſcripſi, deeſt vocabulum ΣΕΒΑΣΤΟΥ, quod in certis Titi Auguſti numis abeſſe non ſolet. Ergo notae L. A. veriſimiliter indicant annum, quo a patre ad imperii conlegium adſcitus eſt.

ΑΥΤ. ΤΙΤ. ΦΛΑΥΙ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. L. A. *Caput laureatum.* ✕ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ. *Genius urbis ſtans.* In alio, ſed ſine epigraphe: *Victoria.* (Theupoli.)

a) Mel. I. tab. VII.

Hic quoque annus IV. veriſimiliter ducitur ab adſcito imperatoris titulo. Cl. Zoëga ex numis, quos edidere alii, collegit adhuc annos E, ς, H, ſed addit, neſcire ſe, quae fides tribuenda numis Titi annum quarto majorem proferentibus, nimirum quia tempus, quo ſolus imperium tenuit, in IV. tantum annos Aegyptios incidit. Atqui, ſubjicit, *numos Alexandrinos non trib. poteſtatem a patre cum eo communicatam epocham facere, ſed Auguſti dignitatem poſt patris obitum in eum devolutam, inde evincitur, quod Auguſtum appellant addito anno, quo, ſi trib. poteſtatem reſpiceret, tantum Caeſar fuiſſet.* In ejus catalogo unicum reperio numum, qui eam poſsit difficultatem objicere, nimirum qui eſt in numis Titi n. 26: ΑΥΤΟΚ. ΤΙΤΟΣ. ΚΑΙ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. ΣΕΒΑ., in averſa: ΣΕΒΑΣΤΟΥ. L. ΕΝΑΤ. *Caput Alexandriae.* Numum citat ex Morellio, ſed quem ego in omnibus hujus operibus non reperi. Ex quo ſequitur, virum praeclarum memoriae lapſu alienum fontem indicaſſe. Sed quisquis is fuit, certe ſuas ipſe aquas turbavit. Eſt enim idem hic numus plane integer in muſeo Caeſareo, ſed in cujus antica manifeſta eſt epigraphe non Titi, ſed Veſpaſiani. Ceterum jure hoc loco queritur Zoëga de mala catalogorum fide, quam jure poſſumus ſuſpicari, non tamen corrigere. Vnde factum neceſſario, ut Zoëgana haec numorum Titi ſylloge perpetua ſit chronologiae confuſio, et diſsidiorum cauſa. Enimvero minus iraſcar homini numum male explicanti, quam praeconi verum numi ſtatum male deſcribenti. Poteſt illius errata ſanare ſcientia et eruditio, hujus non poteſt.

Exſtant et alii numi, in quibus Titus imp. jungitur cum Veſpaſiano patre addito L. H. vel ΕΝΑΤ. vel L. I., quos vide apud Zoëga in numis Veſpaſiani, ſed anni his inſcripti ſunt patris.

Videmus in his numis vocabulum *Αυτοκρατορος* inſtar praenominis conſtanter praeponi contra certam titulorum legem in moneta Romana obſervatam, in qua, quamdiu Titus nonniſi Caeſar fuit, nunquam legitur IMP. TITVS, ſed ſemper TITVS. IMP., quo in ordine non temere a Romanis conſtituto peccant etiam in Tito numi non pauci inſcripti ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Verum et ſupra vidimus, Vitellium dici *Caeſarem*, plane contra legem monetae Romanae.

Titi Auguſti.

ΑΥΤΟΚ. ΤΙΤΟΥ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. ΣΕΒ. *Caput laur.* ℞ ΣΑΡΑΠΙΣ. L. B. *Caput Sarapidis.* AR. (Stoſch.)

Eadem adverſa. ℞ ΟΜΟΝΟΙΑ. L. Γ. *Mulier ſedens d. protenta ſpicas.* AR. (Muſ. Caeſ.)

ΑΥΤΟΚ. ΤΙΤΟΣ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. ΣΕΒ. *Caput laur.* ℞ ΝΙΛΟΣ. L. Γ. *Protome Nili barbata cum flore loti ſupra humerum.* AE. II. (Muſ. Caeſ.)

Titus mortuo patre imperium adivit menſe Iunio V. C. 832. Coepit ergo annus B exeunte Auguſto ejusdem anni, et annus Δ anno V. C. 834., qui fuit Titi poſtremus, nam proximis idib. Sept. funus fuit. Cum poſtremo hoc

anno numum Titi Auguſti non reperi, quos ſane raros eſſe oportet, quod parum temporis inter ejus anni initium, et principis mortem interceſsit.

DOMITIANVS.

Ejus numos Alexandrinos, quamdiu Caeſar tantum fuit, et ſignatos adeo ſub Veſpaſiano et Tito, certos nondum comperi. In Zoëgae compilatione reperio numos quinque, in quorum antica: ΚΑΙΣΑΡ. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ. *Caput laur. cum* L. Δ. In aliis: ΚΑΙCΑΡ. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC. *Caput laur. cum* L. Z. I. IA. qui numi Domitiano adhuc Caeſare videri poſſent ſignati, cum quod Auguſti mentione abſtinent, tum quod anni hi omnes cum annis patris Veſpaſiani poſſunt componi. Neque obeſſet caput in his laureatum, nam Domitianus jam anno Veſpaſiani imperantis IV. laureatus in ipſa Romanorum moneta ſiſtitur. Quae quidem argumenta commode probarent, eſſe hos numos Domitiani Caeſaris. At enim repugnare videtur ſigma in horum compluribus lunatum, quod Veſpaſiano et Tito imperantibus nondum Alexandriae valuiſſe ex ipſis eorum numis intelligo, atque denique inductum ſub Domitiano. Praeterea cum videam, numos hos tam parce inſcriptos eſſe omnes formae III. vel IV., apparet, monetarios nonnunquam arti ſpatii cauſa titulorum partem reſecuiſſe, atque adeo hos inter etiam titulum ΣΕΒΑΣΤΟΥ. Non igitur videntur in Aegypto numi Domitiani adhuc Caeſaris ſignati, niſi in conſortio cum patre Veſpaſiano, quorum unum vulgavit Harduinus: [a]) *Epigraphe, et caput patris.* ℞ ΔΟΜΕΤΙΑΝΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒ. ΥΙΟΣ. ΕΤ. Θ. *Ipſe togatus ſtans.*

In Domitiani Auguſti numis typi alii ex moneta R. petuntur. Sic:

ΑΘΗΝΑ. ΣΕΒΑΣΤ. L. I. *Pallas ſtans.* (Theup.)

Cognito nimirum Domitiani in Palladem ſuam adfectu, quorſum etiam adluditur typo baſis, cui inſiſtit noctua inter duos ſerpentes. (Muſ. Caeſ.)

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. L. IA. *Aequitas Auguſti.* (Muſ. Parm.)

ΕΛΠΙΣ. ΣΕΒΑΣΤΗ. L. I. IA. *Spes Auguſta.* (Muſ. Caeſ. et Parm.)

ΝΕΙΚΗ. ΣΕΒΑΣΤΗ. *Victoria Auguſta* cum variis annis.

ΤΥΧΗ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. L. IA. *Fortuna Auguſti.* (Patin.)

* * *

Typi alii ſunt mere Aegyptii, ſic:

ΗΛΙΟΣ. ΣΑΡΑΠΙΣ. L. IΓ. de quo vide prolegomena cap. I. ſub *Sarapis.*

Capita Iſidis, Sarapidis, Agathodaemon etiam portatus equo, Apis, Ammon, pharus etc.

Hippogryphus pedem rotae imponens, typus et in ſequentium imperatorum numis obvius. Is in numis urbium Graecarum Nemeſi vel Fortunae ſociatur, ut diximus in numis Smyrnae; ſed in Alexandrinis forte aliud ex myſteriis Aegyptiis petitum indicat, nam in his etiam Sphinx ſaepe comparet rotae pedem imponens.

* * *

Nomen ΓΕΡΜανικȣ Domitiani titulis addi incipit in numis ΕΤΟΥΣ. ΤΡΙ-

a) Hiſt. Aug. p. 734.

ΤΟΥ. notatis, praeclara cum numis Romanis concordia. Adſero iſtud ex numis muſei Caeſarei probe inſpectis, non ex praeconio catalogorum, quorum auctores ejuscemodi indicia velut otioſa fere negligunt, neque in iis examinandis adcurati videri cupiunt, cum tamen magni ſint ad hiſtoriam criticam emolumenti. Adcuratiſsimus quidem Zoëga numum unum protulit, qui το ΓΕΡΜ. cum L. A. ſociat, ſed malim credere, in eo legendum L. Δ. vel IA. Vide, quae de hoc titulo in Domitiani numis commatis R. diſputabo.

* * *

Ad annos inſcriptos progredimur. L. A. a ſolis Arigonio et Patino recitari video. Alium indicatum reperio in numis muſei S. Floriani. At frequentiores numi annorum ſequentium, quorum poſtremus eſt Iς. XVI., qui unicus eſt in muſeo Arigoni. Quoniam annus B. coepit XXIX. Auguſti V. C. 835., annus IE exivit eodem die V. C. 849. Cum Domitianus caeſus ſit die XVIII. ſequentis Septembris, et delibaverit adeo annum Alexandrinum Iς, ſignati etiam haud dubie ſunt numi cum hoc anno, ſed quos eſſe perraros neceſſe eſt. Hoc imperante in his numis pro anni nota L. ſaepe ſcribi ſolet ΕΤΟΥΣ, utroque hoc deinceps promiſcue uſurpato.

DOMITIA.

ΔΟΜΙΤΙΑ. ΣΕΒΑΣΤΗ. *Ejus caput.* ✗ ΑΥΤ. ΚΑΙΣΑΡ. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. L. E. *Caput laur.* AE. III. (Stoſch, Zoëga.)

L. IA. *Domitia ſedens d. ſpicas, ſ. haſtam.* (Muſ. Chriſtinae inter AE. II.)

NERVA.

L. A. ΚΡΑΤΗΣΙΣ. ut in numis Galbae. (Harduin hiſt. Aug.) vel: *Serpens Agathodaemon erectus inter ſpicam et caduceum.* (Muſ. Caeſ.) AE. II.

L. B. ΚΡΑΤΗΣΙΣ. AR. (Muſ. S. Floriani.) Alium cum hoc anno citatum non reperio.

* * *

Nerva XVIII. Septembris V. C. 849. ad imperium vocatus, et exeunte Ianuario V. C. 851. mortuus auctiorem annum non admittit. Numus cum L. Γ., qui cum Nervae imperio componi nequit, Goltzianus eſt.

TRAIANVS.

In nonnullas claſſes Trajani quoque numos tribuere placet.

Numi mythologiae Aegyptiae.

Parum novi haec claſsis ſuppeditat, vetera: *Iſidem cum Harpocrate, Canopos etc.* De numis cum imagine Harpocratis et Nili vide prolegomena cap. I.

Numi mythologiae Graecae.

L. IΓ. *Pluto in quadrigis raptam agens Proſerpinam, inferne calathus effuſus.* AE. I. (Arigoni.)

L. IB. *Triptolemus in bigis ſerpentum.* AE. I. (Arigoni.)

L. IΓ. *Quadrigae equorum lente incedentes aurigante muliere, quibus vehitur calathus frugibus refertus, quem inſiſtens pone mulier manu ſuſtentat.* AE. I. (Haym. T. II. p. m. 265.)

In aliis: *Idem calathus in bigis boum vel ſerpentum.* AE. I. (Theupoli.)

Omnes hi numi argumentum continent ad Cererem ejusque ſacra pertinens. In numo I. Proſerpina Cereris F. a Plutone rapitur, typus obvius in numis Graecis, praecipue Aſiae minoris. Mater amiſſam filiam omnibus terris inveſtigat, ipſa in Attica benigne excepta Triptolemum frugum ſationem docet, ſuosque illi ſerpentes cedit, quod exhibet numus II. Triptolemus Thesmophoria Athenis conſtituit in memoriam traditae ſibi diſciplinae agreſtis, cujus feſti ritum, nempe calathi pompam, numus III. proponit. Calathum ſolum, refertum frugibus, poſitumque inter duos ſerpentes daduchos jam vidimus ſupra in numis Liviae, quo loco monui, eo typo indicari Thesmophoria ab altero Ptolemaeo Athenienſium exemplo Alexandriae conſtituta, atque is non in Liviae modo numis citatis, ſed et inſequentium imperatorum perfrequens typus. At is in praeſente numo ſolenni pompa vectus proponitur ad eum modum, quo feſtum illud Alexandriae celebratum deſcribit autopta Callimachus. a) Habes equorum quadrigas, indicante eodem poeta: b)

Χ' ὡς ἁι τον καλαθον λευκοτριχες ἱπποι ἀγοντι
Τεσσαρες.

Vtque calathum candidi vehunt equi: Quatuor.

Mulier una currum regit, altera pone calatho providet. Scilicet Thesmophoria a mulieribus peragi ſolita non liquet modó ex Ariſtophanis fabula, quae Θεσμοφοριαζυσαι inſcribitur, ſed et vel ex primo Callimachi verſu:

Τω καλαθω κατιοντος ἐπιφθεγξασθε γυναικες,

Calatho deſcendente adclamate mulieres.

Sic et Catanae Cereris ſacra ab unis mulieribus confecta tradit Cicero. c) In Eleuſiniis quoque Cereris ſacris mulieres curru vectas indicat Ariſtophanes. d) Ad eadem Thesmophoria pertinent etiam numi poſtremi, etſi pro equis currum ſubeant boves, vel ſerpentes, quae varietas placuit monetariis, quod utrumque animal Cereri ſacrum noverant, etſi eorum uſus in hoc feſto non valuerit. Sic in iisdem his numis Alexandrinis propoſitos videas imperatores vectos jam equis, quod moris ſoliti, jam elephantis, quod rarius, jam Centauris, quod nunquam. Philadelphus Thesmophoria non conſtituiſſe in Aegypto, ſed revocaſſe videri poterat, nam inde a Danai filiabus in Graeciam traducta tradit Herodotus. e)

* * *

L. IΓ. *Prometheus rupi adligatus, adſtat aquila ultrix.* AE. I. (Arigoni.)

Elegans typus, neque alias ex regno numismaticó cognitus.

a) Hymn. in Cerer. b) l. c. v. 121. c) in Verr. L. IV. c. 45. d) in Pluto v. 1015.
e) L. II. c. 171.

Numi cum typis Romanis.

ΕΙΡΗΝΗ. ΚΑΙ. ΟΜΟΝΟΙΑ. L. Ιϛ. *Pax et Concordia cum ſuis attributis ſtantes dexteras jungunt.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

Numos alios ſimiles jam cogniti argumenti commemorare non attinet.

* * *

DACICI titulus praedicari incipit in numis cum L. H., neque tamen repugnaret annus Z. Quod vero hactenus poſterior hic annus viſus non eſt cum Dacici tituto junctus, in cauſa erit paucitas numorum, qui annum Z inſcriptum offerunt. Cl. Zoëga tres tantum editos reperit, quorum unus ea parte, quae titulum hunc capere debuerat, vitium fecit, alter anepigraphus, de tertii epigraphe non conſtat. Titulus PARTHICI cum L. ΙΘ. jungi incipit. Vide de his titulis numos Trajani commatis Romani.

* * *

Anni Trajani habentur ab A usque K cum mediis omnibus, numi tamen cum annis minoribus ſunt rariores. Coepit Trajani annus A menſe Ianuario V. C. 851., quo mortuus eſt Nerva. Quo minus annum KA adſequeretur, qui coepiſſet ſine Auguſti V. C. 870., morte prohibitus eſt, ejusdem menſis initio in Cilicia e regione Alexandriae vita functus. Reperio annum KA in theſauro Mauroceno, ſed cujus auctoritate non magnopere moveor, neque etiam Zoëga duobus aliis, quos cum eodem anno editos vidit, fidem habet, putatque Hadriano reſtituendos.

HADRIANVS.

Illuſtre agmen numorum hujus imperantis in plures pro more claſſes tribuimus.

Numi mythologiae Aegyptiae.

L. IH. *Sphinx ſine alis, cujus caput loto ornatum eſt, et tectum velo ad medios pedes deſcendente; ex pectoris medio exſtat caput crocodili, ipſa ſerpenti inſiſtit caput erigenti, ſuper dorſo gryphus pedem rotae imponens.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

Numum hunc edidi in mea Sylloge I., iterum cl. Zoëga, qui eum paullo aliter deſcribit, et amplo commentario de Sphingis varia forma, et recondita ſignificatione illuſtrat. (Muſ. Borg. p. 140.)

* * *

Ammon, Sarapis, Harpocrates, Apis etc. aut obvii ſunt in his numis, aut jam in prolegomenis ad hanc claſſem cap. I. explicati.

Numi cum typis Romanis.

ЄΛΠΙC. CЄΒΑCTH. L. Ιϛ. *Spes gradiens.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

ΠΡΟΝΟΙΑ. L. KB. *Providentia ſtolata ſtans d. Ibin, ſ. haſtam transverſam.* AR. (Muſ. Caeſ.)

L. K. *Tiberis decumbens ſiniſtro brachio innititur lupae geminos lactanti, infra aquila expanſis alis.* AE. I. (Stoſch.)

Argumentum ex hiſtoria R. decantatum, ſed mallem pro aquila dici picum, notum in eadem fabula actorem.

Numi cum typis ad Hadrianum pertinentibus.

L. Γ. *Templum diſtylum, in quo Hadrianus ſtans d. aediculam pro pedibus poſitam contingit, ſ. haſtam.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

L. Ζ. vel IΖ. *Templum diſtylum, in quo Sarapis ſtans ſ. haſtam, et dextera elata protegit Hadrianum adſtantem, qui dextera aediculam pro pedibus poſitam contingit, cui inſcriptum:* ΑΔΡΙΑΝΟΝ., *ſ. haſtam tenet.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

Docent hi numi, Hadrianum adhuc vivum ab Alexandrinis pro deo cultum, templumque ejus honori erectum. Hujus templi meminit quoque Epiphanius, a) cujus teſtimonio numi hujus typus praeclare illuſtratur. Perhibet is, fuiſſe Alexandriae templum Hadriani honori conſecratum, verſum poſtea in gymnaſium Licinianum, tandem a Conſtantino M. aedem ſacram ibi poſitam, appellatam de nomine Gregorii Meletiani.

* * *

ΠΑΤΗΡ. ΠΑΤΡΙΔΟϹ. L. IB. IΓ. *Duae dexterae junctae.* AR. (Muſ. Caeſ.)

Illuſtres hi numi plurimum valent ad definiendum tempus, quo Hadrianus *Patris Patriae* titulum ſuſcepit, de quo conſule, quae in ejus principis numis Romanis diſputabo.

* * *

L. IE. *Genius muliebris Alexandriae capite elephanti exuviis tecto et veſte ſuccincta ſtans, ſ. demiſſa ſpicas tenens adprehenſam dextera adſtantis imperatoris togati dexteram oſculatur, qui ſ. haſtam tenet.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

L. IЄ. *Idem genius ſ. vexillum tenens, dexteram, qua ſimul ſpicas tenet, cum adſtante eodem cultu imperatore jungit.* AR. (Muſ. Caeſ.)

L. IЄ. *Idem genius oleae ramum protendens occurrit imperatori quadrigis advecto.* AE. I. (Arigoni.)

Ad hos tres numos provoco, ut comprobem, Hadrianum anno Alexandrinorum IЄ ſeu XV. Alexandriam veniſſe, de quo vide numos Hadriani Romanos. Elegans in numo I. imago urbis imperatoris manum oſculantis, jam apud veteres obſervantiae et reverentiae argumentum. Sic Priamus, cum Achillis domum intraſſet, Hectoris cadaver exoraturus, continuo docente Homero: b)

Χερσιν Αχιλλῆος λαβε γενατα, και κυσε χειρας.

Manibus Achillis apprehendit genua, et oſculatus eſt manus.

Et ſic Alexandrum moriturum militibus dexteram oſculandam porrexiſſe tradit Iuſtinus. c)

* * *

Hadriani annus A longaevus non fuit; coepit enim die XI. Auguſti V. C. 870. quo apud Antiochiam imperium ſuſcepit, et exivit ejusdem menſis die XXIX., quae cauſa eſt, cur rariſsimi ſint numi anno A inſignes. Annus poſtremus reperitur KB, qui coepit exeunte Auguſto V. C. 890., quo labente diem obiit X. Iulii V. C. 891.

---

a) contra Ebion. b) Il. Ω. v. 478. c) L. XII. c. 15.

SABINA.

CABEINA. CEBACTH. *Ejus caput.* ☧ L. IΓ. *Sabina ſub Cereris ſpecie ſedens d. ſpicas, ſ. haſtam.* AR. (Stoſch.)

In aliis: *Caput Sabinae.* ☧ *Caput Hadriani.* AR. et AE. I.

* * *

Anni ſunt: L. IΓ. (Stoſch.) L. IЄ. (Stoſch. Theup.) L. Iς. (Stoſch.) L. IZ. (Stoſch.) L. KA. (Theup.) Annum ergo primum Sabinae Auguſtae habemus IΓ. et forte emerget alius cum L. IB., ſed hoc nullus anterior, nam exeunte iſto Sabina Auguſtae titulum adepta eſt. Satis igitur cauſae, cur praetenſum in ſolo muſeo Theupoli L. ς. in L. Iς. auſim corrigere, tanto majore iſtud fiducia, quod ſimilis Stoſchianus cum L. Iς. eundem etiam habet Victoriae gradientis typum, quem Theupolianus. Viderit ergo cl. Zoëga, an non in numo, quem praeterea ſolum cum L. ς. ex muſeo M. Ducis citat, legendum quoque ſit L. Iς. Sed haec copioſe diſputabuntur in Sabinae numis Romanis.

AELIVS CAESAR.

Λ. AIΛIOC. KAICAP. *Caput nudum.* ☧ ΔΗΜ. ЄΞΟ. ΤΠΑΤΟC. *Mulier ſtans ſ. cornucopiae ad aram ſacrificat.* AR. (Stoſch.)

Si rite lecta eſt averſae epigraphe, maturius in Aegypto Aelius honores monetarios obtinuit, quam Romae. Nam ejus cum conſulatu I. numi Romani non exſtant.

Eadem adverſa. ☧ ΔΗΜ. ЄΞΟΤC. ΤΠΑΤ. B. *infra* ΟΜΟΝΟΙΑ. *Concordia ſedens d. pateram, ſ. cornucopiae nixa.* (Muſ. Caeſ.) In alio: *Mulier ſtans d. pateram, ſ. ſpicas.* AE. II. (Muſ. Caeſ. Theup.)

* * *

Alius in muſeo Theupoli citatur inſcriptus: ΔΗΜ. ЄΞΟΤC. ΤΠΑΤ. Γ. quae epigraphe ſi vera eſt, haec ad Hadrianum pertinebit, nam Aelius conſul III. non proceſſit.

* * *

Recitati hactenus Aelii numi praeter aliorum Alexandrinorum morem annum inſcriptum non habent, in horum tamen claſſem eſſe tribuendos, fabrica invicte arguit. Omiſſorum annorum cauſa veriſimilis eſt, quod hi mentione conſulatus ſatis videbantur definiti.

* * *

Eadem adverſa. ☧ ЄIPHNH. L. Γ. *Mulier ſtans d. pateram ſuper ara, ſ. caduceum.* AE. I. (Zoëga.)

Singularis eſt hic numus, non modo quod unicus hactenus eſt compertus ex univerſa Aelii moneta Alexandrina, qui annum addat, ſed etiam, quod doceat, Alexandrinos Aelii numis non annos Hadriani, ſed ejus Caeſaris inſcripſiſſe, cum tamen inde a principio Aegyptiae hujus monetae numis Caeſarum et Auguſtarum, ſi Tiberianos demas, imperantium Auguſtorum anni inſcribi ſint ſoliti, et qui mos deinceps quoque valuit usque ad Diocletianum, quo imperante factum iterum, ut collega Maximianus, et Caeſares adſciti annos ſuos, non Diocletiani, numera-

rent. Novicio hoc inſtituto confirmari putat cl. Zoëga, quod de Aelio refert Spartianus, eum peculiari quadam ratione ab Hadriano fuiſſe adoptatum, non ut Trajanum a Nerva, ſed fere ut a Diocletiano Conſtantium et Galerium, atque haud dubie Hadrianum Aelio Pannoniam ſic regendam dediſſe, ut alias imperii provincias Diocletianum adſcitis Caeſaribus. Quo factum, ut utrique, velut ἀυτοκρατορες, a die collati Caeſarei tituli, poteſtatis ſuae annos ducerent. Sed enim jam vidimus in Tiberio, hujus quoque numis Alexandrinis, cum Caeſar tantum adhuc eſſet, non annos Auguſti, ſed annos, ex quo Caeſaris nomen Tiberius ipſe obtinuit, fuiſſe inſertos. Quae ad Aelii hiſtoriam pertinentia inſcriptus hic annus doceat, vide in hujus Caeſaris moneta commatis Romani.

ANTINOVS.

Hujus numos Alexandrinos recenſebo, et explicabo in numis Auguſtorum commatis Romani.

ANTONINVS PIVS.

Nullo alio imperante numi magis copioſi, et magis variantibus typis ſignati. Eos rurſum aliquot claſsibus comprehendo.

Numi mythologiae Aegyptiae.

Paucos hujus generis reperio, qui aliquid nondum ſcitum, dignumque offerant. En tibi paucos hos:

L. KA. *Mulier ſedens in dorſo lupi currentis d. cornucopiae, ſ. baculum.* AE. I. (Theupoli, Stoſch.)

Eſt haec indubitata Iſis, quam praegrandi cane vectam, ſaepe offerunt aenei minuti Alexandriae imperante Iuliano ſignati et Latine inſcripti. Idem argumentum eſt etiam in numis aeneis Hadriani et Fauſtinae ſen. commatis item peregrini, quos omnes recenſebo in numis Iuliani Latinis. Catalogi fere dicunt lupum, quod ego canem, exiguo diſcrimine, nam lupus aliud non eſt, quam canis ferus et ſilveſtris. At oportebat parare canem mole conſpicuum, qui Iſidem dorſo geſtaret.

* * *

L. Γ. *Caput Sarapidis humano pedi velut baſi impoſitum.* AE. I. (Zoëga.)

Idem typus in Aurelii quoque et Commodi numis recurrit. In eo explicando nondum ſatisfecerunt eruditi, neque cl. Zoëga de eo non pauca differens deſideratam lucem attulit. [a])

Numi mythologiae Graecae.

HERCVLES. Plerosque ejus labores in aeneis I. formae propoſitos reperio.

L. Δ. *Hercules nudus decurrens d. tenet cornibus juga boum, ſ. clavam et ſpolia leonis.* AE. I. (Theup.)

En abactos Geryonis boves.

---

a) pag. 224.

L. TЄTAPTOY. *Hercules aprum humero geſtat; Euryſtheus ad ejus pedes ſub terram ſe abſcondere conatur.* AE. I. (Zoëga.)

Fabulam hanc ex numis ſimilibus jam explicavimus in numis Perinthi Thraciae.

L. TЄTAPTOY. *Hercules aves Stymphalidas ſagittis enecans.* AE. I. (Muſ. S. Floriani.)

L. Є. *Hercules Antaeum alte ſublatum elidit.* AE. I. (Theup.)

L. Є. *Hercules ſedens in baſi pelle obducta, ſ. tenens lyram, d. amice prehendens dexteram Centauri ſiniſtro brachio clavae innixi, pone ſervus operculum vaſis ſublevat.* AE. I. (Zoëga.)

Novum hunc typum vir hic eruditus praeclare ex Apollodoro explicat narrante, [a]) Herculem a Pholo Centauro convivio exceptum petiiſſe vinum, atque hunc quidem hoſpiti ſatisfeciſſe aperto dolio, quod communem Centaurorum potum continuerat. Lyrae cauſam ex vetere more inter convivia canendi eleganter repetit.

L. Є. *Hercules nudus ſ. clavam ſuper humero, d ſune Cerberum ex antro educit.* AE. I. (Erizzo.)

L. Є. et L. ЄNATOY. *Hercules nudus utramque manum porrigit verſus fontem ex rupe profluentem, inferne vas, cui illigata harpa bidens.* AE. I. (Muſ. Caeſ. et M. Ducis.)

Numum hunc olim edidi, ejusque argumentum propter furcam bidentem et vas revocavi ad laborem ab Hercule Augiae ſtabulis impenſum, quo turpi labore peracto ad fontem properat, ut contractam illuviem deponeret. [b])

L. ΔЄKATOY. *Hercules clava Echidnam impetit in binos ſerpentes deſinentem.* AE. I. (Zoëga.)

Vide ſimilem typum in numis Perinthi Thraciae.

L. ΔЄ. *Hercules taurum Cretenſem domans.* AE. I. (Arigoni.)

L. ΔЄKATOY. *Hercules Heſperidum poma ex arbore decerpit, cui obvolutus ſerpens.* AE. I. (Erizzo.)

L. ΔЄKATOY. *Hercules prehenſum cornibus cervum Maenalium retinet.* AE. I. (Muſ. reg. Chriſtinae.)

L. ΔЄKATOY. *Hercules Diomedem crinibus prehenſum et humi proſtratum clava ferit, utrinque equus.* AE. I. (Pellerin Mel. I. p. 228.)

Intuli Herculem mythologiae Graecae, quia hi ejus labores in his numis ſecundum Graecorum figmenta proponuntur. Ceterum conſtat, Herculem ab Aegyptiis inter deos indigenas habitum. [c])

* * *

L. ЄNATOY. *Apollo nudus d. cervulum, ſ. arcum, ſtans inter duas Nemeſes, pro pedibus tripus, qui in alio ſimili abeſt.* AE. I. (Zoëga.)

Arguit ex hoc typo Cl. Zoëga, geminas Nemeſes non a Smyrnaeis modo, ſed et Alexandrinis obſervatas; copioſe deinde explicat harum cum Apolline, id eſt, ſole ſive Mithra nexum, hunc, ceu mundi rectorem, comitantium. Ait, Apollinem verſus Nemeſin unam protendere cervulum ju-

a) Bibl. L. II. c. 4. § 4.

b) Num. vet. p. 391.

c) Diod. Sic. L. I. c. 24.

ventutis et renovationis ſymbolum, verſus alteram arcum, mortis vaſtitatisque inſtrumenta, adſtitutum vero tripodem innuere leges Adraſteae etc: At enim praeſentis numi explicatum ſuppeditant cauſae obviae ac parabiles, modo has prae myſteriis ames. Habes in hoc Apollinem Mileſium inter duas Smyrnaeorum Nemeſes ſtantem. Horum imaginem numinum, qualia in in praeſente numo proponuntur, dabunt tibi ſexcenti Smyrnae, Mileti, et paſsim cogniti concordiae numi. Verum quid Alexandrinis cum his Smyrnae numinibus? Ajo, idem, quod Epheſiis cum Iove Laodiceae, quod Phrygibus cum Diana Epheſia etc: Dii in moneta domeſtica peregrini aut communionem ſacrorum, aut initam cum una pluribusve urbibus concordiam indicant. Foedus Alexandrinis cum Aſiae urbibus interceſsiſſe, docent ſane Epheſiorum et Samiorum numi, quorum illi Caracallae aetate ſignati inſcribuntur ΚΟΙΝΟΝ. ЄΦЄϹΙΩΝ. ΚΑΙ. ΑΛЄΞΑΝΔΡЄΩΝ. ſueto ludorum typo, hi Gordiano imperante ſignati: ϹΑΜΙΩΝ. ΚΑΙ. ΑΛЄΞΑΝΔΡЄΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. typo Iſidis cum velo ſtantis. Quorum exemplo numorum ſi ſingas, huic, de quo agimus, inſcriptum: ΑΛЄΞΑΝΔΡЄΩΝ. ΜΙΛΗϹΙΩΝ. ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ., habes concordiam inter urbes tres hac aetate in urbium numis obviam.

* * *

L. H. *Mercurius ſtans in templo diſtylo d. caduceum, ſ. ramum oblongum, pro pedibus utrinque canis.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

Mercurii ſueta attributa gallus, teſtudo, aries, hircus, aut canis rarius, tamen et hujus ſociati cauſam tenemus. Teſte Plutarcho [a]) canis Mercurio ſacer, quia hic deus aſtutiſsimus, idemque vigilantiſsimus eſt. Caninam etiam faciem adſumpſit Mercurius, ut refert Lucianus, [b]) diſsimulata tamen ejus cauſa, ne ſacra revelaret. Secundum Aegyptiam hujus aevi theologiam latrator Anubis idem fuit cum Mercurio, qua de cauſa Anubis in monumentis ſequioribus caduceum plerumque geſtat. Cauſam dat Servius cum Plutarcho fere idem ſentiens: [c]) *quia*, inquit, *capite canino pingitur, hunc volunt eſſe Mercurium, ideo, quia nihil eſt cane ſagacius.* At cur Alexandrini ſiniſtram Mercurii manum ramo oblongo inſtruxerint non in hoc modo numo, ſed et in frequentibus ſequentium imperatorum, non aeque mihi compertum.

* * *

L. ΚΔ. *Perſeus chlamydatus cum galea recurva d. tenens falcem humero applicatam, ſiniſtram porrigit Andromedae de rupe deſcendenti.* AE. I. (Zoëga.)

L. Ζ. *Orpheus ſedens cithara canit, circumſtat animantium multitudo.* AE. I. (Zoëga.)

Refert Pauſanias, [d]) ſtetiſſe in Helicone Orphei ſignum in ferarum medio canentis, adſtitutam praeterea fuiſſe imaginem Τελετης, *Initiationis*, cujus nempe auctor creditus Orpheus. Eſt vero etiam Orpheo cum Aegypto ne-

a) de Iſ. et Oſir. c. 30.

b) dial. mar. 7.

c) ad Aen. VIII. 698.

d) L. IX.

xus; nam adiviſſe eam regionem, et ejus myſteriis initiatum refert Diodorus. [a]) Adde, Alexandrinos cantus et citharae ſtudia immoderatius ſectatos, quem furorem ſevera oratione caſtigavit Dio Chryſoſtomus [b]) lepida etiam Phrygis cujuspiam enarrata fabula, Orpheum canentem praeter feras alias impenſius ſecutas aves ovesque. Eum vita functum cum pertinacius plangerent, impetraſſe a Iove Orphei matrem Calliopen, ut in homines mutarentur, ſic tamen, ut veterem animum et ſtudia retinerent. Ex his Macedonum quoddam genus ortum, qui ſubinde cum Alexandro mare transgreſsi Alexandriae denique conſedere. Quocirca prae aliis Alexandrinos cantu delectari, et cum citharam audiunt, propter Orphei memoriam mentis fere impotes fieri, eſſe autem moribus leves et ſtolidos, quippe ex tali prognatos ſemine.

* * *

L. Z. *Iudicium Paridis eleganti imagine propoſitum.* AE. I. (Morelli Spec. tab. XI.)

L. - *Apollo citharoedus rupi inſidens, Marſyas ex arbore pendulus, Scytha genu flexo cultrum in cote acuens.* AE. I. (Pellerin Rec. III. p. 288.)

Vtrumque argumentum, quod ſaepenumero veterum artem exercuit, explicare ſupervacaneum.

Numi cum typis Romanis.

ΑΙΩΝ. L. B. vel ς. *Phoenix globo inſiſtens.* AE. II. (Muſ. S. Floriani.)

Quod ΑΙΩΝ in his numis, hoc in Romanis AETERNITAS addito etiam in his ſaepe phoenice aeternitatis ſymbolo. Varro: [c]) *Aevum ab aetate omnium annorum; hinc aeviternum, quod factum eſt aeternum. Id ait Chryſippus eſſe αιωνα.*

* * *

ΕΤΘΗΝΙΑ. aliaque ſimilia jam ex praecedentibus cognita.

Numi in Auguſtos et Romam officioſi.

L. IE. *Capita jugata Antonini cum corona radiata, et Fauſtinae, prae qua luna bicornis.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

Antoninus et Fauſtina, etſi haec quidem dudum defuncta, ſolis et lunae imagine proponuntur, qua indicari Aeternitatem, quam vetus adulatio principibus propriam ſtatuit, abunde in numis commatis R. comprobabo.

* * *

ΤΙΒЄΡΙϹ. ΟΜΟΝΟΙΑ. L. Z. *Tiberinus barbatus ſtans ſ. arundinem, dexteram jungit cum adſtante Nilo ſ. cornucopiae tenente; in cujus dextero brachio exultat puellus, altero pro pedibus ſtante.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

Numi hujus imaginem jam alias pictam ſiti. [d]) Offert concordiam Romanos inter et Aegyptios, quorum vice flumina Tiberis et Nilus funguntur, quod et poetis familiare canente Propertio de Cleopatra: [e])

Auſa Iovi noſtro latrantem opponere Anubin,
Et Tiberim Nili cogere ferre minas.

a) L. I. c. 23. b) Orat. XXXII. c) de L. L. lib. V. d) Sylloge I. e) L. III. El. 11.

Numi aſtrologici.

1.) L. H. *Caput Sarapidis modio inſigne, quod in circulo interiore ambiunt capita VII. planetarum, in exteriore XII. ſigna zodiaci.* AE. I.

2.) L. H. *Caput* Lunae, *prae quo aſtrum, infra* Cancer. AE. I.

3.) L. H. *Caput* Solis *radiatum, prae quo aſtrum, infra* Leo *currens.* AE. I.

4.) L. H. *Caput* Mercurii *imminente globo, prae quo aſtrum, infra* Virgo *ſtans d. haſtam, ſ. ſpicas.* AE. I.

5.) L. H. *Caput* Veneris, *prae quo aſtrum, infra virgo volans d.* Libram *tenens.* AE. I.

6.) L. H. *Caput* Martis, *prae quo aſtrum, infra* Scorpius. AE. I.

7.) L. H. *Caput* Iovis *laureatum, prae quo aſtrum, pone ſceptrum; infra* Sagittarius *ſpecie Centauri arcum tendens.* AE. I.

8.) L. H. *Caput* Saturni *velatum imminente globo, prae quo aſtrum, pone harpa, infra* Capricornus. AE. I.

9.) L. H. *Caput* Saturni *ſimile, infra* Aquarius *volans utraque manu amphoram tenet.* AE. I.

10.) L. H. *Caput* Iovis *laureatum cum ſceptro, prae quo aſtrum, infra duo* Piſces. AE. I.

11.) L. H. *Caput* Veneris, *prae quo aſtrum, infra* Taurus *cornupeta.* AE. I.

Omnes hos numos ejusdem argumenti, et eodem anno editos ex muſeo regis Galliarum aeri inciſos ſtitit, et inſigni diſſertatione illuſtravit vir meis laudibus major Barthelemyus. [a]) Sed jam multo ante eruditus Panelius in catalogo muſei le Bret ad Alexandrinos hujus anni numos advertit, *in iis* varia zodiaci ſigna, quae enumerat, contineri, ſed obiter tantum iſtud, neque ultra progreſſus eſt. [b]) Horum nunc naturam ut explicaret Barthelemyus, uſus eſt opera Iulii Firmici Materni, qui imperante Conſtantino aſtrologiae praecepta ſecundum Aegyptiorum et Chaldaeorum placita tradidit. Eorum, quae huc pertinent, ſumma eſt: quodlibet zodiaci ſignum ab uno quopiam planetarum pendere, planetas ſingulos in ſigno aliquo ſuum nactos domicilium, et inde exercere imperium. Ex hac lege Solem habitare in Leone, (num. 3.) Lunam in Cancro, (num. 2.) Saturnum in Capricorno, (num. 8.) et Aquario, (num. 9.) Iovem in Sagittario, (num. 7.) et Piſcibus, (num. 10.) Martem in Ariete, (deeſt.) et Scorpio, (num. 6.) Venerem in Libra, (num. 5.) et Tauro, (num. 11.) Mercurium in Geminis, (deeſt.) et Virgine, (num. 4.) Haec Firmicus, cujus traditam legem, ut ipſe vides, religioſe ſequuntur numi. Idem docent auctores duo illuſtres

a) B. L. T. XLI. p. 501. b) Mem. Trevoux Octob. 1737.

alii, Macrobius, [a]) et Porphyrius. [b]) Alii auctorem incertum, olim Cenſorinum creditum, [c]) Proclum Diadochi, [d]) Sextum Empiricum, [e]) et Servium. [f]) Deſunt Mars in Ariete, et Mercurius in Geminis, ſed et hi forte in quopiam muſeo latent, et emergent aliquando in lucem. Arietem certe in ſuo vidit Panelius, ſed planetam addere neglexit. [g]) Quae fuerit Alexandrinis cauſa, aſtrologicos hos numos, et quidem anno Antonini VIII. feriundi, cauſam idoneam non reperit Barthelemyus. Aliquid tamen videor poſſe colligere ex ſcholiaſta Apollonii Rhodii, qui verbis Apollonii docentis, Aegyptios prius extitiſſe, quam omnia ſidera, quae coelo volvuntur, eſſent cognita, haec ſubdit: [h]) *καθο την τε φυσιν κατανοησαι ἀυτων δοκουσι και τα ὀνοματα θειναι, και τα μεν δωδεκα ζωδια θεους βουλαιους προσηγορευσαν, τους δε πλανητας ῥαβδοφορους. Quapropter videntur Aegyptii primi eorum naturam perſpexiſſe, et iis nomina dediſſe. Et duodecim quidem zodiaci ſigna appellaverunt deos conſiliarios, planetas vero lictores.* Hac ergo fiducia veriſimile eſt Alexandrinos vetera artis ſuae praecepta in his numis oſtentaſſe, et iſtud illis ſic viſum anno Antonini VIII., forte quia annis VII. imperii exactis planetarum numerum aequavit. Quae ibidem alia Barthelemyus de monumentis veterum aſtrologicam ſuperſtitionem redolentibus erudite differit, quod inſtituti mei artos limites excedunt, diſſimulo.

Arigonius id genus numum, qualem loco VII. propoſuimus, nempe cum Iove et Sagittario, vulgavit, ſed cum anno KΔ. Iſtud indicium ſi non fallit, non ſolo Antonini anno VIII., ſed aliis quoque ſimilis rationis numi Alexandriae ſunt ſignati.

* * *

L. I. *Leo aſtrum reſpiciens.* AE. III. (Arigoni.)

Idem typus obvius eſt in numis Mileti. In Mileſiis veriſimilem ejus typi cauſam non habemus. At cum ſol leonem ingreditur, magna iſtud univerſae Aegypto bene ſperandi cauſa, quod tum altius adſurgens Nilus fecunditatem procurat.

* * *

Annos in Antonini numis habemus usque KΔ. cum omnibus mediis, ſed annum A in unico Patiniano reperit Zoëga, atque etiam in hoc legendum L. H., jure conjicit, quia numus eſt aſtrologicus typo Lunae et Cancri. Neque mirum, non exſtare numos cum anno primo, nam is nonniſi X. Iulii V. C. 891. coepit, exiturus ſequentis Auguſti die XXIX. Annus poſtremus KΔ. inivit exeunte Auguſto V. C. 913., quo labente mortuus eſt Pius imperator VII. Martii V. C. 914.

Iſthaec commode hactenus. At enim ~~notum~~ nuper objecit Cl. Zoëga, quem Gordium vere dicere poſsis, binos promulgando numos ex muſeo regis Galliarum cum L. KЄ. et typis jam cognitis. Annus hic XXV. quo pacto cum

a) in Somn. Scip. L. I. c. 21. et Saturn. L. I. c. 12. b) de antro Nymph. c) cap. III. d) in Paraphr. ad Ptol. Tetrabibl. L. I. c. 20. e) adverſus aſtrologos § 34. f) ad Georg. I. v. 33. g) l. c. h) ad L. IV. v. 262.

chronologia Pii componi poſsit, non video. Non moror auctorum veterum teſtimonia, quae in edendis Antonini annis nimium diſcrepant, et cum in hoc, tum aliis raro cum certis monumentis conſpirant. Ad numos noſtri argumenti quod attinet, certum eſt, Antonini annum B coepiſſe XXIX. Auguſti V. C. 891., ergo annus KΔ coepit eodem die V. C. 913. exiturus eodem menſe V. C. 914., in cujus deinde locum ſucceſsiſſet annus KЄ, ſi tum adhuc in vivis fuiſſet Antoninus. At enim certa exſtant monumenta eum in vivis eſſe deſiviſſe labente Martio V. C. 914.

Legitur apud Gruterum: [a])

M. AELIO. AVRELIO. VERO. CAESARE. III.
L. AELIO. AVRELIO. COMMODO II. COS.
COOPT.
L. PETRONIVS. SEVERVS. - - - - -
P. R. C. ANN. DCCCCXIII.

Ambo hi conſules in hoc marmore ſecundum vetera ſua nomina exarantur, quae adhuc obtinebant Kalendis Ian. V. C. 914., quo die conſules proceſſere, mox ea adſcitis novis permutaturi, ille M. Aurelii Antonini Aug., hic L. Aurelii Veri Aug., nimirum poſteaquam mortuo Pio imperium uterque una adivit. Quo circiter tempore iſtud factum, docebit marmor aliud Gruteri: [b])

P. CORNELIVS. FAVSTVS.
SILVANVM.
CVM. BASE. DEDICAVIT.
IDIBVS. APRILIB.
IMP. CAES. M. AVRELIO.
ANTONINO. III. IMP. VERO.
AVGVSTO. COS. II.

Ergo Idib. April. V. C. 914. Antoninus diem jam obiverat, quia Aurelius et Verus jam Auguſti appellantur, quo honore vivo Pio gaviſi non ſunt. Accedit monumentum aliud multo illuſtrius, quia auctoritatis publicae, nimirum poſitum ab univerſo ordine ac populo Puteolano. Intelligo baſin perelegantem marmoream, quae praeter alia ſcitu digna, quae videri poſſunt apud Vignolium, qui inſigne hoc monumentum vulgavit, [c]) hoc continet:

X. KAL. APRIL.
IMP. CAESARE. M. AVRELIO.
ANTONINO. AVG. III.
ET. IMP. CAESARE. L. AVRELIO. VERO. AVG. II. COS.

Ergo ſaltem X. Kal. April. id eſt: die XXIV. Martii Pius ſuperſtes amplius non fuit. Quorſum igitur annus XXV., cujus initium duci non poteſt, niſi a XXIX. Auguſti V. C. 914., Antonino jam inde a ſex fere menſibus vita functo? Tentavit nodum ſolvere Cl. Zoëga. Ait primum: Antoninum mortuum videri non menſe Februario ſecundum communiorem ſententiam, ſed circiter menſe Septembri, nempe aliquamdiu poſt diem XXIX. Auguſti, quo Pii annus XXV. coepit. Verum quo pacto citata is monumenta contrarium docen-

a) pag. 300. b) pag. 63. 3. c) de columna Anton. p. 323.

tia explicabit? At cum ſic nimium videatur ademptum annis ſucceſſoris M. Aurelii, ſubjicit continuo: Aurelium anno, quam vulgo creditur, tardius mortuum fuiſſe, nimirum XVII. Martii V. C. 934. At enim in omni re chronologica cautio eſt, ne, cum temporis partem largimur uni, illud inique detrahamus alteri. Facile in hac ſententia expedimus Antonini annum XXV., verum ſtatuendo, Aurelium integro anno ſerius deceſsiſſe, omnis Aurelii et Commodi chronologia pervertetur, cum certa monumenta doceant, Aurelium V. C. 933. obiviſſe, quae in hujus, filiique Commodi moneta commatis R. proferentur. Revera etiam Cl. Zoëga Commodi mortem uno anno differt, quod quidem etiam cum certis ſcriptorum et monumentorum teſtimoniis pugnat. Praeſtabit igitur, binos hos numos in refractariis putare, quos cognita artis noſtrae praecepta domare non poſſunt, cujus generis ſunt, ut vicini temporis exemplis utar, tetradrachma Antiochena memorantia Trajani trib. poteſtatem XXI., (KA.) tum numi commatis R. memorantes Commodi trib. poteſtatem XVIII., ut ſuis locis adcurate indicabitur.

FAVSTINA SENIOR.

Hujus Auguſtae numi non ita pridem innotuerunt. Pellerinianus hactenus unicus creditus.[a]) Cl. Zoëga binos ex regis Galliarum muſeo addidit.

ΦΑΥϹΤΕΙΝΑ. ϹΕΒΑϹΤΗ. L. Ε. *Fauſtina ſtans ad aram ſacrificat.* ✠ *Caput et epigraphe Ant. Pii.* AR.

ΦΑΥϹΤΕΙΝΑ. ΘΕΑ. L. Ε. *Mulier ſtans d. pateram ſuper ara, ſ. haſtam.* In alio: *Caput Fauſtinae velatum.* ✠ *Caput et epigraphe Ant. Pii.* AR.

His addi poteſt numus muſei Caeſarei, quem deſcripſi in moneta Antonini ſub numis in Auguſtos officioſis.

Omnes ergo hi numi annum V. mariti offerunt. Numus I. Fauſtinam anno V. Alexandrino adhuc fuiſſe in vivis praedicat, at Capitolinus tertio anno imperantis mariti mortuam perhibuit. Vide ejus monetam commatis R. Tametſi ſi ſpectes Alexandrinorum annos computandi modum, tum et Alexandriae ab urbe diſtantiam, annus hic V. cum tertio Pii anno, ſed exeunte, poſſit componi.

M. AVRELIVS.

M. Aurelii numi alii ſunt ejus *Caeſaris*, alii ejus *Auguſti.*

Aurelius Caeſar.

Anni in numis Aurelii Caeſaris ad imperium Antonini Pii pertinent.

Μ. ΑΥΡΗΛΙΟϹ. ΚΑΙϹΑΡ. *Caput imberbe nudum.* Annos reperio: L. Ζ. ΕΝΔΕΚΑΤΟΥ. ΔΩΔΕΚΑΤΟΥ. ΙΔ. ΙΕ. ΙΗ. ΙΘ. Κ. ΚΑ. ΚΒ. ΚΓ. (Muſ. Caeſ. Theup.) In omnibus his numis typi obvii ſunt et triti, dempto uno cum epigraphe ΑΡΠΟΚΡΑΤΗϹ., de quo vide prolegomena cap. I. ſub *Harpocrate.*

a) Mel. I. tab. XIII.

In numis illaeſis, quales ſex varii ſunt in muſeo Caeſareo, epigraphe capitis talis eſt, qualem propoſui. Quo dubitare licet, ſitne epigraphe: M. ΑΥΡΗΛΙΟC. ΑΝΤΩΝΙΝΟC., quam in quatuor Aurelii Caeſaris numis vidit auctor muſei Theupoli, rite promulgata. Aurelium, quamdiu Caeſar tantum erat, nondum dictum Antoninum, in numis Latinis differemus. Forte in Theupolianis ſcriptum eſt: ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ. ΥΙΟC.

Aurelius Auguſtus.

In hujus moneta Alexandrina typi novi vix reperiuntur.

L. Δ. *Orpheus lyra canens in medio ferarum alitumque omnis generis.* AE. I. (Morelli Spec. tab. XI.)

Vide, quae de ſimili typo diximus in Antonino.

* * *

L. Є. *Nilus jacens inter agmen colludentium puellorum XVI.* AE. I.

Vide de hoc numo prolegomena cap. I. ſub *Nilus.*

* * *

CHMACIA. L. ς. *Figura juvenilis veſte ſuccincta et cothurnis inſtructa celeri equo vehitur volitantibus capillis et palliolo, d. elata efferens palmae ramum, ſ. frenum.* AE. I. (Zoëga.)

Eandem averſam, ſed in numo L. Veri, vidit Pellerinius, ſed quem is ſic deſcribit: a) CHMAΛΙΑ. L. ς. *Vir capite radiato et imberbis citato equo irruens d. fulmen intentat*, quo vocabulo invitante figuram equo vectam putavit eſſe Σημαλεον Δια, *Prodigialem Iovem* memoratum Pauſaniae. Ante annos non multos intuli muſeo Caeſareo numum ſimilem, ſic vitiatum, ut nonniſi ope numi Pelleriniani typum licuerit adſequi, ſic integrum, ut diſtincte viderem epigraphen - HMACIA, plene adeo CHMACIA pro Pellerinii CHMAΛΙΑ. Eam vocem ex Suida explicandam putavi, cui Σημασια eſt φανερωσις δια σαλπιγγος, *ſignum, quod tuba datur*, figuram vero equo vectam, ſequendo nimirum Pellerinii *ectypon*, eſſe ſolem claſsicum efferentem, adludendo ad bellum, quod anno VI. Aurelii in oriente, cujus ſymbolum ſol habitus, gerebatur. Vide de hoc plura in mea Sylloge I., quo in opere numum hunc vulgavi. b) Nuper cl. Zoëga id genus binos edidit, quos vidit ipſe, unum Aurelii, alterum L. Veri, utrumque muſei Borgiani, utrumque meo, et Pelleriniano magis integrum. Ab his numis mea quidem ſententia ſtabilitur, qua legendum CHMACIA cenſueram, verum difficile eſt, vocabulum iſtud cum typi deſcriptione, qualem jam ſinceram ex Borgiano habemus, componere. Mavult Zoëga in hoc numo videre Διος ΣΗΜΑΣΙΑΣ, *Iovis omina*, ex Diodori Sic. narratione, c) et typo fingi boni ominis genium, velut aliquam Iridem ωκειαν Διος και νικηφορον αγγελον, *celerem Iovis nunciam et victoriae praeconem.* Verum et haec explicatio non plene ſatisfacit, cum quod verba Diodori non ſatis ſeſe hujus numi cauſis adcommodant, ut legenti pate-

a) Rec. III. p. 142. b) pag. 72. c) L. II. c. 19.

bit, tum quod in verbi σημασιας lectione variant codices.

De annis inſcriptis adcuratius agendum. Annus A. M. Aurelii coepit currere a VII. Martii V. C. 914. exiturus XXIX. Auguſti ejusdem anni, quo coepit annus B. Ejus annus poſtremus fuit K, qui coepit exeunte Auguſto V. C. 932., quo labente mortuus eſt XVII. Martii V. C. 933. Si in ejus numis reperias L. KA. KB. KΓ. KΔ., ne dubita, eos ad Aurelium adhuc *Caeſarem*, non Aurelium *Auguſtum* pertinere, nam ut ſupra dixeram, Aurelius *Caeſar* in numis ſuis ſignavit annos Pii, cujus poſtremus fuit annus KΔ. Liberalior Arigonius Aurelio noſtro tribuit numos cum annis KZ. KΘ. Λ. ΛB. Facile dedero, annos *hos rite lectos, at non rite lectam* epigraphen anticae, quam ſi quis volet in examen revocare, mox deprehendet, eſſe Commodi, non Aurelii, facili peccato, nam cum intra primos Commodi imperantis annos valuerit epigraphe: M. ΑΥΡΗ. ΚΟΜΜ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC. CЄ., ſi forte, quod ſaepe factum, *το* ΚΟΜΜ. vitium fecit, cum reliqua nomina aeque ad Aurelium pertineant, facile incautior aliquis Aurelio tribuet numum, qui eſt Commodi.

Adverte etiam, numos Aurelii Auguſti cum annis prioribus eſſe parabiles, cum annis poſterioribus eſſe rariſsimos, aliquorum, ut: L. IA. IΔ. IH. K. nullos haberi. Poſtremum, eumque unicum Zoëga vidit cum L. IZ., unum cum L. IΘ. ex Harduino citavit. Cauſa ejus ſive parſimoniae, ſive defectus non ſatis expedita. Continuo numi Commodi cum anno ejus primo, ſeu K, obvii.

FAVSTINA IVNIOR.

Typis, qui in ejus moneta occurrunt, explicandis, quoniam nihil novi offerunt, non immorabor.

Epigraphe obvia: ΦΑΥCΤΙΝΑ. CЄBACTH., rarius: ΦΑΥCΤΙΝΑ. CЄB. CЄB. ЄΥCЄB. ΘΥΓ. *Fauſtina Auguſta Auguſti Pii filia*, quae inſcriptionis lex capta eſt ex numis Romanis.

* * *

Annos habemus inde a L. B. usque L. KB. cum omnibus fere mediis. Si cui mirum videbitur, qua ratione in ejus numis haberi poſsit annus KB., quando mariti Aurelii poſtremus fuit annus K, ac multo magis, quod conſtet, eam quinquennio ante maritum mortuam, is velim intelligat, non modo imperante marito, ſed et patre Pio Fauſtinae nomine in Aegypto numos ſignatos. Ergo cum Fauſtina diem obiverit V. C. 928., cui reſpondent ſecundum Alexandrinos anni Aurelii IЄ. et Iς., indubitatum, numos Fauſtinae omnes cum poſteriore quopiam anno per Pii imperium cuſos. Ignoravit iſtud Harduinus, quando recitato ejusdem Fauſtinae numo cum L. IΘ. haec continuo ſubjicit: *hi numi fabulas Capitolini refellunt de morte Fauſtinae, ubi, quot verba,*

tot mendacia ſunt. [a]) At ſi vir eruditus vidiſſet numum integerrimum muſei Caeſarei, quem deſcribere operae pretium puto, ipſi etiam Zoëgae ignotum:

M. ATPHA. KAICAP. *Caput Aurelii Caeſaris nudum.* ꭗ ΦATCTINA. CEBACTH. L. KB. *Caput Fauſtinae jun.* AR. ſi, inquam, hunc vidiſſet numum, quem propter omiſſum in marito CEBACTOT titulum, et caput nudum, certum eſt imperante Pio cuſum, vidiſſet etiam, Alexandriae numos cum Fauſtinae imagine etiam ſub Pio ſignatos, et ſaltem ex his numis Capitolinum mendacii nequaquam poſſe argui, tanquam inique Fauſtinae mortem anticipaſſet.

Cui imperio tribuendi ſint numi cum annis minoribus, ut incertum ſane, ſic in illud anxie inquirere nullius emolumenti. In Antonini Pii aevum haud dubie pertinent, in quibus Fauſtina ſeſe profitetur *Auguſti Pii filiam.* Eſt in muſeo Caeſareo numus Pii, in cujus averſa L. TPICKAI. typo Nili decumbentis addito cubitorum numero Iς, et ſimillimus alter, ſed Fauſtinae jun. Quoniam ſingularis haec epigraphe, de qua egi in prolegomenis, in Aurelii moneta non habetur, dubium non eſt, hunc Fauſtinae numum in Pii imperium removendum.

L. VERVS.

Habent nonnulli hujus Auguſti numi argumenta nondum ex prioribus cognita, et commemoratu digna.

* * *

APMENIA. L. E. *Mulier moeſta humi ſedens juxta tropaeum manibus retro ligatis.* AR. (Stoſch.)

Typus captus ex numis Veri Romanis, quibus ſubacta duce Vero Armenia ſignificatur, ut notum.

* * *

L. Є. *Mulier ſtans d. extenta galeam, ſ. clypeum, cui inſcriptum:* AP. ΠA. MH. Ex AR. (Zoëga.)

Nimirum: APμενιακος, ΠAρϑικος, MHδικος, de quibus titulis vide, quae dicentur in moneta M. Aurelii commatis R.

* * *

CHMACIA. etc. Vide ſupra in M. Aurelio.

* * *

HΩ. L. Δ. *Mulier ſinuato per caput peplo d. facem tenet, ſ. equum currentem freno retrahit.* AE. I. (Muſ. Caeſ.)

Praeclarus hic numus Auroram exhibet ipſo etiam vocabulo HΩ. deſignatam; nam ἠως Graecis Aurora eſt. Haec in Veri numis adludit ad hujus Auguſti bellum anno ejus IV. in oriente geſtum, cujus tractus ſymbolum Aurora quoque fuit habita. Plura de hoc numo, tum et de Aurora, ejusque figura egi in mea Sylloge I., quo in opere rarum illud cimelium edidi. [b])

* * *

Certos annos L. Veri habemus L. A. usque L. ЄNATOT. An etiam exſtent numi L. I. vel ΔЄKATOT., juſtum dubium. Vnum cum L. ΔЄKATOT. citavit Philippus a Turre ex muſeo Theupoliano. [c]) Verum teſtatur Mazzolenus, numum a ſe viſum, at in eo legi L. ЄNATOT. et ſic etiam a Petro Fun-

a) Hiſt. Aug. p. 787. b) pag. 72. c) de annis Elag. p. 37.

di catalogi Theupoliani auctore deſcriptum.[a]) Sed in eodem adhuc catalogo citatur alter cum L. I., de qua lectione dubitandi tanto juſtior cauſa, quod numum ſic inſcriptum alia muſea locupletiſsima non habent. Eſt gravis ratio, cur Veri annus X. negligendus non ſit. Nam ſi eum revera praeferunt numi Alexandrini, dubitari amplius non poterit, Verum nequaquam principio anni V. C. 922., ſed exeunte hoc anno mortuum, de quo vide, quae notabo ad Veri trib. poteſtatem. Iobertus in Alexandrino Veri legit L. IΘ.[b]) ſed quem potius credam eſſe collegae M. Aurelii.

LVCILLA.

M. Aurelii filia, L. Veri uxor. Appellatur in his numis: ΛΟΥΚΙΛΛΑ. CEB. ΑΝΤ. CE. ΘΥ. vel: ΘΥΓ. *Lucilla Auguſta Antonini Auguſti filia.* Typi jam cogniti.

* * *

Anni hactenus promulgati ſunt: L. Z. (Muſ. Caeſ.) L. H. I. ΔΩΔΕΚΑΤΟΥ. (Theup.) Mortuus maritus Verus labente anno Alexandrino I. ſeu decimo, ut conſtat, etiam hoc mortuo Lucillae omnes Auguſtae honores continuatos.

COMMODVS.

Ejus numi Alexandrini frequentes, omnes argento impuro, vel aenei II. formae; nam deinceps aenei I. formae, inde a Domitiano obvii, perrari ſunt. En hujus imperii numos illuſtriores:

ΠΡΟΝΟΙΑ. ΘΕΩΝ. L. K. *Imperator togatus ſtans d. pateram ſupra aram; coram eo miles haſtatus, pone imperatorem duo milites alii.* (Theup.)

Providentia deorum obvia in Romanis Commodi numis epigraphe.

* * *

ΡΩΜΑΙΩΝ. ΗΡΑΚΛΕΑ. L. ΛΓ. *Hercules ſtans d. poma Heſperidum, ſ. clavam coronatur ab adſtante Victoria.* (Pellerin Mel. I. p. 230.)

Numus hic ſignatus extremo Commodi anno, quo is ſe *Herculem Romanum* in moneta R. palam profeſſus eſt, unde et ab Alexandrinis hujus numi averſa petita. De Commodo Hercule vide numos Romanos.

* * *

ΩΚΕΑΝΟϹ. L. ς. *Fluvius decumbens d. arundinem, ſ. cornucopiae, et ſimul urnae innixus.* AE. II. (Pellerin Rec. III. p. 119.)

Hunc numum explicatum vide in prolegomenis cap. I. ſub *Nilo.*

* * *

ΜΟΝΗΤΑ. L. - - *Moneta ſtolata ſtans d. bilancem, ſ. ſceptrum, ante pedes acervus aeris.* AE. I. (Zoëga.)

Numus propter epigraphes inſolentiam memorandus, ceterum explicatione non eget.

Ad annos Commodi numis inſcriptos progredimur, in cujus examine argumenti eſt operae pretium eſſe copioſiorem.

Anni illis contenti duplicis ſunt generis, I. alii ſunt auctiores, II. minuti alii.

---

a) de trib. pot. p. 121. b) Science des méd. T. II. p. 296.

I. Anni auctiores ſunt inde a L. K. usque L. ΛΓ. cum omnibus mediis non magnopere raris, quorum omnes ſunt in muſeo Caeſareo, demptis L. ΛΓ. qui rariſsimi, et quorum bini tantum mihi cogniti, alter ex muſeo Arigoni, alter ex muſeo Gravier indice Belleyo. Alium Pellerinianum eodem modo inſcriptum teſtatur Zoëga. Cum ex hiſtoricis liquido conſtet, Commodi imperium nequaquam in annum K, nedum ΛΓ porrectum, cujus poſtremam trib. poteſtatem tam numi, quam marmora memorant XVIII., mirum jure viſum antiquariis, in ſolis Aegypti numis Commodi imperium in hunc annorum numerum dilatari. Prodigium iſtud ut interpretarentur eruditi, procurarentque, omnes diſciplinae ſuae artes in conſilium adhibuere. Horum unus Toinardus ſanxit, his annis non indicari annos imperii Commodi, ſed vitae ſibi ſuccedentes. Harduini ſententia fuit, conſtitutam in Aegypto aeram Aureliorum, cujus initium duceretur ab anno, quo M. Aurelius imperium adivit, continuatam poſtea in filio Commodo, cujus adeo aerae annus A eſſet primus M. Aurelii, et annus K primus Commodi. Baro Bimardus ad novam etiam aeram animum applicuit ductam ab eo anno, quo primum orbis duos ſimul Auguſtos vidit, Aurelium et Verum. Praetereo ſententias alias, quae parum a prioribus diſcrepant.

Haec virorum praeſtantium judicia erudite, ut ſemper, impugnavit Belleyus in praeclara ſua diſſertatione, qua propter hanc eandem cauſam Alexandrinos Commodi numos in examen vocavit. a) Argumentis veris ſolidisque, quibus adverſas partes proſtravit, ne longior ſim, commemorandis abſtineo. Suam continuo ſententiam expedit, cujus ſumma eſt: conſueviſſe Aegyptios, cum imperator aliquis filium in imperii et Auguſtei nominis communionem vocavit, mortuo ſubinde patre nequaquam novam in filio annorum ſeriem inchoare, ſed coeptos in patre annos, tanquam unum eſſet imperium, continuare. Ejus primum exemplum datum fuiſſe in Commodo, repetitumque ſubinde in Caracalla, Gallieno, Carino, Numeriano. Neque morem hunc Alexandriae ſolis monetariis placitum, nam et Theonem Alexandrinum in canone aſtronomico Aurelii et Commodi imperium junxiſſe, cum utrique tribueret annos XXXII. *Μαρκȣ και Κομοδȣ λϛ*, tum et S. Clementem, hunc quoque Alexandrinum, ſcripſiſſe: *Αντωνινος και Κομμοδος ετη λϛ*. Haec Belleyus et his plura. Et ſane continuatos ſub Commodo patris Aurelii annos nullo poteſt pacto in dubium vocari, et ſi quis dubitare volet, is diagramma chronologicum, quod infra ſubjiciam, conſulat, quo patebit, annos in his numis ſic eſſe digeſtos, ut tantum in hac ſententia cum temporibus et factis Commodi poſſint convenire. Idem etiam dicendum de annis Caracallae, at non aeque neceſſe ad eandem legem recurrere ad explicandos annos Gallieni, tum Numeriani et Carini, ut in ſingulis patebit.

II. Praeter grandiores hos numeros

a) B. L. T. XXI. Mem. p. 465.

minutiores quoque alios in Commodi Aug. moneta reperias. Id genus habes cum L. A. B. Δ. Є. ϛ. Z. H. Θ. IA. IΓ. apud Arigonium, aliosque paucos. Novi, in Arigonii picturis ſaepe fidem et adcurationem deſiderari, et forte in horum nonnullis peccatum ſcripto facile A pro Λ, vel Z pro KZ et ſimiliter, at omnium fidem in tanto numero in dubium vocare iniquum foret. Ad haec in citato ſupra numo Pellerinii, auctoris ſane gravis ac fidelis legitur: ΩKЄANOC. L. ϛ. Sed et Belleyus in laudata ſua diſſertatione citat numos ſimiles cum L. A. Γ. Δ. H. ЄNATOT. Vt ergo certum eſt, exſtare numos macris his annis notatos, ita mirum profecto, eorum nullum exſtare in muſeis Caeſareo, Theupoliano, Stoſchiano, ac praeterea nullum horum viſum oculatiſsimo Zoëgae, nam quos hujus generis deſcripſit, omnes ex aliorum fide recitavit.

His alterius naturae numeris indicari annos imperii Commodi ſolius, et a primo ejus anno poſt patris obitum ductos, indubitatum. Enimvero luce clarius iſtud demonſtrat numus Arigonii quantivis pretii, qui unus utriusque naturae annos continet, ſuperne L. KB. inferne L. Γ. typo Romae ſedentis. a) Vt ergo uterque hic numerus poſsit ſtare ſimul, neceſſe eſt, annum A duci a die XVII. Martii V. C. 933., quo obiit Aurelius. Duravit is una cum anno K conjuncti imperii usque ad diem XXIX. Auguſti ejusdem anni, quo coepit ſociari L. B. cum L. KA. et circumacto Alexandrino hoc anno L. Γ. cum L. KB., quos ipſos praeſtantiſsimus hic numus ſiſtit. Et vero non unicum iſtud exemplum eſt annorum, qui a duplice principio pendent, uni eidemque numo illatorum, nam idem alibi quoque fuiſſe in uſu, vidimus in numis Aſcalonis, Gazae, ac praecipue Antiochenis Syriae. Quae fuerit cauſa, cur in aliis Commodi numis notarentur anni imperii conjuncti, in aliis divulſi, ut difficile eſt adſequi, ſic reperio, nequaquam iſtud nunc primum in Aegypto fuiſſe conſtitutum, nam ejusdem naturae exemplum offerunt numi Ptolemaei Philadelphi, in quorum aliis continuantur anni patris Soteris, in aliis etſi eadem aetate cuſis ſolius Philadelphi anni exprimuntur.

Operae pretium viſum, exhibere hoc loco diagramma chronologicum ex Commodi numis ductum, in nonnullis auctius illo, quod eodem conſilio inſtruxit inſignis Belleyus, ex quo apparebit, non modo inſcriptos Commodi annos utriusque calculi tam ſingulos, quam inter ſe collatos rite procedere, ſed etiam, quae in iis ad hiſtoriam ſpectantia notantur, cum temporibus praeclare et immote connecti.

a) Tab. XV.

V. C.	P. X.	Numi Alexandrini a Kal. Ian.	a Thot.	
933.	180.	L. K. L. A.	L. KA. L. B.	M. Aurelius moritur XVII. Martii. Commodus ſolus imperat.
934.	181.	L. KA. L. B.	L. KB. L. Γ.	Hoc anno Commodus COS. III. unde proceſſus conſularis in numo KA. (Muſ. Caeſ.)
935.	182.	L. KB. L. Γ.	L. KΓ. L. Δ.	
936.	183.	L. KΓ. L. Δ.	L. KΔ. L. Є.	ΥΠΑΤΟС. ΤΟ. Δ. L. KΓ. *Iuppiter ſedens*. (Muſ. Caeſ.) Hoc anno Commodus proceſsit COS. IV. M. A. KO. ANTΩ. СЄB. СΥСЄB. in numis cum L. KΔ. recte ſecundum numos Romanos, ex quibus titulum *Pii* labente hoc anno adoptatum diſcimus.
937.	184.	L. KΔ. L. Є.	L. KЄ. L. Ϛ.	Exeunte hoc anno ex victoriis Britannicis dicitur BRITannicus, et IMP. Hinc Victoria in quadrigis in numis cum L. KЄ. et KϚ. (Muſ. Caeſ.)
938.	185.	L. KЄ. L. Ϛ.	L. KϚ. L. Z.	
939.	186.	L. KϚ. L. Z.	L. KZ. L. H.	ΠЄΡΙΟΔος ΔЄΚΑЄΤηρις L. KZ. intra lauream. (Muſ. Caeſ.) id eſt: *periodus decennalis*, nimirum a tempore, quo dictus Auguſtus. Eodem hoc anno numi Romani *vota ſoluta decennalia* praedicant. Vide etiam numos Alexandri Sev.
940.	187.	L. KZ. L. H.	L. KH. L. Θ.	
941.	188.	L. KH. L. Θ.	L. KΘ. L. I.	
942.	189.	L. KΘ. L. I.	L. Λ. L. IA.	
943.	190.	L. Λ. L. IA.	L. ΛA. L. IB.	
944.	191.	L. ΛA. L. IB.	L. ΛB. L. IΓ.	Λ. ΑΙΛ. ΑΥΡ. ΚΟΜ. СЄ. ЄΥСЄ. ЄΥΤΥχης. in numis cum L. ΛB. Exeunte eodem hoc in Romanis ſcribi incipit: L. AEL. AVR. COMM. AVG. PIVS. FELIX.
945.	192.	L. ΛB. L. IΓ.	L. ΛΓ. L. IΔ.	Hoc anno Commodus caeditur pridie Kal. Ian.

CRISPINA.

Commodi uxor. Ejus numi hujus claſsis rariſsimi.

ΚΡΙCΠΙΝΑ. CЄΒ. ΑΥΤ. ΚΟΜΜΟΔΟΥ. CЄΒ. *Ejus caput.* ✠ L. ΙΘ. *Typus Aequitatis.* AE. III. (Muſ. S. Floriani.) L. K. *Imperator eques pacificatoris habitu.* AE. I. (Pellerin. Mel. I. p. 231.) L. KA. *Typus Spei vel Fortunae.* AE. II. (Theup.) L. KB. *Providentia ſtans.* AE. I. (Zoëga.)

PERTINAX.

Ejus numi rariſsimi.

ΑΥΤ. ΚΑΙ. Π. ЄΛΟΥΙΟC. ΠЄΡΤΙΝΑΞ. CЄ. *Caput laur.* ✠ ΟΜΟΝΟΙΑ. L. A. *Mulier ſtans d. elata, ſ. duplex cornucopiae.* AR. (Muſ. Caeſ.) In alio: L. A. *Aequitas ſtans.* AE. (Vaill. num. Graec.) ΠΡΟΝΟΙΑ. ΘЄΩΝ. L. A. *Mulier ſtans utramque manum verſus globum in area pendulum attollit.* AR. Quem numum nuper Godefridus Lipſius Dresdae ex muſeo Ser. Electoris profuſis commentariis illuſtratum edidit, cum tamen aliud non offerat, quam quod pridem ex ejus numis Romanis, inſcriptis: PROVID. DEOR. conſtabat.

TITIANA.

Pertinacis uxor. Ejus quoque numi perrari.

ΤΙΤΙΑΝΗ. CЄΒΑCΤΗ. *Ejus caput.* ✠ L. A. *Victoria gradiens praegrandem lauream praefert.* AE. II. (Morelli Spec. Tab. XVII.) In alio: *Navis cum velo.* AE. II. (Vaill. num. Graec.) In alio: *Ceres ſtans d. ſpicas, ſ. facem.* (Stoſch.)

DID. IVLIANVS. et PESCENNIVS.

Did. Iuliani numos hujus claſsis non habemus, neque iſtud mirum, nam mox intellecto, imperium ab eo arreptum, legiones Syriae Peſcennium ſuum nundinatori orbis oppoſuere. Syriae exemplum ſecuta Aegyptus, et tamen neque Peſcennii nomine numus Alexandrinus cognitus, et omnes id genus, qui circumferuntur, a peritis reprobatos conſtat. Certe teſte Belleyo locupletiſsima Lutetiae muſea probae notae nullum continent. [a]) Tamen quod fortuna hactenus negavit omnibus, ſibi oblatum credidit eruditus abbas Seſtinus, qui utriusque numos edidit, [b]) quos hic ſiſto:

ΑΥΤ. Κ. ΔΙΔ. ΙΟΥΛΙΑΝ. ЄΥC. *Caput laur.* ✠ L. A. *Mulier tutulata ſedens d. temonem, ſ. cornucopiae.* Pot. 2.

Α. ΚΑΙ. ΠЄ. ΟΥ. ΝΙΓΡΟC. ЄΥC. *Caput laur.* ✠ L. B. *Sarapis ſedens.* Pot. 2.

ΑΥΤ. Κ. ΠЄCΚ. ΝЄΙΓΡΟC. C. *Caput laur.* ✠ ΣΑΡΑ . . . *Idem typus.* Pot. 2.

Quid in priore Peſcennii numo ſignificent literae ΟΥ, non aſſequor. Ceterum ut nequaquam in ἀδυνάτοις putandum, potuiſſe a viro erudito conſpici numos tres duorum Auguſtorum, quorum in hac claſſe ne unus quidem ab omnibus conſpectus eſt, atque iſtud in

a) B. L. T. XXI. Mem. p. 479. b) Lettere T. IV. p. 131.

Peſcennio tanto minus, quia is teſte Victore Schotti Aegyptum tenuit, quin teſte Spartiano in metu fuit Severus, ne is per Aegyptum et Libyam Africam invaderet, tamen cum in hoc ejus viri opere obſervaverim alios fidei plus quam ſuſpectae, vereor, ne in hac utriusque hujus Auguſti numos imitandi licentia hi quoque ipſi fatalem falſarii manum ſint experti, quae partem numorum anticam corruperit. Vide, quae infra ad numos Achillei monebo. Adde, hos ſeu Iuliani, ſeu Peſcennii numos ſuſpectos videri etiam propterea, quod uterque in iis fertur ЄΤϹεϵηϛ, *Pius*, quo utrumque nomine uſum nullus praeterea alius numus docet.

SEVERVS.

Mirum ſane, tanti imperii, quod in annum XIX. duravit, tam paucos exſtare numos commatis Alexandrini, etſi idem ad ſequentia quoque imperia valeat usque ad Elagabalum.

Annos reperio: B. Γ. Δ. Є. ϛ. (Arigoni, Theup. Muſ. S. Floriani.) In eorum typis nihil novi.

DOMNA.

Cum rariſsimi ſint numi mariti, uxorii parabiles eſſe non poſſunt.

ΙΟΥΛΙΑ. ΔΟΜΝΑ. ϹЄΒ. *Ejus caput.* ☧ L. B. Є. H. IB. IΓ. *Typis obviis.* AE. II. (Arigoni, Stoſch, Zoëga.)

Vt Romae, ſic et Alexandriae per duplex imperium, mariti, et filii, poterant Domnae numi feriri. Citati numi Severi imperio tribuendi videntur.

Inſignem alium editum reperio a Pellerinio: (Mel. I. tab. XV.)

ΙΟΥΛΙΑ. ΔΟΜΝΑ. ϹЄΒΑϹ - - - ☧ L. H. *Mulier ſedens ante aram ſ. tenet caput Sarapidis, pone ſuper columella Canopus cum capite Iſidis.* AE. I.

Alter magis illuſtris ex muſeo Com. Vitzai.

ΙΟΥΛΙΑ. ΔΟΜΝΑ. ϹЄΒ. ΜΗΤ. ϹЄΒ. - - - ☧ L. KB. *Cybele ſedens inter duos leones d. extenta - - -, ſ. tympano innixa.* AE. I.

Annus KB probat, numum ſignatum imperante Caracalla, quem vide.

CARACALLA.

Admodum raros eſſe hujus quoque Auguſti numos Alexandrinos, teſtari ipſe poſſum, qui ejus generis Vindobonae nullum novi, quem illi tuto tribuas. Rariſsimos etiam iterato appellat Belleyus, cujus ego unius teſtimonium plerisque aliis longe antefero, cuique omnia urbis ſuae cimeliarchia patuere. [a]) Tamen eorum numerum bene auctum video proponi in muſeis Theupoli, Arigonii, Stoſchii, utrum jure, an injuria, lubet paucis diſputare.

Anni minuti Caracallae numis inſcripti poſſunt duplex exordium admittere, aut Severi, ſi hoc imperante cuſi ſunt, aut ejus ipſius inde a patris obitu. Secundum Alexandrinorum calculum coepit Severi L. A. ſeu annus primus ineunte Iunio V. C. 946., quo tempore agnitus eſt imperator. Novi, Aegyptum toto hoc anno primo, et majore

a) B. L. T. XXI. Mem. p. 480. 401.

parte anni II. ſeu L. B. in Peſcennii fuiſſe poteſtate, quo adeo veriſimile videri poſſet, Alexandrinos tempus, quo Peſcennium dominum agnoverunt, in Severi annis non numeraſſe. Verum iſtud non facile permiſero. Quis enim credat, fuſo fugatoque Peſcennio auſuros fuiſſe Alexandrinos, eripere illud tempus Severo, tanquam agnoſcerent adhuc Peſcennium ſuum nuper principem, eumque jure fuiſſe imperatorem, quem Severus, quem S. P. Q. R. continuo imperii hoſtem judicavere? Facile credam, intra illud tempus numos cum Severi capite ſignatos non fuiſſe, ut neque ejus numos habemus L. A. notatos, et haud dubie interea cuſos cum imagine Peſcennii, ſed qui ad nos non pervenere; attamen certiſsimum videtur, Alexandrinos dejecto aemulo deinceps Severi urbisque judicium ſecutos. Ergo neceſſe eſt, ex horum computu Severi annum A coepiſſe, ut dixi, ineunte Iunio V. C. 946. P. X. 193., et in proximo Thot ejusdem anni fixum annum B.

His conſtitutis quaeritur, a cujus imperii exordio ducendi ſint in Caracallae numis anni minuti A. B. Γ. Δ. Є., an Severi, an ipſius Caracallae? Ipſa hiſtoria docet, minutos hos numeros a Severi exordio arcendos. Quotquot cum his numeris numos promulgatos video, omnes Auguſti titulum Caracallae tribuunt. Secundum Alexandrinos annus V. Severi, ſeu L. Є., exivit in Thot V. C. 950., at Caracalla nonniſi anno ſequente, ſeu labente L. ς. Auguſti titulum abſtulit. Multo adhuc minus Severi exordium ferunt numi ii, qui cum gracili numero Caracallam ЄΥСεϐη, *Pium*, appellant. Hoc nomine donatus fuit V. C. 954., cum quo anno Alexandrini copularunt annum Severi X. ſeu L. I. An ergo, quod unum reſtat, anni hi ducendi ſunt ab imperio Caracallae? tum enim neque obturbabunt anni minuti, neque nomen Pii. Hoc equidem arbitrium in me non recipio, verum arbitretur quivis, cui numi ſimiles praeſto ſunt. Sin in illis caput videris magis virile et barbatum, certus eſto, ducendos annos ab imperio non Severi, ſed ejus ipſius, nam primis Severi annis Caracallam puerum novimus. Sin caput eſt juvenilius ac prorſus imberbe, a neutro poterunt exordio duci, non a Severi, nam, ut dixi, Caracalla tum Auguſtus nondum fuit, non a Caracallae ipſius, quia hic jam tum ſpiſſam barbam aluit, et, quod ſequitur, numi ſimiles omnes, qui et caput imberbe, et annos minutos exhibent, adimendi ſunt Caracallae, et reſtituendi Elagabalo, qui, praecipue in numis peregrinis, communem ſaepe cum Caracalla capitis habuit epigraphen, tum faciem juvenilem, et annos minutos a L. A. usque L. Є. Hoc diſcrimen cum olim non rite expenderem, in catalogo muſei Caeſarei Caracallae tribui numos tres, in quibus ſeſe offerunt caput juvenile, et anni Γ et Δ, tum et oris lineamenta Caracallam, ut putabam, referentia, ſed quod judicium in hujus et Elagabali numis, praecipue qui commatis peregrini ſunt, ſaepiſsime fallax eſt. Quod mihi accidit non indiligenti, ſed catalogorum praeconiis tum nimium fiſo, an non accidere idem

potuit aliis ejuſdem operae ſociis, et plerumque non magis adcuratis et attentis? quae cauſa eſt, cur tot nobis Caracallas obtrudant catalogi, quos lex critica pleroſque Elagabalo vindicat.

Qui ex macris his numeris annum Є excedunt, Elagabali eſſe non poſſunt, cujus is fuit annus poſtremus. Nequaquam otioſum, numos annis hunc conſequentibus notatos, et Caracallae adſcriptos ſecundis curis examinare.

L. ς. *Protome Nili.* (Arigoni tab. XVII.)

L. Z. *Aquila alis expanſis, in cujus unguibus corona.* (Theup.)

L. IΔ. *Tropaeum, ad cujus imum duo captivi ſedentes, ad latus palmae ramus.* (Theupoli.)

Hi ergo numi diſerte Caracallae tribuuntur, me tamen non continuo ſubſcribente. Numus alter cum L. Z., et eodem omnino typo, eſt etiam in muſeo Caeſareo, verum pars antica nullatenus caput Caracallae, ſed Gordiani ſiſtit. Ergo veriſimile, peccatum in lectione per aevum adroſa. Numum tertium cum L. IΔ. non eſſe Caracallae, ſed Alexandri, quovis pignore certem. In hujus enim numis idem annus eidem omnino typo adſtituitur, a) ſtabiliente cumprimis judicium meum ramo palmae, qui ſub Alexandro demum, non antea, ſigilli ſolitarii modo averſam inſidet, ut dicetur. Everſa utriusque hujus numi fide licebit, opinor, ſuſpicari, priorem quoque numum cum L. ς. alterius cujuspiam eſſe imperatoris, et ut paucis totam cauſam complectar, nullum hactenus novi certum hujus claſſis Caracallae numum, niſi cum numeris auctis, quos continuo deſcribam. Sane neque numi ſimiles cl. Zoëgae conſpecti ſunt.

Certi ergo Caracallae numi ſunt, et omnes I. formae:

ΑΥΤ. Κ. Μ. ΑΥΡ. CΕΥ. ΑΝΤΩΝΙΝΟC. ЄΥC. CЄΒ. ΒΡΙΤ. *Caput barbatum laur.* ⳨ L. ΚΑ. *Sarapis ſtans coronat imperatorem adſtantem paludatum cum haſta.* AE. I. (Pellerin Mel. I. tab. XV.) In alio: *Fortuna in lectiſternio.* AE. I. (Theup.) In alio: *Imperator in quadrigis, e regione caput Sarapidis.* AE. I. (Zoëga.)

L. ΚΒ. *Spes gradiens.* AE. I. (Zoëga.)

Anni hi in illuſtribus his numis certe ducuntur ab annis imperantis Severi continuatis. Dixi ſupra, Severi annum A coepiſſe ineunte Iunio V. C. 946., ergo annus ΚΑ coepit initio menſis Thot V. C. 965., qui fuit annus alter imperantis Caracallae poſt patris obitum. De annis patris a filio continuatis vide quae diximus in Commodo.

GETA.

Ejus numum hujus claſsis unum memorari video in muſeo Theupoli, et binos in catalogo MS. muſei Stoſch, qui tres conſpirant omnes, ſeu partem anticam ſpectes, in qua: Π. CЄΠΤΙΜΙΟC. ΓЄΤΑC. ΚΑΙCΑΡ. *Caput nudum*, ſeu typum averſae, qui eſt tritus in Alexandrinis praecipue III. formae, nempe *ſerpens erectus inter caduceum, et ſiſtrum*, ſeu modulum, qui eſt III. for-

a) Arigoni tab. XXI. n. 361.

mae. Annum, ut apparet exeſum, Theupolianus non habet, ſed Stoſchianus uterque L. B., ſed haud dubie mendoſum; neque enim aut principio patris Severi, aut fratris Caracallae poteſt illigari; non Severi, nam hujus annus A coepit V. C. 946., at Geta anno primum 951. ſeu labente apud Alexandrinos anno Severi VI. dictus eſt Caeſar. Non Caracallae; nam Getam pater biennio ante mortem Auguſtum dixit, at numi citati eum et Caeſarem appellant, et per caput nudum faciunt. Forte in his numis ſcriptum L. IB., aut erravit monetarius, aut ſi haec diſplicent, reforma hiſtoriam Romanam. Sane cl. Zoëga certum Alexandrinum hujus Caeſaris nusquam ipſe vidit, neque iſtud mirum, cum neque certum Caracallae vivo patre ſignatum habeamus.

MACRINVS, DIADVMENIANVS.

Macrini numos citatos reperio in muſeis Arigonii, Parmenſi, et Harduini hiſtoria Aug. Binos adjecit Zoëga ex muſeis ſibi cognitis. Diadumeniani ex unico Mauroceno vulgatum video. Anni tribuuntur A et B. Plures fatum utrique invidit. Typi ſunt obvii.

ELAGABALVS.

Ejus pro curto imperio numi copioſi, praecipue ſi eos huc revoces, quos in catalogis perperam Caracallae tributos videas, ut in hoc notavi. In typis non morabor, quod hi nihil eximium, aut hactenus ignotum offerunt.

Annos habemus a L. A. usque L. Є. facili ex Alexandrinorum lege calculo; nam imperium adeptus eſt VIII. Iunii V.C. 971., illo excidit XI. Martii 975.

IVLIA CORNELIA PAVLA.

Prima Elagabali uxor. Ejus numi proditi cum annis Γ. et Δ. (Vaill. Harduin hiſt. Aug.) Horum rationem damus in ejus Auguſtae moneta Romana. Typi veteris argumenti.

IVLIA AQVILIA SEVERA.

Altera Elagabali uxor. Epigraphe: ΙΟΥΛΙΑ. ΑΚΥΛΙΑ. CЄΥΗΡΑ. CЄΒ. L. Δ. vel Є. Ad explicandos hos annos adhibe, quae olim in hujus Auguſtae moneta Romana docebimus.

ANNIA FAVSTINA.

Tertia Elagabali uxor. In hujus numis tantum hactenus comparuit L. Є. Annum Δ Zoëga ex muſeo Ainsley addidit.

IVLIA SOAEMIAS.

Mater Elagabali. In omnes Elagabali annos jus habet, hucusque tamen editi tantum Γ. Δ. Є. (Arigoni, Theup.) Ejus aeneum I. formae, quae rara eſt hac aetate, edidit Pellerinius cum L. Δ. (Mel. I. tab. XXIV.)

IVLIA MAESA.

Elagabali avia. Huic quoque, ut Soaemiadi, omnes Elagabali anni competunt. Reperti hactenus B. Γ. Δ. Є.

(Arigoni, Theup.) Inſcriptio capitis: ΙΟΥΛΙΑ. ΜΑΙΣΑ. ΣΕΒΑΣΤΗ. addito in aliis: ΜΗΤηρ ΣΤΡΑτοπεδων, *Mater caſtrorum*, nunc primum Auguſtae in Alexandrinis tributum, ſed deinceps etiam Mamaeae et Otaciliae. Ejus cauſam tituli vide in numis Romanis Domnae.

ALEXANDER.

Huic principi inſignem numorum copiam dicavit Aegyptus. Horum alii ſunt Alexandri *Caeſaris*, alii *Auguſti*.

Alexander Caeſar.

ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. ΚΑΙΣΑΡ. *Caput nudum.* ✕ L. Ε. *variis typis.* AR.

Hic annus Ε poſtremus eſt Elagabali, quo labente hic Alexandrum conſobrinum adoptavit, Caeſaremque dixit.

Alexander Auguſtus.

Α. ΚΑΙ. ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΣΕΥΗΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. *Caput laureatum.*

Valuit haec epigraphe usque in annum Δ, quo labente ſucceſsit:

Α. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡ. ΣΕΟΥΗΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. ΕΥΣΕΒ. vel: ΕΥΣ. ΣΕΒ. vel ſimiliter.

Inferi nempe tum *Pii* nomen coepit; quod in moneta R. raro factum ante trib. poteſtatem X., ut in hac dicetur.

Typi offerunt numina Aegypti, vel Romae, vel ſymbolica. Illuſtriores ſunt:

L. I. *Protome juvenilis*, *cujus caput redimitum eſt filo*, *et ornatum modio*; *hinc caduceus*, *ex quo palmae ramus adſurgit*, *inde palmae ramus*. AE. max. mod. (Muſ. Caeſ.)

In numis imperatorum praecedentium ſaepe videmus Mercurium ſtantem, ſ. oblongum palmae ramum tenentem, non raro cane pro pedibus adcubante. Et ſuadent attributa, ejus ipſius imaginem hac quoque protome propoſitam.

* * *

ΠΕΡΙΟΔΟΣ. ΔΕΚΑΤΗ. *intra lauream*. AR. (Muſ. Stoſch.) *Alius ſimilis*, *ſed cum capite Mamaeae.* AR. (Pellerin Mel. I. tab. XIII.)

Binas habemus vocabuli ΠΕΡΙΟΔΟΣ in numis Alexandrinis ſignificationes; una ſeriem annorum plurium complectitur, ſic: ΠΕΡΙΟΔΟΣ. ΔΕΚΑΕΤηρις, *periodus decennalis*, in numo Commodi, quorſum etiam referri poteſt ΔΕΚΑΕΤΗΡΙΣ. ΚΥΡΙΟΥ. in numo Gallieni. Indicatur deinde etiam anni unius converſio, ut in praeſentibus ΠΕΡΙΟΔΟΣ. ΔΕΚΑΤΗ, quod ſane idem valet, ac ſolitum L. ΔΕΚΑΤΟΥ., quam ejus vocabuli ſignificationem jam vidit Harduinus, etſi in epigraphe male lecta. [a]) Euſebius agens de votis tricennalibus Conſtantini M. tricennale iſtud tempus vocat τριακονταετηρικους στεφανους, et τρεις ἐν δεκασι περιοδους. [b])

Alexandro imperante aliquid in *typis* averſae innovatum, palmae ramo in illius aream illato, cujus ego ſequentem legem obſervo. Non comparet is in numis a L. Α, usque Θ. At qui L. I.

a) Num. Herodiad. ad ann. Chr. 18.

b) Orat. de laudib. Conſt. M. cap. VI.

inſcribunt, et reliqui deinceps Alexandri omnes palmae ramum nunquam omittunt, et neque tum, cum jam adeſt alter palmae ramus geſtatus ſive a Victoria, ſive Mercurio. Eadem lex obtinuit in ſynchronis Mamaeae numis. Quid eo ſignificare voluerint monetarii, conabor explicare in numis Gallieni, qui idem phaenomenon atque eadem fere lege objiciunt.

* * * *

Anni reperiuntur a L. A. usque L. IΔ. cum mediis omnibus, dempto Θ, quem nondum reperi. Quam bene hi anni ſeſe imperio Alexandri adcommodent, ſic ut annus IЄ locum amplius habere non poſſet, diſputabimus in numis ejus Romanis.

ORBIANA.

Alexandri uxor. Ejus numi rariſsimi, inſcripti: ΓΝ. CЄΙ. ЄΡЄ. CΑΛΛ. ΒΑΡΒ. ΟΡΒΙΑΝΗ. CЄΒ. de quo nominum cumulo agetur in numis ejus Romanis.

Annos adverti B. (Muſ. S. Florian.) Є et ς apud Pellerinium. (Mel. I. tab. XV.) Haymium. (Th. Br. T. II. p. 352.) et Arigonium.

MAMAEA.

Alexandri mater. Epigraphe in his numis: ΙΟΥλιᾳ ΜΑΜΑΙΑ. CЄΒαςη ΜΗΤηρ CЄΒαςȣ Και CΤΡΑτοπεδȣ, aut ſimiliter. *Matrem caſtrorum* jam vidimus Maeſam, et videbimus Otaciliam. Eodem modo Etruſcilla in marmore Muratorii dicitur: MATER. AVGG. NN. ET. CASTRORVM. a)

Typus illuſtrior; L. I. *Nilus in hippopotamo equitans d. ſpicas, ſ. cornucopiae, pone ramus palmae.* AE. I. (Pellerin Mel. I. tab. XV.)

De hoc typo egi in prolegomenis cap. I. ad numos *Nili*.

Habet Mamaea annos cum filio communes.

MAXIMINVS.

Ejus numi perfrequentes, ſed nullo illuſtri typo.

Anni exiſtunt a L. A. usque L. Δ. Annum A coepiſſe ante Thot V. C. 988., demonſtrabo in numis Alexandri Severi commatis R.

MAXIMVS CAESAR.

Maximini F. Epigraphe: Γ. ΙΟΥΛ. ΟΥΗΡ. ΜΑΖΙΜΟC. ΚΑΙ. *Caput nudum.* Typorum argumenta trita.

Anni inſcripti paternorum legem ſequuntur.

GORDIANVS. I. PATER, et II. FILIVS, AFRICANI.

In horum numis raris epigraphe:

Α. Κ. Μ. ΑΝ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. ΑΦΡ. ЄΥ. CЄ. vel:

Α. Κ. Μ. ΑΝ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC. CЄΜ. ΑΦΡ. ЄΥ. CЄΒ.

Nomina ac titulos, praecipue inſolentiorem CЄΜνȣ, *Venerabilis*, explicabimus in eorum numis Latinis. Qui

a) pag. 1036. 4.

hunc addunt, veriſimile eſt, eſſe patris, qui eum omittunt, filii. Vtriusque generis numi ſunt in muſeo Caeſareo typis *Nili jacentis*, *ſolis*, *aquilae*.

Annis in his ſolus A.

BALBINVS, PVPIENVS.

Imperio tribus menſibus praefuere:

BALBINI numi inſcribuntur:

A. K. ΔЄK. KAIΛ. BAΛBINOC. CЄB. (Patin Impp.)

A. K. ΔЄK. K. AN. BAΛBINOC. CЄB. (Muſ. Caeſ.)

PVPIENI:

A. K. M. KΛωΔ. ΠOYΠIHNOC. AYΓ. (Muſ. Caeſ.)

A. K. M. KΛω. ΠOYΠIHNOC. ЄY. C. (Muſ. Caeſ.)

A. K. M. KΛω. ΠOYΠ. MAΞIMOC. CЄB. (Pellerin Mel. I. tab. XIII.)

De nominibus agetur in numis Romanis.

L. A. ſolum in iis occurrit.

GORDIANVS III.

Numos habemus Gordiani *Caeſaris* et *Auguſti*.

Gordianus Caeſar.

M. ANT. ΓOPΔIANOC. KAICAP. *Caput nudum*. L. A. *Pallas ſtans, vel Aquila*. (Arigoni, Patin Impp. p. 289.)

Annus A ad imperium Balbini et Pupieni pertinet.

Gordianus Auguſtus.

Typi vetera argumenta ſequuntur.

Annus primus occurrit A. teſte Harduino, (Hiſt. Aug.) et muſeo Mauroceno. Poſt medios alios agmen claudit L. Z. teſtibus opulentis muſeis Caeſareo, Arigonii, Stoſchii, neque plures admittit hiſtoria chronologica Gordiani. Perperam igitur auctor muſei Theupoli addit L. H. et Θ. et quod magis mirum, in numis uxoris Tranquillinae etiam L. IΔ., quod abnorme peccatum perſtringetur in numis Romanis Gordiani.

TRANQVILLINA.

Gordiani uxor. Ejus numi rari, ceterum in omnibus cum moneta mariti conſpirant.

PHILIPPVS PATER.

Ejus numi, et in his typi obvii. Epigraphe: A. K. M. IOY. ΦIΛIΠΠOC. ЄY. CЄB. aut ſimiliter.

Anni a L. A. usque Z., qui poſtremus rarior; unum cum hoc anno exhibet Arigonius, Panelius, [a]) Stoſch, unum item conjugis Otaciliae Patinus ex theſauro Mauroceni, et binos Stoſchius. Qua ratione hic annus VII. poſsit imperio Philippi convenire, diſputabitur in numis Romanis.

a) de numo Treboniani.

OTACILIA SEVERA.

Philippi uxor. Epigraphe in ejus numis triplex:

M. ΩΤΑΚ. CΕΟΥΗΡΑ. CΕΒ. in numis cum L. A. (Panel de num. Trebon.)

M. ΩΤ. CΕΟΥΗΡΑ. CΕ. M. CΤΡΑ. *M. Otacilia Severa Aug. mater caſtrorum.* Obtinuit haec epigraphe in numis cum annis B. Γ. Δ.

M. ΩΤ. CΕΟΥΗΡΑ. CΕ. M. CΕΒ. *M. Otacilia Severa Aug. Mater Auguſti.* Obtinuit haec forte jam in numis cum L. Δ. certe deinde in numis cum L. Є. ϛ. Z. Nimirum anni Alexandrini Δ et Є occuparunt ſinguli partem anni V. C. 1000., quo Philippus filius dictus eſt Auguſtus, ex quo ergo Otacilia omiſſo *Matris caſtrorum* titulo ſe deinceps vocavit *Matrem Auguſti* more Mamaeae, niſi quod haec utrumque titulum in uno eodemque numo conjunxit. Pellerinius numum ſimilem cum L. ϛ. edidit, [a]) ſed cum hac epigraphe: M. ΩΤ. CΕΟΥΗΡΑ. CΕΜ. CΕΒ. Quare ex vetere Spanhemii ſententia veriſimile putat, Otaciliam perinde habuiſſe nomen CΕΜνης, *Venerabilis*, atque Gordianum Africanum. At enim vocabula haec non ſic punctis ſunt diſtinguenda, ut legendum ſit CΕΜ. CΕΒ., ſed, ut dixi, CΕ. M. CΕΒ. analoge ad priorem epigraphes modum: CΕ. M. CΤΡΑ. In hujus aetatis numis Alexandrinis nulla puncta vocabulorum limites definiunt, quae tamen Pellerinius in iconismis ſuis inter verborum interſtitia ſolerter collocat, malo iſtud conſilio, non modo quod veritati ſit injuria, ſed etiam quod in fraudem inducit, ut ſane hoc loco factum. *Mater caſtrorum* dicitur Otacilia etiam in marmore apud Sponium, [b]) et Donatum. [c])

PHILIPPVS FILIVS.

Et typorum, et annorum modum cum patre communem habuit, ſed numi eum partim *Caeſarem*, partem *Auguſtum* ſiſtunt.

Philippus Caeſar.

M. ΙΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟC. K. CΕΒ. vel: KC. *Caput nudum.* Talis proponitur per annos A. B. Γ. Δ. (Muſ. Caeſ. Theup.)

Philippus Auguſtus.

A. K. M. ΙΟΥ. ΦΙΛΙΠΠΟC. ΕΥC. *Caput laureatum.* Anni in his: Δ. Є. ϛ. (Muſ. Caeſ. Stoſch.)

Philippum noſtrum cum anno Δ et Caeſarem habemus, et Auguſtum. Inivit annus Δ in Thot V. C. 999., quo anno Alexandrino labente, V. C. 1000., eum pater ſibi collegam adſcivit, ut probabimus in numis Romanis. Verum quid titulus CΕΒαςȣ in ejus adhuc Caeſaris numis? Iſtud ſane jure objicitur. At, ajo, cur in numis Alexandrinis Salonini, qui Caeſar tantum fuit, ſimiliter ſcriptum legitur: Π. ΛΙΚ. ΚΟΡ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC. ΚΑΙC. CΕΒ.? tametſi

a) Mel. I. tab. XIII. n. 13. b) Miſc. p. 98. c) ad Theſ. Murat. p. 146. 4.

hoc exemplo difficultatem non levo, ſed augeo. Fateor, verum quis tantum ſibi ſumat, ut audeat omnium inſtitutorum cauſam probabilem adferre ea aetate, qua, quidquid majores ſanxere, atque ipſa etiam honorum ſignificatio miſere fuit perturbata et confuſa, quorum ſi petas exempla, lege, quae in hujus Philippi, tum et Salonini moneta R. prolixe differam. Ceterum etſi Philippus Caeſar in his numis dicatur Auguſtus, tamen ei alia ſummi faſtigii ornamenta detrahuntur, intelligo, laurea, et praenomen imperatoris.

DECIVS, ETRVSCILLA, HERENNIVS, HOSTILIANVS.

Conjungo numos mariti, uxoris, filiorum, quod coaevi ſunt omnes.

Decii: A. K. Γ. M. K. ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ΔЄΚΙΟϹ. Є. vel ЄΥ. id eſt: ἐυσεβης. C. vel CЄB. Ejus numi frequentes.

Etruſcillae: ЄΡ. ΚΟΥΠ. ΑΙΤΡΟΥϹΚΙΛΛΑ. CЄB. (Pellerin Rec. III. p. XIX. Arigoni, Stoſch.) Ejus numi rariſsimi.

Herennii: K. ЄΡЄ. ЄΤΡ. MЄC. ΔЄΚΙΟϹ. ΚΑΙϹ. *Caput nudum.* (Arigoni, Bandurius, Stoſch.) Numi perrari.

Hoſtiliani: ΟΥΑΛ. - - - MЄC. ΚΟΥΙΝΤ. ΟϹ. Κ. *Caput nudum.* Apud ſolum Arigonium.

Anni tantum leguntur A et B. Sed in uno Decii apud Bandurium L. Γ. Sed et conſtat, Decium annum III. inchoaſſe. In catalogo muſei Stoſch citatur numus Herennii cum L. Δ. et capite nudo. At enim Decii imperium in annum IV. non duravit, et Herennius jam anno Γ. Auguſtus fuit, ac propterea in numis quoque Romanis laurea conſpicuus. Legendum ergo haud dubie L. A.

Nominum farrago explicatur in ſingulorum numis Romanis.

TREB. GALLVS, VOLVSIANVS.

Comprehendo patris, filiique numos.

Galli: A. K. Γ. ΟΥΙΒ. ΤΡЄΒ. ΓΑΛΛΟϹ. ЄΥ. CЄB. Numi obvii.

Voluſiani: A. K. Γ. ΑΦ. ΓΑΛ. Β. ΒΟΛΟΥϹΙΑΝΟϹ. ЄΥϹ. Numi rari. (Bandur. Arigoni, Muſ. Caeſ.) Nominum cauſas vide expoſitas in moneta ejus Romana.

Annos habemus in Gallo A, qui rariſsimus. (Bandur.) B nondum reperi. Γ in his obvius, qui et ſolus legitur in cognitis hactenus Voluſiani numis. Qua ratione annus Γ poſsit cum utriusque imperio connecti, docebitur in numis Romanis.

Legem mihi impoſitam video, ut hoc loco commemorem Voluſiani numum, mirae naturae:

IMP. C. C. VIB. VOLVSIANO. AVG. *Caput laur.* ℞ L. IA. *Sphinx.* AE. I.

Eum edidit Bandurius, cui dicitur praeſtantiſsimus et optime conſervatus, ignorat tamen, quorſum ſpectent literae arithmeticae L. IA. a) Eum ex Bandurio reſtituit Baldinus in Vaillantio ſuo Romae edito, b) ſed addita nulla more ſuo nota. Ab eodem fonte hauſtum ſic explicavit Panelius, ut inde planiſsime liquere doceret, Voluſianum

a) Num. impp. T. I. p. 85. b) Tom. I. p. 176.

in XI. usque annum imperium prorogaſſe. [a]) Mirarer in viro erudito abnormis doctrinae inſolentiam, niſi ex toto eo commentario conſtaret, magis illi fuiſſe conſtitutum Harduini ſomnia adſectari, quam ſapere. Ceterum cum numus aliquid habeat commatis Latini, aliquid indolis Aegyptiae, et neque illud plane ex more ejus aetatis, placet Bandurii exemplo judicium cohibere, atque iſtud tanto lubentius, quod ante omnia neceſſe foret, de numismatis tam ſingularis fide plene eſſe ſecurum.

AEMILIANVS.

A. K. AIMIΛIANOC. ЄΥCЄB. CЄB. *Caput laur.* ✗ L. A. *Caput Iovis.* (Arigoni.)

Alios cum L. B. a Bandurio et Philippo de Venutis vulgatos in ſuſpectis puto, ut dicetur in ejus numis Latinis.

CORNELIA SVPERA.

Aemiliani me judice conjux. Ejus numum *Alexandrinum* cum L. A. obiter citat Maſſejus. [b])

VALERIANVS SENIOR.

A. K. Π. ΛI. OΥAΛЄPIANOC. CЄB. vel:

A. K. Π. ΛI OΥAΛЄPIANOC. ЄΥ. ЄΥC. id eſt: ЄΥτυχης, ЄΥCεβης, *Felix*, *Pius*, quibus titulis filius quoque Gallienus vivo patre plerumque uſus eſt.

Anni hactenus in catalogis proditi inde ab A usque Z. In ſolo Bandurio video memorari L. H. niſi forte legendum L. A. Neque tamen annus H repugnat, nam eodem hoc anno Valeriani nomine ſignati quoque numi apud Aegas et Auguſtam Ciliciae urbes, et veriſimile eſt, ineunte apud Aegyptios anno H Valerianum nondum a Perſis fuiſſe captum, quae omnia planius docebuntur in ejus moneta Romana.

GALLIENVS.

A. K. Π. ΛI. OΥ. ΓΑΛΛIHNOC. ЄΥ. ЄΥC. *Imperator Caeſar P. Licinius Valerianus Gallienus Felix Pius.* Eſt haec egigraphe ſecundum modulum paternae, eaque illi ab Alexandrinis vivo patre tributa eſt. In numis ſequentibus inde a L. H. ſeu a morte patris, invaluit ſequens, et conſtanter deinceps retenta:

ΑΥΤ. K. Π. ΛIK. ΓΑΛΛIHNOC. CЄB.

Deeſt in hac *Valeriani* nomen, quod forte in ſolis his Alexandrinis Gallieno tribuitur. Si plene conſtaret de fide marmoris, quod recitat Muratorius, [c]) poſſent eaedem literae indicare quoque *Verum*, nam in eo Gallienus dicitur VERVS.

Ex typis memorandus unicus:

ΔЄKAЄΤΗPIC. KΥPIOΥ. *intra lauream;* in nonnullis ſcriptum infra: L. I. (Muſ. Caeſ.)

Conſpirat haec inſcriptio cum altera Commodi: ΠЄPIOΔος ΔЄKAЄΤηρις, et

a) de num. Trebon. p. 99. b) Veron. ill. Part. III. p. 268. c) pag. 253. 6.

Alexandri: ΠЄΡΙΟΔΟC. ΔЄΚΑΤΗ. et refertur ad vota decennalia Gallieni.

* * *

Huc diſtuli examen de palmae ramo in area partis averſae plurium numorum poſito. Dixi ſupra in moneta Alexandri, hunc palmae ramum ante Alexandri imperium non obſervari, ſub hoc demum averſam invadere, ſed primum in numis cum L. I., et deinceps conſtanter iis inſertum, atque etiam tum, cum in averſa jam exſtat figura palmae ramum tenens, velut Victoria. Abeſt deinde ex numis omnibus usque ad Gallienum, atque etiam in hujus numis non comparet ante L. I., ſed minore in his religione, quam in numis Alexandri; nam per annos I. et IA. ſtationem, ut lubet, deſerit, quam deinceps inde a L. IB. usque ad Gallieni exitum conſtanter retinet, niſi forte aut Victoria aut aquila adjunctum jam palmae ramum habent. Idem et eadem lege offerunt numi uxoris Saloninae. Inde a Gallieno ramus hic ex moneta Alexandrina exulat, rediturus iterum ſub Diocletiano, ſed in hoc quoque inde a L. I., faſtidito quovis anno anteriore. Cum ergo perpetua lege videamus, dictum ramum anno primum X. pullulare, neceſſe eſt, eum non ἀδιαφορως, ſed ex certa aliqua cauſa ſic numis inſertum. Nullatenus dubitem, renovatam hoc ſigillo quotannis memoriam votorum decennalium feliciter ſolutorum, quae communi per totum imperium religione celebrari mos fuit. Nam ſi aliud ſignificat, cur in tot aliorum imperatorum numis, Maximini, Gordiani, Philipporum, Decii etc: non comparet? cujus ſane alia cauſa non eſt, quam quod his omnibus non contigit, ut votorum decennalium licuiſſet ſolennia ſolvere. At, inquies, quid palmae ramo cum votis decennalibus? Expediam. Conſtat ex copioſis numis Romanis, in his votorum ſolennibus aliquas Victoriae fuiſſe partes, ſive ex inſtituto ritu ſacro, ſive ſenſu quopiam allegorico. Exſtant numi Commodi anni V. C. 938., in quibus Victoria clypeo ſuper palmae trunco poſito inſcribit VO. DE. id eſt: VO*ta* DE*cennalia*. In numis Caracallae V. C. 970. Victoria armis inſidens clypeum tenet, cui inſcriptum VOT. XX. Praetereo ejus generis innumera exempla alia, ac praecipue inferioris aevi aureos, in quibus fere unicus typus Victoria clypeum tenens cum votorum mentione. Horum ergo votorum ut perennis exſtaret memoria, Alexandrini palmae ramum, uni fere Victoriae proprium attributum, inde a tempore peractorum decennalium monetae ſuae ſedulo intulerunt. Antequam hinc abeo, monendus lector, ſecundum varios catalogos hunc ramum jam cum annis B. Δ. H. etc: copulari. Sed horum velim praeconiis diffidas, et potuit viris eruditis idem accidere, quod mihi, qui in catalogo muſei Caeſarei Gallieni numum promulgaveram cum L. Γ. adſtituto palmae ramo, ſed qui ſecundo a me inſpectus non gravate L. IΓ. profeſſus eſt. Addo numum Domitiani tyranni, in quo hic ramus cum L. B. jungitur. Verum in hoc numo plura alia ſunt, quae ritum monetae Alexandrinae infringunt, ut mox patebit.

* * *

Anni in Gallieni numis praedicantur

inde a L. A. usque L. IЄ. Vnicum Zoëga cum L. Iϛ. ex muſeo regis Galliarum recitavit.

SALONINA.

Gallieni uxor. Ejus numi frequentes, et omnes ex lege mariti.

SALONINVS.

Gallieni filius. Ejus numi rari. Epigraphe: Π. ΛΙΚ. ΚΟΡ. ΟΥΑΛЄΡΙΑΝΟϹ. ΚΑΙϹ. ϹЄΒ. aut ſimiliter, de quo addito *Auguſti* titulo multa diſputabo in numis ejus Romanis. Anni in his hactenus comperti Β. Γ. Δ. Є. ϛ. Ζ.

VALERIANVS IVNIOR.

Gallieni frater. Numos omnes, huc-usque Valeriano huic tributos, eſſe Salonini, in ejus numis Romanis docebo.

MACRIANVS IVNIOR.

Filius Macriani ſenioris, qui capto a Perſis Valeriano ab exercitu imperator Gallieno oppoſitus eſt. Patris numos certos non habemus, ſed filiorum non paucos, atque inter hos juſto numero Alexandriae cuſos.

A. K. T. Φ. ΙΟΥΝ. ΜΑΚΡΙΑΝΟϹ. Є. ϹЄΒ. in alio apud Bandurium: A. K. ΜΑ. ΦΟΥ. ΜΑΚΡΙΑΝΟϹ. ϹЄΒ. In his notatur L. A. et B., quae omnia explicata vide in numis Romanis Macrianorum.

QVIETVS.

Macriani ſenioris filius alter, cujus numi Alexandrini perrari.

A. K. Γ. ΦΟΥΛ. ΚΟΥΗΤΟϹ. Є. ϹЄΒ. cum L. A. Reliqua huc pertinentia vide in numis Romanis.

DOMITIANVS tyrannus.

Binos Domitianos Aegypti tyrannos ſtatuunt numi, unum, qui imperante Diocletiano aut ſucceſſoribus defecit, cujus habemus numos Alexandrinos, ſed Latine inſcriptos, alterum priorem, cujus habemus Alexandrinos Graece loquentes, qui forte idem eſt cum celebri Macrianorum victore teſte Trebellio. Sed de hoc vide plura in numis Impp. Romani commatis poſt monetam Gal. Maximiani. Hoc loco hujus tantum argumenti numos deſcribam.

ΔΟΜΙΤΙΑΝΟϹ. ϹЄΒ. *Caput radiatum.* ℞ L. B. *Sarapis gradiens d. elata, ſ. haſtam transverſam, pone palmae ramus.* AE. III. (Theup. Pellerin Mel. I. p. 235.) In alio: *Victoria.* (Beauvais, Bimard ad Iobert. T. II. p. 57.)

Hi numi ſecundum plures partes a modo monetae Alexandrinae differunt, I. quod caput fingitur radiatum, quem cultum inde a Nerone nulli aut Auguſto, aut Caeſari in his numis tribui video. II. quod Sarapis fingitur gradiens, qui in aliis quietus ſtat. III. quod cum anno B. palmae ramum conjungit, quod eſſe contra morem vidimus ſupra in numis Gallieni.

PISO, VALENS.

Vterque per temporarium Macrianorum imperium purpuram in Graecia arripuit. Eorum numos hujus argumenti cum L. A. edidit unus Occo, ex quo eos deſcripſit Bandurius. Exſpecto praeconem magis idoneum.

ALEXANDER AEMILIANVS.

Sub Gallieno tyrannus in Aegypto. Quae ſit mea de hujus numis Alexandrinis ſententia, vide in numis Romanis.

CELSVS, SATVRNINVS.

Vtriusque numi L. A. vel Δ. inſcripti merx Goltziana vel Occoniana, quo etiam loco habeo numos *HERODIANI* et *MAEONII* ex eadem penu depromptos.

CLAVDIVS Gothicus.

Ejus numi Alexandrini per copiam viles. Inſignem ejus aeneum I. formae vulgavit Pellerinius, [a]) et qui forte hujus claſsis poſtremus eſt cum hoc modulo. Typi in his, ut per omne iſtud aevum, triti cum annis A. B. Γ. Dubia de anno Δ a nonnullis prodito vide in numis Claudii commatis Romani.

QVINTILLVS.

Claudii frater, et in imperio, ſed brevis aevi, ſucceſſor, cujus numum cum L. A. recitabimus in numis Romanis.

AVRELIANVS.

Ejus numi obvii inſcripti:

ΑΤΤ. Κ. Λ. ΔΟΜ. ΑΤΡΗΛΙΑΝΟϹ. ϹЄΒ. vel ſimiliter.

Anni ſunt inde a L. A. usque L. ς., de quorum calculo vide, quae dicentur in numis Romanis.

* * *

Numos hujus claſsis Aureliani, in quorum averſa eſt caput *Vaballathi*, tum et *Athenodori*, et *Zenobiae*, quaere in moneta principum Palmyrenorum, quam Aureliani monetae commatis R. ſubjiciam.

SEVERINA.

Aureliani uxor.

ΟΥΛΠ. ϹЄΤΗΡΙΝΑ. ϹЄΒ.

Anni certi: ЄΤΟΥϹ. ς. et Ζ. Si fides Arigonio, habuit in ſuis etiam L. A. et L. B. Reliqua huc pertinentia vide in numis Aureliani Romanis.

M. FIRMVS.

Tyrannus Aegypti imperante Aureliano, et ab hoc ſublatus. Ejus numum a Goltzio editum non moror. At video, ejus alium memorari in muſeo Pembrock: ΑΥΓ. Μ. ΦΙΡΜΙΟϹ. ЄΥΓϹ - - *Caput laur.* Ӿ L. A. *Mulier ſedens d. ſpicas, ſ. cornucopiae.* (Part. III. tab. 29.) de cujus numi fide judicent, qui viderunt. Hujus tyranni nomine ſigna-

a) Mel. I. tab. XV.

tos fuiſſe numos, teſtatur Vopiſcus in ejus vita.

TACITVS.

A. K. KΛ. TAKITOC. CEB. *Caput laur.* ☧ ЄTOTC. A. *typis variis.*

FLORIANVS.

Ejus numi hujus claſsis nondum comperti.

PROBVS.

A. K. M. ΛΤΡ. ΠΡΟΒΟC. CЄB. cum annis inde a L. A. usque L. H. Vterque hic annus extremus rarior, ac quidem poſtremus H antiquariorum ingenia multum torſit, ſed cui facile cum Probi imperio convenire videbis ex iis, quae in ejus numis Romanis diſſeram.

CARVS, NVMERIANVS, CARINVS.

Hujus triadis numos Alexandrinos recitabimus, et explicabimus in numis Romanis. Singulare eſt in numis Cari ΑΦΙΕΡΩCIC. (*Conſecratio*) *Ara*. In numis Numeriani et Carini: ΛЄΓ. B. TPAI. (*Legio II. Trajana.*) *Aquila legionaria.* (Banduri. Muſ. Caeſ.) de qua legione Dio: [a]) Τραιανος το δευτερον το Αιγυπτιον, και το τριακοςον το Γερμανικον, ἁ και ἀφ' ἑαυτȣ ἐπωνομασεν. *Trajanus* legionem *II. Aegyptiam, et XXX. Germanicam* inſtituit, *quibus a ſe nomen dedit.*

DIOCLETIANVS.

Ejus numi obvii.
ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC. CЄB. vel:
A. K. Γ. ΟΤΑΛ. ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟC. CЄB.

Ex omni ejus numorum apparatu unicum reperio memoratu dignum:

L. H. vel ЄΝΑΤΟΤ. *Spes gradiens, in imo* Δ. (Muſ. Caeſ.)

Quid ſolitaria litera in imo poſita ſignificet, incertum; an ſignum eſt officinae monetariae? an indicat conſulatum IV., quem conſulatus numerum revera per annos Alexandrinos VIII. et IX. tenuit, eodem modo, quo legitur in numis Commodi: L. KΓ. ΤΠΑΤΟC. ΤΟ. Δ.?

In numis L. I. notatis palmae ramus aream invadere incipit ex cauſa, quam in Gallieni numis indicavi.

* * *

Diocletiani numi incipiunt a L. A. et poſtremus Bandurio cognitus fuit L. IB. Teſtatur Pellerinius, in ſuo theſauro ſerie perpetua exſtare ejus numos a L. A. usque L. IЄ. [b]) et forte hoc anno, niſi alter poſterior aliquando reperiatur, feriri numi Alexandrini deſiverunt, de quo agam plura paullo infra poſt numos Achillei.

VAL. MAXIMIANVS.

Hujus quoque principis obvii.
ΜΑΞΙΜΙΑΝΟC. CЄB. vel:
A. K. M. A. ΟΤΑ. ΜΑΞΙΜΙΑΝΟC. CЄB. typis tritis.

a) L. LV. § 24. b) Mel. I. p. 237.

* * *

Ejus anni proditi a L. A. usque L. I. Sed L. IA. citatur ex muſeo S. Floriani, quem deinde reperit quoque cl. Zoëga, et teſtatur Bimardus, tres cum hoc anno fuiſſe in muſeo Rothelin. [a]) Auctiores numeros non reperio niſi apud auctores parum idoneos. Annos hos derivari ab exordio imperii Maximiani, non Diocletiani, docet annus A; nam Maximianus Auguſti titulum nonniſi currente Diocletiani anno B accepit. Reliqua vide paullo infra.

CONSTANTIVS Chlorus.

Hujus numi perrari.

ΦΛΑ. ΚωΝCΤΑΝΤΙΟC. Κ. in nonnullis corrupte ΚωCΤΑΝΤΙΟC.

Annos habémus L. A. B. Γ. Δ. (Stoſch, Zoëga.) Hi quoque anni a tempore, quo Chlorus dictus eſt Caeſar, ducuntur, non ab exordio Diocletiani, cujus jam exemplum in moneta Aelii Caeſaris vidimus. Chlorus adſcitus eſt Caeſar Kal. Mart. V. C. 1045., quo tempore currebat Diocletiani annus H.

GAL. MAXIMIANVS.

Numi minus obvii.

ΓΑΛ. ΜΑΞΙΜΙΑΝΟC. Κ.

Anni: L. A. B. Γ. Δ. (Muſ. Caeſ. Zoëga.) De horum calculo idem cenſe, quod de annis Chlori.

* * *

ACHILLEVS.

Imperante Diocletiano Aegypti tyrannus, et ab hoc denique victus caeſusque. Vide de hoc veterum teſtimonia apud Tillemontium. (ad annum Chriſti 292 et 296.) In ſolis numis, quos continuo citabimus, habet nomina *L. Epidii.*

ΑΤΤ. Κ. Λ. ЄΠ. vel ЄΠΙΔ. ΑΧΙΛΛЄΟC. CЄΒ. in aliis: ΑΤΤ. Κ. Λ. ΑΧΙΛΛЄΟC. ЄΤC. ЄΤΤ. CЄΒ. adduntur anni L. Γ. Δ. Є. ϛ.

Numos hos in Theſauro ſuo protulit Goltzius, atque ex hoc in catalogos ſuos recepere Occo, et Mediobarbus. Eorum fides ſuſpecta jam fuit Bandurio, quin eos ſerius in commentis Goltzianis putavit, [b]) ac merito. Quis enim ſibi facile perſuadeat, ejus tyranni numos omnino quatuor varios in artis noſtrae incunabulis cognitos fuiſſe Goltzio, deinceps ne unum quidem omnibus? Quocirca cum Goltziana omnia pro inſtituto meo negligam, eorum rationem non habuiſſem, niſi nuper cl. Seſtinius eorum binos cum ſimili inſcriptione, et annis Δ, Є promulgaſſet, addito, repertos fuiſſe in Aegypto, et eſſe fidei nullatenus ſuſpectae. [c]) At enim mirum quoque, ejus binos repertos fuiſſe Seſtinio, cum hactenus muſea hoc numorum genere inſtructiſsima, Theupolianum, Arigonianum, Caeſareum, Borgianum ejus nullum poſsint jactare, neque vel unum reperire poterit ſolertiſsimus Zoëga, qui clariſsimas

a) ad Iobert. T. II. p. 56. b) in praefat. ad Tomum I. c) Lettere T. IV. p. 132.

gazas, ac Lutetiae quidem regiam, Pellerinianam, et Denneryanam Alexandrinae monetae cauſa pertinaci labore eſi ſcrutatus. Nolim viro erudito tantum fortunae moroſius negare; tamen permiſſum mihi puto nonnihil praeconio huic diffidere, atque iſtud tanto confidentius, quia eodem in opere, quo hi *Achillei numi* proponuntur, plura memorantur ejusdem indolis miracula, v. g. M. Antonius in numo Longoſtaletarum, M. Agrippa et uxor Iulia in numo Epheſi, Meſſalina Neronis in numis Epheſi et Thyatirae, Vitellius in numis Macedonum, Ilienſium, et Sardium, Did. Iulianus in numis Aphrodiſienſium, Alexandrino, et coloniae Apameae Bithyniae, Peſcennius in binis Alexandrinis, Gordianus Africanus junior in numo Edeſſae Meſopotamiae, Macrianus pater in Alexandrino, et nunc Achilleus in numis binis, quos praeter Goltzium nemo alius vidit. Omnium horum imperatorum, quos hic deſcripſi, aut nullus hactenus repertus eſt commatis peregrini, aut vix ſinguli, et en tibi tantum agmen vel uni conſpectum. Qui longiorem conquirendis numis impendit operam, facile uſu edoctus fuit, falſariorum artem maxime in fingendis imperatorum capitibus fuiſſe occupatam, et quidem ſic, ut caput imperatoris, quod eſt in numo vere antiquo, in caput alterius imperatoris, ſed in numis rari, ſubtili artificio immutarent. Ad Achillei numos ut revertar, eis tamdiu in genuinorum catalogo negandum locum exiſtimo, donec de eorum fide certioribus argumentis conſtiterit.

* * *

Omnium confeſsione haec numorum Alexandrinorum claſsis ſub Diocletiani imperio deſiit, nam in idem referuntur etiam numi Val. Maximiani, et utriusque Caeſaris Chlori et Gal. Maximiani, atque in idem referemus etiam numos Achillei cum annis Γ. Δ. Є. ς. hactenus ſoli Goltzio cognitos, ſi aliquando magis ſtabilitam eorum fidem intellexerimus, nam is Diocletiano imperante ſummum ſibi in Aegypto honorem adrogavit, et victus amiſit. Quemadmodum in hoc, ut dixi, conveniunt omnes, ac praeterea, abolito hoc numorum genere mox Alexandriae monetam Auguſtorum Caeſarumque Latine inſcriptam ſignatam eſſe, ſic, quo iſtud anno factum, varie diſputatur. Iſtud in annum Diocletiani ſaltem XVI. differt Gallandus, quia exſtant ejus numi Alexandrini usque ad L. I., quibus deinde addendi memorati VI. anni Achillei. [a]) At enim iſtud Gallandi argumentum hac noſtra aetate non audimus, qua numos habemus cum annis Diocletiani poſterioribus usque ad L. IЄ., et qua exigua jam fides habetur Goltzio ſingulares nobis numos promulganti. Atque ex eadem lege Gallandi, ſi his annis XV. Diocletiani addendi eſſent anni VI. Achillei, ſequeretur, tyrannum hunc a Diocletiano victum poſtremo imperii anno, quo jam quietem reſpexit, ut docet hiſtoria. Bandurius victum caeſumque Achilleum V. C. 1049. ſtatuit,

a B. L. T. I. Hiſt. p. 253.

atque tum multatam libertate Aegyptum numos niſi Latinos deinceps non cudiſſe conjicit. a) Verum Bandurio poſtremus Diocletiani annus ex numis cognitus fuit IΓ. Horum ego exempla veritus non audeo definire aut annum, qui Graecis his numis in Aegypto poſtremus fuit, aut annum dejecti Achillei, ne emerſurus forte olim Diocletiani numus cum L. Iϛ. meo quoque calculo fatalis ſit. Coepit Diocletiani annus IЄ, ſeu poſtremus Alexandrinus hactenus nobis cognitus in neomenia Thot V. C. 1051. P. X. 298. Signati deinceps Alexandriae numi copioſi, ſed, ut dixi, Latini, et ad modum Romanum exacti, quorum criterium conſtituunt ſubjectae literae ALE. Etiam deinceps typi, quos imperavit Roma, raris patriae ſuperſtitionis exemplis, quae tamen Iuliano imperante caput iterum altius extulit, ut in ejus moneta docebimus.

* * *

Ne quid deſideretur, quod ad Alexandriam numismaticam pertinet, notandum, exſtare numos, in quibus Alexandrinorum cum aliis urbibus concordia notatur.

Cum *Epheſiis* in numo Ant. Pii, in quo Sarapis et Iſis ſtantes Alexandriam indicant.

Cum *Samiis* in numo Gordiani, typo Iſidis ſtantis.

Sed numi hi non Alexandriae, ſed Epheſi et in Samo percuſſi ſunt. Alexandrinus tamen eſt, qui non quidem inſcriptione, ſed typis Apollinis Mileſii, et geminae Nemeſis concordiam cum Mileſiis et *Smyrnaeis* profitetur, quem vide ſupra in numis Antonini Pii.

a) Num. Impp. T. II. p. 109.

NVMORVM AEGYPTIORVM
CLASSIS III.
DE NVMIS NOMORVM.

Praeter Alexandrinos, quos modo peregimus, numos, qui communis totius Aegypti moneta haberi poſſunt, exſtant alii, qui nomorum, aut, etſi rarius, urbium Aegypti nomina praeferunt. Eſt autem *nomus* idem, quod praefectura. Plinius: [a]) *Dividitur* Aegyptus *in praefecturas oppidorum, quas NOMOS vocant.* Atque haec appellatio obvia eſt in Strabone, aliisque veteribus. Vocantur autem nomorum numi, quia, cum vocabulum in his totum perſcriptum eſt, fere conſtanter adjectivi formam habet, ut: ΠΡΟCωΠΙΤΗC. CΑЄΙΤΗC. etc. quo ſubaudiri vocabulum νομος, propalam docent numi duo primae formae, quos Belleyus ex muſeo Pellerinii citat: [b]) qui inſcribuntur ΝΟΜΟC. ΜЄΜΦΙΤΗC, et ΝΟΜΟC. ΜЄΝΔΗCΙΟC, quibus adde ΝΟΜΟC. CΑЄΙΤΗC in numo, quem infra citabo. Vaillantius, eumque ſecuti alii in nonnullis ſimilibus legerunt ΚΟΠΤΙΤΩΝ. ΛЄΟΝΤΟΠΟΛЄΙΤΩΝ. ΜЄΝЄΛΑΙΤΩΝ, verum omnes hi numi adcuratius inſpecti aut decurtatum offerunt vocabulum, ut: ΜЄΝЄΛΑЄΙΤ., aut plenum, ut: ΚΟΠΤΙΤΗC. ΜЄΝЄΛΑΙΤΗC. etc. quem errorem jam perſtrinxit Barthelemyus. [c]) Inſcriptum urbis nomen habes in ΝΑΥΚΡΑΤΙC, et ΟΑCΙC. Subſtantivorum rationem in numis ſequuntur nomi ΑΡΑΒΙΑ, et ΛΙΒΥΗ.

Hujus claſsis numi non habentur, niſi cum capite Trajani, Hadriani, Antonini, et M. Aurelii, ſed qui in his Caeſar tantum dicitur, et capite nudo fingitur, unde patet, ejus numos imperante Antonino percuſſos. Adduntur anni imperii, et ſunt tantum primae, tertiae, et quartae formae, de quibus ut tutius judicari poſsit, en deſcriptam hic eorum rationem.

Trajani: Cum hujus capite plurium nomorum moneta cognita. Omnes ſunt aenei I. formae, omnes, demptis perpaucis, offerunt annum ΙΓ.

Hadriani: Hujus maximus numerus. Si paucisſimos eximas, reliqui omnes habent annum ΙΑ. Spectata forma om-

a) L. V. § 9. b) B. L. T. XXVIII. p. 529. c) B. L. T. XXVI. p. 550.

nes ſunt III. formae demptis paucisſimis. Sunt tamen ex his aliqui voluminis magis contracti, quos moduli IV. vel V. dicere poſsis, quo a prioribus formae III. diſtinguuntur, ac praeterea quod ea parte, qua caput eſt, inſcriptione carent, credo propter voluminis exiguitatem. Horum quinque poſſedit Pellerinius, quos locis ſuis indicabo.

Antonini. Hujus plurium nomorum numi reperti omnes I. formae, niſi quod Vaillantius numum Tentyritis II. formae facit. In his plerumque anni H. vel IH. raris aliis.

M. Aurelii, ut dixi, adhuc Caeſaris, quatuor nomorum numos habemus, omnes I. formae. Anni in his expreſſi referuntur adeo ad imperium Antonini. Cum hoc nomorum numi ſaltem genuini deſinunt, poſteriores alii malae fidei convicti, cujus exemplum inſigne in numo Titianae adfert Barthelemyus. [a])

Cum tantam viderent eruditi ejusmodi numorum copiam Hadriano dedicatorum, et in quibus omnibus annus tantum IA notatur, dignum ipſis viſum, in veram ejus cauſam inquirere. Vaillantius cenſuit, numos hos in variis nomis percuſſos, cum Hadrianus peragrata Arabia teſte Spartiano Peluſium venit, quod ait contigiſſe anno ejus XI. ſeu IA. [b]) Verum cum haec Hadriani profectio a chronologis ſaltem in annum ejus imperii XIII. differatur, ſecundum Alexandrinos XV., opinatur Belleyus, Hadrianum anno XI. iter in Agyptum ſuſcepiſſe diverſum ab illo, quod biennio poſt ſuſceperat. [c]) Addit cauſam aliam, Hadrianum forte hoc anno vetera Aegypti urbium privilegia confirmaſſe, et addidiſſe nova. Harum nulla Pellerinio idonea videtur. Nam praeterquam quod ſingulae idoneo fundamento deſtituuntur, obſervare etiam jubet, non modo uno eodemque ſingulos anno cuſos, verum etiam, quamvis nomorum nomina prodant inter ſe maxime diſsitorum, tamen tam religioſe et materia, et volumine, et literarum poſitione et pondere conſpirare, ut, quamvis varient typis et nomorum inſcriptione, tamen indubitatum videri debeat, omnes in una eademque officina, et uno conſilio, quo *nomi omnes comprehenderentur, percuſſos*. Quare conjicit, Hadrianum fors revera anno imperii ſui XI. intendiſſe in Aegyptum iter facere, atque eum in finem, ut populum ſuapte ad res novas paratum ſibi demereretur, iſtud monetae genus omnia nomorum nomina complexum uno loco parari ac diſtribui juſsiſſe, quod in tenues eorum ſumptus ſufficeret. [d])

Nemo non videt, in enucleando hoc dubio hactenus nihil praeter conjecturas adlatum, easque admodum imbecilles. Pellerinio ſi quis adſentire volet, is rationem etiam adferat, cur in Trajani numis fere perpetuo recurrat annus IΓ. perinde ac in Hadriani moneta annus IA. An etiam ille ſimili conſilio hos curavit numos feriundos? Lubenter quidem ejus ſententiae ſubſcribo, numos hos omnes eodem loco

a) l. c. b) Aeg. num. p. 213. c) B. L. T. XXVIII. p. 528. d) Additions p. 85. ſeq.

ſignato, perinde atque indubitatum mihi videtur, numos omnes argenteos coloniarum Corinthi ex una, non diverſarum urbium officina exſtitiſſe; at quis utriusque conſilii auctor, quis finis fuerit, nihil hactenus ab eruditis probabile adlatum eſt. Erud. Zoëga conjicit, eos cuſos ad celebrandum exactum imperii Hadrianei decennium. [a]) Non adverſarer praeclarae huic conjecturae, niſi huic item adverſarentur laudati continuo Trajani numi. Iſtud interea certum, inſignem aliquam, et quae univerſam Aegyptum concerneret, fuiſſe cauſam monetae tam ſibi omnibus partibus ſimilis Hadriano dedicatae.

Primus Vaillantius numos hos digeſsit in opere, quod *Aegyptum numismaticam* inſcripſit, et calci ſuae Lagidarum hiſtoriae adjecit. Eum catalogum auxerunt *Arigonius*, *muſeum Theupoli*, *Pellerinius*, ac praecipue Belleyus peculiari diſſertatione, [b]) auxi et ipſe ego repertis nomis aliquot hactenus ignotis, multo vero nuper liberalius cl. Zoëga in numis ſuis Aegyptiis, ut adeo poſt praevios hos conatus aliud neceſſe non habeam, quam eos in unum coactos ob oculos ſiſtere. Qui in rem ſuam plura volet, adeat auctores citatos.

ALEXANDRIA.

Hadriani. X ΑΛΕΞ. L. ΙΑ. *Vir barbatus habitu militari ſtans d. haſtam, ſ. quadrupedem, in area aſtrum.* AE. III.

His verbis numum hunc ἀνεκδοτον, et recens illuſtri muſeo em. Card. Borgiae illatum nuperrime mecum communicavit non minus eruditione, quam humanitate inſignis Zoëga. Alexandriae numum ad eam formam compoſitum, cujus eſſe ſolet moneta nomorum Aegypti, cujus nunc catalogum exhibeo, nunquam mihi in mentem veniſſet aliquando repertum iri. Neque enim aut Strabo, aut Plinius, qui nomorum Aegypti catalogum dedere, Alexandriam cum adſito huic agro in nomorum numerum retulere, neque etiam ab alio iſtud factum comperit adcuratiſsimus Cellarius, praeterquam a Ptolemaeo, a quo memoratur Αλεξανδρεων χωρας νομος, *regionis Alexandrinorum nomus.* In cauſa fuerit, quod haec urbs velut omnium Aegypti nomorum et caput, et moderatrix eſt habita. Ceterum hic numus, quod modum habet cum tot aliis monetae hujus claſsis Hadrianeae communem, nihil obſervatu dignum offert.

AE. unicus.

ANTAEOPOLITES.

In Thebaide ad litus Nili orientale, urbs ſic vocata ab Antaeo, quem teſte Diodoro Siculo Hercules Oſiridis aetate interemit.

Hadriani. X ΑΝΤΑΙΟ. L. ΙΑ. *Sarapis ſtans d. haſtam, ſ. crocodilum.* AE. III. (Belley ex Muſ. Pellerin. B. L. T. XXVIII. p. 530.)

Ad ſimilem ſuum numum refert Zoëga ex Plutarcho, [c]) Typhonem ab Oro fugatum prope Antaeopolin in crocodilum ſe convertiſſe.

AE. RRRR.

a) Num. Aeg. p. 113. b) l. c. c) de If. et Oſir.

83066

APHRODITOPOLITES.

Ad litus orientale Nili ſupra Delta. Strabo eam in Arabia Aegypti locat, additque, per religionem vaccam albam ibi nutritam fuiſſe.

Trajani. Χ ΑΦΡΟΔΕΙΤΟΠΟΛΙΤΗС. L. ΙΓ. *Templum diſtylum, intra quod mulier ſtans inter duas Sphinges baſi impoſitas d. idolum tenet.* AE. I. (Theupoli p. 1309. Belley l. c. p. 533.)

Veriſimile eſt, eſſe templum Veneris Nephtyos, quam Aphroditopoli cultam narrat Plutarchus. a)

AE. RRRR.

APOLLONOPOLITES.

Binae a geographis in Aegypto memorantur *Apollinis urbes*, una *Major*, ſita ad litus occidentale Nili ſupra Latopolin, cujus incolas Aelianus partem Tentyritarum facit, eosque aeque ac hos crocodilis extreme infenſos. b) *Minor* altera ad litus orientale in Thebaide. Ad utram pertineant numi hoc nomine inſcripti, non ſatis in omnibus expeditum.

Hadriani. Χ ΑΠΟΛ. L. ΙΑ. *Apollo ſuccincto habitu gradiens d. telum ex pharetra promit, ſ. arcum.* AE. III. (Vaill. Aeg. num.)

Ad quam ex binis urbibus hoc nomine praeditis referendus ſit hic numus, non liquet. Apollinis typus utrique convenit.

Ejusdem. Χ ΑΠΟΛ. L. ΙΑ. *Mulier ſtans d. pateram ſuper ara, ſ. cornucopiae.* AE. III. (Vaill. num Graec.)

Ejusdem. Χ ΑΠΟΛΛΩΝ. L. ΙΑ. *Oſiris ſtans d. capiti admota, ſ. aquilam.* AE. III. (Zoëga p. 393.)

Neque hi numi inter binas urbes diſcernunt.

Antonini. Χ ΑΠΟΛΛΩΝΟΠΟΛΙΤΗС. *Vir ſeminudus ſtans d. haſtam, ſ. accipitrem.* AE. I. (Pellerin Mel. I. p. 229.)

Hunc numum non dubito ad Apollonopolitas majores pertinere. Narrat Aelianus, c) Tentyritas ſummo odio proſequi crocodilos, et accipitri ſummos impendere honores, cujus naturam igni adſimilant. At idem paullo ſupra Apollonopolitas partem Tentyritarum dixit et crocodilis inimicos. d) Ergo Apollonopolitae accipitris honores cum Tentyritis communes habuere. Revera Tentyritarum numi accipitrem etiam ſiſtunt.

AE. RRR.

ARABIA.

Duplex in Aegypto Arabia diſtinguenda eſt, una is tractus, qui ex Delta ſurſum aſcendenti Nilo et mari rubro intercipitur, in quo lapis porphyrites gignitur. De hac Arabia prolixe egi in meis numis vett. p. 295. Altera nomus fuit poſitus extra Delta ad litus orientale Nili, cujus caput fuit Phacuſa teſte Ptolemaeo. Ad poſteriorem hanc Arabiam pertinent numi ſequentes:

Trajani. Χ ΑΡΑΒΙΑ. L. ΙΓ. *Mulier*

a) l. c. b) Nat. anim. L. X. c. 21. c) Nat. anim. L. X. c. 24. d) cap. 21.

turrita binos infantes lactans. (Harduin Num. ill. ſub *Arabia.*)

Hadriani. X APABIA. L. IA. *Mulier ſtans d. ſpicas, ſ. facem.* AE. III. (Belley B. L. T. XXVIII. p. 531.) In alio: *Caput muliebre turritum.* AE. III. (ibid.) In alio: *Mulier turrita binos infantes lactans.* (Harduin l. c.)

Priori ex citatis ſimilem cum capite Hadriani in numis ſuis Graecis vulgavit Vaillantius, ſed eum Arabiae provinciae juxta Palaeſtinam ſitae largitus eſt, quem adeo jure perſtrinxit Belleyus, quia hi numi fabrica, forma, et epigraphes modo cum reliquis nomorum numis conſpirant. Eſſe tamen Arabiae Aſiae aliquos numos tribuendos, in ejus moneta dictum.

AE. RRR.

ARSINOITES.

Arſinoes nomine binae fuere in Aegypto urbes ſic dictae a reginis Aegypti, una ſita in intimo receſſu ſinus Arabici, quam Strabo appellatam item *Cleopatriden* adſerit, nimirum mutato Cleopatrae cujuspiam ambitione nomine. a) Altera ſita in ripa Nili occidentali ſupra Memphin prope lacum Moeriden in nomo cognomine, urbs inſignis cum a praeſtantia ſoli, tum a prodigiis labyrinthi, pyramidum, et lacus Moeridis, de quibus vide Strabonem, Plinium, Melam. Vtri tribuendi ſint numi Arſinoes nomine inſignes, continuo indagabimus.

Trajani. X APCINOITHC. L. IΓ. IΔ. *Iuppiter ſtans d. caput velatum, ſ. haſtam.* AE. I. (Vaill. num. Graec. Zoëga.)

Hadriani. X APCINOI. L. IA. *Caput muliebre velatum imminente loto.* AE. III. (Muſ. Caeſ.)

Ejusdem, ſine epigraphe. X APC. L. IA. *Crocodilus.* AE. IV. (Muſ. Caeſ.)

Peccat Vaillantius, qui utramque Arſinoen mox memoratam nomum facit. Enimvero Plinius binos nomos Arſinoites recitat, ſed utrumque in litore Nili Libyco proxime Memphin locat, b) nimirum ut idem continuo duplicem Oaſiten adſerit. Alteram vero Arſinoen, quae et Cleopatris, fuiſſe nomum, ex veteribus vix probaverit. Priores ergo duos pertinere ad Arſinoen, quae et nomus fuit, ipſa ſcripturae ratio APCINOI. et APCINOITHC. ſatis eloquitur.

Sed non minus certum eſt, tertium quoque numum, etſi ſolo APC. notatum, ad eandem Arſinoen Moeridi lacui adſitam pertinere praecipiente illud typo crocodili. Audi Strabonem: c) *Arſinoe olim* Crocodilorum urbs *dicebatur; in hoc enim nomo mirum in modum colitur crocodilus, et eſt ſacer apud eos in lacu quodam ſeorſim nutritus et ſacerdotibus manſuetus*, et paullo infra: *Arſinoitae crocodilos colunt, et propterea foſſam habent crocodilis plenam et Moeridem lacum, nam eos venerantur, et ab iis abſtinent.* Herodotus eam vocat *Crocodilorum urbem*, et lacui Moeridi adſtitutam, d) nondum nimirum ejus aetate inducta Arſinoes appellatione. Huic adde Aelianum. e)

---

a) L. XVII. p. m. 1156. b) L. V. § 9. c) L. XVII. p. m. 1165. d) L. II. c. 148.
e) Nat. anim L. VI. c. 7. et L. X. c. 24.

Caput numi II. non dubitem eſſe Arſinoes ejus, quae fuit Ptolemaei II. ſoror et conjux, a qua huic nomo factum nomen teſtatur Pauſanias. [a])

AE. RR.

ATHRIBITES.

In Delta, et ejus fere medio ad fluvium cognominem.

Trajani. ꭗ ΑΘΡΙΒΙΤΗϹ. L. IΓ. *Figura ſtolata ſtans d. avem, ſ. haſtam.* AE. I. (Zoëga.)

Hadriani. ꭗ ΑΘΡΙΒ. L. IA. *Mulier ſtans d. avem.* AE. III. (Belley B. L. T. XXVIII. p. 528. Theupoli.)

Videri poſsit, quod mulier dextera tenet, eſſe murem araneum, quem in hoc nomo adoratum ſcribit Strabo, nam in minutis his numis exigua ſigna minus plerumque diſtingui poſſunt. Tamen certam avim tuetur Zoëga. (pag. 116.)

AE. RRR.

BVBASTITES.

Ad brachium Nili maxime orientale dictum Bubaſticum. Dianae cultus hic viguit teſte Herodoto, [b]) quae Ovidio dicitur: *Sanctaque Bubaſtis*, [c]) niſi haec Iſis potius eſt, quae apud Diodorum Sic. de ſe praedicat: *mihi Bubaſta urbs condita eſt.*

Hadriani. ꭗ ΒΟΥΒΑϹ. L. IA. *Mulier ſtans d. avim.* AE. III. (Belley l. c. p. 534.)

AE. RRRR.

BVSIRITES.

In Delta ad fluvium cognominem.

Hadriani. ꭗ ΒΟΥϹΙ. L. IA. *Oſiris ſtans cum loto ſupra caput d. cervum, ſ. haſtam.* AE. III. (Vaill. Aeg. num.) In alio: *Iſis ſtans d. florem.* AE. III. (Arigoni.)

Antonini. ꭗ ΒΟΥϹΙΡΙΤ. L. H. *Sarapis ſtans d. bovem gerit.* AE. I. (Patin muſ. Mauroceni.)

Teſte Herodoto [d]) in hac urbe maximum fuit Iſidis templum, et ſecundum Stephanum [e]) dicebatur illic Iſis Buſirin ſepeliviſſe, injiciens eum in ligneam bovem.

AE. RRRR.

CABASITES.

In Delta ad fluvium Thermuticum.

Hadriani. ꭗ ΚΑΒΑϹΙ. L. IA. *Oſiris ſtans d. cervum, ſ. haſtam.* AE. III. (Vaill. Aeg. num.)

Vide non abſimiles alios apud cl. Zoëga.

AE. RR.

CANOPVS.

Prope oſtium Nili maxime occidentale, dictum ab urbe Canopicum. Nomen traxit a Canopo Menelai huc poſt bellum Trajanum delati gubernatore hic ſepulto, ac pro deo habito, ut referunt Strabo, Tacitus, Solinus, Suidas, aliique, ſed quod tanquam fabuloſum ridet Ariſtides rhetor. [f])

---

a) L. I. c. 7. b) L. II. c) Met. L. IX. v. 690. d) L. II. c. 59. e) in Βουσιϛ. f) Orat. T. II. p. 359.

Hadriani. ✠ ΚΑΝΩ. L. ΙΑ. *Canopus, ſeu caput velatum et loto ornatum amphorae impoſitum.* AE. III. (Vaill. Aeg. num.)

De origine Canopi, ſeu ſignorum amphorae impoſitorum lege ridiculam fabulam apud Suidam, [a]) qui eam ex Ruffini hiſt. eccl. L. XI. c. 26. exſcripſit, quam Canopi de Igne, Perſarum deo, victoriam vide graphice expreſſam in gemma Baſilidiana Ioannis Macarii. [b]) Item de his Vitruvius: [c]) *Qui ſacerdotia gerunt moribus Aegyptiorum, oſtendunt, omnes res e liquoris poteſtate conſiſtere. Itaque cum hydriam tegunt, quae ad templum aedemque caſta religione defertur, tunc in terra procumbentes manibus ad coelum ſublatis, inventionibus gratias agunt divinae benignitatis.*

AE. RRRR.

COPTITES.

In Thebaide ad litus Nili orientale. Nomen Plutarchus derivat a κοπίω, quae vox apud Aegyptios *privationem* notat; nam Iſis audita hic loci Oſiridis morte cincinnum ſibi luctus cauſa abſcidit. [d])

Trajani. ✠ ΚΟΠΤΙΤΗΣ. L. ΙΓ. *Oſiris ſtans loto ſuperne ornatus d. haſtam, ſ. cervum.* AE. I. (Vaill. Aeg. num.. Zoëga.)

Capris ſilveſtribus magnos a Coptitis honores impendi refert Aelianus. [e])

Hadriani. ✠ ΚΟΠΤ. L. ΙΑ. *Sarapis ſtans d. extenta, ſ. haſtam.* AE. III. (Vaill. num. Graec.) In alio: *Sarapis ſtans d. extenta animal quadrupes.* AE. IV. (Theupoli.) In alio: *Saturnus velatus cum globo ſuper caput ſtans d. hinnulum, ſ. harpam.* AE. III. (Zoëga.)

AE. RR.

CYNOPOLITES.

In inſula Nili in heptanomide. In hoc Anubin, ſeu caninum deum praecipue coli tradit *Strabo*, quae, reor, verior cauſa eſt, cur nomus hic a cane nomen traxerit, quam quae ab Aeliano adſtruitur. [f])

Hadriani. ✠ ΚΥΝΟ. L. ΙΑ. *Anubis ſtans d. ſiſtrum, ſ. caduceum.* (Vaill. Aeg. num.)

Alius, ſed AE. IV. (Pellerin Additions p. 92.)

AE. RRRR.

DIOSPOLIS MAGNA.

Plures produntur per Aegyptum Dioſpolis nomine urbes, quarum celebriores *Dioſpolis Magna* et *Parva*. Illa eadem cum Thebis fuit, ſita verſus Aethiopiam ad ripam Nili orientalem. Plinius: *Celebratur Dioſpolis magna, eadem Thebe, portarum C. nobilis fama.* Alia teſtimonia vide apud Cellarium. Parva eſt in adverſa ripa, ſed nonnihil magis infra, de qua Ptolemaeus: *Dioſpolites nomus ſuperioris Aegypti, et metropolis Dioſpolis parva.* Conſentit et Strabo.

Vtrique Dioſpoli ſui videntur numi,

a) in Κάνωπος. b) Abraxas tab. XX. c) in praeſ. ad L. VIII. d) de Iſ. et Oſir. e) nat. anim. L. X. c. 23. f) l. c. c. 45.

tribuendi. *Magna* propter additum *μεγαλης* titulum certos ſuos habet. *Parvae* conjicio tribuendos eos, qui hoc titulo abſtinent, quos infra deſcribam.

Hadriani. ☧ ΔΙΟΠΟΛΙ. ΜЄ. L. ΙΑ. *Imperator eques pacificatoris habitu.* AE. III. (Vaill. Aeg. num. Theup.) In alio: *Sarapis ſtans d. cervum.* (Vaill. num. Graec. Theup.) In aliis *pro* ΜЄ. *eſt* M. *tantum. Omnes* AE. III. (Muſ. reg. Chriſtinae, Theupoli.)

AE. RR.

DIOSPOLIS PARVA.

Situm mox deſcripſi.

Hadriani. ☧ ΔΙΟΠ. L. ΙΑ. *Oſiris ſtans d. haſtam, ſ. bovem.* AE. III. (Belley B. L. T. XXVIII. p. 535.)

Antonini. ☧ ΔΙΟΠΟΛЄΙΤΗС. L. Η. *Mulier eques capite turrito d. ſerpentem.* AE. I. (Belley l. c.)

Binos hos numos huic Dioſpoli tribui debere cenſeo, quia in iis *το* Μ*Єγας* omittitur, quo vocabulo magna a cognomine parva diſcernitur, ut diximus.

AE. RRRR.

GYNAECOPOLITES.

Prope Alexandriam ad litus occidentale oſtii Canopici. Ejus meminere Strabo, Plinius, Stephanus, diſsimulavit Ptolemaeus, ſed qui nomum Andropolitem prodidit, quem reticuerunt illi. Quare conjecit Cellarius, videri nomum eundem, ſed qui vetus nomen Gynaecopolitis in auſpicatius Andropolitis mutaverit. At falli virum eruditum, eumque nomum adhuc Ptolemaei aetate dictum fuiſſe Gynaecopoliten, numus ſequens huic geographo ſynchronus teſtatur.

Hadriani. ☧ ΓΥΝΑΙΚ. L. ΙΑ. *Mulier ſtans d. canem, ſ. veſtem colligit.* AE. III. (Zoëga p. 393.)

AE. RRRR.

HELIOPOLITES.

Paullo ſupra Delta in Arabia. Ejus urbs Heliopolis clara a remotiſsima inde aetate, nam jam in Pentateucho memoratur nomine *On*, et de qua praeter plures alios Philo Iudaeus: [a]) *Ων, ἡ ἐστιν Ηλιυπολις*, a templo Solis et Mnevi bove ibi nutrito, a literarum ſtudiis, a templo ibi ab Onia ritu Hieroſolymitani aedificato, et phoenice ave, quae omnia fuſius explicui, cum ſequentem numum ſingularem ex muſeo Mediceo ederem. [b])

Hadriani. ☧ ΗΛΙΟΠ. L. ΙΑ. *Sarapis ſtans d. cervulum, ut videtur.* AE. III.

AE. RRRR.

HEPTANOMIS.

Inter ectypa Arigoniana exſtat numus

Hadriani. ☧ ЄΠΤΑΚΩΜ. L. ΙΑ. *Accipiter ſtans.* AE. III.

Cl. Zoëga feliciter et acute vidit, pro hoc nullius ſenſus vocabulo legendum ЄΠΤΑΝΟΜ. et eſſe numum Heptanomidis provinciae ſupra Delta incipientis, et primum nomos ſeptem, unde

a) de poſterit. Caini. b) Num. vett. p. 295.

et nomen tulit, deinde et plures complexae. Vide Cellarium.

AE. RRRR.

HERACLEOPOLITES.

Duplex fuit Heracleopolis, una *parva* ad alveum Bubaſticum, altera *magna* in nomo cognomine ſito in inſula Nili ſpatioſa ſupra Memphin. Ad hanc poſteriorem numi ſequentes videntur revocandi.

Hadriani. ✗ HPA. L. IA. *Caput Sarapidis cum loto, prae quo ibis.* AE. III. (Vaill. num. Graec.)

Ejusdem. ✗ HPAK. L. IA. *Caput Herculis diadematum.* AE. III. (Muſ. Stoſch, Neumann.)

Ejusdem. ✗ HPAKΛЄΩΠΟΛΙΤΩΝ. L. IΔ. *Mulier capite tutulato inſidens ſaxo, d. ori admota, ſ. facem.* AE. I.

Ita numum depictum video apud Arigonium. Non dubito, proponi Harpocratem, ſecundum ea, quae dixi in prolegomenis ad numos Alexandrinos cap. I. In urbis vocabulo literae poſtremae ΩN aut perperam ſunt adjectae, aut in ſolitum HC mutandae.

AE. RR.

HERMONTHITES.

Supra Thebas in litore Nili occidentali.

Hadriani. ✗ ЄPMωNΘ. L. IA. *Vir ſtans d. haſtam, ſ. leonem.* AE. III. (Belley B. L. T. XXVIII. p. 536.)

In Theupoliano idem dicitur ſiniſtra tenere aquilam, et talis eſt etiam in numo Oudineti, qui primus hujus nomi numum ex gaza regia vulgavit. [a]) Revera Strabo et Stephanus Iovis Hermonthitis meminere, quo loco de hoc nomo loquuntur.

AE. RRR.

HERMOPOLITES.

Hermopoles tres in Aegypto ſtatuuntur, una obſcurior in inſula alvei Thermutici, altera cognomine *parva* ad alveum Nili maxime orientalem, tertia nomine *magna* in heptanomide ad ripam Nili occidentalem, et nomo cognomine. Poſtremae huic veriſimilius tribuentur numi ſequentes:

Hadriani. ✗ ЄPMOΠOΛITHC. *vitiato anno. Vir barbatus palliatus cum flore in capite ſtans d. ſuſtinet genium nudum, ſ. caduceum, ante eum baſis quadrata, cui inſiſtit ibis.* AE. I. (Zoëga p. 155.)

Ejusdem. ✗ ЄPMO. L. IA. *Caput Oſiridis loto onuſtum, ante quod aquila, vel ibis.* AE. III. (Vaill. Arigoni, Muſ. Chriſtinae.) In alio: *Cynocephalus erectus ſedens cum cauda arrecta.* AE. IV. (Zoëga.)

Cynocephalum ab Hermopolitis cultum, ex Strabone docet cl. Zoëga.

AE. RRR.

HEROOPOLITES.

Ad intimum receſſum ſinus Arabici, qua coepit foſſa a Trajano Babylonem usque ducta.

---

a) des Molets continuation des mem. de litterat. T. IV.

Hadriani. ☧ HPO. L. IA. *Protome muliebris capite velato, et loto ornato, dextera ori admota.* AE. III. (Belley B. L. T. XXVIII. p. 537.)

AE. RRRR.

HYPSELIOTES.

In Thebaide ad litus Nili occidentale.

Hadriani. ☧ ΤΨΗΛΙ. L. IA. *Ovis.* (Vaill.) *Vir ſtans cum flore in capite d. extenſa Apin, ſ. haſtam.* AE. III. (Zoëga.)

AE. RRRR.

LATOPOLITES.

In Thebaide ad litus Nili occidentale, diverſa a Letopoli, de qua mox, et quae a *Latona* nomen habuit. Noſtra haec a piſce *lato*. Strabo: [a]) Λατοπολις, τιμωσα Αθηναν και τον λατον, *Latopolis, quae Palladem et latum colit.* De lato Nili incola vide Athenaeum, [b]) et plura de Latopoli apud Cellarium. Fuiſſe nomum, nemo veterum prodidit.

Hadriani. ☧ ΛΑΤΟΠΟΛ. L. IA. *Latus piſcis.* AE. IV. (Zoëga.)

AE. RRRR.

LEONTOPOLITES.

In Delta. Nomum hunc a religioſo leonum cultu traxiſſe nomen, narrat Aelianus, qui et ejus ſuperſtitionis ritus ſatis ample enarrat. [c]) Vide et Strabonem.

Hadriani. ☧ ΛΕΟΝ. L. IA. *Figura ſuccincta ſtans d. haſtam, ſ. leonem.* AE. III. (Muſ. Caeſ.) Alius, ſed AE. IV. (Pellerin Addit. p. 92.)

Antonini. ☧ ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. L. IH. *Vir ſeminudus ſtans d. haſtam, ſ. leonem.* AE. I. (Vaillant.)

Nomi nomen haud dubie non in ΤΩΝ, ſed ΤΗC. exit. Idem numus eſt etiam in Caeſareo, ſed poſtremae literae, ut et anni nota, non ſatis ſunt integrae.

AE. RR.

LETOPOLITES.

Infra Memphin, ſed extra Delta verſus alveum Nili occidentalem, Ptolemaeo Λητοπολιτης νομος; et Λητȣς πολις, *Latonae civitas.*

Hadriani. ☧ ΛΗΤΟΠ. L. IA. *Crocodilus.* AE. IV. (Belley l. c. p. 538.) In alio: *Sarapis palliatus ſtans capite radiato d. demiſſa, ſ. ichneumona tenens.* AE. III. (Zoëga.)

AE. RRRR.

LIBYA.

Pars, quae Aegyptum propriam ad occidentem contigit, Libya dicebatur. Sed fuit etiam ſecundum Ptolemaeum nomus hoc nomine, isque maritimus, qui inde a nomo Mareotide litus occupavit, cujus urbs princeps fuit Paraetonium.

Hadriani. ☧ ΛΙΒΥΗ. L. IA. *Vir ſtans d. pateram, ſ. arietem.* AE. III. (Belley l. c.) In alio: *Sarapis palliatus ſtans d. pateram, ſ. hinnuleum.* AE. III. (Zoëga.)

a) p. m. 1171. b) L. VII. c) Nat. anim. L. XII. c. 7.

Aries ad Iovem Ammonem, ut videtur, pertinet, qui toti illi tractui venerabilis fuit.

AE. RRRR.

LYCOPOLITES.

In Thebaide ad ripam occidentalem. Nomum ſic dictum refert Diodorus, quod cum Aethiopes in Aegyptum impreſsionem facerent, hi a lupis fugati ſint. Teſte Strabone ejus incolae lupos venerati ſunt.

Hadriani. ✕ ΛΥΚΟ. L. IA. *Sarapis ſtans d. cervum, ſ. haſtam.* AE. III. (Vaill. Aeg. num.)

AE. RRRR.

MAREOTES.

Prope Alexandriam ad lacum cognominem.

Antonini. ✕ ΜΑΡΕѠΤΗϹ. L. H. *Vir palliatus cum globo in capite ſtans d. arietem, ſ. haſtam.* AE. I.

Ita Zoëga αὐτοπτης numum hunc deſcribit contra Vaillantium aliter eum promulgantem in Aegypto numismatica.

* *

Numum Titianae, qui in eodem nomo ſignatus fertur, eſſe ſpurium, in hujus Auguſtae numis commatis R. docebitur.

AE. RRRR.

MEMPHITES.

In Heptanomide paullo ſupra Delta. Vrbs ipſa in ripa Nili occidentali, veterum Aegypti regum ſedes, in cujus vicinia ſunt Pyramides, ſepulcra regum.

Trajani. ✕ ΜΕΜΦ - - - L. IB. *Oſiris ſtans d. ſiſtrum, ſ. haſtam, pro pedibus Apis.* AE. I. (Zoëga p. 392.)

Hadriani. ✕ ΜΕΜΦΙ. L. IA. *Capra,* vel: *Caput Iſidis,* vel: *Mulier ſtans utraque manu icunculam.* AE. III. (Vaill. num. Graec.) Alius, ſed AE. IV. (Pellerin Additions p. 92.)

Antonini. ✕ ΜΕΜΦΙΤΗϹ. L. H. *Pallas ſtans d. haſtam, ſ. clypeum.* AE. I. (Vaill. num Graec.) In alio: L. H. vel L. IH. *Oſiris ſtans d. haſtam, ſ. ſiſtrum, retro Apis.* AE. I. (Havercamp. Muſ. reg. Chriſtinae. Vaill. Aeg. num.) In alio: *Iſis capite gerens exuvias vulturinas, quibus ſuperimpoſitus modiolus, ſtat d. tenens haſtam, ſ. ſerpentem, poſte adſtat Apis diſco inſignis inter cornua, et circa collum ſerto.* AE. I. (Zoëga.)

Fuit in hac urbe templum Apidi ſacrum, et ipſe bos Apis in ſepto quodam alebatur teſte Strabone. [a]) Ejus conſecrationi apud Memphin peractae interfuit Titus Caeſar. [b])

AE. RR.

MENDESIUS.

Nomus maritimus in medio τȣ Delta.

Hadriani. ✕ ΜΕΝΔ. L. IA. *Hircus.* AE. III. (Vaill. Aeg. num.) In alio: *Sarapis ſtans d. hircum.* AE. III. (Zoëga.) In alio: *Caput Sarapidis.* AE. III.

a) L. XVII. b) Suet. in Tito c. 6.

(Zoëga.) In alio: *Fortuna ſtans.* AE. III. (Muſ. Chriſtinae.)

Hircus Mendeſiis ſacer, qui ab illis ſumptu publico alebatur, indicto, cum ei mori contigit, luctu publico, quemadmodum Api apud Memphin mortuo. Vocatur autem et Pan et hircus Aegyptiis *Mendes.* Haec omnia prodidit Herodotus. [a])

Antonini. Ӿ ΜΕΝΔΗϹΙΟϹ. *Iuppiter ſtans d. capram tenet.*

Alia indicia negligit editor Harduinus. Addit, eo vocabulo indicari Iovem *Mendeſium.* Perperam, nam nomum ſecundum alia omnia exempla notat, qui item *Μενδήσιος* dicitur Herodoto, [b]) et in Pelleriniano, quem ſupra in prolegomenis citavi, eſt plene: ΝΟΜΟϹ. ΜΕΝΔΗϹΙΟϹ. Confer et ſequentem.

Aurelii. Ӿ ΜΕΝΔΗϹΙΟϹ. L. H. *Iuppiter ſtans d. haſtam, ſ. hircum.*

Numum hunc ex muſeo regis Galliarum edidit Oudinetus. [c])

AE. RR.

MENELAITES.

Nomus maritimus inter Alexandriam et Delta, nomen traxit a Menelao Troja expugnata huc vi tempeſtatis appulſo.

Trajani. Ӿ ΜΕΝΕΛΑΙΤΗϹ. L. IЄ. *Harpocrates deſinens in crocodilum.* AE. I. (Zoëga.)

De hoc typo egi in prolegomenis ad numos Alexandrinos cap. I.

Hadriani. Ӿ ΜΕΝΕ. L. IA. *Sarapis cervum geſtans.* AE. III. (Vaill. num. Graec.) In alio: ΜΕΝΕΛΑ. L. IA. *Sarapis ſtans d. cornucopiae, ſ. palmam.* AE. III. (Ibid.) In alio: *Caput Iſidis.* AE. III. (Ibid.) In alio: ΜΕΝΕΛΑΙ. L. IA. *Vir palliatus ſtans d. cornucopiae, ſ. palmae ramum.* AE. III. (Zoëga.)

Antonini. Ӿ ΜΕΝΕΛΑΕΙΤ. L. H. vel: ΜΕΝΕΛΑΙΤΗϹ. L. H. *Harpocrates dextera ori admota, ſ. cornucopiae, inferne in crocodilum deſinit, ante eum ara ignita.* AE. I. (Muſ. M. Ducis, Zoëga.)

M. Aurelii Caeſ. Ӿ ΜΕΝΕΛΑΙΤΗϹ. L. H. *Typus ſimilis.* AE. I.

In hoc numo regis Galliarum Vaillantius perperam legit ΜΕΝΕΛΑΙΤΩΝ. teſte Zoëga, qui eum ipſe vidit.

Ejusdem. ΜΕΝΕΛΑΕΙΤΗϹ. L. H. *Duo canopi intra templum diſtylum.* AE. I. (Zoëga.)

AE. RR.

METELITES.

Nomus maritimus in Delta ad oſtium Canopicum.

Hadriani. Ӿ ΜΕΤΗΛΙ. L. IA. *Accipiter cum loto ſupra caput.* AE. III. (Vaill. Aeg. num.)

AE. RRRR.

NAVCRATIS.

Vrbs mediterranea in Delta alveo Agathodaemoni adpoſita. Plinius nomum *Naucratiten* vocat, at Strabo et Ptolemaeus urbem *Naucratin*, et eam in nomo Saite locant, cum quibus con-

---

a) L. II. c. 46. b) L. II. c. 42. c) des Molets Continuation des Mem. de litterature. T. IV.

ſpirant numi, qui ejus nomen non nomi, ſed urbis vocabulo exprimunt. Condita fuit a Mileſiis teſte Strabone, et fuit Athenaei patria.

Trajani. ☧ ΝΑΥΚΡΑΤΙC. L. IB. *Mulier ſtans d. haſtam.* Haud dubie AE. I.

Ejusdem. ☧ ΝΑΥΚΡΑΤΙC. L. IΓ. *Anubis ſtans cum loto ſupra caput d. aviculam, ſ. quid inſtar ſceptri.* AE. I. (Haym.)

Hadriani. ΝΑΥΚ. L. IA. *Vir palliatus ſtans d. velut parvam pyramidem, ſ. veſti involuta.* AE. III. (Zoëga.)

M. Aurelii Caeſ. ☧ ΝΑΥΚΡΑΤΙC. L. H. *Mulier ſtans capite tutulato d. ſerpentem, ſ. haſtam.* AE. I. (Belley B. L. T. XXVIII. p. 540.)

Similem mulierem, ſed equitem, vidimus ſupra in numo Dioſpolis parvae, in qua Belleyus ſerpentem dixit eſſe Oſiridis ſeu Solis ſymbolum; idem ad hunc Naucratidos numum advertit, mulierem cum ſerpente videri ſibi Palladem, quae in nomo Saite primas partes habuit. Adeo, cum nobis ipſi contradicimus, apparet, nos in religionis Aegyptiae negotio caecutire.

AE. RRR.

NICOPOLITES.

Nicopolis ab Alexandria XX. tantum, aut XXX. ſtadiis diſtans, aedificata eſt ab Auguſto eo loco, quo Antonii milites ſuperavit, conſtitutis ibi ludis ejus generis, quales apud Nicopolin Epiri celebrari juſsit. Teſtimonia vide apud Cellarium.

Antonini. ☧ ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΗC. L. H. *Hercules ſtans d. gryphum, ſ. clavam et exuvias.* AE. I. (Zoëga.)

Numum hunc Cl. Zoëga ex muſeo regis Galliarum nunc demum edidit hactenus ignotum. Nomus in numo dicitur, etſi auctores omnes urbem tantum appellent.

AE. RRRR.

NILOPOLIS.

In nomo Heracleote ſita. Huic urbi puto tribuendum numum

Hadriani. ☧ ΝΕΙΛΟΥ. L. IA. *Caput Iſidis.* AE. III. (Muſ. reg. Chriſtinae tab. 56.)

Forte rectius ſcribendum: ΝΕΙΛΟΠ., ut ſupra vidimus ΗΛΙΟΠ. Ceterum ſuſpecta hujus numi lectio. Ejus non meminit Zoëga, etſi illius muſei opes ſolerter inſpexit. Videtur verius in hoc numo legendum ΠΗΛΟΥ. ac tum erit Peluſii, de quo infra.

OASITES.

Trajani. ΑΥΤ. ΤΡΑΙΑΝ. CΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚΙΚ. ☧ ΟΑCIC. ΜΕΓ. L. IB. *Mulier ſtolata ſtans d. pateram, ſ. haſtam.* AE. I.

Nunc primum Oaſitis nomi numus in lucem prodit haud ita pridem in muſeo Card. Borgiae, quod Velitris eſt, depoſitus, ejus ad me deſcriptionem mittente cl. Zoëga. Nomi Oaſitae duo, quin et Oaſes tres a ſcriptoribus produntur, quarum una dicta μεγαλη, *magna*, ad quam cauſa inſcripti ΜΕΓ. pertinet numus praeſens, alia μικρα, *parva.* Sitae fuere verſus Marmaricam. Ceterum non recoquo, quae de tribus hoc nomine Aegypti urbibus copioſe, erudite, ac plane diſſeruit Cellarius.

AE. unicus.

ONVPHITES.

Fere in umbilico τȣ Delta.

Hadriani. X ONOΥΦI. L. IA. *Mulier ſtans d. extenta.* AE. III. (Belley l. c. Theup.) In alio: *Aries.* AE. III. (Belley l. c.)

AE. RR.

OXYRYNCHITES.

Ad ripam Nili occidentalem ſupra Memphin. Nomen traxit a piſce, qui ab acuto roſtro ὀξυρυγχος dictus, et cum a ceteris Aegyptiis, tum praecipue ab hujus nomi incolis cultus eſt, cujus complura teſtimonia collecta vide apud Cellarium.

Hadriani. X ΟΞΥΡ. L. IA. *Pallas ſtans d. Victoriolam, ſ. haſtam.* AE. III. Numus a variis editus, at in ſimili muſei Caeſ. pro haſta tenet *bipennem.* In alio: *Bipennis tantum.* (Zoëga.) In alio: *Sarapis d. cervum.* AE. III. (Vaill. num. Graec.)

Antonini. X ΟΞΥΡΥΓΧΙ. L. IH. *Pallas ſtans d. bipennem, ſ. Victoriolam.* AE. I. (Vaill. num. Graec. Arigoni.)

AE. R.

PANOPOLITES.

In Thebaide ortiva. Nomen habet ἀπο τȣ Πανος ab Aegyptiis magni habiti, quod ſeſe Oſiridi belli ſocium junxit, ut refert Diodorus.

Hadriani. X ΠΑΝΟ. L. IA. *Pan ſtans pedibus caprinis d. lotum, ſ. pedum.* AE. III. (Vaill.) In alio: *Iupiter ſtans d. aviculam, ſ.* - - - AE. III. (Muſ. Caeſ. Com. Vitzai.)

* * *

Autonomum etiam huc revocat Pellerinius: (Rec. III. p. 3.)

ΘΕΟΥ. ΠΑΝΟC. *Caput Iſidis loto ornatum.* X L. Є. *Ciſta myſtica, cui impoſitum quid ſiſtro ſimile.* AE. II.

Mirum, in praeſente numo typum ad Iſidem, additam epigraphen ad Pana pertinere. Secundum Pellerinium fabrica eſt plane Aegyptia, atque non dubitat, eum ad hanc Panopolin pertinere. Eſſe mercem Aegyptiam, cum iſtud eloquatur fabrica, nolim negare; verum mihi non continuo perſuaſero, numum propter additam Panos mentionem Panopolin referendum, nam omnibus eum Aegyptiis praecipua in veneratione fuiſſe praedicat Diodorus.[a]) Ceterum difficile videatur, ejus numi locum natalem, ſenſum, atque uſum reperire. Numus ſimilis editus etiam eſt ab Arigonio, Harduino.[b]) Alios ſimiles vide apud Cl. Zoëgam.[c])

AE. RRRR.

PELVSIVM.

Ad oſtium alvei in orientem extremi, urbs inſignis nominis, tamen ab ea tractum, in quo ſita fuit, dictum fuiſſe nomum, apud veterum neminem reperit Cellarius.

Hadriani. X ΠΗΛΟΥ. *Caput Iſidis.* AE. III. (apud varios.) In alio: *Caput Sarapidis, vel: Sarapis ſtans d. cervum.*

a) L. I. c. 18. b) Hiſt. Aug. p. 758. c) pag. 400.

AE. III. In alio ſuo *bulbum* videre ſibi viſus eſt Cl. Zoëga. AE. IV.

AE. R.

PHARBAETHITES.

In Delta alveis Buſiritico et Bubaſtico interceptus, cujus urbs fuit Pharbaethus.

Hadriani. ☧ ΦΑΡΒΑΙ. L. ΙΑ. *Figura ſtans d. haſtam, ſ. leonem.* AE. III. (Belley B. L. T. XXVIII. p. 543.)

Pro leone avim vidit Zoëga.

AE. RRRR.

PHTHENEOTES.

In Delta infra Saiten nomum.

Hadriani. ☧ ΦΘΕΝΕΟΥ. L. ΙΑ. *Vir nudus ſtans utraque manu extenta incertum quid tenet.* AE. III.

Singularem hunc numum edidi ex muſeo Vitzai in meis num. vett. p. 300.

AE. RRRR.

PINAMYS.

Nomi aut urbis hoc nomine nullus veterum meminit dempto Stephano, Πιναμυς πολις Αιγυπτε.

Hadriani. ☧ ΠΙΝΑ. L. ΙΑ. *Caput Herculis.* In alio: *Oſiris ſtans d. cervum ſuſtinet.* AE. III. (Vaill. Aeg. num. et in num. Graec.)

RRR.

PROSOPITES.

In Delta ſupra Saiten nomum intra alveos Agathodaemonem et Thermuticum.

Hadriani. ☧ ΠΡΟϹΩ. L. ΙΑ. *Harpocrates ſtolatus ſtans dexteram ori admovet, ſ. clavam.* AE. III.

Sic rectius cl. Zoëga hunc regis Galliarum numum deſcripſit, fallente Vaillantii in Aegypto numismatica praeconio. Vide prolegomena ad num. Alex. c. I. Idem numus eſt etiam in muſeo Caeſ.

In aliis: *Sarapis d. cervum*, vel: *Ibis.* AE. III. (Vaill. num. Graec.)

Antonini. ☧ ΠΡΟϹΩΠΙΤΗϹ. L. Η. *Mulier velata ſtans, cujus caput loti flore ornatum eſt, d. ori admota, ſ. clavam.* AE. I. (Pellerin Mel. I. p. 230.) In alio: *Mulier ſedens dexteram ori admovet.* AE. I. (Vaill. num. Graec.)

M. Aurelii Caes. ☧ ΠΡΟϹΩΠΙΤΗϹ. L. Α. *Harpocrates ſtans,* ut in praecedentibus. AE. I.

Numum hunc dedit Vaillantius in numis Graecis, verum cum epigraphen, tum typum ex numis praecedentibus correxi.

AE. RR.

SAITES.

In Delta infra Proſopiten. Ipſa Sais inferioris olim Aegypti urbs princeps.

Hadriani. ☧ ϹΑΙΤΗϹ. ΝΟΜΟϹ. L. Ζ. *Pallas ſtans d. animal crocodilo ſimile, ſ. haſtam cum clypeo.* AE. I. (Zoëga.)

Ejusdem. ☧ ϹΑΙΤ. L. ΙΑ. *Pallas ſtans d. noctuam, ſ. haſtam.* AE. III. (Vaill. Mus. Caes.)

Cl. Zoëga in numo alio ſimili pro haſta bipennem videt. Vide ſupra et Oxy-

rynchitem. Minerva Aegyptiis *Sais* dicebatur teſte Pauſania. [a]) At ſecundum Platonem [b]) auctor urbis ſuit dea, quae Aegyptiis *Neith*, Graecis Αϑηνα vocatur, ipſi vero Saitae ſe genere cum Athenienſibus conjunctos praedicabant. De ea Cicero: [c]) *Secunda* Minerva *orta Nilo*, *quam Aegyptii Saitae colunt.* Ejus apud Saitas cultum prodidit quoque Strabo, tum et Herodotus, [d]) at ritum navigationis per Nilum cum lucernis late deſcribit Themiſtius. [e])

Ejusdem. ☧ CAIΓ. L. IZ. *Pallas ſtans d. noctuam, ſ. haſtam.* AE. III. (Zoëga p. 138.)

Annus XVII., et quem mox vidimus, VII. in Aegyptia Hadriani moneta omnino inſolentes.

Antonini. ☧ CAЄITHC. L. H. *Pallas*, ut in praecedentibus. AE. I. (Pellerin Mel. I. p. 230.)

* * *

Vaillantius [f]) edidit Hadriani numum: CAIΓ. L. IA. typo *caducei alati*, eumque ex reginae Chriſtinae muſeo citatum huic Aegypti nomo dicavit. Ait cl. Zoëga, in eodem illum muſeo hodie non reperiri. Equidem crediderim, nam vera ejus numi lectio eſt: CA. ЄΓ. NH., et eſt Samoſatorum Commagenes, ut in his diximus.

AE. RR.

SEBENNYTES.

In Delta ad oſtium ejusdem nominis.

Trajani. ☧ CЄBЄNNYTHC. L. IΓ. *Vir galeatus ſtans d. haſtam, ſ. parazonium, pro pedibus cervulus.* AE. I. (Zoëga.)

Hadriani. ☧ CЄBЄN. L. IA. *Bacchus ſtans d. botrum, ſ. thyrſum vite obvolutum.* AE. III. (Vaill.)

Ejusdem. ☧ CЄBЄK. L. IA. *Botrus.* In alio ſimiliter inſcripto: *Bacchus ſtans d. urceum, ſ. haſtam.* AE. III.

Haymius, qui utrumque numum edidit, [g]) inde arguit, nomen urbi fuiſse Σεβεκνυτος, verum cum veteres omnes eam vocent *Sebennyton*, et ſic etiam inſcribantur alii omnes, apparet, habuiſse utrumque nomen et *Sebennytus*, et *Sebecnytus.* Vinum Sebennyticum laudatur Plinio, unde et captum typorum argumentum.

Antonini. ☧ CЄBЄNNYTHC. L. H. *Miles ſtans d. haſtam, ſ. parazonium.* AE. I. (Pellerin Mel. I. p. 230.)

AE. RR.

SETHROITES.

In Delta ad alveum Bubaſticum.

Trajani. ☧ CЄΘPωITHC. L. IΓ. *Vir habitu ſuccincto cum flore in capite ſtat d. haſtam, ſ. parazonium.* AE. I. (Zoëga.)

Antonini. ☧ CЄΘPOЄITHC. L. H. *Vir capite accipitrino cum calantica et tutulo loricatus et paludatus ſtat d. tenens haſtam, ſ. accipitrem pileatum.* AE. I. (Zoëga.)

Ejusdem. ☧ CЄΘPOЄITHC. L. IЄ. *Vir paludatus ſtans d. haſtam, ſ. accipitrem.* AE. I.

In ſimili Haymii paludata haec figu-

a) in Boeotic. b) in Timaeo p. 22. c) Nat. deor. L. III. d) L. II. § 175. e) Orat. IV. ſub init. f) num. Graec. p. 36. g) T. II. p. m. 273.

ra caput accipitris loto exornatum praefert.

AE. RR.

TANITES.

In Delta mediterraneus intra Buſiriticum et Taniticum alveos.

Hadriani. X ΤΑΝΙ. L. ΙΑ. *Miles ſtans d. accipitrem, ſ. haſtam.* AE. III. (Vaill.)

AE. RRRR.

TENTYRITES.

In Thebaide ab occaſu Nili.

Hadriani. X ΤΕΝΤΥΡ. L. ΙΑ. *Vir ſtans d. accipitrem, ſ. haſtam.* AE. III. (Muſ. Caeſ.)

Tentyritae ut infeſti fuerunt Crocodilis, ita accipitribus devoti. a)

Antonini. X ΤΕΝΤΥΡ. L. ΙΑ. *Mulier ſtans d. accipitrem, ſ. haſtam.* AE. II. (Vaill.)

Cl. Zoëga ſeſe hunc numum non reperiſſe in muſeo regio, ex quo eum citat Vaillantius, teſtatur, et eſſe verius eundem cum praecedente Hadriani conjicit.

AE. RR.

THINITES.

In Thebaide ad Nili ripam occidentalem.

Hadriani. X ΘΙΝΙ. L. ΙΑ. *Oſiris ſtans capite radiato ſ. icunculam.* AE. III. (Vaill.) *Alius, ſed* AE. IV. (Pellerin Addit. p. 92.)

In ſimili muſei Theupoli dicta figura duplicem faciem habet, ſenilem aliam, aliam juvenilem.

AE. RRRR.

XOITES.

In Delta maritimus intra alveos Thermuticum et Buſiriticum.

Hadriani. X ΞΟΙΤ. L. ΙΑ. *Harpocrates ſtolatus ſtans d. avim, ſ. clavam.* AE. III. (Belley B. L. T. XXVIII. p. 541.) In alio: *Aries ſtans cum globo ſupra caput.* AE. IV. (Zoëga.)

AE. RRRR.

---

a) Iuven. Sat. XV. Aelian. Nat. anim. L. X. c. 24.

MARMARICA.

AMMONIA.

Imperatorium Fauſtinae ſenioris, in cujus averſa: AMMωN. *Caput Iovis Ammonis*, tribuendum cenſet Pellerinius aut loco, in quo celebre Ammonis templum in Marmarica ſtetit, aut Paraetonio, quod teſte Strabone dicebatur quoque Ammonia. [a]) Sed leves ſunt hae conjecturae. Multae Graeciae late ſumptae urbes Ammonis caput numis ſuis intulere; ſin iſtud, poterant etiam addere ejus nomen, quod ipſum fecerunt etiam Mytilenaei Lesbi adſcripto: ΘЄΟϹ. ΑΜΜΩΝ. Equidem non facile in Marmarica opum noſtri argumenti ſterili numo patriam quaererem.

APIS, BATRACHVS.

Imperatorium edidit Pellerinius: (Suppl. III. p. 125.)

Sine epigraphe. Caput Hadriani laur. ✕ L. ΙΘ. *Rana.* AE. III.

Eſt hic numulus ejusdem fabricae, cujus ſunt numi nomorum Aegypti eidem Hadriano dedicati. Conjicit Pellerinius, numum hunc tribuendum *Batracho* Marmaricae portui, et eſſe ex eorum numero, qui patriam ſuam typo eloquuntur, nam βατραχος Latinis eſt *rana*. Pelleriniano huic addo alium fabrica et volumine ſimillimum, ſed tempore priorem, quem nuper muſeo Caeſareo intuli:

- IB. ΚΛ - - - *Caput Claudii laur.* ✕ L. I. *Rana.* AE. III. (Muſ. Caeſ. Baudelot Vtil. de Voy. T. II. tab. 1.)

His addere juvat alium numum Pellerinii. (Rec. III. p. 3.)

L. B. *Bos ſtans.* ✕ *Ibis ſtans.* AE. III.

Pellerinii judicium de Batrachi numis ſi ſequendum putes, licebit numum praeſentem referre ad urbem *Apin* ejusdem Marmaricae Paraetonio vicinam, quam Plinius nobilem religione Aegypti locum vocat. Vide de numis ſimilibus cl. Zoëgam. [b])

PETRA.

Non temere adſenſero Pellerinio, exiſtimanti, *autonomum*, in quo: ΠΕ-ΡΑ. *Delphinus.* ✕ *Tridens.* AE. III. (Rec. III. p. 177.) ad hunc Marmaricae portum poſſe pertinere. Videtur merx Cretica.

---

a) Mel. I. p. 25. b) Num. Aegypt. p. 400.

CYRENAICA.

Propter urbes quinque praecipuas etiam *Pentapolis* dicta, regio ſi qua alia felix a veteribus habita, atque, ut numi ipſi demonſtrant, opibus abundans. Beatae hujus regionis hiſtoriam late ſcripſit Belleyus. [a]) Eo colonos duxit jubente oraculo Battus Therae inſulae rex domo Lacon, ſic dictus propter linguae uſum impeditum, quo tamen malo appulſus in Africam liberatus fuit. Ibi occupato monte Cyra urbem ab hoc Cyrenen dictam in loco amoeno et fontibus irriguo aedificavit. Haec in Graecorum annalibus vera perhibentur. Sed fabula docet, virginem Cyrenen Hypſei Lapitharum regis filiam raptam ab Apolline et huc translatam ex Pelio Theſſaliae monte, a qua urbi nomen factum, atque ex hoc conjugio natum fuiſſe Ariſtaeum. Cyrenes initia ac poſtea vices late perſequitur Herodotus, [b]) ac compendio et dilucide Iuſtinus. [c])

Variam hujus urbis monetam diſtribuimus in numos I. Cyrenaicae liberae, II. Cyrenaicae regiae, III. Romanae.

I. Numi Cyrenaicae liberae.

Deſcribam hic nullo diſcrimine numos *Cyrenes* nomine notatos, ſeu ii ad totam provinciam, ſeu urbem Cyrenen pertineant. Sunt ii inſigni artificio, et abundant in auro, argento, et aere, ut adeo vel haec ipſa nobis ſuperſtes Cyrenes opulentia ſatis comprobet veritatem adagii veteribus familiaris: ὁτι ἐνταυθα ὁ ὐρανος τετρηται, *eo loci coelum hiare*, ex quo nempe hiatu ſubſidia ad vitam beatam omnia delaberentur, cujus adagii meminit Herodotus, [d]) et explicatius Euſtathius. [e]) Egregiam numorum fabricam non mirabitur, cui ex Aeliano conſtat, Cyrenaeos magnos ſumptus feciſſe in homines gemmas ſcalpendi peritos. [f]) Auro abundaſſe Cyrenaeos docuit Palaephatus, [g]) et de eorum numis aureis Pollux: (L. IX. § 62.) ἠν μεντοι, ὡς Αριςοτελης Φησιν, ἐν Κυρηνῃ και τετραςατηρον, και ςατηρ, και ἡμιςατηρον, χρυσα νομισματα. *Et erat auctore Ariſtotele in Cyrene quadriſtater, et ſtater et ſemiſtater moneta aurea.* Sed juvat converſam urbis florentiſsimae fortunam ex Syneſio, qui Cyrenaeus ipſe fuit, diſcere, cujus verba ſunt interprete Petavio: [h]) *Cyrene Graeca civitas, antiquum et venerabile nomen, infinitis olim ſapientum carminibus celebrata, nunc pauper et humilis, ingentiaque ac deſerta ru-*

a) B. L. T. XXXVII. p. 363. b) L. IV. c) L. XIII. c. 7. d) L. IV. c. 158. e) ad Dionys. v. 213. f) V. H. L. XII. c. 30. g) de incred. c. 32. h) de regno p. 2.

dera, cui regia munificentia opus eſt, ſi quid gerere velit vetere illa ſua origine non indignum.

Autonomi:

Epigraphe: ΚΥ. ΚΥΡΑ. ΚΥΡΑΝΑΙΩΝ. Eſt hoc pro ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ. ſecundum dialectum Doricam, quam traxere a Thera inſula, cujus incolae fuere Lacones, ut ſupra docui, et conſentit Strabo: a) ἐστι (Κυρηνη) Θηραιων κτισμα Λακωνικης νησȣ, et Ioſephus: b) Κυρηναιοι το Λακωνων γενος.

Typi: exhibentur his, quae apud Cyrenaeos plurimum valuere, et quorum partem jam expreſsit Antiphanes apud Athenaeum, c) etſi horum nonnulla per jocum commemorantur.

- - - - ἐκεισε δ' ἐκπλεω,
Οθεν διεσπασθημεν, ἐρρωσθαι λεγων
Απασιν ἱπποις, σιλφιω, συνωρισι,
Καυλω, κελησι, μασοις, πυρετοις, ὀποις.

At illuc hinc mari proficiſcor,
Unde divulſi ſumus, cum valedicerem
Omnibus equis, ſilphio, bigis,
Cauli, deſultoribus, mammis, febribus, ſuccis.

Typi celebriores ac magis uſitati ſunt:

Iuppiter Ammon.

Hujus caput barbatum cum cornu arietino obvius typus, et ex ipſis veterum teſtimoniis, quae infra in *ſilphii* typo citabo, monetae Cyrenaicae proprium. Ejus ratio eſt famigeratum templum Ammonis in eo tractu poſitum, ſic ut Dionyſius Periegetes, quod jam advertit Spanhemius, utrumque locum conjungat: d)

Και τεμενος Λιβυκοιο θεȣ, Ψαμαθω ὑπο πολλῃ,
Κυρηνη τ' ἐυιππος, Αμυκλαιων γενος ἀνδρων.

Et fanum Libyci dei, arena ſub multa,
Et Cyrene bonos equos habens, Amyclaeorum genus hominum.

At quaeri poteſt, ſitne caput eodem cornu armatum, at imberbe, quod etiam in his numis ſaepe conſpicitur, ejusdem Ammonis. Ex aliquorum eruditorum ſententia iſtud non repugnaret, nam Pellerinius caput ſimile in numis Teni inſulae revera Ammonis profitetur. Occurrit tamen, verius eſſe Bacchi, cui jure in Cyrenes moneta locus permittendus. Nam ex Libyum doctrina, ut paſsim per librum III. refert Diodorus Siculus, fuit Bacchus Ammonis filius, ac ſingillatim docet ejusdem libri capite 72., eapropter filium Bacchum ſimili facie, nempe cornuta oſtentari. Quare Cyrenaei Ammonis cultui impenſe dediti hujus quoque filio locum in moneta conceſſerint, atque ut a patre diſtinguerent, videntur finxiſſe imberbem. Ejusdem ergo Bacchi caput etiam in Teni numis video. Cur viri eruditi, qui gemmas veteres Ducis Aurelianenſis deſcripſere, in hoc capite imberbi Battum conditorem videant, e) ignoro. Ejus ipſi cauſam non adferunt. In nonnullis Ammonis caput diademate praeterea redimitur, ut in aeneis Ptole-

a) L. XVII. b) de bell. Iud. L. II. c) L. III. p. 100. d) v. 212. e) Tom. I. p. 29.

maeorum Aegypti regum. In aliquibus aureis idem, ut videtur, Iuppiter ſtat ad aram, d. pateram tenens. Liebeus, cum in ſimili juxta ſcriptum legeret ΠΟΛΙΩΝΔΕΥΣ, inde *urbium Iovem* finxit, [a]) at in ſimili magis integro Pellerinii et muſei Caeſarei eſt certus magiſtratus ΠΟΛΙΑΝΘΕΥΣ.

* * *

Silphium, σιλφιον, Latinis *laſerpitium*, qua planta Cyrene cumprimis nobilitata fuit, ſic ut nuspiam alibi laetius excreſceret, et copioſius, et Theophraſtus de ejus tractus plantis loquens addat: ἰδιωτατον δε παντων το σιλφιον, *omnium vero maxime proprium eſt ſilphium*, [b]) et Catullus Cyrenen dicat *laſerpitiferam.* [c]) De ejus praeſtantia, et quomodo tandem apud Cyrenen teſtibus Strabone et Plinio deſecerit, lege doctiſsimum Spanhemium, qui de eo fuſe agit, [d]) et Belleyum. [e]) Hoc ſilphium in plerisque Cyrenes numis atque in ſolis fingitur, ſic ut eo conſpecto aliam opus non ſit numo patriam circumſpicere; nonnunquam alio in averſa typo principe tamen in area minutiore forma comparet. In numo muſeī Medicei, quem olim edidi, [f]) viſuntur ſilphia tria in triquetrae formam diſpoſita. Hujus quoque in moneta Cyrenaica typi jam meminere veteres. Narrat ſcholiaſta Ariſtophanis, [g]) Libyes conditori Cyrenes Batto honoris cauſa obtuliſſe pulcherrimam plantarum ſilphium, Battumque monetae inſculpſiſſe, cui urbis genius manu una regnum, altera ſilphium offert. Ejus vadem citat Ariſtotelem in Cyrenaeorum rep. Cum hoc quidem typo numus hactenus conſpectus non eſt. Heſychius [h]) ait: *Batti ſilphium. Paroemia de iis, qui inſolitos honores conſequuntur; ducitur autem metaphora a Cyrenaeis, qui Battiadis ſilphium tanquam inſigne obtulerunt, quod in praecipuo apud eos honore eſt, ſic ut in eorum numo hinc Ammon, inde ſilphium ſculptum ſit.* Similia narrat Suidas. (ſub ead. voce.) Continetur autem proverbium illud in Ariſtophanis Pluto: [i])

> ἀδ' ἀν ἐι δοιης γε μοι
> Τον Πλϑτον ἀυτον, και Βαττϑ σιλφιον.
> *neque ſi dares mihi*
> *Plutum ipſum, et Batti ſilphium.*

* * *

Palma in Cyrenes numis non infrequens, et merito, nam hanc arborem in ſola Iudaea et Cyrenaica frugiferam praedicat Plinius.

* * *

Victoria in citis quadrigis, in numis aureis. (Liebe Goth. num. Pellerin.)

Videntur hoc typo indicari victoriae in Graeciae ludis a Cyrenaeis relatae. Lege et ſequentia.

* * *

Eques citato curſu, equus liber currens vel gradiens, rota. (Pellerin.)

Tulit Cyrenaica generoſos equos, quare eam etiam a Dionyſio ſupra vidimus dici ἐυιππον, uti et a Callimacho apud Strabonem, qui poſterior eam

a) Goth. num. p. 14. b) hiſt. plant. c) Carm. VII. d) T. I. p. 293. e) B. L. T. XXXVI. hiſt. p. 22. f) Num. vet. p. 303. g) ad Plut. v. 926. h) in Βαττϑ σιλφιον. i) v. 925.

quoque vocat ἱπποτροφον ἀριςην, *optimam equorum altricem.* [a]) Rotae typus frequentem vehiculorum uſum confirmat, nam Pindarus Cyrenen appellavit ἐυαρματον πολιν, *curribus praeſtantem urbem*, [b]) et quadrigarum ſtudio Cyrenaeos ex longo inclytos tradit Xenophon, [c]) et quidem ſic κατ' ἐξοχην, ut, cum maximus Tyrius varia exercitia commemoraret, quibus variae nationes excelluere, ut Cretenſes venatu, Theſſali equitatu, Aetoli praedis agendis etc. addat etiam, τα Κυρηναϊκα διφρειαι, *Cyrenaeos aurigandi arte excelluiſſe.* [d]) Ergo ii Alexandro M. ad Ammonem profecto obtulere CCC. equos ad bellum idoneos, et V. eximias quadrigas teſte Diodoro. [e]) Ipſam vero vehiculorum apud Cyrenaeos licentiam hoſpitibus fuiſſe gravem et damnoſam, lepide conqueritur Alexis apud Athenaeum: [f])

Ανθρωπος εἰναι μοι Κυρηναιος δοκεις,
Κἀκει γαρ ἀν τις ἐπι το δειπνον ἑνα καλῃ,
Παρεισιν ὀκτωκαιδεκ' ἀλλοι, και δεκα
Αρματα, συνωριδες τε πεντεκαιδεκα.
Homo eſſe mihi Cyrenaeus videris,
Nam ibi ſi quis vel unum ad coenam vocaverit,
Adſunt decem et octo alii, et decem
Currus, et bigae quindecim.

* * *

ΚΥΡΑΝΑ. *Caput muliebre.* AE. II. (Pellerin.)

Eſt haec Cyrene Nympha ab Apolline adamata, quae ſecundum Cyrenaeorum mythologiam urbi nomen dedit, ut dictum ſupra.

* * *

Caput Apollinis. Χ. ΚΥΡΑ. *Lyra.* AE. III.

Numi obvii. Cyrenen Apollinis beneficio omnibus bonis auctam, atque hac de cauſa illi impenſe obſtrictam memorat Callimachus ejus urbis nobilis civis: [g])

Ουδε πολει τοσ' ἐνειμεν ὀφελσιμα, τοσσα Κυρηνῃ
Μνωομενος προτερης ἁρπακτυος, ὀυδε μεν ἀυτοι
Βαττιαδαι Φοιβοιο πλεον θεον ἀλλον ἐτισαν.
Neque alteri urbi tot conceſſit bona, quot Cyrenis
Memor veteris raptus (Cyrenes) *neque ipſi*
Battiadae Phoebo impenſius deum alium colunt.

* * *

Ex minoribus typis in Cyrenes moneta conſpicuis memorabile animalculum gliri noſtro domeſtico ſimile, quod in numo Haymiano ad ſilphii pedem excubat, quodque Haymius, qui ejus iconismum ad naturae magnitudinem ſiſtit, et copioſe deſcribit, Hieronymi ἀρκτομυν putat. [h]) Teſtatur Iacobus Bruce in ſuo Abyſſiniae itinerario nuper vulgato, animal iſtud, quod *Ierboa* Arabibus dicitur, nusquam majore copia, quam in Cyrenaica reperiri.

---

a) L. XVII. b) Pyth. Od. IV. v. 13. c) de inſtit. Cyri L. VI. d) Diſſert. XXIII.
e) L. XVII. § 49. f) L. XII. ſub init. g) in Apollin. v. 94. h) Tom. II. p. 149.

* * *

Commune.

Caput Ammonis. X KOINON. *Silphium.* AE. II. (Pembrock, Pellerin.)

Khellius in ſimili, ſed in quo ultima litera deficit, infeliciter *Coenopolin* Cyrenaicae extudit. [a]) Ptolemaeus, qui unus hanc urbem prodit, eam vocat *Καινόπολιν*.

* * *

Magiſtratus nullo dignitatis indicio.

ΠΟΛΙΑΝΘΕΥΣ. in binis Pellerinianis, et muſei Caeſarei. Lapſum Liebei in legendo et explicando hoc nomine ſupra attigi. ΚΥΔΙΟΣ. (Pellerin.) ΘΕΥΦΕΙ. retrograde. (Pellerin Mel. I. p. 144. et Pembrock T. I. tab. V.) ΘΕΥΦΕΙΔΕΥΣ. (Pembrock ibid.) ΙΑΣΟΝΟΣ. (in binis Hunterianis.) ΚΑΙΡΙ. in Mediceo, quem edidi. (Num. vet. p. 303.)

* * *

Non hic omittendus numus editus ab Harduino: [b])

ΔΑΜΩΝΑΚΤΟΣ. *Vir capite diademato, radiato, cornuto ſtans d. victoriolam, ſ. haſtam, pro pedibus aries.* X ΚΥΡΑΝΑΙΩΝ. *Quadrigae.* AV.

Bimardus hujus numi facta mentione cenſuit primum, [c]) eum ex omnibus numis Graecis nobis cognitis eſſe longe vetuſtiſsimum, quoniam Demonactem prodit, qui ex Arcadia evocatus eſt, ut pro Batto IV. puero res Cyrenes procuraret, quod contigerit exeunte altero V. C. ſaeculo, regnante Cyro, ſecundum ea, quae de eo prodit Herodotus. [d]) Idem Bimardus aliquanto ſerius mutavit mentem, [e]) nam cum numum ipſum ad trutinam revocaret, videretque in eo elementum Ω, quod Demonactis aetate repertum nondum fuit, inde collegit, numum eſſe aetatis multo inferioris, et vocabulum inſcriptum aliud non notare, quam magiſtratum Cyrenaicum. Quod ſane veriſsimum, neque adeo neceſſarium exiſtimare cum Winkelmanno, [f]) vel Weſſelingio, [g]) veteris ejus Demonactis in hoc numo renovatam fuiſſe memoriam.

* * *

Recitatis certis Cyrenaicae numis commemorandi etiam, qui eruditorum conjectura huc referendi videntur. Eccos!

1. ΕΥΑ. *Caput Palladis.* *Caput muliebre turritum.* AV. II. III. (Muſ. Caeſ. et alibi.)

2. ΕΥΑ. *Caput muliebre turritum.* *Leo gradiens, cui inſiſtit aquila, ſuperne aſtrum.* AV. III. Editus a me ex Mediceo. (Num. vet. p. 303.)

3. ΕΥΑ. *Caput Palladis.* ΒΑ. *Caput muliebre turritum.* AR. (Muſ. Caeſ. Pellerin Rec. I. p. 136.)

4. ΕΥΑ. *Caput Palladis.* ΒΑΒΙΚ. *Caput muliebre turritum.* AR. (Goltz. in Graec. tab XI.)

a) Append. II. p. 93. b) Mem. Trevoux Août 1727. c) ad Iobert. T. I. p. 98. d) L. IV. c. 161. e) ibid. p. 455. f) Hiſt. art. Vol. II. p. 170. edit. Feae. g) ad cit. loc. Herodoti.

5. ΕΥΑΙΩΝ. *Caput Palladis.*
BABIK. *Caput muliebre turritum.* AV. (Goltz. ibid.)

6. *Caput Palladis galeatum.*
K. *Caput muliebre turritum.* AV. (Muſ. Caeſ.)

7. BA. *Caput juvenile diadematum, et hemicyclis ornatum.*
K. *Caput muliebre turritum.* AV. (Muſ. Caeſ. Theſ. Brand. T. I. p. 264.)

8. BA. *Caput idem.*
NI. *Caput muliebre turritum.* AR. (Muſ. Caeſ.)

9. BA. *Caput Dianae cum pharetra.*
ΠΝ. *Caput muliebre laureatum.* AR. (Muſ. Caeſ.)

10. BA. *Caput muliebre nudum.*
ΠΝ. *Caput muliebre laureatum.* AR. (Muſ. Caeſ.)

11. BA. *Caput muliebre turritum.*
NK. (in monogr.) *Caput Apollinis cum arcu.* AR. (a me editus ex Mediceo num. vet. p. 306.)

12. A. *Caput Palladis.*
K. *Caput muliebre turritum.* AV. (Pembrock tab. V.)

13. ΕΥΑ. *Caput Palladis.*
BIA. *Caput muliebre turritum.* AR. (Muſ. Neumann.)

De numis hic deſcriptis, eorum excellente in paucis fabrica, et quorſum videantur pertinere, alibi fuſius egeram. [a]) Qui ΕΥΑ. inſcribuntur, eos Goltzius, Begerus, Harduinus, aliique hos ſecuti Evae Arcadiae tribuere non dubitaverunt. Recentiores re adcuratius expenſa jure coeperunt veterem hanc ſententiam faſtidire. Nam credibile nullo pacto eſt, Evam Arcadiae oppidum vix cognitum tot ac tam eximios in auro ſignaſſe numos, cum tamen nobiliſſimarum Graeciae urbium et quarum notae fuere opes, raros habeamus ex hoc metallo, plerarumque ſane nullos. Abſtineo argumentis aliis, cum hoc unum omnino ſufficiat ad aſpernanda veterum judicia. Pellerinius, aliique veriſimilius cenſuere, eos Cyrenen avocandos, partim quod ejus copioſi ſunt numi aurei, partim quod citati numi ſpectata fabrica non abludunt a certis Cyrenaicis, quorum utrorumque labor artifices prodit peritiſſimos. Atque hae ſolae ſunt rationes, quibus novae ſententiae patroni nituntur, nam ſpectatis typis nihil habent cum notis Cyrenaicis commune, non ſilphium, Ammonem, lyram, rotam etc: Caput Palladis in nullo certo Cyrenaico conſpicitur. Numus II. forte propius res Cyrenaeorum contingit; nam ſi caput anticae eſt Cyrenes Nymphae conditricis habitae, leo partis averſae facile ad eam ipſam poterit referri, nam bis eam cum leone congreſſam tradidere Pindarus et Callimachus, ut pluribus ibidem docui. [b])
Quod ad numos inſcriptos BA. atti-

a) Num. vet. p. 303. b) pag. 305.

net, exiſtimavit Begerus, το BA. numi ſui, quem loco VII. deſcripſi, et additutum caput juvenile indicare *Battum IV.* Cyrenes regem, et το K partis averſae eſſe literam ἀρχαιεσαν vocabuli Κυρηναιων. At vero idem BA., ut in deſcriptis modo numis vidimus, ponitur etiam frequenter juxta caput muliebre, et in ſimili num. XIII. eſt BIA., in *aliis* pro K variae ſunt literae aliae et monogrammata. Numi fabrica nimium elegans perſuaſit Frölichio, ut omiſſo Batto, cujus aevum tantae capax elegantiae non videtur, hos numos Alexandri M. aetati admoveret, et diviſis literis legeret: *Βασιλεως Αλεξανδρȣ.* [a]) quae tamen ſententia nullam habet veri ſpeciem. Begero ſuppetias tulit Bimardus perhibens, muſeo regio recens illatos fuiſſe numos inſcriptos APK., et BA. vel BAT. ac praeterea K. vel KYP., quas varias inſcriptiones legendas docet: APK*εσιλαȣ* vel BAT*τȣ* KYP*ηναιων*, tribuendos adeo Batto IV. et Arceſilao Battiadarum regibus poſtremis, et quoniam hi reges ſynchroni fuere Cyro et Cambyſi, inde ſequi ait, hos numos omnibus *hactenus* cognitis eſſe vetuſtiores. [b]) Verum *Bimardum* plene refellit Barthelemyus, qui iisdem numis in examen vocatis eum deceptum eſſe docet legendo KYP. APK. pro certo KYPANA, legendo item BAT. pro conſtante in numis BA., ut adeo omne illud ſubſidii, quod Begeri cauſae ex Bimardi praeconio acceſſit, ſuapte evaneſcat. [c]) Ceterum hos quoque numos nunc paſsim ex iisdem cauſis, quas antea dictavi, Cyrenaicos eſſe ſuſpicantur eruditi, quamvis ſpectatis typis nihil habeant Cyrenaici, tam parum ac ii, qui EYA. inſcribuntur, ut adeo iſtud numorum genus plus adhuc lucis deſideret.

Quaeritur denique, quis ſit ſenſus vocabulorum EYA. et BA. in his numis toties occurrentium? Iſtud dubium haud difficulter poſſe expediri cenſeo, ſtatuendo, eſſe decurtata magiſtratuum nomina. Si numi Goltziani loco IV. et V. deſcripti non fallunt, erit EYA. contractum EYAIΩN, quae vox perinde nomen Graecum viri eſſe poteſt, ac *Αλκμαιων*, *Αχαιων* etc. atque id tanto pronius, quoniam magiſtratuum vocabula in numis Cyrenaicis paſsim in caſu recto efferri videmus, et exſtat *Ευαιων* nomen viri proprium apud Ariſtophanem, et Demoſthenem. Eadem ratione το BA. erit forte pro deſcripto plenius apud Goltzium BABIK. Si numi hi revera Cyrenen pertinent, haec compendia facile ex ejus ipſius numiſcertis illuſtrantur; nam in his legere eſt ΘE. et ΘEYΦEI. et ΘEYΦEIΔEYΣ, quae trina exempla ſola tabula V. numorum aureorum in catalogo Pembrockii ſuppeditat. His adde ΔAM. KYΔ. ΠO., quae plenius in aliis ſcribuntur ΔAMΩNAKTOΣ, KYΔIOΣ, ΠOΛYANΘEYΣ, ut erudite advertit Pellerinius. [d])

a Notit. elem. p. 138. b) ad Iobert. T. I. p. 456. c) B. L. T. XXVI. p. 533.
d) Ibid. p. 52.

II. Numi Cyrenaicae regiae.

De numis Demonacti, Batto, et Arceſilao, qui Cyri aetate Cyrenaicam rexere, perperam tributis paullo ſupra egimus. Qui ſequuntur, cum Ptolemaeis congruunt.

MAGAS.

Regis hujus hiſtoriam ac numos ſolita eruditione ac perſpicacia conſcripſit literatae Galliae inſigne quondam decus Belleyus, cum nobilem amethyſtum ex muſeo Ducis Aurelianenſis promulgaret, cui inſculptum caput Magae imberbe diadematum, et cornu Ammonis munitum ſubjecta epigraphe ΜΑΓΑΣ, et ſilphio faciei adſtituto. [a]) Ejus hiſtoriam ſic paucis habeto:

Fuit filius Philippi cujuspiam Macedonis ignobili loco nati, et Berenices, alteris nuptiis Ptolemaeo Soteri junctae. Hic Soter ſubjiciendae ſibi Cyrenaicae intentus, cui primum Thimbro Harpali pecuniis adjutus, deinde Ophellas libertatem ademerant, Magam privignum illi primum expeditioni, deinde cum res e voto ceſsiſſet, regioni captae praefecit. Cum diu in officio permanſiſſet, regni ipſe cupidus a fratre uterino Philadelpho Ptolemaeo deficit, ac praeparato utrinque magnis animis bello tandem in pacis conditiones itur. Mortuus eſt, cum Cyrenaicam ipſos annos L. rexiſſet, V. C. 498. A. X. 256.

Ex uxore Apame Antiochi I. Soteris filia genuit *Berenicen* Ptolemaeo III. Evergetae nuptam.

Numi:

Non hic repeto numos aeneos cum capite Berenices, quae fuit Ptolemaei I. Soteris uxor, et Magae noſtri mater, aut cum capite Ptolemaei II. Philadelphi, quos vide in utriusque moneta, quosque in Cyrenaica et a Maga ſignatos, ex adſtituto monogrammate ΜΑΓ. intelligi dixi.

Caput regis diadematum. ℞ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΜΑΓΑ. *Caput muliebre diadematum dependentibus cincinnis.* AE. II. (Pellerin.)

Cujus ſit caput regium partis anticae, examinandum. Satis apparet, creditum Pellerinio, eſſe caput Magae. Verum collata gemma ſupra citata, quae certum hujus regis caput ſiſtit, per diverſiſsima oris lineamenta viri eruditi ſententiae diffidere cogit. Idem Pellerinius caput averſae eſſe uxoris Apames exiſtimat. Sed neque iſtud adridet. Enimvero capita, quae ſunt in numo praeſente, adeo ſunt ſimilia capitibus, quae offerunt numi aenei inſcripti ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ., quos in moneta Ptolemaei I., quod huic a plerisque tribui ſolent, recitavi, ut, qui ea contendere volet, inficiari non poſsit, eſſe in utrisque eadem. At in his caput anticae eſſe nequit regis Magae, cujus, ut dixi, diverſam effigiem offert amethyſtus; neque eſſe poteſt Ptolemaei I., nam tum caput averſae eſſet ejus uxoris Berenices, ſed hujus numus certus multo diverſum et vultum et capitis cultum offert. Reliquum eſt, ut in utrisque his numis caput anticae tribu-

a) B. L. T. XXXVI. hiſt. p. 18.

amus Ptolemaeo Philadelpho, caput a-verſae ejus uxori Arſinoe, dicamusque, eos omnes in Cyrenaica a Maga ſignatos, inſerta vero Philadelphi et uxoris capita, quod pro Philadelpho Cyrenaicam adminiſtraverat, atque etſi ſubinde defecit, regisque nomen palam uſurpavit, ut vel praeſens numus docet, fieri tamen poterat, ut ſe una regem, una ab Aegypti regibus pendere profiteretur, eodem modo, quo Evagoras olim Cyprius pariturum ſe Artaxerxi Mnemoni dixit, ſed ut regem regi. Et vero numos, de quibus ago, non fuiſſe ſignatos in Aegypto, etſi epigraphen ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. praeferant, inde facile patet, quod nonniſi poſtrema Ptolemaeorum aetate numis aeneis in Aegypto cuſis regum reginarumque capita ſunt illata, his aureae et argenteae monetae reſervatis. Ergo ſignati ſunt in Cyrenaica, praeeunte hoc Magae numo, illis, ſi epigraphen demas, ſimillimo.

Vera Magae effigies ex amethyſto, cujus ſupra memini, capta arietis cornu tempori adſtitutum offert, adſumpto nimirum Iovis Ammonis cultu, cujus templum in contermina Marmarica ſtetit. Simili cultu etiam Ptolemaeum Apionem mox videbimus.

* * *

Caput regis diadematum. ✗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟ - - - *Silphium.* AE. II. (*Pellerin.*)

Hunc numum Pellerinius cum priore Magae conjunxit, ſed tamen inter incertos repoſuit. Cum in hoc caput regis eadem habeat lineamenta, quae ſunt in dicto Magae numo, eum etiam inter numos refero a Maga Philadelphi nomine in Cyrenaica ſignatos.

* * *

BA. *Equus currens.* ✗ MA. *Aries Libycus.* AE. III. (Pellerin Rois p. 202.)

Eidem Magae hunc numum tribuendum puto non modo propter vocabulorum initia, ſed et propter arietem Libycum Cyrenaicae proprium, ut mox in Apione videbimus.

AE. RR.

PTOLEMAEVS vulgo APION.

Mortuo Maga Cyrenaica per filiam Berenicen Ptolemaeo III. Evergetae nuptam ad Aegypti reges rediit. Fratribus Ptolemaeo VI. Philometore et Ptolemaeo VII. Phyſcone diſsidentibus pax ea lege coaluit, ut Phyſconi Libya cum Cyrene cederet. Huic ex Irene concubina natus filius, cui propter macilentiam cognomen Απιων, *non pinguis*, fuit, Cyrenaicam a patre abſtulit, moriensque cum prolibus careret, praeterita cognata Ptolemaeorum gente populum R. regni haeredem ſcripſit V. C. 658. A. X. 96. [a])

Numi:

ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Caput regis imberbe Ammonis cornu munitum.*

---

a) Iul. Obſequens.

℣ ΚΟΙΝ. ΚΥΡ. *Silphium.* AE. (Spanheim T. I. p. 296.)

Aries Libycus. ℣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. *Aquila fulmini inſiſtens.* AE. (Haym. T. II. p. 27.)

Hactenus nullos Ptolemaeo Apioni numos tributos video, ſed non vereor adſirmare, illi in utrumque, quem coram propoſui, jus eſſe. Eorum prior per typum ſilphii Cyrenaicus certo eſt, ac tum dubitari nequit, caput anticae arietis cornu onuſium eſſe Apionis, nam et Magam eodem cultum modo ſupra in amethyſto Ducis Aurelianenſis vidimus. Etiam numus alter per arietem umbroſa cauda conſpicuum Cyrenaicam olet ſecundum ea, quae infra ad Heracleam Cyrenaicae, et in numis Cyrenaicae Romanae monebimus. Neque vero typus ſimilis in numis, quos certo conſiet in Aegypto ſignatos, occurrit. Et vero credibile eſt, Apionem, qui annos XIX. Cyrenaicae regia poteſtate praefuit, ſuam habuiſſe monetam. Novi, in numo ex deſcriptis primo non agnituros caput Apionis illos, qui ejus regis cenſent eſſe capita juvenilia capillis in cincinnos volutis et pendentibus, quae ſunt in gemmis et marmoribus, ſecuti nempe oraculum Fulvii Urſini, cujus deinde ſequaces enumerat auctor anonymus Tomo I. Antiquitatum aenearum Herculan. p. 201. At enim taedet refutandis his virorum eruditorum de hoc Apionis capite judiciis inhaerere, ut univerſe in definiendis capitibus illiteratis, quae veterum monumenta offerunt, multa videmus prodita arbitrarie, multa ridicule.

AE. RRRR.

III. Numi Cyrenaicae Romanae.

Romani Ptolemaei Apionis teſtamento inde ab anno V. C. 658. Cyrenaicae haeredes non tamen continuo haereditatem adivere permiſſa interim populo libertate, qua cum is pacate uti neſciret, Cyrenaicam in provinciam redegerunt, et Cretae conjunctam, quae eadem tempeſtate Romanorum jugum ſubivit, propraetori adminiſtrandam dedere V. C. 688., quae omnia uberius expoſita vide apud Belleyum. [a]) Habemus numos Cyrenaicos magiſtratus R. nomine inſcriptos cum Latinos, tum Graecos, quorum complures edidit Pellerinius, [b]) quos tibi hic ſiſto.

S. CATO. *intra lauream.* ℣ *Sine epigraphe. Aries Libycus.* AE. III. (Pellerin l. c.)

S. CATO. PR. *Sella curulis.* ℣ *Epigraphe et caput Auguſti.* AE. II. (Muſ. Caeſ.)

S. CATO. PROCOS. *intra lauream.* ℣ *Epigraphe et capita oppoſita Auguſti et Agrippae.* AE. I. (Pellerin Rec. I. p. XXIII. Muſ. Caeſ.)

ΠΟΠΙΙΟΣ. *Aries Libycus.* ℣ ΡΟΥΦΟΣ. ΤΑΜΙΑΣ. *Sella et haſta quaeſtoria.* AE. III. (Pellerin l. c.)

ΑΤΛΟΣ. ΠΟΠΙΙΟΣ. L. *Caput Ammonis.* ℣ ΤΑΜΙΑΣ. ΑΝΤΙΣΤΡΑ. L. A.

a) B. L. T. XXXVII. p. 374.   b) Rec. I. p. 10.

Sella curulis intra faſces. AE. II. (Pellerin l. c.)

ΠΟΥΠΙΟC. ΑΝΤΙCΤΡΑ. L. A. *Sella curulis intra faſces.* ✗ ΚΑΙ. ΤΑΜΙΑC. L. *Caput Ammonis.* AE. II. (Muſ. Caeſ.)

Huc etiam pertinent propter typi ſimilitudinem numi Lollii, quos vide apud Morellium in gente Lollia, et de quibus agam diſtincte in ejusdem gentis numis, nam implexa omnino quaeſtio eſt, in qua provincia omnes ii, qui ibi proponuntur, ſignati ſint.

Vaillantius et Havercampus in lectione epigraphes numorum Pupii, quoniam ea in omnibus manca fuit, inſigniter lapſi ſunt, et quoniam in horum uno legere ſibi viſi ſunt ΝΙΚΑΙΕΩΝ, eum aliosque omnes in Bithyniam ablegarunt, in quem ſcopulum impegit etiam Spanhemius a Vaillantio deceptus. [a]) Ex citatis igitur hic Pellerinii numis vera petenda lectio. Pupii numos copioſius explicabo in gente Pupia. Hic tantum adverto, in numis Catonis epigraphen eſſe Latinam, in numis Pupii Graecam. Videntur poſteriores aetate praecedere, retinuerintque Romani, cum primum ea regione potiti ſunt, linguam ibi receptam. Sub Auguſto Cato Latinam induxit.

Magiſtratus habemus in his numis:

Catonem *Praetorem*, tum *Proconſulem.*

Pupium *Quaeſtorem propraetore*, de quibus muneribus vide, quae dicentur in Obſervatis generalibus quarti hujus voluminis cap. I. ſect. II. § 3 et 4.

Ceterum ob ſcriptorum defectum vix aliquid de Cyrenaicae ſub Romanis regimine ſtatui poteſt, quod jam queſtus eſt Pellerinius, et uberius Belleyus in erudita ſua Cyrenaicae hiſtoria. [b])

AE. RRR. cum integri ſunt et ſani.

* * *

Imperatorium Titi edidit Patinus, (Num. Impp.)

ΦΛΑΥ. ΚΥΡΗΝΗ. *Caput muliebre cum proboſcide.*

Eundem numum reſtituit Morellius. [c]) De Veſpaſiano Suetonius: [d]) *Quaeſtor Cretam et Cyrenas provinciam ſorte cepit.* Credibile igitur, a Veſpaſiano in provinciam ſibi pridem cognitam derivata beneficia, unde Cyrene *Flaviae* epitheton receperit.

AE. RRRR.

ARSINOE.

Maritima, olim *Teuchira.*

Autonomum huc refert Pellerinius:

Caput muliebre velatum. ✗ ΑΡΣΙ. ΚΥ. *Cervus ſtans flexo uno genu et reſpiciens.* AE. II.

Praetenſam epigraphen parum eſſe integram ac fidelem, conſultus Blondius adfirmavit Neumanno, quem vide. [e]) Vt adeo dubium ſit, utrum exſtent hujus urbis numi.

AVTOMALA.

Maritima et extrema verſus Africam propriam in caſtelli modum.

Autonomum Pellerinius huc referri poſſe cenſuit: (Rec. III. p. 173.)

---

a) T. II. p. 163. b) B. L. T. XXXVII. p. 377. c) Num. Titi tab. XIII. n. 18. d) Cap. 2. e) Num. pop. P. II. p. 153.

Caput imberbe cum cornu arietis. ✗ ΑΥΤ. (*in monogrammate*) *Herma.* AE. II.

Rationes ſunt primum monogramma, quod tres hujus urbis priores literas includit, deinde caput anticae, quod eſſe Iovis Ammonis ſtatuit. Alterum hoc argumentum ſane infirmum; nam dubitari jure poſsit, placueritne unquam veteribus Ammonem imberbem fingere; ſane in numis, in quibus ipſum vocabulum ΑΜΜΩΝ additur, ut videre eſt in numis Mytilenes, et in illo, quem ſupra in Ammonia Marmaricae citavi, barbatus ſemper eſt, ut taceam obvios tot Aegypti regum numos aliosque innumeros. Supra in Cyrenes numis dixi, veriſimilius eſſe, eo capite proponi Bacchum in parte Ammonis quoque filium creditum. Neque hoc caput in Cyrenaicae ſolum numis, ſed etiam in moneta inſularum Archipelagi ſaepe recurrit. Et cum praeterea monogrammata plerumque varie poſsint reſolvi, ſatis apparet, hujus numi omnem cauſam plane eſſe dubiam, et incertam.

Alium aeneum III. formae ex muſeo Hunteriano huc refert. Combius inſcriptum ΑΥΤΩ. Verum hoc oppidum ſcriptum fuit per O, non per Ω, etſi quorſum hic numus pertineat, ignorem.

* * *

Imperatorios quoque, eosque Alexandri Severi binos video citari:

ΑΥΤΟΜΑΛΗϹ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. ΛΥΒΙΚΗϹ. *Diana venatrix cervum inſequitur.* AE. m. m. (Vaillant.)

Hoc numiſma admodum ſuſpectum, ac jure videtur Pellerinio, [a]) cum quod metropolis dicatur Automala, de quo honore nihil nobis conſtat ex veteribus, qui eam tantum *φρȣριον*, *caſtellum*, dixere, tum quod minus proprie urbs Libyae dicatur, et quod pro orthographiae lege ſaltem ordinaria ſcribendum fuerat ΛΙΒΥΚΗϹ. Alter:

ΕΠΙΣ. ΑΥΤΟΜΑΛΕϹ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟϹ. ΛΙΒΥΚΗ. quem Gorius ex Mediceo promulgavit, hunc quoque maximi moduli. [b]) Numum vidi ipſe, et adulterinum facile agnovi, quod judicium ab aliis etiam cauſis confirmatur, quas alibi commemoravi. [c])

BARCE.

Mediterranea ſecundum Ptolemaeum, quamvis a Strabone aliisque dicatur eadem cum illa, quae ſerius *Ptolemais* eſt appellata, et maritima fuit, de quo vide Cellarium et Spanhemium. [d])

Autonomos hujus urbis edidere Spanhemius, [e]) Pellerinius, et Combius ex Hunteriano:

ΒΑΡ. ΒΑΡΚ. ΒΑΡΚΑΙ. *Caput Ammonis barbatum cornutum.* In alio: *Caput cornutum imberbe.* ✗ *Silphium.* AR. I. II. III.

De ſimilibus capitibus egi in Cyrene et Automala.

AR. RR.

a) Rec. III. p. 173. b) Muſ. Florent. c) Numi vet. p. 306. d) T. I. p. 296. e) l. c.

HERACLEA.

Autonomum edidit Pellerinius:

Caput Ammonis. ☧ ΗΡΑΚΛΕΙΑ. *Aries cauda ſolito longiore et craſsiore.* AE. II.

Heraclea nulla a veteribus in Cyrenaica proditur; tamen cum typus utrinque ſit Cyrenaicus, exiſtimat Pellerinius, numum hunc pertinere poſſe ad eam Heracleam, quam in Libya collocat Stephanus, additque, verveces cum ſimili cauda noſtra quoque aetate in hoc tractu reperiri. Praeclare haec quidem concordant. At quod idem alio loco ad eandem Heracleam revocet autonomum alium per cauſam Palladis in eo expreſſae, quam Tritoniam, atque adeo huic tractui propriam putat,[a]) iſtud, ut verum eſſe poteſt, ita ſolido fundamento deſtituitur.

AE. RRRR.

PHYCVS.

Promontorium cum oppido cognomine, et teſte Syneſio Cyrenaeorum navale.[b])

Autonomus apud Pellerinium:

Caput muliebre adverſum corona faſtigiata tectum. ☧ ΦΥ. *Bos cornupeta juxta palmam.* AE. III.

Rationem auctori, cur numum huc revocet, ſufficit fabrica, et typus palmae. Narrat Seſtinius, in ſimili alio, quem vidit, legi ΜΑΓΝ - - ΑΦΥΡ - - videri ergo potius tribuendum Magneſiae Ioniae.

AE. RRRR.

PTOLEMAIS.

A nonnullis eadem habita cum Barce, ut in hac diximus.

Huc pertinere Pellerinius cenſet ſequentem *autonomum:*

Caput muliebre velatum. ☧ ΑΡΙΣΤΑΓΟΡ. ΠΤΟ - - - *Mulier ſedens d. ſpicas et papaver, ſ. haſtam.* AE. II.

Ex manca epigraphe vix credo certi aliquid pro hac Cyrenaicae Ptolemaide poſſe ſtatui.

* * *

Binos alios cum epigraphe ΠΤΟΛΕΜΑΙ. et typo aquilae ſtantis huc, etſi timide, refert Pellerinius. Malim numos ſimiles largiri Ptolemaeo Epiri regi, cauſas attuli in mea Sylloge I. p. 84.

---

a) Rec. III. p. 175. b) Epiſt. 100.

SYRTICA.

LEPTIS MAGNA.

Gemina fuit in hoc tractu Leptis nomine urbs, una in Syrtica prope Cinyphum fl. cognomine *Magna*, altera magis in occidentem in Byſacene, dicta *Parva* vel *Minor*. Leptis nomine exſtant imperatorii Graeci, et coloniae autonomi. Ad utram referendi ſint, ad ſingulos inquiretur.

Imperatorii.

ΛΕΠΤΙΣ. *Caput Mercurii, pone caduceus*, in numo Auguſti. (Vaillant.)

ΛΕΠΤΙΣ. B. *Caput Mercurii*, in numo Tiberii. (Vaillant, Morelli Impp.)

ΛΕΠΤΙΣ. *Caput turritum*, in numo Agrippinae Germanici. (Seguin Sel. num. p. 317.)

Hi numi, aenei omnes, utrum ad Leptin majorem, an minorem referendi ſint, dubitatum. Conſtat quidem, Leptin Majorem fuiſſe coloniam, at poterant hi numi ſignari, antequam deduceretur colonia. Pro Syrtica aliquod argumentum, quod Cyrenaicae vicinior fuit, in qua numi Graeca lingua inſcripti fuere. Sed Leptis Byzacena vicina Carthagini, atque huic conſtanter paruit. Nullus igitur hic linguae Graecae uſus.

AE. RRR.

Coloniae numi cum Leptis nomine exſtant, iique *autonomi* tantum.

COL. VIC. IVL. LEP. *Caput juvenile galeatum.* ☧ P. SALPA. M. FVLVI. PR. IIVIR. *Bos cornupeta.* (Morelli in Fam. Fulv. Pellerin.)

Eadem epigraphe. Protome juvenilis capite diademato. ☧ L. NEP. L. SVR. PR. IIVIR. *Bos.* (Morelli in Fam. Cornel. Pellerin.)

C. V. I. L. PR. IIVIR. *Caput muliebre, pone ramus.* ☧ C. BALBO. L. PORCIO. *Bos.* (Morelli in Fam. Porc. Pellerin. Muſ. Caeſ.)

COL. VIC. IVL. LEP. *Protome Victoriae.* ☧ M. FVL. COTA. PR. QVIN. *Colonus arans.* (Morelli in Fam. Fulv.)

C. V. I. L. *Caput Solis adverſum radiatum.* ☧ L. CAL. SEX. NIC. AED. *Leo ſtans.* (Florez Med. de Eſpanna Tab. 58.)

C. V. I. L. *Caput nudum barbatum.* ☧ L. SEMP. MAX. M. CAEC. AED. *Bos.* (Ibidem.)

Tiberii numum citat Harduinus, ſed videtur hic idem eſſe cum eo, quem hic numero quartum deſcripſi.

Ad utram Leptin hi numi ſpectent, rurſum diſceptatum. Pellerinius ſatis habuit, variantes eruditorum ſententias commemorare. Addit, Harduinum eos parvae Lepti adjudicare, qui tamen in ſuis numis illuſtratis diſerte majorem Leptin horum patriam agnoſcit. Havercampus in minorem aperte propendet, a) verum argumento idoneo abſtinet. Minorem Byzacenam ſaltem Plinii aetate nondum fuiſſe coloniam, eo argui poteſt, quod is eam *liberam* dicat, quo epitheto ornare colonias non conſuevit; at numi hic citati haud dubie primorum Auguſtorum aetate ſignati ſunt. Qua tempeſtate Major deducta fuerit, definite non conſtat, colonia tamen diſerte vocatur in itinerario Antonini, et tabula Peutingeriana.

Titulus *Victricis Iuliae* exemplo ab aliis petito ſuadet, coloniae auctorem fuiſſe I. Caeſarem, vel Auguſtum. Verum haec ipſa cauſa litem movet Lepti majori, quam vidimus adhuc Tiberii aetate feriiſſe numos Graecos absque mentione coloniae, et favet adeo minori. Nihil in hac cauſa expeditum.

Magiſtratus IIviri. His conſtanter adduntur literae PR., quarum explicatio antiquariorum ſententias diſtraxit, quas enumerat Pellerinius, b) et Florezius. c) Eas veriſimiliter legendas PR*aefectus*, latius oſtendemus in tractatu de coloniis. Alii magiſtratus *Praefectus Quinquennalis*, et *Aediles*.

* * *

De numis epigraphe peregrina notatis, quos huc refert Pellerinius, d) actum in tractatu de numis Phoenicio charactere inſcriptis poſt numos Phoenices.

AE. R.

OCEA.

Maritima a Lepti Magna in occaſum, dicta hodie vetus Tripolis. In MSS. plerumque dicitur *Oea*, aut corrupte aliter. Verum orthographiam reſtituit numus ſequens

Coloniae Ant. Pii. COL. AVG. OCE. *Imperator eques.* (Pellerin Suppl. II. p. 47.)

Quo tempore deducta ſit colonia, non conſtat. Pellerinius cenſet, factum iſtud, quando Hadrianus eum tractum per Iudaeorum ſaevitiam atrociter vexatum novis ſupplementis frequentavit. Verum titulus AVG. conditorem Auguſtum non quidem exigit, ſed mavult.

* * *

Notandi etiam variorum lapſus.

Harduinus Graecum Ant. Pii inſcriptum ΩΙΩΝ. huc, tanquam ad urbem, dictam *Oeam* vocavit. Verum hic nu-

---

a) in Morellii Fam. Fulv. I. p. 41. b) Rec. III. p. 16. c) Med. de Eſp. p. 55. d) Mel.

mus certe eſt Cos inſulae, legendumque ΚΩΙΩΝ. Idem enim numus Ant. Pii cum typo Iunonis pavonibus vectae ab ipſo Harduino inter numos ejus inſulae recenſetur.

Vaillantius et Harduinus ad hanc urbem retulere numos Ant. Pii, in quibus legerunt: C. A. O. A. F. quod explicuere aut *Aelia Oenſis*, aut: *Antoniniana Oenſis*, at perperam ſic lectam epigraphen pro CO. AE. CA., eosque numos eſſe Coloniae Aeliae Capitolinae, erudite docuit Pellerinius. [a])

AE. RRRR.

a) Mel. I. p. 277. et Suppl. II. p. 47.

BYZACENE.

ACHVLLA.

Maritima, varie apud auctores ſcripta *Achylla*, *Acholla*, *Acilla*, *Cholla* etc: Vera lectio ex numis *Achulla*.

Auguſtum, ejusque familiam praeferunt ſequentes:

AGRIPPA. P. QVINC†LI. VARI. *Caput Agrippae nudum.* ℞ AVG. PONT. MAX. *Caput Auguſti nudum inter capita nuda Caii et Lucii.* AE. I. (Liebe pag. 410.)

ACCHVLLA. P. QVINC†LI. VARI. *Caput ſimile.* ℞ AVG. PONT. MAX. *Eadem capita, ſed praeterea infra capita Caii et Lucii:* C. L. AE. I. (Pellerin Rec. I. p. III. Panel ex muſeo le Bret.)

ACHVL. L. VOLVSIVS. SATVR. *Caput nudum.* ℞ *Eadem averſa.* AE. I. (Panel ibid.)

Vulgarunt numos ſimiles Morellius, [a]) Vaillantius, [b]) aliique, ſed cum horum exemplaria vitiata videantur, eorum ratio habenda non eſt, at Liebeus et Pellerinius numos ſuos integerrimos ſpondent.

Vterque numus prior absque dubio ad unam eandemque urbem pertinet, atque inter ſe collatus uterque alter alterum egregie juvat. In Liebeano deeſt urbis nomen, atque adeo vir eruditus, quorſum referendus eſſet, fluctuabat, quem modo Pellerinianus Achullae invicte vindicat. At in Pelleriniano abeſt vocabulum AGRIPPA, et cum adſtitutum caput non ſatis Agrippam referat, dubitavit Pellerinius, an revera ejus caput exiſtimari poſsit. [c]) Sed curam eximit Liebeanus, novumque argumentum ſufficit, lineamentorum fidem in numis extra urbem ſignatis eſſe perexiguam.

Fueritne haec urbs colonia, incertum. Hirtius et Strabo eam *liberam* dixere, Plinius: *Acolitanum oppidum.* Sed neque numus eam coloniam nuncupat. In typis Morellianis legitur IIV - - - quod videretur indicare IIVi*rum*, ſed pro eo vocabulo in nitidoribus binis legitur vel nomen urbis, vel Agrippae.

Magiſtratus P. Quinctilius Varus. Havercampus hunc credidit fuiſſe IIvirum, deceptus nempe pictura Morelliana, de qua mox egi. [d]) Dubium non eſt, Varum hunc, quo tempore cuſi ſunt

a) Impp. in Agrippa, et Fam. Quinctil. b) in Colon. ſub Agrippa. c) Rec. I. p. VI. Mel. I. p. 253. d) ad Morellii Fam. Quinctil.

hi numi, fuiſſe proconſulem Africae, quae provincia, ut videbimus, prae aliis amabat proconſulum nomina monetae inſcribere. Eorum aetas ſatis prope poteſt definiri. Nam cum Auguſtus pontificatum max. iniverit anno demum V. C. 741. et anno proxime ſequente obiverit Agrippa, certum eſt, eos intra hoc biennium ſignatos. Idem Varus anno V. C. 750. praepoſitus eſt Syriae, cujus urbs princeps Antiochia ejus nomine, ut vidimus, ſignavit numos, inſcriptos: ΕΠΙ. ΟΥΑΡΟΥ. Translatus in Germaniam ab Arminio internecione caeditur. V. C. 762.

L. Voluſius Saturninus numi poſtremi. Ejus quoque nomen habetur in numis Antiochiae inſcriptis: ΕΠΙ. ΣΑΤΟΡΝΙΝΟΥ. ΟΥΟΛΟ., quos vide.

AE. RRR.

HADRVMETVM.

Byzacenes urbs princeps.

Autonomum olim edidi ex Mediceo: (Num. vet. p. 307.)

Caput muliebre velatum, pone ſceptrum. ☧ HADR. *Caput Neptuni, ante quod tridens.* AE. III.

Typus pro urbe maritima. Eundem numum jam recitavit Holſtenus, ſed perperam Hadriae Galliae Cisalpinae tribuit. (Not. ad Steph. p. 9.)

AE. RRRR.

Imperatorii caput Auguſti offerunt, omnes a Pellerinio editi. (Rec. III. p. 17.)

HADR. AVGVSTVS. *Caput Auguſti nudum.* ☧ CAESAR. *Caput nudum I. Caeſaris, ante quod lituus, pone aſtrum.* AE. m. m.

APR. FA - - - - PROCOS. VII. V. EPVL. *Caput, ut videtur, Auguſti nudum.* ☧ HADRVM. *Protome capite velato barbato, quod pileo peregrinae formae integitur, ſ. ſpicas.* AE. II.

APR. FA. MAX. COS. PROCOS. VII. VIR. EPVLO. *Caput, ut videtur, Auguſti nudum.* ☧ C. LIVIN. GALLVS. PRO. PR. *Elephas anteriore pede ſerpentem calcans.* AE. II.

Poſteriores duo numi varia memoratu digna offerunt, I. Fabii Maximi omnes titulos, quos inter rarior VIIviri epulonum, qui etiam memoratur in numis gentis Coeliae. Conſules Fabii Maximi, quorum uni praenomen Paulli, alteri Quinti, memorantur ad annos V. C. 743. 744. At aenigmati ſimile videtur praepoſitum APR. quod reſolvere neglexit Pellerinius, tum etiam, quod in uno eodemque numo hinc proconſul, inde propraetor proditur. An Fabium Hadrumetini honoris cauſa, quod forte patronus urbis ſuae eſſet, inſcripſerunt monetae additis muniis, quae per vices geſsit? quo modo Gaditani municipem ſuum Cornelium Balbum, Caeſarienſes Bithyniae Veidium Pollionem apud ſe natum in numos ſuos intulerunt. II. *Gallus*, cognomen

gentis Livineiae nondum ex numis cognitum. III. Typus elephanti ſerpentem calcantis, qui idem eſt in denariis I. Caeſaris obviis. Videntur Hadrumetini in ejus dictatoris gratiam hoc typo uſi; alioqui fuiſſe eos illi devotos, arguit numus primo loco citatus.

Allati numi inter coloniae numos referri non poſſunt, cujus mentionem non faciunt. Quin eam primum a Trajano deductam coloniam, arguit inſcriptio Gruteriana, in qua ei *Trajanae* epitheton additur. a) Plinius eam adhuc inter oppida libera recenſet, at Ptolemaeus coloniam vocat.

AE. RRR.

a) pag. 362.

ZEVGITANA.

CARTHAGO.

Olim potentiae Romanae aemula, ſubinde V. C. 608. ab Romanis eodem, quo Corinthus anno everſa in ruderibus aliquamdiu jacuit, donec V. C. 632. lege Rubria deducta colonia, et prima quidem extra Italiam, lecto ejus deducendae IIIviro C. Graccho, et appellata *Iunonia* ex vetere urbis numine. Haec Livius, [a]) Plutarchus, Appianus, aliique. Neglecta paullo poſt iterum abolitis C. Gracchi actis, [b]) tum et vetantibus prodigiis [c]) novos illuc colonos deduxit I. Caeſar eodem, quo et Corinthum reſuſcitavit, anno, ut narrant Dio, [d]) Strabo, [e]) Pauſanias. [f]) Factum iſtud Dio inter acta anni V. C. 710., qui fuit I. Caeſaris poſtremus, refert. Cum Dione conſpirat Appianus, qui narrat, Carthaginem centeſimo et altero anno, ex quo diruta eſt, deductam coloniam. [g]) Repetitum beneficium ab Octaviano V. C. 725. refert Dio, [h]) nam Lepidus, cum partem ejus habitatoribus orbaſſet, jus coloniae ſuſtuliſſe videbatur, fuitque ſedes proconſulis Africae veteris. Neque deinceps defecit ſplendor, nam ab Herodiano una Roma inferior, et certaſſe cum Alexandria de principatu dicebatur [i]). Quam urbis gloriam ſic eleganter praedicat Auſonius: [k])

Conſtantinopoli adſurgit Carthago priori,
Non toto ceſſura gradu, quia tertia dici
Faſtidit.

Autonomos Carthaginis, quamdiu ſui juris fuit, quique Carthagine ipſa ſignati eſſent, nullos certos habemus. Complures edidit *Pellerinius*, aliique, quos, quia Punice inſcripti ſunt, eſſe in hac urbe cuſos magis conjecerunt, quam auſi ſunt adfirmare, neque certi aliquid licebit ſtatuere, donec de literarum Punicarum valore primum, deinde ipſa Poenorum lingua plus conſtabit. Exſtant magno numero numi aurei, argentei, aenei, quos, quia Punicam habent epigraphen, in Carthaginienſium quidem moneta jure putamus, tamen quia operis elegantiam praeferunt plane Siculam, tum et typos Siculos non raro imitantur, invaluit communis opinio, ſignatos fuiſſe in ea Siciliae parte, quae diu in Poenorum poteſtate fuit. Eos hoc loco non recenſebimus,

a) in Brev. L. LX. b) Plut. in C. Gracch. c. 13. c) Appian. Punic. c. 136. d) L. XLIII. § 50. e) L. XVII. f) L. II. ſub init. g) Bell. Pun. ſub fin. h) L. LXII. § ult. i) L. VII. k) Carm. 286.

quia jam bis iſtud ſuit peractum, primum in numis Panormi Siciliae, quo loco monetae hujus Punico-Siculae metallum, typos, aliosque modos enarravimus, deinde in diſſertatione Phoenices nummis adjecta, in qua epigraphen Punicam in examen vocavimus. Ex omnibus cauſis apparet, Carthaginienſes liberos moneta ſignata non fuiſſe uſos, ſed aurum et argentum, aes mercis loco fuiſſe. Etenim ſi, ut alibi, ejus valuiſſet uſus, ſequeretur ſane, magno eam numero, ut in tanto imperio, tantisque opibus, hodieque ſupereſſe, ejus certum aliquem, ratumque fuiſſe modum, formam, pondus, quibus facile ſe diſcerneret, perinde ac moneta Romanorum, Athenienſium, aliorumque, et in primis adeo ſcientiae noſtrae incunabulis rem Carthaginienſium monetariam fuiſſe cognitam, de qua tamen in hunc usque diem diſceptatur. Gravis argumenti inſtar eſt, quod ſcriptores veteres in praeda Carthaginis bis a Scipionibus captae argenti illati ſolum pondus memoraverunt, cum tamen Livius aliique in praedae *Hiſpanienſis*, Macedonicae, Aſiaticae parte non argenti modo inſecti pondus, ſed facti etiam et ſignati ſoliti ſint meminiſſe. Non diſsimulo, in praeda, quam C. Duillius victis prima pugna maritima Poenis extorſerat, teſte inſigni columna roſtrata numerari *aur*OM. CAPTOM. NVMEI etc. *argen*TOM. CAPTOM. PRAEDA. NVMEI. etc. CAPTOM. AES. etc. Numerum vide apud Ciacconium ejus monumenti interpretem. At enim probari nequit, captos hos numos proprie fuiſſe Punicos. Neque enim is tota ea expeditione Africam unquam adivit, ſed ante, ac poſt commiſſam in Liparae conſpectu pugnam Siciliam obivit, urbes alias a Poenorum obſidione liberavit, alias cepit. Quae quidem jam vel una cauſa ſatis perſuadet, memoratam praedam conſtitiſſe partim numis omnis metalli urbium Sicularum, partim Punico-Siculis, quos Panormitanos, ut dixi, vocamus. Lego in dialogo Platonis, cui nomen Eryxias, tali Carthaginienſes moneta uti. Parvo corii fruſto illigatum eſt aliquid ſtateris ſummum magnitudine, quid vero ſit illud; quod illigatum eſt, nemo novit, niſi qui iſtud faciunt. Illo deinde obſignato pro numismate utuntur. Haec narratio etſi fabulae videatur propior, cum alioqui is dialogus inter Platonis nothos referatur, tamen ne ſingi quidem iſtud potuiſſet, ſi qua cognita fuiſſet ejus populi ſignata pecunia. Ceterum Ariſtides quoque auctor eſt, Carthagine numos ſcorteos valuiſſe. [a]) Habuit ergo Carthago iſtud quoque cum Corintho commune, quod, ſicut urbs utraque eodem anno fuit everſa, eodem deinde anno deducta colonia ſurrexit, ſic utriusque, quamdiu ſui arbitrii fuit, certos numos non habemus.

Coloniae Carthaginis pauci exſtant, ſuntque:

ARISTO. MVTVMBAL. RICOCE. SVF. *Capita duo jugata nuda imberbia.* ℞ VENERIS. KAR. *Templum 4. colum-*

a) Orat. II. Platon. p. m. 145.

narum. AE. I. (Muſ. Caeſ. Pellerin.)

Alius ſimilis, *ſed epigraphe averſae:* COL. KAR. VEN. (Bayer lengua de los Fenic. p. 367.)

Quorum ſint duo capita partis adverſae, ambiguum. Sunt, qui Caii et Lucii Agrippae filiorum putent. Templum Veneris in gentis Iuliae gratiam aedificatum Carthagine, et in moneta propoſitum videtur. Pellerinius in ſuo magiſtratum legit ARISIO, quod impugnat Bayerius, [a]) et jure, nam ipſe nuper ſimilem nactus ſum cum luculento ARISTO. Sane et ARISTO Zeugitanus inter legatos ſubſcriptus legitur in tabula aenea apud Gruterum. [b])

Magiſtratus SVF. explendus SVF*fetes*, qui Carthagine libera principem locum obtinebant. Livius agens de Carthaginienſibus: [c]) *Senatum itaque Suffetes*, *quod velut conſulare imperium apud eos erat*, *vocaverunt*. Paulus diaconus apud Feſtum: [d]) *Sufes conſul lingua Poenorum*. Vocabulum duxit Scaliger ab Hebraico צפה *ſpeculatus eſt*, *exploravit*, ac tum illi Suffetes idem erant, quod apud Spartanos ἐφοροι. [e]) Forte melius alii a שפט, *judicavit*, unde שפטים *judices*. Hi igitur Suffetes haud dubie indicantur vocabulo hujus numi truncato SVF. Fors coloniae Carthaginis IIviris Suffetum nomen inditum in memoriam aetatis praeteritae, Romanis haec ἀυτονομιας ludicra non gravate indulgentibus. Enimvero in binis tabulis aeneis imperante Auguſto confectis, in quibus civitates Apiſia et Siagitana, utraque Zeugitanae, hoſpitium feciſſe cum Silio Aviola leguntur, ſubſcriptos videas Suffetes, in una quidem: EGERVNT. HASDRVBAL. IVMMO. HASDRVBAL. HANNONIS. CHINISDO. SVFETES. in alia: AGENTE. CELERE. MILCHONIS. GVLALSAE. FILIO. SVFETE. [f])

Vocabulum MVTVMBAL in Plauti quoque Poenulo occurrit praedicante Hannone. ſe eſſe *Carthaginienſem Muthumballis filium*. [g])

AE. RR.

Carthaginis honorifica fit mentio in numis Severi et Caracallae, deinde Diocletiani et ſequentium Caeſarum, ſed quos, quia commatis Romani ſunt, hoc loco pro inſtituto praetereo.

* * *

Africa a Vandalis occupata proprios ex eadem gente habuit reges, quos inter fuit Hildericus, cujus nomine ſignatus Carthagine numus proditur.

D. N. HILDERIX. REX. *Caput regis imberbe diadematum*. ✠ FELIX. KART. *Mulier ſtans extenta utraque manu ſpicas geſtat*. AR. III. (Seguin Sel. num. p. 51. Muſ. Lefroyanum.)

Praeſtantiſsimus hic eſt numus, idemque rariſsimus. Vſitatum fuit aevo inferiore, urbes *Felicis* cognomento ornare. In numis aevi Diocletianei obvium eſt legere *Felix Karthago*, in aliis huic noſtro fere coaevis legitur: FELIX. RAVENNA, FELIX. TICINVS. Typus averſae reſtitutus eſt ex citatis Diocletiani et ſequentium numis.

* * *

KARTHAGO. *Figura militaris ſtans*

a) l. c. Iſagog. b) pag. 470. 1. c) L. XXX. c. 7. d) in Sufes. e) L. III. Canon. f) Gruter p. 470. 1. 2. g) Act. V. 2. 34.

ſ. haſtam. X XII. *in aliis* XXI. *in aliis* XLII. *Caput equi frenatum.* AE. II. (Hunter, Muſ. Caeſ. Patin Impp. p. 12. Florez T. I. p. 317.)

Gilimere Hilderici ſucceſſore a Beli-[illegible]ſtiniani duce devicto, et deleto [illegible] imperio, Africa ad vete-[illegible]os Romanos redivit, ac tum de[illegible] id genus numi videntur fuiſſe ſi[illegible]ati, et ex memoria veteris inſtituti *ca[illegible] acris equi* in moneta propoſitum, de quo vide plura in moneta Panormi. Fabrica horum numorum fere barbara, et omnis conformatio facile ſuadent, eos huic aevo deberi, nam his ſpectata fabrica ſimiles ſunt numi inſcripti INVICTA. ROMA, additis etiam notis arithmethicis XX. aliisque, quos opinamur percuſſos Gothis in Italia everſis, ut dicemus ad hos numos Gothorum regum monetae ſubjectos. Ceterum de ſenſu numerorum, quos numi hi praeferunt, nihil audeo adfirmare.

AE. R.

Numi a variis Carthagini coloniae tributi.

Iuvat in eundem locum conferre numos varii generis ac modi, non quod ſignatos Carthagine auſim adſerere, ſed quod fuere non pauci, qui Carthaginem iis patriam adſignaverunt, ut adeo, cum aliquem tamen locum obtinere debeant, hac eos includi ſtatione maxime opportunum exiſtimem. Perlectis iis, quae ad ſingulos adnotabo, arbitretur denique lector, utrum in incertis ſint putandi, an certo cuidam populo absque erroris metu permittendi.

1.) IMP. CAESAR. DIVI. F. C. C. I. P. *Caput Auguſti nudum.* X M. AGRIP - - - *Caput Agrippae nudum.* AE. I. (Pellerin Rec. I. p. XXII. Muſ. Theupoli p. 657. Morelli Impp. iu num. Agripp. ſed ubi perperam legitur C. C. I. B. numusque tribuitur Babbae.) Sed jam ſatis conſtat, omnes hos numos eſſe coloniae Parianae Myſiae, legendumque: C. G. I. P., ut in hac diximus.

2.) PERMIS. P. CORNELI. DOLABELLAE. PROCOS. C. P. CAS. D. D. *in area* C. P. *Mercurius rupi inſidens d. caduceum. In numis Tiberii.* AE. I. (Beger Th. Br. T. II. p. 97. Morelli Impp. et in Famil. Cornel.)

3.) PERMIS. P. DOLABELLAE. PROCOS. C. L. GAVIO. CAS. *in area* C. I. P. *Typus idem. In numo Tiberii.* AE. m. m. (Muſ. Piſan. Tab. V.) In hoc numo perperam lectum fuiſſe C. L. pro C. P., docent alii numi ſimiles, et jam advertit Pellerinius. (Rec. I. p. VIII.)

4.) PERMISSV. P. DOLABELLAE. PROCOS. C. P. - - - *Mulier velata ſedens d. pateram, ſ. haſtam. In numo Tiberii.* AE. I. (Vaill. in colon. et in fam. Corn. Morelli in fam. Cornel., qui eum ſerius reſtituit in Impp. Tab. X. ſed in area reliquis vitiatis comparet praeterea litera I.

5.) PERMISSV. L. APRONI. PRO-

COS. III. C. SEX. POM. CELSO. *in area* C P / I A *Mercurius rupi inſidens d. caduceum.* *In numo Tiberii.* (Pellerin Lettres p. 152.)

6.) PERMISSV. L. APRONII. PROCOS. III. *Caput Mercurii, retro caduceus.* *In numo Druſi jun.* (Vaill. in Colon. et in fam. Apron. Morelli in Impp. et in fam. Apron.)

7.) PERM. DOLABELLAE. PROCOS. C. P. G. CAS. *Caput Mercurii.* *In numo Druſi jun.* (Pellerin. Mel. I. p. 260.)

Cum his conjungo ſequentes:

8.) IMP. C. D. F. P. M. P. P. *Caput Auguſti nudum.*
C. I. C. P. I. S. P. D. V. S. II. VIR. *in medio:* P. P. D. D. AE. II. (Pellerin Mel. I. p. 259. Morelli in Auguſt. Tab. XXXIII. n. 21.)

9.) IMP. C. D. F. A. P. M. P. P. *Caput Auguſti nudum.*
C. I. C. P. I. S. P. D. V. S. P. IIVIR. *in medio:* P. P. D. D. AE. II. (Arigoni Tom. IV. in Colon. tab. 2.)

10.) IMP. C. D. F. A. P. M. P. P. *Caput Auguſti nudum.*
CRISPPVS. I. IIVIR. *in medio:* P. P. D. D. AE. II. (Arigoni Tom. II. tab. 1.)

11.) TI. CAE. IMP. V. *Caput Tiberii nudum.*
CICRISPDVSPIIVIR. *in medio:* PPD D. AE. (Muſ. Caeſ.)

12.) TI. CAE. IMP. V. *Caput Tiberii nudum.*
C. I. C. P. I. S. P. D. V. S. [illegible] *in medio:* P. P. D. D. AE. [illegible] (Pellerin Mel. I. p. 259.)

TI. CAE. IMP. *Caput Tiberii nudum.*
CICRISPPVS. IIVIR. *in medio:* PP DD. AE. II. (Arigoni Tom. I. in aliis Coloniis tab. 2.)

14.) TI. CAESAR. IMP. P. P. *Caput Tiberii nudum.*
L. A. FAVSTVS. D. C. BASSVS. II. VIR. *Mulier velata ſedens d. pateram, ſ. haſtam, in area:* P. P. D. D. AE. II. (Morelli in fam. Corn. tab. 4. et in numis Tiberii tab. XIII.)

Conjungo item ſequentes:

15.) *Caput Auguſti nudum, prae quo lituus.*
M. EGN. Q. OCT. IIVIR. S. P. S. C. *intra coronam.* AE. II. (Morell. Impp. tab. XXXIII. Vaillant. in Egnatia.)

16.) P. S. S. C. *Caput Auguſti laur.*
L. CAEL. CLEM. FL. TI - - *Apex.* AE. III. (Neumann, Morelli Impp. tab. XLV.)

17.) *Caput Auguſti nudum, prae quo lituus.*
C. LOLLI. ITE. M. DOM. IIVIR. P.

S. S. C. *Figura militaris galeata baſi inſiſtens d. haſtam.* AE. III. (Vaill. in Colon. p. 48. Idem in fam. Lollia. Morelli in fam. Lollia, ſed cum capite Tiberii.)

18.) *Caput Tiberii nudum.*
C. LOL[illegible]. M. DOM. IIVIR. P. S. S. C. *Mulier velata ſedens d. pateram, ſ. haſtam.* AE. III. (Vaill. in Colon. et in fam. Loll. Morelli in Impp. et in fam. Lollia.)

19.) P. S. S. C. *Caput Tiberii laur.*
A. VERGILIVS. - - - IIVIR. *Mars galeatus nudus ſtans d. haſtam, ſ. parazonium.* AE. III. (Muſ. Caeſ.)

20.) P. S. S. C. *Caput Tiberii laur.*
L. CAEL. - - - *Typus dubius.* AE. III. (Muſ. Caeſ.)

21.) MINEIA. M. F. *Caput muliebre.*
P. S. S. C. *Templum.* AE. III. (Muſ. Caeſ. Morelli in fam. Mineia.)

22.) P. S. S. C. (*literis retrogradis*) *Caput juvenile dubium.*
- - NVN. L. SVL - - *Templum.* AE. III. (Muſ. Caeſ.)

De primis ſeptem citatis numis haec habeo virorum eruditorum judicia:

Begerus cenſet, numum ſuum ſignatum Carthagine. Poſſe quidem literam C notare etiam Clupeam, atque id tanto magis, quoniam ea urbs teſte Plinio promontorio Mercurii inſedit, quem numi ſimiles impreſſum habent, ſed abſterretur eo, quod eam Plinius *liberam* dicit. Literas C. P. CAS. D. D. C. P. explet: *Caius Publius CASſii Decreto Decurionum Curaverunt Poni.* Verum haec lectio refellitur numis 3. et 7. Cum Begero ſentit Schlegelius. [a]

Havercampo Carthago item placet, (in fam. Cornel. p. 140.) verum argumenta petit ex numis, quos nunc conſtat eſſe Apameae Bithyniae, aliisque inſcriptis P. S. S. C., de quibus jure dubitatur, an Carthaginienſium moneta ſint. Explet deinde epigraphen: *Curarunt Poni Carthaginis Antiquae Suffetes Decreto Decurionum Coloniae Patrono*, numi autem Piſani: *Caio L - - - GAVIO. Carthaginis Antiquae Suffete Coloniae Iuliae Patrono.*

Perizonius in epiſtola ad Morellium, ut teſtatur ibidem Havercampus, literas CPCASDD explicat: *Curaverunt Poni Coloniae Auguſtae Saldes vel Sabatrae Decuriones.*

Mazzolenus quoque numum ſuum Piſanum Carthagini tribuit, et ſeparatis violente epigraphes literis legit *Colonia Carthago Pia Iulia*, facitque auctorem numi ſui L. Gavium Caſſium. Variat iterum in iis legendis, aut potius fluctuat in ſingulari diſſertatione, quae exſtat in muſei ſui Piſani P. II. p. 265.

Harduinus numum Patris Achaiae tribuit, et literas explicat more ſuo: *Coloniae Patrenſis Cives Auguſtum Salutant Decreto Decurionum.* [b]

Vaillantius aliud non docuit, quam

a) Morelli Impp. T. I. p. 588. b) Opp. ſel. p. 132.

numos Dolabellae nomine inſcriptos ſignatos fuiſſe in Africa.

Numum cum mentione L. Apronii ejus commentatores Vaillantius et Havercampus in Africa cuſum adſerunt, et veriſimiliter Lepti, quoniam hujus quoque numi Mercurium ſiſtunt.

Poſtremus Pellerinius, quo loco numum ſede I. propoſitum deſcribit, non abhorret ab eorum ſententia, qui eos numos Carthagine percuſſos opinantur. At cum ſerius numum loco 5. citatum ederet, eos *Paradae* ejus tractus oppido mediterraneo tribuit, legendo literas ſic diſpoſitas C P / I A *Colonia Iulia PArada* et alios ejus generis, in quibus C. C. I. P., explicando: *Colonia Campeſtris* vel *Concordia Iulia Parada.* Sed jam monui ſupra ad numum I., numos inſcriptos C. C. I. P. eſſe Parii Myſiae.

Quae ergo horum numorum vera patria? et quis horum virorum, quorum hic varias ſententias deſcripſi, vero propiora edixit? Iſtud enim vero perquam difficile. In Africae hoc tractu ſignatos P. Dolabellae, et L. Apronii proconſulum nomina haud dubie evincunt. L. Apronius Africae proconſul memoratur a Tacito ad annum V. C. 773., cujus nomen exſtat etiam in numo Hipponis liberae. Hunc in tertium annum proconſulatu functum docent numi 5. et 6. Et videtur hic annus 773. ejus poſtremus fuiſſe, nam anno ſequente Blaeſum a Tiberio in Africam miſſum idem refert, a) eique prorogatam provinciam in annum ſequentem 775., b) qui geſto feliciter adverſus Tacfarinatem bello Imperator dictus eſt, ultimo exemplo collati in privatum ejus tituli. P. Dolabellam ad annum V. C. 777. Africae proconſulem idem prodit, qui Tacfarinatem tandem in acie occidit. c) at neceſſe eſt, eum jam anno praecedente 776. fuiſſe proconſulem, docente iſtud numo 7. cum capite Druſi junioris, qui eodem anno obiit.

De provincia certo cum conſtet, de urbe magna lis. Qui Carthaginem malunt, argumentum idoneum nullum adferunt. Nituntur unice litera C, ſed a qua variae urbes incipiunt. Quin cenſeo, Carthaginienſes ad notandam urbem ſuam litera K fuiſſe uſuros, nam in omnibus certis ejus urbis numis reperimus K, non C, quod elementum in ſcribenda Carthagine valuit in numis ſub ipſum Diocletiani aevum ſignatis cum epigraphe: *SALVIS. AVGG. FELIX. KART.* Eodem exemplo Carthago Nova Hiſpaniae fere conſtanter K uſurpat. Paucis ut abſolvam, viris eruditis Carthago placuit, quia urbem aliam, cui literae C. I. P. poſſent competere, in eo tractu, in quo ſignatos hos numos conſtat, non reperere. Et mallem ſane prae Carthagine Clupeam, cui magnopere favet typus Mercurii monti inſidentis, cum teſtetur Plinius, eam in Mercurii promontorio ſtetiſſe, in quam ſententiam timide propendiſſe Begerum ſupra diximus. Nequidquam abſterreri ſe paſſus eſt teſtimonio *Plinii*, qui Clupeam *liberam* dixit, nam in hac ſententia το C non *Coloniam*, ſed *Clupeam* notaret, et videmus in hoc tractu ſignatos fuiſſe numos cum inſcriptione

a) Annal. L. III. c. 35. ſeq. b) ibid. c. 58. c) L. III. c. 23. ſeq.

Latina etiam ab urbibus, quae coloniae non fuere.

Tum vero ad Pellerinii quoque Paradam aggrediamur. Quo hanc malit, argumentum ei fortiſsimum praebet epigraphe numi 5. C P / I A Nam quo minus litera C poſsit notare Carthaginem, aut urbem aliam ab hoc elemento incipientem, illud obeſſe putat, quod rara ſint exempla, cum urbi tituli honorifici adduntur, urbis vocabulum praecedere, ſequi titulos, cum contrarium fere conſtanter in uſu fuerit. Secundum hanc legem ait primam literam C. notare *Coloniam*, I. *Iuliam*, ſupereſſe adeo, ut το PA. urbem ipſam indicet, quo nomine cum in eo tractu praeter Paradam Hirtii alia non fuerit, neceſſe videri, huic uni hos numos adjudicandos. *Facile in Pellerinii ſententiam deſcenderem, ſi id oppidum vel mediocre* aliquod nomen habuiſſet. A nemine praeterquam ab Hirtio memoratur, idque tantum per caſum belli, quo ſaepe loca obſcuriſsima ſolent innoteſcere. Narrat enim, Scipionis equites ex praelio profugos perveniſſe ad oppidum Paradam. [a]) Verum an credibile, numos tam illuſtres, et maximi etiam moduli, eximiae etiam fabricae, et ſuperbo proconſulis nomine inſignes in obſcuro oppido ſignatos, cum in ea ora eſſent urbes illuſtres Carthago, Vtica, Hippon etc. in quibus moneta proconſularis cuderetur. Accedit, ſi colonia fuit, ut cenſet Pellerinius, et quidem alicujus nominis, quod praeclari hi numi arguerent, cur a geographis praeteritur?

Ex his ſatis apparet, numos hos ſpiſsis adhuc tenebris involvi. Id unum indubitatum mihi videtur, quomodocunque urbis ipſius epigraphe legenda eſt, eos in conſpectiore aliqua ejus regionis urbe ſignatos, quod tamen ex indiciis hactenus notis decidi vix poterit. Poſtremum adverto, quod forte prodeſſe horum numorum explicatui poſsit, Mercurium eodem modo ſedentem exſtare in certis numis Panormi.

Quod ad inſcriptorum magiſtratuum lectionem attinet, animadvertendum, fere in omnibus citatis poſt vocabulum PROCOS. occurrere literam C, quae quam varie a viris eruditis expleta fuerit, ſupra vidimus. Indubitatum, eam ad ſequens magiſtratus nomen pertinere, ac tum veriſimile eſt, eam ſignificare *Curante*, ſic ut ſingularum inſcriptionum ſenſus ſit:

In numis 2 et 4. *Curante Publio* CAS. (quod eſt pro *Caſca* aut alio cognomine ignoto) *Decreto Decurionum*.

In numis 3 et 7. *Curante Publio* GAVIO. CAS*ca*.

In numo 5. *Curante* SEX*to* POM*pejo*, vel POM*ponio* CELSO.

Huic conjecturae lucem praeſtant numi obvii vicinae Vticae, in quibus poſt nomen proconſulis paſsim legitur v. g. A. M. GEMELLVS. F. C., de quarum literarum probabili ſignificatione vide, quae ibi dicentur.

* * * *

Numi ſequentes ab 8. usque 14. propter averſae literas verum ſunt aenigma, quod antequam quis ſolvere tentet, certum eſſe oporteret, ſintne ipſae

a) Bell. Afric. c. 87.

literae in numis punctis diſcretae, an non. Sin illud, ſingulae per ſe erunt principium vocabuli; ſin hoc, poterunt literae plures conjungi ad conſtituendum vocabulum. Punctis eas diſcrevere Morellius, Pellerinius, et ſemel Arigonius, ut adcurate expreſsi, atque hac fiducia Havercampus Harduino plenus eas ſic explet: IIVIR*i* C*oloniae* I*uliae* C*arthaginis* P*oſuerunt* I*n* S*ignum* P*iae* D*evotionis* V*oto* S*oluto* P*ublice*, P*ecunia* P*ublica* D*ecreto* D*ecurionum.* [a]) At in numo integro muſei Caeſarei, tum et in binis Arigonianis puncta abſunt, quo ſuſpicio mihi ſuborta eſt non levis, nimia, et ſemper periculoſa antiquariorum diligentia in alios quoque hujus generis numos haec puncta irrepſiſſe, quod viderint horum numorum poſſeſſores. Verum quando etiam ab his vinculis liberi ſumus, ſunt tamen alia, quae explicationem impediunt. Nam etſi plures etiam literas jungas, apta vocabula vix conſicies. Tamen re omni ſolicite expenſa veriſimillimum viſum, literas omnes το IIVIR. praecedentes aliud non indicare, quam praenomen, nomen, et cognomen IIviri, ut ſemper alias, ſic ut exemplo numi XI. prima et ſecunda litera C. I. ſint ἀρχικῶς praenominis et nominis, reliquae cognomen conſtituant, quo admiſſo erit C. I*ulius* CRISPVS, ut revera Iulium Criſpum reperit Glandorpius. CRISPPVS, vel CRISPDVS forte barbarae in colonia dialecto debebitur, et quae hoc vocabulum ſequitur, litera P, quae tamen ex Pelleriniano abeſt, forte Criſpi agnomen indicat. Nolo tamen hanc ſententiam pertinacius tueri, quia forte vere ſingulis literis puncta interponuntur, quod me ignorare dixi, ac praeterea ſi, ut a nonnullis promulgatum videmus, litera quarta eſt certum P, creſcit difficultas in eliciendo nomine *Criſpi.* Ex numo muſei Caeſareo nihil audeo adfirmare, quia is eo loco vitium fecit.

Ad haec incerta accedit etiam horum numorum patria incerta. Probabile eſt, eos Vticam pertinere, in cujus moneta perfrequens eſt P. P. D. D., ut etiam mulier velata ſedens, qualem poſtremus numus exhibet. Singulare eſt in his numis: IMP. C. D. F. A. P. M. P. P. id eſt: IMP*erator* C*aeſar* D*ivi* F*ilius* A*uguſtus* P*ontifex* M*aximus* P*ater* P*atriae.*

* * *

Procedant jam numi a numero 15. ad 22. deſcripti. In iis explicandis neſcio, an magis mirere eruditorum opiniones diſsidentes, an eorum inconſtantiam et ſecum ipſis pugnam, ex quo apparet, nullo eos opportuno argumento nixos ad eos illuſtrandos acceſſiſſe, cum praeſtaret ſane, relinquere aliquid diei pleniorem fors olim lucem ex monumentis magis loquacibus ſuppeditaturae, quam tot inanibus conjecturis inſpergere paginas, in quibus obtrudendis multo moleſtiſsimus ſaepe eſt Havercampus. Paucis ut horum ſententias commemorem, Vaillantius literas numi 15. S. P. S. C. legit: *Sumptibus* P*ublicis* S*enatus* C*onſulto*, cenſetque numum percuſſum Romae ab Egnatio et Octavio IIviris aedium locandarum.

a) In Morellii Impp. T. I. p. 375.

etc: [a]) Alio loco literas P. S. S. C. explicat: *Poſuere Suffetes Carthaginis*, [b]) putatque adeo, eos numos cuſos Carthagine. Harduinus, qui numum XVII. Vticae tribuit, legit *Poni Suo Sumptu Curaverunt*. At Perizonius: [c]) *Pecunia Signata Senatus Conſulto*, cum quo ſentit etiam Havercampus. [d]) Verum idem alio loco ſententiam Vaillantii de Suffetibus et numis Carthagine cuſis approbat. [e]) Alio loco legit: *Publico Sumptu Senatus Conſulto*. [f]) Idem ſimiles numos jam ſignatos putat Corinthi, [g]) jam Vticae, [h]) jam Romae ex S. C. [i]) Bimardus legit: *Publico Sumptu Statuam Conlocaverunt*. [k]) Poſtremum de his diſſerenti Neumanno certum videtur Hiſpaniam eorum eſſe patriam, etſi de urbe non conſtet. Argumenta capit a typo apicis in ejus regionis numis obvii, et adſinibus magiſtratuum nominibus. [l]) Sed occurrit illud, ſi moneta Hiſpanienſis ſunt, neceſſe eſſe, multos etiam effodi in Hiſpania, ac tum vehementer mirarer, eos attentiſsimi Florezii aciem fugiſſe, qui cum numos omnes patriae ſuae contento ſtudio perſequeretur, horum numulorum ne verbo quidem meminit. Hactenus igitur inter numos coloniarum incertos reponendi. Monendus hic lector, me aliquando opinatum, numos 19. 20. pertinere Paeſtum Lucaniae, ſic ut ex epigraphe P S / S C ſuperiores duas literas putarem indicare contractum Paeſti nomen, inferiores *Senatus Conſulto*. [m]) At nunc contentis numis aliis hic deſcriptis, et quoniam nunc certum mihi eſt, in iis proponi caput Tiberii, cum tamen Italiae continentis urbes Auguſtorum aetate monetam non amplius ſignaverint, omnes ii adimendi Paeſto certe ſunt. Numum XXI. Morellius tribuit familiae Mineiae, at perperam, ut monebo in numis familiarum.

* * *

Obſervandum adhuc, Vaillantium per ſuum coloniarum opus numos non paucos a I. Caeſare usque ad Trebonianum Carthagini coloniae tribuiſſe, quos nunc certum eſt, aliorſum pertinere. Ita numus Iulii Caeſaris eſt certus Sinopes Paphlagoniae, in quo figendo erravit etiam Morellius, ejusque commentator Schlegelius, [n]) reliqui inde ab Agrippina ſen. ſunt omnes coloniae Apameae Bithyniae, adeo ut Carthaginis Coloniae numos ſaltem certos oſtentare non poſsimus, praeter eos, quos ſupra in Carthaginis numis certis recitavi.

* *

HIPPO LIBERA.

Vrbs maritima prope Vticam, cujus numos ac hiſtoriam eleganter deſcripſit eruditus Blondius. [o]) Propter aquarum irrigua teſte Plinio dicta fuit *Diar-*

a) in fam. Egnat. b) In Colon. incert. Auguſti, et in fam. Lollia. c) Num. Conſul. p. 276. d) ad Morell. in Lollia. e) Fam. Cornel. p. 142. f) in Fam. Mineia. g) in Egnatia. h) in Lollia. i) in Fam. Mineia. k) ad Iobert. T. II. p. 140. l) Num. pop. et urb. p. 255. m) Catal. muſ. Caeſ. T. I. p. 25. n) Impp. T. I. p. 78. o) B. L. T. XXXIX. p. 549.

rhytus, quo diſcernebatur ab altero Hippone Numidiae, qui, quoniam regibus olim parebat, dictus erat *Regius*. Fuiſſe eam coloniam, diſerte dixit Plinius junior,[a]) ſed etiam ſolus, nam ſcriptores reliqui, ut et numi, coloniae mentione abſtinent. Erraſſe ergo Plinium exiſtimat Blondius, non modo propter reliquorum auctorum ſilentium, ſed multo magis, quod ea urbs in numis dicitur LIBERA, quod vocabulum, inquit, opponitur coloniae. At enim vereor, ut utraque cauſa ſatis ſit valida. Ennam Siciliae fuiſſe municipium, numi invicte docent, tamen Plinius ſenior non modo collatum hunc honorem diſſimulat, ſed plane Ennam inter urbes Siciliae ſtipendiarias refert.[b]) Neque etiam ſatis cauſae reperio, cur titulus *Liberae* adverſetur coloniae. Fuit in Hipponis vicinia municipium Thiburſica, apud quam bina reperta ſunt marmora inſcripta:[c])

RESP. MVNICIPI. SEVERIANI. ANTONINIANI.
LIBERI. THIBVRSICENSIVM.

Si municipium dici potuit liberum, neſcio, cur non et colonia. Nonnullas vero colonias prae aliis plura habuiſſe privilegia, quorum fiducia *liberas* ſeſe profiteri poterant, ejusque tituli admodum incertam fuiſſe ſignificationem, docebimus in tractatu de urbibus autonomis et liberis. Auctores alii, tum et numi Hipponem coloniam non adſerunt, ſed neque negant. Enimvero neque Agrigenti, neque Panormi numi, eodem, quo Hipponenſes, aevo ſignati, coloniae nomen addidere. Ceterum haec adverſus Cl. Blondium adlata argumenta ejus tamen non ſunt momenti, ut plane evincant, unius Plinii teſtimonio ſtandum, Hipponem coloniam adſerentis, niſi forte Hippo ſub Tiberio, quo imperante ejus numi ſunt ſignati, libera quidem fuit, ſerius autem deducta colonia, et verum adeo dixit Plinius.

Autonomi:

LIBERA. *Caput muliebre velatum.* ℞ HIPPONE. *Mulier adverſa ſtans capite tutulato d. ſurſum elata, ſ. caduceum cum ſpicis.* AE. fere II.

Tres hujus generis hactenus cogniti, unus eſt in muſeo Caeſareo, alter apud Seguinum, (ſel. num. p. 13.) tertius in Pembrockiano. (Part. II. tab. 10.) at typos deſcripſi ex nitidiſsimo muſei Caeſarei, nam Seguinus in ſuo perperam roſam vidit, pro qua in noſtro manifeſtus eſt caduceus cum ſpicis. Pembrockianus etſi idem eſt, tamen vel ex iconismo ſatis apparet, aevo fuiſſe adroſum. Capite anticae videri poſsit propoſita Iulia Tiberii mater. Typo poſticae credo exhiberi Venerem Vraniam ſumma religione in hoc tractu cultam. Moleſta eſt Seguini explicatio in antica deam Liberam, in averſa deam Hipponam videntis.

Mirum, Hipponem in numis eſſe generis feminini, cum tamen auctores veteres et hunc Zeugitanae Hipponem, ſive Diarrhytum, tum et alterum Nu-

a) L. IX. ep. 33. b. L. III. p. 163. c) Shaw Voyage T. I. p. 220. 221.

midiae, ſive Regium, marem faciant.

AE. RRR.

Imperatorii bini ſub Tiberio ſignati hactenus cogniti, quos Blondius ex inſigni muſeo olim Enneryano unicos edidit, ſed tertium jam ex Pembrockio novimus.

Epigraphe et caput nudum Tiberii. ℞ HIPPONE. LIBERA. *Iulia velata ſedens d. pateram, ſ. facem, per medium numi majore charactere ſcriptum* IVL. AVG. AE. II. (le Blond.)

Proponitur in hoc numo Iulia Tiberii mater ſpecie Cereris, et videtur eſſe Ceres Africana, de qua Tertullianus: [a]) *Viduas Africanae Cereri aſsiſtere ſcimus.*

Eadem adverſa. ℞ DRVSVS. CAESAR. HIPPONE. LIBERA. *Caput nudum Druſi jun.* AE. II. (le Blond.)

Eadem adverſa. ℞ L. APRONIVS. HIPPONE. LIBERA. *Caput Druſi jun. nudum.* AE. II. (Pembrock P. III. tab. 48.)

De L. Apronio procos. Africae vide, quae notavimus ſupra in numis incertis Carthagini tribui ſolitis p. 142.

AE. RRR.

PARADA.

De numis huic urbi tributis egi mox ſupra in numis Carthaginis coloniae.

VTICA.

Maritima prope Bagradae oſtia, Carthagine everſa regionis princeps, et Catonis violenta morte celebrata.

Autonomi incomperti; quos nonnulli huc vocavere, ſunt Tudertis Vmbriae.

Municipii nomine exſtant copioſi, et ſub uno Tiberio ſignati. Quis municipii auctor fuerit, diſceptatur. Gellius Vticam in antiquis municipiis numerat. [b]) Dio de Octaviano: [c]) τȣς Ουτικησιȣς πολιτας εποιησατο, *Vticenſes civitate donavit,* a quo beneficio profectum *Iuliae* cognomen videtur.

Typus in omnibus idem: *Mulier velata ſedens d. pateram, ſ. haſtam*, quae eſt ipſa Iulia Auguſta; nam ad ſimile ſignum in numo muſei Theupoli adſcriptum legitur: AVGVSTA. MATER. PATRIAE. [d]) et confirmatur magis numo Hipponis, de quo proxime egimus.

Epigraphe in his numis, quos vide omnes apud Vaillantium:

1.) M. MVN. IVL. VTICEN. DD. PP. i. e. *Municipes Municipii Iulii Vticenſis.*

2.) C. VIB. MARSO. PR. COS. NE. vel NER. CAE. Q. PR. A. M. GEMELLVS. F. C. DD. PP.

3.) C. VIB. MARSO. PR. COS. DR. vel DRV. CAE. Q. PR. T. C. RVFVS. F. C. DD. PP.

4.) C. VIB. MARSO. PR. COS. II. L. CAECILIVS. PIVS. IIV. M. M. I. V.

a) L. I. ad uxorem c. 6. b) L. XVI. c. 13. c) L. XLIX. § 16. d) pag. 664.

5.) C. VIBIO. MARSO. PR. COS. II. SEX. TADIVS. FAVSTVS. IIVIR. M. M. I. V.

6.) C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. C. CASSIVS. FELIX. A. IIVIR. DD. PP.

7.) C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. CAELIVS. TAX. AV. IIVIR. DD. PP.

8.) C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. C. SALLVSTIVS. IVSTVS. IIV. M. M. I. V.

Alium cum ſimili epigraphe, ſed mire implexa, et neſcio, an feliciter tentata explicatione, vide apud Liebeum. a)

9.) M. M. IVL. VTI. DD. *in medio numi* P. P. ☧ *Caput Iuliae velatum, pone ſceptrum.* (Morelli in num. Liviae tab. III. n. 6.)

Magiſtratus.

Proconſul: C. Vibius Marſus in omnibus his memoratur, atque ex additis numeris I. II. III. docemur, eum triennio hoc magiſtratu functum. Ejus muneri ſua nunc aetas adſignanda. Ex Tacito diſcimus, anno V. C. 770. Africae proconſulem fuiſſe Furium Camillum, qui Tacfarinatem primus impetiit, fuditque. b) Eidem ſucceſſor datus L. Apronius docente id ipſum Tacito, c) qui victum item ab hoc proconſule Tacfarinatem V. C. 773. memorat. Quo definite anno proconſulatum adiverit, hiſtoricus non prodit, at iſtud docent numi 5. et 6., quos ſupra in numis Carthaginis deſcripſi, in quibus hic L. Apronius dicitur PROCOS. III. Nam cum ex his conſtet, L. Apronium in triennium praefuiſſe Africae, anno vero 770. proconſul fuerit Camillus, et anno 774. Blaeſus, ut refert Tacitus, d) neceſſe eſt, tres L. Apronii annos incidere in V. C. 771. 772. 773. Annis 774. 775. Africae praefuiſſe Blaeſum, tum annis 776. 777. P. Dolabellam, ſupra in numis Carthaginis docuimus. Quis Dolabellae datus fuerit ſucceſſor, dicere non habeo. Iſtud certum, Vibium anno V. C. 779. Romae in ſenatu adfuiſſe, cum cauſa Smyrnaeorum diſceptaretur, ut refert Tacitus. e) Igitur annus I. proconſulatus Vibii Marſi reſpondet anno V. C. 780. aut uni ſequentium, ex quibus poſtremus eſſe poteſt annus 784., quoniam eo primum proconſule quaeſtores memorantur Nero et Druſus Caeſſ. Germanici filii, et hi eodem hoc anno caeſi fuere.

Quaeſtor propraetore. Sic dicuntur Nero et Druſus Caeſares honoris cauſa, nimirum ut legendas cenſeo ſiglas Q. PR., de quo agam copioſe in tractatu de Quaeſtoribus pro praetore in numis.

IIviri: in nonnullis. In numis 6. et 7. poſt IIvirorum nomina legitur A. et AV. dubia ſignificatione. Vaillantius explet legendo *Augur*, vel *Auguſtalis.*

a) Goth. num. p. 298. b) Ann. II. 52. c) Ann. III. 21. d) Ann. III. 35.
e) Ann. IV. 56.

DD. PP. Vaillantius explicat: *Decuriones Poſuere.* Havercampo etiam placet: *Decreto Decurionum publice poſita* nimirum ſtatua Iuliae in his numis propoſita. Vterque vir eruditus a ſcopo longe aberravit. Nam ecquam ſignificationem dabunt iisdem literis PP. DD., quae occurrunt pariter in numis 8. 9. 10. etc. quos ſupra in numis Carthagini vulgo tributis deſcripſi, in quibus non modo ſtatua nulla eſt, ſed ne typus quidem ullus, ac nuda tantum epigraphe? Eidem huic ſtatuae Havercampus aliique applicant quoque literas F. C. in numis 2 et 3 Vticae noſtrae, ſic ut ſecundum eos epigraphe: GEMELLVS. F. C. DD. PP. ſignificet: *Gemellus* ſtatuam in hoc numo depictam *faciundam curavit, Decuriones poſuere.* Hanc explicationem admittendam nullo pacto cenſeo, etſi per annoſum virorum eruditorum conſenſum altas jam radices videatur egiſſe. At multa vera diu credita per ſeveriorem criſin falſa ſunt comperta. Enimvero I. ſententia haec arbitraria prorſus eſt, nihilque opportunum, quod perſuadeat, adfertur. II. Inſolens prorſus eſt ratio, ſeu numos ſpectes, ſeu marmora, ut unus dicatur unam eandemque ſtatuam *faciendam curaſſe*, alter *poſuiſſe.* Et quid tandem vocabulo *Poſuere* notabitur, quod Decurionibus ex hac ſententia tribuitur? an ſumptus, aut procuratio? ſed utrumque horum jam praecepit Gemellus; an dedicatio? verum ſi iſtud eſſet, haud dubie ex uſitata formula ſcriptum fuiſſet DD. pro PP. quod reſponderet Graeco in numis ſaepe occurrenti ΑΝΕΘΗΚΕΝ, *dedicavit.* III. Falſa inſuper eſt haec opinio; nam ſi Gemellus ſtatuam hanc faciendam curavit, is aut ſumptus ad perficiendum hoc opus contulit, aut conſilium et procurationem. At neutrum vindicare ſibi Gemellus poteſt, nam idem etiam de Rufo in numo 3. praedicatur, nempe: RVFVS. F. C. DD. PP. IV. Falſa praeterea ex eo, quia paullo antea monui, literas PP. DD. ſcriptas etiam eſſe in numis, in quibus ſtatua nulla ſiſtitur, ut in numo 9. ex numis in Carthagine laudatis.

Quocirca nemo non videt, alium ab his literis ſenſum extorquendum, quam qui hactenus iis eſt tributus, atque ut rem paucis abſolvam, ajo, eas non ad ſtatuam Liviae, ſed ad ipſos numos, eorumque fabricam ac modum pertinere. Iſtud de literis F. C. collati alii numi facile docent. Ipſo docente Havercampo in denariis inſcriptis EPPIVS. LEG. F. C. poſtremae hae literae monent, Eppium Scipionis in Africa legatum eos in belli praeſentem uſum *faciendos curaſſe.* Eadem ille cum Vaillantio docet ad numos aeneos Oppii, et Sempronii Atratini, quorum titulis eaedem literae adduntur. Cum ergo in his literae F. C. ad monetae fabricam referantur, cur iis in his, de quibus agimus, numis alius ſenſus adfingitur? Quod hic literis F. C. indicatur, illud in numis 2. 3. 4. 5. 7. ſupra in Carthagine colonia deſcriptis ſolo C. notatur, quod haud dubie *Curante* legendum, ſic ut ſenſus obvius ſit, eam monetam ſignatam *Permiſſu Dolabellae Procoſ. Curante P. Gavio Caſca*, quo modo ſaepe in marmoribus Graecis opus aliquod a ſenatu populoque imperatum le-

gitur curante illud (ἐπιμεληθέντος) hoc vel illo, cujus exempla paſsim proſtant in Miſcellaneis Sponii, aut quo modo L. Sulla tempore belli Mithridatici monetam in Peloponneſo feriri juſsit procurante opus iſtud Lucullo, ut narrat Plutarchus. [a])

Reſtant explicandae literae DD. PP. vel PP. DD. Eas jam vidimus ſupra in Carthagine inter numos huic urbi a nonnullis tributos inde a numero 8 usque ad 14, in quibus ſemper ſcribitur PP. DD., et fere ſemper in medio numi loco typi, ſequiturque nomina IIvirorum. In Vticenſibus noſtris ſcribitur: A. M. GEMELLVS. vel: T. C. RVFVS. F. C. DD. PP. In tot coloniarum numis obviae ſunt literae DD., vel EX. DD., quae nemine hactenus repugnante lectae ſunt EX. *Decreto Decurionum*, nimirum praecipientium pecuniam ſignari. Multo id clarius elucet ex numis vicinae Babbae, in quibus: DD. PVBLIC. vel: EX. CONSENSV. DEC., id eſt: *Decreto Decurionum publico*, vel: *ex conſenſu decurionum*, quae epigraphe non utique ad typum, aut ſtatuam, ſed ad pecuniam referenda eſt, niſi dicere velimus, palmam arborem, quae in Babbae numis viſitur, aut bovem cornupetam decreto decurionum fuiſſe poſitum. Praeeuntibus ergo his numis libenter has literas DD. PP. explicarem legendo: *Decreto Decurionum Publico*, ſed turbat geminatum P, quod multitudinis item numerum exigit. Quid ſi legendum ſtatuamus: *Decuriones probavere?* ſic ut ſenſus ſit: A. M. GEMELLVS vel: T. C. RVFVS. hos numos *Flandos*, vel *Feriundos*, vel *Faciundos Curavit*, *Decuriones Probavere*. Conſtat ex veteribus, opera publica, quae, ut perſicerentur, elocata fuere, ſubinde a magiſtratu fuiſſe examinata, inquiſitumque, an ad praeſcriptum fuerint confecta. Livius: [b]) *Eo anno C. Furius Pacilus, et M. Geganius Macerinus cenſores villam publicam in campo Martio probaverunt.* Idem alibi: [c]) *Petentibus* cenſoribus, *ut ex inſtituto ad ſarta tecta exigenda, et ad opera, quae locaſſent, probanda anni et bimenſis tempus prorogaretur etc.* Ovidius loquens de condito in Circo Herculis templo ait: [d])

Si titulos quaeris, Sulla probavit opus.

Magis idonea eloquuntur lapides. Carolus Neapolis ad hunc ipſum Ovidii verſum recitat marmor:

M. MANILIVS. M. F.
L. TVRPILIVS. L. F.
DVOMVIR.
DE. SENATVS. SENTENTIA
AEDEM. FACIENDAM. COERA
VERVNT. EIDEMQVE
PROBAVERE.

Inſcriptio pontis Fabricii apud Gruterum, [e]) ſed quam correctius edidit Fabrettus, [f]) haec habet:

a) in Lucullo. b) L. IV. c. 22. c) L. XLV. c. 15. d) Faſt. VI. v. 212. e) F. 260. 3. f) Inſcript. p. 240.

L. FABRICIVS. C. F. CVR. VIAR.

FACIVNDVM. COERAVIT

EIDEMQVE. PROBAVEIT.

Confer ſimile marmor aliud apud Gruterum. a) Ad eundem modum fieri poterat, ut Gemello, vel Rufo feriundae hujus monetae mandaretur negotium, ſic tamen, ut decurionum conlegium ſibi jus reſervaret, in juſtum ejus pondus, et ſi ad praeſcriptum ſignata eſſet, inquirendi, eamque ratam habendi, aut ſecundum hactenus dicta probandi.

a) Pag. 187. 4.

NVMIDIA.

Reſtant ad finiendam geographiam numismaticam extremae in occaſum Africae regiones Numidia, et Mauretania. Vtraque regio usque ad Caeſarum aetatem in numis ignota, ſi numos Iubae I. demas, magis deinde ſub regibus, quos Caeſares impoſuere, coepit inclareſcere. Horum regno a Caligula everſo fuit una colonia Babba, quae deinceps numos ferire perrexit, quorum poſtremus exſtat cum capite Galbae. Tamen deinceps in numis Hadriani, Antonini Pii, et Commodi, ſed commatis Romani, fit mentio Mauretaniae, ſcripto conſtanter MAVRETANIA, quos olim in ſerie ſua dabimus. Iam ergo, qui ab Hiſpania Luſitanica Oceano Atlantico adſita Apolline Moneta duce viam ingreſsi ſumus, itinere, ſi curſum ſpectes, velut Circenſi, ad eundem Oceanum revertimur, viſi nobis ex continente in vicinas inſulas Fortunatas transgreſsi, ibique longi laboris mercede beari, ſi modo iis, quae hactenus ſcripſi, eruditi lectoris videar ſuffragia promeritus.

HIPPO REGIVS.

Vrbs S. Auguſtini epiſcopatu clara, ſed numorum ſterilis; nam quos inſcriptos C. G. I. H. P. A. huic largitus eſt Vaillantius, eſſe Parii Myſiae, in huius coloniae numis docuimus.

VAGA.

Numos literis Africanis inſcriptos huc refert cl. Dutens. a) Sed de numis ſimili charactere notatis egimus in tractatu de numis Phoeniciis.

a) Expl. de quelq. méd. p. 67. et 132.

MAVRETANIA.

CAESAREA, *antea IOL.*

A Iuba juniore ſic in Auguſti gratiam appellata. Fuit urbs maritima in Mauretania Caeſarienſi. Hiſtoriam illuſtris hujus urbis ejusque monumenta multa eruditione expoſuit Belleyus. [a])

Autonomos et *Imperatorios* Tiberii et Iuliae literis Africanis notatos Pellerinius, quod iis nomen *Iol* contineri cenſuerat, huc refert, [b]) de quibus pauca attigi in tractatu de numis Phoeniciis.

BABBA.

Mediterranea in Mauretania Tingitana, quam Plinius ait eſſe *coloniam Auguſti*, appellatam *Iuliam Campeſtrem*, [c]) quos titulos numi quoque confirmant.

Coloniae nomine ſunt cum capite Auguſti, (Pellerin.) Agrippae, (Morelli Impp.) Claudii, Neronis, Galbae, quos vide apud Vaillantium et Morellium.

Epigraphe: C. C. I. B. vel: Col. I. BA. vel: COL. C. I. BA. additur ſemper vel DD vel DD. PVBL. *Decreto Decurionum* PVBLico, vel EX. CONS. D. vel DEC. vel plenius: EX. CONSENSV. DD.

Typi: in numis Auguſti *Livia velata ſedens d. pateram, ſ. haſtam.* In aliis: *palma, bos undis innatans, caput Aeſculapii, pons, bos cornupeta.* Sunt apud Vaillantium. *Figura rupi inſidens d. ancoram, ſ. cornucopiae*, in numo Claudii. (Arigon.)

Tituli: *Iulia*, *Campeſtris*, uterque ex numis, et Plinio. Quia huic *colonia Auguſti* dicitur, exiſtimat Harduinus, deductam ab Auguſto, dictamque Iuliam, quia et Auguſtus Iulius. Sed Vaillantius deductam a Iulio, cujus propterea nomine gloriatur, auctam ab Auguſto conjicit. Mallem praeferre priorem Harduini.

AE. R.

CILI, *ZILIS.*

Fuit Zilis ſecundum Plinium in ora ipſius Oceani, et dicta Plinio *Colonia Auguſti Iulia Conſtantia.* Florezius huc referendum conjectat numum inſcriptum CILI. [d]) quem aliquando ratione typi Celtiberorum urbi incertae tribuerat. Res etiam nunc incerta.

---

a B. L. T. XXXVIII. hiſt. p. 90. b) Rec. III. p. 150. Mel. I. p. 143. c) L. V. § 1.
d) Med. de Esp. T. III. p. 50.

REGES NVMIDIAE ET MAVRETANIAE.

Ex regibus Numidiae, quorum perpetuam ſeriem habemus apud Reineccium, et Belleyum, [a]) opes numiſmaticas ſero tandem offert Iuba. Eas una cum regum genealogia deſcriptas reperies apud Sponium, [b]) et Frölichium. [c])

IVBA I.

Hiempſalis filius. In bello civili Pompejanas partes ſecutus I. Caeſaris duces Africam infeſtantes magnis detrimentis adficit. Ipſe tandem junctis cum Scipione copiis ad Thapſum a Caeſare victus inter magnificas epulas una cum M. Petreio mutuis vulneribus occumbit V. C. 708.

Numi:

REX. IVBA. *Caput regis barbatum peregrino cultu, juxta ſceptrum.* X *Epigraphe Numidica. Templum octo columnarum.* AV. (Pembrock Tab. XI. Muſ. reg. Gall. teſte Beauvais.) AR. III. obvii.

REX. IVBA. *Protome Victoriae.* X *Eadem epigraphe. Equus liber currens.* AR. III. (Muſ. Caeſ.)

Caput Iovis Ammonis. X *Eadem epigraphe. Elephas.* AR. mixti I. II. (Muſ. Caeſ. Pellerin Rec. III. p. 144.)

Caput muliebre elephanti exuviis tectum. X *Eadem epigraphe. Leo gradiens.* AE. II. (Pellerin l. c.)

In numo I. caput regis barbatum et cultu peregrino proponitur. Nonnihil huc conferunt verba Strabonis, qui Mauros comam in cincinnos cogere et barbam alere teſtatur, [d]) et narrat Suetonius, I. Caeſarem adhuc juvenem in altercatione ejusdem Iubae barbam invaſiſſe. [e]) Eundem *bene capillatum* dixit Cicero. [f]) In nonnullis id genus numis capitis ornatus conſtare plumulis videtur. Literas epigraphes, cujus hactenus explicatum nemo reperit, Punicas plerique ſtatuunt, ſed forte verius ſunt putandae Numidicae a Punicis diſtinctae, quod jam opinatus eſt Pellerinius. [g]) Numus alter nomen quidem regis, non item caput ſiſtit, tamen Iubae I. jure tribuimus, cum quod epigraphe ejusdem formae literas exhibet, quales nu-

a) B. L. T. XXXVIII. hiſt. p. 90. b) Miſc. p. 147. c) regg. vett. num. p. [illegible]
d) L. XVII. p. m. 1184. e) in I. Caeſ. c. 71. f) Leg. agrar. II. c. 22. g) l. c.

mus prior, tum quod hactenus in certis Iubae II. numis characterem Numidicum non obſervavimus. Averſa ſiſtit equum citato curſu, nam tractus is jam vetere aevo a propagine generoſorum equorum claruit. Perrari hujus numi picturam olim vulgavi. a) Numi duo poſtremi regis neque effigiem, neque epigraphen praebent, tamen eidem Iubae vindicare illos non veretur Pellerinius, quod in his item ejusdem rationis eſt epigraphe, quae in praecedentibus. Apparet ergo, in has usque plagas *Iovis Ammonis gloriam propagatam*, et elephantum ut *Aegypti et Libyae*, ſic et Numidiae fuiſſe ſymbolum.

In omnibus his numis ut eadem eſt epigraphe, eadem literarum forma et ordo, ſic et in ipſa literarum Numidicarum ſe conſequentium ſerie interceptas videas literas XX ϟ. In citato aureo Pembrockiano praetenditur ſcriptum XXXX ϟ, ſed vereor, ne ejus numi pictor poſtremos duos characteres, qui vere ſunt Numidici, incautius in X mutaverit. Viri eruditi non pauci notis his indicari regni annos credidere, capto haud dubie judicio ex numis filii Iubae II., et nepotis Ptolemaei. Ergo Belleyus, quem in eadem fuiſſe ſententia, et ſidem numo Pembrockiano habuiſſe video, b) non veretur Iubae tribuere annos regni XXXX, at cum certa ſide conſtet, eum tot annos regno ſolum non praefuiſſe, a patre Hiempſale adſcitum collegam opinatur. Verum a Cicerone, qui in conſulatu ſuo hunc Iubam praeſentem Romae vidit, non rex, ſed regis filius dicitur, c) et ſic etiam a Suetonio. d) Enimvero nullatenus dubito, notas XX in hujus Iubae numis, quoniam non ſeorſim ſcriptae ſunt, ſed in medio inſcriptionis Numidicae poſitae, eſſe quoque Numidicas, neque obeſt, habere illas formam characteris Latini, nam eandem literam habet etiam alphabetum Samaritanum, in quo *Tau* notat; quin et eandem literam in aliis numis Mauretanicis obtinere locum, patebit perluſtranti tabulam CXX. Pellerinii in Rec. T. III., qua ejus generis numiſmata plura continentur.

AR. R. AE. RRR.

IVBA II.

Iubae I. filius, caeſo poſt Thapſenſem calamitatem patre paene infans victori Caeſari traditus, atque ab hoc in Africano ſuo triumpho inter captivos oſtentatus liberaliter tamen in urbe educatus fuit. Octavianus per M. Antonii necem rerum unus potitus circa annum V. C. 724. Iubae paternum Numidiae regnum reſtituit, et una Cleopatram Selenen M. Antonii et Cleopatrae filiam uxorem dedit. Idem aliquot poſt annos pro Numidia Mauretaniam illi Caeſarienſem et Tingitanam ceſsit additis ſerius Getulis. Mortuus eſt circa annum *V. C. 772. P. X. 19.* relicta praeclara ſui memoria, quam moderatione, ac praecipue multiplici eruditio-

a) Catal. muſ. *Caeſ.* T. I. tab. IV. n. 21.
b) B. L. T. XXXVIII. hiſt. p. 101. et 113.
c) le. agrar. II. c. 22.
d) in I. Caeſ. c. 71.

ne, qnam editis multis libris, cumprimis hiſtoricis comprobavit, eſt promeritus, quae prolixe expoſita vide apud Sevinum. a)

Ex Cleopatra Selene filium habuit *Ptolemaeum*, qui ſuccesſit.

Numi:

REX. IVBA. *Caput imberbe diadematum.* ✕ *Cornucopiae intermedio ſceptro.* AR. III. (Muſ. Caeſ.)

Eadem adverſa. ✕ LVCV. AVGVSTI. *Ara inter duas lauros, infra aſtrum.* AR. III. (Pellerin.)

Eadem adverſa. ✕ *Elephas.* AR. III. (Catal. d'Ennery p. 318.)

Eadem adverſa. ✕ *Aquila fulmini inſiſtens, et ſceptrum.* AR. III. (Ibid.)

Numus alter per averſae argumentum nobilis. Offert nempe lucum Auguſto a Iuba dedicatum, non uno hoc exemplo, nam et *lucus Auguſti* memoratur in marmore Hiſpanico apud Arundam reperto, quod edidit Carterus Anglus in itinerario ſuo. b) In alio apud Sponium c) T. Nigrius dicitur oriundus TRIBOCO. EX. GERMANIA. SVPERIORE. LVCO. AVGVSTI. Lucus Auguſti in Vocontiis Galliae laudatus Plinio. d) De ſacris id genus lucis hic plura monere non attinet. Lucos hos fuiſſe religione ſacros, dicam in numis Auguſti conſecrati.

* * * *

REX. IVBA. REGIS. IVBAE. F. *Caput diadematum.*

R. PTOLA. XVII. *Aquila.* AR. I. (Maffei Ant. Gall. p. 117.)

REX. IVBA. *Caput imberbe diadematum, pone clava.*

R. XXXI. *Victoria navi inſiſtens.* AR. III. (Frölich Reg. vet. p. 80. Catal. d' Ennery.)

Eadem adverſa.

R. XXXII. *Victoria gradiens ſuper capite elephanti.* AR. III. (Liebe Goth. num. p. 145.)

Eadem adverſa.

R. XXXII. *Corona querna, intra quam ſcriptum* CAESAREA. AR. III. (Maffei Oſſervaz. lett. T. V. p. 285. Belley B. L. T. XXXVIII. hiſt. p. 110.)

REX. IVBA. *Ejus caput.*

R. XXXIIII. *Aſtrum intra lunam.* AR. III. (Catal. d' Ennery l. c.)

Eadem adverſa.

R. XXXV. *Capricornus, globus, cornucopiae.* AR. III. (Ibid.)

REX. IVBA. *Caput regis leonis exuviis tectum.*

R. XXXVI. *Cornucopiae cum transverſo tridente.* AR. III. (Beger Th. Br. T. I. p. 303.)

REX. IVBA. *Caput regis diadematum.*

R. XXXXII. *Capricornus cum remo, glo-*

---

a) B. L. T. IV. p. 457. 48. b) Part. I. p. m. 147. c) Miſc. p. 188. d) L. III.

bo, cornucopiae. AR. III. (Spanheim T. I. p. 543.)

REX. IVBA. *Caput regis diadematum.*
ET. MΓ. *Clava intra lauream.* AR. III. (Muſ. Caeſ.) In alio: ET. ME. (Harduin, Catal. d'Ennery l. c.)

Eadem adverſa.
R. XXXXVIII. *Caput ſenile diadematum.* AR. III. (Harduin.)

Eadem adverſa.
R. XLVIII. *Ara, ſeu baſis fumans intra duas arbores.* AR. III. (Harduin.) Spanhemius in ſimili avim arae incubantem intra duas arbores videt. [a]) Dubium non eſt, typum eſſe eundem, quem ſupra in numo LVCV. AVGVSTI. deſcripſimus.

Habes hic Iubae II. numos omnes collectos, qui regni annos inſcriptos offerunt. Elementum R. eſſe initium vocabuli R*egni*, et ſubaudiri *Anno*, conſit ex numis filii Ptolemaei, in quibus aperte ponitur R. A. In paucisſimis, ut vidimus, regni annus Graece notatur, ſed quemadmodum numos patris Iubae vidimus bilingues, ſic ut horum epigraphe conſtaret literis partim Latinis, partim Numidicis, ita et numos filii habemus bilingues, at ſic, ut unus idemque numus epigraphen et Latinam et Graecam praeferat, quod magis patebit ex ſequentibus. Ex numis duobus poſtremis perſpicimus, Iubae II. regnum ſaltem in annum XLVIII. porrectum. Inquirendum jam, quantum hi valeant ad figendum ejus regni initium finemque. De Iubae exceſſu haec Strabo: [b]) Ιουβας μεν ουν νεωςι ἐτελευτα τον βιον. διαδεδεκται δε την ἀρχην ὑιος Πτολεμαιος γεγονως ἐξ Αντωνιου θυγατρος και Κλεοπατρας. *Iuba quidem nuper diem obivit. Succeſſit in regno filius Ptolemaeus ex Antonii et Cleopatrae filia natus.* Non multo ergo antea Iuba II. mortem oppetiit, quam Strabo opus ſuum vulgavit. Factum iſtud V. C. 773. P. X. 20., contendit Sofficietus. [c]) Si ergo Iuba paternum Numidiae regnum adiit V. C. 724. vel 725., ut diſcimus ex Dione, [d]) annus regni XLVIII. incidet in annum V. C. 771. vel 772., et ſi is paullo poſt diem obiit, poterat is a Strabone dici *nuper* mortuus.

Typi aut Herculis aut Auguſti cultum praedicant. Auguſtum a Iuba impenſius obſervatum, quod ei praeclaram in urbe inſtitutionem, regnum, et omnia debuerat, nequaquam mirum. Adfectus in Herculem cauſam ſuppeditat Plutarchus, cum narrat, [e]) Herculem ex victi Antaei uxore Tinge genuiſſe Sophacem, unde genus ſuum traxere reges Mauretaniae, atque inter hos noſter quoque Iuba. In hoc etiam tractu Herculem cum Antaeo commiſſum, coelum pro Atlante geſtaſſe, ſitosque fuiſſe Heſperidum hortos, unde mala aurea abſtulit, docuit fabula. Quae cauſa fuit, cur et clavam capiti ſuo adſtituerit Iuba, ut in numis aliquot ex citatis vidimus.

Inſcriptum in uno CAESAREA recte

a) l. c. b) L. XLII. p. m. 1185. c) Diſſert. T. III. p. 4. d) L. LI. §. 15.
e) in Sertorio.

Belleyus ad ludos *Caeſarea* a Iuba in Auguſti honorem celebratos refert.

IVBA. REX. IVBAE. F. II. V. Q. *Flos loti.* ℞ CN. ATELLIVS. PONTI. II. V. Q. *Inſtrumenta pontificalia.* AE. II. (Florez Med. de Esp. T. II. p. 654.)

Numum hunc fuiſſe in colonia quapiam ſignatum, ejusque coloniae ipſum noſtrum Iubam IIvirum, epigraphe diſerte enunciat. Eum Gadibus IIviratus honore functum, teſtatur Avienus de iisdem agens Gadibus: a)

At vis in illis tanta, vel tantum decus
Aetate priſca ſub fide rerum fuit,
Rex ut ſuperbus, omniumque praepotens,
Quos gens habebat forte tum Mauruſia,
Octaviano principi acceptiſſimus,
Et literarum ſemper in ſtudio Iuba,
Interfluoque ſeparatus aequore,
Inluſtriorem ſemet urbis iſtius
Duumviratu crederet.

Ceterum quae fuerit haec colonia, quae praeſentem ſignavit numum, et Iubae IIviratu illuſtris fuit, etſi numus non memorat, veriſimile tamen eſt, fuiſſe Carthaginem Novam. Apud hanc enim urbem repertum eſt marmor, quod edidit Sponius, b) emendatius deinde Belleyus ex itinerario Shaw, c)

REGI. IVBAE. REGIS. IVBAE. FILIO.
REGIS. IEMPSALIS. N. REGIS. GAVD.
PRONEPOTI. MASINISAE. PRONEPOTIS.
NEPOTI. IIVIR. QVINQ. PATRONO. COLONI.

Cum ergo certo ſciamus, Iubam hujus coloniae fuiſſe quinquennalem, probabile etiam, numum in eadem colonia ſignatum, praecipue cum conſtet, adfectaſſe eam, illuſtres habere IIviros, nam et Neronem, Druſum, Caium Caeſares ab ea in IIvirorum collegium cooptatos ex numis docemur. Ejus quidem marmoris fidem in critica ſua lapidaria acriter impugnavit Scipio Maffeius, d) ſed credo immerito, ut plura alia in eo opere. Etiam filium Ptolemaeum ex numis IIvirum probari, mox videbimus. Flos loti ad genus uxoris Cleopatrae ex Aegypto ductum, inſtrumenta pontificalia ad Cn. Atellii PONTIficatum adludunt.

AR. R.

Numi Iubae II. et Cleopatrae.

REX. IVBA. *Caput regis imberbe diadematum.*
Sine epigraphe. Caput Cleopatrae. AR. III. (Pellerin.)

Eadem adverſa.
ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ. *Hujus caput.* AR. III. (Muſ. Caeſ. Morelli Specim. tab. 23.)

Eadem adverſa.

a) de ora marit. v. 275. b) Miſc. p. 145. c) B. L. T. XXXVIII. hiſt. p. [illegible]
d) pag. 407.

ΡΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ. *Aſtra ſolis et lunae.* AR. III. (Harduin, Catal. d'Ennery p. 318)

Eadem adverſa.
ΒΑCΙΛ. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ. *Lotus et ſiſtrum.* AR. III. (Pembrock P. II. tab. 74. Catal. d'Ennery l. c.)

REX. IVBA. *Caput regis diadematum prominente retro clava.*
ΒΑCΙΛΙCCΗC. ΚΛΕΟΠΑΤΡΑC. *Flos loti.* AE. II. (Muſ. Caeſ.)

Vides, Iubam inſcribi Latine, uxorem Cleopatram Graece. Nimirum Iuba, qui Graecus non fuit, uti malebat lingua Latina, quae tum in ejus aula plurimum valuit; at placuit Cleopatrae retinere linguam Graecam ſibi domeſticam. Ad unam Cleopatram pertinent lotus et ſiſtrum originis Aegyptiacae argumenta, ut et aſtra ſolis et lunae, quibus indicantur Alexander et haec Cleopatra, quos uno partu editos Antonius IIIvir et Cleopatra ſolem et lunam appellavere, et conſtat ex Dione, Alexandrum hunc ſolem capta Aegypto Octaviani permiſſu ſororem lunam in Numidiam ſecutum, [a]) niſi forte hic typus adludit ad ſolis lunaeque cultum, quem in hoc Africae tractu valuiſſe narrat Herodotus. [b])

AR. R. AE. RRR.

Numus Cleopatrae ſolius.

Caput reginae peregrino cultu, cujus vertici lotus imminet, in area aſtra ſolis et lunae. X *Tres ſpicae.* AR. III. (Pellerin Rois p. 55.)

Multa ſunt, quae purgatum Pellerinii judicium confirmant, drachmam hanc numum, etſi anepigrapha ſit, huic Cleopatrae tribuentis, lotus, ſolis et lunae aſtra, quae ejus reginae amica fuiſſe ſymbola ex praecedentibus numis vidimus. Deinde plerique regum Numidiae et Mauretaniae numi, ut praeſens, argentei ſunt, et drachmae pondere, repertum etiam ſuum eo loco, ubi hodiernum eſt Alger, teſtatur Pellerinius. At quod plurimum huc facit, in filii Ptolemaei numo eadem eſt averſa trium ſpicarum.

AR. RRRR.

PTOLEMAEVS.

Videtur a patre adhuc vivo in regnum adſcitus, ut colligo ex numis. Eum Tiberius beneficiis auxit, quod Romanos in bello adverſus Tacfarinatem juvit. A. conſobrino Caligula Romam evocatus, cum hujus odium ſeu propter opes, ſeu regii cultus magnificentiam incurriſſet, poſitis inſidiis e medio tollitur V. C. 793.

Numi:

Hujus regis numos ſibi cognitos collegit ediditque Frölichius. [c]) Ab eo tempore proditi alii. En eorum ſyllabum:

PTOLEMAEVS. REX. *Caput diadematum.*

a) L. LI. § 15. b) L. IV. c. 188. c) reg. vet. num. p. 84.

R. A. I. *Palma arbor.* AR. III. (Pembrock P. II. 74.)

Eadem adverſa.

R. A. 𐅃. *Duae ſellae curules, quibus corona impoſita, ad dexteram haſta transverſa.* AR. III. (Frölich l. c.) Addita nota numeralis haud dubie ſenarius eſt.

Eadem adverſa.

R. A. X. *Capricornus cum gubernaculo et cornucopiae.* In alio: *Leo currens.* In alio: *Palma arbor.* In alio: *Tres ſpicae.* AR. III. (Muſ. Caeſ. Pellerin, Spanheim, Muſ. M. Ducis.)

Eadem adverſa.

Aſtra ſolis et lunae. AE. III. (Vaill. ad Seguin. p. 404.)

Literae R. A. addito numero *Regni Annos* indicant, qui mos jam in moneta patris obtinuit. Typi explicatione non egent, ſi numum ex adlatis ſecundum demas, quem non ambigue explicat Tacitus: a) *Cognitis dehinc Ptolemaei per id bellum* (Tacfarinatis) *ſtudiis repetitus ex vetuſto mos, miſſusque e ſenatoribus, qui ſcipionem eburnum, togam pictam, antiqua patrum munera daret, regemque et ſocium atque amicum appellaret.* Similia collati regibus exteris honoris argumenta adfatim videas in numis Regum Thraciae et Boſpori. Accedit, quod annus VI. Ptolemaei revera in annum V. C. 777., quo finitum eſt bellum Tacfarinatis, incidat, ſi annum, quo ſolus regnare coepit, ſtatuamus V. C. 772., quo mortuum patrem ſupra diximus. Decretos ergo ſibi a Tiberio honores, ſellam curulem, et haſtam, ſeu ſcipionem eburnum continuo grati animi cauſa numis inſculpſit.

AVGVSTVS. DIVI. F. *Caput Auguſti nudum.* ℞ REX. PTOL. *intra coronam; in numi peripheria:* C. LAETILIVS. APALVS. II. V. Q. AE. II. (Florez T. II. tab. LVI. n. 8.) AE. III. (Muſ. Caeſ.)

Patrem Iubam coloniae IIvirum ſupra vidimus, en ſimilem honorem a filio Ptolemaeo quoque admiſſum. Sed enim difficultatem non levem creat illud, quod Ptolemaeus in numo dicatur REX., qui vivo adhuc Auguſto ſignatus eo intelligitur, quod abeſt appellatio DIVI, et omnis ejus conſecrati character. At conſtat, Ptolemaeum regnum adiviſſe, cum jam annus V. ab Auguſti morte iret. Ejus expediendi nodi aliam non reperio rationem, quam ſi ſtatuamus, Auguſto adhuc vivo, et hoc permittente Ptolemaeum patris in regno conlegam agnitum. Quid quod veteres honoris cauſa nonnunquam reges dixere illos, qui fuere regum filii, cujus exemplum altius dedi in numis Herodis M. (Vol. III. p. 485.) Veriſimile eſt, numum hunc Carthagine Nova cuſum, perinde atque numum patris, ut in hujus moneta diximus.

* * *

Eodem loco Frölichius numum drach-

a) Ann. IV. c. 26.

mae ponder[illegible]didit, et huic Ptolemaeo tribuendum conjecit, in cujus una parte eſt caput diadematum addita epigraphe, ut vir eruditus legerat: ΠΤΟΛΕΜΑΙ. In averſa eſt: C. MAMIL. LIMETAN. typo Vlyſsis gradientis, cui adblanditur canis. Rei inſolenti cum non ſtatim ſidem haberem, numum hunc, qui una cum muſeo de France Vindobona Londinum in gazam Hunterianam conceſsit, iterato inſpexi, et continuo adverti, eſſe ex eorum genere, quos barbari ad exemplar numorum Romanorum frequentes ſignavere, de quibus a me non multo poſt agetur.

NVMI POPVLORVM, VRBIVMQVE INCERTARVM.

Exſtant hujus claſsis numi non pauci, qui ignobilem incertorum ſtationem occupant, et diu, ac forte ſemper occupabunt. Ejus vitii cauſae ſunt complures, ſive cum loci natalis mentionem plane reticent, quo malo numi operis pervetuſti ſaepe laborant, aut cum urbis nomen litera tantum una binisve abſolvitur, inſcripto tantum v. g. Σ, vel ΣA, aut Φ, vel ΦA, ſcilicet multis urbibus, ab his literis incipientibus; ſive cum urbis nomen cum multis aliis commune eſt, neque certum aliud adeſt diſcrimen, cui urbi potius prae alia tribuendus ſit numus, quo nomine negotium ſaepe faceſſunt numi, qui Apolloniae, ac multo magis, qui Heracleae nomen inſcriptum offerunt; ſive cum temporum injuriis vexati exeſa penitus literarum parte, aut ſaltem attrita dubiam oculis epigraphen offerunt. Multis fortuna dedit, ut, cum diu incertorum agmen augerent, tandem, cujates eſſent, intelligeretur, nimirum cum in lucem prodirent ſimiles alii, qui epigraphen aliquam addidere, aut ſaltem minus parcam, aut pro vitiata illaeſam, magisve integram. Sic cum diu dubitaretur, quorſum eſſent vocandi numi quidam inſcripti ſolo Σ, vel ΣA, docuit denique ſimilis numus Hunterianus pleniore vocabulo ΣAMIΩN, ex Samiorum eos officina prodiviſſe. Similia ejus modi exempla alia paſsim per hoc opus occurrunt. Quid quod ad noſcendos veros numorum natales ſaepe profuit erudiri, qua in regione ac vicinia majore numero ſoleant reperiri. Ita cum inde a Goltzio omnibus eſſet perſuaſum, argenteos ſatis obvios operis perantiqui, qui violentum virginis raptum ſiſtunt, eſſe Lesbios, nunc ſatis conſtat, in Macedoniam eſſe revocandos, quia certos habemus auctores, in hac eos frequenter effodi.

Horum ope ſubſidiorum cum multis ſuam patriam reddidimus, ita ſaepe dubitamus adhuc, aut plane ignoramus, quam eſſe de multis aliis ferendam ſententiam putemus. Lubet pauca ſimilium numorum exempla proferre.

Caput muliebre cum corona faſtigiata, et floribus diſtincta. ✠ ΙΑΣΩ. *Serpens ab ara aſſurgens.*

Hunc numum ex auro vidi in muſeo M. Ducis, aeneum produxere auctores non pauci, quos vide apud Raſche in Lexico. a) Hos alii eſſe Iaſsi Cariae edixere, alii ejusdem nominis urbi Achaiae, alii vocabulo ΙΑΣΩ intelligendam filiam Aeſculapii ejusdem nominis etc. Hactenus incerta omnia.

* * *

ΜΕΡ. (*literis perantiquae formae*) *Bacchus barbatus et nudus ſtans d. extenta aliquid lunae creſcenti ſimile, intra brachium ſiniſtrum ſurculum vitis ad pedes usque dependentem ſtringit.* ✠ *Racemus pendente botro.* AR. I.

Numi hujus iconismum princeps Turris Muciae Raſchio viro clariſsimo miſit, qui eum in Lexico ſuo aeri inciſum dedit. b) Exiſtimat eruditus princeps, eum deberi *Meroe* Lyciae urbi. Raſchius reſpondit, c) videri ſibi, eſſe numum Coorum, quorum inſula *Merope* antiquitus vocata fuit. Cl. Seſtinus utriusque ſententiam in examen vocans, qui numum ipſe in muſeo Baronis Aſtuti vidit, numum eſſe Siculum non dubitat, praecipue cum repertum in Sicilia conſtet, et forte adeo dandum urbi Siculae, dictae *Mezaca*, vel *Mazaca*. d) Omnibus his conjecturis nihil hactenus provectum. Eſſe numum Lyciae, vel Co inſulae, nemo peritior ſibi perſuaderi patietur, qui tamen vix adhaerebit in Sicilia, vel ſaltem Graecia magna ſignatum profiteri, adeo omnia hujus tractus monetam, ſed antiquiſsimam, ſpirant. Eſſe Mezacae, tum denique credam, cum quis fidem fecerit, poſtremam literam P poſitam eſſe pro Z, (in numis Zancles, qui huc in teſtimonium vocantur, elementum P non eſt poſitum pro Z, ſed eſt certum Δ) aut exſtitiſſe in Sicilia urbem aliquam dictam *Mezaca.* Erit igitur numus hic alicujus urbis, quae aut nomen ſuum mutavit, ut ex Zancle facta eſt Meſſana, aut cujus propter ignobilitatem, aut quod dudum deſerta jacuit, auctores veteres non meminere. Quod Bacchum dixi lunae ſpecie dextera praeferre, haud dubium eſt cornu, quo vetuſtiſsima aetas pro poculis uti conſuevit.

* * *

Caput turritum. ✠ ΑΡΤΑ - - ΚΑΙΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. *Spicae cum monogrammate utrinque.* (Maffei Ant. Gall. epiſt. 22.)

Caput muliebre turritum. ✠ ΑΡΤΑΚΑΙΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛЄѠϹ. *Spica, in area* ΙΒ, *et duo monogrammata.* AE. III. (Muſ. Muſelli T. I. tab. IV. urbb.)

Maffejus numum ſuum Artace Bithyniae, aut Artacoanae, quae fuit caput Arianae regionis, tribuit. Huic judicio non adverſatur quidem Frölichius, addit tamen, a cl. Corſino tribui Phrygiae. e) In muſeo Muſellii dicitur eſſe *Artaclii*, ſed cujus haec regionis urbs? Operae pretium non eſſet, in ea inveſtiganda tam eſſe curioſum, niſi addi-

a) ſub ΙΑΣΩ. T. III. p. 80. b) T. III. P. II. in praef. c) in praef. ad Tom. ſeq. d) Lettere e) Notit. elem. p. 76.

tus *metropoleos* titulus cupiditatem intenderet.

* * *

ΛΑΝΔΙΝΑ. ΟC. *Caput muliebre.* X *Mulier ſedens.* AE. III. (Pellerin Rec. I. tab. X. n. 6.)

Caput Apollinis. X ΛΑΝΔΙΝΑ. *Mulier ſtans d. coronam.* AE. III. (Ibid. n. 7.)

De urbe quapiam dicta *Landina* nihil ex veteribus conſtat. Pellerinio ex Italia advenere.

* * *

Caput virile laur. X ΠΟΙΗΤΟΥ ΚΑ ΧΟΡΤΩΝΟC. *Duo ligna parallelo ſitu poſita.* AE. III. (Seſtini Tom. I. tab. IV. n. 25.)

Auctor per univerſum ſuum opus numi hujus ne verbo quidem meminit, et tamen cauſa inſolentis ſuae inſcriptionis promereri iſtud videbatur.

* * *

Quadrupes alatus inſtar leonis vel gryphi, vel: *Caput leonis adverſum*, vel: *Duae boum protomae conjunctae averſo ſitu*, vel: *Leo bovem depaſcens*, vel: *Pegaſus etc.* X *Epigraphe varia*, ΚΟΠ. ΚΟΠΡΑΛΕ. ΡΑΨΑΡΕ. *in nonnullis mixtae literae peregrinae incerti valoris. Triquetrae quaedam ſpecies intra quadratum.* AR. II. III. (Hunter tab. 66. n. XXIII. — XXVII. Pembrock P. II. tab. 15. Muſ. Caeſ.)

Numi hi longae antiquitatis omnia praebent ſpecimina, ſed dolendum, ad noſcendam eorum patriam nihil poſſe certi adferri. Typus triquetrae, in Aſpendi et Selges numis frequens, ut et horum numorum ap[illegible]ca opinari jubet, in Piſidia aut vicino tractu fuiſſe ſignatos.

* * *

Caput Iovis. X ΑΡΤΕ ΜΕΝ *Gubernaculum, inferne ſagitta.* AE. III. (Muſ. princ. de Waldeck.)

Eundem numum cl. Odericius ex muſeo Benedicti vulgavit, ſed quidquid ad epigraphen explicandam attulit, non effecit, ut numus ex incertorum ſtatione poſſit eximi.

En tibi ex amplo agmine numos tantum aliquot, de quorum patria jure adhuc dubitatur. Erat principio animus conſtruere catalogum numorum omnium hoc vitio laborantium. Verum abjeci conſilium, non quo moleſtum laborem ſubterfugerem, ſed quia praevideram, lectorem eruditum parum inde utilitatis hauſturum, quoniam, cum explicandis numis dubiis impendimus operam, neceſſe eſt, vel numos ipſos uſurpare oculis, vel certe fideles eorum imagines. Vtile tamen viſum, commemorare virorum eruditorum opera, in quibus hujus naturae numi continentur, quod indicium ſecuti ii, qui noſtris ſtudiis vacant, ſaltem moleſto eos inveſtigandi labore ſe levatos experientur. Enimvero non parum ad ſolidam artis hujus cognitionem confert, iſtud numorum genus per intervalla oculis percurrere. Profecto nunquam egomet hunc mihi laborem ſumpſeram, quin inſigni-

or[illegible] alio[illegible] locatae operae fructum reportarem.

Primus fuit Pellerinius, vir ab artis noſtrae ſtudioſis nonniſi ſummo ſemper cum honore nominandus, cui e re viſum, numis urbium certis, quos vulgavit, addere ad calcem numos ambigui explicatus. Hunc deinde ducem ſecuti ſunt plerique, qui numorum anecdotorum ſeriem in lucem dedere, quorum tibi nunc omnium opera indicabimus. Monendum tamen, ab hoc cenſu excludi numos peregrinis, ignotisque literis inſcriptos, quos certis ſuis, quorſum pertinent, ſtationibus inſeruimus.

* * *

PELLERIN. Praeter incertos Hiſpaniae, *Galliae*, *Italiae*, quos ſingularum regionum *numis adjecit*, et de quibus loco proprio egimus, eorum juſtum numerum parte operis ſui inſcripta *Recueil* Tomo III. tabula CXV. et pluribus ſequentibus obtulit. Vix paucos in operibus, quae deinceps edidit, reperias.

KHELL. *Horum nonnullos obtulit* in *Adpendiculae II. tab.* III. et IV.

EGO in variis meis operibus, quae poſt hos IIviros edideram, incertorum numerum non parum auxi. Licuiſſet utinam minuere. Ac primum quidem in meis *Numis veteribus* pag. 308 eorum nonnullos dedi. Majus deinde agmen in *Catalogo muſei Caeſarei* fine Tomi I. Denique in mea *Sylloge I*. pag. 76.

NEVMANN. In praeclaro ſuo opere *Populorum et regum numi* complures hujus generis edidit Parte II. pag. 170.

COMBE eruditus muſei Hunteriani praeco, inde a tabula 66 longum eorum agmen in conſpectum dedit.

En tibi auctores, qui numos id genus *ἀδεσποτους* in lucem dedere eo conſilio, ut, quos ipſi ignorarent urbium natales, felicius erueret aliorum ſive ingenium, ſive facultas. Revera ſecuta antiquariorum induſtria et ſagacitas a multis adhibita quaeſtione patriae ſuae confeſsionem extorſit, cujus exempla copioſa hactenus ipſe videris.

Sunt hujus claſsis numi non pauci, quos eruditi varii certis eſſe populis urbibusque proprios ſanxere, at non iis argumentis, quae noſtrum hactenus adſenſum potuerunt ſibi impetrare. Exemplo ſunto v. g. numi illuſtres argentei inſcripti ΜΩΔΑΙΩΝ, quos eſſe Pergamenos Myſiae conjecit Pellerinius, alii: ΑΖΕΤΙΝΩΝ, aliquibus moneta Attica crediti, alii: ΤΡΙΑ., quos Combius eſſe Triadizzae Moeſiae, Seſtinus Traelii Macedoniae ſanxerunt, ſed quos, quorumque ſimiles alios quamplurimos etiam poſt qualescunque eruditorum conatus non minus hodieque in incertis putamus. Sane in arte noſtra nihil eſt, quod magis ſtomachum moveat, quam commentarii in hac cauſa bene longi, et ſaepe magno eruditionis apparatu conſcripti, quibus perlectis aut aeque incertus es, ac fuiſti dudum, aut intelligis, auctorem incautius inconſultiusque ſcribere aggreſſum longe a ſcopo aberraſſe. Numos hoc modo adhuc incertos hoc loco non producimus, quia eos jam in judicium vocavimus in moneta earum urbium, quibus aut inique, aut nulla veriſimili cauſa fuere adjudicati. Sic de numis ΜΩΔΑΙΩΝ egimus in moneta Pergami etc.

Inter numos incertos hucusque vulgatos magnus eſt eorum numerus, qui, praeterquam quod exigua appareat ſpes eruendi natalis eorum ſoli, etiam hoc denique cognito philologiae cauſis, cui uni noſtris his ſtudiis litamus, nihil, aut perparum prodeſſent. Quocirca nimia mihi ſaepe viſa eſt diligentia eorum, qui tantopere deſudant in reperiunda ſimilium numorum patria, et augent conjecturas conjecturis, operoſis iis quidem, ſed ſane, ut neceſſe eſt, inanibus, cum meminiſſe oporteret, cordatum quemque lectorem pertinacem in re levi contentionem averſari, neque illi certius illudi, quam cum conjecturis nullius meriti ludimus. Cum non adſunt certae adſerendi cauſae, opinionem noſtram aut paucis, et citra pertinaciam abſolvamus, aut permittamus aliquid poſteritati, quae aliquando certius ac minus operoſe judicium ſuum peraget, capto forte indicio ex loco, qui eos majore numero ex terrae ſinu emittit, quod profecto validiſsimum eſt argumentum, cum in numorum patriam inquirimus.

NVMI REGVM, PRINCIPVMQVE INCERTORVM.

Sunt in moneta vetere numi, qui nomina continent principum, quorum ſcriptores veteres non meminere, ſic tamen, ut, qua in regione imperaverint, ex certis, aut veriſimilibus indiciis ſatis intelligamus. Hac ratione comperimus Philiſtidem reginam Syracuſarum, Pepaepiridem Bospori, Oradaltidem Bithyniae, Xerxem et Samum Armeniae reges, tum et regulos Gallicos. At leguntur etiam in numis reges principesve, quos hactenus, cui regioni imperaverint, ignoramus, et necdum ex incertorum ſtatione eximere licuit. Modicus eſt eorum numerus, poſſuntque facile coram proponi.

BALLAEVS.

Caput regis nudum imberbe curtis capillis. X ΒΑΛΛΑΙΟΥ, *ſic ut plerumque* ΒΑΛΛ *ſit ſcriptum recte*, ΑΙΟΥ *retrograde. Rarius* ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΒΑΛΛΑΙΟΥ. *Vir habitu ſuccincto gradiens d. facem praetendit, ſ. duo jacula.* In aliis: *Mulier ſtans d. facem, ſ. femori impoſita.* Sunt AE. infra III. formam, craſsiusculi, pleriquе operis fere barbari.

Numuli hi, ex quo noſci coepere, varia experti ſunt eruditorum judicia. Eos Paſſerius in ſymbolis Gorianis Florentinis *Bali* Cyrenaicae tribuit. [a]) Fröhlichius, cum horum ſimiles iterato antea vulgaſſet, *Balam* Syriae, vel *Balatham* Meſopotamiae imprudens reſpexit. [b]) Idem olim, cum regios eſſe numos non dubitaret, et in eorum uno legendum ſibi videretur: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΛΑΝΟΥ, *Alanum* regem Alanorum, qui ad Iſtri oſtia ſedes habuere, his in numis exhiberi conjecit. [c]) Serius nactus numum, in quo apparebat ſcriptura: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΒΑΛΑΝΟΥ, credidit, eo intelligendum *Balanum* Galliae Transalpinae regulum, qui teſte Livio legatos Romam miſit, per quos auxilia Romanis in bello Macedonico polliceretur, et ſic retractavit, quae antea de rege Alanorum ſcripſerat. [d]) At ego multum dubitem, utrum in horum aliquo legatur ΒΑΛΑΝΟΥ. Sane Fröhlichius ipſe numum, ex quo nomen iſtud excepit, parum eſſe integrum profitetur,

a) Tom, IV. p. 122. b) Not. elem. p. 78. c) Reg. vet. numismata p. 119. d) Ad num. reg. acceſsio p. 82. Not. elem. p. 157.

et haud dubie illud ſibi legendum viſum fuerit, quia hoc nomine regem apud Livium reperit. Enimvero numi omnes, quos aut ego, aut alii majore numero viderunt, inſcriptum ΒΑΛΛΑΙΟΥ offerunt. Cl. Odericus aliquem per Aſiam regem, dictum Balanum, inveſtigandum putat. a) Poſtremus Pellerinius ex fabricae cauſis conjecit, hos numos cuſos in Illyrico, et eſſe Ballaei ejus tractus regis, cujus hiſtoria non meminit. b) Pellerinii ſententiae tanto ſubſcribo libentius, quia nobis, utpote Illyrico vicinioribus, rari non habentur. Inter numos complures, qui ante annos non multos mihi Venetiis miſsi ſunt, fuere hujus Ballaei numi VI., qui omnes in muſeum ill. Com. Vitzai migravere, et quod amplius eſt, teſtatur cl. Neumannus, ſibi numos id genus omnino XIV. haud ita pridem fuiſſe oblatos, repertos omnes apud Scodram Illyrici, hodie *Scutari.* c)

HELIOCLES.

Caput regis imberbe diadematum. ℞ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΗΛΙΟΚΛΕΟΥΣ. ΔΙΚΑΙΟΥ. *Iuppiter gradiens vultu fere adverſo d. fulmen, ſ. haſtam, in area monogramma.* AR. m. m.

Singularis hic numus vulgatus exſtat in Catalogo muſei d'Ennery, d) ubi perhibetur fabricae eſſe Syriacae. Ceterum Helioclis regis nomen mihi plane ignotum.

SARIAS.

Caput mulieris velatum, et quaſi ſpicis ornatum. ℞ ΒΑΣΙΛ. ΣΑΡΙΑ. *Duae ſpicae erectae.* AE. III.

Caput imberbe nudum ſenili vultu. ℞ ΒΑΣΙ. ΣΑΡΙΙ - - *Pharetra.* AE. III.

Vtrumque numum ex muſeo Savorgnan promulgavit Frölichius, e) ſed quis ſit *Sarias*, ſi modo verum eſt iſtud nomen, non conſtat.

CANOG - -

Caput Apollinis laureatum. ℞ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΚΑΝΟΓ - - - *Mulier ſtans ſ. cornucopiae, infra* ΠΟΛΥ. AE. II.

Hunc incerti regis numum protulit Pellerinius. f)

PATRAVS, LYCCEVS.

Caput imberbe laureatum. ℞ ΠΑΤΡΑΟΥ. *Eques galeatus virum galeatum humi jacentem haſta impetit, pone diota.* AR. I. (Beger Thes. Br. T. I. p. 283.)

Caput juvenile diadematum. ℞ ΠΑΤΡΑΟΥ. *Aquila ſtans, in area quid inſtar ancorae.* AR. III. (Muſ. Caeſ. et a me olim vulgatus in meis numis vet. p. 223.)

Caput virile imberbe laureatum. ℞ ΛΥΚΚΕΙΟΥ. *Hercules humi ſedens ſ. leonem premit, dextero pugno ictum intentat, infra pharetra.* AR. I. (Muſ. M. Ducis, et a me editus ibidem.)

---

a) de numo Orcitirigis p. 18. b) Rois p. 201. c) Num. pop. P. II. p. 154. d) pag. 40. e) Notit. elem. p. 202. f) Rois pag. 202.

Begerus nomine *Patrai* intelligendum Patreum, notum Patrarum Achaiae conditorem, contendit. [a]) Abunde hanc ſententiam olim refutavimus, [b]) diximusque, hos *Patrai* et *Lyccci* numos, quoniam ſimilis ſunt cum Audoleontis numis fabricae, videri in Illyrico ſignatos, et utrumque adeo huic regioni, aut parti imperaſſe. Auget ſuſpicionem, quod in Audoleontis quoque numorum area aliquid plerumque comparet, quod triquetrae, vel ancorae ſpeciem refert, qualem offert numus ex deſcriptis alter.

a) l. c. b) Num. vet. pag. 221.

NVMI BARBARORVM.

Poſtremum laborem monetae barbarorum impendemus, eſtque ejus operae pretium, et noſtri plane inſtituti, quia vetus, quia metalli nobilitate illuſtris, et copioſa. Neque tamen hoc loco generatim numos barbarorum, v. g. Hiſpanorum, Gallorum, Parthorum etc. recenſebimus, de quibus, quia de patria ſatis conſtabat, in horum moneta populorum egimus, ſed eos tantum barbarorum numos in judicium vocabimus, quorum vera patria ſaepe etiam artis noſtrae peritiſsimis fuit ignota. Antequam ad rem aggredior, lubet praemittere catalogum numorum ſimilium, quos eſſe praeſentis examinis materiam propoſitum eſt.

* * *

1.) *Caput virile imberbe coronatum.* ✕ ADNA. MATI. *Eques citato curſu d. jaculum intorquet.* AR. et AE. I. (Muſ. Caeſ.)

2. *Protome juvenilis in medio duorum, ut videtur, ramuſculorum.* ✕ AIIVO. XIR. *in aliis:* FARIΛIΩ. *Caput muliebre retrorſum ſpectans, et impoſitum trunco gallinae gradientis.* AR. I. (Muſ. Caeſ.)

3. *Caput virile laureatum, in alio: Caput imberbe cultu barbaro.* ✕ ATTA. *Eques citato curſu d. protenta jaculum, infra equitem nonnunquam tridens.* AR. I. (Pellerin Rec. I. tab. II. n. 24. Muſ. Neumann.)

4. *Caput virile nudum.* ✕ BIATEC. *Eques citato curſu d. ramum.* AR. I. (Muſ. Caeſ.)

5. *Capita duo jugata, quorum anterius eſt laureatum, poſterius galeatum, addito in nonnullis* BIA. ✕ BIATEC. *Typus ſimilis.* AR. I. AE. I. (Muſ. Caeſ.)

6.) *Caput muliebre colligatis filo crinibus.* ✕ BIATEC. *Aper venabulo trajectus.* AR. III. (Editus in Catal. Muſ. Caeſ. Tab. VI. n. 17.)

7.) BIATEC *ſcriptum per medium numi, ſuperne velut manus divaricatis digitis.* ✕ *Luna creſcens, ut videtur, divergentibus radiis.* AV. III. (Muſ. Caeſ.)

8.) BIAT. *ſcriptum in parte numi convexa.* ✕ *Bina velut ova conjuncta, oram ambiunt lineae in angulos ductae.* AV. III. (Muſ. Caeſ.) Vide hujus numi iconiſmum in Catalogo muſ. Caeſ. T. I. tab. VI. n. 16, et apud Neumannum. Num. pop. P. I. p. 140.)

9.) *Protome muliebris colligatis pone crinibus, prae illa ramuſculus.* ✕ BVSV.

Caput muliebre alatis humeris et reſpiciens impoſitum trunco equi cum cauda leonis surſum elata. AR. I. (Muſ. Caeſ.)

10.) *Capita duo jugata, fere ut ſupra num. 5.* ☧ COBISOVOΛΛI. (*literis dubiis*) *Leo currens, infra quem* RV. AR. I. (Muſ. Caeſ.)

11.) *Caput virile imberbe.* ☧ COISA. *Quadrupes, quae urſa videtur, arrecto corpore humi ſedens, juxta ſtans vir ſuccincto habitu d. haſtam, omnia intra coronam.* AR. I. (Muſ. Caeſ.)

12.) *Caput virile diadematum* ☧ CONGE. *Eques citato curſu, d. haſtam intorquens.* AR. I. (Muſ. Neumann.)

13.) COVNOS, *Protome Palladis cum aegide.* ☧ *Eques nudus citato curſu intra coronam.* AR. I. (Neumann Num. pop. P. I. tab. IV.)

14.) *Caput virile diadematum.* ☧ ECCAIO. EICCAIO. *Eques citato curſu d. haſtam intorquet, in area monogramma* AR. AR. I. (Muſ. Caeſ.)

15.) *Protome juvenilis nudo capite, prae quo hedera adſurgens, pone* ΛΛ. ☧ EVOIVRIX. *Equus currens, ſed cujus pedes pro ungulis habent ungues avis rapacis, et cauda eſt leonis.* AR. I. (Muſ. Caeſ.)

16.) *Caput virile diadematum.* ☧ ELVIONA. R. *Eques citato curſu.* AR. I. (Muſ. Neumann.)

FARIEΩ, vel FARIΛIΩ vide ſupra num. 2.

17.) *Caput virile diadematum.* ☧ AENET. *Eques d. haſtam.* AR. I. (Muſ. Caeſ.)

18.) *Protome juvenilis, prae qua ramus.* In aliis: *Caput juvenile.* ☧ NONNOS. (*etiam retrograde.*) *Eques citato curſu variantibus attributis.* AR. I. (Muſ. Caeſ.)

19.) *Protome virilis capite nudo intra coronam.* ☧ NONNOS. (*retrograde*) *Phanthera currens.* AR. II. (Muſ. Caeſ.)

20.) *Arbor ramis opaca, in cujus medio aries.* ☧ SVICCA. *Eques citato curſu, in area monogramma* AR. AR. I. (Muſ. Caeſ.)

Addi his poſſent plures alii, quorum inſcriptio literas continet integras quidem, ſed quarum potentiam nequeo definire. Addi poſſent ſimilis naturae alii, ſed anepigraphi, ſed quos praeſtat negligere, quia nihil praeterea amplius docent.

* * *

Hujus ergo operis numi, argenti et probitate, et mole (nam craſſo ſunt omnes orbiculo) conſpicui, quam ſibi velint patriam, inquirendum. Quam inique eorum aliquos viri eruditi in varias orbis plagas extorres fecerint, infra in ſingulis intuebimur. De eorum natali ſolo jam olim diſputaveram diſſertatione ſingulari, quae inſerta eſt Diario apud nos Vindobonae edito: *Real-*

zeitung 1. *April* 1777. Idem argumentum ſerius majore ἀκριβεια tractavit cl. Neumannus noſter. [a]) Vtriusque noſtrum una eſt, et concors ſententia, veterem Daciam, Moeſiam ſuperiorem, Pannoniam inferiorem, tum et mediterranea montanaque Moeſiae inferioris, Thraciae, Macedoniae, Pannoniae, Illyrici ſimilium eſſe numorum certam patriam. Cauſa hujus judicii una, eaque, quae fallere non poteſt, id genus numos incredibili copia his in terris hodieque effodi. Vnde ſit, ut muſea noſtra propter viciniam hac merce abundent, et paſsim hi numi propter vilitatem furno ſoleant mandari. Propoſita hac ſententia, quam a multis annis quotidiana fere experientia habemus comprobatam, poſſum abſtinere argumentis aliis, quae laudatis locis praeſto habes. Supereſt, ut variorum lapſus in definiendo eorum natali ſolo, tum ſi qua de horum nonnullis obſervatu digna videbuntur, commemorem, ac denique de eorum charactere aliisque cauſis aliqua addam.

Num. 1. ADNA. Numum ſic inſcriptum Pellerinius binis locis propoſuit, utrobique eſſe numos veteres Hiſpanienſes judicavit. [b]) Idem ejus fuit judicium de nonnullis ſequentibus, ut patebit. Sequeretur ergo, majore eos copia in ipſa Hiſpania reperiri. Sin iſtud, cur eos praeſtans Florezius, veteris monetae patriae non praeco ſolum eruditus, ſed et indagator indefeſſus in catalogum numorum Hiſpanienſium non recepit, et ne tum quidem, cum eos ſibi a Pellerinio indicatos vidit? Ex quo apparet, inſigni eos viro, quia non profert Hiſpania, nunquam numos Hiſpanienſes fuiſſe creditos, ac propterea neglectos, tanquam monetam ad propoſitum non pertinentem. Omnes ergo conjecturas, quas de numis ſimilibus propinavit Pellerinius, venti irritas abſtulere.

Num. 2. FARIAIΩ, ut legitur in meo. Pellerinius in ſuo non multum abſimili legit FAPIAIΩ, eumque tribuit *Phariae*, hodie *Lieſina*, Adriatici inſulae juxta Illyricum. [c]) Hujus fallaciam judicii jam agnovit nobil. Iacobus Gradenigo, qui ad me ſcripſerat, ſibi ejus inſulae ſaepe hoſpiti numum ſimilem nunquam fuiſſe oblatum. Vidi ejus generis plures alios in noſtris muſeis. Cum in numis ſimilibus aliis, et multo adhuc magis apud nos obviis, legatur AIIVO XIR, patet, nihil jam de Pharia cogitandum.

Num. 3. ATTA. Hunc quoque Pellerinius Hiſpannienſem putavit.

Num. 4, 5, 6, 7, 8. BIA. BIAT. BIATEC. De numis ſic inſcriptis mirum, quam fuerint varia eruditorum judicia. Potes ea intelligere ex faſtidioſa Archaeophili et Dulodori apud Begerum contentione, variantibus ſtudiis jam pro urbe Meſſeniae, in qua Bias amnis, jam pro Biatia Hiſpaniae, jam pro *Biſaltis*, vix tandem ab interveniente Philormo lite dirempta. [d]) Pellerinius ſibi conſtans in BIATEC regulum Hiſpanienſem vidit. Iſtud certum, noſtris in muſeis nihil eſſe hoc numorum

a) Num. pop. P. I. p. 135. ſeq. b) Rec. I. p. 11. Suppl. I. p. 9. c) Rec. III. p. 118.
d) Thes. Brand. T. I. 522.

genere vilius tritiusque. Numi 7. 8, quia aurei, et necdum aliunde cogniti, obſervari merentur, et habet muſeum Caeſareum utriusque plura exemplaria, ſed in quibus deeſt epigraphe, tamen quia typos, pondus, fabricam habent plane geminam, nemo ſanus adhaerebit, quo minus et hos anepigraphos eodem culos auctore adfirmet. Erant, qui opinabantur, numulos ſimiles poſſe accenſeri iis aureis, qui frequenter, et magna nonnunquam copia in Bohemia effodiuntur, quia illis ſpectato pondere et fabrica proxime accedunt. Vide, quae de hoc dubio prolixius differuit Neumannus. [a]) Sin iſtud, certum perinde erit, etiam numos inſcriptos BIATEC eſſe Bohemicos. Tamen certiſsimum eſt, hos, de quibus agimus, aureos nihil habere commune cum Bohemicis illis, partim quia tam nitida ſcriptura BIATEC faſtidit ſaecula illa medii aevi barbara, quibus aureos illos Bohemicos cuſos conſtat, partim quia numi id genus aurei mihi ex Hungaria et Tranſilvania adlati fuere, partim quia tum argui poſſet ac deberet, etiam argenteos inſcriptos BIATEC eſſe Bohemicos, cum veriſimile non ſit, regulum ejusdem nominis fuiſſe et in Bohemia, et in Oriente, et tamen argentei hi omnes ex Oriente nobis adferantur, partim denique, quia in numis certis Bohemicis, etſi ſpectatis nonnullis cauſis videantur his noſtris eſſe ſimiles, tamen iidem typi comperti nondum ſunt, ut patet ex iconismis numorum, qui anno labentis ſaeculi LXXI. prope Podmokl Bohemiae pagum pondere librarum LXXX. reperti ſunt, quosque aeri inciſos dedit Adauctus Voigt in diſſertatione Pragae forma epiſtolari edita, cui titulus: *Schreiben an einen Freund etc.*

Num. 20. SVICCA. Numos quoque ſic inſcriptos in Hiſpanienſibus putavit Pellerinius.

* * *

Characterem horum numorum conſtituunt typi, modus picturae, et fabrica.

Antica offert caput aliquod, adſtituto ſaepe, etiam utrinque, ramuſculo, numi oram praeter globulos, quos *Grenetis* appellamus, claudentibus variae formae anfractibus. Averſam plerumque occupat eques, typus tam cultis, quam barbaris populis placitus. Sed et amabant animalia ex variis naturis compoſita, quod inſtitutum barbarum diceremus, niſi eos excuſarent Graecorum Chimaerae, Sphinges, Centauri etc. Vtrum valuerint in ſymbola, et allegorias, an ex mythologia privata fuerint petita, ignoramus, *carent quia vate ſacro.* De captis ex alieno typis agemus articulo ſequente.

Picturae modus barbariem omnino ſpirat. Apparet haec cumprimis ex capitibus anticae, et equis averſae. Quam haec ſaepe fuerint monſtris, ac portentis ſimilia, dicetur proxime.

---

a) Num. pop. p. 140.

Materia numorum eſt argentum, perrarum aes. Ex quo efficitur, numos hos deberi regionibus, quae argento foſsili abundabant, quo ſane abundaſſe eas, quibus iſtud numorum genus tribuimus, ſatis conſtat. Sunt etiam aurei, ſed rari. Argentum eſt ſolidum craſſumque, ſed ſunt etiam aurei argenteique metalli tenuioris, parte una convexi, alia concavi. Aurei parvi inſcripti BIAT., quos dedimus in catalogo numero 8, hujus ſunt formae, ac propterea in *ſcutellis iridis* habiti, de qua anili fabula lege laudatam ſupra epiſtolam Adaucti Voigt.

Vocabula his numis inſcripta eſſe principum barbarorum ejus tractus, dubitari nequit; nam ſi eſſent urbium, non potuiſſent ea ſic interire, ut eorum nullum omnino exſtaret indicium ſive in hiſtoricis, ſive geographis. Horum nomina regulorum hiſtoriae fuerunt indicta, quia latibulis ſuis incluſi emergere aut noluere, aut auſi non ſunt. Quis Decebalum hodie noviſſet, niſi bello cum Romanis fuiſſet colliſus?

Supereſt, ut de horum aetate numorum judicemus quoque. Quia literis ſunt Latinis inſcripti, neceſſe eſt ſignatos eos fuiſſe tum, ex quo Romani coeperunt eorum ditioni propius imminere. Iam inde a capta Macedonia, et maritimo Illyrico Roma mediterraneis his populis coepit innoteſcere et timeri. Propiores deinde cauſae imperante Auguſto, Romanis per bella Dalmatica, Illyricana, Pannonica magis introrſum progreſsis, capta denique etiam omni Thracia, deletisque vicinis barbaris. Factum ex hac utriusque populi vicinia, ut magna pecuniae Romanae vis etiam in regiones trans Iſtrum poſitas ope commercii inferretur, quod quidem factum fuiſſe ſatis mature, non modo veriſimile eſt, ſed etiam plane evidens propterea, quia ingens monetae quoque conſularis numerus in Tranſilvania, quae veteris Daciae pars fuit, fere indies eruitur. Paullatim ergo barbari literarum uſum didicere, quo modo et Galli veteres parte Galliae, quae in meridiem vergit, in provinciam redacta, Latinis literis ſuam coeperunt inſignire monetam. Vide ad hoc argumentum pertinentia alia articulo ſequente. Ab hac ergo epocha iſtud numorum genus tuto licebit ducere, neque antea, quia Romani tum adhuc ignoti, et conſtat experientia, barbaros tum ſibi Graecorum potius monetam imitandam ſumpſiſſe, ut dicetur proxime. Neque ultra Trajanum ejus velim fines prorogari, quia veriſimile eſt, Dacia ab hoc Romano imperio ſubjecta barbaras ejus tractus nationes deinceps a feriunda pecunia abſtinuiſſe.

Ex quibus liquet, numos ſimiles, tum et eos, quos continuo in plagiis enumerabimus, male a Patino, [a]) et Ioberto [b]) vocari *Gothicos*, cum eorum aetas, ut alias cauſas negligamus, longe Gothorum aetatem antevertat. Longe etiam a vero aberravit Frölichius, cum

---

a) Hiſt. de Méd. cap. XII. b) Science des Méd. T. I. p. 96.

conjecit, numos ſimiles, qui ſunt laboris mediocris, ſignatos quarto ſaltem aerae Chriſtianae ſaeculo, qui peſsimi, poſt ſextum fere ſaeculum a variis barbaris, Moeſiam, Macedoniam, Thraciam, Pannoniam inundantibus, Hunnis, Slavis, Bulgaris aliisve procuſa videri, [a]) Vel ſolae cauſae, quod hac aetate nuspiam tanto pondere, et craſsitie numi ſignati non ſunt, et quod, ſi qui horum populorum ea aetate monetam ſuam habuere, eam plane ad morem communis tum monetae Byzantiae ſignaverunt, hanc conjecturam plane evertunt.

---

a) Ad num. regg. vett. acceſsio nova pag. 46.

PLAGIA BARBARORVM NVMISMATICA.

Cum ante annos complures muſei Caeſarei numos veteres in ordinem redigerem, juſto numero ſeſe mihi obtulere numi operis haud dubie barbari, ſic tamen, ut ſatis appareat, barbaros, quicunque ii fuere, typos monetae ſeu Graecae, ſeu Romanae ſibi imitandos ſumpſiſſe. Quoniam ad varias rei numismaticae cauſas non parum prodeſſe videbatur, barbarorum iſtud inſtitutum manifeſta quadam ratione explicatum proponere, coepi numos ſimiles in unum locum conferre, hac tamen lege, ut ſingulis adſtituerem archetypon ſive Graecum ſive Romanum, quod barbaris imitari placuit, et quod cum numo barbaro collatum imitationis ſervilis dubium omne continuo aufert. Placuit iſtud hominum incultorum inſtitutum vocare *plagium*, cujus cauſam non tribuimus voluntati barbarorum in alienum honorem fraude involandi, ſed ſtupori gentis, et ignorantiae, cui recte applicaveris illud Horatii: *O imitatores, ſervum pecus!* Res ab exemplis manifeſta fiet. Dabimus ergo primum praecipuorum hujus claſsis numorum aliquem conſpectum, deinde quae obſervanda venient, paucis praecipiemus. Numi omnes capti ſunt ex muſeo Caeſareo.

1.) *Caput Bacchi.* ☧ *Hercules ſtans.* AR. I.

Thaſiorum nota tetradrachma imitatus eſt monetarius barbarus. Nihil plane ex archetypo idem neglexit, ſed expreſsit modo, quo potuit. Epigraphen ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ. ΣΩΤΗΡΟΣ. ΘΑΣΙΩΝ finxit globulis parallelo ſitu poſitis. Pictura ipſa ultimae eſt ruditatis argumentum. Vide quae de ſimilibus numis in moneta Thaſiorum notavimus.

2.) *Caput Apollinis laur.* ☧ *Vir bigis vectus, infra fulmen.* AV. II.

Exemplum petitum ex numis aureis Philippi Amyntae. Epigraphen ΦΙΛΙΠΠΟΥ barbarus item ſex globulis abſolvit. Reliqua omnia ingenio barbaro digna. Exſtant etiam ſimiles aurei III. formae, quos frequenter reperiri in Gallia teſtatur Pellerinius, de quibus vide, quae notavi in Prolegomenis ad numos Galliae.

3.) *Caput Iovis.* ☧ *Epigraphe literis luxatis. Eques.* AR. I.

Horum exemplum numorum ſunt tetradrachma ejuſdem Philippi II. Nihil hac rei numariae veteris illuvie ac ſordibus magis tritum, arte plerumque, an ſcelerata dicam, an magis ridenda? Nemo Apelles barbariem felicius ſcitiusque pinxerit, quam in his barbaries ſemetipſam expreſsit, aut verius imitando ſuperavit. Vt difficile eſt, eorum naturam adcurate deſcribere, ſic neque neceſſarium, quia parabiles ſunt, et in omnium manibus verſantur. Itali eos ab imagine generatim vocant *Caballos*. Vide, quae de his alia jam monui in numis Philippi II., et monebo adhuc infra.

4.) *Caput Palladis.* ℞ *Victoria ſtans.* AV. II. III.

Typi capti ex moneta aurea Alexandri M. Par in his ruditas, gemina barbaries.

5.) *Caput Herculis.* ℞ *Iuppiter aetophorus.* AR. I. III.

Nota moneta argentea ejusdem Alexandri M., ex qua *hi* typi ſunt deprompti. Quo loco in hac eſt epigraphe ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, eodem in his barbaris leguntur literae diſtortae, et nullo ſenſu. Non ſatis Pellerinio hujus mercis natura perſpecta fuit, qui numum ſimilem, qui etiam eſt in muſeo Caeſareo, eſſe Theſſalonicae, vel Theſpiarum conjecit. [a]) Nobis, quibus eſſerata haec moneta fere domeſtica eſt, verum de ea judicium in proclivi eſt.

6.) *Caput Dianae prominente pone arcu et pharetra.* ℞ *Eques.* AR. I.

Imago partis anticae capta eſt ex obviis tetradrachmis inſcriptis ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΠΡΩΤΗΣ. Hos frequentius barbaris imitari placuit, quia ex vicino petiti. Copioſos vidi variis modis barbaros, ſeu typis, ſeu literarum inconcinna forma, quorum unum aeri inciſum dedit Neumannus. [b])

* * *

En numorum exempla, qui captos ex Graecorum moneta typos aperte profitentur. Nimirum barbari, cum monetae uſum ad cauſas commercii opportunum viderent, atque ipſi abundarent metallo, coepere et ipſi intra fines ſuos eam ferire. Sive autem in ſe nihil reperere ſubſidii ad reperiundos typos, qui ad ſe unos pertinerent, ſive magis conducere commerciis eſt viſum, ſi monetam ſuam adcommodarent ad eam formam, qua uſi ſunt finitimi, placuit denique horum monetariam legem ſpectatis typis, et ſaepe pondere ac metallo imitari. Idem feciſſe barbaros Gallos imitando numos Graecorum Maſſilienſium, diximus in prolegomenis ad numos Galliae. Numi, quos deſcripſi, quorum fuerint barbarorum, facile eſt intelligere. Archetypa, ut vidimus, ſunt Thaſiorum, qui inſulam Thraciae fere contiguam inhabitabant, et Macedonum. Ergo neceſſe eſt, numos hos ſignatos fuiſſe a barbaris, qui his vicini

a) Suppl. I. p. 11. b) Num. pop. P. II. p. 137.

fuere, et propter viciniam archetypa, quae imitarentur, prae manibus ſemper habuere, ergo a nationibus barbaris a Thracia maritima et Macedonia in ſeptentriones poſitis, ſcilicet ab iis ipſis, a quibus numos articulo praecedente deſcriptos dixi fuiſſe cuſos. Atque haec quidem cauſa eſt, cur in hac numorum claſſe non compareant, ſaltem quod ego norim, vocati ad imitationem numi Athenienſium, Boeotorum, Epirotarum, aliorumve populorum, quorum moneta paſsim eſt obvia. Nimirum quia hi longius ab ſuis finibus diſtabant, eorum etiam numi minus ſibi fuere cogniti, neque in commercii uſum recepti. At vero quantum olim hujus tractus barbari abundaverint numis Thaſiorum, Philippi II., ejusque filii Alexandri, tum et numis ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΠΡΩΤΗΣ, argumento eſto, quod horum ipſorum ingens copia ibi frequenter ex terrae ſinu emergit, quos adeo fere ſolos ſibi ob dictas cauſas imitandos ſumpſere. Praecipuus fuit ad imitandos Philippi II. numos ardor et contentio; nam omnia muſea abundant tetradrachmis barbaris, in quorum una parte eſt caput Iovis, in altera eques. Iam iisdem typis ab eodem archetypo captis uſus eſt in moneta ſua Audoleon Paeoniae rex Philippi II. aequalis, atque jam in hujus numis obſervare licet opus ſaltem ſemibarbarum, etſi Paeonia cultae Macedoniae fuit finitima. Ergo neceſſe eſt credere, numos cum iisdem typis, ſed pictura plane abnormi, ſignatos fuiſſe a barbaris magis intus loca mediterranea obtinentibus, et a Graecorum cultura remotioribus. Denique ne dubitari poſsit, eum, quem dixi, tractum certam eſſe horum numorum patriam, ſciendum eſt, ibi, neque alibi obſcoenam hanc mercem ſupra quam credi poteſt, copioſe ac frequenter indies reperiri. Barbarae hujus monetae origo ducenda videtur ab ejus ipſius Philippi II. aetate, qua propter incredibilem ejus numorum copiam, tum et viciniam barbaris pecuniae commoda magis coeperunt innoteſcere. Forte monetae Thaſiae imitatio remotius ſibi aevum poſtulat. Numos ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΠΡΩΤΗΣ barbari nonniſi poſt captam a Romanis Macedoniam imitari poterant. Iidem ſerius cognita Romanorum moneta, et jam magis magisque invaleſcente ad hujus typos in ſuam transferendos deflexere, ut dictum articulo proximo, et dicetur continuo.

* * *

Procedimus ad barbarorum artem monetae Romanae imitatricem allatis aliquot ejus exemplis.

7.) *Caput Palladis galeatum alatum; addita nonnunquam etiam pone nota* X., non raro obvium in numis Gallicis, exemplo ſumpto a denariis Romanorum conſularibus.

8.) *Caput genii barbatum diadematum.* ℞ RAVIS. *Sceptrum laureatum, globus gubernaculum.* AR. III. Typus ex denariis Corn. Lentuli.

9.) *Caput Iunonis Siſpitae.* ℞ RAVIS *Gubernaculum, globus, tridens, vel fulmen.* AR. III. Antica ex denariis gentis Papiae vel Roſciae, averſa ejusdem Corn. Lentuli.

Inſcriptum his numis RAVIS videtur eſſe nomen barbari reguli perinde ac BIATEC, et ſimilia alia.

10.) IMP SPONSIANI. *Caput radiatum.* ☧ C. AVG. *Columna, ſuper qua ſtatua d. haſtam tenens, ex columnae baſi exſurgunt duae ſpicae, adſtat hinc figura togata utraque manu incertum quid tenens, et pede ſiniſtro aliquid incertum premens, inde vir augurali habitu cum lituo.* AV. II. Typus averſae eſt ex denariis C. Minucii Augurini, qua de cauſa ad hanc claſſem numus hic certe ſpertinet. Ceterum quae mea ſit de praetenſo hoc *imperatore Sponſiano* ſententia, aperiam in moneta imperatorum poſt numos Philipporum.

11.) PLAVTIVS. *Perſona adverſa.* ☧ *Aurora gradiens d. haſtam, ſ. binos Solis equos freno ducit.* AV. II. Vtriusque partis typus eſt ex denariis gentis Plautiae.

Exſtant in muſeo Caeſareo ſimiles aurei tres, etſi hujus generis alius ex locupletiſsimis muſeis editus necdum ſit. Reperti ſunt anno 1713 in Tranſilvania cum pluribus aliis barbaris aureis, et in muſeum Caeſareum illati. Vide de his plura in numis gentis Plautiae.

12.) *Capita jugata virile laureatum, muliebre galeatum.* ☧ BIATEC. *Eques citato curſu.* AR. I. Antica eſt ex denariis gentium Fuſiae et Muciae.

13.) *Caput muliebre colligatis filo crinibus.* ☧ BIATEC. *Aper venabulo trajectus.* AR. III. Antica eſt ex gente Cariſia, averſa ex Hoſidia.

Addendi his numi familiarum, quos barbari ſpectatis typis, metallo, pondere plane geminos reſtituerunt, ſed picturae legibus tam perverſis, ut in riſum ſolvi neceſſe ſit ſpectatorem elegantibus culti populi formis adſuetum. Ejus generis exempla plura dedi in Catalogo muſei Caeſarei. [a]) In his imitandis tam anxii et diligentes fuere monetarii barbari, ut ne quidem literas ſolitarias, aut minuta ſigilla areae numi impreſſa negligenda putarent.

Neque a reſtituendis hoc modo Auguſtorum numis barbarae manus ſeſe abſtinuere. Notus denarius Auguſti, in cujus averſa: C. L. CAESARES. etc. *Cajus et Lucius togati ſtantes etc.* ab iis, neſcio cur, impenſius fuit lectus, in quo artem ſuam exercerent. Sunt ejus in muſeo Caeſareo exempla quinque variarum matricum, operis omnia inſignite pravi, quorum aſpectum vix perferant oculi. Sunt etiam aliorum imperatorum numi ejusdem artis in omni metallo et forma.

* * *

Iam ſupra indicavi, paullatim viciniam Romanorum occaſionem dediſſe barbaris, ex eorum moneta typos petendi. Vt opus monetarium, ſic et typorum dilectus fuit dignus barbaro populi ingenio. Nemo enim ſibi perſuadebit, in hoc eos certam aliquam rationem et conſilium ſecutos. Quo enim pacto bar-

a) P. I. p. 291.

bari adcommodare ſibi poterant typos, quos Romani ex civitatis ſuae rebus geſtis petivere? aut quid barbaris cum Romanorum mythologia, inſtitutis, belli pacisque artibus, cum illi ſuam haberent religionem, ſuisque ſe ipſi legibus regerent? Atqui hanc ipſam optionem fuiſſe argumentum ingenii barbari, neque hujus tantum aevi, aut populi, docebunt numi, quos multis abhinc ſaeculis barbari alii alio ſub ſole poſiti ſignavere, quorum poſtremo meminiſſe juvat.

* * *

Poſtremum plagii numismatici exemplum ſuppeditant numi Arabum, quorum, etſi extra inſtituti mei fines ſe porrigunt, oportet tamen meminiſſe, quia eorum argumenta capta ſunt ex numis intra ditionem meam poſitis. Huic cauſae nequaquam diu immorabor, contentus indicaſſe egregiam diſſertationem, quam de his praeſtantiſsimus in ſtudiis noſtris Barthelemyus magno cum judicio, additis etiam numorum imaginibus conſcripſerat. [a]) Pauca inde excerpam. Sunt hi Arabum numi omnes Mahometo poſteriores, quin non ante ſaeculum poſt Chriſtum natum XII. ſignati. Patria iis Meſopotamia, Syria, aliaeque regiones vicinae. Continent nomen principis, et aliquam ex Corano ſententiam, tum et non raro annum Hegirae, atque haec omnia Arabum lingua, etſi difficile ſit ſaepe literarum valorem deſinire, quia punctis vocalibus, aliisque ſignis deſtituuntur. Plagii vero indicium certiſsimum ſunt capita, aut typi ex numis ſeu Graecis, ſeu Romanis petiti. In horum uno v. g. eſt caput luculentum veteris cujusdam Syriae regis, quod Seleuco VI. tribuit Frölichius, qui numum in ſuis Syriae annalibus ex muſeo Caeſareo vulgaverat, at Barthelemyus ex ſimili ſuo eſſe Antiochi VII. conjicit. In aliis comparent capita Gordiani, Conſtantii, vel imperatorum Byzantiorum, quin et protome Chriſti capite nimbato, et evangeliorum librum manu geſtantis, quae in numis Byzantiis obvia eſt. In aliis ſtat virgo deipara, quae adſtanti imperatori diadema imponit, obvius item typus in Byzantiorum moneta, niſi quod religioſus monetarius Arabs cruculam, quae in his diademati, et globo, quem imperator manu praefert, imminere ſolet, omiſit, nimium ſcilicet manifeſtam Chriſtiani ritus notam. Atque ne de plagio vel minimum dubitari poſſit, adfert Barthelemyus numum, in cujus una parte; *Epigraphe Arabica ſine typo*, in altera: VICTORIA. CONSTANTINI. AVG. *Victoria ſtans tabulam praefert, cui inſcriptum:* VOTA. XXX. *infra* SIS., qui typus totus captus eſt ex averſa numi Conſtantini M. Ab his ergo exemplis jure arguit auctor eruditus, quoniam hi typi nullum habent cum Arabum rebus nexum, barbaros horum monetarios in alienos *numos*, qui primi ſibi occurrerant, temere nulloque conſilio involaſſe, quin, quorum ſint ea capita, ipſi intelligerent, parumque ſolicitos, utrum arrepti ex alieno typi cum moribus et inſtitutis ſuae gentis

a) B. L. Tom. XXVI. p. 557.

poſsint componi. Quorum dynaſtarum Arabum ſint hi numi, et quo pacto hi ſibi permiſſum putaverint, ſignare in monumentis publicis imagines Mahometi lege vetitas, vide apud laudatum auctorem. Quam longe a vero aberraverit Hadrianus Relandus in diſſertatione de marmoribus Arabicis, et numo Arabico, quae inſerta eſt Memoriis Trevoltienſibus in Februario 1706 pag. 227, ex praeclaris his Barthelemyi commentariis patet. Ceterum habuiſſe Arabas jam ſaeculo VII. poſt Chriſtum monetam ſuam, eamque auream, et propria ſua nota inſignem, docuit diſerte Zonaras, [a]) de quo teſtimonio agetur alibi.

* * *

Denique barbari etiam plagii piaculo ſe obſtrinxiſſe videtur numus Hadriani I. papae rariſsimus, ac ſingularis, quem ex muſeo ſuo in lucem protulit Benedictus Floravantes. [b])

HADRIANVS. PP. *Protome Hadriani.* ☧ VICTORIA. DNN. *Crux ſuper baſi, hinc* R *illinc* M, *in imo* CONOB.

Nemini ignotum, numi hujus averſum in numis aureis imperatorum Orientis obviam eſſe, tritamque. Verum quis Victoriae cum pontificis R. imagine nexus? Rem inſolentem ſic explicat Muratorius, qui numum hunc reſtituit: [c]) *Ius cudendae monetae jam accepiſſe videntur Romani pontifices a Graecis imperatoribus. Sed quis adhuc urbis dominus foret, indicatur per ſiglas illas DNN. ſignificantes aut domini noſtri, aut dominorum noſtrorum.* Verum hanc explicationem ejus temporis periſtaſes non admittunt. Hadrianus I. pontificatum ſuſcepit anno Chriſti 772. At jam inde a Leone III. Iſauro, qui anno Chr. 717 Orientis imperium adivit, pontifices Romani, et Italia cum imperatoribus colliſi, quod ſanctarum imaginum cultum ejurare jubebantur, detrectato denique obſequio, caeſis, aut pulſis Graeci nominis omnibus in libertatem ſeſe adſeruere. Vrgentibus deinde Longobardis, et Romae ipſi imminentibus, cum imperatores Graeci ferre opem aut nollent, aut non poſſent, coacti ſunt pontifices R. Francorum, et qui tum his praefuere, Caroli Martelli, Pipini, Caroli M. auxilia ſibi adjungere. Horum ope fractis primum barbaris victor Pipinus pontificibus exarchatum Ravennatem ceſsit, quem iis non multo poſt Carolus M. Deſiderio poſtremo Longobardorum rege in exilium ejecto confirmavit, quod factum anno Chr. 774, qui fuit tertius Hadriani I. Ergo is facta ad vires ſacras opis profanae acceſsione altius coepit efferre caput, et jacere fundamenta ejus potentiae, quam deinde in omnis fori cauſis paene infinitam expertus eſt orbis, cujusque velut quidam cardo, praeludium, primumque tentamen fuit moneta publica, imagine ſua, imperantium principum more, inſignis, cujus pars eſt numus, in quo ſumus, quod ne ipſe quidem Floravantes inficiatur, haec in ejus explicatione ponens: [d]) *praetermiſſum in eo imperatoris nomen oſtendit, tunc*

a) L. XIV. c. 22. b) Antiquiores Pont. Rom. denarii pag. 1. c) Antiqu. Ital. med. aevi T. II, diſſ. XXVII. p. 548. d) l. c. p. 10.

penes Romanos pontifices ſummam urbis dominationem, cudendaeque monetae jus omne, ac poteſtatem exſtitiſſe. At pars averſa violenter ex numis imperatorum Orientis in monetam pontificiam translata non inique numo praeſenti in hac plagiorum claſſe ſtationem adſignat, urbe Roma, omnique Europa ſaeculo VIII., et quae ſecuta ſunt, non multo minus barbara, atque olim fuere Dacia, Moeſia, aliaeque, quas commemoravi.

OBSERVATA GENERALIA

AD PARTEM I. HVIVS OPERIS.

PRAEFATIO.

Enarratis, explicatisque urbium, populorum, regumque numis nondum mihi omnia ad communem utilitatem ſatis videbantur eſſe proviſa, niſi et generales quasdam cauſas, ac periſtaſes, quas complures hujus claſsis numi inter ſe communes habent, tractandas, exponendasque ſuſciperem. Et vero ſeparato eas loco, confertasque fuiſſe proponendas, tum et explicandas, ipſa rei natura palam eſt viſa poſtulare. Enimvero, ut paucis iſthaec exemplis illuſtrem, cum non una fuerit urbs, ſed plures aliae, quae v. c. Aſiarchas, epocham Seleucidarum, formulam ΑΝΕΘΗΚΕ, ludos Pythios, certos quosdam honorum titulos etc. numis ſuis inſcripſere, nullam habui certam rationem, cur varia haec inſcripta, et quae ad haec obſervanda fuere, in numis potius Epheſi, quam Pergami, Byzantii, quam Sardium memorarem. Ad haec uno etiam quopiam, certoque loco explicanda ſunt, quae ad evolvendam epocharum naturam, easque computandi modum, coloniarum, municipiorumque, tum et metropolium variam ſignificationem, et quae ſunt id genus alia, pertinent. Viderit hactenus lector, numos heroum, heroidum, conditorum, perſonarumque illuſtrium a me non in certam quampiam claſſem, quod a plerisque

hactenus factum, fuiſſe tributos, ſed enarratos in iis urbibus, ex quarum officinis monetariis prodivere. At proxime ſingulorum revocabuntur nomina addito natali ſolo, cujus eos ſeu veneratio, ſeu adfectus monumentis publicis inſeruit, tum et commemoratis honoribus, et cultu, quo urbes Graecae heroes ſuos, conditoresque ornare publice, et praedicare conſueverunt.

Haec et ſimilia, quod reliquum eſt hujus voluminis, omne complectetur, quo perlecto facile quis intelliget, commentarios hos non modo continere eruditionem ejus generis, quae cum re numismatica proxime connectitur, ſed et varias amoliri difficultates, quae progreſſum in praeſtantiſsima hac arte vulgo ſolent impedire. Eodem olim conſilio Vaillantius quoque operi ſuo, quo imperatorios Graecorum numos in unum contulit, adjecit prolixos commentarios, in quibus ſparſam disjectamque per totum opus variae indolis materiem revocavit, et in certas claſſes diſtribuit, explicavitque. Verum multa is neglexit, quia ad inſtitutum ſuum non pertinuere, multo in iis plura corrigenda, quae auctior, ſinceriorque noſtra hac aetate numorum veterum ſupellex aliter eſſe capienda palam imperat.

Quae ſint variae partes, quibus univerſus hic tractatus componitur, indicatas reperies in conſpectu, quem principio hujus voluminis IV. praefiximus.

OBSERVATA GENERALIA.

CAPVT I.

DE MAGISTRATIBVS et TITVLIS HONORIFICIS.

Magiſtratuum perfrequens eſt in monimenta urbium populorumque, tum et nonnunquam regum mentio, cujus adferre exempla ſupervacaneum. Nam cui ignota eſſe poſſunt numismata Dyrrhachii, Apolloniae, Athenarum, Chii, Cyrenes etc.? Saepe duos vel tres, eosque variae poteſtatis unus, idemque numus continet.

Hi magiſtratus vel enunciantur ſimpliciter nulla praefixa particula, et vel in recto, vel obliquo, ut in Dyrrhachenis hinc ΜΕΝΙΣΚΟΣ, illinc ΑΡΧΙΠΠΟΥ, vel adjunctam habent praepoſitionem aliquam, ex quibus uſitatiſſimum eſt ΕΠΙ, *ſub*, de quo latius agemus infra in tractatu de magiſtratu eponymo cap. II. Frequenter, ac praecipue in numis urbium Moeſiae praefigitur ΥΠΟ. Inſolentior eſt praepoſitio ΔΙΑ Phrygiae nonnullis urbibus familiaris, ut: ΔΙΑ ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ. Vide hanc

phraſin explicatam in moneta Attudae Phrygiae. (Vol. III. p. 142) Praeſixum ΠΑΡΑ in unico Apameae Phrygiae numo obſervavi: ΠΑΡΑ. ΑΥΡ. ЄΡΜΟΥ.

Magiſtratuum nominibus adjicitur nonnunquam mentio patris, ut in numis Erythrarum Ioniae: ΓΝΩΤΟΣ. ΕΚΑΤΩΝΥΜΟΥ, vel: ΠΟΛΥΚΡΙΤΟΣ. ΠΟΛΥΚΡΙΤΟΥ, rarius avi, ut in numo ejusdem urbis: ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟΣ. ΗΡΑΚΛΕΟΥ. ΤΟΥ. ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ.

De magiſtratibus, qui dignitatem ſuam in numis non addunt, in praeſente commentario agere non inſtituo. Neque enim de his aliud praeter conjecturas aridas adferri poteſt. Quod ſi quid de his certum, dignumque poteſt perhiberi, iſtud in ipſis ejus urbis, cujus fuere magiſtratus, numis ſumus perſecuti. Hujus ergo loci tantum erunt magiſtratus illi, qui, cujus generis fuerint, in moneta ſunt confeſsi, aut quorum etiam non confeſſorum dignitas, quod tamen rarius factum, facile poteſt intelligi.

Praeſens tractatus ſuapte in ſectiones binas dividitur, quarum prima continet magiſtratus domeſticos urbium, populorumque, altera magiſtratus Romanos, quos civitates ſubjectae obſervantiae cauſa monetae ſuae inſcripſerunt. Vtraque magiſtratus ſacros aeque, ac profanos continebit, omiſsis tamen NEOCORIS utriusque ſexus, quos opportunius in tractatum de populis, et urbibus neocoris differemus. Addemus etiam, qui magiſtratus non fuerunt, ſed tituli tantum honorifici, cujusmodi fuit *ſophiſtarum*, quorum conditio *προαιρεσις* tantum fuit, id eſt, vitae inſtitutum, aut *parentum*, vel *patronorum*, quos titulos ſolus adfectus, et obſervantia parturivit.

Erit ergo partium praeſens caput conſtituentium ordo ſequens:

SECTIO I.

MAGISTRATVS DOMESTICI.

§ I. De Ordinibus civitatum.
§ II. De Archontibus, Praetoribus, Scribis.
§ III. De Ephoris.
§ IV. De Prytanibus.
§ V. De Quaeſtoribus.
§ VI. De Pontificibus.
§ VII. De Aſiarchis.
§ VIII. De Stephanephoris.
§ IX. De Panegyriarchis, Agonothetis, Gymnaſiarchis.
§ X. De Theologis.
§ XI. De Hieromnemone.
§ XII. De Amphictyonibus.
§ XIII. De Curatoribus, qui in numis: ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ, ΕΠΙΣΤΑΤΑΙ.
§ XIV. De Sophiſtis.

SECTIO II.

MAGISTRATVS ROMANI.

§ I. De Ordinibus Romanorum
§ II. De Conſulibus.
§ III. De Proconſulibus, Propraetoribus, Legatis, Praeſidibus.
§ IV. De Quaeſtoribus, Proquaeſtoribus, Quaeſtoribus pro conſule, Quaeſtoribus pro praetore.
§ V. De Procuratoribus.
§ VI. De Pontifice, Septemviro Epulonum.
§ VII. De Parentibus, Patronis.

§. I.

DE ORDINIBVS CIVITATVM.

Vt Romanorum ſtatus politicus diviſus fuit in ordinem ſenatorium, equeſtrem, et popularem, iisque impoſiti annui conſules, ſic et civitates Graecae conſtabant ſenatu, populo etc. quibus praefuit annuus archon, praetor, prytanis, aut quocunque alio nomine magiſtratus, atque ut obvium eſt illud Romanorum, *placuit ſenatui, populoque Romano*, ſic et obvium illud Graecorum: *ἐδοξε τῃ βȣλῃ και τῳ δημῳ Σμυρναιων*, Περγαμηνων, Εφεσιων κ. τ. λ. Non raro ordines plures Graecorum pſephismatis praefiguntur, velut in marmore, quod edidit Cuperus: [a]) Η. ΒΟΥΛΗ. ΚΑΙ. Ο. ΔΗΜΟΣ. ΚΑΙ. Η. ΓΕΡΟΥΣΙΑ. ΚΑΙ. ΟΙ. ΝΕΟΙ. ΕΤΕΙΜΗΣΑΝ. ΑΤΤΑΛΟΝ. κ. τ. λ. *Senatus, et populus, et ſeniores, et juniores honorant Attalum etc.* qui quidem varii ordines collecti uno vocabulo ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ in numis Tarſi et Anazarbi Ciliciae urbium expreſsi mihi videntur, quemadmodum eosdem ordines, aut certe totum archontum collegium vocabulo ΣΥΝΑΡΧΙΑ in numis Antiochiae Cariae indicatum alias diximus. [b])

Non eſt mihi propoſitum, variorum horum ordinum omnes cauſas, fines, jura exponere, praecipue cum haec in ſingulis urbibus variaverint, et nos in his explicandis plerumque deſtituant ſuperſtites ſcriptores veteres. Eos tantum hoc loco commemorabo, quorum numi meminere.

ΒΟΥΛΗ. vel ΙΕΡΑ. ΒΟΥΛΗ. *Senatus*,

a) Lett. de crit. p. 246. b) Vol. II. p. 574.

ſacer ſenatus, frequens in numis, praecipue provinciae Aſiae. Etiam conjunctim ΒΟΥΛΗ. ΔΗΜΟϹ. in numo Nicopolis Moeſiae, ΒΟΥΛΗ. ΔΗΜΟϹ. ΟΜΟΝΟΙΑ. in numo Nicomediae, vel: ΒΟΥΛη ΓΕΡΟΥσια, in numo Tiberiopolis Phrygiae. Fingitur hic civitatum ſenatus capite muliebri velato, in nonnullis velato et laureato, etiam capite viri juvenis nudo, aut laureato; in numo dictae Tiberiopolis typo mulieris ſtantis d. caduceum tenentis. Ceterum nomine ΒΟΥΛΗϹ notari ſenatum urbium Graecarum, ut nomine ϹΥΝΚΛΗΤΟΥ ſenatum Romanum, probabimus infra in Ordinibus Romanorum.

ΔΗΜΟϹ.-ΙЄΡΟϹ. ΔΗΜΟϹ. *Populus*, *ſacer populus*, vel ΔΗΜΟϹ. ΑΤΤΟΥΔЄΩΝ. *Populus Attudenſium*, et ſimiliter. Saepe occurrit, ac frequentius in numis provinciae Aſiae. Typus eſt caput juvenile nudum, vel laureatum, vel diadematum. In numo Laodiceae Phrygiae eſt caput barbatum laureatum. In numis Latinis Corinthi: POPVL*us* COL*oniae* COR*inthi*, vir togatus ſedens dextera ſublata. Varia populorum ſimulacra allegorica habemus apud Plinium et Pauſaniam. Teſte Plinio [a]) *pinxit Parrhaſius demon* (populum) *Athenienſium*, *argumento quoque ingenioſo. Volebat namque varium*, *iracundum*, *injuſtum*, *inconſtantem*, *eundem exorabilem*, *clementem*, *miſericordem*, *excelſum*, *glorioſum*, *humilem*, *ferocem*, *fugacemque*, *et omnia pariter oſtendere*. Qua quidem in narratione neſcio, utrum magis mirer, artificiumne pictoris, ſin revera praeſtitit, quod adſeritur, ſin minus, quod magis veriſimile, credulum Plinium. Refert Demoſthenes, [b]) decreviſſe Byzantios, ut erigerentur in Boſporo ſtatuae, ſexdecim ſingulae cubitorum, argumento populi Athenienſis coronati a populo Byzantiorum et Perinthiorum, et teſte Polybio Hiero, et Gelo binas ſtatuas Rhodi poſuerunt, nempe populum Rhodiorum a populo Syracuſano coronatum. [c])

ΓЄΡΟΥϹΙΑ. Si vocabulum ſpectes, reſpondet Latinorum *ſenatui*; nam ut hoc a *ſenibus* dicitur, ſic illud ἀπο των γεροντων. Et revera fuiſſe in nonnullis civitatibus Graecis ordinem ſeniorum, cui oppoſitus fuit ordo juniorum, diſcimus ex citato ſupra marmore Cuperi, in quo memorantur Η. ΓΕΡΟΥΣΙΑ. ΚΑΙ. ΟΙ. ΝΕΟΙ, *ordo ſenum et juniorum*. In alio ejusdem Cuperi, [d]) quod ſtetit Magneſiae Ioniae: ΦΙΛΟΣΕΒΑΣΤΟΣ. ΓΕΡΟΥΣΙΑ. ΚΑΙ. ΟΙ. ΝΕΟΙ. κ. τ. λ. Atque ut ΓΕΡΟΥΣΙΑ, *ſenatus*, ſic et ΓΕΡΟΝΤΕΣ, *ſenes*, in marmoribus produntur. Legitur in Oxonienſi: [e]) ΤΩ. ΣΕΜΝΟΤΑΤΩ. ΣΥΝΕΔΡΙΩ. --- ΤΩΝ. ΕΝ. ΣΜΥΡΝΗ. ΓΕΡΟΝΤΩΝ. *ſumme venerando conlegio ſeniorum Smyrnae*, qua in oratione cumprimis obſervandum vocabulum σεμνοτατος, quod ſenibus proprie competit, tum et συνεδριον, quod conlegium et ordinem notat. Sic et teſte Plutarcho [f]) additos regibus Spartanis optimates cauſa ſenii Apollo Delphicus vocavit πρεσβηγενεας, Lycurgus γερουσιαν, quam quidem Pauſanias vocat συνεδριον Λακεδαιμονιοις κυριωτατον της πο-

a) L. XXXV. cap. 10. b) de corona p. 487. c) Hiſt. L. [illegible] c. 88. d) Lettr. [illegible] crit. p. 281. e) num. 167. f) an ſeni ger. reſp. p. 789.

λιτειας, *conlegium*, *penes quod apud Lacedaemonios ſumma civilis regiminis eſt auctoritas*. [a]) Ejusdem rationis fuere ſecundum Livium miſsi a Carthaginienſibus ad petendam pacem *triginta ſeniorum principes*, de quibus continuo addit: *id erat ſanctius apud illos conſilium, maximaque ad ipſum ſenatum regendum vis*. [b]) Vide de hoc argumento plura apud Heſychium, Feſtum, Varronem. (L. IV. de lingua Lat.) Fuiſſe vero γερȣσιαν et βȣλην ordines diverſos, jam vidimus ex citato Tiberiopolis numo, in quo ΒΟΥΛη ΓΕΡΟΥσια, tum etiam ex citato marmore Cuperi: Η. ΒΟΥΛΗ. ΚΑΙ. Ο. ΔΗΜΟΣ. ΚΑΙ. Η. ΓΕΡΟΥΣΙΑ. κ. τ. λ. Omnium vero certiſsime varios hos ordines diſtinguit Dio Chryſoſtomus: ἐχ ὡς πρωην, inquit, χωρις ἡν ὁ δημος, και χωρις ἡ βȣλη, και νυν ἐτι καθ ἀυτȣς οἱ γεροντες, δια το συμφερον ἑκαςων δηλονοτι σκοπȣντων, *non ut antea ſeorſim ſua curabat populus, ſeorſim ſenatus, atque ut adhuc nunc ſui juris ſunt ſeniores, dum videlicet ſinguli ſua unice commoda conſiderant*. [c]) Et paullo infra: [d]) ἱνα γαρ την βȣλην ἀφω, και τον δημον τε και τȣς νεȣς και τȣς γεροντας. *ut enim ſenatum mittam et populum, et juvenes et ſenes*. Video etiam locum ipſum, in quo congregabantur οἱ γεροντες, vocatum Γερȣσιαν. Ejus teſtem produco Plinium juniorem: [e]) *Nicomediae vaſtiſſimum incendium multas privatorum domos, et duo publica opera, Geruſian, et Iſſon*, (forte Iſeon) *abſumpſit*. Et Vitruvius: [f]) *Croeſi domus, quam Sardiani civibus ad requieſcendum aetatis otio ſeniorum collegio Geruſiam dedicaverunt*. Quod et confirmat Plinius ſenior. [g])

Γερȣσιαν bini tantum numi memorant, et quidem

Hierapolis Phrygiae: ΓЄΡΟΥϹΙΑ. *Caput juvenile laureatum.*

Tiberiopolis Phrygiae: ΓЄΡΟΥσια, *Vir togatus et velatus ſtans ſ. ramum dependentem*, ΒΟΥΛη, *Mulier ſtans d. elata caduceum.*

Qua ratione pingi ſolita ſit geruſia, docet Dio Caſsius narrans Trajani, antequam imperium ſuſciperet, ſomnium. [h]) Εδοκει ἀνδρα πρεσβυτην ἐν ἱματιῳ και ἐσθητι περιπορφυρῳ, ἐτι δε και ϛεφανῳ ἐϛολισμενον, οἱα πȣ και την γερȣσιαν γραφȣσι, κ. τ. λ. *Viſus ſibi eſt videre virum ſenem tunica et veſte purpurea indutum, coronatumque, quo modo geruſiam pingere ſolent, etc.* tametſi hoc loco Dio potius videatur deſignare ſenatorem Romanum, ſed parum intereſt.

a) L. III. cap. 11. b) L. XXX. c. 16. c) Orat. XXXIV. p. 418. d) pag. 419. e) L. X. epiſt. 42. f) L. IV. c. 8. g) L. XXXV. § 49. h) L. LXVIII. § 5.

§. II.

DE ARCHONTIBVS, PRAETORIBVS, SCRIBIS.

Conjungimus triplicem hunc magiſtratum, cum quod reliquis frequentius in numis reperitur, tum quod explicatio unius alterius etiam naturam illuſtrat. Singulorum principio damus catalogum, ſed diverſum ab eo, quem vulgavit Vaillantius in numis ſuis Graecis, in quo archontes, praetores, ſcribae ex numis cogniti ordine alphabetico recenſentur. Magis utile viſum, recenſere ipſas urbes, quae vario hoc magiſtratu uſae ſunt.

Vrbes et populi, quorum magiſtratus

ARCHON.

Abydus Troadis: ЄΠΙ. ΑΡΧ. etc.
Acmonia Phrygiae.
Ancyra Phrygiae: ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β.
Aphrodiſias Cariae: ΤΙ. ΖΗΛΟΥ. ΠΡΩΤΟΥ. ΑΡΧ.
Apollonidea Lydiae: ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β.
Attaea Phrygiae.
Bagae Lydiae: ΑΡΧ. Α. Β.
Blaundos Lydiae: ΑΡΧ. Α.
Byzantium Thraciae.
Cadi Phrygiae.
Chius inſula: ЄΠΙ. ΑΡΧ. ΠΡЄΙΜΟΥ. ΔΙϚ. — ЄΠΙ. ΑΡ. ΧΡΥϹΟΓΟΝΟΥ.
Cidyeſſus Phrygiae: ЄΠΙ. ΑΡΧ. ΠΡΩτȣ ΠЄΙϹΩΝΟϹ.
Cilbiani ſuperiores Lydiae.
Coloſſae Phrygiae: ΤΙ. ΑΠЄΙΡЄΙΔΟϹ. ΑΡΧΩΝ.
Cos inſula ex numis dubiis.
Cotiaeum Phrygiae.
Cyzicus Myſiae.
Daldis Lydiae: ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Δ.
Dardanus Troadis.
Dorylaeum Phrygiae: ЄΠΙ. ΠΑΥΛΟΥ. Α. niſi το Α aliud notet.
Germe Myſiae: ЄΠΙ. Γ. ΑΥΡ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΟΥ. Α. ΑΡΧ.
Gordus Iulia Lydiae: ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β.
Hadriani Bithyniae: ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β.
Hadrianotherae Bithyniae: ΑΡΧ. Α.
Halicarnaſſus Cariae: ΑΡΧ. Γ.
Hyrcania Lydiae: ЄΠΙ. Α. ЄΡΜΟΓЄΝΟΥϹ.
Hyrgalea Phrygiae: ΑΡΧ...
Iulia Phrygiae: ΑΡΧ. ΤΟ. Β.
Maeonia Lydiae: ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β.
Midaeum Phrygiae: ЄΠΙ. ΑΥΡ. ΔΙΟΝΥϹΙΟΥ. ΠΡ. ΑΡΧ.
Miletus Ioniae.
Myndus Cariae.
Nacolea Phrygiae.
Nicomedia Bithyniae: ЄΠΙ. Α. ΑΡΤЄΜΙΔΩΡΟΥ. ΑΡΧ.
Pergamus Myſiae ex numo varie lecto.

Philadelphia Lydiae: ΑΡΧοντος ΠΡωτυ Β.
Priene Ioniae.
Saetteni Lydiae: ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β.
Sardes Lydiae.
Silandus Lydiae.

Vrbes et populi, quorum magiſtratus

PRAETOR, ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ.

Acraſus Lydiae.
Adramytium Myſiae.
Aegae Aeolidis.
Anemurium Ciliciae.
Apollonia Ioniae.
Apollonia Lydiae: ΧΑΡΜΙΔΗϹ. ΝΕΙΚΟϹΤΡΑΤ. ϹΤΡΑΤΗΓΩΝ.
Apollonidea Lydiae.
Aſſus Myſiae.
Attaea Phrygiae.
Attalia Lydiae.
Aureliopolis Lydiae.
Bargylia Cariae.
Blaundos Lydiae.
Ceretape Phrygiae.
Cilbiani ſuperiores Lydiae.
Cius Bithyniae.
Clazomenae Ioniae: ΕΠ. ϹΤ. ΖΩϹΙΜΟΥ. Τ. Ϛ id eſt: *quintum.*
Colophon Ioniae.
Cyme Aeolidis.
Cyzicus Myſiae.
Daldis Lydiae.
Dionyſopolis Phrygiae: ϹΤΡΑΤΗΓΟΥΝΤΟϹ. - - ΤΡΑΤΟΥ.
Dioshieron Lydiae.
Elaea Aeolidis.
Epheſus Ioniae.
Erythrae Ioniae.
Germe Myſiae.
Hadrianotherae Bithyniae.
Hermocapelia Lydiae.
Hierapolis Lydiae forte.
Hypaepa Lydiae: ΕΠΙ. ΚΗΡΙΝΘΟΥ. Δ. ϹΤΡΑΤ. Α.
Hyrcania Lydiae.
Lampſacus Myſiae.
Laodicea Phrygiae: ΑΓΡΙΠΠΙΝΟϹ. ϹΤΡΑΤΗΓΩΝ.
Lesbus inſula.
Magneſia Lydiae.
Methymna Lesbi.
Metropolis Ioniae.
Metropolis Phrygiae.
Miletopolis Myſiae.
Moſtene Lydiae.
Myrhina Aeolidis.
Mytilene Lesbi.
Nacraſa Lydiae.
Nicaea Bithyniae forte.
Nicomedia Bithyniae.
Pergamus Myſiae: ϹΤΡΑ. ΚΕΦΑΛΙΩΝΟϹ. ΤΟ. Β.
Perperene Myſiae.
Phocaea Ioniae.
Pionia Myſiae.
Pitane Myſiae: ΕΠΙ. ϹΤ. Μ. ΑΥΡ. ΠΟΒΛΙΟΥ. ΤΟ. Β.
Sardes Lydiae.
Silandus Lydiae: ΕΠΙ. ΔΗΜΟΦΙΛΟΥ. ϹΤΡΑΤ. Β.
Smyrna Ioniae.
Stectorium Phrygiae.
Stratonicea Cariae
Tabala Lydiae.
Temnus Aeolidis.
Teos Ioniae.
Theſſali: ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ. ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ.

Thyatira Lydiae.
Tralles Lydiae ex numo dubio.

Vrbes et populi, quorum magiſtratus

SCRIBA, ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.

Adramytium Myſiae: ЄΠ. ΓΡΑΜΜΑΤ.
Antiochia Cariae: ΕΠΙ. ΓΡ.
Apamea Phrygiae: ЄΠΙ. ΓΡΑΜ. ΤΟ. Β.
Cilbiani inferiores Lydiae: ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ.
Epheſus Ioniae: ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.
Laodicea Phrygiae.
Magneſia Ioniae.
Megara Atticae.
Mylaſa Cariae: ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΟΝΤΟΣ.
Nyſa Cariae: ΓΡΑΜ. ΤΟ. Β.
Pergamus Myſiae: ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΩΝ.
Tralles Lydiae.

* * *

ARCHON ſpectato etymo eſt, cui in alios eſt imperium, fuitque in non paucis urbibus archon appellatus is, cui a populo rerum ſumma permiſſa fuerat. Quin ex eadem poteſtatis cauſa Graeci nonnunquam archontem quoque dixere proconſulem Romanum, etſi hunc alias magis proprie ἀνθυπατον dicerent, cujus aliquot exempla adfert Spanhemius, a) quo modo variatum fuiſſe cum vocabulo ἡγεμων, alias dicetur. Aſander Boſpori princeps *archontem* ſe in numis dixit, antequam regium nomen invaderet.

Fuiſſe Athenis novem archontes, quorum primus erat eponymus, id eſt, qui anno nomen dedit, alter rex, tertius polemarchus, denique ſex thesmothetae, docuit Pollux. b) Athenarum exemplo non modo harum coloniae archontem ſibi praefecere, ſed etiam copioſae urbes aliae, quibus Athenienſium inſtituta placuere, atque in his quoque plures una fuiſſe archontes, ex numis manifeſtum ſit, inſcripto ſaepe, ut vidimus ΑΡΧ. ΠΡΩτȣ, vel pro hoc: ΑΡΧ. Α. id eſt: *archonte primo.* Si primus, fuit ergo aliquis ſecundus, vel tertius, atque is primus ſemper eponymus; nunquam enim legimus, ἀρχοντα δευτερον, vel Β numis illatum. Archontes binos in inſula Thera memorat marmor Sponii: c) ΑΡΧΟΝΤΩΝ. ΑСΚΛΗΠΙΑΔΟΥ. Β. ΚΑΙ. ΚΟΙΗΤΟΥ. Β. *archontibus Aſclepiade iterum, et Quieto iterum.* In numis conjuncti duo ſemel comperti, nimirum Cilbianorum ſuperiorum Lydiae: ЄΠΙ. ΑΡΧ. ΑΥΡΗ. ΔΙΟΝΥСΙΟΥ. Κ. ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ. *Archontibus Aurelio Dionyſio, et Metrodoro.* Perperam junctos binos in Byzantii numis vidit Cl. Vandale, nimirum ut ipſe legit: ЄΠΙ. ΑΡΧ. Γ. CΑΛΛ. ΑΡΙCΤΑΙΝЄΤΟΥ. ΚΑΙ. ΑΙΛΙΔΟC. et: ЄΠ. ΦΡΟΝΤΩΝΟC. ΚΑΙ. Α. ΦΗCΤ. etc. d) Additum enim alterum nomen non eſſe archontis II., ſed muliebre, in ejus urbis moneta diximus. Repetitum fuiſſe archontis munus, ex praefixo catalogo docemur, ſic: ΑΡΧ. Α. Β. vel: ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β. ſignificat: *archonte primo iterum*, vel pro hoc: ЄΠΙ. ΑΡΧ. ΔΙC. *archonte iterum*, in numo Dal-

a) T. I. p. 692. c. 4. p. m. 224.
b) I. VIII. c. 9. ſegm. 85.
c) Miſc. p. 341. n. 64.
d) Diſſ. II.

dis: APX. A. TO. Δ. *archonte primo quartum*, niſi forte et hic litera Δ poſita pro ΔΙΣ. Sic et in lapide Ancyrano apud Montſauconium [a]) habemus *T. Flavium Gajanum equitem Romanum et* ΔΙC. ΤΗΝ. ΠΡΩΤΗΝ. ΑΡΧΗΝ. ΑΡΞΑΝΤΑ. *bis primi archontis numere functum*, et in alio Ancyrano apud Oſterum: [b]) *Alexandrum ſummum pontificem*, KAI. TO. B. ΠΡΩΤΟΝ. ΑΡΧΟΝΤΑ. *et iterum primum archontem.*

Cum in numis APX. tantum exaratur, adhibenda cautio, ne APXων pro APXιεϱευς legatur, et vicisſim, in quo aliquoties offendit Vaillantius, ut diximus in moneta Cyzici Myſiae et Daldios Lydiae, et frequenter Vandale diſſertatione III. de pontificibus Graecorum.

* * *

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ, Latinis PRAETOR, ſecundum auctores utriusque linguae. Cicero: [c]) *Cum civitate mihi res eſt acerrima et conficientiſſima litterarum*, (Temno Aeolidis) *in qua numus commoveri nullus poteſt ſine quinque praetoribus etc.* Rurſum propraetor Romanus in numis Cyrenaicae dicitur ΑΝΤΙΣΤΡΑτηγος. Iam remotiſsimo aevo variae urbes Graecae habuere ſtrategum, fuitque is magiſtratus non ſolum militaris, ſed etiam civilis, nam ϛϱατὸς olim non modo militares copias, ſed etiam coetum civium ſignificavit, quod erudite probat Spanhemius. [d]) Cauſa diſcriminis nonnunquam dicti ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ. ΕΠΙ. ΤΩΝ. ΟΠΛΩΝ. *armorum praefecti*, et ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ. ΕΠΙ ΤΟΥΣ. ΠΟΛΙΤΑΣ. *praetores civiles*, quod ex marmoribus eruit cl. Vandale. [e]) Eodem modo Romanorum praetor in utramque partem eſt acceptus, nam teſte Varrone: [f]) *Praetor dictus, qui praeiret jure et exercitu.* Στϱατηγον etiam Graeci dixere Romani exercitus imperatorem. Sic in praeclaro marmore Gytheatarum Laconiae, quod vulgavit Pacciaudus, [g]) legitur: ΤΙΤΟΝ. ΤΙΤΟΥ. ΚΟΙΓΚΤΙΟΝ. ΣΤΡΑΤΑΓΟΝ. ΥΠΑΤΟΝ. ΡΩΜΑΙΩΝ. κ. τ. λ. *Titum Titi F. Quinctium imperatorem conſulem Romanorum etc.* in quo nollem ab erudito viro το ΣΤΡΑΤΑΓΟΝ Latine redditum *praetorem* pro *imperatorem;* nam quem eundem T. Quinctium Polybius ϛϱατηγον dixit, ἡ συγκλητος ἡ Ῥωμαιων και Τιτος Κοϊντιος ϛϱατηγος, [h]) Livius vertit *imperatorem*, nimirum: *Senatus Romanus et T. Quinctius imperator.* [i]) Verum qui alii fuerint per urbes Graecas ſtrategi varii muneris, hoc loco inquirere non vacat, et potes petere ex citatis hactenus auctoribus. Nam hic tantum agimus de ſtratego, magiſtratu urbium Graecarum Romanis ſervientium jam mere civili, et nullo amplius cum re militari nexu, quem elegere ſui, ut jus diceret, pacem publicam procuraret, annumque nomine ſuo ſignaret.

Vt eodem tempore in una civitate archontes fuere plures, ſic et praetores. Binos dat Moſtene Lydiae: ΕΠΙ. CΤΡΑ. Μ. ΑΥΡ. ΖΕΥΞΙΔΟC. Κ. ΛΟΥ. ΤΥΑ-

---

a) Palaeogr. p. 158. n. II. b) pag. 448. 1. c) pro Flacco c. 19. d) T. I. p. 696. e) Diſſ. V. cap. 3. f) de L. L. Lib. IV. g) Monum. Pelop. Vol. II. p. 101. h) exc. leg. IX. i) L. XXXIII. 32.

ΛΙΟΥ. *Sub praetoribus M. Aurelio Zeuxide et Lucio Tullio.* Alterum exemplum forte praebent numi Mytilenes, ſed quorum lectio dubia. In citato ſupra Hypaepae Lydiae numo: ЄΠΙ. ΚΗΡΙΝΘΟΥ. Δ. CΤΡΑΤ. Α. *Sub Cerintho quarta vice praetore primo.* Plures apud Smyrnam memorat marmor Oxonienſe, quod eſt ordine ſecundum: ΕΔΟΞΕΝ. ΤΩΙ. ΔΗΜΩΙ. ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ. ΓΝΩΜΗ. *Placuit populo de ſententia praetorum.* In marmore Sponii Bonnatus dicitur ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. ΠΡΩΤΟΣ. ΔΙΣ. *Praetor primus iterum.* a) Temni Aeolidis praeſediſſe praetores quinque, paullo ſupra ex Ciceronis teſtimonio vidimus.

Sic et praeturam ſaepius iteratam, ſupra vidimus. In numo Clazomenarum legitur Zoſimus praetor *quintum*, quo auctiorem numerum non habemus; quanquam et in Aſpendi numo legatur ΘЄΜΙΔΟC. ΤΟ. Є. at in marmore Sponii habemus apud Megara Atticae Oneſiclem ϛρατηγον Βι. id eſt: *duodecimum.* b)

* * *

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ, SCRIBA. Ejus conditio apud varias civitates varia fuit. Viluiſſe Romae, pluribus teſtimoniis evicit Spanhemius, c) quorum luculentiſsimum eſt Cornelii Nepotis loquentis de Eumene, *itaque*, inquit, *cum habuit* (Philippus Amyntae) *ad manum SCRIBAE loco, quod multo apud Graecos honorificentius eſt, quam apud Romanos. Nam apud nos revera, ſicut ſunt, mercenarii ſcribae exiſtimantur. At apud illos contrario nemo ad id officium admittitur, niſi honeſto loco et induſtria cognita, quod neceſſe eſt omnium conſiliorum eum eſſe participem.* Tenuem etiam ſcribarum Syracuſis et Athenis fuiſſe fortunam, ibidem Spanhemius ex veteribus conficit, ſic ut etiam ὑπηρετȣ, *apparitoris* loco haberentur. Eam tamen alibi fuiſſe illuſtrem, plenamque dignitatis, atque etiam poteſtate conſpicuam, cum citatus Nepotis locus, tum et monumenta alia affatim teſtantur. Sed enim diſpar haec ratio nihil ad praeſentem cauſam facit. Nimirum non eſt ſpectandum nomen, quod dare muneri cuipiam publico civitati placuit, ſed quantum dignitatis et poteſtatis cum hoc nomine fuerit conjunctum. Sic et in populari regimine civitatum Germaniae inter prima magiſtratus ſubſellia locum obtinet is, qui *ſcriba urbis* (Stadtſchreiber) appellatur, et longe differt a ſcribarum vulgo, qui mercenarium tantum manuum miniſterium commodant. Iulius Pollux varia ſcribarum, qui Athenis fuere, munera commemorat; alius nimirum fuit, qui juxta prytaneam electus ſorte fuit ad ſervandas tabulas et decreta, alius electus a ſenatu ad leges, alius electus a populo, praelegit ſenatui et populo. d) Ex quo apparet, in ipſis etiam Athenis inter ſcribas fuiſſe honoris diſcrimen. De varia hac ſcribarum apud Graecos conditione lege praeclare differentem Biagium. e) Ad noſtri argumenti numos ut revertar, certum eſt, in urbibus iis, quarum catalogum dedi, ſcribam ma-

a) h) Miſc. p. 356. n. 99. b) Miſcell. p. 329. n. 20. c) T. I. p. 753. d) L. VIII. ſegm. 98. e) de Decret. Athen. c. 13.

gnae fuiſſe auctoritatis et honoris, quod ejus nomen monetae publicae intulere. Sane tumultum Paulo ad populum dicente Epheſi exortum progreſſus in medium ſcriba auctoritate ſua compeſcuit. [a]) Quin et in marmore Epheſio apud Muratorium [b]) T. Flavius Munatius ſimul Γραμματευς, ſimul Ἀσιαρχης dicitur, quae poſterior dignitas nonniſi viris provinciae primariis demandata fuit. Quin et in nonnullis civitatibus ſcribam fuiſſe magiſtratum principem, aut ſaltem e primoribus unum, comprobat marmor editum a Cupero, [c]) quo dictante Magnetes Ioniae honorant Τ. ΙΟΥ. ΜΕΝΑΝΔΡΟΝ. ΑΥΡΗΛΙΑΝΟΝ. ΜΕΤΑ. ΠΟΛΛΑΣ. ΑΡΧΑΣ. ΚΑΙ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣΑΝΤΑ. ΤΗΣ. ΠΟΛΕΩΣ. ΕΠΙΦΑΝΩΣ. *T. Iulium Menandrum Aurelianum, qui poſt multos magiſtratus, et munera publica ſcribae in urbe munere ſplendide functus eſt.* Ex quo ſane apparet ſcribae apud hos Magnetes dignitas, quos alioqui conſtat, unum ſcribam monetae ſuae inſcripſiſſe. Adverſari quidem huic ſententiae videtur Vaillantius, cum ait: [d]) *ſi archon aut praetor e vita in magiſtratu exierat, nomen ſcribae in numis ſignabatur, quod in urbibus, ubi eorum nomen pro magiſtratu in numis apponebatur, apparet.* At enim contrarium potius docent numi. Nam cum in numis Antiochiae Cariae, Apameae Phrygiae, Magneſiae Ioniae, Mylaſae Cariae, Nyſae Cariae, Trallium Lydiae nunquam memorentur archontes vel praetores, ſemper ſcribae, ſequitur, non tunc demum ſcribas monetae illatos, quando illi vita exceſſere, ſed ſcribas fuiſſe ordinarium earum civitatum magiſtratum eponymum, niſi velis, archontes et praetores conſtante ac mirabili lege ſimul electos, ſimul victa functos.

Vrbes, quae magiſtratum ſcribam ſiſtunt, ſunt omnes provinciae Aſiae, demptis Megaris Atticae. Fuerintne in omnibus his eodem tempore ſcribae duo, quod diſerte adfirmat Vaillantius, [e]) non temere edixero; neque enim in numis hucusque cognitis unquam legitur ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ. ΠΡΩΤΟΣ. vel Α, quod in archontibus et praetoribus factum videmus. In unico Magneſiae Ioniae numo bini occurrunt: ΕΠΙ. ΓΡ. ΦΛΑΚΚΟΥ. ΚΑΙ. ΠΑΤΑΙΝΟΥ.

* * *

Reſtant de triplice hoc magiſtratu nonnulla communiter obſervanda.

I. Fuere urbes, quae per intervalla jam archontes, jam ſtrategos numis ſuis inſcripſere, nimirum: Attaea Phrygiae, Apollonidea Lydiae, Blaundos Lydiae, Cilbiani ſuperiores Lydiae, Cyzicus Myſiae, Daldis Lydiae, Germe Myſiae, Hadrianotherae Bithyniae, Nicomedia Bithyniae, Sardes Lydiae, Silandus Lydiae.

II. Factum etiam, ut eadem perſona in ejusdem imperantis numis jam ſcriba, iam praetor diceretur. Sic in numis Hadriani et Sabinae, Laodiceae Phrygiae cuſis, jam legas: ΑΓΡΙΠΠΙΝΟϹ. ΓΡΑΜ. jam ΑΓΡΙΠΠΙΝΟϹ. ϹΤΡΑΤΗΓΩΝ. In numis Sardium, qui praetor,

a) Act. Apoſt. c. XIX. v. 35. b) p. 184. c) Lettr. de crit. p. 281. d) num. Graec. p. 313. e) l. c.

idem et archon; ſic: CΤΡΑ. ЄΙΟ. ΑΙΒΩΝΙΑΝΟΥ. in alio: ΑΡ. ΙΟ. ΑΙΒΩΝΙΑΝΟΥ.

III. Magis mirum, unam eandemque perſonam in eodem numo ſimul ſtrategum, ſimul archontem prodi. Sic in numo Sardianorum, quem citat Belleyus, [a]) ЄΠΙ. CΤΡ. ΗΡΑΚΛЄΙΔΟΥ. ΑΡΧ. Α. In alio: ЄΠΙ. CΤΡ. ΜЄΝЄCΤΡΑΤΙΑΝΟΥ. ΑΡΧ. ſi modo rite lecta eſt horum numorum epigraphe, ut monui in moneta Sardium.

IV. Vrbes, quae archontibus uſae ſunt, etſi, ut vidimus, non raro ſtrategos admiſerint, nunquam tamen ſcribas in moneta ſua ſignavere. Contra ab urbibus, qui ſtrategum magiſtratum habuerunt, videmus etiam admiſſos ſcribas, ut docent numi Adramytii Myſiae, Epheſi, Pergami, Laodiceae Phrygiae.

Varios hos, quod ad magiſtratus attinet, modos propoſui, ſed et totidem difficultates, artis noſtrae magiſtris fere intactas. Quam enim cauſam inconſtantiae dabimus, quam loco I. dedi, ſcilicet inſcripti in ejusdem urbis numis jam archontis, jam praetoris? an toties mutatum regimen politicum? quod vix credibile. An perinde habitum, ſummum ſuum magiſtratum an archontem, an praetorem appellarent? Sententia non incommoda: etenim ex pluribus inferioris aetatis teſtimoniis jam collegit Harduinus, mutato nomine eandem utriusque fuiſſe poteſtatem. [b]) Sic in gloſsis: Στρατηγος, *magiſtratus*, *duumvir*, *praetor*. Modeſtinus: [c]) Εαν ὁ της πολεως ἀρχων, τετεσιν ςρατηγος κ. τ. λ. *Si urbis archon, id eſt ſtrategus etc.* De Conſtantino M. narrat Iulianus, [d]) *βασιλευς γαρ ὠν και κυριος παντων, ςρατηγος ἐκεινων ἠξιυ καλεισθαι*, *rex et dominus omnium cum eſſet, eorum ſtrategus voluit vocari*, id eſt: Athenienſium; at conſtat, ſummum apud hos magiſtratum proprio vocabulo non fuiſſe ſtrategum, ſed archontem. Adde proconſules, propraetores a Graecis ſcriptoribus nullo ſaepe diſcrimine jam *ἀρχοντας*, jam *ςρατηγυς*, jam *ἡγεμονας* appellatos, cujus obvia ſunt exempla, atque ſecundum hunc morem dixere Leo et Conſtantinus Augg. [e]) *το τυ ἀρχοντος ὀνομα γενικον ἐςι, και σημαινει και ςρατηγον, και ἀνθυπατον, και παντας τυς των ἐπαρχιων διοικητας. archontis nomen generale eſt, et ſignificat aeque praetorem, et proconſulem, et omnes provinciarum praeſides.*

Hanc igitur magiſtratuum ſpectato nomine confuſionem ſi conſideremus, poſſemus ſane conjicere, Graecos ſupremum ſuum magiſtratum jam archontem, jam praetorem appellaſſe. At ſupereſt alius nodum hunc exſolvendi modus. Conſtat, in pluribus civitatibus varios fuiſſe eodem tempore et variae poteſtatis magiſtratus. Fuere Athenis archontes, ſtrategi, ſcribae. De archontibus, eponymo earum magiſtratu, vulgo conſtat. De conſtitutis ibi ſtrategis, varioque eorum munere vide Spanhemium. [f]) De Athenienſium ſcribis egimus ſupra. Eandem magiſtratuum varietatem apud alias quoque urbes obtinuiſſe et veriſimile eſt, et par-

a) B. L. T. XVIII. p. 128. b) Num. ill. ſub Αιζανιτων. c) L. XXVII. dig. tit. I. de excuſat. leg. 15. d) Orat. I. e) Tit. VI. de praeſidib. f) Tom. I. p. 69[illegible]

tum ex monumentis certum eſt. Quo factum, ut jam hujus, jam alterius generis magiſtratus numis inſcriberetur, ſive in urbe ſummus eſſet, ſive eponymus, ſive neutrum. Ex duobus, vel tribus viris, quos plerumque tetradrachmis Atticis inſcriptos videmus, nullus haud dubie fuit, qui ſummo Athenis magiſtratu functus eſſet. Videmus in numis, praecipue Smyrnae, et Laodiceae Phrygiae, notari omnis generis magiſtratus tam ſacros, quam profanos. Neque vero etiam praefixum ΕΠΙ ſemper magiſtratum eponymum notat, ſed ſaepe tantum, hoc ſive archonte, ſive ſtratego, ſive ſcriba, ſive quaeſtore, ſive pontifice, ſive Aſiarcha etc. ſignatos numos, prout nempe huic vel illi demandatum fuit feriundae monetae negotium, aut quis eam ſuo arbitrio feriundam curavit, eodem plane modo, quo inſcriptos numis conſularibus jam praetores, jam quaeſtores, jam aediles, jam IIviros monetales videmus, prout his illisve mandatum ſignandi argenti opus.

II. Quod idem Agrippinus jam ſcriba, jam praetor dicitur, factum forte propterea, quod is primum ſcribae munere functus, in praetoris ſubinde dignitatem ſucceſsit. Exiſtimat Pellerinius, [a]) abſente vel mortuo praetore hujus magiſtratus jura interim in ſcribam fuiſſe translata. At non advertit vir eruditus, et praetorem et ſcribam dici in numis Agrippinum, et haud dubie eſſe unum eundemque.

III. Quam hoc loco propoſui difficultatem, quicunque volet, enodandam relinquo.

IV. Quod hoc loco obſervavimus, aliud non probat, quam morem civitatum, quae magiſtratum hoc illove nomine ſibi praeeſſe voluere.

§ III.

DE EPHORIS.

Illuſtrem hunc Spartanorum magiſtratum unicus numus memorat.

ΛΑ. ΕΦΟΡΟ- ΤΙΜΑΡΑCΤΟC. *Clava Herculis cum caduceo.* Eſt autonomus aeneus Lacedaemonis apud Pellerinium. [b])

In numo Poppaeae apud Ancyram Phrygiae ſignato cum epigraphe: ΤΙ. ΒΑΣΣΙΛΑΟΥ. ΕΦ. ΑΓΓΗΣΑΜΕΝΟΥ. etc. ephorum videre ſibi viſus eſt Vaillantius, ſed quam lectionem in numis hujus urbis in dubium vocavi.

* * *

Fuere, quod inter omnes conſtat, ephori collegium V. virorum regiae potentiae oppoſitum, et annui, quo-

a) Mel. II. pag. 72.

b) Suppl. IV. p. 43.

rum unus anno nomen dabat. De eorum muniis et varia poteſtate vide Nicolai Cragii remp. Laced. L. II. c. 4. et alios paſſim.

§ IV.

DE PRYTANIBVS.

Paucae urbes magiſtratum Prytanem numis ſuis inſcripſere. Habes hic earum catalogum:

* * *

Apamaea Phrygiae: ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ. ΠΡΥΥ. in ciſtophoris, quos vide.

Cyme Aeolidis: ΑΙΛ. ЄΡΜΙΑC. ΠΡΥΥ.

Pergamus Myſiae: ΑΠ. vel ΑΣ. vel ΕΥ. etc. addito ΠΡΥΥ. vel ΠΡΥΤΑ. in ciſtophoris, quos vide.

Smyrna Ioniae: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΡΥΤΑΝΕΙΣ. absque nomine, in aureo autonomo, de quo vide numos Smyrnae.

Synnada Phrygiae: ЄΠΙ. ΠΡΤ. ΚΛΟΓΙЄ. ΑΤΤΑΛΟΥ. vel parcius: ЄΠΙ. Π. ΑΤΤΑΛΟΥ.

Addi poſſet numus: ЄΠ. ΑΡΧ. ΠΡΥΤΑΝЄΙ. ЄΠΙΚΡΑΤΟΥ. Β. ЄΓΙΑΛЄΩΝ. niſi ſuſpicio νοθειας ſubeſſet, ut monui ad Aegialum Achaiae Vol. II. p. 234.

* * *

De prytanibus adcurate et copioſe ſcripſere Antonius van Dale, [a]) Spanhemius in diatriba de Veſta et prytanibus, poſtea contractius in magno opere de praeſtantia numorum. [b]) Horum partim uſus opera magiſtratus hujus naturam paucis exponam.

Prytanes Athenis atque alibi concilii publici ſeu βȣλης, *ſenatus*, partem praecipuam conſtituebant, poterantque convocare ſenatum ac populum, et agere de rebus reip. bonum ſpectantibus. Vnde apud Thucydidem [c]) Nicias deſtinatus ab Athenienſibus in Siciliam dux his verbis prytanin ejus concionis praeſidem appellat: *tu vero, o prytani, ſiquidem ad te pertinere exiſtimas conſulere civitati, et civis bonus eſſe vis, calculos adpone, et iterum Athenienſes ſententiam roga, reputans animo, ſi rem revocare ad ſuffragia, et reſcindere plebiſcitum reformidas, tibi in tanta teſtium frequentia rem iſtam nequaquam crimini datum iri, ſed te civitatis, quae malum conſilium ceperit, medicum fore etc.* En amplam ſane prytanum in conſilio publico poteſtatem atque auctoritatem. Sed de prytaniarum apud Athenienſes ſtatu lege copioſe diſſerentes Corſinium in *Faſtis Atticis*, et Biagium in ſuo de *decretis Athenienſium* opere. Prytanes in multis aliis Graeciae urbibus fuere, quas enumerat Span-

a) diſſert. V. c. 2. b) T. I. p. 700. c) L. VI. c. 14.

hemius, a) at varia poteſtate. Rhodi fuiſſe prytanem [illegible] magiſtratum, dixi in ejus moneta, et fuit tempus, quo et Corinthi prytanes annuum imperium tenuerunt. b) Tarſi fuiſſe ſemeſtres, tradit Dio Chryſoſtomus. c) Fuere et magiſtratus eponymus Pergami teſte marmore Sponii, d) narrante A. Clodium ibi ΤΑΝ. ΕΠΩΝΥΜΟΝ. ΑΠΟ. ΒΑΣΙΛΕΩΝ. ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝ. ΕΚ. ΓΕΝΕΟΣ. ΔΙΑΔΕΞΑΜΕΝΟΝ, *collatam a regibus in gentem ſuam eponymam prytaniam inviſſe;* quin et fuiſſe eponymum Epheſi, colligitur ex Ioſepho, apud quem legitur decretum Epheſiorum, quod incipit: Επι πρυτανεως Αρτεμωνος, Ληναιωνος πρωτη. e) et ex marmore Sponii, f) quod incipit: ΕΠΙ. ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ. ΤΙΤΙΑΝΟΥ. κ. τ. λ. fueritque haud dubie eponymus hic prytanis reliquis dignitate prior; nam et eorum plures una fuiſſe, docet marmor Smyrnaeum, quod refertur inter Oxonienſia num. XXV., et perhibet Paternianum ΠΡΥΤΑΝΙΝ. ΠΡΩΤΟΝ. In marmore Cyzici, quod praeclare explicat Belleyus g) legitur: ΕΠΡΥΤΑΝΕΥΣΑΝ. *Prytanes fuerunt*, et quidem, quod ex ſequentibus apparet, menſtrui ſecundum tribus, Athenienſium iterum exemplo. Eximie vero hoc prytanum collegium una cum eorum capite confirmatur marmore Mileſio apud Chandlerum: h) ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣ. ΤΟΥ. ΑΡΧΙΠΡΥΤΑΝΙΔΟΣ. ΚΤΗΣΙΟΥ. ΤΟΥ. ΚΤΗΣΙΟΥ. ΚΑΙ. ΤΩΝ. ΣΥΝΑΡΧΟΝΤΩΝ. ΑΥΤΟΥ. *Curante archiprytanide Cteſia Cteſiae F. et collegis ejus.* Communicatam etiam cum feminis hanc dignitatem, ſed, ut exiſtimo, tantum cauſa ſacrorum, non reipublicae, tenemus ex marmore Phocaeae Ioniae reperto, quod Flaviam quandam vocat ΠΡΥΤΑΝΙΝ additis aliis obiti ſacri magiſtratus titulis. i)

Sed ad ſacras etiam reip. cauſas adhibiti prytanes. Sic Ariſtoteles eos, qui ab univerſa civitate deſignati fuere ad peragenda ſacrificia publica, dictos ait jam archontes, jam reges, jam prytanes. k) Ad haec praefecti fuere prytaneis. Erant vero prytanea curiae publicae, et tanquam urbis penetralia, aſyli jure donatae, et in Veſtae tutela habitae. Teſte Dionyſio Halic. l) ταγε τοι καλεμενα πρυτανεια παρ' αυτοις ἐςιν ἱερα, και θεραπευεται προς των ἐχοντων το μεγιςον ἐν ταις πολεσι κρατος, *quae vero apud eos* (Graecos) *vocantur prytanea, ſacra ſunt, et eorum cura ad eos pertinet, qui in civitatibus maximam habent dignitatem.* Athenis in prytaneo ſervari Solonis leges tradit Pauſanias, m) et poſita ibi ſigna Veſtae et Pacis. In prytaneis quoque datus victus e publico legatis exteris, aut ſi quis alius cauſa meritorum dignus habitus eſt, qui e publico veſceretur, ut tradit Pollux, n) et Livius: o) *Cyzici in prytaneum, id eſt penetrale urbis, ubi pu-*

a) de praeſt. T. I. p. 701. b) Pauſan. L. II. c. 4. c) Orat. 34. p. 424. d) Miſc. p. 348. e) Ant. L. XIV. c. X. § 12. f) ibid. p. 356. g) Caylus Ant. T. II. p. 243. h) Inſcr. ant. p. 17. i) Spon Miſc. p. 349. k) Politic. L. VII. ſub fin. l) L. II. p. 126. m) L. I. cap. 18. n) L. IX. c. V. ſegm. 40. o) L. XLI. c. 20.

blice, quibus is honos datus eſt, veſcuntur, etc. Vide etiam de prytaneis Suidam et Heſychium. Vaillantius in ſuo de numis Graecis opere magiſtratus prytanis non meminit; nam το ΠΡΤΤ. in numo Cymes non legit, ut oportuerat, ΠΡΤΤανις, ſed *Prytanidis F.*, et in numo dubio, quem ſupra ad calcem catalogi addidi, το ΠΡΤΤΑΝΕ[illegible]. legit *Prytanide*, inſtar nominis proprii. Reliqui numi a me deſcripti aut illi non fuere cogniti, aut ad ejus propoſitum non pertinuere.

§ V.

DE QVAESTORIBVS, ΤΑΜΙΑΙΣ.

Graecas urbes inter magiſtratus ſuos habuiſſe quaeſtorem, auctores non pauci, et marmora prodidere. Parcior ejus in numis mentio, quos hic ſiſto.

Pergamus Myſiae: ЄΠΙ. ΤΑΜιυ ΑΙΛ. ΘЄΟΦΙΛΙΑΝΟΥ.

Rhodus inſula: ΤΑΜΙΑ. ΤΕΙΜΟΣΤΡΑΤΟΥ. in autonomo.

Smyrna Ioniae: ΓΑ. ΚΛ. ΒΙΩΝΟϹ. ΤΑΜΙΟΥ. in autonomo.

Excluſi memoratos aliis in numis quaeſtores, ſed qui non urbium Graecarum, ſed Romanorum in provinciis fuere magiſtratus, quos vide in Sectione II.

Quaeſtores, Ταμιαι, fuere, qui pecuniam publicam quocunque nomine, ad uſus ſive ſacros, ſive profanos, adminiſtrabant. Eorum varia munia potes ex Suida petere. In marmore Smyrnaeo, quod eſt inter Oxonienſia num. XXV., Paternianus dicitur ΤΑΜΙΑΣ. ΤΗΣ. ΠΟΛΕΩΣ, *quaeſtor urbis*. In celebri decreto Smyrnaeorum jubetur ταμιας Callinus praebere viaticum legatis. [a]) In marmore Sponii [b]) eſt: ΤΑΜΙΟΥ. ΤΟΥ. ΔΗΜΟΥ. ΤΟ. ΔЄΥΤЄΡΟΝ, *quaeſtore populi iterum*. Ariſtoteli memoratur ταμιας των ἱερων χρηματων, *quaeſtor a ſacris pecuniis*. [c]) Et fuere in-

a) Marm. Oxon. II. vers. 31. b) Voyage T. III. p. 93. c) Politic. L. VII. ſub fin.

eadem civitate numero plures. Sic Temni Aeolidis fuiſſe tres perhibet Tullius.[a] Fuit eorum in nonnullis civitatibus auctoritas non vulgaris. Sane Athenis teſte Polluce[b] habebant poteſtatem remittendi multam, ſi injuſte ab archontibus injuncta fuiſſet.

§ VI.

DE PONTIFICIBVS.

Summi pontifices, qui in numis:

ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ.

Summos pontifices numis ſuis inſcripſere urbes ſequentes:

Apamea Phrygiae: ΕΠΙ. Μ. ΑΥΡ. ΑΛЄΞΑΝΔΡΟΥ. ΒЄΛ. ΑΡΧΙ.

Cidyeſſus Phrygiae: ΕΠΙ. ΦΛΑΟΥΙΟΥ. ΠΙΝΑΡΙΟΥ. ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ.

Cius Bithyniae: ΕΠΙ. ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ. ΚΛΑΥ. ΒΙΑΝΤΟΣ.

Cotiaeum Phrygiae: ЄΠΙ. Γ. ΙΟΥΛΙΟΥ. ΠΟΝΤΙΚΟΥ. ΑΡΧΙЄΡЄΩϹ.

Epheſus Ioniae: ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ. additis variis nominibus. — ΑΡΧ. ΚΟΥΣΙΝΙΟΣ. Δ.

Eumenia Phrygiae: ΙΟΥΛΙΟΣ. ΚΛΕΩΝ. ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ. ΑΣΙΑΣ.

Ionum commune: ΦΡΟΝΤΩΝΟϹ. ΑϹΙΑΡΧΟΥ. ΚΑΙ. ΑΡΧΙЄ. in numo ambiguae lectionis. V. *Ionia.*

Laodicea Phrygiae: Λ. ΑΙΑΝ. ΓΩΤΑΜ. ΑΡΧ. ΜЄΓ. ex numo dubio.

Philadelphia Lydiae: ΕΡΜΙΠΠΟΣ. ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ.

Sardes Lydiae: ΓΑΛ. ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ. ΑΡΧΙЄ. ΜЄΓ.

Silandus Lydiae: ЄΠΙ. ΑΡΧΙЄΡЄΩϹ. ΤΑΤΙΑΝΟΥ. Κ. ΑΡΧ.

Smyrna Ioniae: ΕΡΜΙΠΠΟΣ. ΑΡΧΙΕΡΕ.

Tarſus Ciliciae: ЄΠΙ. ΑΡΧ. Γ. ΟΜ. ex numo dubio.

Temenothyrae Lydiae: ΝЄΙΚΟΜΑΧΟϹ. ΑΡΧΙЄΡЄΥϹ. ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β.

Addi his poſſunt Summi pontifices Olbae Ciliciae, quorum numos in hac deſcriptos vide, et ſummus pontifex Zenodorus tetrarcha, cujus numum poſt numos regum Iudaeae Vol. III. p. 490. dedimus.

---

a) pro Flacco cap. XIX.

b) L. VIII. ſegm. 97.

Pontifices, qui in numis:

ΙΕΡΕΙΣ.

Achaei: ΟCΤΙΛΙΟC. ΜΑΡΚЄΛΛΟC. ΙЄΡЄΥC. ΤΟΥ. ΑΝΤΙΝΟΟΥ. Vide numos Antinoi in moneta imperatorum.

Colophon Ioniae: ΕΠΙ. CΤΡ. ΚΛ. ΚΑΛΙCΤΟΥ. ΙЄΡЄΩC. ΙΩΝΩΝ.

Epheſus Ioniae: ΙΕΡΕΥΣ. ΑΥΡ. ΜΟΥΣΟΝΙΟΣ. ΑΣΥΛΟΥ. ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. ΕΦΕΣΙΩΝ.

Epiri forte: ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ. ΙΕΡΕΥΣ.

Heraclea Cariae: ΓΛΥΚΩΝ. ΙЄΡЄΥC.

Magneſia Lydiae: ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ. ΙΕΡΕΥΣ.

Nyſa Cariae: ЄΠΙ. ΓΡ. Μ. ΑΥΡ. ΜΟΥCΩΝΙΟΥ. ΙЄΡЄΩC.

Pergamus Myſiae: ЄΠΙ. ΑΥΡ. ΚЄΛ. ΙЄΡЄΩC. ΔΙΑ. ΒΙΟΥ. ΤΩΝ. CЄΒ. ΠЄΡΓΑΜΗΝΩΝ. In aliis: Μ. ΦΟΥΡΙΟΣ. ΙΕΡΕΥΣ. ΚΑΙ. ΑΣΙΑΡΧΗΣ, ſed de qua ambigua lectione vide, quae dixi in numis Pergami Vol. II. p. 471.

Perperene Myſiae: ЄΠΙ. ΑΓΩΝΟΘЄΤ. ΙЄΡЄΟC. ΔΙΑ. ΒΙΟΥ. ΤΩ. CЄΒ. ΓΛΥΚΩΝΟC. in numis varie lectis.

Sala Phrygiae: ЄΠΙ. ΑΛЄΞΑΝΔΡΟΥ. ΙЄΡЄ.

Vrbis incertae: ΧΑΡΙΔΑΜΟΥ. ΙΕΡΕΟΣ. Vide meam Syllogen I. p. 77.

In parte averſa numi Carthaginis Novae, in cujus antica eſt: IVBA. REX., legitur: CN. ATELLIVS. PONTIfex II. V. Q. nempe Pontifex urbis ſuae. Numum hunc plenius deſcriptum vide in moneta Iubae II. Numidiae regis.

Adde his *pontifices*, et *pontifices magnos* charactere Samaritano, inſcriptos numis principum Haſmonaeorum Iudaeae.

Sacerdotes feminae.

Acmonia Phrygiae: CЄΡΟΥΗΝΙΟΥ. ΚΑΠΙΤΩΛΟC. ΚΑΙ. ΙΟΥΛΙΑC. CЄΥΗΡΑC. Alii in ſimilibus praefigunt ЄΠΙ.

Attuda Phrygiae: ΔΙΑ. ΦΛΑΒΙΑC. ΙЄΡΙΑC.

Byzantium Thraciae: ЄΠΙ. ΘЄΑC. ΦΑΥCΤΙΝΗC. addito plerumque nomine viri, ut: ЄΠΙ. ΑΡ. ΔΙΟΝΥCΟΥ. ΤΟ. Β. ΚΑΙ. ΑΛЄΞΑΝΔΡΑC. Sacerdotes alias vide deſcriptas in hujus urbis moneta.

Sacerdotem Neocoram Pediam Secundam, quae legitur in numo Eucarpiae Phrygiae, dabimus in tractatu de populis et urbibus neocoris.

* * *

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ, *ſummus pontifex*, ex ipſa nominis notione magiſtratum indicat, ad quem, tanquam ſupremum judicem, ſacrorum et religionis negotia pertinuere, et cui, tanquam capiti, inferioris ordinis ſacerdotes ſubjecti fure. Ejus fines arctiores alibi, alibi laxiores. Marmor, quod vulgavit Whelerus, [a]) M. Aur. Diadochum vocat ΑΡΧΙЄΡЄΑ. ΤΗC. ΑCΙΑC. ΝΑΩΝ. ΤΟΝ. ЄΝ. ΠЄΡΓΑΜΩΙ. ΚΑΙ. ΑΡΧΙЄΡЄΑ. ΚΑΤΑ. ΤΟΝ. ΑΥΤΟΝ. ΚΑΙΡΟΝ. ΤΗC. ΠΑΤΡΙΔΟC. *ſummum pontificem templorum Aſiae, quae ſunt Pergami et eodem tempore ſummum pontificem in patria ſua.* Eodem modo dubium non eſt, eorum plures, quos in catalogo ſtiti,

a) Voyage T. I. L. III. p. 211.

fuiſſe ἀρχιερεις civitatis tantum ſuae. Huc pertinent ἀρχιερεις ſingulorum numinum, qualis in marmore Sponii [a]) praedicatur L. Septimius Tryphon *ſummus pontifex Bacchi*, *et ſummus pontifex M. Aur. Antonini* Caracallae. Latius patuit ſummus pontificatus Iulii Cleonis, qui in numo Eumeniae ſupra citato dicitur ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ. ΑΣΙΑΣ, *ſummus pontifex Aſiae* provinciae, quae formula forte idem ſignificat, quod Aſiarcha, de quo infra. Habuiſſe ἀρχιερεας poteſtatem in ſacerdotes inferioris ordinis, eleganter Spanhemius probat ex binis epiſtolis Iuliani Aug., in quarum una is hortatur Arſacium Galatiae ἀρχιερεα, ut omnes per Galatiam ſacerdotes vel ratione vel minis permoveat, ut probi ſint ac diligentes in promovendo deorum cultu; ſin morem non geſſerint, ut eos ſacerdotali officio privet. In altera his verbis Theodorum ἀρχιερεα Aſiae urget: *Quid ergo illud eſt, quod dico me velle tibi committere? ut omnibus Aſiae ſacris praeſis, regionis ac urbium ſacerdotibus imperes, ac injungas unicuique id, quod ei convenit.* [b]) A ſimilibus igitur exemplis facile adducor, ut credam cum Vandalio, [c]) eandem fuiſſe inter gentiles ἀρχιερεων provinciarum rationem, quae ſubinde fuit epiſcoporum metropolitarum, atque hos eorum exemplo inſtitutos. Plura qui de ſummis pontificibus noſſe cupit, adeat Spanhemium et Vandalium locis mox citatis.

In nonnullis civitatibus ſummum pontificatum fuiſſe annuum, patet ex citato numo Epheſi, in quo ΚΟΥΣΙΝΙΟΣ dicitur ΑΡΧιερευς Δ, id eſt, *quartum*. Sane in iis urbibus, in quibus ἀρχιερευς fuit magiſtratus eponymus, nonniſi annuus eſſe potuit. His opponuntur ſummi pontifices *perpetui*, dicti Graecis δια βιυ, *per omnem vitam*, quarum in vetuſtis epigrammatis mentio non infrequens. Marmor Sponii [d]) meminit M. Aurelii Fauſti ΑΡΧΙЄΡЄΩϹ. ЄΚ. ΠΡΟΓΟΝΩΝ. ΔΙΑ. ΒΙΟΥ. ϹЄΒΑϹΤΩΝ. Exempla alia vide in marmoribus, quae collegit Vandalius. [e]) Ejusdem naturae fuit ſummus pontificatus Romanorum. ΜΕΓαλυ, *magni* titulum aliquoties in numis ἀρχιερει additum vidimus. Communicatum etiam ſummum hunc ſacrorum honorem cum feminis, ex marmoribus tenemus. Sic lapis Smyrnaeus, qui inter Oxonienſes loco IV. refertur, memorat ΑΥΡ. ΦΑΥϹΤΑΝ. ΑΡΧΙЄΡЄΙΑΝ. Alia exempla vide apud Vandale. [f])

Potuiſſe ἀρχιερεα eodem tempore archontis quoque munere fungi, vidimus ex citatis numis Silandi et Temenothyrarum.

* * *

ΙΕΡΕΥΣ, *pontifex*, vel ſacerdos minoris ordinis, ἀρχιερει, ſi quis in civitate fuit, ſubjectus, ut Romae pontifices, augures etc. ſummo pontifici. De pontificum variis miniſteriis plura commemorare neceſſe non exiſtimo, quod de his jam egere alii, et ſuapte cuivis notum ſit, pontificibus ſacra civitatis, et numinum cultum fuiſſe commiſſum. Vidimus ſupra in catalogo ſacerdotem Antinoi, Dianae Epheſiae,

a) Miſc. p. 369. b) de praeſt. num. T. I. p. 419. c) Diſſert. III. c. I. p. m. 235.
d) Miſc. p. 335. e) l. c. p. 258. ſeq. f) Diſſert. III. c. II ſub finem.

Auguſtorum, tum et ſacerdotem Iouum, et in binis numis pontificem *perpetuum*, ΔΙΑ. ΒΙΟΥ. Eodem etiam tempore magiſtratu profano functos, nimirum vel ſtrategi, vel ſcribae, citata ſupra exempla teſtantur. Repetitum etiam fuiſſe pontificatum, docent marmora. Sic apud Sponium [a]) ΙΕΡΕΥΣ. ΚΑΤΑ. ΤΟ. ΕΞΗΣ. ΔΙΣ. *pontifex continuus iterum.* Apud eundem [b]) ΙΕΡΕΑ. ΔΙΟΣ. ΔΙΣ. *ſacerdotem Iovis iterum* Fuit ergo et pontifex magiſtratus eponymus, de quo agetur ex inſtituto in tractatu de magiſtratu eponymo.

ΙΕΡΕΙΑ, *ſacerdos femina.* Feminas etiam antiquitus inter cultas aeque ac barbaras nationes ſacrorum curam geſſiſſe, res eſt in vulgus nota. Sane Plato inter tria magiſtratuum genera recenſet ἱερέας τε καὶ ἱερείας, *ſacerdotes mares ac feminas.* [c]) Sexus alterius ſacerdotes ex numis dedi in catalogo ſupra adducto. Majore eas numero in moneta ſua obtulit Byzantium, atque etſi his non addatur ἱερείας nomen, tamen dubium non eſt, eas ratione muneris ſacri numis illatas, ut dixi in hujus urbis moneta. Alia ſacerdotum feminarum, et copioſa quidem exempla praebent epigrammata et ſcriptores. En pauca duntaxat. Marmor Sponii [d]) vocat Flaviam ΑΡΧΙΕΡΕΙΑΝ. ΑΣΙΑΣ. ΝΑΟΥ. ΤΟΥ. ΕΝ. ΕΦΕΣΩ. ΠΡΥΤΑΝΙΝ. ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ. ΔΙΣ. ΚΑΙ. ΙΕΡΕΙΑΝ. ΤΗΣ. ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ. Repertus nempe hic lapis Phocaeae Ioniae, unde Maſsilienſes Galliae, tanquam a metropoli ſua, ſacrorum antiſtitem feminam petebant, ut dixi in ejus populi numis. Inſignem aliam ſiſtit lapis Chandleri, [e]) nempe: ΙΟΥΛΙΑΝ. ΤΙΤΟΥ. ΘΥΓΑΤΡΑ. ΒΕΡΕΝΙΚΗΝ. - - - ΙΕΡΕΣΑΜΕΝΗΝ. ΤΗΣ. ΚΥΡΙΑΣ. ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. *Iuliam Titi F. Berenicen, ſacerdotem dominae Dianae.* Trallibus Lydiae fuiſſe ſacerdotem feminam, quae ſalutans Antoninum pium adhuc privatum non ſine omine dixit: *ave imperator*, pro *ave proconſul*, refert Capitolinus in vita ejus imperatoris. [f])

---

a) Miſc. p. 369. b) pag. 356. c) de leg. L. VI. n. 759. d) Miſc. p. 349. n. 83. e) inſcr. ant. p. 91. n. 5. f) ſub init.

§ VII.

DE ASIARCHA.

Sacrum hunc magiſtratum jactant in moneta ſua urbes populique ſequentes, omnes provinciae Aſiae proconſularis:

* * *

Cyzicus Myſiae: CTP. ATP. MЄIΔIOT. ACIAPXOT. Aliter legit Vaillantius, ut dixi in numis hujus urbis.

Hypaepa Lydiae: ЄΠI. AI. AΠIΩNOC. ACIAP. TO. B.

Ionum commune: KΛ. ΦPONTΩNOC. ACIAPXOT. KAI. APXIЄPЄΩC. Vide prolegomena ad numos Ioniae.

Laodicea Phrygiae: Λ. AIΛ. ΠIΓPHC. ACIAPXHC. Γ. Vide, quae de hoc numo in moneta hujus urbis monui.

Otrus Phrygiae: AΛEΞANΔPOC. ACIAPXHC. ANЄΘHKЄN.

Pergamus Myſiae: M. ΦOTPIOΣ. IEPETΣ. KAI. AΣIAPXHΣ. Verum in hoc numo veriſimilius legendum IEPETΣ. ΓTMNAΣIAPXHΣAΣ., a me probatum fuit in hujus urbis moneta. — ЄΠI. CTPA. ΠOΛΛIΩNOC. AC. — ЄΠI. C. ATP. ΔAMA. ACIAPX.

Sardes Lydiae: ЄΠI. ΔOM. POTΦOT. ACIAPX. K. TIOT. T. ACI. APX. A. — In alio: ЄΠI. CTPA. KOP. OTЄTTHNIANOT. ACIAPX. Δ. Sed de lectione numi hujus et ſimilium vide, quae in moneta hujus urbis monui. In alio: ЄΠI. COTΛ. ЄPMOΦIΛOT. ACIAPX.

Smyrna Ioniae: ЄΠI. TЄPTIOT. ACIAPXOT.

* * *

In Aſiarcham, cujus non infrequens apud veteres mentio, ejusque munus commentati ſunt philologorum non pauci, quos inter: Henricus Valeſius, [a]) Antonius Vandale, [b]) Ioannes Maſſon, [c]) Albertus Rubenius, [d]) Ezechiel Spanhemius, [e]) Siberius, [f]) Be Boze, [g]) Abbas Mazzolenus, [h]) Seldenus, [i]) Belleyus. [k])

Eruditi hi viri in judicanda hac cauſa ſic ſunt verſati, ut tamen non pauca in medio relinquerent, quae lucem adhuc poſtulant, ut ex praeſente meo commentario patebit.

a) ad Euſebii hiſt. L. IV. c. 15. b) Diſſert. III. cap. III. c) Collect. hiſt. ad Ariſtidem ad ann. V. C. 818. § 10. ſeq. d) de urbib. neocor. diatribe. e) de praeſt. num. T. II. p. 416. f) Diſſert. ad Act. Apoſt. cap. XIX. v. 31. g) B. L. Tome XVII. p. 8. h) Animadverſ. XI. de Aſiarch. i) ad marm. Oxon. X. p. m. 184. k) B. L. Tome XVIII. Mem. p. 147.

ΑΣΙΑΡΧΗΣ ex vocabuli notione ſignificat eum, *qui praeeſt Aſiae*, nempe ei, quae olim ditio regum Pergamenorum, ſubinde Romanis ſubjecta, *proconſularis Aſia* dici conſuevit. Eodem exemplo aliarum quoque nationum habemus ex veterum monumentis praeſides, ut: Lyciarchas, Bithyniarchas, Galatarchas, Syriarchas, Phoeniciarchas etc. Arabarchen, *Arabiae principem*, ſed σατυρικως, habemus apud Iuvenalem. a) Horum rectorum varia fuit varia aetate potentia. De Lyciis refert Strabo, b) ab iis in civitatum conventu creatum Lyciarcham, deinde reliquos magiſtratus, ac tum actum de pacis et foederum negotio. Verum, ut continuo addit, valuit iſtud tantum, cum Lycia ſui adhuc juris eſſet, nam ſua aetate non amplius iis licuit agere conventus, niſi Romanorum permiſſu, et ſolum tum, cum iſtud e Romanorum re eſſet. At enim nunquam licuit Aſiarchis cauſis ſe politicis miſcere; nam ex quo Aſia haec poſt victum Antiochum M. in unum corpus coaluit, paruit regibus Pergamenis, horum gente exſtincta Romanis.

Aſiarcha ſacer tantum magiſtratus fuit, qui praeerat ſacris, non quidem ſingularum civitatum, nam hae propria habuere ſacra et miniſtros, ſed quae conſtituta fuere totius provinciae nomine, et jam in hac, jam alia urbe peracta, quorſum convenit promiſcua multitudo ad faciendos ludos in honorem deorum, qui apud ſe praecipui fuere, ac praecipue ad concipienda vota pro ſalute et aeternitate imperantium, qui quidem conventus non raro in numis memorantur inſcripto ΚΟΙΝΟΝ. ΑΣΙΑΣ., de quo agetur capite de feſtis ac ludis, quorum adeo omnium moderator fuit Aſiarcha. Fuit ergo Aſiarchae munus verum ſacerdotium, quod et diſertis verbis comprobat Modeſtinus: c) Εθνυς ιερωσυνη, οιον Ασιαρχια, Βιθυναρχια, Καππαδοκαρχια. *Gentis ſacerdotium*, *cujus modi ſunt Aſiarchia*, *Bithynarchia*, *Cappadocarchia*. Et ſic etiam haec Aſiarchia aliquoties in libris juriſconſultorum dicitur *Aſiae ſacerdotium*, vel *in Aſia ſacerdotium provinciae*, ut teſtatur Spanhemius, d) vel, ut eſt in Baſilicis, e) *οι ιερεις επαρχεων*, *τυτεσιν Ασιαρχαι και οι λοιποι*. Eodem loco ait eruditus hic vir, Aſiarchas dictos etiam fuiſſe ἀρχιερεις, probatque illud ope epiſtolae, qua Smyrnaei mortem S. Polycarpi apud ſe paſsi referunt, et in qua Philippus quidam jam Ασιαρχης, jam ἀρχιερευς dicitur. Sed argumentum iſtud non ſatis eſt validum; poterat enim idem Philippus, qui tum annuus fuit Aſiarcha, eodem tempore eſſe ἀρχιερευς Smyrnae. Nam licuit Aſiarchis alio praeterea munere fungi, ut infra dicetur. Sane diſcrimen inter utrumque titulum manifeſtat citatus ſupra Ionum numus, in quo Fronto dicitur Ασιαρχης και ἀρχιερευς, nempe ſacerdos pu·

a) Sat. I. v. 130. b) L. XIV. p. m. 980. c) Leg. VI. § 14. D. de excuſat. d) l. c. p. 417. e) L. XXXVIII.

blici gentis, et privatus Ionum. Diſerte etiam inter utrumque munus diſtinguit marmor a Muratorio citatum, [a]) quod Gajanum vocat ΑΡΧΙΕΡΕΑ. ΤΟΥ. ΚΟΙΝΟΥ. ΤΩΝ. ΓΑΛΑΤΩΝ. ΓΑΛΑΤΑΡΧΙΗΝ. ΣΕΒΑΣΤΟΦΑΝΤΗΝ. κ. τ. λ.

Tamen veriſimile eſt, cum quis generatim dicitur ἀρχιερευς της Ασιας, ut Iulius Cleon in numo Eumeniae Phrygiae, aut Scopelianus ſophiſta apud Philoſtratum loco infra citando, tum intelligendum Aſiarcham. At non perinde, cum quis dicitur ἀρχιερευς της Ασιας ναων των ἐν Περγαμῳ, ut M. Aurelius Diadochus in marmore Wheleri, [b]) vel alibi: των ἐν Σμυρνῃ, vel: των ἐν Εφεσῳ, vel ut legitur apud Sponium: [c]) των ἐν Λυδιᾳ Σαρδιανων; hi enim, ut conjicio, particulares tantum fuere pontifices, et praefecti templis, quae propter Κοινον Ασιας, quod per vices in his urbibus agi conſuevit, exſtructa fuere, conferentibus ſymbolam urbibus minoribus, ut colligo ex Dione Chryſoſtomo, qui ſic Apamenſes adloquitur: [d]) και των μεν ἱερων της Ασιας μετεστιν ὑμιν, της δε δαπανης τοσουτον, ὁσον ἐκειναις ταις πολεσιν, ἐν ἁις ἐστι τα ἱερα. *et jus vobis eſt in Aſiae templa, tantosque in ea ſumptus facitis, quantos illae urbes, in quibus ea templa ſunt* Parum modeſtiam ſuam comprobavit Scipio Maffejus, dum Spanhemium, Vandalium, aliosque, qui in ſimili ſententia fuere, ignaros gentilium theologiae auſus eſt vocare. In his enim marmoribus, inquit, Aſiae nomine non locus, ubi ſacerdotio iſti fungerentur, ſed numen, cui miniſtrarent, ſignificari, ita ut reddi debeat: *templorum* deae *Aſiae pontificem.* Neque eo conſtitit criticus noſter, verum etiam, cum legitur: ἀρχιερευς της πατριδος, intelligi vult *ſummum ſacerdotem* deae *patriae.* Haec ille pluribus. [e]) Vtinam vir bonus ex tot marmoribus et numis vel unicum dediſſet exemplum, Aſiam ab indigenis, quos conſtat in religionis ſuae negotio admodum fuiſſe loquaces, divinos honores abſtuliſſe. Habemus praeter obvium in Aſiae numis ΘΕΑ. ΡΩΜΗ. etiam ΘΕΑ. ΚΛΑΖΟΜΕΝΗ., tum et variarum urbium capita adſcriptis nominibus, Aſiae effigiem, nedum cum deae appellatione, nullam habemus. Iuſtius ergo nos Maffeji ſententiam noviciam faſtidiemus, quam ille noſtram.

Ceterum jam licuit colligere, et patebit amplius, Aſiarcham cauſa hujus muneris in magna fuiſſe auctoritate. Enimvero quemadmodum Romanis honorificum viſum, ſi majores habuere conſulares, ſic et Graecis, ſi patres aut avos Aſiarchas jactare poterant. Ejus teſtem primo habemus numum Sardianorum cum epigraphe: ΕΠΙ. ΔΟΜ. ΡΟΥΦΟΥ. ΑΣΙΑΡΧ. Κ. ΥΙΟΥ. Τ. ΑΣΙ. ΑΡΧ. Α. *ſub Domitio Rufo Aſiarcha et filio Aſiarchae, Archonte primo;* deinde quod Philoſtratus, dum Scopeliani genus extollit, refert, et hunc fuiſſe Aſiarcham, et prognatum a majoribus Aſiarchis, quod teſtimonium mox integrum videbimus.

a) p. 620. 3. b) Voyage T. I. L. III. p. 211. c) Miſc. p. 356. n. 99. d) Orat. 35. in Celaen. e) Ars crit. lapid. p. 138.

Fuiſſe Aſiarcham annuum, numi docent et marmora. Vidimus ſupra Aſiarchas Β. Γ. Δ. id eſt: ſecunda, tertia, quarta vice. Ad marmora quod attinet, habemus apud Muratorium [a]) Iulianum ΤΟΝ. ΔΙC. ACIAPXHN. Alius lapis apud eundem [b]) memorat Dionyſium ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΑ. ΚΑΙ. Β. ΑΣΙΑΡΧΗΝ.

Fuerintne eodem tempore Aſiarchae plures, copioſe diſputatum. Qui plures aſſeruere, ſequentibus nituntur auctoritatibus. I. In Actis Apoſtolorum c. XIX. v. 31. plures memorantur uno tempore Aſiarchae: *Τινες δε και των 'Ασιαρχων, πεμψαντες προς ἀυτον, κ. τ. λ.* *Quidam vero ex Aſiarchis mittentes ad ipſum*, nempe D. Paulum, qui tum Epheſi concionabatur. II. Ariſtides rhetor, poſteaquam narraſſet, oblatum ſibi fuiſſe commune totius Aſiae ſacerdotium, (*την κοινην της 'Ασιας ἱερωσυνην*) id eſt: Aſiarchiam, mox infra addit: *και γινομαι τριτος ἠ τεταρτος τῃ χειροτονιᾳ*, *et tertio vel quarto loco ſum electus*, [c]) cum quo videtur conſentire teſtimonium Dionis Chryſoſtomi, quod infra totum producam. Ergo, inquiunt, ſaltem quatuor ſimul fuere Aſiarchae. III. Strabo jactans Trallenſium Lydiae opes et copias, ejus eſſe argumentum adſerit, quod *ἀει τινες ἐισιν ἐξ ἀυτων ὁι πρωτευοντες κατα την ἐπαρχιαν, ὃς Ασιαρχας καλȣσιν*, *ſemper aliqui ſunt ex ipſis, qui primates ſunt provinciae, quos Aſiarchas vocant.* [d]) Si ſemper, inquiunt, ſunt aliqui, ergo plures. His motus rationibus Cl. Vandale cum aliis exiſtimat, plures ſimul ac quidem diverſis ex urbibus Aſiarchas fuiſſe, unumque primum, ſeu qui aliis praeſideret, ceteros adſeſſores aut ſocios, ac ſecundos, tertios, quartos etc. ordine *συνεδριαν* in eo collegio obtinuiſſe. Atqui diverſos diverſarum civitatum fuiſſe Aſiarchas, eo probat, quod Smyrnaei, Pergameni, Sardiani, Hypaepeni, Cyziceni ſuos ſinguli in numis Aſiarchas jactant; qua quidem in ſententia fuiſſe etiam Muratorium video; nam ad verba marmoris ſui: Τ. Φλ. *Μȣνατιος* Φιλοσεβαςος *ὁ γραμματευς και* Ασιαρχης *της πρωτης και μεγιςης μητροπολεως της* Ασιας *και* Β. Νεωκορων Σεβαςων Εφεσιων *πολεως*, obſervat: *at hinc diſcimus, peculiarem ſuum Aſiarcham fuiſſe Epheſinae reipublicae.* [c]) At qui unum tantum eodem tempore Aſiarcham ſtatuunt, numero plurium Aſiarcharum, quos in Actis memorat S. Lucas, comprehendunt etiam eos, qui Aſiarchia functi jam ſunt, et qui tum ex cauſa aliqua, v. g. ludorum, vel *συνεδριας*, una cum D. Paulo Epheſi adfuere. Quin et conjicit Cl. de Boze, [f]) ſacrum hiſtoricum nomine *Ασιαρχων* non intellexiſſe noſtros ſacerdotes *Aſiae*, *ſed* loquendo laxius, et in *ſenſu* populari intellexiſſe revera *principes*, vel primores Aſiae. Verba Strabonis et Ariſtidis fateor obſcuriora ſunt, quam ut iis major eorum numerus evidenter confici poſſit, ut revera a variis varie explicata ſunt, ſed cui cauſae inutile puto diutius immorari. Minime vero probatur, quod duce Cl. Vandale exiſtimat Muratorius, Smyrnaeos, Epheſios, etc.

---

a) pag. 559. 3. b) pag. 184. c) Orat. IV. ſacra ſub fin. pag. m. 345. d) L. XIV. p. m. 960. e) pag. 184. 1. f) l. c. pag. 10.

peculiarem ſuum habuiſſe Aſiarcham. Nam ſi viri hi eruditi ſic ſentiunt propterea, quia in numis legitur v. g. ЄΠΙ. ΔΟΜ. ΡΟΥΦΟΥ. ΑCΙΑΡΧΟΥ. CΑΡΔΙΑΝΩΝ., tanquam nimirum hic Rufus fuiſſet Aſiarcha Sardianorum, nihil obſtat, quo minus ſtatuamus quoque, Nicaeenſes peculiarem ſuum habuiſſe proconſulem, quia in horum numis legimus: ΕΠΙ. ΑΤΤΙΟΥ. ΛΑΚΩΝΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Nimirum quemadmodum variae Bithyniae urbes proconſulem ſuum numis inſcripſere, ſic et variae Aſiae urbes communem ſuum ſacrorum magiſtratum Aſiarcham. Deinde citatum Muratorii marmor ſic explico, ut tantum vocabulum γραμματευς, qui ordinarius et proprius fuit Epheſi magiſtratus, ad Epheſiorum urbem referatur, et addatur Ασιαρχης, quia tum caſu, qui ſcriba, etiam Aſiarcha fuit. Ceterum difficile, ſcriptoribus ſimiles periſtaſes aut tantum in tranſcurſu attingentibus, aut plane reticentibus, in hac cauſa verum reperire. Iſtud certum, nullum exſtare monumentum, in quo quis diceretur ΑΣΙΑΡΧΗΣ. ΠΡΩΤΟΣ. vel Α, quae quidem ſolita eſt collegii formula.

Potuiſſe Aſiarcham eodem tempore munia alia, ſive ſacra, ſive profana, obire, diſerte ex praefixo numorum catalogo docemur, qui eundem Aſiarcham ſimul praetorem, vel archontem, vel ſummum pontificem praedicant. In marmore Muratorii mox citato habemus T. Munatium ſimul ſcribam Epheſi, ſimul Aſiarcham.

Pars hujus muneris fuit procuratio ludorum ſecundum plura veterum teſtimonia, quae ne longior ſim, videre potes apud Mazzolenum. [a]) Quare et Ruſinus vocabulum Ασιαρχης, quod occurrit apud Euſebium, [b]) vertit *munerarius*. Magnos igitur ſumptus poſtulabat Aſiarchia, nec niſi beatioribus ad eam obeundam aſpirare licuit. Supra vidimus Strabonem Trallenſium opulentiam eo comprobantem, quod ſemper eorum aliqui ad Aſiarchiam ſunt evecti. Philoſtratus de Scopeliano ſophiſta: [c]) *Αρχιερευς μεν γαρ ἐγενετο της Ασιας ἀυτος τε και ὁι προγονοι ἀυτȣ, παις ἐκ πατρος παντες. ὁ δε ϛεφανος ȣτος πολυς, και ὑπερ πολλων χρηματων.* ***Summus enim pontifex Aſiae fuit ipſe majoresque ejus, filio patri in eo officio ſuccedente. Magna autem haec dignitas, magniſque impenſis conſtat.*** Quapropter factum, ut nemo hoc Aſiae ſacerdotium ſuſcipere cogeretur, qui numero liberorum quinque ſubnixus eſſet, ut ex libris jurisconſultorum eruit Spanhemius. [d])

Claudam commentarium adducto inſigni loco Dionis Chryſoſtomi ex oratione XXXV. Celaenis dicta, qui ſecundum Caſauboni correctionem ſic habet: *Αλλ' ἐς σοφȣς ὑμιν ἀποδεικνυȣσι, τρεις η τετταρας, κομητας, καθαπερ τȣς ἱερεας των παρ' ἡμιν. Τȣς μακαριȣς λεγω, τȣς ἀπαντων ἀρχοντας των ἱερεων, τȣς ἐπωνυμȣς των δυω ἠπειρων της ἑσπερας ὁλης. Ταυτα γαρ ἐϛι τα ποιȣντα και τȣτȣς ἐυδαιμονας, ϛεφανος, και πορφυρα, και παιδαρια κομωντα και λιβανωτον φεροντα.* ***Sed quos vobis ſapientes deſignant, tres vel quatuor, coma-***

a) l. c. p. 236. b) L. IV. c. 14. c) Vit. ſoph. XXI. d) l. c. p. 417.

tos, quales ſunt ſacerdotes ex illis, qui apud nos ſunt. Beatos iſtos intelligo, omnium ſacerdotum principes, qui ejusdem ſunt nominis cum duabus terris continentibus totius occidentis. Haec enim ſunt, quae hos beatos faciunt: corona, purpura, puelli comati et tus geſtantes. Albertus Rubenius, qui in ſua de urbibus neocoris diatribe hujus loci jam meminit, non dubitat, hac oratione Aſiarchas notari, nimirum qui revera principes omnium ſacerdotum in provincia fuere. At vero iſtud praedicari etiam potuit de ἀρχιερευσι, ut in his diximus. Magis Aſiarchas probaret, quod ſequitur: *τȣς ἐπωνυμȣς* etc. ſi verum erit, quod exiſtimat Rubenius, ſub duabus continentibus totius occidentis intelligendam provinciam Aſiam, et ſi το ἐπωνυμȣς hoc loco vere ſignificat *ejusdem nominis*, capto nimirum Aſiarcha ab Aſia. Sed primum, hanc orationis partem ſatis eſſe ambiguam, facile patebit intuenti, deinde το ἐπωνυμȣς hoc etiam loco poteſt ſignificare magiſtratum, *qui anno nomen dat.* Atqui anno in aliquo ſaltem ſenſu nomen dare poterant non Aſiarchae modo, ſed omnis generis ſacerdotes annui. Quod ſi revera Aſiarchae indicantur, quod magis videtur probabile, eorum confirmatur ſententia, qui plures uno Aſiarchas eodem tempore fuiſſe ſtatuerunt, et quidem tres vel quatuor, apposite ad citatam ſupra *Ariſtidis* orationem. Docemur item, eos geſtaſſe coronam, et purpura fuiſſe indutos, quod utrumque cum ſtephanephoris fuiſſe commune, mox ſingulari articulo videbimus.

§ VIII.

DE STEPHANEPHORIS.

Hyrcania Lydiae: ЄΠ. CT. ΦΡΑΤ. ЄΡΜΟΓЄΝΟΥ. Β. CΤЄΦ.

Maeonia Lydiae: ЄΠΙ. ΑΥΡ. ΑΠΦΙΑΝΟΥ. ΤΟΥ. ΑΘΗΝΑΙΟΥ. ΑΡΧ. Α. ΚΑΙ. CΤЄΦΑΝΗΦ.

* * *

Seldenus, a) et Vandale. b) operoſe collegerunt, quae veteres de ſacro hoc magiſtratu memoriae prodidere, quorum ego eruditis curis pleraque, quae ſequens diatribe complectitur, debere lubens profiteor.

Στεφανηφορος eſt, *qui coronam geſtat*, atque in generali hoc ſenſu, ϛεφανηφοροι fuerunt ſacerdotes omnes, et in genere omnes ii, qui ſacrificia diis obtulere; nemo enim non coronatus ad peragendam rem divinam acceſsit. At videbimus continuo, urbes nonnullas ſacerdotibus ſuis ſtephanephororum no-

a) ad marmor Oxon. II. b) Diſſ. V. cap. 1.

[illegible]ſſe, magnamque iis tributam auctoritatem, quin et titulum hunc veteris aevi ad ſeros poſteros duraſſe. Teſte Athenaeo a) Poſis libro III. Magneticorum τον Θεμιϛοκλεα φησιν ἐν Μαγνησιη ΤΗΝ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΝ ΑΡΧΗΝ ἀναλαβοντα θυσαι Αθηνᾳ, και την ἑορτην Παναθηναια ὀνομασαι, *Themiſtoclem inquit Magneſiae, cum ſtephanephori ſumpſiſſet dignitatem, ſacrificaſſe Palladi, et feſtum iſtud vocaſſe Panathenaea.* Ex quo apparet non modo muneris hujus vetuſtas, ſed etiam, cum illud ἀρχην dicat, magiſtratus, ſacri ſcilicet, rationem habuiſſe. Neque minus illuſtris alter ejusdem Athenaei locus: b) Και Ταρσȣ δε Επικȣρειος φιλοσοφος ἐτυραννησε, Λυσιας ὀνομα, ὁς ὑπο της πατριδος στεφανηφορος ἁιρεθεις, τȣτ' ἐϛιν, ἱερευς Ηρακλεȣς, ȣκ ἀπετιθετο την αρχην, ἀλλ' ἐξ ἱματιȣ τυραννος ἠν. *Et fuit Tarſi tyrannus philoſophus Epicureus, nomine Lyſias, qui a civibus ſuis creatus ſtephanephorus, id eſt, ſacerdos Herculis, eo magiſtratu ſe non abdicavit, ſed habitu ipſo tyrannidem prae ſe tulit.* Hoc iterum teſtimonio ſtephanephorus inſtar magiſtratus proponitur, ac, quod praecipuum eſt, diſerte, cujus fuerit rationis, explicatur, nimirum ſacerdos Herculis. In lapide, quem Sponius Lampſaci vidit, legitur; ΤΟΥ. ΙΕΡΕΩϹ. ΤΩΝ. ϹΕΒΑϹΤΩΝ. ΚΑΙ. ϹΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ. ΤΟΥ. ϹΥΜΠΑΝΤΟϹ. ΑΥΤΩΝ. ΟΙΚΟΥ. *Flamine Auguſtorum, et ſtephanephoro totius eorum domus.* c) Communicatum cum feminis iſtud ſacerdotium docet marmor Sponii. ЄΠΙ. ϹΤЄΦΑΝΗΦΟΡΟΥ. ΚΟϹΚΩΝΙΑϹ. d) item aliud apud Chandlerum. e).

Stephanephorum non fuiſſe perpetuum, ſed temporarium, mox ex Athenaei Lyſia vidimus, qui cum ſe abdicare hoc munere oporteret, illud per vim obire perrexit; quin fuiſſe annuum, certa habemus teſtimonia, ac primum quidem marmor a Patino editum, quod citat Vandale, f) in cujus verſu ultimo legitur: ЄΠΙ. ϹΤЄΦΑΝΗΦΟΡΟΥ. ΑΙΛΙΟΥ. ΒΙΩΝΟϹ. ΜΗΝΟϹ. ΤΡΙΤΟΥ. *Sub ſtephanephoro Aelio Bione menſe tertio.* Atque iſtud tanto magis verum, quod certa fide conſtat, fuiſſe ſtephanephorum in nonnullis civitatibus magiſtratum eponymum. De Smyrna iſtud adfirmat Philoſtratus, cum narrat de Heraclide ſophiſta: g) και την ϛεφανηφορον ἀρχην πα[illegible] ἀυτοις ἠρξεν, ἀφ' ἡς τοις ἐνιαυτοις τιθενται Σμυρναιοι τα ὀνοματα, *et ſtephanephori munus apud eos obivit, a quo annis Smyrnaei nomina imponunt*, quam quidem orationem audacius ſic vertit Olearius: *magiſtratum quoque praeturae apud eos geſſit, a quo annis etc.* nimirum in ſubjecta nota ad Smyrnaeorum numos provocans, qui paſsim ſtrategum, ſive praetorem tanquam magiſtratum eponymum memorant, ac praecipue ad notos illos Commodi numos Smyrnae cuſos: ϹΤΡΑ. ΗΡΑΚΛЄΙΔΟΥ. ΟΜΟνοια ϹΜΥΡ. ΛΑΚЄΔΑΙ. Nam cum nullus dubitet, Heraclidem horum numorum eſſe eundem cum Heraclide Philoſtrati, hunc vero ex numis conſtet fuiſſe Smyrnae praetorem, inde conſequi exiſtimat, Philoſtratum nomine ϛεφανηφορȣ ἀρχης

a) L. XII. p. m. 533. b) L. VI. p. m. 215. B. c) Voyage T. III. p. 93. d) Miſc. p. 353. e) Inſcr. ant. P. 19. n. 54. f) l. c. p. 375. g) Vit. ſoph. L. II. c. 26. §. 2.

intelligere praeturam. At enim ſi vir eruditus Smyrnaeorum monumenta attentius pervolviſſet, vidiſſet ſane, in his non ſtrategos ſolum, ſed et proconſules eponymorum more propoſitos. Quin et in eximio foedere Smyrnaeorum cum Magnetibus, quod exhibet marmor Oxonienſe II., Smyrnaeorum eponymus proditur non ſtrategus, ſed ἱερευς Ηγεσιας. Iam vero, ſive Smyrnaeorum eponymus ſecundum marmor dicatur ἱερευς, ſive ſecundum Philoſtratum ςεφανηφορος, perinde haberi poteſt, cum ex hactenus dictis conſtet, ςεφανηφορȣς fuiſſe ἱερεας, ut adeo Philoſtrati oratio ſuffragante hoc marmore eximie juvetur. Ad eponymos noſtros ſtephanephoros ut revertamur, eos Magneſiae quoque Ioniae forte in eponymis habitos, docet idem marmor inter Oxonienſia II., de quo modo egimus, in quo legitur: ΕΠΙ. ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ. ΠΥΘΟΔΩΡΟΥ. Ex quibus omnibus patet, ſtephanephoros eodem loco habitos, et eadem fuiſſe dignitate, qui vulgo in urbibus Graecis eminuiſſe omnis generis ſacerdotes, quod et erant, paſsim legimus.

Quae alia ſtephanephori habuerint ſibi propria, veterum monumenta non prodidere. Quo habitu in publicum proceſſerint, deſcribit Athenaeus loco, quem ſupra citavi. Erat nempe Lyſias ſtephanephorus et tyrannus indutus tunicam pupuream albo diſtinctam, chlamydem ſumptuoſam, ſubjectis ſoleis albis Laconicis, redimitus corona laurea ex auro. Cur autem ſacerdotes hi a coronae geſtatione nomen traxerint, cauſam in promptu non habeo. Corona enim, ut diximus, ſacerdotes omnes decuit, et Aſiarchae quoque corona redimiti fuere, ut ſupra, cum de his agerem, ex Dione Chryſoſtomo indicavimus, et Flaminibus quoque Auguſtalibus in provinciis indultam fuiſſe coronam auream, diſerte teſtatur Arrianus. a)

§ IX.

DE PANEGYRIARCHIS, AGONOTHETIS, GYMNASIARCHIS.

Conjunxi tres hos magiſtratus, quia cauſa conjunguntur. Vt in marmoribus frequens eorum mentio, ſic in numis rarior, ut patebit ex ſequente elencho.

Panegyriarchae.

Apamea Phrygiae: ΠΑΥ. ΒΑΚΧΙΟΥ. ΠΑΝΗ. In alio: ΠΑΥ. ΣΤΡΑΤΟΝΙ-

a) ad Epictet. L. I. c. 19.

ΚΙΑΝΟΥ. ΠΑΝΗΓΥΡ., In alio: ΠΑΡΑ. ΑΥΡ. ΕΡΜΟΥ. ΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΟΥ.

Agonothetae.

Apamea Phrygiae: ЄΠΙ. ΑΓΩΝΟΘЄΤΟΥ. ΑΡΤЄΜΑ. Γ.

Perperene Myſiae: ЄΠΙ. ΑΓΩΝΟΘЄΤ. ΙЄΡЄΟϹ. ΔΙΑ. ΒΙΟΥ. ΤΩ. ϹЄΒ. ΓΛΥΚΩΝΟϹ. Β. ΔΗΜЄ. ΠЄΡΠЄΡΗ. nimirum ut perverſam hanc epigraphen legere eſt in catalogo d'Ennery p. 408. Vide numos hujus urbis.

Gymnaſiarcha.

Pergamus Myſiae: Μ. ΦΟΥΡΙΟΣ. ΙΕΡΕΥΣ. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΣ. Vide de hoc numo varie lecto monetam hujus urbis.

* * *

PANEGYRIARCHAE dicti illi, qui panegyri praefuere. *Significat* autem πανηγυρις coetum promiſcuae multitudinis ob quamcunque cauſam coactae. Sic panegyres dici poterant ludi per Graeciam celeberrimi Olympia, Pythia etc. et revera ſic dicuntur in pſephismate Byzantiorum apud Demoſthenem, a) ἀποςειλαι δε και δωρεας ἐς τας ἐντε Ἑλλαδι πανηγυριας, Ισθμια, και Νεμεα κ. τ. λ. *mittere etiam dona ad conventus, qui ſunt in Graecia, Iſthmia, Nemea etc.* Valuit idem vocabulum ad coetus ordinarios. Cicero: b) *res agebatur in circo Flaminio, et erat in eo ipſo loco illo die nudinarum* πανηγυρις. Proinde ἀλληγορικως et valde appoſite dictum de malis per agmina confluentibus: *κακων πανηγυρις.* c) Graecis imperatorum aetate jam aliud nihil meditantibus quam feſta et omnis generis ludos, obtentu quidem religionis, et in Caeſares obſervantiae, revera ut otii faſtidium levarent, nequaquam mirum, panegyres immenſum fuiſſe auctas, ipſa eorum moneta, inſcriptis tot, tamque varii argumenti ludis, earum frequentiam comprobante. Has ergo ſacras panegyres qui ſupremo imperio moderabatur, jure dictus panegyriarcha. Vaillantius decurtata in numis ſupra deſcriptis vocabula ΠΑΝΗ. ΠΑΝΗΓΥΡ. explevit ΠΑΝΗΓΥΡΙϹΤΗϹ, adſeruitque, qui panegyriſtae dignitate ornatus erat, deorum vel imperatorum laudes in publicis feſtorum et ludorum conventibus protuliſſe. d) At enim iam ſatis comprobatum ab erudito Vandale, e) et Cupero, f) a Graecis ſcriptoribus eos dictos panegyriſtas, qui ad panegyres ſpectatum convenerant, non qui aliquo ibi munere fungerentur. Veram lectionem ſtabilit numus tertius, in quo plene ſcriptum ΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΟΥ, et ſic quoque in binis marmoribus: ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ. ΚΑΙ. ΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ, g) in alio: ΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ. ΚΑΙ. ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ. ΤΩΝ. ΜΕΓΑΛΩΝ. ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ, h) in alio: ΤΟΝ. ΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΟΝ. ΚΑΙ. ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΝ. i)

* * *

AGONOTHETA cum panegyriarcha

a) de corona. p. m. 487. b) ad Attic. L. I. ep. 14. c) Eraſm. adag. Chil. II. cent. X. § 27. d) num. Graec. p. 316. e) Diſſ. VII. c. 2. p. m. 547. f) Lettr. de crit. p. 517. g) Gruter p. 1091. 4. h) Spon Voyage T. III. part. II. p. 129. i) Pocock Inscr. ant. p. 12.

penitus connectitur, nam et hunc fuiſſe ludorum moderatorem, nomen ipſum eloquitur. Magnae fuiſſe hoc munus dignitatis, eo poteſt intelligi, quod Hadrianus ipſe Athenis pro agonotheta reſediſſe fertur. [a]) Fuiſſe diſcrimen inter panegyriarcham et agonothetam, dubitari vix poteſt, nam in marmoribus mox citatis utrumque munus particula ΚΑΙ ſatis diſtinguitur. Atque hoc admiſſo nequaquam dubitem, panegyriarcham dignitate praeſtitiſſe, ſic ut ad hunc non ſola ludorum procuratio pertineret, quae privatim agonothetae fuerit impoſita, ſed etiam ſacrificiorum, victimarum, ſolennis pompae, forte et rei annonariae, paucis, quaecunque ad panegyreos ſplendorem et commoda facere poterant. Quanquam haec, quae modo dixi, vix poſsint ad omnes conventus valere; nam veriſimile eſt, in civitatibus magis opulentis, feſtisque magis conſpicuis diviſa inter plures fuiſſe munia, quae in civitatibus minoribus, conventibusque ordinariis uni fuerint demandata, ſic ut parum referret, is, qui ludos moderabatur, eſſetne dicendus panegyriarcha, an agonotheta. Neque vero magnopere probaverim ſubtiles eas diſtinctiones agonothetae, agonarchae vel agoniſtarchae, athlothetae, quas extundere conatus eſt Vandalius, quae ſane videntur fuiſſe vocabula ejusdem ſignificationis a ſcriptoribus promiſcue uſurpata, quemadmodum illi, ut vel uno exemplo utar, proconſulem Romanum jam dixere *ἀνθυπατον*, jam *ϛρατηγον*, jam *ἀρχοντα*, jam *ἡγεμονα*. Vt agonothetae, ſic fuere etiam agonothetrices, de quibus, ut de univerſa hujus magiſtratus ratione, vide cl. Vandale. [b])

* * *

GYMNASIARCHA fuit, quod et nomen indicat, ſupremus gymnaſii moderator. Fuiſſe hunc magiſtratum magnae vulgo exiſtimationis, vel inde patet, quod M. Antonius IIIvir, totiusque orientis rector promiſerit Tarſenſibus, ſe apud eos gymnaſiarchae munere functurum, cumque ipſe per ſe vacare hoc munere *non* poſſet, Boethum quendam pro ſe *ἀντιγυμνασιαρχειν* ſuffecerit receptis in ſe faciendorum ſumptuum rationibus. Haec Strabo. [c]) Quid quod et Titus Auguſtus in marmore Gruteri [d]) ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΣ. ΤΟ. Γ. et ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΣ. dicitur. Et vero Ariſtoteles quoque gymnaſiarchas inter urbium magiſtratus recenſet, [e]) et inter ſacros quidem fuiſſe, apparet ex Demoſthene: [f]) *ἐρεσι γαρ, ὁτι ταυτ᾽ ἱερων ἐϛιν ἁπαντα τα ἀναλωματα, ἁι χορηγιαι και ἁι γυμνασιαρχιαι. Dicent enim, ſumptus hos omnes, ut ſunt choregiae et gymnaſiarchiae, ad ſacra pertinere.* Magiſtratus hujus non infrequens ſit mentio in marmoribus. Ceterum quae alia ad gymnaſiarcharum munus pertinent, non meum hic exiſtimo latius exponere, et videri de hoc argumento poſſunt rei agoniſticae ſcriptores.

Dixi in moneta Pergami, *unicum* hunc eſſe numum, qui certam gymnaſiarchae mentionem offert. *Habemus* numos binos, in quibus *legitur* voca-

a) Spartian. in Hadrian. b) Diſſ. VII. c. 2. c) L. XIV. p. m. 991. d) p. 173. 8.
e) Politic. L. VI. c. 8. f) contra Leptinem p. m. 559.

bulum ΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΙΑ, de quo quae mea ſit ſententia, vide in tractatu de ludis ſub *Gymnaſiarchia*.

Feminas etiam gymnaſiarchae munere functas docet marmor apud Chandlerum. [a])

§ X.

DE THEOLOGO.

Sacri hujus muneris meminere numi ſequentes:

Pergami Myſiae: ЄΠΙ. CΤΡ. ΤΙΒ. ΚΛ. ΑΛЄΖΑΝΔΡΟΥ. ΘЄΟΛ. In alio: ЄΠΙ. CΤΡ. ΓΛΥΚΩΝΟC. ΘЄΟΛΟΓΟΥ.

Aegarum Ciliciae: Μ. ЄΥΓ. Π. Θ. *M. Eugenes Pius theologus.*

* * *

Ipſum theologi nomen indicat hominem, qui explicandae rei divinae operam impendit, quales ut hodie, ſic et olim fuere plurimi. Ad theologorum munus, cujus citati numi meminere, quod attinet, videntur ibi potiſsimum fuiſſe conſtituti, ubi oraculorum ſedes fuit, quorum deinde ambigua petentibus explicarent. Theologos Delphicos habemus apud Plutarchum, [b]) *πλειϛον δε της ἀληθειας διαμαρτανεσι ὁι Δελφων θεολογοι, at longiſſime a vero aberrant Delphorum theologi.* At conſtat etiam, Pergamum et Aegas non Aeſculapii modo cultu, ſed et oraculis per ſomnium plerumque dictatis fuiſſe inclytas, quae vel maxime theologum interpretem requirunt. Sic et praeſtigiatorem Alexandrum, qui in Paphlagonia Glyconis ſui nomine oracula dedit, theologi quoque opera uſum, refert Lucianus. [c])

In numo altero elementum Θ videri explendum legendo Θεολογος, jam innui in moneta hujus urbis.

§ XI.

DE HIEROMNEMONE.

Ejus mentio ſit in unico numo

Byzantii Thraciae: ΙЄΡΟΜΝΑ. ΑΙΛΙ. CЄΟΥΗΡΟC. ΒΥΖΑΝΤΙΟΙC. ſecundum correctionem cl. Corſinii, ut dixi in moneta hujus urbis. Eſt L. Veri.

a) Inſcr. ant. p. 19. n. 54. b) de defectu orac. c) in Pſeudomant.

Hieromnemonum meminere omnes ii, qui de ſacro Amphictyonum collegio ſcripſere. Secundum Suidam: *οἱ πεμπομενοι ἐις το των Αμφικτυονων συνεδριον ἐξ ἑκαστης πολεως των τȣ συνεδριȣ μετεχȣσων ȣτω καλȣνται, ii, qui miſſi ſunt ad Amphictyonum concilium e ſingulis urbibus, quae ejus participes fuere, ſic vocati ſunt.* In eandem ſententiam Heſychius, Harpocration, Vlpianus, [a]) Scholiaſta ad Ariſtophanis nubes, [b]) aliique. Nimirum Pylagoris, qui a civitatibus ad concilium illud ſive Delphos ſive Pylas miſsi fuere, additus fuit hieromnemon tanquam legationis caput. Ejus mentionem facit marmor, inſigne quidem, verum, ſive unum idemque fuit, ſive diverſum, a variis varie ac mendoſe promulgatum, a Grutero bis, [c]) a Reineſio, [d]) paullo adcuratius a Muratorio, [e]) quod ſic primaevae integritati reſtituendum puto:

ΘΕΟΙC.
ΕΠΙ. ΑΡΙCΤΑΓΟΡΑ. ΑΡΧΟΝΤΟC.
ΕΝ. ΔΕΛΦΟΙC. ΠΥΛΑΙΑC. ΗΡΙΝΗC.
ΙΕΡΟΜΝΗΜΟΝΟC. ΤΩΝ. ΑΙΤΩΛΩΝ.
ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΥ.
ΑΛΕΞΑΜΕΝΟΥC. ΔΑΜΩΝΟC.

Deis, Ariſtagora archonte Delphis, Pylaeae ſynodi *vernae hieromnemone polemarcho Aetolorum Alexamene Damonis F.* Nempe Amphictyonum collegio bis per annum coacto, et quidem Delphis, et apud Pylas, ſeu Thermopylas, unum *ἐαρινον, vernum,* alterum *μετοπωρινον, autumnale* dictum eſt, cujus quoque teſtem habemus Demoſthenem: [f]) *Επι ἱερεως Κλειναγορȣ ἐαρινης Πυλαιας ἐδοξε τοις πυλαγοραις και τοις συνεδροις των Αμφικτυονων κ. τ. λ. Pontifice Clinagora* ſynodi *vernae Pylaeae, placuit Pylagoris et concilio Amphictyonum etc.* Vnde veriſimile mihi principio viſum, pro HPINHC. in marmore legendum ΕΑΡΙΝΗC., verum probat cl. Vandale citato Ariſtophane, etiam *ἡρινος* dictum pro *ἐαρινος.* Vide ibi plura, quae ad hujus marmoris explicatum faciunt. [g]) Ejusdem rationis ſunt hieromnemones expreſsi in lapide Delphico, quod protulit Muratorius inſcriptum Latine, in quo legitur: SENTENTIA. HIEROMNEMONVM, CVM. HIEROMNEMONVM. IVDICIO. etc. [h]) *Sed juſto longior* fui in explicando hieromnemone, qui noſtri argumenti non eſt. Vide de hoc plura apud Vandale [i]) et Humphridum Prideaux. [k])

Agimus hoc loco de hieromnemone, quem nonnullas urbes magiſtratus loco habuiſſe, ex certis monumentis conſtat. In praeſente Byzantii numo *legitur* ΙΕΡΟΜΝΑ*μων* Aelius Severus, *nempe* Dorice pro ΙΕΡΟΜΝΗ*μων*, qua dialecto uſos Byzantios vulgo notum. Neque ſolum hoc eſt *monumentum*, quod nobis ejus populi hieromnemonem ediſſerat. Iam *Demoſthenis* aetate hic ibi *magiſtratus* valuit, nam recitatum ab eo *Byzantiorum* decretum ſic *incipit*: *Επι ἱερομναμονος Βοσποριχω, Hieromnemo-*

a) in orat. contrr. Timocr. p. m. 823. b) v. 624. c) pag. 120. 15. et 1021. 7. d) Claſſ. I. n. 241. e) pag. 570. 3. f) de corona. g) Diſſert. VI. cap. 2. h) pag. 598. i) l. c. k) Marm. Oxon. p. 364.

ne Boſporicho. [a]) Addo memoratum a Polybio Byzantiorum ἱερομνημονουντα Cothonem, quo tempore hi cum Pruſia Bithyniae rege bellum geſſere. [b]) In alia adhuc civitate eundem magiſtratum proditum reperio, Chalcedone Bithyniae Byzantio vicina, et ab hac urbe anguſto freto dirempta, in cujus ruderibus repertum marmor ſic inſcriptum: ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ΠΡΟΜΑΘΙΩΝ. ΘΕΟΔΟΤΟΥ. ΙΕΡΟΜΝΑΜΩΝ. ΕΡΜΑΙΟΣ. ΕΡΜΑΙΟΥ. κ. τ. λ. [c]) Conſtat, plura alia fuiſſe Chalcedoni cum Byzantio communia.

Cuivis facile patebit, alteros hos hieromnemones alius fuiſſe generis, quam quos priore loco nominavimus; neque enim Byzantium et Chalcedon fuere in earum civitatum numero, quibus permiſſum legatos ſuo nomine ad Amphictyonum concilium mittere. Vrbici hujus magiſtratus etſi diſertam apud veteres mentionem non reperiam, tamen vel ab ipſo nomine facile colligitur, fuiſſe e ſacris unum, et ſi ab etymo velimus augurium capere, ejus erat commonere, et in memoriam revocare, quae a majoribus in religionis cauſa conſtituta ſunt, et quo pacto ejus caerimoniae obeundae ſint, interpretari, eodem modo, quo ſecundum Heſychium ἱεροφαντης fuit μυσαγωγος, ἱερευς τα μυστηρια δεικνυων, id eſt: *ſacerdos myſteria repraeſentans.* Fuit ergo hieromnemon Byzantii et Chalcedone idem, qui alibi ſimpliciter ἱερευς eſt dictus, alio tantum peculiari nomine huic ſacerdotio indito, quemadmodum variarum urbium ſummos ſacerdotes fuiſſe dictos ſtephanephoros, et Syracuſis quidem amphipolos, alibi diximus.

§ XII.

DE AMPHICTYONIBVS.

Celeberrimi in tota Graecia Amphictyonum concilii unicus meminit Delphorum Phocidis numus autonomus, de quo vide, quae in ejus urbis moneta ad hunc numum adnotavi.

a) Orat. de corona. b) Hiſt. L. IV. c. 52. c) Caylus Ant. T. II. p. 170.

§ XIII.

DE CVRATORIBVS, qui in numis:

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ, ΕΠΙΣΤΑΤΑΙ.

Επιμελητας duae tantum urbes, eaeque in Caria ſitae, memorant.

* * *

Antiochia Cariae: ΕΠΙΜΕΛΗ. ΚΛ. ΑΓΛΑΟΥ. vel: ΤΙ. ΚΛ. ΑΓΛΑΟΥ. Ε-ΠΙΜΕΛΗϹΑΝΤΟϹ.

Stratonicea Cariae: ΕΠΙΜΕΛΗ. ΤΙ. - - ΑΡΙϹΤΕΑ.

Vtrosque numos uberius deſcriptos vide in ſingularum urbium moneta.

* * *

Erant *Επιμεληται* Graecis, quod Latinis *curatores*. Plato in civitate ſua conſtituit viarum, habitationum, portuum, fori, fontium, templorum et ſacrorum *ἐπιμελητας*. a) Eodem exemplo Ariſtoteles toto capite VIII. libri VI. de republica longum *ἐπιμελητων* catalogum conſcripſit, quorum fidei civitatium ſalus, religio, ſecuritas, rectus ordo, abundantia, ornamenta committerentur. Quae hi legis modo ſanxerunt, ea per urbes Graecas reipſa conſtituta docent marmora et ſcriptores. ΕΠΙΜΕ-ΛΗΤΗϹ. ΤΗϹ. ΠΟΛΕΩϹ. habetur apud Sponium. b) Adde *ἐμιμελητας* regionum, tum et regum, nempe horum tutores, quorum exempla dat Spanhemius. c) *Επιμεληται* ludorum exſtant in marmore Athenienſi apud Chandlerum, d) *ἐπιμελητης ἐυθηνιας*, *procurator annonae*, e) *ἐπιμελητης ὁδων*, *curator viarum.* f) Idem vocabulum ſaepe in marmoribus adhibitum tum, cum ſummi etiam magiſtratus opus aliquod procurabant, cujus copioſa exempla ſunt vel apud unum Sponium in Miſcellaneis. Sic: ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟϹ. ΤΟΥ. ϹΤΡΑΤΗΓΟΥ. ΤΗϹ. ΠΟΛΕΩϹ. ΑΡΙ-ϹΤΟΝΟϹ. *curante praetore urbis Ariſtone.* g) ΤΗϹ. ΑΝΑΓΡΑΦΗϹ. ΕΠΙΜΕ-ΛΗΤΗϹ. ΑΙϹΧΙΝΗϹ. ΦΙΛΩΝΟϹ. ΤΑ-ΜΙΑϹ. *epigrammatis* (ſeu ſcribendi pſephismatis) *curator Aeſchines Philonis F. quaeſtor.* h) ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟϹ. ΤΗϹ. ΑΝΑϹΤΑϹΕΩϹ. ΠΟΜΠΗΙΟΥ. ΛΑΤΡΙ-ΟΥ. ΤΟΥ. ΠΡΩΤΟΥ. ϹΤΡΑΤΗΓΟΥ. *curante erectionem* (ſtatuae) *Pompejo Latrio primo praetore.* i) ΤΗΝ. ΕΠΙ-ΜΕΛΕΙΑΝ. ΚΑΙ. ΤΗΝ. ΑΝΑϹΤΑϹΙΝ. ΠΟΙΗϹΑΜΕΝΩΝ. ΑΡΧΟΝΤΩΝ. *κ. τ. λ.* *praefectis faciendae et erigendae* ſtatuae *archontibus etc.* k) quorum ſenſum optime explicat epigramma ſequens: *την προνοιαν της παρασκευης* (ſic) *και της ἀναστασεως τȣ ἀνδριαντος ποιησαμενȣ τȣ πρω-*

a) de legib. L. VI. p. 758. b) Miſc. p. 319. n. 6. c) T. I. p. 715. d) inſcr. ant. p. 48. e) ibid. p. 81. f) ibid. p. 92. g) pag. 327. h) pag. 336. i) pag. 340. k) pag. 341.

τȣ ἀρχοντος κ. τ. λ. *curante opus et erectionem ſtatuae primo archonte etc.* [a]) Legimus etiam: ὑπο την ἐπιμελειαν Ιȣλιȣ Κανδιτȣ τȣ κρατιϛȣ ἀνθυπατȣ ϛρατηγȣντος Αισχιωνος, *curante Iulio Candito potentiſſimo proconſule, praetore Aeſchione.* [b])

Quae fuerit provincia his Cariae urbium ἐπιμεληταις impoſita, numi diſſimulant.

Commode Επιμελητῃ jungimus Επιϛατην, qui *curatorem* quoque ſignificat, quo nomine et magiſtratus fuere, de quibus copioſe Suidas, et latius ex recentioribus Spanhemius. [c]) In unico numo, et quidem Pergami, memoratur; quam vide.

§ XIV.

DE SOPHISTIS.

Articulus hic eos complectitur, qui ſophiſtarum inſtitutum ſecuti ſunt, et tales ſeſe in numis profitentur. Eorum nomina praedicant urbes ſequentes;

Cidyeſſus Phrygiae: ЄΠ. ΑΡ. ΟΥΑΡΟΥ. CΟΦΙCΤΟΥ. ut legit Vaillantius; aliter Belleyus nempe ΛΟΓΙCΤΟΥ. Vide numos hujus urbis.

Laodicea Phrygiae, et *Smyrna Ioniae:* ΑΤΤΑΛΟC. CΟΦΙCΤΗC. ΤΑΙC. ΠΑΤΡΙCΙ. CΜΥΡ. ΛΑΟ.

Smyrna Ioniae praeter praecedentem: ЄΠΙ. ΚΑ. ΠΡΟΚΛΟΥ. CΟΦΙCΤΟΥ. In alio: CΤΡΑ. ΚΑ. ΡΟΥΦΙΝΟΥ. CΟΦΙ.

* * *

Sophiſta ſecundum Suidam eſt πας τεχνιτης, *omnis artifex.* Cauſam addit Heſychius, quia veteres πασαν τεχνην σοφιαν ἐλεγον, *omnem artem ſapientiam dixerunt.* Praecipue vero ſic dicti ii, qui artem callebant hominibus ſive propter utilitatem, ſive voluptatem gratam acceptamque, quales fuere, medicina, muſica, poeſis. Tranſivit appellatio ad indicandum virum gravem et ſapientem, et conſtat, omnium primum Solonem dictum ſophiſtam. Denique obtinuit uſus, ut ſic dicerentur, qui aut eloquentiae praecepta darent, aut eam publice dicendo ad populum comprobarent. Tales florentibus Graeciae rebus fuere Gorgias Leontinus, Prodicus Ceus, Protagoras Abderites, Hippias Eleus, aliique, imperatorum deinde aetate, Dio Chryſoſtomus, Ariſtides, Themiſtius, quorum ſuperſunt orationes, tum et copioſi alii, quorum vitas conſcripſit Philoſtratus. Atque in hoc fere ſtetit diſtinctio philoſophi et ſophiſtae, quod hic philoſophiae ſtudium cum eloquentia conjunxit, quamvis non

a) ibid. b) pag. 318. c) T. I. p. 715.

raro utrumque nomen promiſcue fuerit uſurpatum.

Magnum ſine dubio fuit omni aevo ſophiſtarum nomen, magnique iis vulgo conſtituti honores et praemia, quod orationis ſuavitate noſſent mulcere animos audientium, et quidquid vellent, perſuadere. Sane hujus cauſa aureus in templo Delphico ſtetit Gorgias, alii laudati publice honorificis civitatum decretis, conſtitutum etiam ab imperatoribus, ut qui viginti annos cum laude docuerint, maximis honoribus et dignitatibus perfruantur. Et vero non paucos ad ſumma evectos, variis exemplis comprobat Philoſtratus, inter quae praecipuum Herodes Atticus bis ad conſulatum evectus, tum et Dio Chryſoſtomus a Trajano in currum, quo ipſe vehebatur, admiſſus. (Suidas ſub Διων. Photius Cod. 209.) Inter privilegia iis conferri ſolita praecipuum fuit vacatio munerum, nimirum ne cauſis publicis diſtracti detrahere liberalibus ſuis ſtudiis cogerentur. Ejus illuſtre exemplum ſuppeditat marmor, quod eſt inter Oxonienſia CLXXIX., quodque, cum praeſens argumentum eximie illuſtret, totum huc referendum viſum: *Οι θειοτατοι Αυτοκρατορες Σεȣηρος και Αντωνειος τοις Σμυρναιοις.* Ει Κλαυδιος Ρȣφινος ὁ *πολειτης ὑμων, ὁ δια την προαιρεσιν, ἡ συνεϛιν ἐπι παιδεια, και τον ἐν λογοις συνεχη βιον, την προκειμενην τοις σοφιϛαις κατα τας θειας των προγονων ἡμων διαταξεις* ΑΤΕΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ *καρπȣμενος, ὑμων ἀυτον ἑκȣσιω αναγκη προκαλȣμενων, ὑφεση την ϛρατηγιαν κατο το προς την πατριδα φιλτρον, την γȣν ἐις τα αλλα μενειν ἀπραγμοσυνην ἀκεινητον ἀυτῳ δικαιοτατον ἐϛιν. Ου γαρ ἀξιον τῳ ἀνδρι την ἐις ὑμας φιλοτειμιαν γενεθαι ζημιαν, και μαλιϛα ταυτην ὑμων ἀιτȣντων ὑπερ ἀυτȣ την χαριν. Ευτυχειτε.* Επρεσβευον Αυρ. Αντωνεινος και Αιλιος Σπηρατος. *Diviniſſimi imperatores Severus et Antoninus Smyrnaeis: Si Claudius Ruſinus civis veſter, qui, ob profeſſionem ſtudiorum et aſſiduam in eloquentia vitam, propoſita ſophiſtis ſecundum divinas majorum noſtrorum conſtitutiones VACATIONE MVNERVM fruitur, vobis cum ſponte ac neceſſario compellantibus, praeturam pro ſuo in patriam amore ſuſcepit, juſtiſſimum eſt, otium illi quoad alia immotum permitti. Neque enim decet, viro ſuam in vos obſervantiam detrimento eſſe, praecipue vobis hanc pro eo gratiam poſtulantibus. Valete. Legati fuerunt Aur. Antoninus et Aelius Speratus.* En vacationem munerum ſophiſtis jam ante Severum ab imperatoribus litteris publicis conceſſam, et ab hoc confirmatam, quin et praeclare cum hoc decreto conſpirantem citatum ſupra Smyrnaeorum numum cum epigraphe: ЄΠΙ. ϹΤΡΑτηγȣ ΚΛαυδιȣ ΡΟΥΦΙΝΟΥ. ϹΟΦΙϛȣ, in cujus altera facie Severus, Caracalla, Geta ſedentes proponuntur. Alia hujus ἀτελειας exempla offert Philoſtratus in vita Favorini et Heraclidae.

Hactenus ſophiſtarum merita et honores peregimus, jam et vitia et contemptum commemoremus. Operae pretium puto, ex Plutarcho ſophiſtarum ortum primum, deinde et aliquatenus progreſſum referre. Agens ille de Mneſiphilo, [a]) *fuit hic*, inquit, *non orator,*

a) in Themiſtocle cap. 2.

neque ex ſecta philoſophorum, quos phyſicos nominant, verum eam, quam ſapientiam vocabant, quae ſcientia fuit reip. gerendae, et prudentia negotioſa, amplexus eſt, et tenuit velut ſectam ex ſucceſſione Solonis, quam ii, qui deinde ſecuti ſunt, cum artibus confuderunt forenſibus, et exercitationem a rebus agendis ad artem oratoriam transtulerunt, unde et ſophiſtae dicti ſunt. Quo ex teſtimonio jam multo clarius videmus, artem ſophiſticam, quae primum, ut jam ſupra innui, in rep. tractanda verſabatur, in artem forenſem cum eloquentia conjunctam fuiſſe immutatam. Iam vero tum male coepit audire, cum comperti eſſent, qui eam profitebantur, oratione fucata et ſubdola, omnibusque, quae animos abripiunt, lenociniis inſtructa veritati vim adferre, unde orta in eos dicteria: τον ἡτlω λογον κρειτlω ποιειν, τα μικρα μεγαλα, τα δε μεγαλα μικρα ποιειν, etc. *quod nefas eſt, in ſpeciem juſti exornare, augere parva, magna minuere etc.* eorumque ars paſsim diceretur κακοτεχνια, ματαιοτεχνια, κλεπlικη, ψευδοπαιδια, et eorum ſermones, *nodi, retia, laquei, labyrinthi*, tum et ἐριςικοι, ſive *contentioſi*, atque in hoc ſenſu Heſychio recte dictus ſophiſta ἀπατεων, διδασκαλος πανεργος, *veterator, doctor vaſer*, ac propterea id hominum genus ſaepe totis regnis, provinciis, civitatibus pulſum. Contemptum vero etiam promeriti ſunt, quod, cum maxime oſtentare ingenium ſuum vellent, argumenta ad diſputandum frivola arripuere, et jure adeo de iis dixerit Aelianus, [a]) ἐδεν ὑγιες ὀντας, ἐδε τε σπεδαιον ἡ ειδοτας, ἡ λεγοντας, *nihil in iis ſanum ineſſe, et qui nec ſcirent, neque docerent quidquam operae pretium.* Scitum vero, ac multo lepidiſsimum eſt illud Dionis Chryſoſtomi, qui, dum hominem ſophiſtam non differre a libidinoſo eunucho dixit, cauſam addit: ὁτι των ἐυνεχων φασιν οἱ ἀσελγεςατοι ἀνδρες ἐιναι και ἐραν των γυναικων, και συγκαθευδεσιν ἀυταις και ἐνοχλεσι, γιγνεται δ' ἐδεν πλεον, ἐδ' ἀν τας τε νυκlας και τας ἡμερας συνωσιν ἀυταις, atque eodem modo proſequitur, multos ſophiſtas ad ſenium perveniſſe adhuc indoctos etc. [b]) Auxit indignationem, quod, cum virtutem docerent, vitia ſectarentur. Iam de ſui aevi ſophiſtis Philo: [c]) τι γαρ ὀφελος λεγειν μεν τα βελτιστα, διανοεισθαι δε και πραττειν τα ἀισχιστα; Σοφιστων ἐτος ὁ τροπος. *Quid enim prodeſt dicere optima, ſentire autem, et agere turpiſſima? Mos hic eſt ſophiſtarum.* Alibi eos plane abjicit, cum ait: [d]) *eandem rationem habere ſophiſtam ad ſapientem*, (σοφιστην προς σοφον) *quam habet infans ad virum perfectum.* Ceterum quae hucusque dixi, lacinia tantum ſunt ampli, et eruditi ſane tractatus, quem de ſophiſtis in ſuo Theatro veterum rhetorum exhibuit celeberrimus Ludovicus Creſollius, quod inſertum eſt Tomo X. antiquitatum Graecarum Gronovii, atque unde me partem eorum, quae modo enarravi, hauſiſſe lubens profiteor.

Ad numos noſtri argumenti ut revertar, habemus in his Attalum ſophiſtam, quem ex Philoſtrato conſtat fuiſſe Polemonis ſophiſtae filium, et Hermocra-

a) Var. hiſt. L. II. c. 13. b) Orat. IV. p. 64. c) de Poſterit. Caini. d) de verbis Reſipuit Noe.

tis ſophiſtae patrem, [a]) atque ut praeterea numi enunciant, patria ſimul Laodicenſem, ſimul Smyrnaeum, quod explicavimus in moneta Laodiceae Phrygiae. De Claudio Rufino ſupra egimus. Reliqui minus extra numos cogniti, ut alias diximus. Obſervandum praeterea, pleroſque hos ſophiſtas nos Smyrnaeorum monetae debere; at conſtat etiam ex Philoſtrato, [b]) Smyrnam prae ceteris civitatibus ſophiſtarum Muſis litaſſe. Denique neceſſe non puto monere, hos viros nequaquam numis illatos, quod ſophiſtae eſſent, ſed quod praeter ſophiſtarum inſtitutum, cui ſeſe applicuere, urbis magiſtratus fuerunt.

SECTIO II.

MAGISTRATVS ROMANI.

§ I.

DE ORDINIBVS ROMANORVM.

Quo nomine intelligo ſenatum populumque Romanum, tum et equeſtris ordinis viros in provincialibus numis memoratos.

Pronum erat, Romam orbis dominam ſive cauſa obſequii, ſive aſſentandi ſtudio in numis ſubjectorum populorum argumentum fuiſſe non infrequens. Et teſtantur iſtud numi magno numero ſuperſtites, inſcripti ΡΩΜΗ vel ΘΕΑ. ΡΩΜΗ, vel, ut legitur in numis coloniae Corinthi: ROMAE. ET. IMPERIO, cum ejus protome, aut ſtantis ſedentisve effigie, praecipue ex quo miranda haec urbs, et divinae credita proſapiae, per omnes imperii provincias aris ac templis coepit obſervari. Par etiam honor tributus ſenatui populoque Romano, quorum mentio in exterarum gentium moneta hoc modo peragitur.

ϹΥΝΚΛΗΤΟϹ. vel ΙΕΡΑ. ϹΥΝΚΛΗΤΟϹ. vel ΙΕΡΑΝ. ϹΥΝΚΛΗΤΟΝ. vel ΘΕΟΝ. ϹΥΝΚΛΗΤΟΝ. *Senatus*, *ſanctus ſenatus*, *deus ſenatus*. Pingitur capite juvenili nudo, vel laureato, vel diademato, at capite muliebri velato in numis Nyſae Cariae. In numo Cydoniae Cretae caput barbatum velatum.

---

a) in vita Hermocratis. b) in vita Heraclidis.

ΔΗΜΟΣ. ΡΩΜΑΙΩΝ. *Populus Romanorum.* Vir togatus ſtans d. haſtam, ſ. cornucopiae, in numis Alexandrinis Neronis.

Vtrumque ordinem in eodem numo offert numus Synnadenſium Phrygiae, in cujus una parte: ΙΕΡΑΝ. CΥΝΚΛΗΤΟΝ. Caput juvenile diadematum, in altera: ΔΗΜΟΣ. ΡΩΜΑΙΩΝ. Vir togatus ſtans d. pateram. Vide numos hujus urbis. In alio apud Liebe, a) quem is Damaſco Coeleſyriae tribuit, in una parte: ΔΗΜΟC. ΡΩΜΑΙΩΝ. Caput juvenile nudum, in alia: ΙΕΡΑ. CΥΝΚΛΗΤΟC. Mulier laureata ſedens d. globum. In numo coloniae Corinthi: SENATV. P. Q. R. Caput ſenatus velatum.

* * *

Nomine ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ, aut, ut in numis *marmoribusque conſtanter* ſcribi video, ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ, *certum* eſt, intelligendum ſenatum Romanum, neque reperi hactenus in utroque hoc monumentorum veterum genere exemplum certum, quo doceremur, hoc nomine unquam intellectum ſenatum urbium Graecarum, qui Βουλη, vel Γερουσια fere tantum dici conſuevit. Teſtes primum adhibeo numos, deinde marmora. In uno eodemque numo Smyrnae conjunguntur CΕΒΑCΤΗ. CΥΝΚΛΗΤΟC. CΕΒΑCΤΟC. ΤΙΒΕΡΙΟC. *Auguſta*, nempe Iulia Tiberii mater, *Senatus*, et *Auguſtus Tiberius.* Iam vero in hac epigraphe nomine CΥΝΚΛΗΤΟC indicari ſenatum Romanum, ex eo patet, quod docente hiſtoria decrevere Aſiae urbes templum Tiberio, matrique ejus ac ſenatui, ut ad hunc numum in moneta Smyrnae latius dixi. Legimus in parte adverſa numi Cydoniae Cretae: ΤΙΒΕΡΙΩ. ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. in averſa: ΣΥΝΚΛΗΤΩ. ΚΡΗΤΕΣ. nimirum, *Tiberio Caeſari Auguſto*, et *Senatui Cretenſes* hunc numum dedicant. Praeterquam quod veriſimile non eſt, Cretenſes ſuo ipſorum ſenatui dedicaſſe monetam, conſtat etiam ex numis, hunc populum ſub primis imperatoribus in obſervandis Romanis fuiſſe adſiduum, de quo vide numos Cretenſium in genere. In citato mox Synnadenſium Phrygiae legitur: ΙΕΡΑΝ. CΥΝΚΛΗΤΟΝ. et in altera parte: ΔΗΜΟΣ. ΡΩΜΑΙΩΝ. Cum vocabulum ΔΗΜΟΣ ſignificaverit quemcumque populum, non Romanum ſolum, ſed omnium civitatum, ad tollendum ambiguum recte additum ΡΩΜΑΙΩΝ. Quod ſi CΥΝΚΛΗΤΟC. ſignificaſſet etiam qualemcunque ſenatum, non Romanum ſolum, ex eadem cauſa ſcribendum etiam fuiſſet ΙΕΡΑΝ. CΥΝΚΛΗΤΟΝ. ΡΩΜΑΙΩΝ. Quae quidem ſententia eo etiam confirmatur, quod epigraphe CΥΝΚΛΗΤΟC, ΙΕΡΑ. CΥΝΚΛΗΤΟC., ΘΕΟC. CΥΝΚΛΗΤΟC ſaepiſſime in numis Aſiae proconſularis, rarius in aliarum provinciarum moneta reperitur. Haec enim provincia ex Auguſti voluntate permiſſa fuit ſenatui populoque Romano, et ut in moneta Smyrnae obſervavimus, ſenatui Romano tanquam deo templum decrevit, et Smyrnae erexit. Alteri, ut dixi, teſtes marmora, ex quibus una Oxonienſia ſufficiant. In

a) Goth. num. p. 330.

uno eodemque, quod eſt ordine IV., ſcriptum eſt: H. ΚΡΑΤΙϹΤΗ. ΒΟΥΛΗ. ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ. - - - - ΚΑΤΑ. ΤΑ. ΔΟΓΜΑΤΑ. ΤΗϹ. ΙϵΡΟΤΑΤΗϹ. ϹΥΝΚΛΗΤΟΥ. *Potentiſsimus ſenatus Smyrnaeorum - - - ſecundum conſulta ſanctiſsimi ſenatus*, ſc. Romani. Similia lege in marmoribus continuis V. et VI. In marmore X. iterum Smyrnaeo legitur: ΔϵΥΤϵΡΟΝ. ΔΟΓΜΑ. ϹΥΝΚΛΗΤΟΥ., *alterum ſenatus conſultum*, quo iterum neocori facti ſunt Smyrnaei. Contra in marmore Gortynae Cretae apud Gruterum: [a]) ΔΟΓΜΑΤΙ. ΤΗΣ. ΛΑΜΠΡΑΣ. ΓΟΡΤΥΝΙ. ΒΟΥΛΗΣ. *conſulto illuſtris ſenatus Gortyniorum.* In Decreto Sardianorum, quod recitat Ioſephus: [b]) nomine συγκλητȣ ſemper ſenatus R., nomine βȣλης ſemper ſenatus Sardianorum intelligitur. Vni ergo Romanorum ſenatui permiſſum fuit a Graecis Συγκλητȣ nomen, ſaltem quod ex numis et marmoribus conſtet; non enim negavero, poſſe forte reperiri exempla, quibus probare quis poſsit, etiam Graecae urbis ſenatum a ſcriptoribus nonnunquam dictum Συγκλητον. Ejus quidem bina obtulit Spanhemius, [c]) ſed parum, ut opinor, valida, et quae nunc ſive refutare, ſive explicare non vacat. Interim certum etiam, non negatum ſenatui Romano Βȣλης nomen. Suidas: Βȣλη, ταξις παρα Ρωμαιοις, *ordo apud Romanos*, nempe ſenatorius. In marmore Oxonienſi CLXXXII. dicitur Antoninus Pius ΑΝϵΝϵΓΚΩΝ. ϵΙϹ. ΤΗΝ. ΒΟΥΛΗΝ. ϹΥΝΚΛΗΤΟΥ. ΔΟΓΜΑΤΙ. *referens ad ſenatum ſenatus conſulto.* Atqui et nomine Βȣλης et Συγκλητȣ hic intelligendum ſenatum Romanum, perſpicuum erit totum illud epigramma legenti. Ceterum his, quae modo diſputavimus, iſtud tantum evincere fuit propoſitum, nomine Συγκλητȣ ſemper indicari ſenatum Romanum, et nomen Βȣλης, ſi pauca exempla demas, ſenatui urbium Graecarum reſervatum, cujus credo cauſa diſcriminis Plinius junior, etſi Latine ſcribens, non dubitavit vocabulo Graeco βȣλη uti, cum Graecorum ſenatum vellet intelligi: *Qui*, inquit, *virilem togam ſumunt, - - - ſolent totam* bulen, *atque etiam e plebe non exiguum numerum vocare.* [d])

* * *

Equeſtris ordinis viri, dicti ΙΠΠΙΚΟΙ memorantur in graecorum numis. En horum ſeriem:

Cotiaeum Phrygiae: ϵΠΙ. ΙΟΥ. ΚΟΔΡΑΤΟΥ. ΥΙΟΥ. ΙΠΠ. ΑΡΧ. In alio: ϵΠΙ. Π. ΑΙΛ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΝΟΥ. ΙΠΠΙΚ. (in aliis ΙΠΠΙ.) ΑΡΧ.

Gordus Iulia Lydiae: ϵΠΙ. ΑΥΡ. ΑΙΛ - - - - ΙΠΠΙΚΟΥ. ΑΡΧ.

Smyrna Ioniae: ϵΠΙ. ϹΤΡ. Μ. ΑΥΡ. ΦΙΛΗΤΟΥ. ΙΠΠΙΚΟΥ. In alio: ϵΠΙ. ΦΙΛΗΤΟΥ. ΙΠΠΙΚ.

* * *

Vocabulum ΙΠΠ. vel ΙΠΠΙΚΟΥ. in his numis occurrens non video hactenus ab artis noſtrae magiſtris recte explicatum. Fuerintne, qui recte ſenſerint, ignoro. Wildius priorem Cotiaenſium numum reddit: *Sub Iulio Quadrato filio Hipparchi*, nimirum conjunctis male binis vocabulis ΙΠΠ. ΑΡΧ. [e]) *quae ſeparanda ſane ſunt, et legenda:* ΙΠΠιxȣ ΑΡΧοντος. Eorundem numum alterum ſic vertit Vaillantius: *Sub P. Aelio Demetriano Hippici F. archonte.* [f]) Eum

a) p. 1090. 11. b) Ant. L. XIV. c. X. § 24. c) T. I. p. 139. d) L. X. ep. 117.
e) Sel. num. tab. XXV. f) num. Graec. p. 177.

ſecutus eſt Frölichius. [a]) At Harduinus: *Sub Aelio Demetriano Hippia*, vel *Hippiae F. archonte.* Numum Gordi auctor catalogi Theupoli ſic: *Sub Aurelio - - - Hippici F. archonte.* De Smyrnaeorum numo ſic iterum Vaillantius, [b]) *Sub* praetore *M. Aurelio Phileta Hippici F.* ejusque legens veſtigia Pellerinius alterum Smyrnaeorum numum explicat: *Philotas, fils d' Hippicus* [c]) Id genus explicationes jam faſtidivit cl. Maſſon, meliorem ac veram juxta policitus. [d]) Vtrum fidem liberaverit, ignoro.

Ad veram hujus vocabuli explicationem ſuppetias vocanda marmora.

Η. ΠΑΤΡΙϹ. Μ. ΑΥΡ. ΔΙΑΔΟΧΟΝ. ΙΠΠΙΚΟΝ. κ. τ. λ. Sic habet marmor in itinerariis Sponii et Wheleri, tum et in itinerario Peyſſonelii pag. 268.

ΙΟΥΛΙΟϹ. ΑΥΡΗΛΙΟϹ. ϹΕΠΤΙΜΙΟϹ. ΙΑΔΗϹ. ΙΠΠΙΚΟϹ. in marmore Palmyreno, quod aeri inciſum exhibet Barthelemyus in Mem. B. L. Tomo XXVI. poſt paginam 596.

In binis his monumentis το ΙΠΠΙΚΟΝ. et ΙΠΠΙΚΟϹ. non poſſe ſignificare *Hippici filius*, ſuapte patet, et cum idem vocabulum eadem ratione ſit ſcriptum in numis, patet etiam, aliam in his quoque ejus ſignificationem eſſe debere. Enimvero ſi ΙΠΠΙΚΟϹ. eſſet nomen viri, mirum, nunquam in numis urbium Aſiae ipſum Hippicum patrem comparere tanquam archontem vel praetorem, ſed ſemper ac toties Hippici filium. Accedit, nusquam in Graecorum onomaſticis, ſaltem quod ego norim, memorari quempiam nomine Hippicum. Denique cum ea dictio in numis et marmoribus ſemper nomina ejus, qui inſcribitur, conſequatur, dubium non eſt, eſſe honoris et dignitatis epitheton, quod cujus ſit naturae, explicabunt iterum marmora ſequentia.

Α. Κ - - - ΚΙΟΣ. ΚΥΡ. ΠΡΟΥΔΗΝΣ. ΙΠΠΕΥΣ. ΡΩΜΑΙΩΝ. ΠΡΩΤΟΣ. ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ. κ. τ. λ. *A. C - - - cius Quirina Prudens eques Romanus, primus Melitenſium etc.* Eſt apud Gruterum, [e]) et Reineſium. [f])

Τ. ΦΛ. ΓΑΙΑΝΟΝ. ΙΠΠΕΑ. ΡΩΜΑΙΟΝ. κ. τ. λ. habet Montfauconius. [g])

ΙΟΥΛΙΟϹ. ΑΥΡΗΛΙΟϹ. ϹΑΑΜΗϹ. - - - ΙΠΠΕΥϹ. ΡΩΜΑΙΩΝ. in marmore Palmyreno, quod vulgavit Barthelemyus. [h])

His ergo marmoribus comprobatur, quod quidem alias in vulgus notiſsimum, provinciales etiam in equeſtrem Romanorum ordinem cooptatos, de quo vide, ut taceam majorum gentium auctores, ea, quae paucis notavit Bimardus, [i]) et Noriſius. [k]) Eorum non paucos per urbes Graecas ad inſignem fortunam evectos, argumento eſto citatum Montfauconii marmor, in quo Gajanus eques dicitur legati munere functus ſub divo Antonino, ſummus ſa-

a) Appendic. II. novae p. 114. b) ibid. p. 179. c) Mel. I. p. 66. d) Collect. hiſt. ad Ariſtid. ad ann. V. C. 882. e) pag. 388. 4. f) T. I. p. 357. g) Palaeogr. p. 159. h) Mem. B. L. Tomo XXVI. poſt pag. 596. i) ad Iobert. T. II. p. 86. k) Cenot. Piſ. Diſſ. I. c. 3. p. m. 66.

cerdos communis Galatarum, Auguſti flamen, et conditor metropolis Ancyrae. In hunc ergo ordinem adſcitis honorificum viſum hanc etiam dignitatem in monumentis publicis jactare, ut etiam de ſe praedicavit Ovidius eques: [a])

Si quid id eſt, usque a proavis vetus ordinis haeres,
Non modo fortunae munere factus eques.

Atque ut hi equeſtrem ſuam dignitatem palam extulere, ſic et alii genus ſuum conſulare vel ſenatorium. In marmore, quod eſt apud Vandale, [b]) de Cl. Rufo praedicatur: ΟΥΤΟϹ. ΔЄ. ЄΓЄΝЄΤΟ. ΚΑΙ. ΓЄΝΟΥϹ. ΥΠΑΤΙΚΩΝ. *hic vero natus eſt ex genere conſulari.* In marmore Palmyreno, cujus partem edidit cl. Renaudotius, [c]) legitur: ϹЄΠΤΙΜΙΟϹ. ΟΔΑΙΝΑΘΟϹ. Ο. ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟϹ. ϹΥΝΚΛΗΤΙΚΟϹ. *Septimius Odaenathus clariſſimus ſenator.* Iactantius marmor Muratorii [d]) vocat Alfenum Arignotum ΥΠΑΤΙΚΟΝ. ΕΥΓΕΝΗ. ΥΙΟΝ. ΚΑΙ. ΕΓΓΟΝΟΝ. ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ. ΑΣΙΑΣ. *conſularem, illuſtri genere natum, filium et nepotem ſummorum ſacerdotum Aſiae.*

Ceterum vocabulo *ἱππικος* paſsim uſi ſunt ſcriptores Graeci, cum vellent indicare ordinem equeſtrem. Sufficiat unum citaſſe Strabonem, [e]) qui loquens de provinciis, quas ſibi retinuit Auguſtus, addit: *ὧν εἰς ἃς μεν πέμπει τ8ς ἐπιμελησομενȣς ὑπατικȣς ἀνδρας, ἐις ἃς τε ςρατηγικȣς, ἐις ἃς δε και* ΙΠΠΙΚΟΥΣ, *quarum alias regendas committit conſularibus, alias praetoriis, alias viris ex ordine EQVESTRI.*

* * *

Denique et tribus *SERGIA unico in* moneta vetere exemplo proditur in numo, quem Florezius praeco ex fabrica Hiſpanienſem agnoſcit, ſcripto juxta caput virile ignotum: *T. MANLIVS. T. F. SERGIA.* [f]) *Vide*, quae de ſingulari hoc numo monebo in denariis gentis Manliae. Vtrum SERG. in numis Neapolis Samaritidos, et AEL. in numis Iconii Lycaoniae ſignificent tribus *Sergiam*, et *Aeliam*, valde adhuc incertum.

§ II.

DE CONSVLIBVS.

Conſulatus rariſsime numis populorum et urbium inſcribuntur, ſi demas conſulatus Auguſtorum ſaepius obvios, praecipue in Antiochenis Syriae; ſed de his, ut et de Auguſtorum tribunicia poteſtate, pontificatu etc. agemus in numis

a) Triſt. L. IV. el. X. v. 7. b) Diſſ. VIII. c. 1. p. m. 640. c) Mem. B. L. Tome II. p. 530. d) p. 674. e) L. XVII. fine. f) Medall. de Eſpan. T. III. p. 144.

commatis Romani. Solum iſtud hoc loco monemus, numos inſcriptos: ΠΛΟΥΣΙΑC., vi cujus eruditi non pauci Auguſtum Pluſiae vel Plutiae Siciliae oppidi conſulem edixere, a me in jus vocari in moneta Temni Aeolidis, quorſum revera pertinent. Conſulatum privatorum duae tantum, quod norim, urbes inſcripſere:

Bilbilis Tarraconenſis: TI. CAESARE. V. L. AELIO. SEIANO. COS.

Vide de ſingulari hoc numo monetam Tiberii ad annum V. C. 784.

Hadrumetum Byzacenes: APR. FA. MAX. COS. PROCOS. VII. VIR. EPVLO.

Vide numos hujus urbis.

§ III.

DE PROCONSVLIBVS, PROPRAETORIBVS, LEGATIS, PRAESIDIBVS.

En tibi amplam diſputandi materiem, eamque confuſam admodum atque incertam, cum haec, quae praefiximus, magiſtratuum vocabula differre quidem inter ſe videantur, ut differunt etiam, non tamen ſic, ut non ſaepe unum pro altero ſive arbitrarie, ſive ex cauſa incerta poneretur. Dabimus operam, ut in explicando horum titulorum uſu ac poteſtate cum brevitate conjungamus claritatem, quod utrumque obtineri poſſe ſperamus adhibita opportune cum materiae, tum temporum diſtributione.

Praemittimus triplicem numorum catalogum, quorum prior complectitur memoratos in his *proconſules* et *propraetores*, alter *legatos*, et *legatos propraetore*, tertius *praeſides*, dictos in numis ἡγεμονας. Placuit praeterea, cum numis externis urbium populorumque conjungere numos commatis Romani, quae ratio, etſi praeter operis noſtri inſtitutum eſt, efficit tamen, ut commune argumentum non cogar bis, ac locis disjunctiſsimis tractare. Separando tamen tempora obtinui, ut ferenda videatur haec perverſitas. Praecedunt enim, ubi ejus occaſio fuit, numi ſignati ſtante republica Romanorum, et usque ad annum V. C. 727., qui quidem annus velut cardo quidam eſt, in quo vetus ratio deſinit, et unde nova procedit, quod continuo patebit.

Ceterum hoc loco agere non inſtituimus de viris ipſis magiſtratu praeditis, quorum fortunam, ſi qua comperta fuit, enarramus ſive in numis familiarum, ſive in moneta ſingularum urbium et regionum, quae hos magiſtratus numis ſuis inſcripſere.

I. *Proconſules*, *Propraetores cum vel ſine mentione dignitatis.*

Stante republica, et usque ad annum V. C. 727.

C. ANNI*us* T. F. T. N. PROCOS. SC. provinciae incertae, in denariis.

M. CATO. PRO. PR*aetore* provinciae incertae, in numis gentis Porciae.

A. ALLIENVS. PROCOS. Siciliae, in denariis.

C. ARRVNTANVS. BALB. PRO. PR. Siciliae, in numis Melitae.

MAGN. PROCOS. *Cn. Pompejus M.* Hiſpaniae, vel per bellum piraticum, in denariis.

Q. CAEPIO. BRVTVS. PRO. COS. Macedoniae, in denariis gentis Iuniae.

C. ANTONIVS. M. F. PRO. COS. Macedoniae, in denariis.

L. PLANCVS. PROCOS. Aſiae ſub Antonio IIIviro, in denariis gentis Munatiae.

M. OPPIVS. CAPITO. PROPR. incertae provinciae, ſub Antonio IIIviro, in Aeneis.

C. FONTEIVS. CAPITO. PROPR. incertae provinciae, ſub Antonio IIIviro, in Aeneis.

BALBVS. PROPR. provinciae incertae ſub Octaviano, in denariis gentis Corneliae.

C. COPONIVS. PR*aetor* S. C. in denariis.

CAE. PR*aetor* in tetradrachmo Macedoniae in genere.

Γ. ΠΑΠΙΡΙΟΥ. ΚΑΡΒΩΝΟΣ. in autonomis aeneis urbium Bithyniae, Paphlagoniae, Ponti.

ΕΠΙ. ΓΑΙΟΥ. ΟΥΙΒΙΟΥ. ΠΑΝΣΑ. in autonomis aeneis Apameae, et Nicomediae Bithyniae urbium.

ΕΠΙ. ΓΑΙΟΥ. ΚΑΙΚΙΛΙΟΥ. ΚΟΡΝΟΥΤΟΥ. in autonomis aeneis Amiſi Ponti.

C. PVLCHER. PROCOS. Aſiae, in ciſtophoris Pergami et Trallium Aſiae.

C. FAN. PONT. PR. *Aſiae*, in ciſtophoris Epheſi et Trallium Aſiae.

Q. METELLVS. PIVS. SCIPIO. IMPER. Aſiae, in ciſtophoro Pergami Myſiae.

P. LENTVLVS. P. F. IMP. Ciliciae, in ciſtophoris Laodiceae et Apameae Phrygiae.

M. TVLL. IMP. Ciliciae, in ciſtophoris Laodiceae Phrygiae.

AP. PVLCHER. AP. F. PRO. COS. Ciliciae, in ciſtophoris Laodiceae et Apameae Phrygiae.

* * *

Addi his poſſent L. CESTIVS. PR. — A. HIRTIVS. PR. aliique nonnulli, quos citabo in *numis gentis Ceſtiae*, ſed in quibus *το* PR. magis veriſimile eſt notare Praetorem urbis, vel praefectum urbis, ut ibi monebo.

Ab Anno V. C. 727. et deinceps.

M. ATIVS. BALBVS. PR. Sardiniae, in autonomo.

L. CLODIO. RVFO. PROCOS. Agrigenti Siciliae, ſub Auguſto.

ΕΠΙ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ΘΩΡΙΟΥ. ΦΛΑΚΚΟΥ. Nicomediae Bithyniae, ſub Auguſto.

ΑCΙΝΙΟC. ΓΑΛΛΟC. . . . Temni Aeolidis, ſub Auguſto.

A. PLAVTIVS. PROCOS. Cypri, ſub Auguſto.

ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. Synnadae Phrygiae, ſub Auguſto.

S. CATO. PROCOS. Cyrenaicae, ſub Auguſto.

S. CATO. PR. Cyrenaicae, ſub Auguſto.

FAbius MAXimus COS. PROCOS. in numo Hadriani Byzacenes, ſub Auguſto.

CN. DOmitius PROCOS. in numis Panormi, ſub Auguſto.

P. QVINCTILI. VARI. Achullae Byzacenes, ſub Auguſto.

L. VOLVSIVS. SATVRninus, Achullae Byzacenes, ſub Auguſto.

M. ACILIVS. GLABRIO. PROCOS. incertum ubi, ſed lectione numi incerta. Vide numos Auguſti ad annum V. C. 729.

ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ΣΙΛΑΝΟΣ. incertum ubi, in numis binis M. Agrippae, quos vulgavi, (Sylloge I. p. 78.)

ΕΠΙ. ΚΟΡ. ΛΥ. *Sub Cornelio Lupo*, ſub Tiberio, in variis Cretae urbibus. V. prolegomena ad numos Cretae.

ΕΠΙ. ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ. Smyrnae, ſub Tiberio.

P. CORNELI. DOLABELLAE. PROCOS. Carthaginis forte, ſub Tiberio.

L. APRONI. PROCOS. III. Carthaginis forte, ſub Tiberio.

C. VIBIO. MARSO. PR. COS. addito in nonnullis II. vel III. Vticae Zeugitanae, ſub Tiberio.

ΓΑΙΟΥ. ΑΣΙΝΙΟΥ. ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Sardium Lydiae, ſub Druſo juniore.

L. APRONIVS. Hipponis Zeugitanae, ſub Druſo juniore.

ΕΠΙ. ΠΟΠΛΙΟΥ. ΟΥΙΤΕΛΛΙΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Nicomediae Bithyniae, ſub Germanico.

ΕΠΙ. ΑΥΓΟΥΡΙΝΟΥ. Gortynae, Hierapytnae et Polyrhenii Cretae, ſub Caligula.

ΕΠΙ. ΦΛΑΟΥΙΟΥ. Hierapytnae Cretae, ſub Caligula.

ΕΠΙ. ΛΟΥΙΟΛΑ. Pergami Myſiae, et Smyrnae Ioniae, ſub Caligula.

ΕΠΙ. Λ. ΜΙΝΔΙΟΥ. ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Bithyniae, ſub Claudio.

Γ. ΚΑΔΙΟΣ. ΡΟΥΦΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. Nicaeae Bithyniae, ſub Claudio.

Λ. ΜΙΝΔΙΟΣ. ΒΑΛΒΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. Nicaeae Bithyniae, ſub Claudio.

Γ. ΚΟΗΛΙΟΣ. ΒΑΛΒΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. Nicomediae Bithyniae, ſub Claudio.

ΕΠΙ. ΦΡ. ΠΑΣΙΔΙΗΝΟΥ. ΦΙΡΜΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Nicomediae Bithyniae, ſub Claudio.

ΕΠΙ. ΦΙΡΜΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Nicomediae Bithyniae, ſub Claudio.

ΕΠΙ. ΚΟΜΙΝΙΟΥ. ΠΡΟΚΛΟΥ. ΑΝΘΥ. Cypri, ſub Claudio.

ΕΠΙ. Γ. ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ. ΒΡΟΚΛΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ſub Claudio, in numo AE. max. mod. (Pellerin Rec. III. tab. 132. n. 5.) Vrbis nomen non additur, atque etiam hic *C. Sertorius Brocchus*, verius *Proclus*, vel *Proculus* mihi ignotus.

ΕΠΙ. ΑΤΤΙΟΥ. ΛΑΚΩΝΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Nicaeae Bithyniae, ſub Nerone.

M. ΤΑΡΚΥΙΤΙΟΥ. ΠΡΙΣΚΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟ. Nicomediae Bithyniae, ſub Nerone.

ΕΠΙ. Μ. ΟΥΕΤΤΙΟΥ. ΝΙΓΡΟΥ. Apameae Phrygiae, ſub Nerone.

ΕΠΙ. ΜΑΡΙΟΥ. ΚΟΡΔΟΥ. Apameae Phrygiae, ſub Nerone.

ΑΟΥΙΟΛΑ. ΑΝΘΥΠΑΤΩ. Epheſi Ioniae, ſub Nerone.

ΟΥΟΛΑΣΕΝΝΑ. ΑΝΘΥΠΑΤΩ. Ancyrae Phrygiae, ſub Poppaea Neronis.

ΕΠΙ. ΒΩΛΑΝΟΥ. Smyrnae, ſub Veſpaſiano.

ΕΠΙ. Μ. ΜΑΙΚΙΟΥ. ΡΟΥΦΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Bithyniae, ſub Veſpaſiano, Tito, Domitiano.

ΕΠΙ. Μ. ΠΛΑΝΚΙΟΥ. ΟΥΑΡΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. in numis variarum Bithyniae urbium, ſub Veſpaſiano, Tito, Domitiano.

ΕΠΙ. Μ. ΣΥΙΛΛΙΟΥ. ΝΕΡΟΥΛΙΝΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Smyrnae Ioniae, ſub Veſpaſiano.

ΑΝΘΥ. ΙΤΑΛΙΚΩ. Smyrnae Ioniae, ſub Veſpaſiano.

ΑΝΘΥ. ΕΠΡΙΩ. ΜΑΡΚΕΛΛΩ. Γ. Cymes Aeolidis, ſub Veſpaſiano.

ΕΠΙ. ΠΛΑΝΚΙΟΥ. ΟΥΑΡΟΥ. Apameae Phrygiae, ſub Veſpaſiano.

ΕΠΙ. Μ. ΣΟΥΛΠΙΚΙΟΥ. ΠΡΟΚΛΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤ. Nicomediae Bithyniae, ſub Tito.

ΕΠΙ. ΦΛΟΡΟΥ. ΑΝΘΥ. Smyrnae Ioniae, ſub Iulia Titi F.

ЄΠΙ. ΑΝΘΥ. ΚΑΙСЄΝΝΙΟΥ. ΠΑΙΤΟΥ. Epheſi et Smyrnae Ioniae, ſub Domitiano.

ΑΝΘΥ. Μ. ΤΙΒ. ΠΑΝСΑ. Epheſi Ioniae, ſub Domitia Domitiani.

ΦΟΥСΚΩ. ΑΝΘΥ. Smyrnae Ioniae, ſub Trajano.

ΑΝΘΥ. ΦΡΟΝΤЄΙΝΟΥ. Smyrnae Ioniae, ſub Trajano.

ΑΝΘΥΠΑΤΩ. ΨЄΡΟΚΙ. Hierocaeſareae Lydiae, ſub Trajano.

ΕΠΙ. Β. ΤΟΥΛΛΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Sardium Lydiae, ſub Trajano.

ЄΠΙ. ΑΝΘ. СЄΚΟΥΝ. Attaeae Phrygiae, ſub Trajano.

ЄΠΙ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ΑΠΡΟΝΙΑΝΟΥ. Smyrnae Ioniae, ſub Antonio Pio.

Q. TERENTIO. CVLLEONE. PROCOS. III. incertum ubi, in Aeneo I. Vide numos gentis Terentiae.

II. *Legati, Legati pro praetore.*

Stante republica.

C. FLAV. HEMIC. LEG. PROPR. in denariis gentis Flaviae.

M. POBLICI. LEG. PROP. in denariis Pompeji M.

EPPIVS. LEG. in denariis Metelli Scipionis.

P. CRASSVS. IVNI. LEG. PROPR. in denariis Metelli Scipionis.

COSTA. LEG. in denariis M. Bruti.

M. SERVILIVS. LEG. in denariis M. Bruti et C. Caſsii.

M. AQVINVS. LEG. in denariis C. Caſsii.

Q. PAQVIVS. RVF. LEG. in aeneo M. Antonii, et forte Viennae Galliae cuſo, quam vide.

Sub Auguſtis.

P. CARISIVS. LEG. vel: LEG. PROPR. vel: LEG. AVGVSTI. ſub Auguſto, in denariis.

ΕΠΙ. ΟΥΑΡΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Auguſto.

ΕΠΙ. ΣΑΤΟΡΝΙΝΟΥ. ΟΥΟΛΟ. Antiochiae Syriae, ſub Auguſto.

C. LIVIN. GALLVS. PROPR. Hadrumeti Byzacenes, ſub Auguſto.

ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Auguſto et Tiberio.

PERM. SILANI. Beryti Phoeniciae, ſub Auguſto et Tiberio.

ΕΠΙ. ΦΛΑΚΚΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Trajano.

ΕΠΙ. ΠΕΤΡΟΝΙΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Claudio.

ΕΠΙ. ΚΑΣΣΙΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Claudio.

ΕΠΙ. ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Nerone.

ΕΠΙ. ΚΕΣΤΙΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Nerone.

ΕΠΙ. ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Galba et Othone.

ΕΠΙ. ΤΡΑΙΑΝΟΥ. Antiochiae Syriae, ſub Tito.

ЄΠΙ. ΙΟΥ. ΚЄΛΙC. ΠΡЄCβευτȣ, in numo Perinthi Thraciae, ſub Trajano.

ЄΠ. ЄΓΓΙ. ΡΟΥΦΟΥ. ΠΡЄCβευτȣ ΚΑΙ. ΑΝΤΙςρατηγȣ ΤΟΥ. CЄΒαςȣ, in numis Bizyae Thraciae, ſub Hadriano.

ЄΠΙ. ΑΝΤ. ΖΗΝΩΝΟC. ΠΡεσβευτȣ CЄΒαςȣ ΑΝΤωνινȣ, in numis Philippopolis et Perinthi Thraciae, ſub Ant. Pio.

ΕΠΙ. Μ. ΝΕΡΑ. ΠΑΝΣΑ. ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ. in numis Galatiae et Cappadociae, ſub Tito.

ΕΠΙ. ΤΙΤ. ΠΟΜΠΩΝΙΟΥ. ΒΑΣΣΟΥ. ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ. vel: ΠΡΕΣΒΕΥ. ΑΝΤΙΣΤΡ. in numis Galatiae et Cappadociae, ſub Domitiano, Nerva, Trajano.

Hos Neratii Panſae et Pomponii Baſſi numos omnes collectos deſcriptosque vide in moneta Caeſareae Cappadociae.

III. *Praeſides, in numis* ΗΓΕΜΟΝΕΣ.

ΗΓΕΜ. ΑΠ. ΚΛ. ΜΑΡΤΙΑΛΟΥ. Anchiali Thraciae, ſub Domitiano. Videtur dubitari poſſe, utrum in hoc numo ſit caput Domitiani, et non potius L. Veri. Vide prolegomena ad numos Thraciae.

ΗΓЄ. CΤ. ΒΑΡΒΑΡΟΥ. ibidem, ſub Severo.

ΗΓЄ. ΠΟΜ. ΟΥЄΠЄΙCΚΟΥ. Bizyae Thraciae, ſub Antonino Pio.

ΗΓЄ. Μ. ΠΟΝΤΙΟΥ. CΑΒЄΙΝΟΥ. Hadrianopolis Thraciae. Alia praeſidum nomina inde a M. Aurelio usque ad Caracallam vide in moneta hujus urbis.

ΗΓȣΜενȣ ΤЄΡЄΒЄΝΤΙΝΟΥ. Marcianopolis Moeſiae inferioris, ſub Caracalla et Alexandro Severo.

ΗΓЄ. Μ. ΠΟΜΠΗΙΟΥ. ΟΥΟΠЄΙCΚΟΥ. Pautaliae Thraciae. Nomina alia ab Antonino Pio usque ad Plautillam vide in moneta hujus urbis.

ΗΓЄ. ΙΟΥ. ΚΟΜΜΟΔΟΥ. etc. Perinthi Thraciae, ſub Ant. Pio, et ſeq.

ΗΓЄ. ΠΟΜ. ΟΥΟΠЄΙCΚΟΥ. Philippopolis Thraciae, ſub Ant. Pio, aliique ſub ſequentibus usque ad Domnam.

ΗΓЄ. ΠΟΜΠ. ΟΥΟΠЄΙCΚΟΥ. Plotinopolis Thraciae, ſub Ant. Pio.

ΗΓЄ. ΚΛ. ΑΠΠΙΟΥ. ΜΑΡΤΙΑΛΟΥ. Serdicae Thraciae, ſub L. Vero, aliisque. Vide monetam hujus urbis.

ΗΓЄ. ΙΟΥ. ΚΟΡΔΟΛΟΥ. Topiri Thraciae, ſub. Ant. Pio.

ΗΓ. ΑΚΙΛΙΟΥ. etc. Trajanopolis Thraciae, ſub Severo et ſeq.

Sintne magiſtratus Marcianopolis et Nicopolis Moeſiae numis inſcripti ἡγεμο-

νες putandi, non ſatis liquet. Vide nummos hujus Nicopolis.

* * *

Enumeratis his, qui vario nomine provincias rexere, Romanorum magiſtratibus, jam quae ad eorum explicatum ſpectant, perſequemur. Procedunt ordine

PROCONSVLES et PROPRAETORES. Pulſis regibus Romanae reipublicae praefuere conſules duo, praetores totidem, quorum unus dictus praetor urbanus, alter peregrinus, quod hic inter peregrinos, ille inter cives jus diceret. Captis ſubinde primum Sicilia, deinde Sardinia additi duo, atque iterum duo alii, Hiſpania citeriore et ulteriore in poteſtatem Romanorum redactis. Varie ſerius auctus praetorum numerus, quae quidem minutim commemorare huc non pertinet. Atque haec fuit origo magiſtratuum Romanorum pro praetore in provincias miſsorum.

Proconſulum multiplex fuit ratio, quam ſtrictim a prima eorum origine expendemus. I. quando conſuli bellis diſtricto exeunte magiſtratus tempore prorogatum fuit imperium. Ejus primum exemplum anno V. C. 427. in Q. Publicio Philone, quem bello Samnitum Graecorumque occupatum inde avocare nequaquam e rep. viſum. Quocirca decretum in urbe: *ut pro conſule rem gereret, quoad debellatum cum Graecis eſset.* a) Lapis Capitolinus: *Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo. Primus. Pro. Cos De. Samnitibus. Palaeopolitanis.* Quo modo ſubinde frequenter prorogata fuere imperia, quod vulgo notum. II. Proconſul aliquoties extra ordinem creatus, etiam qui prius conſul non fuiſset. Sic flagrante bello Punico II. P. Scipio privatus, annos natus XXIV., ſerius Pompejus M. privatus quoque contra Sertorium pro Conſule cum imperio in Hiſpaniam miſsi ſunt. III. Proconſules, quae ordinaria fuit ratio, fuere, qui poſt obitum conſulatum, vel etiam tantum praeturam ad regendam provinciam cum imperio et jurisdictione ſunt deſignati. IV. Proconſul extraordinarius, qualis fuit Cn. Pompejus, qui ferente legem A. Gabinio bello cum piratis gerendo fuit praefectus, ſic *ut eſſet imperium aequum in omnibus provinciis cum proconſulibus usque L. miliarium a mari; quo ſenatus conſulto paene totus terrarum orbis uni viro deferebatur. Sed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii praetura decretum erat.* b) *Fuit hic* proconſulatus imago illius, qualem ſubinde Tiberius Germanico, Nero Corbuloni in provincias Orientis ampla cum poteſtate conceſsit.

Lege ordinaria, qui ex conſulatu provinciam ſortiti ſunt, ſtante republica dicti *proconſules*, qui ex praetura, *praetores* vel *propraetores*, fuitque adeo proconſulis dignitas auctoritasque major, quam propraetoris, quod quidem ex duplice Catonis Vticenſis facto eluceſcit, cui cum poſt Pompeji ad Pharſalum cladem imperium in Corcyra deferretur, illud Ciceroni ceſsit, ὡς ὑπατικῷ ϛρατηγικὸς, *ut conſulari praetorius.* Rurſum paullo poſt cum eſsent, qui ei imperium in Africa decernerent, negavit

a) Liv. L. VIII. c. 23. 26. b) Velleius L. II. c 31.

ſe legibus adverſaturum, ȣδε ἑαυτον ἀντιςρατηγον ὀντα παροντος ἀνθυπατȣ προσταξειν, *neque ſe, qui propraetor eſset, praeſente proconſule* (Scipione Metello) *imperaturum.* Haec Plutarchus: a) Atqui Cicero conſul, et aliquot poſt annis provinciam Ciliciam pro conſule rexit, Scipio conſul et mox proconſul Syriae, ipſe Cato conſul nunquam fuit, ac propterea cum miſsus eſset in Cyprum, eam non pro conſule, ſed pro praetore adminiſtravit. Secundum quod eleganter Cicero: b) *Sunt omnes ſine macula, ſunt aeque boni viri atque integri, ſed ſervari neceſse eſt gradum. Cedat Conſulari generi praetorium, nec contendat cum praetorio equeſter locus.*

Factum tamen non raro, ut quis ex praetura Romae obita in provinciam pro conſule mitteretur. Cicero de Gellio: c) *cum pro conſule ex praetura in Graeciam veniſset.* Eodem modo Statium Murcum, quem V. C. 710. a I. Caeſare miſsum ad regendam Syriam Vellejus appellat virum praetorium, d) Cicero proconſulem dixit. e) Ejus cauſa haud dubie fuit, quod ſaepe ſtatus provinciarum ampliorem poteſtatem, quam quae vulgo praetori tributa fuit, exigeret. Ejus luculentum exemplum ſuppeditat Appianus, qui cum narraſset, f) in Syriam a Pompeio nuper occupatam miſsos Marcium Philippum, deinde Lentulum Marcellinum, ambos praetorios, utrumque vero ſaepe conflictatum cum Arabibus ex vicino infeſtantibus, addit: και τȣδε χαριν ἐς το ἐπειτα ἐγενοντο Συριας ςρατηγοι των τα ἐπωνυμα ἀρξαντων ἐν ἀςει, ἱνα ἐχοιεν ἐξȣσιαν καταλογȣ τε ςρατειας και πολεμȣ, ὁια ὑπατοι. *Cujus cauſa factum, ut deinceps in Syriam mitterentur rectores ex eorum numero, qui conſulatu in urbe functi ſunt, quo pacto poſsent conſulari poteſtate agere delectus, bellumque gerere.* Aliud illuſtre exemplum adfert Plutarchus. g) Orto in Hiſpania bello eo tempore, quo conſules bello Antiochi M. intenti fuere, miſsus eſt in Hiſpaniam L. Aemilius Paullus praetor, non cum ſex ſecuribus, quot praetores habere ſolent, ſed additis ſex aliis, quo facto ejus praetura auctoritatem accepit conſularem. Ergo ſi quis praetorius in provinciam hoſtibus infeſtam miſsus eſt, addita fuit extra ordinem poteſtas, aut verius imperium proconſulare, ut ad res cum hoſte gerendas magis eſset expeditus. Sed iſtud in populari Romae regimine valuit, nam poſt factam ab Auguſto diviſionem, de qua infra, etiam proconſulibus habendi delectus et belli gerendi poteſtas adempta fuit.

Quantumvis interim hoc proconſulum praetorumque diſcrimen ſatis videatur expeditum, tamen eorum in veterum monumentis valde confuſam habemus rationem, cum unum eundemque hominem jam proconſulem, jam praetorem non raro appellent. De ſtatu Romae liberae nunc loquor; alia enim ratio ſub Roma imperante. Sic Suetonius Quintum Ciceronis fratrem dixit *parum ſecunda fama proconſulatum Aſiae adminiſtraſse*, h) cum tamen hic Quintus fuerit praetorius, eumque frater

a) In Catone min p. 786. 787. b) pro Plancio c. 6. c) de Legib. L. I. c. 20. d) L. II. c. 69. e) Philipp. XI. f) Syriac. c. 51. g) in Aem. Paullo p. m. 256. h) in Aug. c. 3.

Marcus ipſe praetorem Aſiae appellet. [a]) A. Allienum denarii vocant proconſulem Siciliae, tum et Cicero in epiſtolis ad eum datis, at Hirtius jam praetorem Siciliae, [b]) jam proconſulem. [c]) C. Clodius Pulcher in ciſtophoris dicitur proconſul Aſiae, qui tamen praetor fuit, ut ex Cicerone docet Pighius. [d]) Iunium, quem I. Caeſar praedonum maritimorum cauſa adiit, proconſulem Aſiae vocat Velleius, [e]) at eum rectius Plutarchus praetorem, ϛρατηγον. [f]) Magis mirum, eundem hominem ab eodem auctore Livio jam praetorem, jam propraetorem, jam proconſulem dici, cujus plura exempla congeſsit Dukerus, [g]) qui et addit, a ſe obſervatum, eos, qui Hiſpaniis praeerant, ſaepius proconſules a Livio appellari, quam qui alias provincias habebant.

Praetoribus in provinciam miſsis additi ſunt lictores ſex cum ſuis ſinguli faſcibus et ſecuribus, ex qua cauſa a ſcriptoribus Graecis velut proprio quodam nomine ἑξαπελεκεις, *ſex ſecures habentes*, dicti ſunt, et quae eos periſtaſis a praetoribus urbanis diſcrevit, quibus ſex faſces praeferri ſoliti ſunt, ſed ſine ſecuribus, quales ſingi videmus in denariis Livineii Reguli, quae omnia late et erudite expoſita vide apud illuſtrem Spanhemium. [h]) Si quando conſulari poteſtate miſsi ſunt, additi fuere ſex alii faſces, cujus exemplum mox e Plutarcho vidimus. Valuit haec ratio ſtante republica, quin usque ad

Annum V. C. 727., quo anno Auguſtus, obtentu, nolle ſe provinciis omnibus imperare, aliarum regimen ſibi, aliarum ſenatui populoque R. addixit, cujus celebratae diviſionis hae fuere leges:

I. Provincias pacatiores minusque hoſtibus expoſitas ſenatui reſtituit; quae propter potentiam plus periculi oſtenderent, aut hoſtium incurſionibus magis paterent, ſibi retinuit. Quo factum, ut legionum robore per ſuas provincias diſtributo *ipſe ſolus imperium teneret, ſenatum inermem et imbellem efficeret.* Haec Dio, [i]) Strabo, [k]) et ſtrictim Suetonius. [l]) Quae tum factae fuerint provinciae Auguſti, quae ſenatus, Dio et Strabo iisdem locis enumerant, et vide de his amplius Sigonium de *antiquo jure Italiae*, et Panvinii Imperium Rom. in Theſauro Graevii Tom. II.

II. Auguſtus tum *provincias duas* conſulares fecit, Aſiam et Africam, decem item praetorias, utrasque ſenatui permiſsas. [m]) Eo ſenatus conſules et praetores miſerat, quanquam et haec diverſe ſolebant dividi, prout uſus poſtulaverat. [n]) Clarius Dio: [o]) Senatui vero et ſpeciatim iis, qui *conſulatu* functi ſunt, *Africam et Aſiam, praetura functis reliquas omnes provincias* adſcripſit.

III. *Nomina conſulum* et praetorum Italiae reſervavit. Qui provincias extra hanc ſitas regerent, tanquam pro

a) ad Q. fratr. L. I. ep. 1. c. 7. b) bell. Afr. c. 2. c) ibid c. 34. d) Ann. Rom. ad ann. 699. e) L. II. c. 42. f) in Jul. Caes. g) Ad L. XXXIX. c. 29. in nota 4. h) T. II. p. 105. ſeq. i) L. LIII. §. 12. k) L. XVII. fine. l) in Aug. c. 47. m) Strabo l. c. Dio L. LIII. §. 14. n) Strabo l. c. o) l. c.

his magiſtratus gererent, *proconſules* et *propraetores* appellavit. [a])

IV. Proconſules dici voluit non modo duos illos, qui conſules fuiſsent, ſed etiam alios, qui praeturam modo vel geſsiſsent, vel inter praetorios etiam relati tantum fuiſsent. [b])

V. In provinciis ſuis Auguſtus conſtituit rectores, quos vocavit legatos ſuos et *ἀντιςρατηγȣς*, *propraetores*, etiam eos, qui conſulatu functi erant. Nam cum nomina praetoris et conſulis diu ante in rep. valerent, praetoris nomine, (*ςρατηγȣ*) quippe bellis ab antiquis temporibus conveniente, ſuis praefectos provinciis inſignivit, propraetores appellans, conſulum appellatione reliquos, ut paci propinquiores affecit, proconſules vocans. [c])

VI. Auguſtus in ſenatus provincias magiſtratus annuos mitti voluit, eosque ſorte lectos, neque gladio accinctos, neque habitu militari utentes, juſsitque iis apparere lictores ſex, nempe quot habere praetoribus in urbe permiſsum fuit; quanquam qui provincias Aſiam et Africam rexerunt, quoniam, ut diximus, non nomine tantum ſuere proconſules, ſed re, quippe conſulatu functi, veriſimile eſt, apparuiſse lictores XII., quot nempe in urbis conſulatu habuere, de quo lege diſputantem Spanhemium. [d]) At legatis pro praetore, ſi qui in ſuas provincias mitterentur, hoc tribuit, ut ultra annum eſsent cum imperio, quousque ſibi placuiſset, et veſte militari uterentur, et haberent in comitatu lictores item ſex. Haec omnia Dio. [e]) Interim etſi ex decreto Auguſti annuum fuit in populi provinciis regimen proconſulum, ut mox ex Dione oſtendimus, et confirmatur a Tacito, qui annuum hunc magiſtratum opponit diuturnitati officii legati Caeſaris, [f]) tamen ſaepe proconſulibus quoque prorogatum fuiſse imperium, vel ex numis diſcimus. Vidimus ſupra in catalogo: L. APRONI. PROCOS. III. item: C. VIBIO. MARSO. PR. COS. vel ſimpliciter, vel addito in aliis II. vel III. item ΑΝΘΥ. ΕΠΡΙΩ. ΜΑΡΚΕΛΛΩ. Γ., quo ſane aliud indicari non poteſt, quam in II. et III. annum proconſulatu functos. Forte et idem ſignificat ΠΟΥΠΙΟϹ. ΑΝΤΙϹΤΡΑ. L. A. in numis Cyrenaicae.)

VII. Quae regiones poſt hanc diviſionem imperio acceſserunt, ut Galatia, Cappadocia, Thracia, Lycia, aliaeque, Caeſarum provinciae factae ſunt. Conſtare illud ex Dione tradit Spanhemius, [g]) verum ex eo loco, quem citat, non videtur poſse erui. Interim ſatis illud docent marmora, quae Caeſarum legatos iis impoſitos paſſim offerunt.

Atque haec fuit ratio provinciarum conſtituta ab Auguſto, et quae deinceps usque ad imperii prolapſionem duravit, quod luculentis exemplis comprobat Spanhemius, [h]) quibus addo marmor Gruteri omnia continens inferioris aevi indicia, poſitumque *L. Aradio. Val. Proculo. V. C. - - - legato. pro. praetore. provinciae. Numidiae. praeſidi. provinciae. Byzacenae. conſulari. provinciae.*

a) Dio L. LIII. §. 13. b) Dio L. LIII. §. 13. c) Dio L. LIII. §. 13. d) T. II. p. 116. ſeq. e) L. LIII. 13. f) Hiſt. IV. 48. g) T. II. p. 588. et 597. h) T. II. p. 588.

Europae. et. Thraciae. conſulari. provinciae. Siciliae. - - - proconſuli. provinciae. Africae. vice ſacra. judicanti. eidemque. judicio. ſacro. per. provincias. proconſularem. et. Numidiam. Byzacium. ac. Tripolim. itemque. Mauretaniam. Sitiſenſem. et Caeſarienſem. etc: Factum tamen, ut ad imperatorum arbitrium ordo conſtitutus frequenter immutaretur, quod diſerte teſtatur Dio, [a]) provinciae plures ſubjicerentur unius imperio, uni in partes plures ſectae plures imponerentur rectores, cujus quidem exempla paſsim offerunt ſcriptores ac marmora, et aliquod ipſi dabimus infra. Vnicum hoc loco liceat apponere, quod de Tiberio refert Tacitus: [b]) *Macedoniam et Achaiam onera deprecantes, levari in praeſens proconſulari imperio, tradique Caeſari placuit*, id eſt: ex praetoriis, ſive proconſularibus populi fieri provincias Auguſti. Quo ex Taciti teſtimonio diſcimus praeterea, has poſteriores mitius, quam proconſulares populi habitas. In quo conſtiterit gravius iſtud earum onus, negotium ſibi facesſere candide profesſus eſt Lipſius. Explicare conatus eſt Spanhemius, [c]) an aeque ſatisfecerit, dubitem. Provinciam Auguſtis attributam palam eloquuntur numi Trajani obvii, inſcripti: DACIA. AVGVSTI. PROVINCIA.

* * *

Ad LEGATOS, quos continet catalogus alter, accedimus. Huc tamen non pertinent legati ad externas nationes ſive honoris cauſa, ſive ut mandata perferrent, miſsi, neque, qui ſaepe ab hiſtoricis, vel in marmoribus memorantur, legati legionum, quia nulla utrorumque in numis habetur mentio. Hic ergo tantum agitur de legatis provincialibus.

Majoribus magiſtratibus, ut imperatoribus, proconſulibus, praetoribus in provinciam profectis libera adhuc Roma additi ex S. C. legati, ut diſerte teſtatur Cicero, [d]) aut ſi ſibi quos legaverant, a ſenatu adprobati, nimirum, ut *horum opera conſilioque uterentur peregre magiſtratus,* ut inquit Varro. [e]) Eos Cicero vocat *nuncios pacis ac belli*, *curatores*, *interpretes*, *bellici conſilii auctores*, *miniſtros muneris provincialis.* [f]) Hujus generis fuit celebrata olim legatio Scipionis Africani ſenioris, cum is ſe fratri Lucio conſuli ad bellun Antiochi M. profecto legatum ſponte, et adprobante ſenatu adderet. Alius eſt illuſtris locus apud Caeſarem, diſcrimen imperatorem inter et legatum ſtatuens: [g]) *aliae enim ſunt legati partes atque imperatoris; alter omnia agere ad praeſcriptum, alter libere ad ſummam rerum conſulere debet.* Atque hujus rationis ſunt ii, qui in numis ſupra deſcriptis, et ſtante quidem adhuc republica, dicuntur aut ſimpliciter LEG*ati*, aut LEG*ati* PRO-PR*aetore*.

Facta ab Auguſto V. C. 727. provinciarum diviſione duplicis generis habemus legatos, I. illos, qui ſummis magiſtratibus in provincias ſive populi, ſive Auguſtorum profectis eo modo, quo ſtante rep. factum diximus, conſilii et vicariae operae cauſa praeter

a) L. LIII. §. 12. b) Annal. I. 76. c) T. II. p. 590. d) in Vatin. c. 15. e) L. IV. de L. L. f) l. c. g) de bell. civ. L. III. c. 51.

quaeſtorem additi fuere. Eos Dio παρεδρευοντας, *aſseſsores*, appellari mavult, quam πρεσβευτας, *legatos*, quo eos nomine vulgo vocabant Graeci. [a]) Sic et idem infra repetit, [b]) mortuo V. C. 759. Achaiae praefecto, provinciae regimen diviſum fuiſse inter quaeſtorem et aſseſsorem, quem, ut continuo addit, *legatum* Graece vocamus. Strabo cum narraſset, Hiſpaniam Baeticam fuiſse attributam populo, Luſitanicam et Tarraconenſem Auguſto, addit, in Baeticam mitti praetorem cum quaeſtore et legato, (ϛρατηγος ἐχων ταμιαν τε και πρεσβευτην) in Luſitanicam pro Auguſto praetorium, ſub quo eſset legatus, (ϛρατηγικος ἐχων συν ἀυτῳ πρεσβευτην) in Tarraconenſem conſularem praefectum cum tribus legatis. (ὑπο τῳ ὑπατικῳ ἡγεμονι ἐχοντι πρεσβευτας τρεις.) [c]) At enim certum eſt contra Dionem, minores hos magiſtratus non a Graecis modo, ſed et Latinis legatos fuiſse dictos, atque iſtud tanto magis verum, quod aſseſsorum nulla forte in marmoribus ſit mentio, at perfrequens minorum id genus legatorum tam in provinciis Caeſarum, quam populi. Sic dicitur Domitius Afer *Legatus Ejusdem. Provinciae.* (Africae) *Tulli. Fratris. ſui.* [d]) Alibi: Q. Caecilius *Leg. C. Sereni. Procos. Galliae. Transalpinae.* [e]) Alibi: *Legatus. Provinciae. Africae. Eodem. Tempore. Vice. Proconſulis.* [f]) A Plinio juniore proditur Hoſtilius Firminus legatus Marii Priſci proconſulis Africae, [g]) a Tacito Tarquitius Priscus legatus Tauri Africam imperio proconſulari regentis. [h]) Amplius iſtud patet ex marmoribus, in quibus varia unius ejusdemque viri munia vario tempore obita memorantur. Sic C. Oppius in eodem lapide dicitur: *Legatus provinciae Baeticae*, et *Proconſul prov. Baeticae.* [i]) L. Fabius Cilo in eodem marmore dicitur *Procos. itemque Leg. prov. Narbonens.* [k]) perinde ac Quadratus in eadem epigrammatis ſerie fertur ἀνθυπατος Ασιας et πρεσβευτης Ασιας. [l]) Atque in hoc ſenſu fere conſtanter in marmoribus accipiendum puto vocabulum LEGATVS abſolute poſitum, cujus frequentia in iis exſtant exempla; nam cum intelligendus eſt legatus, ſummus in Caeſarum provinciis magiſtratus, vix tum deeſse ſolet vocabulum AVGVSTI. vel PROPR., quod quidem aliter ſe habet in numis, et ſcriptoribus, ubi utrumque ſaepe ſupprimitur.

Alterum legatorum genus fuere ii, qui in Caeſarum provincias ſumma cum poteſtate miſsi ſunt. Hi in numis vel vocantur ſimpliciter LEG*ati*, vel LEG. AVGVSTI. vel LEG. PROPR., ut ex adductis in catalogo P. Cariſii denariis vidimus. Hiſtorici ſaepe ſolo legati nomine legatos Caeſarum deſignant, cujus exempla, quod obvia ſunt apud Tacitum, recitare non lubet. Eandem poteſtatem notat LEGATVS apud Gruterum, [m]) item: LEGATVS. PRAETORIVS. Sic de Hadriano Spartianus: *Legatus poſtea praetorius in Pannoniam inſeriorem miſsus.* Eodem modo marmora: *Legato. Praetorio. Provinciae.*

a) L. LIII. §. 14. b) L. LV. §. 27. c) L. III. p. m. 253. d) Grut. p. 403. 1. e) Grut. p. 9. 1. f) Grut. p. 381. 3. g) L. II. ep. 11. h) Ann. XII. 59. i) Grut. p. 446. 4. k) Marini iſcrip. Alb. p. 51. l) Murat p. 317. 1. m) p. 414. 5.

Aſiae. vel: *Siciliae*, vel: *Africae.* [a]) etiam praetoricio. [b]) CONSVLARIS. LEGATVS, vel etiam tantum CONSVLARIS. Haec quoque hujus magiſtratus nomina fuere. Serius nempe factum, ut *conſulares* dicerentur provinciae Auguſti, *proconſulares* provinciae ſenatus, ut poſt alios obſervavit Spanhemius. [c]) Suetonius de Tiberio: [d]) *Hiſpaniam et Syriam per aliquot annos conſularibus legatis habuit.* Tacitus: [e]) *Inferioris Germaniae legiones diutius ſine conſulari fuere*, et ſimiliter Suetonius: [f]) *Veſpaſianus Cappadociae propter aſſiduos barbarorum incurſus legiones addidit, conſularemque rectorem impoſuit pro equite Romano.* In epigrammate vetere: [g]) *Leg. Conſulari. provinc. Germ. Superioris, item Syriae.* Latinos imitati ſunt Graeci. Sic in citato ſupra catalogo Caeſarum rectores vel vocantur ſimpliciter ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙ. *legati*, vel ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. *legati Auguſti*, vel ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙ. ΚΑΙ. ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΙ. ΤΟΥ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. *legati et pro praetore Auguſti.* Illuſtre eſt marmor apud Muratorium, [h]) quod Quadratum variarum per vices Auguſti provinciatum praeſidem laudat, nempe. Πρεσβευτην Σεβαςον ἐπαρχιας Καππαδοκιας. Πρεσβευτην Σεβαςον και ςρατηγον Λυκιας και Παμφυλιας. Πρεσβευτην και ἀντιςρατηγον Βειθυνιας. Πρεσβευτην και ἀντιςρατηγον Αυτοκρατορος Νερυας Τραιανȣ Καισαρος Σεβαςȣ Γερμανικȣ Δακικȣ ἐπαρχιας Συριας. Conſularis, Graece ὑπατικος, exſtat in marmore Gruteri, [i]) ſed quod eſt inferioris aevi, in quo Aſclepiodotus dicitur ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟϹ. ΥΠΑΤΙΚΟϹ. ΤΗϹ. ΚΡΗΤΩΝ. ЄΠΑΡΧΙΑϹ. *clariſſimus conſularis provinciae Cretae.* Atque ex hac cauſa etiam provinciarum, quibus conſulares praefuere, metropoles, ut Tyrus, Carthago, dictae fuerunt ὑπατικαι, *conſulares*, ut videre eſt apud Spanhemium. [k])

Vnum adhuc, ſed diverſae naturae legatum ſuppeditat Africa, proconſularis populi provincia, de quo haec Tacitus: [l]) *Legio in Africa, auxiliaque tutandis imperii finibus ſub divo Auguſto Tiberioque principibus proconſuli parebant. Mox Cajus Caeſar turbidus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam metuens, ablatam proconſuli legionem miſſo in eam rem LEGATO tradidit.* Narrat jam eodem loco, initio Veſpaſiani proconſulem in Africa fuiſſe L. Piſonem, eumque a Valerio Feſto tum LEGATO nefarie interemptum. Idem refert Dio, [m]) nimirum cum L. Piſo (verius M. Silanus ſecundum Tacitum) Africam proconſularem regeret, veritus Caligula, ne is res novas moliretur, Africam in duas partes diviſit, ſic ut alteri exercitus et Numidas mandaret, additque, hunc morem diviſae ſic Africae ſua adhuc aetate obtinere. Ejusdem conditionis legatus in Africa ſub Neronis exitum memoratur Clodius Macer, [n]) cujus etiam numis, quos ſub finem monetae Neronianae recito, legiones binae, quas ob-

a) Grut. 398. 2. — 492. 9. — 403. 1. b) Grut. p. 398. 1. c) Tom. II. p. 595. d) c. 41. e) hiſt. I. 9. f) in Veſp. c. 8. g) Murat. p. 691. 7. h) p. 317. 1. i) p. 1094. 4. k) Tom. II. p. 610. ſeq. l) Hiſt. IV. 48. m) L. LIX. § 20. n) Suet. in Galba c. 11. Tacit. Hiſt. IV. 49.

tinuit, inſcriptae leguntur. Ad haec obſervo, hos Caeſarum in Africa legatos a legatis proconſulum eo etiam diſtinctos, quod hi una cum ſuis proconſulibus e provincia deceſſerunt, [a]) at illos diutius in Africa reſtitiſſe. [b]) Quae fuerit reliqua diviſi hujus in Africa proconſulem inter et Auguſtorum legatos regiminis ratio, et an hi quoque dicti legati pro praetore ad morem aliorum in Caeſaris provincias miſſorum, equidem ignoro. Iſtud certum, Clodium Macrum, de quo mox mihi ſermo fuit, in nonnullis numis, ſed quos plerique ſpurios cenſent, PROPR*aetorem* AFRICAE dici, atque eundem titulum praefert is, qui teſte marmore Muratorii [c]) MISSVS. EST. AB. IMP. VESPASIANO. AVG. LEGATVS. PRO. PRAETORE. AD. EXERCITVM. QVI. EST. IN. AFRICA. ac praeterea in marmoribus copioſi occurrunt legati propraetores provinciae Africae etſi proconſularis, quos adeo pronum eſt ſuſpicari, fuiſſe dictos modo legatos Auguſti proconſulibus oppoſitos, quo de argumento mox iterum agemus.

Dixi ſupra, tempore Romae liberae, quo provincias conſtat diviſas fuiſſe in conſulares et praetorias, tamen in enunciandis earum rectoribus ſaepenumero fuiſſe variatum, ſic ut perinde non raro haberetur, idem magiſtratus an proconſul, an propraetor diceretur. Major titulorum perturbatio, ex quo Auguſtus imperium in provincias ſuas et ſenatus ſecuit, quam ut explicatius oſtendam, neceſſe eſt, veram harum appellationum naturam ex Auguſti mente enucleatius proponere.

PROCONSVL. Sic proprie dicti praeſides Aſiae et Africae, quia in has miſsi fuere viri proconſulares, ut dictum ſupra § II. Latius, ſed tamen etiam ex mente Auguſti, ſic etiam vocati praeſides illi, qui praetorias X. populi provincias obtinebant, ut dictum § IV. et V.

PRAETOR. Sic dicti praeſides in reliquas X. praetorias populi provincias miſsi, quia nonniſi praetura functi fuere. Vide § II.

Vi utriusque hujus legis patet, perinde eſſe, utrum provinciarum populi rectores dicantur proconſules, an praetores. Sic Tacitus Granium Marcellum, Bithyniae ſub Tiberio praefectum, *praetorem* vocat, [d]) etſi Bithyniae praeſides in numis paſsim dicantur *ἀνθύπατοι*, *proconſules*, ut ex praefixo catalogo abunde liquet. Idem Tacitus e converſo de Petronio: [e]) *proconſul tamen Bithyniae*, *mox conſul*. Vtrumque jure. Praetorem dixit Tacitus, quia Bithynia fuit provincia praetoria, proconſules numi, quia, ut modo diximus, proconſulis nomen omnibus provinciarum ſenatus rectoribus permiſſum. Atque ſecundum hanc legem paſsim videre eſt cum in ſcriptoribus, tum marmoribus proconſules Achaiae, Baeticae, Cretae et Cyrenaicae, Cypri, aliarumque populi provinciarum. Ceterum ſatis laxe ſcripſit Tacitus, cum rectorem

a) Tacit. Ann. XII. 59. b) Tacit. hiſt. IV. 48. c) pag. 766. 5. d) Ann. I. 74. e) Ann. 16. c. 18.

Aſiae proconſularis appellavit praetorem. [a])

LEGATVS, vel. LEGATVS. AVGVSTI, vel: LEGATVS. PROPRAETORE, quos varios modos, quibus provinciarum Caeſaris rectores deſignantur, ſupra expoſui.

Ex his praeceptis ſuapte ſequitur, cum *proconſulem* legimus, intelligendum rectorem provinciae ſenatus populique, cum *propraetorem*, vel *legatum pro praetore*, rectorem provinciae Auguſti. At enim frequentiſsime legimus, ac praecipue in marmoribus, iis provinciis, quae ex primo Auguſti inſtituto ad ſenatum pertinuere, praefuiſſe legatos Auguſti pro praetore. Exempla non adfero, quod haec paſsim habentur apud Gruterum, Muratorium, aliosque epigrammatum compilatores, quodque magis mirum, eorum teſtimonio jam proconſules, jam rectores Auguſti ipſa habuit Africa, quae tamen inter praecipuas populi provincias fuit, atque, ut diximus, proprie proconſularis. Sic LEG. PROPR. PROVINCIAE. AFRICAE. habes apud Gruterum. [b]) Videri poſſet, his Africae legatis propraetoribus intelligendos illos legatos, quos mixto cum proconſulibus imperio miſſos ab Auguſtis in provinciam Africam ſupra ex Tacito et Dione docui, neque iſtud injuria. Verum iſtud in Aſia quoque conſtitutum, provincia ejusdem cum Africa naturae, et aeque proconſulari, nemo veterum prodidit, et tamen non minus frequenter legitur LEG. PROPR. PROVINCIAE. ASIAE. [c]) Cujus quidem diſsidii alia adferri cauſa idonea non poteſt, quam quod ſaepe Auguſti ſive libidine, ſive ex cauſis urgentibus provincias ſuas cum provinciis populi mutavere. Iſtud diſerte jam docuit Dio, et quidem jam factum ab Auguſto hujus diviſionis auctore. [d]) Tiberius Macedoniam et Achaiam, provincias antea proconſulares, fecit ſuas. [e]) Easdem populo reſtituit Claudius. [f]) Ab Hadriano Bithynia facta provincia Auguſti, et pro hac populo data Pamphylia. [g]) M. Antoninus provincias ex proconſularibus conſulares, aut ex conſularibus proconſulares aut praetorias pro belli neceſsitate fecit. [h]) Quapropter nequaquam mirum, ut provinciarum formam, ſic et rectorum ſtatum vario tempore fuiſſe varium. In aliquot marmoribus memorantur *Prolegati* provinciarum, quos veriſimile eſt fuiſſe legatos vicarios et ad tempus ſuffectos.

Ceterum univerſa haec cauſa quanto magis eſt impedita et undique confuſa, tanto fuit diligentius adcuratiusque tractanda. Neque tamen et ſic omnes poſſunt difficultates enucleari, quae non raro variarum id genus appellationum explicationem impediunt. Satis ſibi beata noſtra videtur ars, ſi, quemadmodum medicina, in commune conſulit, malis immedicabilibus ſuae fortunae relictis.

* * *

Agmen claudunt PRAESIDES, Grae.

a) Ann. IV. 15. b) pag. 427. 9. — 390. 2. — 471. 6. — 498. 5. — 398. 2. — 403. 1. c) Gruter pag. 442. 2. — 390. 2. — 471. 6. d) L. LIII. § 12. e) Tacit. Ann. I. 76. f) Suet. in Claud. c. 25. g) Dio L. LXIX. 14. h) Capitolin in M. Antonin

cis ΗΓΕΜΟΝΕΣ. De hoc nomine haec Macer: [a]) *Praeſidis nomen generale eſt, eoque et proconſules, et legati Caeſaris, et omnes provincias regentes, licet ſenatores ſint, PRAESIDES appellantur.* Atque in hoc haud dubie ſenſu Moeſiae rector a Trajano dicitur *praeſes.* [b]) Neceſſe non puto, orationem hanc exemplis a Latinis ſcriptoribus petitis confirmare. Vt Latinorum praeſes nomen fuit generale, ſic et Graecorum ἡγεμων; nam nullus fuit majoris imperii magiſtratus, quem illi non ἡγεμονα dixiſſent, ut proconſulem Aſiae paſſim Ariſtides, et Ioſephus, [c]) Achaiae Pauſanias, [d]) Ciliciae marmor Tarſenſe apud Paulum Lucas, [e]) ΤΟΥ. ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΥ. ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ. ΗΜΩΝ. Marmor Ancyranum laudat ΙΟΥΛΙΟΝ. ΣΑΤΟΡΝΕΙΝΟΝ. ΤΟΝ. ΗΓΕΜΟΝΑ. [f]) Narrat Polybius, [g]) Romanos copiis adverſus Hannibalem egreſſis praefeciſſe ἑξαπελεκυν ἡγεμονα, *ſex ſecurium ducem*, quo nomine intelligendum praetorem ſupra diximus. Quid quod Strabo Auguſtum ipſum vocat ἡγεμονα των Ρωμαιων. [h]) Iure ergo ſcribi potuit ΝΕΡΩΝΟϹ.ΚΛΑΥΔΙΟΥ. ΗΓΕΜΟΝΙΑ, *Neronis Claudii principatus* in numo Perperenes Myſiae, quem ex muſeo ſuo edidit Harduinus, (num. ill. ſub. *Perperene.*) et reſtituit Morellius. [i]). Apud S. Lucam [k]) idem ἡγεμονος nomen tribuitur tam Tiberio Auguſto, quam Pontio Pilato procuratori Iudaeae. Εν ετει δε πεντεκαιδεκατω της ἡγεμονιας Τιβεριȣ Καισαρος, ἡγεμονευοντος Ποντιȣ Πιλατȣ της Ιȣδαιας κ. τ. λ.

Hactenus extra Thraciam, et ſaltem Moeſiam inferiorem numus conſpectus non eſt, qui ſuum provinciae rectorem ἡγεμονα diceret. Novi, vulgatum ab Harduino Clazomenarum numum cum capite Claudii et epigraphe: ΕΠΙ. ΗΓΕΜΟΝΟΣ. ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΟΥ, ſed miror, hoc loco, quod facere ſemper alias ſolitus eſt, neglectam muſei mentionem tam rarum numiſma ſervantis, ac praeterea illud neque a Vaillantio, neque alio quoquam citari. Quanquam etſi talis eſſet epigraphe, qualis praetenditur, iſtud ſententiae meae non adverſaretur, quia tum Aſclepiades, per ipſum hoc nomen plane Graecum et nullatenus Romanum, privatum Clazomenarum magiſtratum indicaret, mihi autem de magiſtratu Romano ſermo ſit. Fuere, qui in numo Communis Ioniae legerent ΗΓεμονος. ΚΛ. ΦΡΟΝΤΟΝΟϹ., ſed quam lectionem impugnavi in prolegomenis ad numos Ioniae.

Inſcriptos harum regionum numis ἡγεμονας fuiſſe praefectos Romanos, qui toti provinciae praefuere, non vero privatos urbium magiſtratus, eo primum arguimus, quod haec nomina conſtanter ſunt gentium Romanarum, deinde quod idem praeſes, et eodem quidem tempore legitur in numis variarum Thraciae urbium. Sic Pompejum Vopiſcum memorant numi Bizyae, Hadrianopolis, Pautaliae, Philippopolis, Plotinopolis, omnes cum capite Antonini Pii.

a) L. I. ff. de offic. praeſid. b) Plin. jun. L. X. epiſt. 53. c) bell. Iud. L. II. c. 16. d) L. VII. c. 16. e) Voyage T. I. p. 323. f) Tournefort. g) Hiſt. L. II. c. 24. h) L. III. p. m. 253. i) Specim. tab. XXI. k) c. 3. v. 1.

Alia exempla dabunt inſpecti ipſarum urbium numi.

Conſtituto igitur, ἡγεμονας fuiſſe homines Romanos ad regendam totam provinciam miſſos, quaeritur, quoniam ἡγεμων, ut diximus, et proconſulem, et legatum Caeſaris ſignificavit, fueritne is magiſtratus provinciae ſenatus, an Auguſtorum. Fuiſſe Auguſtorum, eo probat Spanhemius, [a]) quod Strabo in Caeſarum provincias miſſos ἡγεμονας, και διοικητας, *praeſides et procuratores* narrat. [b]) At enim hoc Strabonis teſtimonio non ſatis comprobata cauſa videtur propterea, quod apud ſcriptores laxior fuit ἡγεμονος ſignificatio. C[illegible]tius magiſtratum Auguſteum comprobat hiſtoria Thraciae, qua docemur, eam regionem a Veſpaſiano demum in provinciam fuiſſe redactam, ut diximus in prolegomenis ad monetam Thraciae. Iam vero ſtabilivimus ſupra, regiones omnes, quae poſt conſtitutam ab Auguſto provinciarum diviſionem Romano imperio adjunctae fuerunt, Auguſtorum fuiſſe factas provincias. Accedit, in numis urbium Thraciae, puta Perinthi, Bizyae, Philippopolis, jam inde a Trajano memorari legatos pro praetore, quos fuiſſe magiſtratum Auguſteum, non ſenatus populique, ſatis ſupra diſputavimus. Addit Spanhemius, [c]) praeſidis nomen lapſu temporis de iis, qui minores provincias, et quidem Caeſaris adminiſtrarent, fuiſſe uſurpatum, idque probat ex Lampridio de Alexandro Sev. narrante: *provincias praetorias, PRAESIDIALES plurimas fecit, proconſulares ex ſenatus voluntate ordinavit*, ubi, inquit, per praetorias, ac proinde praeſidiales, Caeſaris, per proconſulares populi provinciae intelligendae veniunt. Ergo cum Thracia fuerit una ex Caeſarum provinciis, harum rectores legati Caeſarum, indubitatum videtur, ἡγεμονος nomine legatum Caeſarum intelligendum. Interim mirum tamen, ſi ἡγεμων idem fuit cum legato propraetore Auguſti, in Thraciae urbium numis usque ad Antoninum ſemper prodi legatum Auguſti, dempta forte Anchialo, ab hoc conſtanter deinceps ἡγεμονα. Mirum etiam, in ſola Thracia et Moeſia Auguſtorum magiſtratum dici ἡγεμονα, quando teſtibus marmoribus aliarum Auguſti provinciarum rectores dici adhuc perrexere legati pro praetore, ipſum vero praeſidis nomen inde a Carino demum et Diocletiano uſurpari coepit, cujus exempla affatim dabunt Gruterus et Muratorius. Dixi, teſtibus marmoribus, quia numi poſt Antoninum Pium omni jam proconſulum et legatorum mentione abſtinent. In marmore Gruteri, [d]) quod imperante Alexandro Severo, certe non ante hunc, epigraphen ſortitum eſt, habemus *Q. Atrium. Leg. Aug. Pr. Pr. Provinciarum. Thraciae. Cappadociae. Syriae. Majoris*, ergo legatum pro praetore, non praeſidem. Atque his cognitis difficile ſane erit rationem reddere, non modo, cur in rectorum titulis in una Thracia tam ſit variatum, ſed etiam cur una Thracia rectores ſuos ἡγεμονας appellaverit. Qua forte in cauſa non vane quis conjecerit, Graecas Thraciae urbes praefectos ſuos, quos proprie legatos pro

a) T. II. p. 597. b) L. XVII. p. 840. c) l. c. p. 598. d) p. 1091. 5.

praetore dici oportuit, generatim vocaſſe ἡγεμονας, quo modo omnis generis magiſtratus, qui ſane certa ſua ac propria habuere vocabula, tam a ſcriptoribus, quam in marmoribus dici videmus nomine generico ἀρχοντας, vel: ἐπαρχȣς, etc. ut in marmore Gruteri Agorius dicitur ΕΠΑΡΧΟΣ Κρητης, *praefectus provinciae* Cretae, pro ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ, *proconſul.*

Superſunt monenda pauca, quae ad genuinam vocabuli ἡγεμονος lectionem pertinent. Vaillantius, et qui eum ſecutus eſt, auctor muſei Theupoli, aliquoties legunt: ΗΓΕΜΟC. ΤΑΤΙΑΝΟC. vel: ΗΓΕΜΟC. ΤΙΒ. ΒΑΡΒΑΡΟC. Verum ΗΓΕΜΟΣ pro ΗΓΕΜΩΝ, manifeſtum adverſus grammaticam peccatum tamdiu in nummis non admittam, dum fide dignior alter illud teſtimonio ſuo ſtabiliat. In numo Pautaliae muſei Caeſarei legitur ΗΓΕΜΟ ſubjecto puncto luculento, explendum adeo legendo ΗΓΕΜΟνος. Iſtud praeterea ſingulare in his ἡγεμονων numis, quod nunquam praefigant particulas ΕΠΙ. vel ΥΠΟ. ſed ſemper abſolute ponantur.

§ IV.

DE QVAESTORIBVS, PROQVAESTORIBVS, QVAESTORIBVS PRO CONSVLE, QVAESTORIBVS PRO PRAETORE.

Quaeſtores, Graecis Ταμιας, omnis omni aevo reſpublica habuit, quorum erat adminiſtrare pecunias publicas, et praeeſſe aerario. In Romanorum moneta non infrequens eorum mentio, qui quaeſturam in urbe obivere. Exſtant in denariis TI. SEMPRONIVS. GRACCVS. *Quaeſtor* DESIG*natus*, et Q. VOCONIVS. VITVLVS. Q. DESIGN. tum vero: NERI. *Quaeſtor* VRB*anus*. — T. MAL. AP. CL. Q. VR. — PISO. CAEPIO. Q. — P. SABIN. Q. — C. FVNDAN. Q. — L. TORQVA. Q. EX. S. C. De his vide numos familiarum. Ταμιας, quatenus hi fuere privatus urbium Graecarum magiſtratus, inſcriptos numis Pergami, Rhodi, Smyrnae, ſupra dedimus.

Creſcente Roma miſsis in provincias proconſulibus, praetoribusve additus quaeſtor, cujus erat, militibus ſtipendia perſolvere, tabulas accepti et expenſi conficere, praedam in tabulas referre, et ſimilia, habebantque ſuos faſces, quibus tamen caruere quaeſtores urbani, ſed ſine ſecuribus, ut exiſtimat

Spanhemius. [a]) Quaeſtores, ſive proquaeſtores non raro familiarum denariis inſcriptos reperias. Sic: L. FABI. L. F. HISP. Q. et Q. TARQVITI. P.F. Q. uterque quaeſtor C. Annii proconſulis. L. MANLI. PROQ*uaeſtor* L. Cornelii Sullae, VARRO. PROQ. et CN. PISO. PROQ. et P. MINAT. SABIN. PROQ. proquaeſtores Pompeji M. L. SESTI. PROQ. M. Bruti. De his agitur in numis familiarum.

In numis commatis peregrini memorantur quaeſtores Romani.

CN. IVLI. L. F. *Quaeſtor*, in numis Cordubae Baeticae.

M'. ACILI. *Quaeſtor* in numis coloniae Panormi.

L. AP. DEC. *Quaeſtor* in numis Vrſonis et Mundae Baeticae urbium.

AESILLAS. *Quaeſtor* in tetradrachmis Macedonum.

ΓΑΙΟΥ. ΤΑΜΙΟΥ. vel: ΤΑΜΙΟΥ. ΓΑΙΟΥ. ΠΟΠΛΙΛΙΟΥ. vel ΤΑΜΙΟΥ. ΛΕΥΚΙΟΥ. ΦΟΛΚΙΝΝΙΟΥ. in aeneis Macedonum, quos vide.

ΠΟΥΠΙΟΣ. ΡΟΥΦΟΣ. ΤΑΜΙΑΣ. in Cyrenaicis.

Hi ergo numi omnes partim commatis Romani, partim peregrini, et tempore reip. ſignati, magiſtratum offerunt, dictum *quaeſtorem*, vel *proquaeſtorem*. Fueritne *quaeſtor* idem, quod *proquaeſtor*, aut aliquod inter utrumque diſcrimen, equidem ignoro. Secundum Pitiſcum (in lexic. ſub *Proquaeſtore.*) fuit Proquaeſtor is, qui quaeſtore aut mortuo, aut de provincia decedente muneri quaeſtorio praeficiebatur. Verum neſcio, an iſtud ſatis ex citatis binis Ciceronis locis Verrinae I. cap. 15, et 36 probet. Non negavero, ſuffectos hos quaeſtores dictos fuiſſe, aut potuiſſe dici proquaeſtores, at enim hanc appellationem in duplice tantum hoc caſu valuiſſe, nullo pacto veriſimile videtur, niſi ſtatuere velis, omnes hos, qui citatis modo denariis inſcripti ſunt, aut qui alibi apud auctores leguntur, quorum complures collegit Spanhemius, [b]) non fuiſſe pro quaeſtore ex urbe in provinciam miſſos, ſed vel quaeſtore mortuo, vel ex provincia egreſſo vicariae quaeſturae praefectos. Alterutrius ſane naturae non fuit Lentulus Spinther, quem in Aſiam proquaeſtore propraetore miſſum mox inſra dicemus. Ait Spanhemius, [c]) ut quaeſtoris, ita proquaeſtoris occurrere apud veteres auctores mentionem. Iſtud pol ſciveramus, verum, fueritne aliquod inter utrumque diſcrimen, dicere neglexit. Credam, quaeſtorem et proquaeſtorem ſic perinde habitum, ut ſaepe praetorem et propraetorem. Proquaeſtoris appellatio ſub Auguſtis fere deſiit. Sane unicum ejus certum exemplum reperi in marmoribus, et quidem in cenotaphii Piſani fine: CORAM. PROQVAESTORIBVS. Semel etiam, neque ſaepius, proquaeſtorem Graece redditum *Αντιταμιαν* in marmoribus obſervavi, nempe in marmore Muratorii: [d]) ΓΑΙΟΝ. ΟΥΕΡΓΙΛΙΟΝ. ΓΑΙΟΥ.ΥΙΟΝ.ΒΑΛΒΟΝ.ΑΝΤΙΤΑΜΙΑΝ.

Reſtant *Quaeſtores pro conſule*, et *pro praetore*. Vtriusque ſimplex exemplum in numis reperio:

M. SILANVS. AVG. Q. PRO. COS. in denario M. Antonii.

a) T. II. p. 164. b) T. II. p. 166. c) l. c. d) p. 1022. 4.

ΠΟΥΠΙΟΣ. ΡΟΥΦΟΣ. ΤΑΜΙΑΣ. in aliis: ΑΥΛΟΣ. ΠΟΥΠΙΟΣ. ΤΑΜΙΑΣ. ΑΝΤΙΣΤΡΑ. in aliis: ΠΟΥΠΙΟΣ. ΑΝΤΙΣΤΡΑ. ΚΑΙ. ΤΑΜΙΑΣ. *in* numis Cyrenaicae.

M. Silanus in denario dicitur *quaeſtor pro conſule*, haud dubie, quod qualemcunque provinciam, proconſule ex qualicunque cauſa carentem, pro conſule rexit, donec illi M. Antonii juſſu ſucceſſum eſſet, vel quod in eam provinciam quaeſtor proconſulari poteſtate miſſus eſſet. Haec ex ſequentibus clarius patebunt.

Numi alterius loci A. Pupium *quaeſtorem pro praetore* diſertis verbis praedicant, quem quidem magiſtratum aliquanto verboſius explicare proderit, quia video, viris etiam eruditis in eo recte definiendo tenebras fuiſſe offuſas. Sane Pellerinius, cum ſimilem Pupii numum vulgaret, [a]) ignoramus, inquit, ſitne exemplum, quaeſtorem eodem tempore dictum quoque pro praetorem, et eſſet operae pretium, ſi vir quiſpiam eruditus huic argumento lucem ad funderet. Et volupe eſt, et neque difficile, viri inſignis voluntati ſatisfacere. Vt taceam, factum ſaepe, ut proconſules, vel praetores, cum e provincia diſcederent, vel in bello a caſtris longius abeſſent, provinciae vel caſtrorum regimen permitterent quaeſtori ſuo, qua adeo de cauſa vere dici poterant quaeſtores pro conſule, vel pro praetore, copioſis etiam erudimur exemplis, quaeſtores pro praetore, vel praetorio imperio ex urbe in provincias miſſos. Salluſtius: [b]) *Poſtea Piſo in citeriorem Hiſpaniam quaeſtor pro praetore miſſus eſt.* Teſte Vellejo [c]) Clodius legem tulit, ut Cato *QVAESTOR CVM IVRE PRAETORIO adjecto etiam QVAESTORE mitteretur in inſulam Cyprum.* Conſtat, P. Lentulum Spintherem V. C. 710. poſt Caeſaris caedem in Aſiam extra ordinem proquaeſtore propraetore miſſum, docente iſtud epiſtola, quam is ad ſenatum ſcripſit praefixo titulo: P. LENTVLVS. P. F. PROQVAEST. PROPR. [d]) Apud Ioſephum L. Antonius dicitur ἀντιταμιας και ἀντιςρατηγος, *proquaeſtore, propraetore.* [e]) Apud Salluſtium Marius conſul a caſtris longius profectus Sullam quaeſtorem ſuum pro praetore reliquerat. [f]) Idem comprobant copioſa marmora. En pauca: CN. CALPVRNIVS. CN. F. PISO. QVAESTOR. PROPR. EX. S. C. PROVINCIAM. HISPANIAM. CITERIOREM. OPTINVIT. [g]) L. ACILIO. L. F. Q. N. RVFO. Q. PROPR. PROVINC. SICIL. etc. [h]) In marmore Athenis reperto. Ο. ΔΗΜΟΣ. ΠΟΠΛΙΟΝ. ΚΟΡΝΗΛΙΟΝ. ΠΟΠΛΙΟΥ. ΥΙΟΝ. ΣΚΙΠΙΩΝΑ. ΤΑΜΙΑΝ. ΚΑΙ. ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΝ. ΑΡΕΤΗΣ. ΕΝΕΚΑ. [i]) Et duravit hic magiſtratus per Auguſtorum imperium. Flaviorum aetate Cn. Domitius Afer dicitur: QVAESTOR. PROPRAETORE. PROVINC. AFRIC. [k]) Marmor aliud de Geta Severi Aug. fratre: ΠΟΥΒΛΙΟΝ. ϹΕΠΤΙΜΙΟΝ. ΓΕΤΑΝ. ΤΑΜΙΑΝ. ΚΑΙ. ΑΝΤΙϹΤΡΑΤΗΓΟΝ. ΚΡΗΤΗϹ. ΚΑΙ. ΚΥΡΗΝΗϹ. κ. τ.

a) Rec. I. in praef. p. XIV. b) bell. Catil. p. m. 16. c) L. II. c. 45. d) Cicer. Famil. L. XII. ep. 15. e) Ant. L. XIV. c. X. § 17. f) Bell. Iug. p. m. 149. g) Grut. p. 383. 5. h) ibid. p. 344. 8. i) Chandler Inſcr. ant. p. 57. 36. k) Gruter p. 403. 1.

λ. a) Hi ergo quaeſtores praetorio jure in provinciam miſsi multum utique praeſtabant quaeſtoribus provinciarum ordinariis, quos etiam ſibi additos et ſubjectos habebant, ut mox de Catone vidimus, erantque tum ſupremi provinciarum rectores. Atque haec fuit cauſa, cur in nonnullis A. Pupii numis adjectas faſcibus ſecures conſpiciamus, quibus carebant faſces ordinariorum provinciae quaeſtorum, ut jam obſervavit Spanhemius. b)

Cum his quaeſtoribus pro praetore conjungendi denique ii quaeſtores, vel proquaeſtores, qui officii ſui vocabulo adjiciunt litteras P. vel PR., vetere diſsidio, quo modo ſolitariae hae literae ſint enunciandae. En tibi eorum catalogum, mixtis iterum numis commatis Romani et peregrini.

M. BARBAT. Q. P.
L. GELL. Q. P.
M. NERVA. PROQ. P.

Omnes hi tres memorantur in denariis M. Antonii, nempe conſtituti ab hoc in variis provinciis quaeſtores.

C. VIB. MARSO. PR. COS. addito: DRV*ſo* CAE*ſare* Q. PR. in aliis: NE-R*one* CAE*ſare* Q. PR. in numis Vticae, et cum capite Tiberii Aug.

Dixi variare eruditorum ſententias in explicandis decurtatis his vocabulis Q. P., legentibus aliis *Quaeſtore Provinciae*, aliis *Quaeſtore Propraetore*, aliis *Quaeſtore Publico*, etiam *Quaeſtore Praetorianorum*, quas ſententias a variis collectas enumerat Spanhemius, e quibus veriſimiliorem illam putat, quae explicat *Quaeſtor Provinciae*, ea praecipue de cauſa, quod quaeſtores provinciae ſaepe in marmoribus occurrunt. c) Verum non minus frequenter in his occurrunt quaeſtores pro praetore, ut adeo non minus hi literis Q. P. vel Q. PR. intelligi poſſe videantur. Quod ſi iſtud minus probabitur propterea, quod veriſimile non ſit, eodem tempore in eadem provincia fuiſſe proconſulem, et una quaeſtorem pro praetore, quo modo ſecundum citatos Vticae numos eodem tempore in provincia fuiſſet proconſul C. Vibius Marſus, et quaeſtores pro praetore Nero et Druſus Caeſares, poſſum opponere marmor Gruteri, in quo exaratum legimus: DEDICANTIBVS. M. HATERIO. CANDIDO. PROCOS. ET. L. CORNELIO. MARCELLO. Q. PR. PR. d) quae poſtrema verba nemo dubitabit legenda eſſe *quaeſtore pro praetore.* Atque eandem lectionem in citatis quoque M. Antonii denariis praeferendam, colligo ex numis L. Gellii, et M. Coccei Nervae. Dicemus in numis gentis Gelliae, fuiſſe hunc Gellium inter principes M. Bruti amicos; ex quo apparet, fuiſſe eum jam tum hominem gravem, et rebus gerendis idoneum. Idem ſubinde cum prodito perfide Bruto ad Antonium deſciſceret, an nactus eſſet dignum defectionis praemium, ſi vir magni in parte adverſa nominis provincialem denique quaeſturam ab Antonio abſtuliſſet, quod munus quoddam velut fuit rerum gerendarum initium, et ſic quidem, ut propterea quaeſtor praetori ſuo filii loco haberetur? At majoris eſt momenti, quod ſequitur. In annalibus Augu-

a) Grut. p. 1099. 7. b) T. II. p. 164. c) l. c. p. 161. d) p. 100. 10.

ſi ad annum V. C. 715. dicemus, hoc anno ab Antonio et Octaviano conſules in octo annos deſignatos, nimirum ut jam tum gratos ſeſe probarent iis, quorum hactenus fideli opera ad ſuam ornandam amplificandamque dignitatem experti ſunt. Hos inter fuere L. Gellius et M. Nerva, qui hoc, quo dixi anno, deſignati, revera V. C. 718. proceſſerunt, dicti nunc in numis Q. P. vel PROQ. P. Sed enim quod tam illuſtre meritum eſſe potuit quaeſtoris provinciae, quo ſibi inter praepotentes aemulos conſulatum, maximam in rep. dignitatem, poterat promereri? Ruit omnis haec difficultas, ſi ſtatuamus, legendas eas litteras *Quaeſtor Propraetore*, quem magiſtratum fuiſſe honorificum, et ſummis etiam interdum viris collatum, patet ex citatis ſupra exemplis Catonis et Lentuli, qui honoris cauſa quaeſtores cum jure praetorio hic in Aſiam, ille Cyprum miſsi ſunt.

§ V.

DE PROCVRATORIBVS.

Procurator Graecis *Διοικητης*, frequentius Επιτροπος, in uno, ſummum duobus hactenus numis repertus.

ΕΠΙ. Λ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ. ΝΑΣΩΝΟΣ. ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ. ΒΙΘΥΝΙΑ. in numo Veſpaſiani.

Similem haud dubie inſcriptionem habet numus Domitiani, ſed quam ex numo ſuo *male*, ut videtur, recitat Vaillantius, ut dixi in moneta Bithyniae in genere.

Primus Auguſtus procuratores ad rationem provincialis evexit. Dio ad annum V. C. 727: [a]) *Etiam procuratores* (*ſic enim vocamus eos, qui publicos reditus colligunt, et praeſcriptos ſibi ſumptus faciunt*) *in omnes provincias tam ſuas, quam populi, alios quidem ex equitibus, alios ex libertis mittit, niſi quod proconſules iis in locis, quibus praeſunt, tributa exigunt. Etiam mandata quaedam dat imperator his procuratoribus, et proconſulibus, et propraetoribus, ut certis legibus in provincias eant.* Strabo [b]) agens de Hiſpania, *Sunt*, inquit, *ibi et procuratores Caeſaris*, (ἐπιτροποι του Καισαρος) *qui militibus pecuniam ad vitae neceſſitatem ſuppeditant.* Ab his ergo teſtimoniis diſcimus, procuratores ex equeſtri ordine captos fuiſſe, confirmante iſtud etiam Tacito: [c]) *Iulius Agricola utrumque avum procuratorem Caeſarum habuit, quae equeſtris nobilitas eſt.* Diſcimus etiam, quid procuratoribus lege praeſcriptum fuerit, nimirum ut publicos reditus colligerent, et neceſſarias inde ex-

a) L. LIII. § 15. b) L. III. p. m. 254. c) in Agric. c. 4.

penſas caperent, quas inter erant etiam ſtipendia militum. Nonnunquam vero etiam privatas tantum imperatorum pecunias procuraſſe, colligo ex Taciti loco mox citando, quo docemur, a Tiberio procuratori Aſiae jus non fuiſſe datum, niſi in ſervitia et pecunias familiares. Munus iſtud, uti ſuapte publicum ſibi odium impoſuit, ita nonnullorum avaritia et duritie infame redditum. Enimvero conqueſtos legimus Britannos: *ſingulos ſibi olim reges fuiſſe, nunc binos imponi, e quibus legatus in ſanguinem, procurator in bona ſaeviret.* [a]) Interim varia eorum fuit poteſtas, ſive ex uſu ſingularum provinciarum, ſive ex praeſcripto ſingulorum imperantium, ut recte ſupra dixerat Dio, procuratores certis quibusdam legibus ab imperatore praeſcriptis in provincias mitti. Lucilio Capitone Aſiae procuratore a provincia accuſato adſeveravit Tiberius: *non ſe* illi *jus niſi in ſervitia et pecunias familiares dediſſe; quod ſi vim praetoris uſurpaſſet, manibusque militum uſus foret, ſpreta in eo mandata ſua.* [b]) Majoribus eos provinciae praeſidibus fuiſſe ſubjectos, Iudaeae hiſtoria docet, quae ſuos quoque habuit procuratores, ex quibus notior Pontius Pilatus apud Ioſephum, [c]) et de quo Tacitus: [d]) *Auctor nominis ejus Chriſtus, Tiberio imperitante per procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio adfectus erat.* Diviſa namque ſub Claudio Iudaeae procuratione, ſic ut Galilaeorum natio Ventidio Cumano, Samaritani Felici parerent, hisque regionem latrociniis caedibusque miſere infeſtantibus, *arſiſſet,* inquit Tacitus, qui haec refert, [e]) *bello provincia, ni Quadratus Syriae rector ſubveniſſet.* Iam enim inde ab aliquot annis, ut idem narrat, [f]) Iudaea provinciae Syriae addita fuit, ex quo Quadrati in Iudaeae procuratores jura. Temporarium nonnunquam imperium nacti ſunt, cum ſuccederent in locum praeſidis in magiſtratu mortui, quod me docuit Noriſius, [g]) citato teſtimonio ex actis martyrii S. Perpetuae: *Hilarianus procurator, qui tunc loco proconſulis Minucii Timiani defuncti jus gladii acceperat.* Tale etiam fuit imperium, extra ordinem Trebonio Africae procuratori a Galba datum, ut Clodium Macrum Africae legatum res novas molientem e medio tolleret. [h]) Ait Gordianus: [i]) *Procuratori noſtro non vice praeſidis agenti etc.* ergo aliquando procuratores vice praeſidis functi ſunt. Vide etiam conſtitutiones Decii et Valentiniani, [k]) et Caracallae. [l])

At fuere etiam regiones, quarum regimen penes unum procuratorem ſtetit. Harum nonnullas enumerat Tacitus, cum provinciarum ſtatum ſub exceſſum Neronis enarrat. *Duae Mauretaniae,* inquit, [m]) *Raetia, Noricum, Thracia, et quae aliae procuratoribus cohibentur.* Atque ad hos credo pertinere, quod ſanciri voluit Claudius teſte Tacito: [n]) *parem vim rerum haben-*

a) Tacit. in Agric. c. 15. b) Tacit. Ann. IV. 15. c) B. Iud. L. II. c. IX. § 2. d) Ann. XV. 44. e) Ann. XII. 54. f) l. c. c. 23. g) Cenot. Piſ. diſſ. II. c. 16. p. m. 405. h) Tacit. Hiſt. I. 7. i) Cod. L. III. tit. III. § 1. de procuratore Caeſaris. k) ibid. tit. 22 et 26. l) Cod. L. IX. tit. 47. § 2. m) Hiſt. I. 11. n) Ann. L. XII. 60.

dum a procuratoribus ſuis judicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet. Quod idem narravit quoque Suetonius. a) Vnde factum exiſtimo, ut non contenti procuratores eo, quod erant, nobiliores nonnunquam titulos adfectarent. Nimirum legimus apud Gruterum: PROCVRATORI. ET. PRAESIDI. ALPIVM. COTTI. b) et alibi apud eundem: PROCVR. AVGVSTOR. ET. PROLEG*ato* PROVINCIAI. RAITIAI. ET. VINDELIC. ET. VALLIS. POENIN. c) Quid quod et Epictetus apud Arrianum d) procuratorem Epiri vocet *ἀρχοντα* Epirotarum.

Ceterum in explicando vero procuratorum ſtatu multa adhuc ſunt ambigua et incerta. In cauſa eſt, quia, ut dixi, varia fuit eorum poteſtas, quae fere a principis nutu pendebat, et quia plerumque ſcriptores minus clare ſunt locuti, quo factum, ut recentiorum judicia non raro a vero longe aberrarent. Exempli cauſa: dixit Dio loco, quem ſtatim principio citavi, proconſules in iis locis, quibus praeſunt, non procuratores, tributa exigere. Ad quae verba notat Fabricius: *Proconſules hoc loco vocat praefectos provinciarum, quas non ſibi Auguſtus regendas ſumſerat, ſed populo reliquerat; illos enim omnes, etiam qui propraetore eſſent, communi proconſulum nomine venire dixit.* Sin iſtud, ergo ſibi planiſsime contradixit Dio, qui paullo ſupra mitti procuratores tam in Caeſaris quam populi provincias dixit. Verius hoc loco Dio nomine proconſulum intellexit praeſides Aſiae et Africae, qui ſoli proprie proconſules dicti ſunt, quia conſulatu functi, ut alias ſatis dixi, et quae ſententia opportune confirmatur oraculo Tiberii ſupra citati, quo is profeſſus eſt, non ſe procuratori Aſiae jus niſi in ſervitia et pecunias familiares dediſſe.

Ad L. Antonium Naſonem procuratorem ut revertar, ut unicum iſtud eſt hactenus exemplum memorati in moneta procuratoris, ita mirum, a Bithynis numo Veſpaſiani inſcribi procuratorem, quando hi inde ab Auguſto, et ſub ipſo etiam Veſpaſiano omnibus aliis numis inſcribere proconſules ſuos ſunt ſoliti. An is in locum proconſulis ſive mortui, ſive avocati interim ſucceſsit, cujus ſimile exemplum ex actis S. Perpetuae ſupra dedimus? An jam ſub Veſpaſiano aliquid in Bithyniae regimine immutatum? Quae quidem omnia ignoramus.

a) in Claud. c. 12. b) pag. 493. 6. 7. c) pag. 376. 6. d) L. III. c. 4.

§ VI.

DE PONTIFICE, SEPTEMVIRO EPVLONVM.

Ex viris privatis, neque enim hic agimus de pontificibus Auguſtis et Caeſaribus, binos reperio pontifices numis commatis peregrini inſcriptos.

BALBVS. PONT. Inſtrumenta pontificalia, in autonomo aeneo Gadium Baeticae.

De hoc pontifice Cornelio Balbo vide quae notavimus in moneta hujus urbis.

CN. ATELLIVS. PONTI. II. V. Q. in numo Iubae II. Carthagine Nova ſignato.

* * *

Semel etiam in moneta peregrina proditur VIIvir epulonum, noti apud Romanos ſacerdotii.

APR. FA. MAX. COS. PROCOS. VII. VIR. EPVLO. in numo Hadrumeti Byzacenes.

In denariis gentis Coeliae legimus quoque: L. CALDVS. VIIVIR. EPVL. In illuſtri marmore Pergameno, quod edidit Sponius, [a]) tum et Smithius, Wehlerus, Muratorius, habemus ΓΑΙΟΝ. ΑΝΤΙΟΝ. - - - ΣΕΠΤΕΜΟΥΙΡΟΥΜ. ΕΠΟΥΛΟΝΩΝ. *non habentibus Graecis verba idonea, quae ſacrum hunc magiſtratum exprimerent, perinde ac illum, qui continuo ſequitur:* ΦΡΑΤΡΕΜ. ΑΡΟΥΑΛΕΝ.

§ VII.

DE PARENTIBVS, PATRONIS.

Complures habemus numos urbium, quae viros illuſtres hoc elogio donavere.

M. AGRIPPA. MVNICIPI. PARENS. vel: MVNICI*pi* GA*ditani* PATRON*us*, vel conjunctim: PATRONVS. PARENS. MVNICIP. in numis Gadium Baeticae.

P. AVR*elius* COT*ta* PA*tronus*, in numis Emporiarum Tarraconenſis.

a) Voyage T. III. p. 140.

CN. COR. M. TVC. PATRoni, in numis Paeſti Lucaniae.

Λ. ΜΙΝΔΙΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ. ΠΑΤΡΩΝ. — ΕΠΙ. Λ. ΜΙΝΔΙΟΥ. ΠΟΛΛΙΩΝΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ΠΑΤΡωνος. — ΕΠΙ ΦΡ. ΠΑΣΙΔΙΗΝΟΥ. ΦΙΡΜΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Β. ΠΑΤΡΩΝΟΣ. ΤΗΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΝΕΙΚΟμηδιας. — ΚΑΛΥΔΙΟΥ. (forte ΚΑΔΙΟΥ.) ΡΟΥΦΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ΠΑΤΡωνος. — Μ. ΤΑΡΚΥΤΙΟΥ. ΠΡΕΙΣΚΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟ. ΠΑΤΡΩΝΟΣ. — ΕΠΙ. ΑΤΤΙΟΥ. ΛΑΚΩΝΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. ΠΑΤΡΩΝΟΣ. — Μ. ΠΛΑΝΚΙΟΥ. ΟΥΑΡΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ. Β. (ſubaudi ΠΑΤΡΩΝΟΣ.) ΤΗΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΝΙΚΟΜ. in numis Nicaeae et Nicomediae Bithyniae urbium, quos plenius deſcriptos vide in prolegomenis ad numos Bithyniae.

* * *

Patronus a Romanis dicebatur, quem ſibi quis inferior, ſuaeque conſcius infirmitatis delegerat, ut ſibi adverſus potentiorum vim praeſidio eſſet, quemque adeo *parentis* loco habere eſt ſolitus, ſic ut hujus cauſa obſervantiae parens quoque dici conſueverit. Neque ſinguli tantum privique, ſed integra etiam conlegia, corpora, communitates illuſtriorem quempiam virum, qui ſe ſuaque tueretur, ſibi patronum praefecere, cujus exempla paſsim offerunt marmora. Denique et urbes, municipia, coloniae, quin et provinciae viro cuipiam praecipuae in urbe auctoritatis ſe in clientelam dedere, qui apud ſenatum populumque R., ſi quid adverſi ingrueret, cauſam ſuam tueretur. Nemo iſtud diſertius Dionyſio Halicarnaſſenſi docuit. *Nec tantum*, inquit, a) *in ipſa urbe plebs ſub patriciorum erat patrocinio, ſed et coloniarum, et ſociarum atque amicarum civitatum, et bello ſubactarum ſuos quaeque habuit tutores ac patronos, quoscunque vellet e Romanis; et ſaepenumero ſenatus controverſias civitatum ac gentium ad earum patronos remiſit, eorumque judicia rata habuit.* Eximia ſunt aliquot apud Gruterum epigrammata, in quibus patronatus hoſpitiumque et oblatum et ſuſceptum perhibetur. Legitur in tabula aenea aevi Auguſtei: b) *Civitas Apiſia majus* (Zeugitanae Africae) *hoſpitium fecit cum C. Silio C. F. Fab. Aviola - - - eum, liberosque, poſterosque ejus ſibi, libertis, poſterisque ſuis patronum cooptarunt.* Sequitur continuo: *C. Silius C. F. Fab. Aviola - - - civitatem Apiſiam majus, liberos, poſterosque eorum ſibi, liberis, poſterisque ſuis in fidem clientelamque recepit. Egerunt Hasdrubal Iummo, Hasdrubal Hannonis Chinisdo Sufetes.* Ejusdem rationis eſt tabula aenea proxima civitatis Siagitanae Zeugitanae, et alia apud eundem, c) in qua civitates Civilitana et Hadrumetina provinciae Byzacenae Valerium Proculum provinciae ſuae praeſidem patronum cooptat. Ad provincias quod attinet, Siculi, exactis a Marcello ex inſula Poenis ſe huic poſterisque ejus in clientelam dedere, unde Marcelli a Cicerone *antiquiſſimi Siciliae patroni* dicuntur. d) Alios totarum regionum patronos collegit Noriſius. e)

a) L. II. p. 85. b) pag. 470. 1. c) pag. 362. d) in Verr. L. III. c. 18. e) Cenot. Piſ. diſſ. II. c. 7. ſub fin.

Ex adductis his exemplis diſcimus etiam, fuiſſe civitates et provincias, quae patronos ſuos non mutaverunt, delato perpetuo uni eidemque genti patrocinio.

Similem ergo clientelam teſtantur numi, quos ſupra deſcripſi. Placuit Gaditanis cooptare patronum ipſum M. Agrippam jam alias a ſimili beneficio cognitum; nam legitur apud Sponium: [a]) M. AGRIPPAE. L. F. PATRONO. RVFRANI. COLONI. Etiam patronum ſimulque parentem habent marmora. Apud Fabrettum [b]) L. Calidius Nigrinus dicitur PARENS. ET. PATRONVS. MVNICIPI. Alibi Auguſtus PARENS. COLONIAE Iaderae. [c]) Lucius Caeſar in cenotaphio Piſano PATRONVS. COLONIAE. NOSTRAE. id eſt: Piſanae fertur. In numo Paeſtano IIviri CN. COR. et M. TVC. produntur coloniae patroni, neque iſtud ſine exemplo. In marmore Gruteri: [d]) L. VOLVMNIO. L. F. POMP. IVLIANO. SEVERO. IIIIVIRQ. COL. SIGN. PATRONO. COLONIAE. SVAE. SENATVS. POPVLVSQVE. SIGNINVS. Bithyniae urbes ſuis ſe proconſulibus in clientelam tradidere. Ejus exemplum mox ſupra in Civilitanis et Hadrumetinis vidimus, et vidit Cicero multas in Sicilia C. Verris ſtatuas adſcripto patroni titulo. [e]) Numi, quos ſupra deſcripſi, a Claudio ad Veſpaſianum usque porriguntur. Vſae ſunt Graecae hae urbes vocabulo Πατρων ducto certe a Latinorum *patronus*, cum alias Graeci patronum ſignificarent vocabulis *προςατης*, *συνηγορος*, *φυλαξ*, et ſimilibus. Sedulos fuiſſe Bithynos in obſervandis patronis, docent copioſa marmora a Muratorio collecta, in quibus variae eorum urbes ΠΑΤΡΩΝΙ. ΚΑΙ. ΕΤΕΡΕΤΗΙ., incertum cui, obſequia ſua, gratumque animum profitentur. [f]) Iſtud mirum, in aliquibus ex his numis legi B. ΠΑΤΡΩΝΟΣ, id eſt: *patroni iterum* urbis, repetitum adeo patroni honorem, ut archontis, ſtrategi, aliorumque magiſtratuum, quo veriſimile ſit, urbes quotannis hunc clientelae nexum cum ſolemnitate renovaſſe, ſi forte, quod non raro factum, proconſul anno diutius in provincia duravit.

Quos ex numis citavi patronos, ante annos non multos coepere innoteſcere. Caditanos reperit Florezius, Emporitanos divinavi ego verius, quam adſerui, Paeſtanos videre Pellerinius et Magnonus; Bithyni ſe pridem in moneta oſtentavere, ſed incredibile, quam inique vocabulum ΠΑΤΡΩΝ, vel ΠΑΤΡΩΝΟΣ lectum ſit a viris artis noſtrae anteſignanis Vaillantio, Harduino, Spanhemio, aliisque, quo factum, ut numos ſimiles unanimi ſententia Patras Achaiae revocarent. Eſſe numos urbium Bithyniae, veramque lectionem talem, qualem propoſui, et intelligendos patronos, late olim expoſui, [g]) et paucis rem attigi in prolegomenis ad numos Bithyniae.

---

a) Miſc. p. 178. b) Inſcr. p. 748. num. 554. c) Maffei muſ. Veron. p. 95. d) p. 490. 5. e) in Verr. L. II. c. 63. f) p. 1073. ſeq. g) Numi vett. p. 185.

Vrbium patronos ad inſimum usque aevum duraſse, colligo ex conſtitutione Iuſtini, qua vetantur *haeretici eſſe πα*-τερες πολεων, , *parentes urbium*, addita cauſa, ne poſsent vexare Chriſtianos. a)

CAPVT II.

DE MAGISTRATV EPONYMO.

Magiſtratus ἐπωνυμοι dici ſolent ii, a quorum annuo regimine respublicae, civitates, aut quaecunque communitas annos ſignant, et faſtos ſuos inſcribunt. Hujus *naturae fuerunt Athenis* archontes, Spartae ephori, Romae conſules, unde faſti Attici, faſti conſulares in vulgus noti. Magiſtratum hunc Graeci dixere την ἐπωνυμον ἀρχην, cujus fidem faciunt monumenta non pauca. Marmor Sponii b) Dexippum vocat ΑΡΞΑΝΤΑ. ΤΗΝ. ΕΠΩΝΥΜΟΝ. ΑΡΧΗΝ. *qui geſsit magiſtratum eponymum* ſc. Athenis, quod marmor plenius et correctius vulgavit Chandlerus. c) Diſertius Philo: d) Ἀρχων Ἀθηνησι ὁ ἐπωνυμος, και των ἐννεα ἀρχοντων ἀριστος, ἀφ᾽ ȣ̔ ὁι χρονοι καταριθμȣνται. *Archon Athenis eponymus, et inter novem archontes praecipuus, a quo tempora numerantur.* Philoſtratus Apollonium ſophiſtam inter ſummos magiſtratus, qui apud Athenienſes habentur, obiviſſe etiam την ἐπωνυμον refert, nempe archontis primi. e) Cauſa analogiae Romanos quoque conſules Appianus dixit ἐπωνυμȣς. f) Και τȣδε χαριν, inquit, ἐς το ἐπειτα ἐγενοντο Συριας ςρατηγοι των τα ἐπωνυμα ἀρξαντων ἐν ἀςει. *Quapropter deinceps rectores in Syria conſtituti ſunt ex eorum numero, qui eponymum in urbe magiſtratum geſſere*, id eſt: conſulatum. Pollux novem Athenienſium archontes recenſens, ait: ἐισι δε, ὁ τȣ ἐνιαυτȣ ἐπωνυμος ἀρχων, βασιλευς, πολεμαρχος, και θεσμοθεται ἑξ. *Sunt vero, primum archon, qui anno nomen dat, deinde rex, polemarchus, denique ſex Theſmothetae.* g) De temporario apud Athenas eponymo ſacerdote vide mox infra.

Vt archontes Athenis, ſic aliis in civitatibus eponymi fuere vario nomine ac

a) Cod. L. I. tit. V. §. 12. b) Voyage T. III. part. II. p. 129. c) Inſcr. ant. p. 56.
d) *Lib.* de Abraham. *e)* Vit. Soph. L. II. c. 20. f) Syriac. c. 51. g) L. VIII. c. 9. ſegm. 85.

dignitate cum ſacra, tum profana. Refert Plato,[a]) conſtitutum inter alia fuiſſe apud Magnetas, incertum Theſſaliae, an Aſiae: ἀρχιερεα δε ἑνα κατ' ἐνιαυτον τον πρωτον κριθεντα των γενομενων ἐκεινῳ τῳ ἐνιαυτῳ των ἱερεων, και τȣνομα ἀναγραφειν τȣτȣ κατ' ἐνιαυτον, ὁπως ἀν γιγνηται μετρον ἀριθμȣ τȣ χρονȣ, ἑως ἀν ἡ πολις οικηται. *Summus vero ſacerdos annuus is eſto, qui ex creatis ejus anni ſacerdotibus primus renunciatus fuerit, ejus autem nomen per annum inſcribitor, ut ſit menſura temporis, quoad urbs habitabitur.* Inter alia, quae Timoleon ejecto Dionyſio ſapienter conſtituit, fuit etiam ſtabilitus annuus, isque honorificentiſsimus magiſtratus, (ἡ κατ' ἐνιαυτον ἐντιμοτατη ἀρχη) quem ſacerdotium (αμφιπολιαν) Iovis Olympii vocant Syracuſani. Addit Diodorus, qui hoc ſcripſit: [b]) και το λοιπον διετελεσαν ὁι Συρακȣσιοι τȣς ἐνιαυτȣς ἐπιγραφοντες τȣτοις τοις ἀρχȣσι μεχρι τωνδε των ἱςοριων γραφομενων, και της κατα την πολιτειαν ἀλλαγης. *Vnde mos apud Syracuſanos inolevit, ut magiſtratibus hiſce anni deinceps inſcriberentur, quod ad praeſens usque tempus, quo hiſtoriam hanc concinnamus, et reip. ſtatus immutatus eſt, duravit. Poſtquam enim,* proſequitur, *Romani cum Siculis civitatis ſuae jura communicarunt, ſamulorum munus* (ἡ των ἀμφιπολων ἀρχη) *antiquari coepit, cum ſupra CCC. annos floruiſſet.* De Laconum et Athenienſium eponymis haec Pauſanias: [c]) Ἐφοροι δε τα τε ἀλλα διοικȣσι τα σπȣδης μαλιςα ἀξια, και παρεχονται τον ἐπωνυμον, καθα δη και Αθηναιοις των καλȣμενων ἐννεα ἐπωνυμος ἐςιν ἑις ἀρχων. *Ephori gravioribus* (apud Spartanos) *praeſunt negotiis, atque ex his unum edunt, de cujus nomine annum ſignant, quemadmodum et apud Athenienſes ex novem ſic dictis archontibus unus eſt, a quo nominantur anni.* Apud Smyrnaeos ἐπωνυμιαν tributam fuiſſe Stephanephoris, auctor eſt Philoſtratus perhibens de Heraclide ſophiſta: [d]) και την ςεφανηφορον ἀρχην παρ' ἀυτοις ἠρξεν, ἀφ' ἡς τοις ἐνιαυτοις τιθενται Σμυρναιοι τα ὀνοματα, *et Stephanephori munus apud eos obivit, a quo annis Smyrnaei nomina imponunt.* Vide, quae de hoc Philoſtrati loco plura adnotavimus ſupra capite de *Stephanephoris.* In marmore Pergami apud Sponium [e]) dicitur A. Clodius ΤΑΝ. ΕΠΩΝΥΜΟΝ. ΑΠΟ. ΒΑΣΙΛΕΩΝ. ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΝ. ΕΚ. ΓΕΝΕΟΣ. ΔΙΑΔΕΞΑΜΕΝΟΣ. *collatam a regibus in gentem ſuam eponymam prytaniam ſuſcepiſſe.*

Vt magiſtratus quis eſſet vere eponymus, neceſſe fuit, eſſe annuum, cujus generis omnes fuiſſe vidimus, quos hactenus commemoravi. Clariſſime hanc eponymi naturam exprimit marmor Gruteri: [f]) ΓΑΙΟΣ. ΓΑΙΟΥ. ΑΧΑΡΝΕΥΣ. ΙΕΡΕΥΣ. ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ, ΘΕΩΝ. ΜΕΓΑΛΩΝ. ΔΙΟΣΚΟΡΩΝ. ΚΑΒΕΙΡΩΝ. ΕΝ. ΤΩΙ. ΕΠΙ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. ΤΟΥ. ΜΕΤΑ.ΛΥΚΙΣΚΟΝ.ΑΡΧΟΝΤΟΣ. ΕΝΙΑΥΤΩΙ. ΙΔΡΥΣΑΤΟ. *Cajus Caji F. Acharnenſis, factus ſacerdos magnorum deorum Dioſcurorum Cabirorum, eo anno poſuit, quo archon fuit Dionyſius is, qui Lyciſco ſucceſsit.* Quo in epigrammate ipſum anni vocabulum, alias conſtanter diſsimulatum, exprimitur, cumque, ut

a) de legib. L. XII. b) L. XVI. c. 70. c) L. III. c. 11. d) Vit. Soph. L. II. c. 26. §. 2. e) Miſc. p. 348. f) pag. 310. 2.

apparet, nomine Dionyſii duo fuerint diverſi per vices archontes eponymi, discriminis cauſa additur: *qui Lyciſco ſucceſsit*, ne annus, quo ſignum poſitum eſt, in incerto ſit. Eodem modo in pſephismate Athenienſium, quod eſt in muſeo Nanii, legitur: ΕΠΙ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. ΑΡΧΟΝΤΟΣ. ΤΟΥ. ΜΕΤΑ. ΠΑΡΑΜΟΝΟΝ. Vide hujus formulae exempla plura apud cl. Biagium. [a])

Athenienſes cum praeter immodicos Antigono et Demetrio decretos honores iſtud etiam vellent, ut ab illis anni ſui nominarentur, archontem quidem, qui patrio more anno nomen dabat, abrogarunt, (τον ἐπωνυμον και πατριον ἀρχοντα καταπαυσαντες) verum quia reges hi annui non fuere, neque adeo eponymi eſse poterant, *ſacerdotem Servatorum*, ἱερεα των Σωτηρων, quotannis creaverunt, eumque plebiſcitis et contractibus praeſcripſerunt. Haec Plutarchus, [b]) ſed qui idem infra refert, [c]) Athenienſes plures poſt annos averſo jam a Demetrio animo Diphilum, ejus anni Servatorum ſacerdotem ex faſtis expunxiſſe revocato iterum vetere ſuo archonte. Annuus Romanorum conſulatus, isque vere eponymus, res notior, quam ut immorer. Ad quam normam Seneca, cum feminarum ſingulis fere annis ad novas nuptias transeuntium libidinem ſugillat, maritos eponymos lepide ac ſalſe finxit, *poſtquam*, inquit, [d]) *illuſtres quaedam et nobiles feminae non conſulum numero, ſed maritorum annos ſuos computant.*

Altera lex, quae magiſtratum vere eponymum conſtituit, eſt, ut ratio ab hoc annos ſignandi ad totam aeque civitatem aut provinciam pertineat, cujus iterum generis fuere magiſtratus eponymi, quos ſupra recitavi. Fuerunt ſane communitates tam ſacrae, quam profanae cujuscunque inſtituti, corpora et collegia, quae annuos ſuos habuere magiſtratus, et quos latius eponymos dicere poſsis, ſed qui privati tantum erant uſus, neque ultra ejus communitatis fines valebant. Cum ergo legimus in marmore Sponii: [e]) ΕΠΙ. ΑΡΧΟΝΤΟΣ. ΒΕΝΤΙΔΙΟΥ. ΣΩΤΑ. ΠΥΘΑΥΛΟΥ. - - - ΚΑΙ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ. ΑΙΛΙΟΥ. ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΥ. ΚΙΘΑΡΩΔΟΥ. κ. τ. λ., nequaquam nomine archontis, nomine ſcribae intelligendi archontes et ſcribae, quales ſummnm fuiſse in multis civitatibus Graecis magiſtratum alias diximus, ſed qui in ludis, et exercitiis gymnaſticis praeſedere. Quis enim perſuadere ſibi poterit, Πυθαυλην, ſeu, *qui Pythia canit*, vel citharoedum munus in civitate publicum obiviſse? Vnicum iſtud exemplum privati magiſtratus propoſuiſse ſufficiat, cum multa alia paſsim in marmoribus proſtent.

Has leges ſi adcuratius expendiſsent viri eruditi, minus ſaepe liberales in adſerendis magiſtratibus eponymis fuiſsent. In horum numero jure habeo illuſtrem ſane, et in explicandis veterum monumentis acerrimum Belleyum, cum adſerit, apud Sardianos imperante Tiberio et Trajano proconſulem Aſiae, deinceps archontem vel ſtrategum fuiſse

a) de Decret. Athen. c. VIII. b) in Demetr. p. 893. c) p. 911. d) de benef. L. III. e) Miſc. p. 369.

eponymos.[a]) Credo, virum eruditum, ut ſic ſentiret, eo fuiſſe impulſum, quod cum compluribus aliis crediderat, particulam ΕΠΙ magiſtratuum nominibus praepoſitam certum eſse magiſtratus eponymi indicium. Quae quidem lex quam ſit fallax, neceſse eſt, nonnihil copioſius comprobare. Dubium non eſt, magiſtratui eponymo fuiſse praefixum ΕΠΙ; nam paſsim reperias apud Diodorum, alioſque, factum hoc illudve fuiſse v. g. ἐπ' ἀρχοντος Ἀθηνησι Ξανθιππȣ, *archonte Athenis Xanthippo.* At certum eſt etiam, non ſolis eponymis eam fuiſſe praefixam. Dixi ſupra, magiſtratum, qui annum nomine ſignaret, eſse debuiſse annuum. Tamen videmus praefixum ΕΠΙ etiam iis, qui annui non fuere, neque adeo eponymi eſse poterant. Obvia ſunt in numis Antiochiae Syriae: ΕΠΙ ΟΥΑΡΟΥ. — ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. etc. quae ſunt nomina legatorum Auguſti propraetore, qui eponymi eſse non poterant, quia eorum in Syria annuum imperium non fuit, quin conſtat etiam ex adſcriptis epochae annis, Varum et Silanum Syriae in III. annum praefuiſſe. In numis Hicetae Syracuſarum tyranni legitur: ΕΠΙ. ΙΚΕΤΑ. Atqui eponymus hic eſse non potuit, cum quod IX. annis imperium Syracuſis obtinuit, tum quod ejus aetate magiſtratum eponymum in hac urbe fuiſse amphipolum ſupra ex Diodoro vidimus. Saepe Aſiarchis quoque praeponitur ΕΠΙ. ut: ΕΠΙ. ΤΕΡΤΙΟΥ. ΑCΙΑΡΧΟΥ.; verum hi proprie eponymi eſse non poterant, quia eorum munus tantum fuit, praeeſse feſtis ac ludis communi provinciae Aſiae nomine agi ſoliti, neque ad eos privata civitatum negotia pertinuere, de quarum tamen magiſtratu eponymo fere tantum quaeritur. Sane quo tempore maxime in Aſia valebant Aſiarchae, Pergameni et Smyrnaei, utrique in eadem Aſia ſiti, proprios ſuos habuere eponymos, illi prytanes, hi ſtephanephoros, ut diximus. Enimvero jam Vandalio, [b]) et Cupero [c]) non ſatis veriſimile viſum, agonothetas, panegyriarchas, Aſiarchas etc. cauſa horum munerum fuiſse magiſtratus eponymos. At cum praefixum ſaepe his dignitatibus ΕΠΙ viderunt, quod illis item ſignificare magiſtratum eponymum videbatur, ſuſpicati ſunt, omiſsa in numis nomina ἀρχοντος, vel ϛρατηγȣ, quae munera eponyma tum hi ipſi agnothetae, Aſiarchae etc. una obivere. Diſertius iſtud Vandalius alio loco docet.[d]) Agens enim de numo: ЄΠΙ. CΤρατηγȣ ΔΑΜ. ΑCΙΑΡ., addit: *Quo ſatis clare indicatur, Damam iſtum ἐπωνυμον quidem fuiſse, quatenus erat* ϛρατηγος, *ſed non quatenus Aſiarcha.* Mox infra recitato numo Smyrnaeorum cum epigraphe: ΕΠ. ΠΟΛΛΙ. ΑΝΘΥπατȣ., Pollionem hunc, inquit, dum eſset Aſiae proconſul, ſimul honoris cauſa Smyrnaeorum fuiſse ϛρατηγον. Neque enim ſibi dedecori duxiſse proconſules, ſi una eſsent ſummus civitatum magiſtratus, cum et Hadrianus jam Auguſtus tamen archon Athenienſium eſse voluerit. His ergo argumentis viri eruditi eponymum ſuum ΕΠΙ conati ſunt ſtabilire. At enim ſi vera haec ſunt, neceſse etiam erit ſtatuere, omnes Syriae legatos, nullo dem-

a) B. L. Tom. XVIII. Mem. p. 152. b) diſſ. VII. c. 2. p. m. 548. c) Lettres. p. 493. d) l. c. p. m. 564.

pio, Varum, Saturninum, Silanum, Flaccum, Petronium etc. fuiſſe praeterea eponymos Antiochiae, quin et Agrippam II. regem ex Herodis progenie fuiſſe provinciarum ſuarum eponymum, quia hi omnes ſibi vocabulum ΕΠΙ praefixere, quin et anno vertente et deinceps iterum electos, quia per ſequentes etiam annos, quibus provinciam adminiſtrabant, eadem in numis formula ſunt uſi. Quod ſi etiam velimus permittere, cur his Syriae legatis, vel alibi proconſulibus, v. g. Bithyniae, ne ſemel *quidem additam* legimus dignitatem eponymam, quam honoris cauſa ſuſcepere? Fuere Auguſtus, Agrippa, Tiberius Quinquennales Coloniae Celſae Tarraconenſis, Nero et Druſus Caeſares IIviri Caeſaraauguſtae, Iuba II. et Ptolemaeus reges Mauretaniae IIviri Carthaginis Novae, atque hunc magiſtratum etiam eorum numis inſcriptum legimus. Quaeritur *item*, ſi legati hi, vel proconſules honoris cauſa civilem in urbibus magiſtratum geſſere, cur ne ſemel quidem in numis ſit mentio, fuiſſe eum iterum vel tertium *ſuſceptum*, *cum tamen de Trajano*, qui *ſummum Byzantii* magiſtratum obire non *infra* ſe putavit, praedicetur in numis: ΕΠΙ. ΤΡΑΙΑΝΟΥ. ΚΑΙ. ΤΟ. Β. vel ΤΟ. Γ. *Sub Trajano Caeſare iterum*, vel *tertium*?

Ex quo ſatis apparet, praefixum ΕΠΙ non modo magiſtratum eponymum, ſed quemcunque alium, ſive annuum, ſive quantivis temporis, item ſive publicum civitatis, ſive privatum ſynodi vel collegii ſignificare, et hercle incaſſum nos laborare, cum ex quovis magiſtratu ſic enunciato, Aſiarcha, neocoro, ſacerdote, agonotheta, prytane, quaeſtore, tum proconſulibus, propraetoribus, procuratoribus, volumus eponymos extundere. Etenim tam varii generis magiſtratus ſaepe videmus unius ejusdemque civitatis numis inſcriptos, ut jam ex *hac* ipſa cauſa incredibile videatur, eos omnes in eponymorum fuiſſe numero. Exemplo ſint magiſtratus Byzantii. Horum unus eſt v. g. ΕΠΙ. ΤΡΑΙΑΝΟΥ. ΚΑΙ. quem collatis numis aliis haud dubium eſt fuiſſe urbis archontem, et quidem magiſtratum eponymum. Alius: ΕΠΙ. ΘΕΑϹ. ΦΑΥϹΤΕΙΝΗϹ. An Fauſtinam feminam urbis archontem dabimus? Alius: ΕΠΙ. ΑΡ. ΔΙΟΝΥϹΟΥ. ΤΟ. Β. ΚΑΙ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑϹ. En tibi cum urbis archonte conjunctam feminam. Alius, quem offert decretum Byzantiorum apud Demoſthenem: [a]) *Επι ἱερομναμονος Βοσποριχω*. En hieromnemonem, magiſtratum ſacerdotem. Omnes hi, ut vides, praefigunt ΕΠΙ, an vero etiam omnes eponymi? Multo major, moleſtiorque in Smyrnae numis varietas, quam, ne longior ſim, hic non repeto. Non dubitavit Pellerinius, qui de Smyrnaeorum magiſtratu eponymo late diſſerit, [b]) adſerere, hujus civitatis eponymum fuiſſe ſtrategum, eos vero nulla auctoritate niti, qui ejus ſacerdotibus hunc honorem tribuerunt. Ergo nulla eſt Philoſtrati ſupra citati auctoritas, qui ſtephanephoros, id eſt: ſacerdotes, eponymum Smyrnae magi-

a) Orat. de coron. b) Rec. II. p. 85.

ſtratum geſsiſſe teſtatur? At vero idem Pellerinius, qui, ut dixi, ſtrategum Smyrnae eponymum ex praefixo ΕΠΙ agnoſcit, qua ratione explicabit numum Smyrnaeorum obvium: ΕΠΙ. ΤΙ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ. ΙЄΡΩΝΥΜΟΥ. et in averſa: CΤΡΑ. ΤΙ. ΚΛ. CΩCΑΝΔΡΟC.? in quo το ΕΠΙ ademptum ſtratego eponymo. tribuitur alteri non eponymo. *Accedit*, ſaepe legi in Smyrnae numis: CΤΡΑΤΗΓΟC. ΚΛΑΡΟC. vel, CΤΡΑΤΗΓΟC. ЄΡΜΟC., atque adeo ſtrategum ſine ΕΠΙ, et eponymum tamen. In ſimiles laqueos cum ſe implicatum videret, nequaquam ille quidem difficilis, quae antea faſtidiverat, coepit appetere, cum ſanciret, fuiſſe tempus, quando ſtrategi Smyrnae non fuerunt eponymi, ſed ſacerdotes, ſtephanephori, proconſules, et quivis alii. Adeo neceſſe eſt vacillare ſubſtructionem iniquo fundamento impoſitam.

Quapropter cum certi jam ſimus, particulam ΕΠΙ ad alios etiam magiſtratus non eponymos valuiſſe, indagandum reſtat, quid ea his adjecta notaverit. Ac primum quidem dubium non eſt, eam adhibitam ad indicandum non quidem annum, ſed tempus, quo quis vel provinciae, vel civitati, vel privatae etiam communitati praefuit, etſi plures illud annos complexum eſt. Cum ergo legimus in numis Syracuſarum: ΕΠΙ. ΙΚΕΤΑ., intelligendum, eos ſignatos tum, cum Hicetas eam civitatem non magiſtratus more, ſed arrepto violenter imperio rexit. Idem exiſtima de numis regis Agrippae II inſcriptis ΕΠΙ. ΒΑ. ΑΓΡΙ. Legimus apud Lucam: [a]) *Εν ετει δε πεντεκαιδεκατῳ της ἡγεμονιας* Τιβεριου Καισαρος, *ἡγεμονευοντος* Ποντιου Πιλατου *της* Ιουδαιας, *και τετραρχουντος της* Γαλιλαιας Ηρωδου, Φιλιππου *δε του ἀδελφου ἀυτου τετραρχουντος της* Ιτουραιας *και* Τραχωνιτιδος *χωρας, και* Λυσανιου *της* Αβιληνης *τετραρχουντος, ἐπ᾽ ἀρχιερεων* Αννα *και* Καϊαφα. Attuli hoc exemplum, ut appareat, non raro a ſcriptoribus tempus aliquod jam propius, jam laxius, mentione virorum variae dignitatis, nulla magiſtratus eponymi mentione, fuiſſe definitum. Iam enim primum Tibeberius Caeſar eponymus non fuit, neque Pontius Pilatus, qui pluribus annis Iudaeam procuravit, neque aut Herodes Galilaeae tetrarcha, aut frater ejus Philippus tetrarcha Ituraeae et Trachonitidis, aut Lyſanias tetrarcha Abilenes. Neque vero etiam eponymi fuere ſummi pontifices Annas et Caiphas, etſi ΕΠΙ illis praeponatur; non enim uterque fuit *ejusdem anni pontifex*, neque ſummi Iudaeorum pontifices annui, cum et ipſe hic Caiphas ſaltem decennio pontificatum geſserit, de quo vide Tillemontium. [b]) Eodem modo cum proconſulum, propraetorum, pro curatorum nomina monetae urbium inſcribuntur, aliud iſtud non ſignificat, quam numos hos ſignatos fuiſſe tum, cum hi provinciae praeeſſent, ac plerumque iſtud non alia de cauſa factum videtur, quam cauſa officioſae in praefectos ſuos obſervantiae, quam ut impenſius demonſtrarent Bithyni, proconſules ſuos in numis ſaepe patronos dixerunt. Et ſatisfacere aeque officio ſuo viſi ſibi ſunt Graeci, ſive illud ΕΠΙ *adderent*, ſive diſſimularent. In multis ſane procon-

---

a) c. 3. v. 1. b) Hiſt. T. I. p. 744.

ſui legitur in recto, ut: Γ. ΚΑΔΙΟΣ. ΡΟΥΦΟΣ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ., in aliis in gignendi caſu, ut: ΑΝΘΥ. ΦΡΟΝΤΕΙΝΟΥ., in aliis in dandi caſu, et formula quadam votiva, ut: ΑΝΘΥ. ΕΠΡΙΩ. ΜΑΡΚΕΛΛΩ. Ceterum non negavero, factum aliquoties, ut proconſulatus quodammodo eponymus eſſet. Smithius [a]) Peyſſonnelius [b]) et Muratorius [c]) exhibent marmor, quo praecone Fabius Zoſimus monumentum ſibi et uxori fecit. Additur in fine: *ταυτης ἐπιγραφης ἐπεγραφη ἁπλα δυω, ὧν το ἑτερον ἐτεθη ἐις το ἀρχειον ἐν τῃ λαμπροτατῃ Θυατειρηνων πολει* ΑΝΘΥΠΑΤΩ ΚΑΤΙΛΛΙΩ ΣΕΒΗΡΩ ΜΗΝΟΣ ΑΥΔΙΝΑΙΟΥ ΤΡΙΣ ΚΑΙ ΔΕΚΑΤΗ ΥΠΟ ΜΕΝΟΦΙΛΟΝ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΝ. *Hujus inſcriptionis confecta ſunt exemplaria duo, quorum alterum inlatum eſt in tabularium, quod eſt in ſplendidiſsima Thyatirenorum civitate, proconſule Catillio Severo menſis Audinaei die XIII. ſub Menophilo Iuliani F. miniſtro publico.* In alio ſimili apud Peyſſonnel: [d]) *της ἐπιγραφης ἀντιγραφον ἐτεθη ἐις το ἀρχειον* ΑΝΘΥΠΑΤΩ ΓΕΝΤΙΑΝΩ ΛΟΛΛΙΑΝΩ - - - ΑΠΕΛΛΑΙΟΥ - - - ΥΠΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΚΑΙ ΚΟΝ - - - *Hujus inſcriptionis exemplar inlatum eſt in tabularium proconſule Gentiano Lolliano - - - menſis Apellaei - - - ſub Alexandro et Con - - -* Verum ſatis apparet, laxam fuiſſe hanc eponymiam, et quae ad cauſam privatam ſufficere poterat, cum, ut diximus, proconſulatum in provinciis regimen annum ſaepe exceſſerit.

Deinde poterat vocabulum ΕΠΙ a magiſtratibus non eponymis adhiberi ad cauſas, quae ab eorum jurisdictione pendebant. Conſtat enim, in civitatibus praeter ſummum magiſtratum, v. g. archontem, fuiſſe minores alios, ut ſtrategos, quales fuere Athenis, ſummum pontificem, vel regem ſacrorum, quaeſtorem, ſcribam, gymnaſiarcham etc. vel qui ſacris totius provinciae praeerant, ut Aſiae, Ioniae, Bithyniae, Galatiae etc. Hi ergo edicta in his, quae ad ſe pertinuere, proponere poterant, quae vim legis haberent, qualia et Romae fuerunt non conſulum modo, ſed et praetorum, aedilium, tribunorum plebis, et tum ſua quoque praefigere nomina. Quare etiam, cum legimus in numis: ΕΠΙ. ΤΕΡΤΙΟΥ. ΑΣΙΑΡΧΟΥ, iſtud ſignificabit, monetam hanc ſignatam fuiſſe curante Tertio ad faciendos ſumptus, quos pro Aſiarchae munere in feſtorum ludorumque procurationem fieri oportuit. Vide, quae ad hoc argumentum faciunt, nonnulla alia ſupra capite de archontibus etc. Atque propterea neque obſto etiam, ſi quis varios hos magiſtratus velit dicere eponymos, ſed jurisdictionis tantum ſuae, quod jam etiam Vandalium, etſi in transcurſu, video attigiſſe, cum ait: [e]) *licet minime dubitem, in faſtis communium Aſiae ludorum Aſiarchas, ut eatenus ἐπωνυμυς, fuiſſe ſignatos.* At enim mihi initio propoſitum fuit agere de eponymis totius civitatis, quales fuere Athenis archon, Romae conſules, Carthagine ſuffetes.

Ex his manifeſtum eſt, quam ſit dif-

a) Notit. 7. eccles. p. 18. b) Vogage pag. 278.* c) pag. 2052. 1. d) pag. 282.
e) Diſs. VII. c. 2. p. m. 564.

ficile veros civitatum eponymos ſive ex numis, ſive marmoribus eruere. Sed neque ſcriptores huc multum conferunt, qui raro de his tam evidenter ſunt locuti, quam de Syracuſanis loco ſupra laudato Diodorus. Paullatim urbes Graecae annos Romanorum more conſulibus definire coeperunt, docentibus iſtud marmoribus. Aliae aera ſua uſae ſunt. Atque hunc morem tempora ſive eponymis, ſive aerae annis notandi Iuſtiniano adhuc imperante in nonnullis urbibus obtinuiſſe, docet novella XLVII., qua permiſſum quidem adſcribere actis publicis το της πόλεως πασι τροποις ἐτος, *annum, quocunque is modo ab urbibus notari conſuevit*, ſed imperatum praeterea, ut adderent annum imperantis, conſules, indictionem, menſem et diem.

CAPVT III.

DE VRBIBVS

AVTONOMIS, LIBERIS, ET IMMVNIBVS.

En tibi urbium his titulis inſignium catalogum:

Vrbes Autonomae.

Abila Leucas Decapoleos, A.
Aegae Ciliciae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Anazarbus Ciliciae, ΑΥΤΟΝΟΜΟϹ.
Antiochia Syriae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Apamea Syriae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Arethuſa Syriae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Capitolias Coeleſyriae, A. vel ΑΥ.
Corycus Ciliciae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Diocaeſarea Galilaeae, ΑΥΤΟ.
Dora Phoeniciae, ΑΥΤ.
Gadara Decapoleos, A. —
Halicarnaſſus Cariae, ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ. ex numo dubio.
Laodicea Syriae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Moca Arabiae, ΑΥΤΟ.
Mopſus Ciliciae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Samoſata Commagenes, ΑΥΤΟΝ.
Sebaſte Ciliciae, ΑΥΤΟΝ.
Seleucia Syriae, ΑΥ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Termeſſus Piſidiae, ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ.
Tripolis Phoeniciae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.
Tyana Cappadociae, ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ.

Vrbes Liberae.

Amiſus Ponti, ЄΛЄΥΘЄΡΑC.

Cherſonneſus Taurica, ΕΛΕΥΘΕ-ΡΑΣ.

Hippo Zeugitanae, LIBERA.

Rhodus inſula, ΕΛΕΥΘ.

Sebaſte Ciliciae, ЄΛЄΥΘЄΡΑ.

Seleucia Ciliciae, ЄΛЄΥΘЄΡΑC.

Tarſus Ciliciae, ЄΛЄΥΘ.

Theſſalonica Macedoniae, ΘЄCCA-ΛΟΝΙΚЄΩΝ. ЄΛЄΥΘЄΡΙΑC.

Vrbes immunes.

Alabanda Cariae, ΑΤЄΛЄΙΑC. Α-ΛΑΒΑΝΔЄΩΝ.

* * *

Ἀυτονομος urbs populusve eſt, qui ſui juris, legibus apud ſe natis, aut ſponte receptis, non a tyranno, aut externo quodam imperio per vim latis utitur. Caruit lingua Latina vocabulo, quod ἀυτονομȣ potentiam exprimeret. Ergo circumſcriptione opus fuit, dictumque paſsim *legibus*, *judiciis ſuis uti*, aut ſimiliter, quam ut evaderet, non eſt veritus Tullius ipſe peregrinum ἀυτονομιας nomen arceſſere. Sic ſcribens ad Atticum [a]) *Graeci*, inquit, *tamen ſe ἀυτονομιαν adeptos putant.* Paullo infra [b]) alter exſtat inſignis locus, qui praeterea ἀυτονομιας naturam explicat: omnes civitates *ſuis legibus et judiciis uſae, ἀυτονομιαν adeptae revixerunt.*

Ἐλευθερα urbs populusve fuit Graecis, quod Latinis urbs populusve *liber.* Ἐλευθερια, *libertati*, opponitur δȣλεια, *ſervitus.* Livius: [c]) *ut omnibus gentibus appareret, arma P. R. non* liberis ſervitutem, *ſed contra* ſervientibus libertatem *adſerre.* Auguſtus teſte Dione [d]) Cyzicenos, Tyrios, Sidonios antea liberos, ſed variorum criminum reos in ſervitutem redegit, (ἐδȣλωσατο.) At habuit haec urbium libertas ſuos gradus. Dictae fuerunt liberae, quando, ut eſt apud Xenophontem, [e]) hominum neminem pro domino, ſed ſolos deos adoravere. Sed fuere etiam dictae liberae, acciſa jam, multumque imminuta libertate. Apud Livium [f]) Macedonibus et Illyriis poſt victos eorum reges Perſea et Gentium magnificis verbis libertatem Romani impertivere, etſi dimidium tributi pendere juberentur. Quin adeo dictae etiam liberae, cum praeter libertatis nomen et umbram nihil relictum eſſet, quando, ut uno exemplo utar, ipſos etiam reges intra imperii R. fines conſtitutos, ſpecie liberos certe ſuique juris, non dubitavit Tacitus *inſervientium* nomine dedecorare. [g])

Quod ad utriusque vocabuli uſum attinet, certum eſt, conſultis Herodoto, Thucydide, Xenophonte, aliisque omnibus, fuiſſe eum promiſcuum, et nullo utrumque diſcrimine adhiberi ſolitum, ut adeo, cum urbem quampiam ſive ἀυτονομον ſive ἐλευθεραν dicerent, ſignificarent ſemper urbem ſui plene juris, nulliusque imperio obedientem. At enim fueritne eadem adhuc utriusque vocabuli ſignificatio ea aetate, qua Romani rerum potiebantur, et qua conſtat non paucas alias verborum ſignifi-

a) L. VI. ep. 1. b) ibid. ep. 2. c) L. XLV. 18. d) L. LIV. § 7. e) de exped. Cyri L. III. f) l. c. g) Hiſt. II. c. 81.

cationes immutatas, et aliorſum derivatas, haud perinde certum. Ratio dubitandi eſt, quia videmus non raro tam in numis marmoribusque, quam apud ſcriptores veteres, civitates alias ſeorſim dici αυτονομȣς, *legibus ſuis viventes*, alias ἐλευθερας, *liberas*, et quod amplius eſt, utrumque iſtud elogium uni eidemque civitati in eodem monumento, vel ab eodem ſcriptore tribui; ex quo ſequitur, diverſum fuiſſe utriusque valorem, niſi velimus utrumque otioſe conjunctum exiſtimare. Sic Sebaſte, inſula Ciliciae adjacens, dicitur in numis ΑΥΤΟΝομος ЄΛЄΥΘЄΡΑ. Mopſus Ciliciae in noto marmore Gruteriano ΕΛΕΥΘΕΡΑ - - - ΚΑΙ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ. Eodem modo paſsim apud auctores, permiſſam populis victis ἐλευθεριαν και αυτονομιαν, et obvium apud ſcriptores Latinos: *in libertate eſſent, ac legibus ſuis uterentur*, et ſimilia.

Si ergo, quod ſequi inde videtur, diſtincta fuit utriusque ratio, quaeritur, quid utroque nomine intellectum veteribus. Variae, ut in re incerta, vulgatae ſententiae. Spanhemius in ſuo de praeſtantia numorum opere [a]) et ſubinde multo diſertius in praeclaro ſuo libro, qui *Orbis Romanus* inſcribitur, (Exercitat. II. inde a cap. IX. usque ad XVI.) nullum fere inter utrumque diſcrimen agnoſcit. Ejus mentem ex binis Orbis R. locis plane intelliges. *Liberae*, inquit [b]) *gentes a Romanis dictae, quae vel bello victae, vel eorum opera alienae dominationis, qui antea ſubjacebant, jugo exemptae, aut ob aliquod earum meritum in P. R. vel ob cognationem, ſicut Ilienſes, ſuarum legum, patrii magiſtratus, regionis etiam ſive agrorum libertatem a Romanis conſequebantur, quae ſingula tribus hiſce vocibus complectuntur Graeci auctores:* νομȣς, πολιτειαν, vel πολιτευμα, *et* χωραν. Et infra: [c]) *Erat enim haec autonomia vel praecipua pars libertatis earum urbium, quae ceteroquin erant in Romanorum fide, in eo quippe ſita, ut eaedem ſuis legibus uterentur, proprios crearent magiſtratus, a quibus nempe jus iis, non a Romanis rectoribus diceretur, agrosque ſuos praeterea vel oppida, quae erant in eorum ditione, retinerent, a Romanorum vero praeſidiis eſſent vulgo immunes etc.* Cum Spanhemio fere conſentit Abbas Guaſco [d]). Secundum Vaillantium [e]) autonomis urbibus legibus ſuis uti permiſſum erat, ſed erant vectigales; at ἐλευθεραι dicebantur, quae nullum omnino vectigal penderent. Contra Scipio Maffejus cenſuit, [f]) autonomas urbes eſſe, quae legibus ſuis uterentur, at liberas, quae a praeſidis R. jurisdictione eſſent immunes. Poſtremus eruditus Belleyus refutatis omnibus *his* ſententiis ſuam propinat, cujus ſumma eſt: [g]) Conſtat, urbes non paucas praeter αυτονομιαν, ſeu jus legibus ſuis vivendi, adeptas etiam ἀτελειαν, ſeu immunitatem a tributis et vectigalibus. Exiſtimat igitur, hanc autonomiam una cum dicta immunitate conſtituiſſe illud, quod Graeci ἐλευθεριαν dixere; quae quidem privilegio verum conficitur diſcri-

a) Tom. I. p. 674. b) p. m. 205. c) pag. 219. d) Saggi Cort. T. V. diſſert. IV. e) Num. Graec. p. 214. f) Veron. illuſtr. L. III. p. 46. g) Mem. B. L. T. XXXVII. p. 419.

men inter urbes tantum ἀυτονομ‌ȣς et ἐλευθερȣς; hae enim poſteriores ſuper jus ἀυτονομιας gaviſae ſunt etiam immunitate a tributis. Vnde ſequitur, omnes urbes ἐλευθερας fuiſſe etiam ἀυτονομȣς, at non viciſsim; nam ἐλευθερια continebat omnia ἀυτονομιας jura, videlicet jus ſuis ſe legibus gubernandi, et ſuos magiſtratus judicesque eligendi, et inſuper eam, quam dixi, immunitatem. Quod quidem, inquit, diſcrimen minus ex ſcriptoribus Latinis elucet; nam cum hi certis vocabulis deſtituerentur, quibus ἀυτονομιαν et ἐλευθεριαν deſignarent, et ad utrumque deſignandum vocabulo *libertas* uterentur, neceſſe fuit, non raro ambigui ſenſus orationem enaſci. Sententias ſingulas paucis expendamus.

Dilato interim Spanhemii judicio, id quod ſanxit Vaillantius, admitti nequit. Copioſis enim veterum teſtimoniis probari poteſt, urbem, quae fuit ἐλευθερα, non continuo fuiſſe immunem a pendendis vectigalibus. Diſertis enim verbis inter utrumque diſtinxere veteres. Secundum Appianum [a]) Antonius IIIvir Λυκιȣς μεν ἀτελεις φορων ἀφιεις, *Lycios immunitate a tributis donavit*, et mox infra: Λαοδικεας δε και Ταρσεας ἐλευθερȣς ἠφιει και ἀτελεις φορων, *Laodicenſes vero et Tarſenſes libertate et immunitate donavit.* Teſte Livio [b]) juſsit populus R. *Illyrios eſſe liberos*, additque continuo, *non ſolum liberos, ſed etiam immunes fore Iſſenſes et Taulantios etc.* [illegible] quidem teſtimonio nihil poteſt eſſe evidentius. Oracula alia idem comprobantia infra proferentur. Neque ſecundum omnes cauſas valere poteſt opinio Maffei, urbes liberas a praeſidis R. jurisditione fuiſſe eximias adſerentis. Maximum hujus ſententiae patronis momentum poſitum eſt in verbis Strabonis agentis de Maſsilienſibus Galliae, quibus, inquit, [c]) Romani την ἀυτονομιαν ἐφυλαξαν, ἡν ἐξαρχης ἐιχεν ἡ πολις, ὡςε μη ὑπακȣειν των ἐις την ὑπαρχιαν πεμπομενων ςρατηγων, *autonomiam conſervavere, qua olim gaviſa eſt urbs, ut neque morem gerere teneantur miſſis in provinciam rectoribus.* At vero idem hoc teſtimonium propterea favere non poteſt Maffejo, quod cauſa ἀυτονομιας, non, quod probandum ſuſceperat, cauſa ἐλευθεριας Maſsilienſes a praeſidum imperio exemptos diſerte dixit Strabo. Majus in Ciceronis oraculo pondus, qui, dum in Piſonem Macedoniae procos. invehitur, inter alia ejus per vim facta commemorat etiam: *omitto jurisdictionem in libera civitate* (Byzantio) *contra leges ſenatusque conſulta.* [d]) At vero ſi in liberam civitatem nullum fuit proconſuli jus, quo pacto licuit Plinio Trajani legato eorundem Byzantiorum nimios ſumptus auctoritate ſua compeſcere, ut docuit ipſe data ad Trajanum epiſtola, [e]) et adprobante iſtud Trajano optimo? Quod ſi cui non adrideret hoc Byzantiorum exemplum, quia, etſi adhuc a Plinio ſeniore liberae fuiſſe conditionis dicuntur, ſub Veſpaſiano feruntur amiſiſſe libertatem, ut dixi in eorum numis, paſsim tamen legas in

a) bell. civ. L. V. c. 7. b) L. XLV. c. 27. c) L. IV. p. m. 274. d) de prov. conſ. § 3. e) L. X. ep. 52.

ejusdem Plinii epiſtolis, quam etiam minima in aliis liberis civitatibus aequiſſimus cetera hic vir ad ſe pertinere exiſtimaverit. Non auſi ſunt Amiſeni, liberi certe et foederati, ſine auctoritate proconſulis, conſtituere apud ſe eranos, ſeu collationem pecuniae ad ſuſtinendam tenuiorum inopiam. a)

Sequitur ſententia Belleyi, quam ſane facile eſt contrariis argumentis penitus evertere. Ait: ἐλευθεριαν urbibus conceſſam bina privilegia complexam, ἀυτονομιαν, ſeu jus legibus ſuis vivendi, et ἀτελειαν, ſeu immunitatem a tributis, atque in hoc niti diſcrimen inter urbes tantum ἀυτονομȣς et ἐλευθερας. Antequam iſtud impugno, inquirendum puto, fueritne Latinis vocabulo *Libertatis* idem intellectum, quod Graecis vocabulo Ἐλευθεριας, quod, ut dixi, in cauſae ſuae patrocinium negat Belleyus. Eundem utriusque fuiſſe valorem, multis poteſt exemplis demonſtrari. Secundum Polybium b) *Senatus R. et T. Quinctius imperator Philippo rege et Macedonibus devictis* ἀφιασιν ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ, ἀφρȣρητȣς, ἀφορολογητȣς, νομοις χρωμενȣς τοις πατριοις Κορινθιȣς, Φωκεας etc. *permittunt LIBEROS, ſine praeſidio, immunes, patriis eſſe legibus Corinthios, Phocenſes etc.* Iisdem verbis rem narrat Plutarchus. c) Livius, qui ut alias, ſic et hoc loco Polybium Latine reddidit, his verbis idem S. C. refert: d) *Senatus R. et T. Quinctius imperator Philippo rege Macedonibusque devictis, LIBEROS, immunes, ſuis legibus eſſe jubent Corinthios, Phocenſes etc.* Quis facile negaverit, Livium in reddenda ſenatus conſulti formula, quo in genere reddendo omnes ſolent verborum apices magna cautione expendi, dum vocabulum ἐλευθερȣς reddit *liberos*, uſum fuiſſe vocabulo maxime proprio, et idem plane ſignificante? Alibi idem Livius victo captoque Perſeo narrat adlatum Roma decretum, *quo omnium LIBEROS eſſe placebat Macedonas.* e) Idem narrans Plutarchus ait: *Μακεδοσι μεν ἀπεδωκε την χωραν και τας πολεις* ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ *ὀικειν και ἀυτονομȣς, Macedonibus permiſit regionem et urbes LIBERAS legibusque ſuis utentes.* f) In numis Amiſi Ponti legitur. AMICOY. ЄΛЄΥΘЄΡΑC. et appoſite ad Graecum hoc elogium Plinius in laudata ſupra epiſtola: *Amiſenorum civitas LIBERA.*

Conſtituto igitur, Latinis idem fuiſſe *liberum*, quod Graecis ἐλευθερον, inquirendum jam, utrum libertas civitatibus data, ſive ἐλευθερια, complexa ſit etiam immunitatem a tributis, ſive ἀτελειαν. Contrarium plane docent auctores cum Graeci tum Latini. En aliquot exempla: Ioſephus loquens de incolis tractus cujusdam Bataneae: *παρ' ὡν*, inquit, *Ῥωμαιοι δεξαμενοι την ἀρχην, τȣ μεν* ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ *και ἀυτοι τηρȣσι την ἀξιωσιν, ἐπιβολαις δε των φορων ἐις το παμπαν ἐπιεσαν ἀυτȣς, a quibus* (utroque Agrippa) *Romani cum accepiſſent principatum, LIBERTATIS dignitatem etiam illis conſervarunt, ſed auctis continue tributis in univerſum eos oppreſſerunt.* g) Si oppreſsi tributis, quomodo in Belleyi ſententia conſervata τȣ ἐλευθερȣ dignitas? Appianus, quo loco narrat varia

a) L. X. ep. 93. b) exc. leg. IX. c) in T. Quinct. p. m. 374. d) L. XXXIII. c. 32. e) L. XLV. c. 18. f) in Aemil. Paullo p. m. 270. g) Ant. L. XVII. c. 2. § 2.

civitatibus Graecis a M. Antonio conceſſa beneficia, Λυκιοις μεν, ait, ατελεις φορων αφιεις, *Lyciis immunitatem a tributis conceſſit*, et mox infra: Λαοδικεας δε και Ταρσεας ελευθερους ηφιει και ατελεις φορων, *Loodicenſes vero et Tarſenſes liberos eſſe juſſit et immunes.* a) Quid neceſſe fuerat addere immunitatem, ſi haec jam in libertate incluſa fuit? Eodem exemplo Livius enarrans, quae finito bello Gentii Illyriis evenere, *ſenatum*, inquit, *populumque R. Illyrios eſſe liberos jubere, praeſidia ex omnibus oppidis, arcibus, et caſtellis ſeſe deducturum. NON SOLVM LIBEROS, SED ETIAM IMMVNES fore Iſſenſes et Taulantios etc.* b) Eſt hic locus claſsicus; manifeſte enim diſtinguit inter *liberum* et *immune*, cumque Illyrios minore beneficio *liberos* tantum appellatos dixiſſet, addit, Iſſenſibus largiore beneficio praeter libertatem acceſsiſſe etiam immunitatem, nimirum quod, ut continuo ſubjicit, incolumi Gentio ad Romanos defeciſſent. Ergo immunitas ſub libertate comprehenſa non fuit, neque adeo, qui liber, ελευθερος, etiam immunis, ατελης fuit. Victo Philippo juſſere Romani, Corinthios, Phocenſes, etc. eſſe ελευθερους, αφορολογητους, *liberos, immunes.* Teſtimonia integra tam Graeca, quam Latina paullo ſupra recitavi. At non ſic actum cum Macedonibus victo Perſeo; nam hi ſecundum adducta mox Livii et Plutarchi oracula tantum promulgati fuere ελευθεροι, non vero etiam ατελεις, quia, ut fine ejusdem capitis refert Livius, juſsi fuere, *dimidium tributi, quam quod regibus ferre ſoliti erant, populo R. pendere*, cum quo conſpirat etiam Plutarchus loco, quem indicavimus. Nolo cumulare infinita alia exempla permiſſae ελευθεριας una cum ατελεια, cum jam ab allatis exemplis ſatis ſuperque eluceat, hanc ſub illa non fuiſſe intellectam, et utrumque privilegium valoris multum diverſi exſtitiſſe, et quod ſuapte ſequitur, dictatum a Belleyo diſcrimen αυτονομιαν inter et ελευθεριαν locum habere nequit.

At quid tandem inter utrumque hunc titulum intereſt? Credo, verum utriusque diſcrimen ne ipſis quidem veteribus ſatis fuiſſe exploratum, aut ſi fuit, ſic utriusque confuſos fuiſſe fines, ut ſatis dignoſci ac definiri non poſſent. Quo factum, ut ne ipſe quidem magnus Spanhemius exitum ex hoc labyrintho reperiret, et paſsim αυτονομιαν cum ελευθερια confunderet. Atqui erat is vir, qui propter incredibilem eruditionem, et quod juri publico R. liberalem operam impenderat, prae multis aliis fuit idoneus, qui verum reperiret, ſiquidem reperiri poſſet. Monui principio, jam a vetuſtiſsimis Graecis utrumque vocabulum promiſcue fuiſſe adhibitum, atque etiam ſequioris aevi Graecis perinde habitum, hoc, illove modo permiſſa ſibi jura enunciarent. Quin reperio, Graecas civitates, quas certa fide conſtat, fuiſſe ελευθερας, non raro in monumentis publicis αυτονομους ſeſe tantum appellaſſe. Teſte Plinio ſeniore liberae fuerunt Antiochia Syriae, Aegae et Mopſus Ciliciae, et tamen

a) de bell. civ. L. V. c. 7. b) L. XLV. c. 26.

in numis αὐτονομους ſe tantum profitentur. Termeſſenſes Piſidiae, qui in celebri tabula aenea, quae exſtat apud Muratorium, a) ex populi R. ſententia dicuntur *liberi*, *amicei*, *ſocieique populei Romani, eique legibus ſueis ita utunto etc.* ii inquam Termeſſenſes ſolo ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ titulo in moneta ſua contenti ſunt. Quin et ipſe Cicero, qui, quod quaeſtor in Sicilia fuit, et provinciam Ciliciam partemque Phrygiae proconſule adminiſtravit, omnes juris apices noſſe debuit, parem utrique privilegio efficaciam non obſcure tribuit. Inter alia enim, quae de ſua provinciae adminiſtratione ad Atticum perſcripſerat, refert etiam: b) *multaque ſecutus ſum Scaevolae, in iis illud, in quo ſibi* libertatem *cenſent Graeci datam, ut Graeci inter ſe diſceptent ſuis legibus.* Idem paullo infra: *Graeci vero exultant, quod peregrinis judicibus* (id eſt: propriis ſuis) *utuntur. Nugatoribus quidem inquies. Quid refert? tamen αὐτονομιαν adeptos putant.* Idem alibi: c) *Ita multae* (civitates) *omni aere alieno liberatae, multae valde levatae ſunt, omnes ſuis legibus et judiciis uſae, αὐτονομιαν adeptae revixerunt.* Ergo quam efficaciam vir conſularis priore loco largitur libertati, eandem in binis ſequentibus tribuit autonomiae. Enimvero facile credo eſt divinare, cur tam vaga et fluctuantia fuerint utriusque beneficii jura. Nimirum jactata haec Graecarum urbium ſive autonomia ſive libertas umbratilis potius fuit et ſcenica, quam res veri ſolidique emolumenti, aut honoris. Neque enim valuit, quod *lege Caeſaris juſtiſſima atque optima* caput fuiſſe teſtatur Cicero, d) *ut populi liberi PLANE et VERE eſſent liberi*, verum ita cum iis actum plerumque reperimus, ut non multum abeſſent a ſervitute. Verba Ciceronis in locis mox adductis, cum ait: *in quo ſibi libertatem* cenſent *Graeci datam*, et cum Graecos judices *nugatores* appellat, ſatis manifeſtant, non modo nihil ſolidum his privilegiis quaeſitum, ſed et plane ridendos ſeſe Graecos iis tam ambitioſe aucupandis praebuiſſe, atque etiam hac in cauſa inſanum eorum ingenium, quod jam titulorum faſtu et veteris laudis quadam imagine fere ſolum paſcebatur, compertum. Sane cum Plinii ad Trajanum literas, hujusque reſcripta percurrimus, mirabimur, populos potuiſſe dici aut αὐτονομους aut ἐλευθερους, qui in levibus etiam cauſis nihil auſi ſunt inconſulto proconſule ſive ſuſcipere, ſive innovare. *Atque hac conditione fuerunt* gentes liberae imperante Trajano, impoſito provinciae Plinio, quorum utrique, generis humani amantiſsimo, propoſitum ſemper fuit, populis *jura*, ſi qua habuere, *integra atque illaeſa* praeſtare. Nemini jam in mentem venit inquirere, quid interfuerit inter dictatorem, conſulem, proconſulem, quod horum varia poteſtas certa fuit, et certis legibus ſtabilita; ergo cum in reperiundo αὐτονομιας et ἐλευθεριας diſcrimine tanto laboremus opere, neceſſe eſt conſiteri, utriusque jura nullis certis fuiſſe finibus definita. Neque alia cauſa eſt, cur in aliis quoque explicandis juribus tantopere diſsiderent eruditi, et

a) pag. 582. b) L. VI. ep. 1. c) ad Attic. L. VI. ep. 2. d) in Piſon c. 16.

necdum ſatis explicatam habeamus rationem in deſiniendo, quae fuerint jura μητροπολεων, vel urbium πρωτων, vel ναυαρχιδων etc. atque ut ad Romana deflectamus, quibus fuerint finibus circumſcripta jura coloniarum, municipiorum, aut urbium, quae Latio donatae fuere.

Ceterum dubitari non poteſt, cum urbes ſeſe in monumentis publicis αυτονομȣς jactant, hoc nomine non intelligi αυτονομιαν illam ſimplicem ac plane ordinariam, quam promiſcue urbibus omnibus, ſimul atque in Romanorum ditionem tranſivere, fuiſſe permiſſam, vel ipſi numi affatim docent. Paſsim enim in moneta urbium infimi ſubſellii, et quae propter fortunae tenuitatem adſpirare ad honores non potuiſſent, legimus perſcripta nomina magiſtratus domeſtici, archontum, ſtrategorum, ſcribarum, a quibus privatim regebantur, et a quibus anno quoque, tanquam a magiſtratu eponymo nomen dabatur, quibus ex marmoribus adde cosmos, et protocosmos notum urbium Creticarum magiſtratum. Huc pertinent communia civitatum concilia, ΒΟΥΛΗ, ΔΗΜΟϹ, ΓΕΡΟΥϹΙΑ, obvia in numis provinciae Aſiae, ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ in numis Tarſi et Anazarbi Ciliciae, in quibus actae cauſae, quae ad ſe unas pertinuere. Nemo non videt, hujus generis non fuiſſe αυτονομιαν illam, quam in monumeutis publicis numis ſuperbe jactabant urbes, et quam, quod ſaltem de Antiochia Syriae conſtat, magna pecuniae vi a Romanis redemere. Atqui de hac altera et illuſtriore autonomia quaeritur, quid contulerit in urbes, quae illa donatae fuere, et quibus cauſis differat ab ἐλευθερια. Vtut erit, ſive res diſtinctae fuerunt utrumque beneficium, ſive eaedem diverſo nomine, aut certe multum adfines, de quo, ut hactenus copioſe dixi, difficile eſt arbitrari, dubitari nequit, certa quaedam civitatibus liberis permiſſa fuiſſe jura, quibus caruere urbes ſubjectae. Vt enim omittam uſitatam orbis R. diviſionem in provincias, regna, liberas civitates, aut ſecundum Graecos, in populos foederatos, amicos, ſocios, et in ſubjectos, de quo vide Spanhemium, a) ex quo ſane liquet, diſtinctum fuiſſe urbium liberarum ſtatum, non deſunt exempla, quae nos jurium conceſſorum partem edoceant. Iam ſupra adduxi teſtimonium, quo Piſoni exprobrat Cicero: b) *Omitto jurisdictionem in libera civitate contra leges ſenatusque conſulta.* En privilegium liberarum urbium ſenatus conſulto munitum. Interroganti Plinio, utrum poſsint Amiſenis liberis et foederatis permitti erani, de quibus jam egi ſupra, reſcripſit Trajanus: *Amiſenos, ſi legibus iſtorum, quibus de officio foederis utuntur, conceſſum eſt eranos habere, poſſumus, quo minus habeant, non impedire - - - in ceteris civitatibus, quae noſtro jure obſtrictae ſunt, res hujusmodi prohibenda eſt.* c) Permiſſum igitur urbi liberae, quod negatum ſervienti, quo modo Auguſtus quoque a Dione dicitur ſubjectos (το ὑπηκοον) ex legum R.

a) Orb. R. c. X. b) de prov. conſ. c. 3. c) Plin. L. X. ep. 94.

praeſcripto compoſuiſſe, ſed foederatis (τῳ ἐνσπονδῳ) permiſiſſe uti majorum inſtitutis. [a]) Rurſum interrogatus a Plinio Trajanus, utrum aedes Matris Magnae, quae fuit Nicomediae, ſalva religione poſsit in alium locum transferri, reſpondit: *ſolum peregrinae civitatis capax non eſſe dedicationis, quae ſit noſtro jure.* [b]) Eſt vero *peregrina civitas*, quae legibus ſuis utitur. Sic loco ſupra indicato Tullius dixit *peregrinos judices*, nempe qui Graecis liberis jus dixere, et eodem ſenſu Graecos Bithynos, qui Nicomediae degebant, ξενȣς, *peregrinos*, dixit Dio Caſsius. [c]) Ergo liberae civitates in religionis quoque negotio ſuis permiſſae legibus. Similia exempla plura poſſent ex ſcriptoribus cumulari, ac praecipue ex laudato ſupra decreto ſenatus, quo varia privilegia acceſſere Termeſſenſibus Piſidiae, [d]) et quae alia ſupra ex Spanhemii judicio commemoravi, et commemorabuntur capite ſequente, in quo de urbibus amicis et foederatis agetur. Etſi nequaquam mirum, civitates peregrinas ſua qualicunque fuiſſe libertate gaviſas, quando victos Italiae populos, atque ipſas etiam colonias Romanas ſuis relictas legibus, et ſimilibus privilegiis fruitas legimus. De populis Italiae vide quae plura exempla adfert Spanhemius. [e]) Ad colonias Romanas quod attinet, teſtatur de Nemauſo Strabo, eam a praeſidum R. jurisdictione fuiſſe immunem. [f]) Patrenſibus Achaiae colonis conceſſum ab Auguſto, ut libertate ſua uterentur. [g]) Cum vellet Plinius cognoſcere coloniae Apameae Bithyniae reditus et impendia, reſponſum eſt ab oppidanis, rationes ſuas nunquam eſſe lectas ab ullo proconſulum; habuiſſe privilegium, et vetuſtiſsimum morem, arbitrio ſuo remp. adminiſtrare. [h]) Verum haec ſive autonomia ſive libertas quam fuerit plerumque precaria et eluſa a dominis Romanis, cum ex adductis hactenus exemplis ſatis vidimus, tum ex reſponſo Trajani ad praeſentem Plinii epiſtolam abunde poteſt colligi, qua jubet proconſulem inſpicere rationes Apamenſium *ſalvis* tamen *quae habent privilegiis.* Interea qualiscunque haec fuit libertatis umbra, tamen etiam hac in communi verorum jurium jactura contenti fuere Graeculi titulorum avidiſsimi. Quapropter humaniſsimus Plinius Maximum in Achaiam reip. cauſa miſſum his verbis admonet: *Habe ante oculos, - - - Athenas eſſe, quas adeas, Lacedaemonem eſſe, quam regas, quibus reliquam VMBRAM, et reſiduum LIBERTATIS NOMEN eripere, durum, ferum, barbarumque eſt.* [i])

a) L. LIV. § 9. b) Plin. L. X. ep. 59. c) L. LI. § 20. d) Muratori inſcript. p. 582. e) Orb. Rom. cap. XII. p. m. 69. et Exercitat. II. c. IX. p. 191. f) L. IV. p. m. 285. g) Pauſan L. VII. p. m. 569. h) L. X. ep. 56. i) L. VIII. ep. 24.

CAPVT IV.

DE VRBIBVS AMICIS ET FOEDERATIS.

Horum explicatio titulorum ex proxime praecedentibus pendet. Vnicus exſtat numus, et is Valeriani, cuſus Sagalaſsi Piſidiae, qui utrumque conjungit, nimirum:

ΡΩΜΑΙΩΝ. CΑΓΑΛΑCCΑΙΩΝ. ΠΡΩΤΗC. ΠΙCΙΔΩΝ. ΚΑΙ. ΦΙΛΗC. CΥΝΜΑΧΟΥ. *Romanorum Sagalaſſenſium primae Piſidiae, et amicae foederatae*, ſive *ſociae* urbis. Typus, *duae dexterae junctae*. (Pellerin Rec. III. pag. V. in praefat.)

Ad haec epitheta illuſtranda uſus ſum potiſsimum opera cel. Spanhemii, in eruditiſsimo ſuo Orbe Romano hanc quoque juris Romani partem adcurate tractantis. [a]) *Foederati* dicti ii, reges vel populi, qui non bello victi, ſed vario jure, variisque legibus ſe ad remp. Romanam contulere. Aliis nominibus dicti etiam *amici*, *ſocii*, *fratres*, Graece: *το ἐνσπονδον*, *ὑποσπονδον*, *φιλοι*, *συμμαχοι*. Foederis vel ſocietatis cum his initae leges aereis tabulis inciſae in Capitolio, aut aede quapiam ſacra figebantur. Fuere haec foedera partim *aequa*, partim *iniqua*. Prioris generis fuere illa, quae Romani nondum praepotentes cum populis aliis externis adhuc integris fecere, dicta etiam foedera *ex aequo jure*, *ex dignitate pari*. Tale fuit foedus, quod Romani cum Poenis ante bella Punica, integris adeo et illaeſis pepigere. Foederis iniqui frequentior apud ſcriptores mentio, ex quo res Romana aut jam omnia occupavit, aut iis, qui adhuc ſtetere, metum injecit, neque ſolum initi cum civitatibus Graecis, ſed et cum regulis, dynaſtis, quin et cum regibus majorum gentium, ceu cum Parthis, cujus plura exempla adfert Spanhemius. [b]) Ceterum hoc loco ſermo tantum eſt de civitatibus foederatis intra populi R. ditionem poſitis, atque, ut ſuapte patet, foederis iniqui.

Varias civitates liberas in amicis quoque et foederatis habitas, omnis generis monumenta evincunt. Sagalaſſum Piſidiae coram ex numo intuemur. Ex

a) Exercit. II. c. X. b) l. c. p. 208.

marmore Gruteri [a]) habemus Mopſum Ciliciae ἐλευθεραν και ἀυτονομον και ΦΙΛΗΝ. ΚΑΙ. ΣΥΜΜΑΧΟΝ. ΡΩΜΑΙΩΝ. Eadem conditione fuere Plaraſenſes et Aphrodiſienſes Carie, tum et Termeſſenſes Piſidiae ex monumentis mox citandis. De Amiſo Ponti Plinius junior ad Trajanum: *Amiſenorum civitas et libera et FOEDERATA beneficio indulgentiae tuae legibus ſuis utitur.* [b]) Haec ex multis ſelecta exempla ſufficiant.

Beneficia in amicas has et ſocias urbes collata eadem ſunt, quibus gaviſas urbes liberas capite praecedente diximus, nullo ſaltem manifeſto diſcrimine. In tabula aenea apud Muratorium [c]) refertur decretum Romanorum, ſvi cujus Termeſſenſes majores Piſidiae *liberi, amici, ſociique populi Romani* eſſent, legibusque ſuis uterentur, poſſiderent agros ſuos, loca, aedificia publica, privataque, neve in eorum oppidum agrumve a magiſtratibus Romanis hiemandi cauſa introducantur milites, etc. In decreto Plaraſenſibus et Aphrodiſienſibus Cariae a ſenatu dato, quod ex antiquo marmore vulgavit Chishull, [d]) legitur: Ὁμοιως τε ἀρεσκειν τη Συγκλητῳ, τον δημον τον Πλχρασεων και Ἀφροδεισιεων την ἐλευθεριαν και την ἀτελειαν ἀυτȣς παντων των πραγματων ἐχειν, καθαπερ τις πολιτεια τῳ καλλιςῳ δικαιῳ, καλλιςῳ τε νομῳ ἐςιν χρωμενη, ἡ ἀπο δημȣ τȣ Ρωμαιων την ἐλευθεριαν και την ἀτελειαν ἐχει, ΦΙΛΗ ΤΕ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ȣσα. *Praeterea placere ſenatui, populum Plaraſenſium et Aphrodiſienſium habere libertatem et immunitatem rerum omnium, ut civitas alia optimo jure et optima lege utitur, quae a populo R. libertatem et immunitatem habet, AMICA ET SOCIA.* Additur deinde, utramque civitatem *jure amicitiae* (προς την φιλιαν) poſſe poſſidere vicos, caſtella, munitiones, fines, proventus, rerum omnium immunes, neve tributum eorum nomine ob quamcunque cauſam pendere teneantur. Teſte Dione [e]) Auguſtus ſubjectos (το ὑπηκοον) ex Romanarum legum praeſcripto compoſuit, foederatos (το ἐνσπονδον) uti perpetuo majorum ſuorum inſtitutis permiſit, conſtituitque, ne aut horum quidquam Romano imperio accederet, aut hi ſibi aliquid acquirere ſtuderent, ſed prorſus rebus ſuis contenti ſint. Ceterum hanc quoque ſive amicitiam, ſive foedus nomine fere tantum conſtitiſſe, eo poteſt intelligi, quod urbes hae, quantumcunque amicae et foederatae, a Romanis tamen plane penderent, et ab his eadem haec ſpecioſa jura ſaepe legamus aut ſublata aut infracta. Sane de Auguſto refert Suetonius: *urbium quasdam foederatas et ad exitium licentia praecipites libertate privavit.* [f]) Quomodo actum cum Amiſo libera et foederata, capite praecedente vidimus. Quod quidem commune eſt civitatum minorum fatum, quae cum majore aliqua foedere usque adeo iniquo et tam late diſpari conjunctae ſunt.

---

a) pag. 255. 5. b) L. X. ep. 93. c) pag. 582. d) Antiq. Aſiat. p. 152. e) L. LIV. § 9. f) in Aug. c. 47.

C A P V T V.

DE VRBIBVS QVAE SE METROPOLES DIXERE.

En harum catalogum ex numis:

Amaſia Ponti.
ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. inde a Trajano, ſerius etiam ΜΗΤ. ΠΡΩΤ. ΠΟΝΤΟΥ.

Amaſtris Paphlagoniae.
ΑΜΑCΤΡΙΑΝΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛЄΙΤΩΝ. in numis Plotinae.

Anazarbus Ciliciae.
ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛЄΩC. inde a Caracalla.

Ancyra Galatiae.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. ΑΝΚΥΡΑ. inde a Nerone. — ΑΝΚΥΡΑ. Η. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. ΤΗC. ΓΑΛΑΤΙΑC.

Antiochia Syriae.
ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΤΗΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ſtante adhuc rep. Romana, et ſubinde ſub imperatoribus. In numis Antiochiae coloniae: ΑΝΤΙΟΧЄΩΝ. ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛΟΝ.

Artace et Artaclium.
ΑΡΤΑΚΑΙΩΝ, vel ΑΡΤΑΚΑΙΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, in autonomis. De hac ſitus incerti urbe vide, quae diximus in numis urbium incertarum.

Automala Cyrenaicae.
Huic oppido, aut verius caſtello, metropoleos honos ex numis ſuſpectis tribuitur, ut notavi in ejus numis.

Boſtra Arabiae.
COL. METROPOLIS. BOSTRA. inde a Philippo.

Caeſarea Cappadociae.
ΜΗΤΡΟΠΟ. ΚΑΙCΑΡΙΑC. inde ab Antonino Pio.

Caeſarea Samaritidos.
COL. P. F. AVG. CAES. METR. PR*ovinciae Syriae* PAL*aeſtinae*, inde ab Alexandro Sev.

Carrhae Meſopotamiae.
ΚΟΛ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. ΚΑΡΡΗΝΩΝ.

vel: ΚΑΡ. ΚΟ. ΜΗΠΟΛ. pro ΜΗΤΡΟΠΟΛ. inde a M. Aurelio.

Coropiſſus Lycaoniae.
ΜΗΤΡΟ. ΚΟΡΟΠΙϹϹΕΩΝ. in numo Hadriani.

Damaſcus Coeleſyriae.
ΔΑΜΑϹΚΗΝΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. inde ab Hardiano, ſerius COL. DAMA. METRO. inde a Philippo.

Diocaeſarea Ciliciae.
ΑΔΡΙΑΝΩΝ. ΔΙΟΚΑΙϹΑΡΕΩΝ. ΜΗΤΡΟ.ΚΕΝΝΑΤΩ. in numis Philipporum.

Edeſſa Meſopotamiae.
ΜΗΤ. ΚΟΛ. ΕΔΕϹϹΗΝΩΝ inde a Macrino.

Emiſa Syriae.
ΜΗΤΡΟ. ΚΟΛ. ΕΜΙϹΩΝ. inde ab Elagabalo.

Halicarnaſſus Cariae.
ΑΛΙΚΑΡΝΑϹϹΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. in numo Severi ſuſpecto.

Heraclea Bithyniae.
ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ. ΜΑΤΡΟΠΟΛΕΙΤΑΝ. in numis Trajani. — ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ. ΜΑΤΡΟϹ. ΑΠΟΙΚΩΝ. ΠΟΛΙΩΝ. in numo Gordiani.

Iſaurus Iſauriae.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. ΙϹΑΥΡΩΝ. in numis Getae et Elagabali.

Lampſacus Myſiae.
ΜΗΤΡΟΠ. ΛΑΜΨ. in numo Caracallae.

Laodicea Syriae.
ΙΟΥΛ. ΛΑΟΔΙΚ. ϹΕΟΥΗ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. ſub Severo, ab hoc deducta colonia, et inde: COL. LAO. *Provinciae Syriae* METROPOLEO. vel ſimiliter.

Magneſia Ioniae.
ΜΗΤΡ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. in numis Ant. Pii. Vide de dubio metropolis honore monetam hujus urbis.

Neocaeſarea Ponti.
ΝΕΟΚΑΙϹΑΡΕΩΝ. ΜΗΤΡΟ. addito in nonnullis ΠΟΝΤΟΥ. inde a M. Aurelio.

Nicomedia Bithyniae.
Μ. ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. in numo Germanici, ſerius: Η. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. ΚΑΙ. ΠΡΩΤΗ. ΒΕΙΘΥΝΙΑϹ.

Niſibi Meſopotamiae.
ϹΕΠ. ΚΟΛ. ΝΕϹΙΒΙ. ΜΗΤ. inde ab Alexandro Sev.

Perga Pamphyliae.
Ex numo perperam dicta metropolis a Spanhemio. Vide ejus monetam.

Pergamus Myſiae.
Η. ΠΡΩΤΗ. ΑϹΙΑϹ. ΚΑΙ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. ΠΡΩΤΗ. etc. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΠΟΛΙϹ. in numo Caracallae.

Petra Arabiae.
ΠΕΤΡΑ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. in numis Hadriani.

Philippopolis Thraciae.
ΜΗΤΡΟ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩϹ. inde a Severo.

Pompejopolis Paphlagoniae.
ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙC. ΜΗΤΡΟ. addito etiam ΠΑΦΛ. inde a M. Aurelio.

Pruſias ad Hypium Bithyniae.
ΜΗΤΡ. ΠΡΟΥCΙΕΩΝ. in numo Macrini apud unum Triſtanum.

Roma.
ΡΩΜΗΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ. ΝΕΙΚ. Hunc numum explicatum vide in moneta Nicomediae Bithyniae.

Samoſata Commagenes.
ΦΛΑ. CΑΜΟCΑΤΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. inde ab Hadriano.

Sardes Lydiae.
ΑCΙΑC. ΛΥΔΙΑC. ΕΛΛΑΔΟC. Α. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. CΑΡΔΙC. in binis autonomis. — ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. ΑCΙΑC. in numo Severi.

Seleucia Ciliciae.
CΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΜΗ. in numo Gallieni.

Sidon Phoeniciae.
COL. AVR. PIA. METROP. SIDON. inde ab Elagabalo.

Tarſus Ciliciae.
ΤΑΡΣΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛ. inde ab Auguſto, addito nonnunquam ΚΙΛΙΚΙΑC. vel: ΤΩΝ. ΚΙΛΙΚΩΝ.

Theſſalonica Macedoniae.
ΘΕCCΑΛΟΝΙΚΗ. ΜΗΤ. inde a Decio, ſub Valeriano: ΘΕCCΑΛΟΝΙΚΗ. ΜΗΤ. ΚΟΛΩ.

Tomi Moeſiae inf.
ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. ΤΟΜΕΩC. inde ab Ant. Pio.

Tripolis Phoenices.
ΤΡΙΠΟΛΙΤ. ΜΗΤΡ. ex autonomo, ſed lectio ſuſpecta.

Tyrus Phoenices.
ΤΥΡΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. obvium in autonomis, inde a Severo: COL. SEPT. TYRVS. METROP. et in numo Alexandri: SEP. TYRO. METROP. COL. PENIC.

Excluſi ex hoc catalogo urbes dictas in numis metropoles ſive ex figmentis Goltzii, ſive ex falſis variorum auctorum indiciis, quae pridem peritis repudianda ſunt viſa.

De varia METROPOLEOS in numis ſignificatione.

Non una fuit apud veteres vocabuli Μητρόπολις ſignificatio, quam hoc articulo explicandam ſuſcipimus, quod ea in numis quoque variat. Levavit inquirendi laborem immortalis memoriae vir Ezechiel Spanhemius, qui erudita diſputatione totam hanc cauſam complexus eſt, [a]) ex qua pleraque, quae tibi hic propinantur, excerpſi, additis nonnullis, quae illuſtrando huic

a) Tom. I. p. 568. ſeq.

argumento ſervire poterunt, aliis aliter explicatis.

Μητροπολις ſpectata etymologia eſt *urbs mater*, ἀλληγορικως iſtud, et eleganter, quod ut mater prolem, ſic urbs urbem velut quandam generis ſui prolem poteſt procreare. Dicitur ergo, et eſt urbs quaepiam mater, quae ob varias cauſas ex ſuorum numero civium alibi colonias conſtituit, cujus quidem inſtituti infinita numero omnis aevi habemus exempla. Vt taceam vetuſtiſsimos Phoenices, qui quaeſtus cauſa maria omnia ad Oceanum usque deductis a ſe coloniis frequentarunt, quis ignorat copioſam Graecorum ſobolem per omnia maris mediterranei, Adriatici, Aegei, Euxini littora ſparſam, probantibus maxime fecunditatem Athenienſibus, Corinthiis, Mileſiis, Chalcidenſibus Euboeae? Potuit etiam urbs dici avia, ſi forte neptes habuit. Sic Corinthus fuit mater reſpectu Corcyrae filiae, et avia reſpectu Dyrrhachii a Corcyraeis deducti. Sed deductam hanc altius originem veteres dixere *majorem patriam*, *matrem* vel *patriam antiquam*. Sic et ἀναλογως urbes ejusdem conditoris, ſeu patris dictae ſunt ſorores, et populi dicti fratres, teſtantibus iſtud numis quoque cum nota epigraphe: ΑΔΕΛΦΩΝ. ΔΗΜΩΝ. *fratrum populorum*, quo nomine intelligendas illuſtres Syriae urbes Antiochiam, Seleuciam, Laodiceam, Apameam, ab uno Seleuco conditas, probavimus in moneta urbium Seleucidos. Sed nolo eſſe longior in cauſa pervulgata, in qua explicanda copioſus jam fuit Spanhemius, [a]) quo loco multa etiam diſſerit de juribus et privilegiis metropoleon ratione coloniarum. In numis una Heraclea Bithyniae ſeſe metropolim hujus ſignificationis profitetur docente numo Gordiani ſic inſcripto: ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ. ΜΑΤΡΟϹ. ΑΠΟΙΚΩΝ. ΠΟΛΙΩΝ. *Heracleotarum* urbis, *matris coloniarum urbium*. Quo iſtud jure potuerit adfirmare, diximus in moneta hujus urbis. Addo Tyrum Phoeniciae, quae Thebas Boeotiae, ſuam per Cadmum filiam numis inſcripſit, tum et Didonis meminit, quae Tyro profecta Carthaginem condidit. Ceterum copioſos habemus numos, in quibus urbes coloniae adſcitis ſuarum metropoleon typis earum ſe aut filias aut neptes palam teſtantur, ſed de his opportunius agemus in tractatu de numis coloniarum. Huc etiam pertinet titulus *metropolis frugum*, μητροπολις των καρπων auctore Ariſtide ex Apollinis oraculo inditus Athenis, quod haec urbs beneficio Cereris prima habuit fruges, et deinde per omnes terras diſpenſavit, additque, hujus beneficii cauſa quotannis a Graecis frugum primitias huc miſſas. [b]) Sin iſtud, Athenae, dum aliis conſulunt, ſui fuere improvidae. Nam teſte Demoſthene Athenienſes importato aliunde frumento omnium mortalium uſi ſunt plurimo, magnam partem a remotiſsimis Boſporanis petito. [c]) Sed enim aliud ſaepe docent fabulae fictae, aliud hiſtoria vera.

Haec cum eſſet a principio, neque alia, et ab ipſo quidem nomine ducta metropoleos ſignificatio, factum ſubin-

---

a) l. c. b) in Panathenaica T. I. p. 105. c) contra Leptinem p. m. 545.

de, ut metropoles dicerentur urbes, quae colonias nunquam deduxere, modo dignitate, copiis, aliisque cauſis praeſtarent, et nomine adeo metropoleos ſubinde etiam, et multo frequentius caput provinciae intelligeretur, atque in hoc ſenſu Dionyſius Periegetes dixit a)

Ρωμην τιμηεσσαν, ἐμων μεγαν οἰκον ἀνακτων,
ΜΗΤΕΡΑ ΠΑΣΑΩΝ ΠΟΛΕΩΝ.
Romam venerandam, meorum magnam domum regum,
Matrem omnium urbium.

accedente etiam numorum Nicomediae auctoritate, in quibus legas: ΡΩΜΗΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ. Hujus alterius ſignificationis jam Graeci ipſi dedere exemplum. Antiochia Syriae, urbs, quod inter omnes notum, nuper condita, nullamque ipſa prolem enixa, metropolis in numis dicitur, ut demonſtravimus in ejus urbis moneta, jam anno V.C. 662., multo adeo ante quam duce Pompejo M. in Romanorum leges iret. Theſſalonica quoque ab Antipatro Theſſalonicenſi jam Auguſti aetate dicitur *μητηρ πασης Μακεδονιης.* b) Sed nolim in eundem cenſum vocare Tyrum quoque, ut iſtud viſum Spanhemio, qui ex inſcriptis Tyriae monetae annis conjecit, Tyrum ſtante adhuc rep. Romanorum perinde atque Antiochiam dictam fuiſſe metropolin, et quidem in altera hac ſignificatione, quorum illud ex numorum teſtimonio improbandum, iſtud plane dubium. Etenim Tyrus, quod hactenus conſtet, non ante Claudii tempora in numis ſe dixit metropolim, ut oſtendi in ejus urbis moneta; quod ad alteram partem attinet, cum in marmore Gruteri, c) quod ſubinde late explicavit Ignarra, d) Tyrus dicatur *μητροπολις Φοινικης και ἀλλων πολεων*, dubium non videtur, eam vocari metropolim in priore ſignificatione, et adludi ad colonias intra extraque Phoeniciam conſtitutas, quod, ut mox vidimus, fecere et Heracleotae.

At Roma demum imperante in immenſum auctus metropoleon in poſteriore hoc ſenſu numerus. Nimirum cum urbes vere matres tam propter vetuſtatem, quam ſobolis multitudinem magnis vulgo laudibus efferrentur, urbes noviciae, ſed opibus ac potentia conſpicuae, quales fuere Smyrna, Antiochia, Nicomedia, dedecus ſuum arbitratae, ſi, quod erant, ſteriles vocarentur, matris nomen immodica coeperunt ambitione adfectare, non difficilibus ad haec eorum vota Romanis, et cum fieri poterat, adnuentibus, qui ridere ſolebant inepta haec Graecorum deſideria, et vanas has de excellentia contentiones vocare *Ἑλληνικα ἁμαρτηματα*, *Graecanica peccata*, ut teſtatur Dio Chryſoſtomus vellicans ipſe fatuam hanc gentis ſuae ambitionem. e) Fuiſſe ab imperatoribus metropoleos honores non raro decretos, illuſtre teſtimonium habemus Canonem XIII. concilii Chalcedonenſis: *ὁσαι δε ἠδη πολεις δια γραμματων βασιλικων τῳ της μητροπολεως ἐπι-*

a) Orb. deſcript. v. 355. b) Brunck Anal. T. II. p. 112. c) pag. 1105. d) de pal. Neap. p. 279. e) Orat. 38. p. m. 479.

μηθησαν ὀνοματι, κ. τ. λ. *quaecunque vero urbes literis imperatoriis metropoleos nomine decoratae fuere etc.* Impetrato ergo hoc titulo factum, ut urbs quaepiam provinciae caput agnoſceretur. Diſertis iſtud verbis prodidit Procopius. [a]) Agens enim de Caeſarea Cappadociae haec ſubjungit: *ἐξ ȣ δη και ἐις μητροπολεως ἀξιωμα ἠλθεν. ȣτω γαρ πολιν την πρωτην τȣ ἐθνȣς καλȣσι Ρωμαιοι. unde et metropolis dignitatem nacta eſt; ſic enim urbem gentis primam vocant Romani.* Atque hoc quidem Procopii teſtimonium ex praecipuis eſt, quibus utuntur Spanhemius aliique, ut comprobent, nativam matris urbis ſignificationem ſerius in aliam capitis provinciae fuiſſe detortam. Tamen, quod pace clariſsimorum virorum dixero, non ſic velim intelligi recitatum Procopii locum, quaſi matris urbis ſignificatio exſpiraſſet, poſteaquam civitas oblato metropoleos titulo caput regionis aut gentis eſt agnita. Eſto, non deduxit colonias, id eſt: non fuit mater natura, at potuit fieri mater ex jure ſcripto. Quemadmodum enim, qui liberis caruit, evaſit pater, cum liberos ſibi adoptavit, ſic urbs ſuapte ſterilis evaſit mater, cum ei ab imperatore aliae ejusdem regionis urbes velut adoptandae ſunt traditae, quo conſtituto hae eadem illi obſequia juberentur praeſtare, quae par erat matri urbi praeſtari a coloniis. Ad haec licuit urbibus, alterius civitatis adoptare cives ſingulos, cur non et collectos, ſeu civitatem integram? Iam vero ſingulorum, qui duas pluresve patrias agnovere, naturalem unam, alias per quandam velut adoptionem, innumera habemus in veterum monumentis exempla, quorum nonnulla adduxi in moneta Laodiceae Phrygiae ad numum inſcriptum: ΑΤΤΑΛΟϹ. ϹΟΦΙϹΤΗϹ. ΤΑΙϹ. ΠΑΤΡΙϹΙ. ϹΜΥΡ. ΛΑΟ. Occurrit exemplum aliud argumentum iſtud inſigniter illuſtrans. Valuit Graecos inter et Romanos jus, quod trium liberorum dicebatur, variaque iis beneficia et honores indulgebat, qui totidem ſe liberos genuiſſe poterant teſtari. Tamen ſi quis vel vir vel mulier praecipua fuere dignitate, aut meritis conſpicui, etſi ſobolem aut deſideratum numerum repraeſentare non poſſent, non raro imperatorum indulgentia trium liberorum jus ſunt conſecuti. Ad hunc modum teſte Dione Caſsio Livia Auguſti conjux in matrum, quae ter peperiſſent, album eſt relata, [b]) qui et addit continuo: *quibus enim ſeu viris ſeu mulieribus fortuna tot liberorum negaſſet proventum, eorum nonnullis tamen lex, antea quidem per ſenatum, nunc autem per imperatorem jus trium liberorum largitur, ut neque poenis iis, quae orbitati ſunt deſtinatae, teneantur, et paucis duntaxat exceptis conſtituta copioſae proli praemia adipiſcantur.* Quapropter quid vetat opinari, eodem modo urbes quaspiam illuſtriores ad metropoleos dignitatem eſſe evectas ſic, ut in matrum numero vere putarentur, et tametſi prolibus ipſae carerent, in earum locum ex jure ſcripto ſufficerentur urbes provinciae minores, quae ei tanquam urbi matri omnia filiarum officia deferrent? Aliud exemplum ſignificationis ex juris

a) de aedific. Iuſtin. L. V. c. 4. b) L. LV. § 2.

arbitrio inditae. praebent coloniae Romanae. Hoc nomine primum vocabantur urbes, in quas Romani partem civium deduxere, at ſerius urbes coloniae dici coepere, quibus coloniarum tantum jura conceſſa ſunt etiam nemine civium in eas evocato. Adeo enim paullatim perverſae fuerunt ipſae rerum ſignificationes, ut paſsim aliud enunciaretur, aliud intelligeretur, nihilque aut parum admodum veteris moris inſtitutique remaneret. Quin et iſtud ſingulare, non paucas urbes in uno eodemque numo ſimul metropoles, ſimul colonias dici, ut Antiochia Syriae, Boſtra, Caeſarea Samaritidos, Carrhae, Damaſcus, Edeſſa, Emiſa, Laodicea Syriae, Niſibi, Sidon, Theſſalonica, Tyrus, quarum paucae colonos emiſere, paucae recepere.

Metropoleos honor Romanis non ſine juſtis cauſis conferendus eſt viſus, inter quas commemorat Spanhemius, ſi qua urbs regum antea ſedes exſtitit, ſi magnitudine, antiquitate, ſitus opportunitate, templi majeſtate ac religione inclaruit, magnum etiam momentum fuit, ſi qua meritis in Caeſares, populumque Rom. ſpectata fuit. Sane urbes fere omnes, quas praefixus catalogus metropoles adſerit, ab una pluribusve id genus cauſis celebritatem nactae ſunt. Si qua urbs cetera ignobilior in numis fertur metropolis, cujus generis nonnullas dictus catalogus offert, poteſt aut jure praetenſa lectio in dubium vocari, aut hic titulus aliter explicari, quo modo explicavimus Iſaurum Iſauriae metropolim, aut extraordinaria ſubeſt collati ejus honoris cauſa, quae omnia ex ſequentibus diſtinctius patebunt. Mirum videri poſſet, urbes a vetere fama maxime inclytas, quales fuere Athenae, Sparta, Corinthus, Argos, Cnoſus, aliaeque, in nullis veterum monumentis metropoles praedicari, niſi ſatis conſtaret, titulorum inſanam libidinem unis fere tantum Graecis transmarinis fuiſſe adfixam, quam modicarum etiam urbium arrogantiam ſalſe ridet epigramma Ammiani: [a])

> Ἐϛω μητροπολις πρωτον πολις, ἑιτα λεγεθω
> Μητροπολις. μη νυν, ἡνικα μηδε πολις.
> *Heus tu*, μητροπολις, *eſto primum* πολις, *deinde dicare*
> Μητροπολις, *non nunc, quando ne quidem* πολις *es.*

Ex veterum monumentis certum inſuper, in una eademque provincia Romana plures fuiſſe urbes metropoleos honore decoratas. Atque de celeberrima omnium provincia Aſia ut initium ducam, quae complexa eſt Phrygiam, Lydiam, Myſiam, Aeolidem, Ioniam, Cariam, Lycaoniam, vel ex numis ſupra deſcriptis habemus metropoles Halicarnaſſum, Lampſacum, Magneſiam, Pergamum, Sardes, Coropiſſum, ac praeter has ex variis aliis monumentis Smyrnam, Epheſum, Cyzicum, aliasque, quas enumerat Spanhemius, et quas miramur, cum tot alios titulos tam ambitioſe in moneta ſua jactaverint, metropoleos titulum ab ea

a) Brunck Anal. T. II. p. 386. VII.

conſtanter procul habuiſſe. Fuere in Cilicia metropoles Tarſus, Anazarbus, Seleucia, Diocaeſarea, in Syria Antiochia, Emiſa, Laodicea, Samoſata, in Paphlagonia Amaſtris, Pompejopolis, in Meſopotamia Carrhae, Niſibi, Edeſſa, in Ponto Amaſia, Neocaeſarea. Obſervandum tamen, metropoleon numerum arctum primum, ſubinde per intervalla auctum fuiſſe, quo in inſtituto praeter cauſas ſupra allatas ſuas etiam partes habuere principum ſeu adfectus ſeu odium. Sic cum Syria ſuas jam haberet metropoles, eis addita ab Elagabalo Emiſa, quod haec ejus eſſet patria. Iratus Antiochenſibus cum eſſet Hadrianus, volebat Syriam a Phoenice ſeparare, ne tot civitatum metropolis Antiochia diceretur, ut teſtatur Spartianus. [a]) Revera Tyrum Phoenices ab Hadriano dictam metropolin refert Suidas. [b]) Severus Antiochenſibus item iratus, quod a Peſcennio ſtetiſſent, omnia his adempta jura in Laodiceam ad mare transtulit, inter quae fuit etiam metropoleos honor. Idem ſub Elagabalo experta Tyrus, Sidone in ejus locum ſuffecta metropoli. Etſi vero principum bonitate Antiochia et Tyrus in integrum reſtitutae fuere, tamen ſaltem Laodicea metropolis eſſe perrexit. Haec omnia in ſingularum urbium numis habes comprobata.

Cum plures fuere in una provincia metropoles, factum, ſed rarius, ut harum una quaepiam ſe metropolin *primam* palam profiteretur. Sic Pergamus dicitur in numo ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. ΠΡΩΤΗ. et Sardes majore hiatu: ΑϹΙΑϹ. ΛΥΔΙΑϹ. ΕΛΛΑΔΟϹ. Α. (id eſt: πρ..τη) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. Vtrum et Carrhae Meſopotamiae addito in nonnullis *A.* indicare voluerint metropoleos primatum, non ſatis liquet, ut in earum moneta obſervavimus. Fuerintne primis his metropolibus certa quaedam adfixa jura, difficile eſt ſtatuere, et vix operae pretium inquirere, quod metus eſt, ne impenſus omnis labor irritus ſit, ſi, quod ſuſpicari ſane licet, ſuperbus hic titulus non decreto ſenatus, ſed privata ambitione partus fuit, qua impellente Sardes ſe dixiſſe *Aſiae*, *Lydiae*, *Helladis primam metropolim*, qua in formula Ἑλληνικων ἁμαρτημματων Ἑλληνικοτατον agnoſco, dixi in moneta hujus Lydiae urbis. Sed non eſt cur magnopere miremur, hujus nos primatus cauſam ignorare, cum ne quidem explicatum apud veteres reperiamus, quid ſive commodi, ſive honoris, ſive jurium acceſſerit urbi ad metropoleos dignitatem evectae, utrum imperium in urbes inferioris ordinis, an jurisdictionis quaedam poteſtas, an praeter honorem nihil. Enimvero Scaligerum adſerentem in ſuis ad Euſebium notis, metropoles ſaltem in Aſia eas habitas, in quibus conventus aut cauſarum fora agerentur, praeclare jam refutavit Spanhemius [c]) auctoritate reſcripti Antonini, dicti Caracallae, ad commune Aſiae, in quo diſertis verbis diſtinguitur inter urbes metropoles, inter eas, quae habent fora cauſarum, et reliquas inferiores. Fuiſſe tamen aliquem, qualemcunque illum, urbium inferiorum cum metropoli nexum, inde conjicio, quod ſecus

a) in Hadriano. b) in Παυλος. c) T. I. p. 611.

non intelligo, cur Hadrianus juxta citatum mox Spartiani teſtimonium voluerit Syriam a Phoenice ſeparare, ea, ut ibi additur, de cauſſa ne tot civitatum metropolis Antiochia diceretur. Aliquam etiam nexus imaginem videntur indicare typi, de quibus continuo agemus. Iudice Spanhemio a) haec fuerunt metropoleos jura, etſi non ſatis evidenter a viro ſummo probata, ut nempe eſſent capita provinciae, ſedes Romani praeſidis, ut leges in iis et edicta proponerentur, ut communia gentis concilia, ſolennes ſacrorum et ludorum panegyres in iis haberentur, tum ad publica earum opera, ubi id neceſſitas exigeret, ſumptus a minoribus civitatibus erogarentur. Magis definitum aliud reperio in Dione Chryſoſtomo his verbis Nicomedenſes adhortante: b) *Conamini igitur principatum inter urbes obtinere, primum cum earum curam geritis*, τετο γαρ, addit, καθο μητροπολις ἐϛε, ἐξαιρετον ἐϛιν ἐργον ὑμετερον, *illud enim propterea, quod metropolis ſis, praecipuum eſt veſtrum negotium.* Alia metropoleos jura vide alibi apud eundem rhetorem. c)

De epigraphe nihil habeo praeterea quod moneam, cujus leges ex praefixo catalogo poſſunt intelligi. Ad typos quod attinet, bini tantum mihi cogniti ſunt numi, qui ad metropoleos dignitatem videantur adludere. Quorum unus eſt Neocaeſareae Ponti cum capite Severi apud Haymium, in cujus averſa finguntur ſtantes ſex genii muliebres; alter coloniae Laodiceae Syriae cum capite Elagabali apud Pellerinium (Mel. I.) in quo fingitur ſedens in medio mulier turrita, adſtantibus quatuor mulieribus aliis turritis ad eam converſis; quibus quidem geniis non aberravero ſi credam indicari urbes ejusdem regionis inferiores metropoli ſubjectas.

* * *

Metropoleos una adhuc ſupereſt ſignificatio, nempe cum indicatur *urbs Matris*, id eſt: Cybeles, quae κατ᾽ ἐξοχην *Mater* appellabatur. Teſte Stephano Metropolis Phrygiae urbs nomen traxit ab hac dea Matre, a qua condita ferebatur, ut et Metroum Bithyniae, de quo egi alibi. d) Atque a ſimili Cybeles cultu veriſimile eſt inditum nomen plerisque aliis, quarum non paucas notavit Stephanus, inferioris omnes ordinis, ſic adeo vocatas a religione ſui numinis, ut a ſuis numinibus vocatas habemus Dioſpolin, Heropolin, Apollonopolin, Hermopolin etc. Haec non παρεργως hoc loco commemoramus, nam propter haec, quae modo diſſerui, facile adducor ut credam, nonnunquam urbibus additum metropolis titulum, non quod eſſent vel urbes matres vel capita provinciae, ſed Cybeles neocorae, quemadmodum et Cabira Ponti dicta fuere Diopolis a Iovis ſcilicet cultu, aut Caſtabala Cappadociae Hieropolis etc. Ergo cum metropoleos magnificum titulum in numis jactare videmus urbes aut obſcuras, aut ſaltem non ejus rationis, propter

a) T. I. p. 637. b) Orat. XXXVIII. p. 477. c) Orat. XXXV. p. 427. d) num. vet. p. 181.

quam aut urbs mater, aut prima provinciae dici poſſe videatur, poſſumus ſuſpicari, epitheto metropoleos intelligendam urbem Matri Cybele devotam. Atque in hoc ſenſu exiſtimo Coropiſſum in numis dici metropolin, oppidum ſane ignobile, aut verius judice Strabone *κωμην vicum*, quam hercle veriſimile eſt nunquam aut deduxiſſe colonias, aut fuiſſe caput provinciae, ad haec ſitam in Lycaonia regione modica et parum conſpicua, cui utique ſufficere poterat Iconium, quae urbs Hierocle teſte fuit certa Lycaoniae metropolis.

CAPVT VI.

DE VRBIBVS PRIMIS, ΠΡΩΤΑΙΣ.

Primas ſeſe in numis dixere urbes ſequentes:

Amaſia Ponti.
ΑΜΑϹΙΑ. ΜΗΤ. ΠΡΩΤ. ΠΟΝΤ. vel: ΜΗτροπολις ΝЄωκορος ΠΡωτη Ποντȣ aut ſimiliter inde a M. Aurelio.

Caeſarea Samaritidos.
COL. PRIMA. FL*avia* AVG. CAESARIA. addito inde ab Alexandro Sev. METR*opolis* titulo.

Epheſus Ioniae.
ЄΦЄϹΙΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΑϹΙΑϹ. vel: Α. ΑϹΙΑϹ. inde a M. Aurelio — In numo Macrini: ЄΦЄϹΙΩΝ. ΜΟΝΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΑϹΙΑϹ. — In numo Elagabali: ЄΦЄϹΙΩΝ. Η. ΠΡΩΤΗ. ΠΑϹΩΝ. ΚΑΙ. ΜЄΓΙϹτη.

Laodicea Syriae.
Perperam huic a. Vaillantio tributum primatum probavi in meis *numis veteribus* pag. 285.

Mytilene Lesbi.
ΠΡΩΤΗ. ΛЄϹΒΟΥ. ΜΥΤΙΛΗΝΗ. in numo autonomo.

Nicaea Bithyniae.
ΝΙΚΑΙΕΙΣ. ΠΡΩΤΟΙ. ΤΗΣ. ΕΠΑΡΧΙΑΣ. in numis Domitiani; in alio ejusdem: ΝΕΙΚΑΕΙΣ. ΠΡΩΤ. ΠΟΝΤ.

Nicomedia Bithyniae.
Η. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. ΚΑΙ. ΠΡΩΤΗ. ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ. vel: Η. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. ΝΙΚΟ. ΚΑΙ. ΠΡΩΤΗ. ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ. ΚΑΙ. ΠΟΝΤȣ. in numis Domitiani, Trajani, et Ant. Pii, poſt quos primatus mentione abſtinuit.

Pergamus Myſiae.
ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. inde a Caracalla, in eximio ejusdem in alio muſei Caeſarei: Η. ΠΡΩΤΗ. ΤΗϹ. ΑϹΙΑϹ. ΚΑΙ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. ΠΡΩΤΗ. ΚΑΙ. ΤΡΙϹ. ΝΕΩΚΟΡΟϹ. ΠΡΩΤΗ. ΤΩΝ. ϹΕΒΑϹΤΩΝ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΠΟΛΙϹ.

Sagalaſſus Piſidiae.
ϹΑΓΑΛΑϹϹΑΙΩΝ. ΠΡΩΤΗϹ. ΠΙϹΙΔΩΝ. in numo Valeriani.

Samus inſula.
ϹΑΜΙΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΙΩΝΙΑϹ. in numis Gordiani et Decii.

Smyrna Ioniae.
ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. addito etiam ΑϹΙΑϹ. inde a Commodo. — In numis Caracallae: ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΑϹΙΑϹ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΤΩΝ. ϹΕΒΑϹΤΩΝ. ΚΑΛΛΕΙ. ΚΑΙ. ΜΕΓΕΘΕΙ.

Tralles Lydiae.
ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ΕΛΛΑΔΟϹ. in autonomo.

Quae ſit urbis πρωτης ſignificatio, nulli principio dubio obnoxia videatur, quod urbs, quae ſe *primam* dicit, ipſo nomine provinciae caput ſit intelligenda. At vero cum ſecundum haec, quae in tractatu praecedente diximus, etiam metropoleos nomen caput provinciae indicaverit, ad haec nonnullorum numorum epigraphe: ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. ΚΑΙ. ΠΡΩΤΗ. certum inter utrumque vocabulum diſcrimen enunciet, dubitari coeptum de vera πρωτης ſignificatione, cumque auctores veteres non ſatis explicent, quae urbibus excellentia addito hoc nomine acceſſerit, factum, ut eruditi eo explicando occupati in varias abirent ſententias, quas continuo paucis enarramus.

Exiſtimavit *Humphridus Prideaux*, urbem Aſiae proconſularis tum dictam πρωτην, quando inſtituta in imperatorum honorem feſta, quae Κοινα της Ασιας dicebantur, in illa acta fuerunt, quo factum, ut ad plures idem honor redundaret, ipſe vero perpetuus non eſſet, ſed cum dictis feſtis exſpiraret. Haec auctor clariſsimus. (ad marm. Oxon. p. 467. At neſcio, cur haec ſententia tam a Buonarrotio, quam Mazzoleno in commentariis, quos infra citabo, Seldeno tribuatur.) Sententiam hanc prorſus arbitrariam refutabunt ea, quae ſequentur.

Othoni Sperlingio viſum, ΠΡΩΤΩΝ Pergamenorum numis additum ſignificare Pergamenos primos, ſeu caput ſuae regionis, nempe Myſiae. a) Verum quo pacto explicabimus, cum legimus, Epheſum et Smyrnam, quae fuere unius Ioniae urbes, utramque tamen dici πρωτην?

Albertus Rubenius eas ajebat urbes dictas πρωτας, quae conventus ſeu fora cauſarum habebant. b) Verum multae fuerunt in Aſia urbes, in quibus acti conventus, quasque enumerat Plinius, et tamen ſolae in hac fuerunt Epheſus, Smyrna, Pergamus, quae primatum in monumentis publicis jactavere.

Ioanni Vaillantio urbes primae fue-

a) ad num. Tranquillinae. b) diatr. de Neoc.

runt, quae tributa quaedam ab aliis accipiebant, erant ſedes conventuum et judiciorum, in qua diſceptarent aliae urbes, et quae praetores in oppida mitterent, atque etiam ſacrorum pro Auguſtis et certaminum curam habebant, quae omnia ex Dione Chryſoſtomo et Ariſtide liquere ait. [a]) Sed haec temere adſerta ex iisdem auctoribus refellemus. Tamen a Vaillantio non magnopere diſſentit *Harduinus*.

Ezechiel Spanhemius conjicit, contentionem de primatu inter Epheſum, Smyrnam, et Pergamum inde profectam, quod communia in Aſia proconſulari eſſent gentis concilia, communia inſuper totius provinciae templa, tum ſacra et agones, pro quibus apud ſe celebrandis primatum ſibi prae duabus aliis ejusdem provinciae urbibus deberi contendebant ſingulae illae tres primariae ejus Aſiae civitates. Sed cum iſtud tantum ad civitates Aſiae valere poſſet, ad explicandum Ponti et Bithyniae urbium primatum alias arceſsit cauſas. Vide haec omnia a viro doctiſsimo explicata inde a pagina 632. Tomi I.

Philippo Buanarrotio creditum, nomine *primae* ſignificatam urbem aliis magis illuſtrem, neque tamen huic propterea aliquid ſive verae dignitatis ſive veri emolumenti acceſsiſſe, ſolamque fuiſſe immodicam ambitionem adpetiti hujus vani ſterilisque tituli cauſam, quae quidem omnia ex veteribus commode probari, continuo patebit. [b]) Eruditi hujus viri ſententiam laudavit adprobavitque *Albertus Mazzolenus*, cujus exſtat copioſus nitidusque de hoc urbium primatu commentarius[c]), in quo Buonarrotii brevis dictata uberius explicare ſuſcepit.

Habes hic enarratas eruditorum de ſignificatione ΠΡΩΤΩΝ ſententias, ſed quibus perlectis haud dubie parum tibi profeciſſe videberis. Quod ſi haec cauſa necdum ſatis eſt illuſtrata, nequaquam iſtud tribuendum virorum praeſtantium negligentiae, quorum novimus, quam fuerint pertinaces in explicandis moumentis conatus, ſed veterum commentariis ſive plane ſilentibus, ſive ejus ſignificationis non ſatis explicatam rationem tradentibus. Tamen ut ambigui hujus argumenti cauſas et modos, quoad ejus fieri poterit, intelligamus, neceſſe eſt, quae certa ſunt, quaeque incerta, repraeſentare.

Quaeritur I. quae ſit nativa vocabuli Πρωτος ſignificatio? Ratione argumenti noſtri triplicem eſſe inteligo, numis etiam ſtabilitam. Vna eſt, quae nonniſi ſimplicem diviſionem, geographicam, chorographicam, aut quamcunque aliam indicat, cujus generis eſt in numis ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. ΠΡΩΤΗΣ. *Macedonum* partis *primae*, quia Macedonia in quatuor partes diviſa fuit, quae diviſio provinciarum in primam, ſecundam, tertiam infimo Romani imperii aevo maxime valuit. Eodem modo legimus in denariis M. Antonii LEG*io* PRIMA., quia legiones numeris definiebantur. In ſimilibus exemplis primatus excellentiam non dedit, quod in his numeri partium tantum diſtributio-

a) num Graec. p. 209. b) oſſerv. iſtor. p. 195. ſeq. c) in num. onus Piſ. animadv. p. 209.

nem enunciant. Alia ſignificatio eſt, cum quid indicatur primum ratione temporis, ut in denariis gentis Iuniae: L. BRVTVS. PRIMVS. COnſul. vel Memmiae: MEMMIVS. AEDilis CERIALIA. PRIMVS. FECIT. Similia famam et nomen tribuere poſſunt, at non prae aliis *excellentiam*. Tertium eſt, cum quid *proditur* primum cauſa *dignitatis et eminentiae*, ut in tractatu praecedente vidimus ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ. ΠΡΩΤΗ. *Metropolis prima*, in numis aliis obviis: ΑΡΧΩΝ. Α. *Archon primus.* Nemo non videt, primatum in numis noſtri argumenti ad tertium iſtud genus pertinere, quo honorem ſibi urbes, et ut alias praecellerent, quaeſivere, quidcunque deinde fuerit illud, cujus cauſa ſe πρωτας dici voluere. Similem dignitatis rationem habet epygraphe: ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΕΒΔΟΜΗ. ΤΗϹ. ΑϹΙΑϹ., qua ſe Magneſia Ioniae *ſeptimam* Aſiae jactat, de qua agemus infra. Accedit denique, Ariſtidem, cum in oratione, quam paullo poſt citabimus, poſt laudatas Pergamum et Smyrnam ad laudandam tertiam Epheſum tranſiret, metu ne *hanc urbem*, *quod tertiam nominaverat*, *poſtponere videretur*, continuo addidiſſe: λεγω δε ἀριθμῳ τριτην, ȣ ταξει, *ajo vero tertiam numero, non ordine.* Ex quibus verbis apparet, ſolicite caviſſe urbes cetera illuſtriores, ne non primum dignitate inter alias locum obtinere viderentur.

Quaeritur II. fueritne diſcrimen inter *metropolin*, et *primam*? Si veterum geographorum et hiſtoricorum communem uſum ſpectes, promiſcue utroque vocabulo ad indicandum provinciae caput uſos conſtat, cujus plura exempla adducit Spanhemius. a) Ac jure quidem. Nam cum, ut in ſuperiore tractatu diximus, aetate Caeſarum nomine metropolis indicari ſoleret urbs, quae dignitate prima fuit, poterant ſcriptores, qui ſubtiles Graeculorum definitiones aut ignorarunt, aut contempſerunt, nullo ambiguae orationis periculo utrumque nomen perinde habere. Atque ex ipſo quidem ſyllabo, quem praefixeram, credo poſſe exempla ſumi, quasdam urbes dictas πρωτας propterea, quod vere metropoles, id eſt, capita ſuae regionis eſsent. Sic Mytilene dicta ΠΡΩΤΗ. ΛΕϹΒΟΥ., Sagalaſſus ΠΡΩΤΗ. ΠΙϹΙΔΩΝ., quia ſine dubio illa urbs princeps Lesbi, haec Piſidiae fuerunt. Tamen reperiſſe Graecorum ingenium verum inter utrumque diſcrimen, aliquot ſupra deſcripti numi aperte teſtantur, v. g. Nicomediae, quae dicitur Η. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. ΚΑΙ. ΠΡΩΤΗ. ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ., quod et confirmat Dio Chryſoſtomus, cum diſerte ait, metropoleos nomen fuiſſe peculiare Nicomediae, at πρωτης commune et Nicomediae et Nicaeae. b)

Poſteaquam igitur demonſtravimus, epitheton πρωτης ſignificaſſe aliquam excellentiam, et quiddam a metropoli diverſum, inquirendum reſtat, quidnam urbes hoc titulo tam avide captato ſibi quaeſiverint. Scriptores, ex quibus aliquid luminis ad illuſtrandam hanc quaeſtionem peti poſsit, et quos eruditi omnes, qui de hoc argumento ſcripſerunt, in conſilium adhibuere, ſunt

a) T. I. p. 632. et 646. b) Orat. 38.

primum Ariſtides rhetor in oratione *περι ὁμονοιας ταις πολεσιν*, quae exſtat in editione Iebbiana Tomo I. p. 517., alter Dio Chryſoſtomus, qui in oratione, quae eſt numero XXXVIII., ineptam Nicomedenſium et Nicaeenſium in captandis titulis ambitionem reprehendit, adde orationem XXXIV., ad Tarſenſes alteram, tertius Philoſtratus in vita Polemonis ſophiſtae, et vixere hi quidem ea aetate, qua Aſiae minoris urbes atrocius quam alias honorum inſania laborabant, et fuit praeterea illis propoſitum, nimium civitatum in hos titulos adfectum refrenare. Recte igitur cenſuere Buonarrotus eumque ſecutus Mazzolenus, propter cauſas memoratas ab his unis verum primatus ſenſum eſſe eruendum, etſi et hi minus, quam vellemus, aperte ac dilucide ejus omnes cauſas explicarent. Iam igitur quid hi ipſi ſenſerint, ex eorum ipſorum dictatis intelligamus.

Singulorum ſcripta ſi excutiamus, apparebit facile, urbibus, quae ſe primas dici voluere, praeter honorem, eumque mere fictitium, nihil acceſsiſſe ſive poteſtatis, ſive utilitatis. Iam primum bonus et apertus Dio nihil circuitione eſt uſus, cum dixit in citata oratione Tarſenſi, [a]) Aegaeenſes cum Tarſenſibus, Apamenſes cum Antiochenis, Smyrnaeos cum Epheſiis de principatu contendentes *de aſini, quod ajunt, umbra, περι ὀνȣ σκιας, φασι*, litigare. Atque hanc ipſam aſini umbram cumulatius tota oratione XXXVIII. explicat. Commiſſi primatus cauſa (*ὑπερ πρωτειων*) inter ſe fuere Nicomedenſes et Nicaeenſes. At cujus naturae, interrogat orator, *eſt hic primatus, pro quo dimicatis?* an res, et *verum bonum*, et *non potius nomen inane? - - Geſſerunt bella Athenienſes, ut tributa ab inſulis acciperent, de omnium juribus apud ſe diſceptarent,* verbo: *de regno illis bellum fuit.* Sed eſto, Nicaeenſes ſponte nobis primatum cedere, an propterea tributa percipiemus, quae percipiunt illi? an urbes ab eorum juribus pendentes ad nos vocabimus? an magiſtratus iis praeficiemus? quid nobis inde accederet amplius? - - Nos vero exiſtimamus, *ſi modo primi dicamur*, jam etiam habere primatum. Quisnam, viri Nicomedenſes, hic eſt primatus? iterum vos atque tertium appello, quae ejus utilitas? quod tantum bonum? an opulentiores fiemus, an majores, an potentiores? Amentium eſt appetere vanam gloriam, et ſtupidorum ete. At vero praeſides *Romani* (*ἡγεμονες*) cum deberent veſtrum jus aequumque tueri, manus abſtinere a rapinis urbium, hominumque privatorum, neminem adficere contumelia, hi omiſſis nomina vobis ac titulos *propinant*, cum vos primos aut dicunt, aut ſcribunt. Simili oratione ad civitates Aſiae uſus Ariſtides, cogitare vos velim, inquit, et Lacedaemonios, et Athenienſes, et Thebanos (*vetera horum de principatu bella intelligit*) habuiſſe aliquam rerum earum, quas inter ſe *gerebant*, cauſam - - At vos, ſi quis ex vobis contentionis, ſeditionis, ac tumultus cauſam quaerat, quid eſſis, obſecro, reſponſuri? cujus imperii cauſa vos id

a) pag. 427.

facere diceretis, vel quorum ſociorum, qualiumve portuum, triremium, tributorum, locorumve gratia, etc.

Ab his ergo coaevorum ſcriptorum teſtimoniis abunde docemur, primatum hunc non modo nihil intuliſſe ſive poteſtatis ſive emolumenti, ſed ſterilem omnino fuiſſe titulum, nomen inane, aſini adeo umbram. Nimirum urbes illuſtriores eſſe ſibi domi cauſas idoneas ſinxerunt, quibus confiſae efferre ſe prae aliis urbibus poſſent audere. Sic ut de unius provinciae *Aſiae urbibus* agamus, praedicavit de ſe Pergamus, fuiſſe ſe regum Pergamenorum ſedem, et imperaſſe adeo reliquis civitatibus aemulis, jactavit Smyrna amplitudinem ſuam, et ſubſtructionum magnificentiam, tum et Muſarum apud ſe Gratiarumque conſortium, Epheſus ſuper longam vetuſtatem miraculum templi Dianii, ejusque late pervagatam religionem, et quae plura alia de tribus his urbibus praedicat Ariſtides, ob quae primatu ſingulae poſſent dignae videri, ſic tamen ut ipſe adſerere vereatur, quae inter tres rivales prima ſit conſtituenda, ut ſupra dixi. *Sane in numis* ipſis ſimiles primatus cauſas *jactant*, ut v. g. Smyrnaei ſe profitentur ΠΡΩΤΟΥC. ACIAC. ΚΑΛΛΕΙ. ΚΑΙ. ΜΕΓΕΘΕΙ. *primos Aſiae pulchritudine et magnitudine* urbis ſuae, quo titulo cum ſibi non inferiores viderentur Epheſii, oppoſuere inſcriptionem non magis moderatam: ΕΦΕCΙΩΝ. Η. ΠΡΩΤΗ. ΠΑCΩΝ. ΚΑΙ. ΜΕΓΙCΤΗ. *Epheſiorum prima omnium et maxima* urbs, atque etiam abrogato reliquis omnibus primatu: ΕΦΕCΙΩΝ. ΜΟΝΩΝ. ΠΡΩΤΩΝ. ACIAC. *Epheſiorum, qui ſoli primi ſunt Aſiae.* Arrogantius Pergamus triplicem jactat primatum; ſed quae omnia in ſingularum urbium moneta curatius explicantur. Ergo urbs quaepiam ſimilibus nixa meritis cum aliquid deeſſe ad ſuas laudes putaret, ſi ſibi tantum prima videretur, neque iſtud aliis perſuaſiſſet, primam ſe palam coepit appellare ſive ſuo arbitrio, ſive ex praeſidum ſcito, a quibus ſimiles obtentas gratias ſupra diximus, parum ſolicita, ſitne adſcititio hoc nomine aliquid veri boni adſecuta, modo pueriliter ſcenicum titulum poſſet jactare, quem deinde pari ambitione, ne inferiores viderentur, ſibi adſcivere urbes aliae. Creſcentibus deinde urbium diſcordiis magis, quam iſtud expedire reip. videretur, nequaquam mirum, oratores philoſophos in medium progreſſos hanc inanium titulorum inſaniam, ut videmus, pro deridiculo putaſſe, ipſos vero tum etiam magiſtratus Romanos, qui teſte Dione haec urbium Aſiaticarum deſideria, quamdiu modum non exceſſere, Ἑλληνικὰ ἁμαρτήματα appellare conſueverunt, a) immodicis earum cupiditatibus frenum injeciſſe, quod quidem imperium ex numis ipſis non obſcure colligitur. Etenim Nicaeenſes, qui, ut ex Dione vidimus, inflammatis odiis de primatu cum Nicomedenſibus contenderunt, cauſa diſceſsiſſe inferiores inde apparet, quod in ſolis Domitiani numis ſe primos jactant, deinceps hoc titulo, non ſponte, ut veriſimile eſt, abſtinent. Atque haec de primatus honore diſputata ſufficiant,

a) Orat. XXXVIII. p. 479.

inani illo, ſi oratores audias, niſi forte, quod oratores facere ſolent, ejus praeſtantiam cauſa ſic exigente elevare intenderunt. Narrat Philoſtratus, [a]) Smyrnaeis controverſiam fuiſſe de templis, eorumque juribus, delatoque ad imperatorem Antoninum Pium judicio Smyrnam primatum abſtuliſſe, *και ἀπηλθεν ἡ Σμυρνα τα πρωτεια νικωσα.* Ex quo videtur colligi poſſe, litem de primatu non fuiſſe inanis tituli cauſa, cujus judicium ad ipſum imperantem delata eſt, niſi forte nomine *πρωτειων* hoc loco aliud intelligitur, quam in numis. Exiſtimat Mazzolenus, iis, qui primos ſe appellabant, priorem in publicis ſolennitatibus locum ceſſiſſe, idque eruit ex Dione Chryſoſtomo ſic Nicomedenſes adloquente: [b]) *ἐι μη τι νυν δοκειτε ἀυτες ὑπερ της προπομπειας καλως ἀγωνιζεσθαι*, *niſi forte exiſtimatis vos de priore in ſolennitatibus loco recte contendere.* Apud Ioſephum Dolabella, qui poſt Caeſaris dictatoris mortem ſummam ſibi in Aſia poteſtatem arrogavit, praecipit Epheſo *πολει πρωτευουσῃ της Ἀσιας*, ut edictum ſuum dimittendum curet per urbes ſingulas, ſuo, ut opinor, primatui obnoxias. [c])

Cum tres eſſent in Aſia urbes, quae *primae* titulo gloriabantur, Epheſus, Pergamus, Smyrna, fuit etiam, quae *ſeptimae* honore ſatis ſibi nobilitata eſt viſa. Fuit haec Magneſia Ioniae, cujus numus inſcribitur: ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ЄΒΔΟΜΗϹ. ΤΗϹ. ΑϹΙΑϹ. *Magnetum urbis, quae eſt ſeptima Aſiae.* Quas ſex alias ſe praeſtantiores agnoverit, non conſtat, neque habemus numos alios, ex quibus, quae fuerit ſecunda, quae tertia, etc. intelligeremus. Vide, quae de ſingulari hoc titulo in moneta hujus urbis notavimus.

CAPVT VII.

DE POPVLIS ET VRBIBVS NEOCORIS.

Frequenter cum in marmoribus, tum numis privatim perſonas utriusque ſexus, publice populos urbesque Νεωκορες legimus. Ejus igitur vocabuli ſignificatio primum definienda. Ducitur ab Attico *νεως templum*, et *κορεω*, *verro*,

a) in vit. Polem. § 8. b) Orat. XXXVIII. p. 479. c) Ant. L. XIV. c. X. § 12.

purgo, et quod ſequitur, *νεωκορος* eſt is, ad quem purgandi a ſordibus templi cura pertinet. Vnde Heſychius: a) Νεωκορος, *ὁ τον ναον κοσμων, κορειν γαρ το σαιρειν ἐλεγον.* id eſt: Νεωκορος *eſt is, qui templum mundat; κορειν enim dixere σαιρειν, id eſt: verrere.* Philo Iudaeus neocoros vocat etiam illos, qui janitorum munere funguntur, qui ante ſacrarium invigilant, ne quis profanus intret, qui diurnas nocturnasque ſtationes ſortiti templum obeunt, qui porticus, atriumque verrunt, et ſordes amoliuntur. b) * Ex quo apparet primaeva hujus miniſterii vilitas, ſed quo ſubinde ſervis relicto retentum tamen nomen, quod et innuit Suidas: c) Νεωκορος, ὁ *τον νεων κοσμων και ἐυτρεπιζων, ἀλλ᾽ ὀυχ ὁ*

a) in Νεωκορος. b) de praem. Sacerd. Tom. II. p. 236. edit. Mangey. c) in Νεωκορος.

* Haec olim lecta cum non ſatis adriderent eruditiſsimo L. B. de Locella, in haec verba reſcripſit:

„ Diu eſt quod me offendit recepta vocabuli *νεωκορος* etymologica explicatio. Praefertur ſcilicet „ in verbo κορεω ſignificatio *verrendi*, negligitur minus nota *curandi*, *ornandi*, *inſtruendi*, atque „ adeo pro *aedituis* nobis ſupponuntur puri puti templorum fanorumve *ſcoparii*, ut cum Vlpiano „ loquar. Gloſſam in Heſychio non moror; nam, praeterquam quod ipſius Heſychii opus non ha„ bemus, non video cur maior eſſe debeat eius lexici auctoritas quam Suidae, quandoquidem uter„ que ſua e veteribus ſcholiis compilavit. Apud Suidam igitur eadem verba, quae in v. Νεωκορος „ leguntur, occurrunt denuo in v. Κορη, ubi vero praecedunt iſta haud ſpernenda: *λεγεται δε* „ *και κορη και κορος ὁ νεωτατος, ἀπο τȣ κορω, το ἐπιμελȣμαι.* Mox etiam adfertur gloſſa „ κορησατε, ἐπιμεληθητε. Similiter fere Photius in Lex. Ms. Νεωκορος, *ὁ τον νεων κοσ-* „ *μων και ἐυτρεπιζων*, ſine mentione τȣ *σαιρειν.* Et Cyrillus in Lex. Ms. Νεοκορος (ſic ſcribi„ tur quoque in Cod. Biblioth. Caeſ. Vindob.) *ὁ τον ναον κοσμων. κοσμειν γαρ το κορειν ἐλεγον.* „ Itaque ſi *κορειν*, conſentiente etiam Heſychio, praeter *σαιρειν* et *καθαιρειν*, ſignificat *κοσμειν* „ et *ἐπιμελεισθαι*, quid prohibet quin Νεωκορους a curandi, ornandi, inſtruendi munere potius „ quam ab everrendi opera dictos fuiſſe credamus? tametſi negare non auſim purgandi quoque tem„ pli miniſterium, inter cetera, priſcos Νεωκορȣς et Ζακορȣς obiiſſe. Hoc dumtaxat mihi iure tueri „ poſſe videor, numquam ſola ſcopa horum munus (neque etiam *των σηκηκορων*, ſi Suidae fi„ des,) fuiſſe circumſcriptum. Quid quaeris? nonne eodem modo quo *νεωκορος* compoſita ſunt: „ *γυιοκορος*, quod de corporis ornatu praeclare interpretatus eſt Graev. ad Heſiodi Opp. et D. v. „ 66. Graecorum grammaticorum auctoritate firmans verbi *κορειν* poteſtatem, neque Neocororum „ nominis oblitus? tum vero Ζακορος, Σιοκορος, et eius interpretatio *θεοκορος* apud Heſy„ chium? Quare ne plura addam, τȣς *νεωκορȣς και* Ζακορȣς inter *ὀνοματα των θεους θερα-* „ *πευοντων* relatos videmus a Polluce.

σαρων, *qui templum mundat et inſtruit*, *non qui ſcopis verrit.* Serius enim Neocori dicti fuere ſacer magiſtratus, cui illuſtria templorum ſacrorumque rituum miniſteria ſunt demandata. Ejus mentionem fieri jam video apud Xenophontem, qui ſeſe incertae belli aleae commiſſurus, Epheſi pecuniam *κατελιπε παρα Μεγαβυζῳ τῳ της Ἀρτεμιδος νεοκορῳ*, *depoſuit apud Megabyzum Dianae aedituum* addito mandato, ſi quid ſibi humanitus accidiſſet. [a]) Vnde intelligimus primum muneris hujus vetuſtatem, deinde neocororum fidei ſolitos ſuiſſe credi theſauros, ac vel ideo hos fuiſſe viros conſpicuae famae et nominis, et ſacri magiſtratus rationem habuiſſe, quod praeclare confirmat Plato tria magiſtratuum genera conſtituens: *πολεως ἀστυνομους*, *ἀγορας ἀγορανομους*, *ἱερων νεωκορους*, *ἱερεας τε και ἱερειας*, *urbis aſtynomos*, *fori agoranomos*, *templorum neocoros*, *ſacerdotes mares et feminas.* [b])

Νεωκορον Latini reddunt *aeditimum*, *aedituum*, utroque perinde dicto teſte Varrone: [c]) *Sementivis feriis in aedem Telluris veneram rogatus ab* aeditimo, *ut dicere didicimus a patribus noſtris*, *ut corrigimur a recentibus urbanis*, aedituo. Apud Auſonium: [d]) *Qui Beleni* aedituus *nil opis inde tulit.* Sequiore aevo non difficiles Latini ipſum *Neocori* vocabulum in linguam ſuam recepere. Sic in numis Coloniae Neapolis Samariae Latine inſcriptis haec dicitur NEOKORA. In marmore Gruteri: NEOCORO. HIEROFANTAE. etc. [e]) praeter Firmicum mox citandum. Aliter Tacitus inſulam Co vocat Aeſculapii dei *miniſtram* [f]) id eſt: neocoram. Fuiſſe in nonnullis urbibus Neocororum quoddam collegium, atque hos inter aliquem, qui dignitate alios praeibat, docet inſignis lapis Farneſius apud Gruterum [g]) in quo M. Aurelius Aſclepiades dicitur O. ΠΡЄCΒΥΤΑΤΟC. ΤΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. ΤΟΥ. ΜЄΓΑΛΟΥ. CΑΡΑΠΙΔΟC, *Senior inter aedituos magni Sarapidis.* Quod idem teſtatur etiam Firmicus Maternus: [h]) *Hic* (Sarapis) *in Aegypto colitur*, *hic adoratur*, *hujus ſimulacrum Neocororum turba cuſtodit etc.*

Ab his ergo teſtimoniis erudimur, neocoratus, vilis olim, ut dixi, miniſterii, ſenſim creviſſe dignitatem auctoritatemque, et veri ſacerdotii inſtar fuiſſe, cujus erat procurare templorum nitorem, ac ſubſtructiones, tueri privilegia, et jura, cuſtodire donaria, et quae ibi velut communi *aſylo* fuere depoſita, pecunias, theſauros, teſtamenta, etc. quibus deinde ſub imperatoribus, ut dicetur, acceſſerit procuratio ſacrificiorum, ludorumque. Secundum Theodoretum Neocororum fuit templum ingreſſuros aqua luſtrali purificandi cauſa aſpergere, atque idem beneficium praeſtare carnibus ad Caeſaris menſam deſtinatis. Vtriusque adfert exempla. [i]) Nequaquam adeo mirum, archontes, prytanes, ſtrategos aliosque magiſtratus eponymos neocoratus etiam honorem adfectaſſe, eumque teſtimonio marmorum numorumque reliquis ſuis titu-

a) de exped. Cyri. L. V. p. m. 350. b) de legib. L. VI. c) de re ruſt. L. I. c. 2. d) Carm. 200. 19. e) pag. 1102. 2. f) Ann. XII. 61. g) pag. 314. 1. h) de error. prof. rel. p. m. 432. i) L. III. c. 6. et 14.

lis adjeciſſe. Exempla ex marmoribus non adſero, quorum complura habes apud Van Dale. a) At lubet neocoros omnes, quotquot in numis reperi, hoc loco ob cauſae adfinitatem proponere, etſi juſte in magiſtratus ſacri ſtationem forent trajiciendi. Comparebunt in hoc ſyllabo neocori tam viri, quam feminae, nam haec dignitas, ut cauſae poſtulabant, tam fuit cum utroque ſexu communis, quam ſacerdotia, quibus et praefuiſſe feminas in vulgus notum, de quo vide Van Dale b) ac praecipue inſignem Platonis locum. c)

ЄΠ. CTP. ΑΤΡ. ΓΑΡΟΥ. Β. ΝЄωκορυ. in numo Adramytii Myſiae.

ΜΑΡ. ЄΥΓЄΝΟΥC. ΝЄΩΚΟΡΟΥ. in numo Aegarum Ciliciae.

ЄΠΙ. ΙΟΥ. CЄΤΗΡЄΙΝΟΥ. ΑΡΧ. Γ. ΝЄΩΚΟΡ. in numo Aezanis Phrygiae.

ЄΠΙ. ΜΗΝΟΔΩΡΟΥ. ΝЄωκορυ. in numo Ancyrae Phrygiae.

ЄΠΙ. ΙΟΥ. ΚΟΔΡΑΤΟΥ. ΝЄωκορυ ΑΡΧ. in numo Cotiaei Phrygiae.

ЄΠΙ. CTP. ΠЄΛΛΩΝΙΟΥ. ΝЄωκορυ. in numo Eleae Aeolidis.

ЄΠΙ. ΝЄωκορυ ΠЄΔΙΑC. CЄΚΟΥΝΔΗC. in numo Eucarpiae Phrygiae.

ЄΠΙ. ΓΡ. ΤΥΧΙΚΟΥ. Β. ΝЄωκορυ. in numo Magneſiae Ioniae.

ЄΠΙ. CTPA. ΚΑ. CTPATΩΝЄΙΚΙΑΝΟΥ. ΝЄΩκορυ. in numo Thyatirae Lydiae.

Numos ſingulos in ſuarum urbium moneta laxius deſcriptos reperies, ubi et obſervamus, factum aliquoties, ut ab his, qui numos ſimiles ediderant, neocoratus juxta ſcriptus perperam transferretur ad ipſas urbes, cum tamen ad perſonas pertineret.

A perſonis neocoris ad populos civitatesque neocoras transeamus, ad quod examen, longum ſane, lubricum et implexum antequam aggrediniur, lubet ex vetere meo inſtituto eorum populorum, urbiumque, qui neocoratu praediti fuere, catalogum conſtituere.

CATALOGVS

Populorum, Vrbiumque Neocorarum.

Abila Decapoleos, *iterum.*
ΑΒΙΛΗΝΩΝ. Β. ΝЄ.

Acmonia Phrygiae.
ΑΚΜΟΝЄΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ.

Adramytium Myſiae. Ejus neocoratus falſo adſertus a Vaillantio, ut diximus in ejus numis.

Aegae Ciliciae.
ΑΙΓЄΑΙΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. vel ΝЄΩΚΟΡΟΥ.

Amaſia Ponti.
ΑΜΑCΙΑC. ΝЄΩΚ.

Ancyra Galatiae, *iterum.*
ΑΝΚΥΡΑC. Β. ΝЄ.

Attalia Lydiae.
ΑΤΤΑΛЄΩΝ. ΝЄΩΚ.

a) diſſ. IV. c. 1. b) l. c. c) de Legib. L. VI. p. 759.

Caeſarea Cappadociae, *iterum*. Inde a Severo: ΚΑΙCΑΡ. ΝЄΩΚ. inde a Gordiano Β. ΝЄ.

Cibyra Phrygiae. Ejus incertus neocoratus, ut dixi in hujus urbis moneta.

Claudiopolis Iſauriae. Ejus neocoratus perperam intruſus a Vaillantio. Vide numos Claudiopolis *Bithyniae*.

Cyzicus Myſiae, *iterum*, *tertium*. Inde ab Hadriano: ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ. ΝЄΟΚΟΡΩΝ. — inde a Caracalla usque Claudium Goth. ΔΙC. vel Β. ΝЄΟΚΟΡΩΝ. nulla tamen certa lege, nam et neocoratus ſimplex ſaepe notatur. — In unico, eoque autonomo: ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ. Γ. ΝЄΟΚΟΡΩΝ. (Hunter.)

Epheſus Ioniae, *iterum*, *tertium*, *quartum*. Inde a Nerone adhuc Caeſare: ΕΦ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. — inde ab Hadriano: ΔΙC. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. — inde a Caracalla: ΤΡΙC. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. et ſub hoc inſolens formula: ΔΙC. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. ΚΑΙ. ΤΗC. ΑΡΤЄΜΙΔΟC. — Sub Elagabalo magnifice: ЄΦЄCΙΩΝ. ΜΟΝΩΝ. ΑΠΑCΩΝ. ΤЄΤΡΑΚΙ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. In aliis deinceps: ΤЄΤΡΑΚΙC. vel: Δ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. Sed inde a Maximino variant Γ et Δ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ.

Halicarnaſſus Cariae.
ΑΛΙΚΑΡΝΑCCЄΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ.

Heraclea incerti ſitus.
ΗΡΑΚΛЄΙΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. in numo Elagabali. (Vaill.) ΗΡΑΚΛΗΑC. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. in numo Salpninae. Vide, quae de ambiguis his numis notavi in moneta Heracleae Bithyniae.

Hierapolis Phrygiae.
ΙЄΡΑΠΟΛЄΙΤΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ.

Iuliopolis Bithyniae.
ΙΟΥΛΙΟΠΟΛЄΙΤΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ.

Laodicea Phrygiae.
ΛΑΟΔΙΚЄΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. inde a Caracalla, addito etiam in nonnullis Caracallae et Maeſae: ΔΟΓΜΑΤΙ. CΥΝΚΛΗΤΟΥ.

Laodicea Syriae. Eam Vaillantius neocoram injuria facit. Vide ejus numos.

Macedones, *iterum*.
ΚΟΙΝΟΝ. ΜΑΚЄΔΟΝΩΝ. ΝЄΩΚ. in aliis: Β. vel ΔΙC. ΝЄΩΚ. ſic inſcribuntur numi frequentes aenei, in quorum antica eſt caput Alexandri M., de quibus vide monetam hujus regis. In imperatoriis ſub Caracalla demum neocoratus notari incipit, ac tum ſtatim *B.* ΝЄΩ., quod et deinceps obſervatur dempto numo Diadumeniani, in quo: ΚΟΙ. ΜΑΚЄΔΟΝΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩ.

Magneſia Ioniae.
ΜΑΓΝΗΤΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. ΤΗC. ΑΡΤЄΜΙΔΟC.

Mantalus Phrygiae.
ΜΑΝΤΑΛΗΝΩΝ. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. ſed numus eſt dubiae fidei, ut ſuo loco monuimus.

Miletus Ioniae.
ΜΙΛΗCΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. in ſolis numis Balbini et collegarum.

Neapolis Samaritidos.
COL. NEAPOL. NEOKOPO. in quibusdam numis Philippi; ſerius: ΦΛ. ΝΕΑCΠΟΛΕΩC. ΝΕΩΚΟΡΟΥ. in numis Treboniani et Voluſiani.

Neocaeſarea Ponti.
ΝΕΩΚΑΙCΑΡΙΑC. ΔΙC. ΝΕΩ. in numo unico Valeriani. (Seſtini Lettere P. III. p. 10.)

Nicomedia Bithyniae, iterum, tertium.
ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΙΑC. ΝΕΩΚΟΡ. ſub Antonino Pio — Incipit ſub Commodo ΔΙC. ΝΕΩΚ. — Sub Caracalla ΤΡΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. et deinceps usque ad Gallienum jam ΔΙC. jam ΤΡΙC.

Nyſa Cariae.
ΝΥCΑΕΩΝ. ΝΕΩΚ. in rariſsimis M. Aurelii.

Perga Pamphyliae.
ΠΕΡΓΑΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Pergamus Myſiae, iterum, tertium.
ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ſub Antonino Pio, et adhuc ſub hoc: ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. — inde a Caracalla ΤΡΙC. vel Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. In numo Caracallae muſei Caeſarei: ΚΑΙ. ΤΡΙC. ΝΕΩΚΟΡΟC. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΠΟΛΙC.

Perinthus Thraciae, iterum.
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ſub Severo ſcribi coeptum, et adhuc ſub hoc Δ vel ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ.

Philadelphia Lydiae.
ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ. ΝΕΩΚΟΡΟC. vel: ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. in pluribus autonomis et imperatoriis.

Philippopolis Thraciae.
ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩC. ΝΕΩΚΟΡΟΥ.

Sardes Lydiae, iterum, tertium.
Inde ab Antinoo: CΑΡΔΙΑΝΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. — Sub Severo: Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. — Sub Caracalla: Γ. vel ΤΡΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Sub ſequentibus imperatoribus variant Β. et Γ. Sed vide, quae de his in moneta Sardium obſervo.

Side Pamphyliae.
CΙΔΗ. ΝΕΩΚΟΡΟC.

Smyrna Ioniae, iterum, tertium.
CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. inde a Trajano. — Sub Commodo: Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. et forte adhuc ſub hoc: Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Vide numos hujus urbis. In numis Caracallae et Alexandri Sev. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΤΩΝ. CΕΒΑCΤΩΝ.

Taba Cariae.
ΤΑΒΗΝΩΝ. Ν. in uno Gallieni numo apud Pellerinium, (Rec. III. p. 217.) ſed minus certum, utrum ea littera Neocoratum notet.

Tarſus Ciliciae. iterum.
ΤΑΡΣΟΥ. ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΟΥ. in aliquot autonomis, et imperatoriis unius Commodi nullo cognito ſimplice neocoratu.

Teos Ioniae, *iterum.*
ΤΗΙΩΝ. ΝΕΩΚ. et B. ΝΕ. utrumque in numis M. Aurelii et Fauſtinae jun.

Theſſalonica Macedoniae, *iterum tertium.*
ΘΕϹϹΑΛΟΝΙΚΗ. ΝΕΩΚΟΡΟϹ., vel ΝΕΩΚΟΡΑ. addito in aliis B. ΝΕ. vel Γ. ΝΕ. nulla certa lege, ut dictum in ejus urbis moneta.

Tomi Moeſiae inſer.
ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. ΝΕΩΚ. in unico Domnae numo.

Tralles Lydiae.
ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. vel ΤΩΝ. ϹΕΒΑϹΤΩΝ. in numis Caracallae.

Tripolis Phoeniciae.
ΤΡΙΠΟΛΙΤ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. in unico Elagabali.

Ne mirere catalogi hujus anguſtias. Facile enim fuerat duplo auctiorem repraeſentare, ſi libuiſſet ſinceram meam mercem inquinare exemplis aliis, quae ſive Goltzii fraudes, ſive iniqua Occonis, aliorumque praeconia parturivere. Ego enim ſic exiſtimo, quantum commentarii numismatici indies creſcunt inventis veris, tantum iis detrahenda, quae falſa ſunt comperta, quae quoniam humano paſtui jam non proſunt, blattis tineisque in eſcam permittantur. Eccur enim, quas jam ſiomachamur, recoquamus adhuc Goltzianas illas vomicas: Καρθαγηνων εις νεωκορων — Φαλαισιεων εις νεωκ. — Σαμοφιλων νεωκορων et plures alias belli ejus theſauri?

Apparet ex hoc ſyllabo, ſi quatuor Europae, tres Syriae late ſumptae populos demas, reliquos omnes populos urbesque neocoras eſſe Aſiae minoris, qua regione, ut aliorſum conſiat, nulla alia magis vano titulorum apparatu delectabatur.

Scribitur ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum gentile ponitur, at ΝΕΩΚΟΡΟΥ, cum urbis nomen enunciatur. Singulare in numis Aegarum Ciliciae: ΑΙΓΕΑΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΟΥ. ſubaudi: πολεως, quo modo, ſed expreſsis verbis, in marmore Sponii legitur: Η. ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ. ΔΙϹ. ΝΕΩΚΟΡΟϹ. ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. ΠΟΛΙϹ. a) Poteſt etiam ſubaudiri δημȣ ſecundum aliud ejusdem Sponii marmor, in quo: ΝΕΩΚΟΡΟϹ. ϹΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΔΗΜΟϹ. b) In omnibus fere Cyzicenorum numis habetur ΝΕΟΚΟΡΩΝ adverſus communem morem et orthographiae legem, quem modum nonnunquam imitati quoque ſunt Pergameni, nemo, quod norim in numis, alius, etſi Heſychius quoque ſcripſerit νεοκορος.

In legendis numeris additis, cum hos litera tantum ἀρχαιȣσα indicat, cautione opus. B. vel Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. moleſta non ſunt, cum haec ſemper iterum, vel *tertium* indicent: verum Δ ſignificare poteſt vel Δις, *bis*, vel τετρακις, *quartum;* utriusque habemus exemplum in numis Perinthi, et Epheſi. Ceterum in ſolis Epheſi numis το Δ poteſt ſignificare *quartum*, quia ſola haec urbs quartum neocora fuit. Qui eundem

a) Voyage T. III. p. 98. b) l. c. p. 130.

honorem aliis urbibus ſunt impertiti, aut decepti ſunt ipſi, ut Harduinus legendo ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΤΕΤΡΑΚΙ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. a) aut το Δ interpretati ſunt τετρακις, pro ΔΙC. in quo peccavit Cuperus. b) Egregiam formulam: ΒΙΣ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. pro ΔΙΣ. inter Goltzii cupedias repone, toties hoc vocabulum hybridam invitis Muſis Graecis obtrudentis.

Numum ſingularem vulgavit Patinus c) in cujus antica caput Alexandri M., in averſa: ΚΟΙΝΟΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Β. ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Miror, potuiſſe viros eruditos in explicando Β. ΔΙC., cujus utraque pars *bis* ſignificat, tantum laboris incaſſum impendere, ut videre eſt apud Cuperum. d) Cum ii ipſi monetariorum ſphalmata non raro fuerint experti, et agnoſcere etiam coacti fuerint, mirum ſane, cur in hac inſcriptione ſuſpicari noluerint tautologiam ab ignavo monetario admiſſam. Obvium eſt in his numis jam Β. jam ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ergo monetarius utrique adſuetus ſi utrumque temere ſociaſſe dicatur, quod pronisſimum eſt credere, nihil amplius cauſae erit, cur nodum in ſcirpo quaeramus.

Numi ante Neronem neocoratum non produnt. Sunt hi, ut vidimus, Epheſi, et quia Neronem nondum Auguſtum offerunt, ſub Claudii imperio ſignati. Anterior nondum compertus; ſi Goltzii iterum nugas demas, jam in numis Iulii Caeſaris et M. Antonii neocoratus ementiti. Neocoratus mentio ſub Claudio Gothico cum ipſis Graecarum urbium numis deſinit. Tamen, quod mirum, adhuc Fl. Leonis I. aetate Sardiani ſe dixere ΔΙC. ΝΕΟΚΟΡΟΥC., teſte marmore, quod citavi in moneta Sardium.

* * *

Enumeratis populis et urbibus, quae neocoras ſeſe profeſſae ſunt, deinceps capita duo ad examen vocanda, I. Quorum numinum ſe populi urbesque in numis neocoros profiteantur. II. Quae fuerint variae eruditorum ſententiae de multiplicato urbium neocoratu.

§ I.

Quorum numinum ſe populi urbesque in numis neocoros profiteantur.

Neocoros veteris fuiſſe in Graecia inſtituti, iisque templorum fuiſſe demandatam curam, jam inter omnes conſtat. Neque jam animus eſt refellere Goltzium, ejusque interpretem Nonnium, tum et Antonium Auguſtinum, qui miram vocabulo ΝΕΩΚΟΡΩΝ ſignificationem affinxere, quorum varia judicia expoſuit Vaillantius in diſſertatione, quam infra laudabo. Primum perſonae ſingulae, deinde civitates, neocorae fuerunt eorum numinum, quae ſibi

a) numi pop. ill. b) Lettres de critique p. 490. c) numi impp. pag. m. 12. d) Lettres de crit. p. 499.

fuere domeſtica, et tutelaria, aut quorum honori intra moenia ſua aedes ſacras erexere. Perſonas ſingulas certorum numinum neocoras frequenter memorant marmora. Vrbis numinis ſui neocorae inſigne habemus exemplum in ſacris literis, Epheſiorum ſcriba, ut eſt in actis Apoſtolorum, [a]) his verbis concitatum populum compeſcente: Ἀνδρες Ἐφεσιοι, τις γαρ ἐϛιν ἀνθρωπος, ὁς ȣ̓ γινωσκει την Ἐφεσιων πολιν ΝΕΩΚΟΡΟΝ ȣ̓σαν της μεγαλης θεας Ἀρτεμιδος και τȣ Διοπετȣς; *Viri Epheſii! quis enim eſt homo, qui ignoret Epheſiorum urbem NEOCORAM magnae deae Dianae et ſigni de coelo delapſi?* Ac privati quidem hujus domeſticorum numinum neocoratus bina habemus exempla in numis imperatorum aetate percuſsis: ЄΦЄCIΩN. ΔIC. NЄΩKOPΩN. KAI. THC. APTЄMIΔOC. *Epheſiorum bis neocororum et Dianae*, nimirum Epheſiae ſuae. MAΓNHTΩN. NЄΩKOPΩN. THC. APTЄMIΔOC. *Magnetum* (Ioniae) *neocororum Dianae*, nempe Leucophrynes ſuae, ut in eorum moneta comprobamus. Et juvat obſervare, ſecundum hanc Graecorum phraſin Ioſephum bis Iudaeos dei ſui neocoros dicere, nimirum: ȣ̔ς ὁ θεος ἑαυτῳ νεωκορȣς ἠγεν, *quos deus ſibi neocoros conſtituit*, iterum cum narraſſet, eos dei ſui beneficio Babylone in patriam reverſos, addit: προυπεμφθησαν γȣν ὑπ' ἀυτȣ, και παλιν τον ἀυτων συμμαχον ἐνεωκορȣν, *deducti enim ſunt ab eo, et rurſum adjutoris ſui facti ſunt neocori.* [b])

Privati hi Graecorum neocoratus vileſcere ſenſim coepere inductis novis, quos ſuaſit ſervitium, et quae huic adhaereſcere conſuevit, aſſentandi libido. Etenim Graeci Aſiatici creſcente latius Romanorum potentia et ad ſe usque porrecta nihil omiſere officiorum, quibus poſſent populi praepotentis ſibi gratiam promereri. Ex his Smyrnaei dato ſibi a Tiberio ſenatu profeſsi ſunt publice, ſe primos templum urbis Romae ſtatuiſſe M. Porcio conſule, nimirum anno V. C. 559. [c]) Ab his in alias urbes datum exemplum; poſt annos enim non multos Alabandenſes Cariae Romae item templum fecere ludis anniverſariis ei deae inſtitutis. [d]) Petentibus Aſiaticis permiſit Auguſtus, ut nomine D. Iulii, vel ſuo, vel urbis Romae aedificarentur templa per illuſtriſsimas Aſiae urbes Epheſum, Nicaeam, Pergamum, Nicomediam. [e]) Reliquiae templi, Romae et Auguſti honori inſcripti, hodieque apud Mylaſa Cariae ſuperant, [f]) ut templum Lugduni communi Galliarum nomine, aliaque copioſa per imperii provincias poſita praeteream, de quibus agam latius in numis Auguſti commatis peregrini. Non multo poſt erectum fuit Smyrnae templum Tiberio, ejusque matri Iuliae, et Senatui, [g]) Commodo Nicomediae Bithyniae. [h]) Atque haec exempla poſſunt ad cauſam meam ſufficere. Si ergo Graeci Romae et imperantibus conſtituerunt templa, neocoris etiam iis opus fuit, et ne minus in eos videren-

a) Cap. XIX. v. 35. b) bell. Iud. L. V. c. 9. p. 348. c) Tacit. Ann. IV. 56. d) Liv. L. XLIII. c. 6. e) Dio L. LI. § 20. f) Chishull ant. Aſiat. p. p. 207. g) Tacit. Ann. IV. 15. 56. h) Dio L. LXXII. § 12.

tum officioſi, ſi uni tantum alterive templi curam, et quae ibi peragenda fuere, ſacrificia ac pro ſalute vota demandaſſent, placuit totum populum, aut civitatem dicere neocoram, et communis in principem obſequii facere participem. Iam vero numi aliquot certum praebent teſtimonium, inſcriptum neocoratum non ad privatum urbis numen, ſed principes Romanos pertinuiſſe. In numis Smyrnenſium non raro legas: СМΥΡΝΑΙΩΝ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΤΩΝ. СЕΒΑСΤΩΝ. *Smyrnenſium ter Neocororum Auguſtorum*, atque idem confirmat marmor Oxonienſe, in quo Smyrna dicitur Γ. ΝΕΩΚΟΡΟС. ΤΩΝ. СЕΒΑСΤΩΝ. *ter Neocora Auguſtorum.* a) In numo Trallianorum Lydiae: ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΤΩΝ. СЕΒΑСΤΩΝ. eodem ſenſu. Sunt qui exiſtiment, neocoratus omnes numis inſcriptos, niſi cum diſerte alterius dei nomen exprimunt, ut de Epheſo et Magneſia diximus, ad imperatores pertinere, etſi Auguſti nomen non addatur, et indicare, in imperantis cujuspiam honorem ibi erectum templum, et vota ſtatis temporibus concipi ſolita. Iſtud non adfirmavero, etſi hoc aliae cauſae in nonnullis faciant veriſimile, v. g. in numis Teii Ioniae viſitur caput Auguſti intra templum, ergo tale ibi ſtetit, et credibile, Teios, qui ſe neocoros dixere, fuiſſe neocoros Auguſti. At de aliis omnibus hoc adſerere difficile, quamquam facile adſentiar Rubenio, qui iſtud ſaltem tunc verum eſſe conjicit, quando urbs quaepiam ſeſe bis vel ter neocoram profitetur, quia hactenus exemplum non exſtat, urbem aliquam cauſa Dianae ſuae, vel Iovis, vel Apollinis ſe bis vel ter neocoram appellaſſe. Confirmare hoc videtur nota in numis Epheſiis epigraphe: ЕФЕСΙΩΝ. ΔΙС. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΚΑΙ. ΤΗС. ΑΡΤΕΜΙΔΟС. in qua haud dubie poſt ΔΙС. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ſubaudiendum: ΤΩΝ. СЕΒΑСΤΩΝ., ſic ut ſenſus ſit: *Epheſiorum*, qui ſunt *bis neocori* Auguſtorum, *et* neocori *Dianae.*

Conſentiunt fere eruditi, neocoratus honorem non fuiſſe meri arbitrii, ſed ad eum obtinendum ſenatus conſulto opus fuiſſe. Neque deſunt ad iſtud adſerendum certa antiquitatis monumenta. Sic in marmore Oxonienſi Smyrna dicitur Γ. ΝΕΩΚΟΡΟС. ΤΩΝ. СЕΒΑСΤΩΝ. ΚΑΤΑ. ΤΑ. ΔΟΓΜΑΤΑ. ΤΗС. ΙΕΡΩΤΑΤΗС. СΥΝΚΛΗΤΟΥ. *tertium neocora Auguſtorum* non ſuopte arbitrio, ſed *ſecundum decreta ſanctiſſimi ſenatus.* b) In alio marmore Oxonienſi c) memoratur ΔΕΥΤΕΡΟΝ. ΔΟΓΜΑ. СΥΝΚΛΗΤΟΥ. ΚΑΘΟ. ΔΙС. ΝΕΩΚΟΡΟΙ. ΓΕΓΟΝΑΜΕΝ. *alterum ſenatus conſultum, ſecundum quod bis neocori facti ſumus*, nempe Smyrnaei. His adde numos Laodiceae Phrygiae: ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΔΟΓΜΑΤΙ. СΥΝΚΛΗΤΟΥ. *Laodicenſium neocororum Senatus conſulto.* Haec certa; ſed nolim aeque certum putare, quod adſerit Vaillantius in diſſertatione infra citanda, in numo Perinthiorum bis neocororum cum capite Elagabali additum Γ. Β. indicare, eos alterum neocoratum

a) num. V. b) num. 5 et 6. c) num. 10.

ſenatus conſulto conſecutos. Equidem facile dedero, eas litteras ſignificare Γνωμῃ Βȣλης, *ſenatus conſulto,* verum an hic nomine Βȣλης intelligatur ſenatus Romanus, magnopere dubitem. Hunc enim Graeci in monumentis ſuis conſtanter dixere *συγκλητον*, ut diximus ſupra pag. 225. Potius ergo in hoc numo indicatur magiſtratus domeſticus, perinde atque hic in numis Tarſi et Anazarbi indicatur ſimilibus litteris Γ. Β. vel Γ. Γ. id eſt: *γνωμῃ* vel Γραμματι Βȣλης vel Γερȣσιας. In viam ut redeam, teſte Dione Nicomedenſes a ſenatu denique impetravere, ut erigere Commodo templum, et agere ludos liceret. [a]) Ergo, ut diximus, urbium neocoratus a ſenatus Rom. arbitrio pendebat, qui toties ſe Graecorum rebus miſcuit, quoties res imperantis agebatur, vel eorum mores in licentiam verterunt. Cujus generis fuere neocoratus, imperatorum, ut vidimus, honori conſtituti, tum et indita urbibus ab imperantibus nomina, de quibus agemus alibi, aut denique aſylorum licentia ſenatus conſulto cohibita, cujus memoriam conſervant numi Epheſi inſcripto: ΔΟΓΜΑΤΙ. CΥΝΚΛΗΤΟΥ. ΟΥΤΟΙ. ΝΑΟΙ. *Senatus conſulto haec templa*, de quo vide monetam hujus urbis. Sed neque minus cohibenda fuit Graecorum ambitio neocoratum certatim expetentium, quod hic propter *feſtorum ludorumque ſolennia magnos ſumptus flagitabat.* Ceterum ut lubenter permiſero, neocoratus imperatorios fuiſſe a ſenatu petendos, ſic dubium non videtur, urbes ſuomet arbitrio potuiſſe ſe dicere numinum ſuorum neocoras.

§ II.

Quae fuerint variae eruditorum ſententiae de multiplicato urbium neocoratu.

Hactenus inoffenſo pede in inveſtiganda neocoratus natura ſumus progreſſi. Reſtant explicandi neocoratus iterati. Vidimus enim ſupra, v. g. Epheſum ſub Claudio dici ſimpliciter neocoram, ſub Hadriano bis, ſub Caracalla ter, ſub Elagabalo quater neocoram. Sed neque iſtud pro recepto plurium imperatorum cultu, quem infra exponemus, difficultatem pariat. Verum illud explicare permoleſtum, quo pacto urbs, quae ſe jam v. g. tertium neocoram profeſſa eſt, ſerius ſe potuerit profiteri bis neocoram. atque deinceps inter ſecundum et tertium neocoratum variare. Implexi hujus argumenti enodatio mirum quantum eruditorum torſerit ingenia, verum exitu hucusque infelice, quod antequam comprobamus, neceſſarium videtur, eorum, qui in praeſente cauſa explicanda aliis copioſius elaboravere, dictata quam fieri poterit breviter ſtrictimque proponere.

Iudicium IOANNIS SELDENI, quod exſtat in marmorum Arundellianorum,

a) L. LXXII. § 12.

ſeu Oxonienſium editione II. Londin. pag. 186. Eruditus hic vir primus fuit, qui verum vocabuli ΝΕΩΚΟΡΩΝ ſenſum eruit, quem ii, qui praeceſſere, aut inexplicabilem ſunt profeſsi, aut infeliciter interpretati. De additis numeris, de quibus nunc agimus, ſic ſentit: *Neocoros ad panegyres, ſeu ſacra certamina, ſive pentaeterica, ſive aliis tempeſtatibus annuis innovata attinuiſſe*; temporum autem notas, ſeu numeros ſaepius adjectos non annos exiſtimat, non agones ſignare, ſed tantummodo *muneris* των Νεωκορων *vices continuas; unde ſiebat, ut intermiſſa prorogatione*, alia nimirum ad aedituandum urbe ſuſſecta, cives, qui hoc munere antea bis, ter, quaterve continenter functi eſſent, vices ſuas, ſeu prorogationes denuo minime unquam dinumerarent, ſed a prima vice, ſi quando iterum pluries neocori fierent, ſimiliter, *ut primo*, redauſpicarentur. Haec vir eruditus ad oraculi Pythii morem obſcure ſane et implexe. Sintne ejus ſenſum recte adſecuti Vaillantius et Mazzolenus in diſſertationibus mox citandis, non moror, cum vel ii ipſi a Seldeni explicatione recedendum ſibi putent.

Iudicium ALBERTI RVBENII, quod exſtat in diatribe de Neocoris inſerta Tomo XI. ant. Rom. Graevii. Is additos numeros Β. Γ. Δ. ad numerum templorum in una eademque urbe Caeſarum honori exſtructorum refert. Confirmat iſtud Nicomedenſium exemplo, qui per Saoterum impetrarunt veniam celebrandi agonem et templum in Commodi honorem aedificandi teſte Dione. [a]) Quapropter Nicomedenſes, qui ſe antea dixere neocoros ſimpliciter ob templum Auguſti a communi Bithyniae poſitum, poſthac ſe dixere bis neocoros. Iam vero Nicomedenſium numos ſententiae ſuae planiſsime favere exiſtimat; ii enim, inquit, qui ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. inſcribunt, plerique duo templa exhibent, ut alii tria templa cum epigraphe ΤΡΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. in numis Caracallae. At cum haud dubie templum Caracallae imperfectum remanſerit, iterum ad ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. redivere, reſumpto ΤΡΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ſub Valeriano in numis trium templorum typo inſignibus.

Iudicium IOANNIS HARDVINI in numis popp. et urbb. illuſtratis ſub ΑΒΟΛΛΑΙΩΝ. Sub eodem, inquit, principe non modo ſemel, ſed bis, ter, quaterve urbes, ludos ut ederent, depoſcebant, et eximii honoris loco ducebant. Quare occurrit in numis δις, τρις, τετρακις Νεωκορων.

Iudicium ANTONII VAN DALE, quod eſt inter ejus diſſertationes IX. diſſertatione IV. cap. IV. Sub uno, inquit, eodemque imperatore, vel pluribus una imperantibus urbes quandoque ſemel, quandoque bis, ter vel quater factas fuiſſe neocoras, quin tamen exigeretur, ut tot erigerentur templa, quot erant neocoratus, hoc enim fuiſſe meri arbitrii. Ergo ex gr. ſi uni Severo conſtitutum templum et ludi, ſemel ſiebant neocori, et quidem τε Σεβαςε;

a) L. LXXII. § 12.

ſi Severo ac Domnae, bis; ſi Severo, Domnae, Caracallae ſimul, ter, ſicque erant τρις νεωκοροι των Σεβαϛων, quamvis in unico templo, quod principio ſoli Severo poſuerant, etiam hos ceteros ſimul poſt conſecrarent. At ſaepe plura templa pluribus, id eſt, unicuique proprium aedificabatur templum, docente iſtud numero templorum in numis. Cum pro numero imperantium major eſt neocoratuum numerus, ſtatuendum, etiam mortuos in honoris ſocietatem adſumptos. Sic cum Epheſii ſub Elagabalo leguntur ter et quater neocori, probabile eſt, ab eo Marcum, Severum, Caracallam accitos, quod is quam maxime Antoninus haberi vellet. Atque hoc is modo difficultates omnes per omnium imperatorum numos nullo, ut vides lector, negotio reſecat. Ambidexterum iſtud ſyſtema graviter jam ac ſevere impetiit Cuperus in epiſtolis ſuis criticis pag. 484. ſeq.

Iudicium IOANNIS VAILLANTII. Aperuit illud vir praeſtans primum in opere, quo Graecos imperatorum numos vulgavit, [a]) aliquot poſt annis adcuratius expoſuit in diſſertatione inſerta τοις *Memoires des inſcriptions Tome II. p. 507.* Dubitari non poteſt, inquit, neocoratus varios non ſub eodem principe, ſed variis conceſſos, ſic ut v. g. Epheſii neocoratum primum auferrent ſub Nerone, alterum ſub Hadriano, tertium ſub Caracalla. Quod ſi in numis Epheſiorum ſub poſterioribus imperatoribus legatur ΕΦΕϹΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ., quando ſub praecedentibus reperimus ΔΙϹ vel ΤΡΙϹ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ., tum tenendum, ſuppreſſum in illis numerum, quemadmodum etiam perfrequenter numerum tribuniciae poteſtatis in imperatorum numis ſuppreſſum videmus. Cum objicitur, exſtare exempla, urbem quampiam ſe dicere ΔΙϹ neocoram, poſteaquam ſe jam ante ΤΡΙϹ inſcripſit, reſpondet, vereri ſe, ut numi hi rite ſint promulgati, atque exemplo probat, in quae avia non raro iniqua haec indicia antiquarios deduxerint. Quod ad Epheſios attinet, qui ſe ſub Elagabalo dixerunt μονους ἁπασων ΤΕΤΡΑΚΙ νεωκορους, ſub ſequentibus deinde jam Γ. jam Δ νεωκορους, ait, eos ſub quarto neocoratu comprehendiſſe privatum ſuum ΤΗϹ. ΑΡΤΕΜΙΔΟϹ. ab ipſis etiam numis indicatum, quo in variis numis omiſſo reſtabant neocoratus tres ΤΩΝ. ϹΕΒΑϹΤΩΝ.

Iudicium ALBERTI MAZZOLENI, quod eſt inter animadverſiones in numiſmata max. mod. e muſeo Piſano animadverſione IX. Poſtquam conſtituiſſet, urbes neocoras fuiſſe ſacras, et unum idemque eſſe ſacram et neocoram, et multis teſtimoniis comprobaſſet, urbibus neocoris ſeu ſacris varia praeterea privilegia fuiſſe conceſſa, ut aſylum, immunitatem, autonomiam, certamen ſacrum etc., conjicit denique, urbes a numero horum privilegiorum bis terve neocoras dictas, quo porro admiſſo facile explicatur, quomodo urbes, quae prius ter quaterve neocorae inſcribebantur, poſtea minore numero neocorae dicantur. Fieri enim potuit, ut effuſus nimis gravisque urbibus cultus numinum et inde etiam privilegia

a) pag. 216.

minuerentur, vel haec aliunde demerentur urbes, ut cum imperante Tiberio, ut narrat Tacitus, aſylis Graecorum modus praeſcribebatur.

Iudicium IOSEPHI PELLERINII, dictatum in ejus opere: *Melange II. p. 266.* In explicandis, inquit, neocoratuum *numis binas* occurrere difficultates, quarum prima jam ab aliis agitata *in eo* conſiſtit, ut expediatur ratio, quo pacto urbs quaepiam, quae ſe jam bis, ter, quater neocoram appellavit, ſubinde numerum *minorem* inſcripſerit, atque *iterum* ad *majorem* ſuum rediverit; *altera*, et omnibus hactenus intacta, qui factum, ut urbes ſecundum et tertium neocoratum ejusdem anni numis inſcriberent. Ejus bina adfert exempla ex numis Sardium Lydiae a Vaillantio deſcriptis primum ſub Caracalla, quorum alii habent: ЄΠΙ. ΡΟΥΦΟΥ. ΑΡΧ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ., alii: ЄΠΙ. ΑΝ. ΡΟΥΦΟΥ. ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β. (in aliis: ΤΟ Γ.) ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ., deinde ſub Gordiano, in quorum aliis legitur: ЄΠΙ. ΡΟΥΦΕΙΝΟΥ, ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. in aliis: ЄΠΙ. ΡΟΥΦΕΙΝΟΥ. ΑΡΧ. ΤΟ. Β. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Cum vero conſtet, magiſtratus numis inſcriptos fuiſſe annuos, et tam in Caracallae, quam Gordiani numis idem magiſtratus jungatur jam cum Β. jam cum Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ., ſequitur, intra unum eundemque annum neocoratus numerum variaſſe.

Vtramque difficultatem ut reſolvat, ante omnia obſervari jubet, nuſpiam a veteribus ſcriptoribus memorari, in quo conſtiterint feſta et ludi neocoratibus ſingulis adnexi. Veriſimile tamen eſſe, ſingulos neocoratus propria ſua ac peculiaria habuiſſe feſta. Quoniam vero haec magnos ſumptus poſtulabant, factum, ut neocoratus tres darentur tantum urbibus primi ordinis, duo ſecundi, quod vel ipſi numi docent. Ait deinde, ex numis veriſimile fieri, urbes bis vel ter neocoras ſingulis annis in honorem plurium imperatorum celebraſſe ludos, et nonnullas celebraſſe ludos duplicis generis eodem anno et vario ejus tempore. Ergo numi, in quibus ſimplex ΝΕΩΚΟΡΩΝ legitur, ſignati ſunt cauſa ludorum, ad quos illis neocoratus primus jus dabat, et ſic deinceps. Ergo numerus inſcripti neocoratus erat is ipſe neocoratus, quem celebrabant tum, cum numus ſignatus eſt. Atque hac doctrina conſtituta ſuapte liquet non modo, cur a neocoratu tertio ad ſecundum ſit retroceſſum, atque iterum ad tertium reditum, ſed etiam cur in numis Sardium unius ejusdemque anni et ſecundus et tertius neocoratus notentur.

Epicriſis
ſententiarum adductarum.

Ergo antiquariorum, quos citavimus, nonnulli exiſtimavere, plures numero neocoratus urbibus ſub uno eodemque principe acceſsiſſe, quos inter fuere Seldenus, et Harduinus, quibus hac in parte ſuffragatum etiam video Gisbertum Cuperum[a]) Sin; iſtud, neceſſe

a) lettres de critique pag. 481.

erit, quanto diuturnius alicujus fuit principis imperium, tanto etiam eſſe auctiorem neocoratuum numerum, quanto illud contractius, tanto etiam hunc contractiorem, atque numos Commodi, Severi, Alexandri plures jactare neocoratus, quam numos Macrini, Elagabali, Maximini, quorum perbreve fuit imperium. Verum plane videmus, diuturnius breviusve imperium neocoratus numeros neque augere neque minuere, cujus quidem facti exempla non adfero, quod ea ex praefixo catalogo peti poſſunt. Neque etiam animus eſt argumentis pluribus, quae ſane non deſunt, ſententiam hanc convellere, cum et temporis et chartae jacturam putem, ſuapte infirmam et jam paſsim faſtiditam impugnare. Qui in hac cauſa plura volet, adeat commentarios Mazzoleni.

Sententia omnium maxime veriſimilis eſt illa, quae collectos per varia imperia neocoratus enunciat. Credo, eruditos antiquarios inde a principio in ea fuiſſe acquieturos, neque reſpecturos unquam illam, quae neocoratuum incrementa ſingulis imperiis adſcripſit, niſi eos ſolicitaſſent decreſcentes iterum eorum numeri, atque iterum aucti, cujus ſane inconſtantiae rationem difficile eſt in hoc ſyſtemate explicare. Quo enim pacto v. g. Nicomedia, quae ſub Caracalla ſe tertium neocoram eſt profeſſa, variare deinceps potuit, et ſe jam bis, jam tertium neocoram enunciare? Enimvero Vaillantius facile ab hac ſeſe moleſtia liberat, cum reos hujus inconſtantiae numos male eſſe a ſcriptoribus promulgatos *ſuſpicatur*. Mira hercle haec oratio viſa eruditis, cum ſic ſibi ipſi certam falſi indicii litem intentet. Etenim non meminit, editos a ſe in ſuo de numis Graecis opere numos varios Nicomediae et Sardium, in quibus neocoratus B, et Γ variant, et ſi quis vellet amplius de praeconiorum fide dubitare, facile hunc *poſſem* auctoritate numorum muſei Caeſarei convincere. Hic ergo nodus cum modo ſimplice exſolvi non poſſet, varias eruditos conjecturas, ſaepe abſurdas, certe male cohaerentes coegit comminiſci. Aliquid ſibi videbantur adtuliſſe Rubenius, Vandalius, [a]) Sperlingius, [b]) et Buonarrotus, [c]) qui ex numero templorum, quae ſaepe in numis ſimilibus pars averſa ſiſtit, numerum neocoratuum poſſe explicari putabant, at vero quam ſaepe utrorumque numerus diſcordet, in laudatis ſupra commentariis jam ſatis comprobarunt Vaillantius, Mazzolenus, Pellerinius. Quam ſibi ſalutem poſtremi hi duo effugiis ſuis quaeſiverint, ſuapte patet eorum commentarios legenti, qui in cauſa implexa perturbataque praeter conjecturas nulla nixas auctoritate aliud nihil ſuppeditant, et qui denique ſimul leguntur, ſimul certiſsime faſtidiuntur. Ad Pellerinium quod attinet, mirari ſatis non poſſum, qua is ratione potuerit adſerere, ſe in Sardium numis uno eodemque anno *ſignatis* deprehendiſſe duplicis generis neocoratum, nempe B. et Γ. quod, inquit, a nemine hactenus fuit obſervatum. Numos, quibus is nititur, ſupra deſcripſi in judicio Pel-

a) ll. cc. b) diſſ. ad num. Tranquillinae. c) oſſerv. iſt. p. 159.

lernii. At enim, vir bone, ſi iſtud hactenus a nemine eſt obſervatum, in cauſa eſt, quod ipſi hi numi plane contrarium docent. Vnum eundemque annum conficit, ut diximus, eo, quod ſub eodem Rufo Archonte, qui magiſtratus annuus fuit, legatur et B. et Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Verum non advertit, in quibus numis Rufus dicitur Archon ſimpliciter, Sardianos dici B. Νεωκόρυς, et in quibus Archon ΤΟ. Β. vel: ΤΟ. Γ., eos dici Γ. Νεωκορυς. Quare cum numi hi intra varios magiſtratus ſui annos ſint percuſsi, neceſſe eſt etiam, auctum eorum neocoratum non in annum unum eundemque, ſed diverſum incidere. Quaecunque igitur ad explicandam hanc cauſam attulit, temere ſunt in chartam conjecta, a me vero etiam commemoranda, ne incautior alter ejus viri auctoritate in fraudem inducatur.

Meum denique in praeſente cauſa judicium ſi quis requirat, is norit, illud ab hactenus vulgatis oppido eſſe diverſum. Si aliis e re viſum, ſuae de hoc argumento ſententiae conjecturis longe arceſsitis, nullaque aut pertenui auctoritate nixis fidem facere, ex quo iſtud denique obtinuere, ut cauſam ſuapte implexam involverent magis, quam explicarent, at mihi majorum irritos conatus apud animum reputanti utilius videatur, non quidem ejus omittere cenſuram, ſed differre judicium, donec reperta nova monumenta, aut ſolida qua ratio feliciorem jubeat eventum ſperare, neque ego nullam ab erudito lectore conſido initurum gratiam, ſi non, oblata animo novae doctrinae imagine, aptae in ſpeciem concinnaeque, ad ſcribendum continuo aggrediar, augeamque diſſertationum faſciculum jam nunc nimio moleſtum iis, qui hujus naturam tituli cupiunt cognoſcere. Equidem non aliam exiſtimo quaeſtionem Minerva minus propitia a viris eruditis agitatam, neque alterius quaeſtionis argumenta majore taedio, et ſatietate legi expendique.

Iuvat, quae latius modo diſputavi, paucis verbis complecti, ut arctiore hac circumſcriptione univerſa cauſae cognitio, tum quae certa, quaeque incerta, continuo appareat. Fuere neocori templorum miniſtri, principio viles abjectique ipſo nominis indicio, addita ſubinde dignitas, ſic ut neocorus a procuratore templorum, caerimoniarum, ſacrificiorum non differret. Quare et principes urbium magiſtratus non dubitabant, neocoratum, quo praeterea praediti fuere, cum reliquis ſuis titulis in numis marmoribusque conjungere. Serius populi, civitatesque integrae, ut publice pietatem ſuam teſtarentur, ſe numinum ſuorum dixere neocoras, quod de Epheſiis et Magnetibus Ioniae diſerte tenemus. Civitates Graeciae Romanis ſervire coactae, atque Aſiaticae praecipue, ne minore principes ſuos honore, quam veteres urbis ſuae cuſtodes deos adficere viderentur, petierunt, ut ſibi ex ſenatus conſulto liceret eſſe neocoris ejus alicujus Auguſti, cujus ſibi demereri gratiam impenſius ſtuduere. Quo a ſenatu permiſſo coepere in numis ſcribere v. g. ΕΦΕϹΙΩΝ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. nempe Σεβαςυ, vel των Σεβαςων. Quae hucusque dixi, certa numorum, marmorum, ſcriptorum auctoritate nituntur. Nemo eſt,

qui non facile intelligat, Graecos nequaquam ſibi honorem quempiam otioſum tam avide quaeſiviſſe, ſed qui faceret ſui jactandi, et herilem gratiam aucupandi copiam. Certum iterum, Graecos Auguſtorum honori erexiſſe templa ſive Auguſtis id permittentibus, ſive ſenatu, atque his in templis dubium non eſt peracta fuiſſe ea, quae ad neocoratum Auguſteum obeundum requirebantur. Quibus illa ritibus legibusque fuerint definita, quantum his ſolennibus interpoſitum tempus, dum iterum celebrari occiperent, nemo memoriae prodidit, ſed quibus Graecorum religio ac ſtudia ſunt cognita, continuo intelligent, ſacrificiis, conceptis votis, et certaminibus ſtetiſſe. Quod vero rei caput eſt, certum etiam, plures urbibus, quae eminuere, conceſſos neocoratus. Sic Epheſii imperante Claudio ſimpliciter ſcripſere ΝΕΩΚΟΡΩΝ., inde ab Hadriano: ΔΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ., inde a Caracalla: ΤΡΙC. ΝЄΩΚΟΡΩΝ., inde ab Elagabalo: ΤЄΤΡΑΚΙC. ΝЄΩΚΟΡΩΝ. Dubio iterum vacat, ſi neocoratus primus obſervandi cujuspiam principis gratia fuit conſtitutus, ſequentes ad alterius principis honorem ſpectaſſe; verum adhaeremus iterum, an ſinguli principes ſua ſeorſim habuerint templa, an unum idemque praecedentis Auguſti, aut etiam vetus numinis cujuspiam domeſtici novo deo cellam indulſerit, an eorum honores conjunctim celebrati, an ſeorſim, haec atque ſimilia alia plane ignoramus.

Certum denique, urbes nonnullas, quae ſe ter, vel quater neocoras, et quidem nonnunquam cum oſtentatione, dixere, ſubinde detraxiſſe de numero, et ſeſe bis tantum vel ter neocoras profeſſas. Atque haec una cauſa fuit, cur viri praeſtantes doctrinam, quam modo propoſui, planam ſane ac nativam aſpernati, ſententias, quas commemoravi, inſolentes pleraſque atque incredibiles confingerent. At enim exiſtimo, ſi prius animo magis tranquillo praeſentis cauſae momenta omnia expendiſſent, reperiſſent certe, non eſſe operae pretium, propter objectos pauculos obices a via trita planaque ad alteram multo impeditiorem deflectere. Non ego hic Alexandri gladium dari mihi poſtulo, quo uſus eſt aut Vaillantius, cum, ut dixi, ſuſpectam eorum numorum lectionem vocat, qua ſubinde neocoratuum numerus minuitur, aut Cuperus, cum in animum inducit, ut credat, in neocoratuum calculo veteres negligenter verſatos. [a]) Nolim ego aut numorum lectionem, aut veterum circumſpectionem ſolicitare, at nolim etiam, propter unam alteramve urbem, quae diverſam ab aliis legem ſecutae videri poſſunt, doctrinam ceteroquin ſolidam convelli. Cum dixi, unam tantum alteramve urbem a communi lege diſcedere, nihil adfirmo temere, ſiquidem mihi permittatur, nonnunquam ſeſe urbes ſcripſiſſe ſimpliciter neocoras, etiam cum bis et ſaepius eſſent neocorae, in qua quidem ſententia jam et Vaillantium mihi praeiviſſe video. Nimirum ut in numis imperatorum tam Latinis, quam Graecis omiſſus tribu-

a) Lettr. de crit. p. 508.

niche poteſtatis numerus non ſemper indicat trib. poteſtatem primam, ſic neque omiſſus neocoratus numerus neceſſario indicabit neocoratum ſimplicem. Quid quod et Philippus ſenior in numis obviis dicitur ſimpliciter COS., etiam cum ex aliis cauſis manifeſte pateat, eum tum jam conſulatu III. fuiſſe functum. Atque etiam ſi ab urbium communi doctrinae adverſantium catalogo eximam Epheſum, non iſtud meum unius eſt arbitrium, ſed jam docuit Vaillantius, quando, inquit, in Epheſiorum moneta legitur TPIC. NEΩKOPΩN., intelligendos tum tres Auguſtorum neocoratus, quando TETPAKIC., tum conjunctum una intelligendum neocoratum THC. APTEMIΔOC. ſeu Dianae ſuae, ut adeo judice Vaillantio varians in Epheſi numis TPIC. vel TETPAKIC. tantum arguat additum vel demptum privatum ſuum neocoratum, nihilque in lege ordinaria immutatum. Ergo quibus in urbibus certo conſtet variatum, tranſitumque a Γ ad B, ſolae ſunt Sardes et Nicomedia, quae utique cauſas ſuas privatas nobis ignotas, cur ſic variarent, habere poterant. Quid ſi nonnunquam neocoratum unum ſuppreſsiſſent, ſive quod hic majores ſumptus exigeret, quam ferre civitas poſſet, ſive quod ſeneſceret memoria alicujus beneficii, cujus cauſa Auguſti alicujus neocoratum ambivere, ſive verſo ſubinde in imperatorem odio, cujus fuere neocori? Neque enim quis prudenter ſibi perſuaſerit, impetratum ſenatus conſulto neocoratum ſic fuiſſe in civitate conſtitutum, ut aeternus hic ille eſſet, neque quidquam liceret poſteris immutare. Poſſunt haec, quae dixi, ab exemplis aliis adſinibus copioſe illuſtrari. Fuere urbes, quae in imperatorum gratiam novam ab his aeram invexere, ſerius iterum extruſere. Sic poſteaquam Antiochenſes Syriae aeram Caeſarianam induxerunt, non multis tamen poſt annis aeram Actiacam ſic admiſere, ut utramque teſtibus etiam numis promiſcue uſurparent, mox adventitiam alteram mortuo Auguſto, cujus illa cauſa inducta fuit, eliminarent. Sinopenſes Ponti aeram a Iulio Caeſare ductam ſic admiſere, ut ea ſaeculis circiter duobus cum dimidio conſtanter uterentur, at imperante demum Alexandro Severo placuit eam ſeponere, et ad veterem ſuam obtentae libertatis cauſa conſtitutam redire. Neque aliter actum videmus cum nominibus ab imperatoribus captis, quae urbes ſibi, ſive vere, et grati animi cauſa, ſive palpandi ſtudio, adſcivere. Tarſus Ciliciae ſe primum dixit *Hadrianam*, tum *Hadrianam Commodianam*, mox *Hadrianam Severianam*, iterum *Hadrianam Severianam Macrinianam*, ſubinde *Hadrianam Severianam Alexandrinam*, ex quo exemplo patet, eam ſe dixiſſe Hadrianam et Severianam ex vero adfectu, quod haec nomina perſeverarunt, at Commodianae et Macrinianae titulos adſentandi cauſa ſuſceptos, quod hac ſublata continuo ſunt abjecti. An vero abſurdum videatur opinari, in neocoratuum cauſa more non abſimili aliquando ab urbibus actum? Eſto, urbem quampiam ad obſervandum Elagabalum novum ſibi neocoratum impetraſſe, an credemus adiviſſe periculum

a ſucceſſore Alexandro, ſi neocoratum principi abrogavit, cujus nomen ac memoriam ſenatus ex monumentis publicis aboleri juſsit? A ſimilibus igitur exemplis nemo erit, qui inficiari audeat, poſſe etiam variationum, quas neocoratus offerunt, cauſas peti, quas tamen qui propius definire volet, is conjecturas nobis obtrudet ejus generis, quibus ob neſcio quae majorum delicta ars noſtra antiquaria jam nimium laborat. Denique et meminiſſe velim, hanc neocoratuum perverſionem tum demum in numis obſervari, quando jam veteres leges atque inſtituta ſus deque verti et civitates jura, quae olim ſenatus Romanus impertiri conſuevit, ab ſuo arbitrio petere coeperunt, tempora intelligo inde a Severo currentia, quam quidem in ſimilibus cauſis aetatis ſuae licentiam jam etiam indicavit Dio Caſſius.[a]) Atqui ſi quis perturbatum neocoratuum calculum impenſius mirabitur, is velim perpendat, ea aetate ipſam etiam tribuniciae poteſtatis et conſulatuum rationem, quae multo majoris ſunt momenti, in ipſis numis Latinis non raro claudicare, cujus exempla adfatim dabunt numi Macrini, Alexandri Severi, Philipporum, aliorumque, neque tamen propterea quis ſanus a luxatis hujus aetatis exemplis veram utriusque dignitatis naturam eſſe explicandam cenſebit. Quae quidem rite expenſa tantum mihi habere roboris videntur, ut poſsint in re deſperata, niſi nova quaedam ſolidaque argumenta ſuppetias veniant, a moleſta inquiſitione abſterrere. Atque hic et longae diſputationis, et ſubjectae ἀνακεφαλαιώσεως terminus eſto.

C A P V T VIII.

De urbibus SACRIS et ASYLI jure gaudentibus.

De his abunde actum a Ioanne Oſiandro[b]) Spanhemio[c]) Simone[d]) et paucis a Belleyo ad numos Olbenſium.[e])

Praemitto catalogum urbium, alterutro aut utroque titulo inſignium.

* * *

a) L. LIV. c. 23. b) Gronov. ant. Graec. T. VI. c) T. I. p. 659. d) B. L. T. III. p. 35. e) B. L. T. XXI. p. 428.

Abila Decapoleos: I. A.
Aegae Ciliciae: IЄPAC.
Ancyra Galatiae: AC. ex numo dubio.
Antiochia Ciliciae: IЄP. KAI. ACΥΛ.
Antiochia ad Hippum Decapoleos: IЄP. ACΥΛOC.
Antiochia Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ.
Antiocheni Ptolemaidis; ΙΕΡΑΣ. ΑΣΥΛΟΥ.
Apamea Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. etiam addito ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ.
Arethuſa Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ.
Aſcalon Iudaeae: ΙΕΡ. ΑΣΥ.
Byblus Phoenices: IЄPAC.
Caeſarea Panias: IЄP. KAI. ACΥ.
Caeſarea Samaritidos: ΑΣΥΛΟΥ. in numo Agrippae I.
Capitolias Coeleſyriae: IЄP. AC.
Caſtabala Cappadociae: IЄPOΠOλις.
Comana Ponti: IЄPOKAICAPЄΩN.
Corycus Ciliciae: ACΥ.
Damaſcus Coeleſyriae: IЄPA.
Demetrias Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ.
Diocaeſarea Galilaeae: IЄPA. ACΥ.
Dora Phoenices: IЄPA. etiam addito ACΥΛ.
Epheſus Ioniae: APTЄMIC. ACΥΛOC.
Epidaurus Argolidos: ΙΕΡΑΣ.
Epiphanea Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ.
Euſebia, quae et Caeſarea Cappadociae: ΑΣΥ.
Gadara Decapoleos: I. A.
Gaza Iudaeae: ΙΕΡ. ΑΣΥ.
Germe Myſiae: ΙΕΡΑ.
Hieroſolymae Iudaeae: *Kedoshah*, id eſt: *ſancta*, litteris Samaritanis.
Laodicea Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ.
Lariſſa Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ.
Moca Arabiae: IЄP. ACΥ.
Mopſus Ciliciae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ.
Nicopolis Epiri: ΙΕΡΑΣ. forte et ACΥΛOΥ.
Nyſa Scythopolis Samariae: IЄPA. ACΥ.
Olba Ciliciae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ.
Perga Pamphyliae: ACΥΛOΥ.
Ptolemais Galilaeae: IЄPAC. KAI. ACΥΛOΥ.
Raphia Iudaeae: IЄP.
Rhoſus Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣ.
Samoſata Commagenes: IЄP. ACΥΛ. AΥΤΟΝ.
Sebaſte inſula: ACΥ.
Seleucia Syriae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ.
Sidon Phoenices: ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ.
Synnada Phrygiae forte: IЄPAΠOΛЄITΩN.
Tarſus Ciliciae: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ.
Tripolis Phoenices: ΤΗΣ. ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ.
Tyana Cappadociae: IЄPAC. ACΥΛOΥ.
Tyrus Phoenices: ΙΕΡΑΣ. ΚΑΙ. ΑΣΥΛΟΥ.

SACRI titulum paucioribus abſolvam, nam ſuapte patet, regionem, urbem, locum quemcunque, perſonam, rem, fuiſſe ſacram ea cauſa, quod numini cuipiam fuit conſecrata. Pleraeque urbes, quarum catalogum praemiſimus, cognitas habent ἀφιερωσεως cauſas, ut Epidaurus, Hieroſolymae, Nicopolis etc. nimirum propter religionem numinis cu-

juſdam ibi impenſius culti, quo de ritu egimus iu ſingularum urbium numis.

Epigraphe in his: I. IEP. IEPA. IEPAΣ. ſed in poſtremo hoc vocabulo adhibenda cautio; nam non raro diviſim eſt legendum, nempe ut ſignificet: IEPας AΣυλϐ. in quo offenderunt non pauci. Conſecrationem etiam me judice notant additum in Caſtabalis IEPOΠOΛις, in Comanis IEPOKAIΣAPEΩN, in Synnadis IEPAΠOΛEITΩN, qua de conjectura vide, quae dixi in earum urbium numis, tum et ad Hieropolin Ciliciae. Fuere urbes, quae ſanctitatem ſuam ipſo etiam nomine expreſſerant, ut Hierocaeſarea Lydiae, tum et aliae dictae Hierapoles.

ASYLI rationem ex uno fere Spanhemio, qui eam loco laudato late explicat, expono. Fuere aſyla loca, quae ſive reis, non involuntariis modo, ſed interdum etiam voluntariis, perfugium praebuere, ſive quae ab hoſtibus invadi ſpoliarive nefas habitum. Prioris exemplum offert aſylum a Romulo apertum ex cauſa cognita, alterius, fana, urbes, inſulae, regiones non paucae a Spanhemio citatae, quas religio ab hoſtium incurſu tutas praeſtabat, unde a Graecis nonnunquam pro ἱερα και ἀσυλος repoſitum ἱερα και ἀπορϑητος, *ſacra et ab omni populatione immunis*, atque analoge ad hanc formulam Salluſtius, aut quisquis eſt auctor orationis I. ad C. Caeſarem, *ſacrum atque inſpoliatum fanum* memorat. Livio Samothrace dicitur *ſacra inſula et Auguſti tota inviolatique ſoli*, [a]) atque idem fanum lucumque Apollinis Delii vocat *ea religione et eo jure ſanctum, quo ſunt templa, quae aſyla Graeci appellant.* [b]).

Aſyla primum habita arae, ſimulacra deorum, templa, tum veſtibula, porticus, et adjacentes his luci, vineae, ac denique, ut diximus, totae urbes, regiones, inſulae, ut Epheſus cauſa Dianae, Elis cauſa ſacrorum ludorum, Delus, Samothrace, Samus cauſa notorum numinum et ſacrorum. Aſyli jus tum valuit, quando conſecrationis lege illud conceſſum fuit, [c]) valuitque ſive ex praeſcripto vetuſtatis, quo nomine illud obtinuere templa et oracula vetuſtae famae, ſive indulto ſacri cujusdam concilii, quo modo illud Amphictyonum decreto tributum fuit Samiis, [d]) ſive principis, aut magiſtratuum, quo modo Seleucus Callinicus Smyrnam aſylum conſtituit, [e]) aut praetores Romani Hierocaeſaream Lydiae, [f]) ſive ex mutuo conſenſu urbium populorumque, ut Teos Ioniae ἀσυλιαν ſibi acquiſivit. [g]) Ab iisdem pariter aſyli fines circumſcripti. Auctore Tacito [h]) imperatores Romani non modo templo Hierocaeſareae, ſed duobus millibus paſſuum eandem ſanctitatem tribuerunt. Sanxit loco mox laudato Seleucus, ut non modo templum Veneris Stratonicidis apud Smyrnaeos, ſed tota urbs aſyli juribus gauderet. Templo Dianae Epheſiae teſte Strabone [i]) Alexander M. ſtadium largitus eſt; Mithridates, quousque ſagit-

a) L. XLV. 5. b) L. XXXV. 5. c) Servius ad Aen. II. v. 761. d) Tacit. Ann. IV. 14. e) Marm. Oxon. f) Tacit. Ann. III. 62. g) Cishull ant. Aſiat. p. 104. ſeq. h) l. c. i) L. XIV. p. 950.

ta ab angulo tecti emiſſa pertingeret; M. Antonius id duplicavit, et partem urbis aſylo adjecit. Verum haec aſylorum indulgentia ſubinde in licentiam vertit, peſsimo quoque ſecuritatem ſibi in his quaerente. Quare jam Auguſtus Epheſiorum aſylum abrogavit, ut refert eodem loco Strabo, ac praecipue Tiberius urbium Aſiae ἀσυλιαν nimium patentem coercuit, ut late docet Tacitus. [a])

In numo nullo Graeciae Europaeae, ſaltem certae fidei, ἀσυλιας jura praedicantur, at frequens eorum mentio praecipue in numis urbium Ciliciae et Syriae late ſumptae. Obſervanda formula, qua non urbes, ſed numina in iis culta, aſylo gaudere dicuntur. Sic in numis Epheſi legitur ΑΡΤЄΜΙϹ. ЄΦЄϹΙΑ. ΑϹΥΛΟϹ. in numis Pergae Pamphyliae ΠЄΡΓΑΙΑϹ. ΑΡΤЄΜΙΔΟϹ. ΑϹΥΛΟΥ.

CAPVT IX.

DE VRBIBVS NAVARCHIDIBVS.

Hunc titulum in numis jactant:

Aegae Ciliciae, ΝΑΥΑΡΧΙΔΟϹ.
Caryſtus Euboeae, ΝΑΥΑΡΧΙ.
Corycus Ciliciae, ΝΑΥΑΡΧΙϹ.
Dora Phoeniciae, ΝΑΥΑΡ.
Nicopolis Epiri, ΝΑΥΑΡΧΙΔΟϹ.
Sebaſte Ciliciae, ΝΑΥΑΡΧ.
Sidon Phoenices, ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ.
Tomi Moeſiae, ΝΑΥ.
Tripolis Phoenices, ΝΑΥΑΡΧ.

Omiſi Tyrum, quia numus, cujus cauſa Vaillantius eam navarchidem ſtatuit, eſt Tripolis Phoenices, ut dixi in hujus moneta.

Navarchidos titulus, fueritne tantum honorificus, eo quod urbs quaepiam navalibus copiis et apparatu magis claruit, eoque urbes ſive arbitratu ſuo, ſive indulgentia Auguſtorum, Senatusve Romani uſae fuerint, an vero ex certa cauſa, atque uſu imperii permiſſus, tacentibus veterum teſtimoniis definiri nequit. In hoc ſcriptorum ſilentio Spanhemius ex vocabuli ναυαρχιδος etymo ſanxit, urbes ναυαρχιδας dictas propterea, quod naves ibi ſeu claſſes

a) Ann. III. 60. ſeq.

ad tutelam urbis ac provinciae velut in ſtatione agerent, et in quas imperium iisdem urbibus erat conceſſum. [a]) At enim ſi urbs dicta ναυαρχις propterea, quod in ejus portu naves ad ſui tutelam ſtarent, nulla ſane fuit urbs maritima, quae non ſe ναυαρχιδα dicere potuerit, cum nulla non naves habuerit ad oram ſuam defendendam paratas. Sin propterea, quod provincia tota fuerat tuenda, mirum, ad provinciam unam, eamque non maximi ambitus, tuendam, tribus ναυαρχισι opus fuiſſe, quo modo Cilicia, et Phoenicia tres ſingulae ναυαρχιδας habuere docentibus numis. Veriſimilius igitur exiſtimo, primum ab imperatoribus per opportunos portus claſſes ad provinciarum cuſtodiam, aut rem frumentariam diſtributas, easque dictas ναυαρχιδας, ſive claſsicas, quales per Italiam fuere Ravenna, et Miſenus; factum deinde aemulatione urbium, ut ſi qua praeſtare ſeſe portus commoditate, naviumque numero credidit, ναυαρχιδος quoque nomine ſe poſſe gloriari exiſtimaret, ſatis perſpecta urbium Graecarum libidine, quascunque titulorum umbras ambitioſe aucupantium. Atque haec reor ex propinquo petita ſat commode explicare naturam urbium ναυαρχιδων, neque egere longo ac ſubtili ratiocinio, quo eam refutatis aliorum ſententiis inveſtigavit Abbas Mazzolenus. [b])

C A P V T X.

DE MENTIONE SITVS, ET MAGNITVDINIS.

Factum paſsim a veteribus tam hiſtoricis, quam geographis videmus, ut ejusdem nominis urbes addita quadam nota diſtinguerent, ne unam cum altera perperam lectores confunderemus. Sic in definienda utraque Carthagine, et Roma diſcrimen a *vetere* et *nova* petitum. Magis uſitatum diſcrimen ſumptum ab urbis ſitu, et poſitione variis modis capta; quos ſequentes articuli, quod ad numos attinet, ſuppeditabunt. Sunt autem:

I. a regionibus, populis, urbibus.

a) T. I. p. 687. b) Part. II. animadv. III. p. 251.

II. a montibus.
III. a luco.
IV. ab ἀνω, et κατω.
V. a mari.
VI. a fluviis, et fontibus.
VII. a magnitudine.

§ I. *A regionibus, populis, urbibus.*

Amaci, AMAKVR, Hiſpaniae populus, cujus urbs Aſturica Tarraconenſis.

Arecomici, AREC. Galliae Narbonenſis populus, cujus urbs Volcae.

Aulerci, AVLERCO, in quibus Eburovices Galliae Lugdunenſis.

Bithynia, ΒΙΘΥ. in numis Nicaeae Bithyniae.

Bruttii, ΒΡΕΤ., in quibus Mamertini Bruttii.

Cennati, ΚΕΝΝΑΤΩΝ, Ciliciae populus, inſcripti numis Diocaeſareae Ciliciae.

Cilbiani, in quibus Nicaeenſes: ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΤΩΝ. ΕΝ. ΚΙΛΒΙΑΝΩ.

Cilices, ΚΙΛΙΚΩΝ, in numo Alarum Ciliciae.

Coeleſyria, K. C. — KOI. CY. — vel plene: ΚΟΙΛΗC. CΥΡΙΑC, in numis Abilae, Gadarorum, Philadelphiae Decapoleos urbium.

Commagene, KOM. in numis Germaniciae Caeſareae.

Dardania, CΚΗΨΙΩΝ. ΔΑΡΔΑ., in numis Scepſiorum Troadis.

Epirus, ΗΠΕΙΡΟ., quo nomine intelligitur *regio continens*, Thaſo inſulae oppoſita, in numo Thaſi.

Galatia, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC. ΤΗC. ΓΑΛΑΤΙΑC., in numis Ancyrae Galatiae. ΓΑΛ., in numis Peſsinuntis Galatiae.

Ionia, ЄΝ. ΙΩΝΙΑ, vel: ΤΩΝ. ЄΝ. ΙΩΝΙΑ., in numis Apolloniae, et Metropolis Ioniae.

Iſſus, Ciliciae urbs ad ſinum cognominem. KAT. ICCON, in numis Alexandriae Ciliciae.

Lycia, ΛΥ. ΛΥΚΙΩΝ, in numis Apolloniae Lyciae, et pluribus aliis urbium Lyciae.

Meſopotamia, ΜЄCCΟΠ., in numis Carrharum Meſopotamiae.

Moeſia ſuperior, P. M. S. in numis coloniae Viminacii.

Moloſſi Epiri, ΜΟΛΟΣΣΩΝ, in numo Caſſopes Epiri.

Opuntii, ΟΠΟΥ., quo ſe Locri Opuntii ab aliis Locris diſcernunt.

Paeonia, ΕΝ. ΠΑΙΩ., in numis Nyſae, et Pautaliae Paeoniae.

Palaeſtina, vide *Syria.*

Paphlagonia, ΠΑ. ΠΑΦΛ. in numis Germanicopolis, et Pompejopolis ejusdem regionis.

Phoenice, PENIC. in numo coloniae Tyri.

Phrygia, ΦΡΥΓ., in numo Metropolis Phrygiae.

Pieria Seleucidis pars, ΠΙЄΡΙΑC, vel ΤΩΝ. ΕΜΠΙΕΡΙΑΙ, in numis Seleuciae Syriae.

Piſidia, PRO. P. *Provinciae Piſidiae*, in numo Cremnae Piſidiae. — ΠΡΩΤΗ. ΠΙCΙΔΩΝ. in numis Sagalaſsi Piſidiae.

Pontus, ΕΝ. ΠΟΝΤΩ, in numis Apolloniae Thraciae, Heracleae Bithyniae. — ΜΗΤΡΟΠ. ΠΟΝΤΟΥ. in numis Tomorum Moeſiae inferioris. — ΤΟΥ. ΠΟΝΤ. Zelae Ponti.

Portus Auguſtus, ΚΑΙΣΑΡΙΑ. Η. ΠΡΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΛΙΜΕΝΙ, in numis Caeſareae Samaritidos.

Ptolemais Galilaeae urbs, ΤΩΝ. ΕΝ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΙ, nempe Antiochenſium Syriae Ptolemaide degentium.

Samaria, CAM. ΣΑΜΑΡΕΙΑΣ, in numis Neapolis Samariae.

Seleucis, THC. CЄΛЄΥΚΙΔΟC. in numis Nicopolis Seleucidis.

Sidicini, Campaniae populus, ΣΙΔΙΚΙΝ., in numo Teani Campaniae.

Syria, ΣΥ. in numis Balaneae Syriae. — CΥΡ. CΥΡΙΑC., in numis Sebaſtes Samaritidos. — P. S. P. vel: PR. S. PAL., id eſt: *Provinciae Syriae Palaeſtinae*, in numis Caeſareae Samaritidos. — CΥΡΙΑC. ΠΑΛΑΙCΤΙΝΗC, in numis Neapolis Samaritidos.

Tectoſagi, Galatiae populus, ΤΕΚΤΟΣΑΓΩΝ, in numis Sebaſtes Galatiae.

Theſſalia, ΛΑΡΙΣΑ. ΘΕΣΣΑΛΩΝ, in numo Lariſſae Theſſaliae.

Thracia, ΕΝ. ΘΡΑΚΗ, in numo Aeni Thraciae.

Toliſtobogii, Galatiae populus, ΤΟΛΙC., in numis Peſſinuntis Galatiae.

Troas, TROAS. TROAD., in numis coloniae Alexandriae Troadis.

Trocmi, populus Galatiae, TR. TRO., in numis Tavii Galatiae.

§ II. *A montibus*.

Non raro montes videmus in numis effictos additis etiam frequenter nominibus, idque non ſolum cauſa diſcriminis, ſed et venerationis. Satis conſtat, veterum ſuperſtitionem non alia re magis, quam montium miraculis fuiſſe nutritam. Nam quo altius caput attollerent, tanto opportuniorem diis praeparatam ſedem credidit, in quam ſe de coelo demitterent. Quapropter non modo religione conſecrati fuere Olympus, Ida, Atlas, Argaeus, aliique, ſed et his ipſis ineſſe numen creditum. Intenderunt ſuperſtitionem prodigia ex cauſis quidem naturalibus profecta, ſed quas facilius fuit imperitis ad deos referre, quam ratione explicare. Sic cum viderent, Olympum Lyciorum montem placido per noctem lumine collucеſcere, ipſum hoc lumen habitum eſt et templum, et ſtatua. [a]) Ex eadem cauſa obſervatum a Caeſarenſibus Cappadociae Argaeum, ab Apolloniatis Illyrici monticulum Nymphaeum, et numis illatum, in horum moneta vidimus. Montem Garizim jactant in numis Neapolitani Samariae, Panachaicum Patrenſes Achaiae, alii alios.

Montium in numis forma ex natura eſt petita. Vertici in nonnullis templum imminet, ſi quo fuere nobilitati. Argaeus et Nymphaeum flammas attollunt per cauſam mox adlatam. Alia alios addita inſignia diſtinguunt, quae in ſingulis commemorantur.

Sequens catalogus offert montes omnes, quorum nomina ſive definiendi ſitus cauſa, quod plerumque, ſive religionis, et obſervantiae in numis extra urbem ſignatis produntur.

* *

Anazarbus, ΥΠ. ΑΝΑΖΑΡ. vel ΤΩΝ.

a) Maxim. Tyr. diſſ. VIII. § 8.

ΠΡΟC. ΤΩ. ΑΝΑΖΑΡΒ., in numis Caeſareae Anazarbi Ciliciae.

Argaeus, ΠΡ. ΑΡΓ. vel: Τ. ΠΡ. ΑΡΓΑΙΩ, in numis Caeſareae Cappadociae.

Cnemis, ΕΠΙΚΝΑ. Dorice, quo notantur Locri Epicnemidii, ſive Cnemidi adſiti.

Gaurus, ΓΑΥΡΟΥ, in numis Nuceriae Campaniae.

Hippus, ΠΡ. ΙΠ. in numis Antiochiae Decapoleos.

Ida, ΙΔΗ, in numo Scepſiorum Troadis.

Libanus, ΠΡΟC. ΛΙΒΑΝΟΝ, in numis Heliopolis Coeleſyriae. — ΛΙΒΑΝ. vel: ΠΡΟC. ΛΙΒΑΝΩ, vel: ΤΩΝ. ΕΝ. ΤΩ. ΛΙΒΑΝΩ, Laodiceae Coeleſyriae. — ΛΙΒΑΝΟΥ, ſerius: LIB., Caeſareae Phoeniciae.

Olympus, ΠΡΟC. ΟΛΥΜΠΟΝ. vel: ΕΝ. ΟΛΥΜΠΩ, in numis Hadrianorum Bithyniae.

Panium, ΠΡ. ΠΑΝЄΙΩ. vel: ΥΠ. ΠΑΝЄΙΩ. in numis Caeſareae Trachonitidos.

Pelorias, vel *Pelorum*, ΠΕΛΩΡΙΑΣ, in numis Meſſanae Siciliae.

Rhodope, ΡΟΔΟΠΗ, in numo Philippopolis Thraciae.

Sipylus, CΙΠΥΛΟΥ, vel: ΑΠΟ. CΙΠΥΛΟΥ, in numis Magneſiae Lydiae.

Taurus, ΤΩΝ. Π. Τ. id eſt: Προς Ταυρῳ, in numis Tyanorum Cappadociae. In autonomo Tyanorum proponitur taurus animal adludendo ad nomen montis.

Viarus, ΟΥΙΑΡΟC, in numo Proſtannae Piſidiae.

§ III. *A luco.*

Daphne lucus prope Antiochiam: ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΔΑΦΝΗΙ, in numis Antiochiae Syriae.

§ IV. *Ab ἀνω et κατω.*

ΤΩΝ. ΑΝΩ. vel ΤΩΝ. ΚΑΤΩ. Nimirum in *ſuperiores*, et *inferiores* diviſi fuere Cilbiani Lydiae populi. Sic et Moeſia duplex, *ſuperior*, et *inferior*, et *ſuperior* quidem etiam in numis Viminacii memorata.

§ V. *A mari.*

ΠΡΟΣ. ΘΑΛΑΣΣΗ, vel: ΘΑΛΑΣΣΑΝ. Sic ſe diſtinxere Pruſias Bithyniae, et Laodicea Syriae ab aliis urbibus ejusdem nominis.

§ VI. *A fluviis, et fontibus.*

Non ſola tollendi ambigui cauſa fluvios, fontesque monetae inſcripſit, ſed potiores in hoc inſtituto partes obtinuit religio. Quis enim ignorat, veteres non modo ſingulis fluviis, fontibusque ſua praefeciſſe numina, quae Najades, aut Napaeas appellare placuit, ſed cum iis ſummos etiam deorum honores communicaviſſe? Sic Aegyptus non magis in Sarapide, quam Nilo ſuperſtitioſa, dii, quod inter omnes conſtat, a Trojanis habiti Xanthus Simoisque, ab Apamenis Phrygiae Maeander et Marſyas, tum Iovis filius habitus Hermus in Aeolica, Lydiaque mo-

neta obvius, ut eſt in vita Homeri, quae Herodoto tribuitur: [a])

Ερμȣ δινηεντος, όν αθανατος τεκετο Ζευς,
Hermi vorticoſi, quem immortalis genuit Iuppiter.

Acceſſere ad obſervandos fluvios cauſae aliae, quas eleganter, et vere enumerat Maximus Tyrius: [b]) ἐστι πȣ, *inquit*, και ποταμων τιμη, ἡ κατ᾽ ὠφελειαν, ὡσπερ Αιγυπτιοις προς τον Νειλον, ἡ κατα καλλος, ὡς Θετταλοις προς τον Πηνειον, ἡ κατα μεγεθος, ὡς Σκυθαις προς τον Ιστρον, ἡ κατα μυθον, ὡς Αιτωλοις προς Αχελωον, ἡ κατα νομον, ὡς Σπαρτιαταις προς τον Ευρωταν, ἡ κατα τελετην, ὡς Αθηναιοις προς Ιλισσον. *Sed et ſuus habetur fluviis honor ſive utilitatis cauſa, ut ab Aegyptiis Nilo, ſive pulchritudinis, ut a Theſſalis Peneo, ſive magnitudinis, ut a Scythis Iſtro, ſive ex fabulis, ut ab Aetolis Acheloo, ſive ex lege, ut a Spartanis Eurotae, ſive ex ſacro inſtituto, ut ab Athenienſibus Iliſſo.* A ſimilibus igitur cauſis cum amarent Graeci typorum argumenta petere, nequaquam mirum, tam frequenter in monetam ſuam fluvios fuiſſe derivatos.

Placuit etiam populum aut regionem fluviorum imaginibus συμϐολικως exprimere. Sic in elegante numo Alexandrino cum capite Antonini Pii Tiberis, et Nilus ſtantes dexteras jungunt ſcripto juxta: TIBЄPIC. OMONOIA, quo nimirum ſymbolo ſuam Aegyptii adverſum Romanos obſervantiam teſtatam voluere. Eodem modo in eximiis Trajani numis commatis Romani Tigris et Euphratis imagines Meſopotamiae partes agunt utroque hoc flumine interceptae. Ex diverſa cauſa in monetam Trajani advocatus DANVVIVS, nimirum victoriae Dacicae ex vicino teſtis et praeco.

Ex his liquet, fluvios non unius ſitus indicandi cauſa numis fuiſſe illatos, quod praeter adductum mox exemplum Tiberis in moneta Alexandrina propoſiti confirmat etiam Meles Smyrnae fluvius inſcriptus numis Amaſtrios Paphlagoniae, Xanthus Troadis, quem jactat numus Germanicopoleos ejusdem Paphlagoniae. Certum ſitus indicium faciunt praefixa ΠΡΟC, ЄΠΙ, ΑΠΟ, quorum exempla dabit ſubjectus catalogus.

Quae de fluviis dixeram, cum fontibus quoque communicanda, in quorum cultu non minus teſtibus veterum monumentis vetus ſuperſtitio inſanivit. Non majore ſane adfectu in Nilum ſuum ferebatur Aegyptus, quam in ſuam Syracuſae Arethuſam, ut taceam aliarum urbium in fontes ſuos adfectum, quo de argumento vide praeclaram diſſertationem abbatis Fontenu, [c]) et *Bimardi* diſſertationem de diis ignotis praefixam tomo I. Inſcript. Muratorii. Fontes ergo hos quoque inſcriptos numis comprobant Arethuſa certus Siciliae fons, aliique, tum et vocabula ΠΗΓΗ, *fons*, ΠΗΓΑΙ, *fontes*, et in numo Pompejopolis ΠΗΓΗ. COYNIAC, *fons Sunias.* Fontes etiam exiſtimo ignota geographis nomina KOPCYMOC, ЄΛΑΤΗC, TЄPA, et ſimilia alia infra fluvii jacentis imaginem poſita, quorum

a) Cap. 9. b) Diſſ. VIII. c. 1. c) B. L. Tom. XII. hiſt. p. 27.

certe alicubi exſtaret mentio, ſi fluvii fuiſſent, at neglecti, quia fontes tantum fuerint, et unis oppidanis per ſuperſtitionem, aut aliam cauſam honorati habiti, de quo vide, quae diſſerui in numis Phocaeae Ioniae ad ſimilia nomina fluviorum imaginibus ſubjecta.

Generatim binis modis fingi flumina in numis conſuevere, primum typo figurae virilis, rarius muliebris additis variis inſignibus, de quibus mox infra. Obtinuit hic modus per Graeciam Europaeam, et totam Aſiam minorem demptis Cappadocia, et *Cilicia*. Sic et Aegyptii *Nilum* ſuum finxere, et Romani in monumentis ſuis fluvios omnes. Deinde typo juvenis nudi medio corpore ab aquis exſtantis, et diductis brachiis natare viſi, ſupra quem plerumque conſpicua mulier turrita rupi inſidens. Hoc typo adumbratos fluvios videas *in numis* Cappadociae, et Ciliciae, *et ab his per totum* reliquum Orientem numiſmaticum. Extra hunc tractum non reperi fluvium in hunc modum formatum, praeterquam in numo Nicaeae Bithyniae, quem olim edidi. a) Cl. *Ennius Viſconti ſignum marmoreum* vulgavit *forma ſimilis mulieris* rupi inſidentis emergente ſubtus fluvio. Hanc cum frequenter videret in numis Antiochiae Syriae, non dubitavit adfirmare, ea genium Antiochiae exhiberi. Verum, ut dixi, obvius eſt hic typus in moneta variarum hujus *tractus* urbium, ac praecipue Tarſi quoque illuſtris in Cilicia urbis. Addit, Orontem videri in his Antiochiae numis propterea fingi imberbem, quia is teſte Strabone b) prope Antiochiam terram ſubingreſſus poſt XL. ſtadia renaſcitur. At non reflexit animum vir praeclare eruditus, in omnium, quas laudavi, urbium numis fluvios hoc modo propoſitos fingi imberbes. Haec generatim, ſed privatim alius mos valuit. In Sicularum urbium numis finguntur fluvii, et fontes ſpecie decora viri juvenis, aut puellae, atque hi aut ſtantes, aut ſolo eorum capite propoſito, ex cujus fronte plerumque minutum cornu turget. Acheloum in numis Oeniadarum Acarnaniae indicat caput barbatum duplici taurino cornu praefixum, et in tauri collum abiens, nimirum quod tauri ſpecie in certamen cum Hercule deſcendiſſe ferebatur. Eodem exemplo bovem cum capite humano in numis urbium Campaniae et Siciliae fuiſſe ſymbolum fluviorum, adſeruit princeps Turris Muciae, et cum eo alii, ſed quam ego ſententiam late impugnavi in diatribe Campaniae numis adfixa. Maeandrum Phrygiae et Cariae fluvium deſignant in numis lineae in ſe recurrentes, capta imagine a natura fluminis tortuoſi, et ſe in ſerpentis morem ſinuantis, unde in proverbium, et poetarum luſus valuit. In Damaſci Coeleſyriae numo videntur fluvios indicare duae lineae vagae ex montis vertice ductae, et ad ejus radicem coeuntes, de quo vide numos hujus urbis.

Cum fluvii ſpecie viri humi decumbentis finguntur, varia illis inſignia ab eorum ducta indole tribui ſolent. Sic

a) Num. vet. p. 183. b) L. VI. p. m. 422.

v. c. cubito ſiniſtro innituntur urnae, ex qua unda profluit, dextera tenent arundinem, quam ipſi educant, ſiniſtra cornucopiae, quia fertilitatem procurant, quo modo eos deſcribit Dio Chryſoſtomus, exhibentes, inquit, a) ειδη οικεια και σημεια απο της φυσεως, οιον τȣς ποταμȣς κατακειμενȣς γυμνȣς, το πλεον γενειον πολυ καθεικοτας, μυρικην ἡ καλαμην ἐστεφανωμενȣς, *ſpecies ſibi proprias et ſigna ex natura ſumpta, ut fluvios nudos jacentes, barba plerumque multum promiſſa, myrica vel arundine coronatos.* At comitantur fluvios alios inſignia ſibi unis propria. Nili omnem apparatum, crocodilum, hippopotamum, ibin, cubitos expoſui in numis Alexandrinis. Xanthus Palladium praetendit inſigne Trojae, quam adluit. Folia apii juxta Selinum Pergami rivum comparent, a qua herba nomen abſtulit. Cornua tribuuntur fluminibus, quod per undarum ſtrepitum impetumque taurorum irruentium vim ac mugitum imitantur, de quo egi copioſius ad numos Campaniae. Sed haec frequentius a poetis, quam artificibus video adficta. In Siciliae numis iſtud obvium, extra hanc vix reperias. Cornua praeſigit Achelous, ſed quia, ut dixi, in taurum abit. Cornutus eſt etiam fluvius decumbens, qui eſt in numo Poſtumi inſcripto: SALVS. PROVINCIARVM, et qui Rhenus putatur, denique et Oceanus in numo coloniae Tyri, ſed qui ibi fluvii imago non eſt, ſed maris magni extra Herculis columnas porrecti. Ad haec alias periſtaſes videre ſibi viſi ſunt eruditi nonnulli. Dejeravit Vaillantius, fluviorum imagines tum proponi imberbes, aut cultu femineo, cum ipſi in alios fluvios exeunt, aut navium patientes non ſunt, aut cum numi, qui hos exhibent, ſub principibus imberbibus ſignati ſunt; contra proponi barbatos, cum magni ſunt, aut cuſi ſub imperatoribus barbam nutrientibus. b) At enim vagas eſſe has leges, et quas ſibi artifices veteres praeſcribi certe paſſi non ſunt, jam ante me vidit Pellerinius adverſantibus exemplis non paucis contrarium docentibus, c) ac multo ante Iobertus. d) Equidem obſervaveram, majorum gentium fluminibus additam barbam, at variatum in iis, quibus tenuior domi facultas, tum et in fontibus. Enimvero Romani, quos in artefactis ſuis Graecorum legibus inhaeſiſſe ſatis conſtat, in notis Trajani numis genium AQVAE TRAIANAE, quo nomine notabatur modica aquae portio per aquaeductus in urbem derivata, liberaliter barbatum propoſuere. Ceterum fontes, perinde atque eorum praeſides nymphas, plerumque puellari ſpecie fuiſſe effictos, ex reſiduis veterum ſtatuis abunde conſtat, atque hunc morem confirmat Dio Chryſoſtomus, cum narrat, e) και κρηνας ἐν τισι γυναικειοις εἰδεσι, *et fontes quibusdam mulierum formis* exhiberi fuiſſe ſolitos. Aliud magis mirum edixit abbas Fontenu, qui laudatam ſupra diſſertationem, egregiam ſane atque eruditam, his verbis claudit: *iidem hi fluvii in numis aut ad dexteram, aut ſiniſtram partem ſunt converſi, prout nimi-*

a) Orat. IV. p. 73. b) Num. Graec. p. 342. c) Mel. II. p. 365. d) Tom. II. p. 5.
e) Orat. IV. p. 73.

rum eorum curſus aut in Orientem, aut Occidentem fertur. Quid his verbis intelligi velit vir praeſtans, difficile eſt hariolari; nam fluvii figura, ſi numum in gyrum ducas, omnes poteſt plagas reſpicere. Satis apparet, auctoris noſtri mentem, cum haec ſcriberet, chartis noſtris geographicis fuiſſe adfixam, in quibus Oriens plerumque reſpicienti ad dexteram, Occidens ad ſiniſtram eſt poſitus. Sed neque ſic veritas ſibi conſtat. Nam fluviorum imagines, cum privae in numis proponuntur, fere conſtanter in occaſum ſunt verſae, et ſic etiam, ut innumeris aliis exemplis abſtineam, Danuvius et Nilus, quorum ille in Orientem, hic in ſeptem triones tendit.

Cum humanam fluviis formam largirentur veteres, nequaquam mirum, humanas quoque illis adfectiones tributas. *Amantium fluviorum*, et qui *inter ſuas ipſi undas, ut olim ignis ille* Graecus, arſere, catalogum juſtum adornavit amoris ipſe magiſter, et adſectator Naſo, [a]) et numi quoque exempla ſuppeditant.

Sequitur quem promiſeram, catalogus fluviorum omnium fontiumque, quorum ex quacunque cauſa ſit mentio in numis extra urbem ſignatis. Quae ad ſingulos fluvios notanda ſunt, pete ex numis, qui horum meminere.

Fontes anonymi.

Fontes nullo addito nomine offerunt binae urbes:

ΠΗΓΗ, *fons*, Philadelphia Lydiae.

ΠΗΓΑΙ, *fontes*, colonia Damaſcus Coeleſyriae.

Fluvii et fontes additis nominibus.

Acragas, ΑΚΡΑΓΑΣ, in numis Agrigenti Siciliae.

Amenanus, ΑΜΕΝΑΝΟΣ, in numis Catanae Siciliae.

Arethuſa, ΑΡΕΘΟΣΑ, in numis Syracuſarum Siciliae, fons famigeratus et religione ſacer.

Aſines, ΑΣΣΙΝΟ, in Numis Naxi Siciliae.

Axius, ΑΠΑΜΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩ. ΑΞΙΩ, in numis Apameae Syriae cum capite Alexandri I. Syriae regis.

Billaeus, ΒΙΛΛΑΙΟC, junctus etiam cum *Sardo* ſeu fluvio, ſeu fonte, in numis Tii Bithyniae.

Callirhoe, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΤΩΝ. ΕΠΙ. ΚΑΛΛΙΡΟΗΙ. Vide numos Antiochiae Syriae.

Calycadnus, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩΙ. ΚΑΛΥΚΑΔΝΩΙ, in numis Seleuciae Ciliciae.

Caper, vide infra in *Lyco*.

Caus, ΚΑΟC, dubium fluvii nomen in numo Erizae Cariae.

Cayſter, ΚΑΥCΤΡΟC, in numis Epheſi Ioniae. Cum hoc conjungitur nonnunquam alter fluvius.

Cenchrius, ΚΕΝΧΡΙΟC. ΚΑΥCΤΡΟC, in ejusdem Epheſi numis.

Ceſtrus, ΚΕCΤΡΟC, in numis Sagalaſſi Piſidiae.

Cetius, ΚΗΤΙΟC, ſemper in conſortio cum CΕΛΙΝΟC, in numis Pergami Myſiae.

a) Amor L. III. eleg. 6.

Chryſas, CRYSAS, in numis Aſſori Siciliae.

Chryſorrhoas, ΧΡΥϹΟΡΟΑϹ, in numis Hierapolis Phrygiae, et Leucadis Coeleſyriae.

Corſymus, ΚΟΡϹΥΜΟϹ, in numis Aphrodiſiadis Cariae.

Cydnus, ΚΥΔΝΟϹ, vel ΤΑΡΣΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩΙ. ΚΥΔΝ., in numis Tarſi Ciliciae.

Elates, ΕΛΑΤΗΣ, in numo Midaei Phrygiae.

Euphrates, ΑΝΤΙΟΧЄΩΝ. ΠΡΟϹ. ЄΥΦΡΑΤΗΝ, in numis Antiochiae Commagenes.

Glaucus, ΓΛΑΥΚΟϹ, in numis Eumeniae Phrygiae.

Hermus, ЄΡΜΟϹ, in numis Bagarum Lydiae, Cadorum Phrygiae, Cymes Aeolidis, Magneſiae Lydiae, Saettenorum Lydiae, Sardium Lydiae, Tabalorum Lydiae, Temni Aeolidis.

Hipparis, ΙΠΠΑΡΙΣ, in numis Camarinae Siciliae.

Hippurius, ΙΠΠΟΥΡΙΟϹ, in numis Blaundi Lydiae.

Hyllus, ΥΛΛΟϹ, in numis Saettenorum Lydiae.

Hypius, ΠΡΟΥΣΙΕΙΣ. ΑΠΟ. ΥΠΙΟΥ, vel: ΠΡΟΥϹΙЄΩΝ. ΥΠΙΟϹ, vel: ΠΡΟϹ. ΥΠΙΩ, in numis Pruſiadis Bithyniae.

Hypſas, ΗΥΨΑΣ, in numis Selinuntis Siciliae.

Iberus, HIBERA. ILERCAVONIA, in numis Ilercavoniae Tarraconenſis.

Indus, ΙΝΔЄΙ. ϹΤΡΑΤΟΝЄΙ. in numis Stratoniceae Cariae, niſi forte hic ΙΝΔЄΙ. non Indum Cariae fluvium, ſed Cariam Indicam notat.

Iſter, ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ. ΠΡΟϹ. ΙϹΤΡΩ. vel: ΠΡΟϹ. ΙϹΤΡΟΝ, in numis Nicopolis Moeſiae inferioris.

Limyrus, ΛΙΜΥΡΟϹ, in numis Limyrae Lyciae.

Lycus, ΛΥΚΟϹ. ΚΑΠΡΟϹ, bini fluvii in numis Laodiceae Phrygiae.

Maeander, ΜΑΙΑΝΔΡΟϹ, ΜЄΑΝΔΡΟϹ, in numis Antiochiae Cariae, Apameae Phrygiae, Dionyſopolis Phrygiae, Magneſiae Ioniae, Tripolis Cariae. ΑΠΑΜΕΙΑΣ. ΠΡΟΣ. ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ, in numis Apameae Phrygiae. Occurrit etiam in conſortio Marſyae: ΜΑΡϹΥΑϹ. ΜΑΙΑΝΔΡΟϹ, in numis Apameae Phrygiae. Omiſſo nomine ſolis lineis recurrentibus indicatur in numis Apolloniae Cariae, Magneſiae et Prienes Ioniae, et Apameae Phrygiae. Nempe ſinuoſi hi flexus fluminis hujus naturam exprimunt per varias ambages ad caput ſuum redire viſi, quae poetarum non paucis, ac Naſoni praecipue, ad amoenos luſus materiam ſuffecit, unde fluvius hic dictus Senecae *poetarum omnium exercitatio, et ludus.* a) Similes flexus non raro in aliis veterum monumentis, ac praecipue Etruſcis, ornamenti cauſa comparent, ſaepe etiam in picturis vaſorum fictilium Campanorum. Vnde recte Feſtus: b) *Maeandrum, genus picturae, dictum eſt a ſimilitudine flexus amnis, qui appellatur Maeandrus.* In vetuſtiſsimis Syracuſarum numis ejusdem generis lineae tortuoſae reticulum, quo muliebris capitis crines colliguntur, ambiunt. Et conſtat, idem iſtud in veſtibus ornamenti genus ſumpta a tortuoſo Maeandro ſimilitudine Maeandrum fuiſſe dictum teſte ejus Marone: c)

a) Epiſt. 104. b) in *Maeandrum.* c) Aen. V. 250.

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura maeandro duplici Meliboea cucurrit.

Ad quem locum Servius: *Maeandro duplici, flexuoſo, et hoc dicit: Erat in chlamyde flexuoſa, et in ſe remeabilis purpura, in modum Maeandri fluminis Cariae.* Fluminis exemplum ad mores etiam ſuit traductum, dictumque *Maeandri more* de iis, qui obliquis conſiliis, neque ſimpliciter agere cum hominibus conſueverunt, de quo vide lexica eruditorum.

Marnas, ΜΑΡΝΑΣ, in numis Epheſi Ioniae.

Marſyas, ΜΑΡϹΥΑϹ, in numis Apameae Phrygiae, junctus etiam cum Maeandro, ut mox diximus.

Meles, ΜЄΛΗϹ, in numis Amaſtrios Paphlagoniae.

Meſtus, ΝΙΚΟΠΟΛЄΩϹ. ΠΡΟϹ. ΜЄϹΤΩ, in numis Nicopolis Thraciae.

Nilus, ΝΙΛΟΣ, in Alexandrino Titi.

Oceanus, ΩΚЄΑΝΟϹ, ſive hoc nomine indicetur Nilus, ſeu mare, in Alexandrino Commodi, et coloniae Tyri.

Orontes, ΑΠΟ., quas literas ſic legendas conjicio: Αντιοχεων Προς Οροντη, in numo Antiochiae Syriae.

Parthenius, ΠΑΡΘЄΝΙΟϹ, in numis Amaſtrios Paphlagoniae.

Pitnaeus, ΠΙΓΝΑΙΟϹ, alii legunt: ΤΙΤΝΑΙΟϹ, ignotus fluvius, vel fons, in numis Aegarum Aeolidis.

Pyramus ΠΥΡΑΜΟϹ, in numis Anazarbi Ciliciae. ΕΛΕΥΘΕΡΟΚΙΛΙΚΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩΙ. ΠΥΡΑΜΩΙ, in numis Eleutherocilicum Ciliciae, ſed quae lectio ſuſpecta. ΙΕΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩ. ΠΥΡΑΜΩ, in numis Hieropolis Ciliciae. ΜΕΓΑΡΣΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩ. ΠΥΡΑΜΩ, Megarſi Ciliciae.

Rhodius, ΡΟΔΙΟϹ, in numis Dardani Troadis.

Rhyndacus, ΡΥΝΔΑΚΟϹ, vel: ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΩΝ. ΠΡΟϹ. ΡΥΝΔΑΚΩ, in numis Apolloniae Myſiae.

Sagaris, *Saugarius*, ϹΑΓΑΡΙϹ, in numis Nicaeae Bithyniae. ϹΑΝΓΑΡΙΟϹ addito collega ϹΚΟΠΑϹ, in numo Iuliopolis Bithyniae.

Sardo, ϹΑΡΔΩ, ſeu fluvius, ſeu fons, ſed geographis ignotus, addito ſocio ΒΙΛΛΑΙΟϹ, in numis Tii Bithyniae.

Sarus, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. Π. ΣΑΡΟΝ, vel, ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩΙ. ΣΑΡΩΙ, in numis Antiochiae Ciliciae.

Scamander, ΣΚΑΜΑΝΔΡΟΣ, in numis Alexandriae, et Ilii Troadis urbium.

Scopas, ϹΚΟΠΑϹ, vide *Sangarius*.

Selinus, ϹЄΛΙΝΟϹ conjuncto etiam ΚΗΤΙΟϹ, in numis Pergami Myſiae.

Smard - - ϹΜΑΡΔ., in numo Phocaeae Ioniae.

Strymon, ϹΤΡΥΜΩΝ, in numis Pautaliae Thraciae.

Sunias, ΠΗΓΗ. ϹΟΥΝΙΑϹ, *fons Sunias*, in numo Pompeiopolis Ciliciae.

Tera, ΤЄΡΑ, in numis Phocaeae Ioniae.

Tiberis, ΤΙΒЄΡΙϹ, in Alexandrino Antonini Pii.

Tigris, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΙΓΡΕΙ, in numis Seleuciae Meſopotamiae.

Timeles, ΤΙΜЄΛΗϹ, in numis Aphrodiſiadis Cariae.

Xanthus, ΞΑΝΘΟϹ, in numo Germanicopolis Bithyniae.

§ VII. *A magnitudine.*

ΤΕΡΜΗϹϹΕΩΝ. ΤΩΝ. ΜΕΙΖΟΝΩΝ, nam fuit in Piſidia Termeſſus duplex, major et minor.

ΥΒΛΑΣ. ΜΕΓΑΛΑΣ, Hyblae magnae in Sicilia ob eandem cauſam.

ΔΙΟΠΟΛΙ. ΜΕ. Dioſpolis magna Aegypti; nam fuit in hac etiam altera parva.

ΟΑϹΙϹ. ΜΕΓ. Oaſis magna Aegypti, ut diſtingueretur a parva ejusdem nominis.

CAPVT XI.

DE VRBIVM VARIIS NOMINIBVS.

Saepenumero factum antiquitus, ut urbes vetus ſuum nomen invecto novo altero permutarent. Novandi cauſa potior aut principum victorumque libido, aut foeda populorum adulatio fuit. Sic Ariarathes Euſebes Cappadociae rex Mazacam ex nomine ſuo in Euſebiam, Meſſenii victores Zanclen Siciliae in Meſſanam, Sicyonii in gratiam Demetrii regis Sicyonem ſuam ſaeculorum gloria nobilitatam in Demetriadem verterunt. Et erant urbes, quibus per vices plura impoſita nomina. Ita quae olim Sybaris, ſerius Thurium, poſtremo Copia, comprobantibus etiam hanc varietatem numis; quae olim Bethſan Samaritidis urbs, ſubinde Nyſa, denique Scythopolis. At potiſſimum a Macedonibus in vetera nomina ſaevitum, ex quo ſibi per *Alexandri M. victorias* Aſiam minorem, Aegyptum, Syriam, Phoenicen, aliasque in ortum regiones ſubjecere. Parcitum quidem plerumque coloniis Graecis, quae *maritima* fere tantum inſedere, reverentia credo conditorum, parcitum etiam magnis nominibus, ut Tyro, Sidoni, aliisque ſimilis famae. At nulla in urbes mediterraneas Aſiae minoris, Syriaeque, easque tum adhuc incultas barbarasque moderatio. Memorabile eſt, quod refert Appianus,[a] Seleucum I. urbibus ditionis ſuae indidiſſe nomina ex nominibus urbium Macedoniae Graeciaeque. Factum inde, ut non Macedonia Graeciaque magis, quam Syria ſuam habeat

a) Syriac, c. 56.

Berhaeam, Pellam, Amphipolin, Arethuſam, Chalcidem, Lariſſam etc. Adde Pieriam Seleucidis partem a Pieria Macedoniae regione nomen mutuatam, quin et Axium flumen teſtibus Apameae numis ex Macedonia in Syriam derivatum. Addit Appianus eodem loco, Seleucum per regnum ſuum aedificaſſe XVI. Antiochias, VI. Laodiceas, IX. Seleucias, III. Apameas, I. Stratoniceam. At noli credere, eas omnes a fundamentis excitatas. Satis conſtat, Apameam Phrygiae dictam prius Celaenas, tum et Cibotum, Laodiceam Syriae olim Ramitha, miſsis infinitis exemplis aliis, quae videre potes apud Stephanum. Verum adſcititia haec nomina non ſemper aevum tulere, praecipue cum aut invitis fuerunt imperata, aut unius adulationis cauſa arceſsita. Sublatis enim ſive metus ſive benevolentiae cauſis revixit vetuſtatis amor urbibus Graecis penitus inſitus. Ita Sicyonii paullo poſt noviciam Demetriadem, Ciani Bithyniae multis denique poſt annis Pruſiadem abjecerunt. Et reſpexere vetus Mantineae nomen Antigonenſes Arcadiae, Bithynii Claudiopolitae Bithyniae, utrique Hadriani Auguſti ſuaſu, ut in eorum numis docuimus. At fuere urbes aliae, quibus et vetus et novum nomen retinendum viſum, utroque ſaepe nomine uni eidemque numo inſerto, cujus mox exempla proferemus. Haec in Graecis comperta, eosque ſive imitati Romani, ſive ſuapte, nomina urbium ipſi quoque immutavere, ſaepe ridiculo ſuperſtitionis impulſu. Nam cum *Maleventum* Samnii urbs mali eſſe ominis videretur, quod nollent niſi *bene venire*, obſcoenum iſtud nomen in auſpicatius *Beneventi* placuit commutare, ut tradit Plinius. Habeo auctores veteres, ſimilis illos delirii monitu Egeſtam Siciliae in Segeſtam, Epidamnum Illyrici in Dyrrhachium vertiſſe, ſed effeci invictis numorum teſtimoniis, quae in utriusque urbis moneta commemoravi, ut victor orbis populus ſaltem hac parte minus videretur ridiculus. Hadrianum Hieroſolymas in Aeliam Capitolinam, Conſtantinum M. Byzantium in Conſtantinopolin transtuliſſe, in vulgus notum. Quo pacto iſthaec numorum ſubſidio comprobentur, ſubjecta experimenta dabunt, ſed variationum cauſas ex ſingularum urbium numis pete.

Vrbes vetus ac novum nomen in numis, ſed diverſis, enunciantes.

Aboni tichos Paphlagoniae. ΑΒΩΝΟΤЄΙΧЄΙΤΩΝ, ſerius *Ionopolis*, ΙΩΝΟΠΟΛЄΙΤΩΝ.

Ace Galilaeae. ΑΚΗ, ſerius *Ptolemais*, ΠΤΟΛΕΜΑΙΔΕΩΝ. vel: COLONIA. PTOLEMAIS.

Alexandria Aegypti. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ, ſerius *Roma* ſub Antonio IIIviro, ΡΩΜΗΣ. Vide numos Alexandrinos.

Anthedon Iudaeae ΑΝΘΗΔΟΝΟϹ, ſerius Agrippias, ΑΓΡΙΠΠΕΩΝ.

Antiochia Syriae. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, ſerius *Theupolis*, THEVP. in numis Latinis infimi aevi.

Byzantium Thraciae. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ,

ſerius *Conſtantinopolis*, CONSTANTINOPOLIS.

Elaeuſa inſulae cognominis juxta Ciliciam. ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ, ſerius *Sebaſte*, ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ.

Ieruſalem Iudaeae. ירושלים litteris Samaritanis, ſerius *Aelia Capitolina*, COL. AEL. CAP.

Soli Ciliciae. ΣΟΛΕΩΝ, ſerius *Pompejopolis*, ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

Sybaris Lucaniae. ΣΥΒΑ., ſerius *Thurium*, ΘΟΥΡΙΩΝ., ſerius *Copia*, COPIA.

Zancle Siciliae. DANKLE, ſerius *Meſſana*, MESSANIΩN, ſerius *Mamertinorum urbs*, MAMEPTINΩN.

Vrbes, quae vetus nomen reſtituerunt.

Adana Ciliciae, ſerius *Antiochia*, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩΙ. ΣΑΡΩΙ, iterum ΑΔΑΝΕΩΝ.

Anazarbus Ciliciae, ſerius *Caeſarea*, ΚΑΙϹΑΡΕΩΝ,. iterum ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ.

Anthedon Iudaeae, ſerius *Agrippias*, ΑΓΡΙΠΠΕΩΝ, iterum ΑΝΘΗΔΟΝΟϹ.

Bithynium Bithyniae, ſerius *Claudiopolis*, ΚΛΑΥΔΙΟΠΟΛЄωϹ, iterum ΒΙΘΥΝΙЄΩΝ.

Cius Bithyniae, ſerius *Pruſias*, ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ, iterum ΚΙΑΝΩΝ.

Edeſſa Macedoniae, ſerius *Aegae* ΑΙΓΑΙΟΝ, iterum ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ.

Lugdunum Galliae, ſerius *Copia*, COPIA, iterum *Lugdunum* in numis Latinis Albini Clodii.

Mantinea Arcadiae, ſerius *Antigonia*, ΑΝΤΙΓΟΝΕΩΝ, iterum ΜΑΝΤΙΝΕΩΝ.

Vrbes in uno eodemque numo vetus et novum nomen enunciantes.

Apamea Bithyniae, olim *Myrlea*, ΑΠΑΜΕΩΝ. ΤΩΝ. ΜΥΡΛΕΑΝΩΝ.

Apamea Phrygiae, olim *Cibotos*, ΚΙΒΩΤΟϹ. ΑΠΑΜΕΩΝ.

Caeſarea Cappadociae, olim *Euſebia* ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ.

Crannon Theſſaliae, olim *Ephyri* ΚΡΑΝΝΟΥ. ΕΦΥΡ.

Flaviopolis Bithyniae, olim *Cretia Cratia*, ΚΡΗΤΙΕΩΝ. ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛЄΙΤΩΝ.

Leucas Decapoleos, olim *Abila*, ΛΕΥΚ. ΑΒΙΛΑ.

Patrae Achaiae, olim *Aroe*, COLonia *Auguſta Aroe* PATRAE.

Scythopolis Samariae, olim *Nyſa*, ΝΥϹΑΙЄωΝ. ΤΩΝ. ΚΑΙ. ϹΚΥΘΟΠΟΛΙΤΩΝ.

CAPVT XII.

DE VRBIBVS ORIGINEM SVAM, AVT COMMVNICATAM CVM ALIIS CIVITATEM PROFESSIS.

Legimus non raro in numis urbium ad populi nomen additum alterum alterius populi, ut: ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. ΙΩΝΩΝ. vel: ΕΥΜΕΝΕΩΝ. ΑΧΑΙΩΝ. aut ſimiliter. Ejus addendi cauſa fuit duplex, ſeu cum urbs primorum conditorum, ſuumque adeo genus voluit profiteri, ſeu commemorare populum, quem forte in ſocietatem vitae et juris communionem adſcivit. Ad illud quod attinet, conſtat, varias gentes Graecas ſive quod ſobolis multitudine laborarent, ſive quod iſtud civitati ſuae expedire varias ob cauſas videretur, colonos aliorſum deduxiſſe, qui deinceps memores, unde eſſent profecti, addita originis mentione ſuam in matrem pietatem amabant comprobare. Ita Perinthii *Ionas* ſeſe in numis profeſsi ſunt, quia deducti a Samiis, qui Iones fuere. Quanquam in numis et alii occurrunt metropolin profitendi modi, ſeu typis, ſeu inſcribendi ratione. Ita Syracuſani inſculpto Corinthiorum Pegaſo Corinthios ſeſe volebant intelligi, tum Siculi, Peloponneſii, Cretes, Rhodii Dorice in numis loquendo Dores ſeſe edixere. Sed de binis his originem ſuam indicandi modis hoc loco non agimus. Populi Aſiae minoris non pauci ſeſe dixere *Macedonas*, quorum nomina in ſubjecto catalogo proferemus, et praeter hos Plinius in Macedonibus numerat Aſchilacas Aeolidis, Caduenos Phrygiae, et Myſomacedones. Ejus cauſa epitheti in promptu. Conſtat, Macedonas primum ſub Alexandro, deinde ſub ejus ducibus longo bello exercitos impetrata miſsione in variis Aſiae regionibus conſediſſe, ac tum aut novas ſibi ſedes condidiſſe, quod de Docimeo Phrygiae hiſtoria docet, aut ſeſe cum veteribus urbium incolis miſcuiſſe, quo modo Romani iis, qui con-

fectis ſtipendiis erant, per Hiſpaniam aut urbes aedificarunt, aut eos urbibus jam aedificatis adſcripſerunt, quae fuit Italicae, Patriciae, et Emeritae origo. Vtrumvis factum, poterant ſe oppidani eorumque poſteri Macedonas dicere, ſive quod ipſi urbis auctores eſſent, ſive quod pars urbis nobilior contemptis utique indigenis barbaris haberentur. Haec rite et ex hiſtoriae verae praeceptis conſtituta exiſtimo. Verum altius Panelius Macedonum nomen pluribus Aſiae minoris populis tribui ſolitum orditur. [a]) Narrat, totam fere Aſiam minorem antiquiſsimo aevo dictam Macedoniam, idque probat ex libro Eſtheris [b]) ubi dicitur *Aman filius Amadathi et animo et gente MACEDO, alienusque a Perſarum ſanguine.* Additur mox infra: [c]) *hoc cogitans, ut regnum Perſarum transferret in Macedonas.* Atqui, infert Panelius, de Macedonibus Europaeis haec verba accipi non poſſunt, quod hi Artaxerxis aetate nullius erant nominis, et cum propterea, tum propter locorum intercapedinem Perſis metum incutere nondum poterant. Intelligenda ergo Macedonia Aſiatica, ex qua profecti coloni annis circiter centum quinquaginta ante Artaxerxem in Emathia ſedes poſuere. Taedet inconcinna reliqua, quae addit, referre. At enim priusquam iſthaec tam audacter aſſereret, neceſſe fuerat, in fidem vocabuli *Macedo*, quam offert vulgata, curatius inquirere. Textus Hebraicus, cum Amani genus recitat, eum binis locis vocat האגי [d]) quod et vulgata conſtanter et rite vertit *de ſt[irpe]* *Agag.* At variant LXX., qui A[ma]num binis locis non *Agagitem*, [ſ]ed Βȣγαιον faciunt, [e]) ac paullo poſt [h]oc etiam nomen aſpernati adfingunt aliud, diciturque illis Aman filius Αμαδαϑȣ ὁ ΜΑΚΕΔΩΝ. [f]) Hebraica, et LXX. interpretum Eſther ultra caput X. non progrediuntur. Ad vulgatam quod attinet, ea, quoties textus Hebraicus praeſto fuit, ſemper vertit, ut dixi, *Agag.* Deinceps (nam in ſex alia capita procurrit ex vetere Hieronymi verſione) ipſa quoque variat, atque illi Aman jam eſt Agagites, jam Bugaeus, [g]) jam Macedo. [h]) Habemus igitur Amanum ſecundum Hebraeos conſtanter Agagitem, ſecundum LXX. Bugaeum et Macedonem, ſecundum vulgatam Agagitem, Bugaeum, Macedonem, et eſt volupe videre inanem niſum Lyrani, Eſtii, Menochii, Tirini, aliorumque, dum exſolvere moleſtum hunc nodum ſatagunt. Praeſtabat, Gordios hos nexus Pellaei juvenis gladio explicare, et profiteri palam, non audiendos hoc loco aut LXX., aut Hieronymum, tanto intervallo ab o[ra]c[ul]o Hebraico aberrantes. Ad Panelium ut revertar, donec gravioribus argumentis Macedonas ſuos Aſiaticos ſtatuat, permiſſum mihi putabo, his neglectis in ſimplice meo, quem propoſui, explicatu acquieſcere.

Ceterum non ſemper facile definire, utrum additum populi externi nomen

---

a) num. ciſtoph. p. 85. ſeq. iterum in Remarq. ſur les prem. verſ. de Maccab. b) cap. XVI. 10. c) v. 14. d) cap. III. 1. et IX. 24. e) c. III. 1. et c. IX. 10. f) c. IX. 24. g) c. XII. 6. h) c. XVI. 10.

conditores notet, an hunc ipſum po- [illegible]um veteri urbi adjectum. Docimen- [illegible] Phrygiae per Docimum Macedonem [illegible] conditorem fuiſſe origine Macedones diximus, at certum etiam eſſe, Nicaeenſibus propterea additum fuiſſe vocabulum ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ, quod cum Cilbianis cohabitarunt, apparet ex altera in eorum numis formula: ΝΙΚΑΙΕΩΝ. ΤΩΝ. ΕΝ. ΚΙΛΒΙΑΝΩ. In compluribus lucem dabunt, quae in ſingulorum numorum explicatu commemoro, quorum hic ſyllabum habes.

Achaei, memorati in numis *Eumenenſium* Phrygiae, ЄΥΜЄΝЄΩΝ. ΑΧΑΙΩΝ., ſive hi ab Achaeis genus duxere, ſive cum Achaeis permixti.

Campani, a quibus profecti *Entellini* Siciliae, ΕΝΤΕΛΛΑΣ. ΚΑΜΠΑΝΩΝ.

Dores, a quibus oriundi *Meſembriani* Thraciae, ΜΕΣΑΜΒΡΙΑΝΩΝ. ΔΩ. — In numis *Synnadae* Phrygiae: СΥΝΝΑΔЄΩΝ. ΔΩΡΙЄΩΝ., in aliis: ΙΩΝΩΝ., in aliis conjunctim ΔΩΡΙЄΩΝ. ΙΩΝΩΝ. ex quo mixtos Synnadae incolas intelligas.

Himerenſes Siciliae, a quibus ortos ſe profitentur Thermitani Siciliae, ΘΕΡΜΙΤΩΝ. ΙΜΕΡΑΙΩΝ.

Iones, a quibus deducti *Perinthii* Thraciae: ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. ΙΩΝΩΝ., vel: ΤΟΝ. ΚΤΙСΤΗΝ. ΙΩΝΩΝ. ΠЄΡΙΝΘΙΩΝ. nempe: Herculem. Iones *Synnadenſes* mox vidimus.

Macedones, ſunt in numis *Blaundi* Lydiae: ΒΛΑΥΝΔЄΩΝ. ΜΑΚЄ. — *Docimei* Phrygiae: ΔΟΚΙΜЄΩΝ. ΜΑΚЄΔΟΝΩΝ. — *Hyrcani* Lydiae, ΥΡΚΑΝΩΝ. ΜΑΚЄΔ. — *Peltae* Phrygiae: ΠЄΛΤΗΝΩΝ. ΜΑΚЄΔΟΝΩΝ.

Myſi, ſic vocantur in numis Abbaeti incerti ſitus, ΜΥΣΩΝ. ΑΒΒΑΙΤΩΝ.

Nicaeenſes, *Pergameni*, ſinguli vel conjuncti memorati in numis *Cilbianorum* Lydiae: ΝΕΙΚΑΙΕΩΝ. ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ. vel: ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΚΙΛΒΙΑΝΩΝ. vel: ΝΙΚΑΕΩΝ. ΠΕΡΓΑΜ. ΚΙΛΒΙΑΝ.

CAPVT XIII.

DE VRBIBVS IMPERATORVM NOMINA SIBI ADDENTIBVS.

Ex ipſo hoc titulo apparet, non agi hic de urbibus. quae abjecto vetere nomine novum ab imperatore captum uſurpavere, quales fuere Soli, deinde Pompejopolis, Mazaca deinde Caeſarea, ut et Diocaeſarea, Hierocaeſarea, Neocaeſarea, aliaeque, ſed quae qualicunque ſuo nomini, quo tum praedi-

tae fuerunt, unum plurave imperatorum nomina adjecerunt, ut *Hadriana* Amaſia, vel *Hadriana*, *Severiana*, *Antoniniana* Amaſia.

De adſcitis his nominibus locus claſſicus eſt apud Dionem Caſsium. [a]) Παφιοις, inquit, *σεισμῳ πονησασι και χρηματα ἐχαρισατο, και την πολιν* ΑΥΓΟΥΣΤΑΝ *καλειν κατα δογμα ἐπετρεψε.* *Paphiis terrae motu adflictis pecunias largitus eſt, et urbem AVGVSTAM vocari ex S. C. permiſit*, nempe Auguſtus; et paullo infra; *ἀλλ᾽ ὁτι και τας ἐπωνυμιας ταις πολέσιν ἡ γερουσια ἐν μερει τιμης ἐνεμε, και οὐχ ὡσπερ νυν, ἀυτοι ἑαυτοις ἑκαςοι καταλογους ὀνοματων, ὁυς ἀν ἐθελησωσιν, ὡς πληθει ποιουνται.* *Sed quod cognomina etiam urbibus honoris cauſa ſenatus impoſuit, aliter ac modo fit, cum plerumque ſingulae ſeriem ſibi, quam voluerint, nominum imponunt:* Docet inſigne hoc teſtimonium, primo, nequaquam initio permiſſum arbitrio urbium, ut quibus vellent, imperatorum nominibus uterentur, ſed ſenatus decreto opus fuiſſe, quorſum pertinet et illud Taciti: [b]) *At in Italia vetus oppidum Puteoli jus coloniae, et cognomentum a Nerone adipiſcuntur*, deinde, id genus nomina pro urbium libidine adoptata. Innuit Dio, qui ...o- riam ſuam imperante Alexandro Severo ſcripſerat, ineptum aetatis ſuae morem ab ipſis etiam numis comprobatum, qua maxime cumulati hi tituli, atque ut vere idem loquitur, *καταλογοι ὀνοματων* valuere.

Cauſa adpetendi haec nomina fuit duplex, vera una, altera ficta. Vera fuit, cum urbs quaepiam grati animi cauſa, quod inſignia ab imperatore beneficia abſtulit, ejus nomine glo[r]... concupivit. Ficta fuit, cum urbs a[du]landi tantum ſtudio, et aucupandae gratiae imperantis ſibi nomen adſcivit. Ad utram pertinuerint ſingula nomina, non raro poteſt colligi. Nam ſi aevum tulere, quemadmodum Laodicenſes Syriae ſe usque in Severi tempora dixerunt Iulienſes, Amaſenſes Ponti ſe Hadrianos ſub ipſum adhuc Alexandri Severi imperium, dubium non eſt, ſerio fuiſſe uſurpata. At ſi continuo abjecta fuerunt imperatore vita functo, quod factum ab iis, qui v. g. Commodi et Macrini nominibus uſi ſunt, ſuapte patuit adulatio, quemadmodum teſte Euſtathio [c]) *Byzantii ſe dixerunt Antoninianos, ſc.* in honorem Caracallae, verum, ut addit, donec vixere Severus et Caracalla.

Frequenter in uno eodemque numo plurium imperantium collecta nomina videas. Sic Tarſus in numo Alexandri Sev. dicitur ΑΔΡΙΑΝΗ. ϹΕΥΗΡΙΑΝΗ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑΝΗ. In Ciliciae maxime urbibus haec adſentandi libido viguit.

Rarius in numis adſcita *exterorum* principum nomina leguntur. Ejus forte unicum exemplum praebet Gaba Trachonitidos, quae ſe *Philippenſem* a Philippo tetrarcha dixit.

Catalogus urbium

cum adſcitis imperatorum nominibus.

A POMPEIO M. Gadara Decapoleos.

a) L. LIV. § 24. b) Ann. XIV, 27. c) ad Dionys. Perieg. v. 803.

A IVLIO.
Ancyra Phrygiae.
Babba Mauretaniae.
Berytus Phoeniciae.
Calagurris Hiſp. Tarr.
Carthago Nova. Hiſp. Tarr.
Celſa Hiſp. Tarr.
Corinthus Achaiae.
Gordus Lydiae.
Ilercavonia Hiſp. Tarr.
Ilici Hiſp. Tarr.
Laodicea ad mare Syriae.
Leptis Syrticae.
Parium Myſiae.
Pax Iulia Luſitaniae.
Philippi Macedoniae.
Sinope Paphlagoniae.
Traducta Baeticae.
Vienna Galliae Narb.
Vtica Zeugitanae.

AB AVGVSTO.
Abila Decapolis. CЄBACTΩN.
Alexandria Troas, AVG.
Amaſtris Paphlagoniae. CЄBACTH.
Apamea Bithyniae. IVL. AVG.
Aſturica Hiſpaniae Tarrac. forte, AVGVSTA.
Berytus Phoenices, *IVL. AVG.*
Bilbilis Hiſp. Tarr. AVGVSTA.
Caeſarea Panias Itureae, CЄBACTH.
Caſſandrea Macedoniae. IVL. AVG.
Comana, *incertum* cujus regionis. Vide Comana Ponti. IVL. AVG.
Cremna Piſidiae. IVL. AVG.
Dertoſa Hiſp. Tarr. IVL. AVG.
Dium Macedoniae, IVL. AVG.
Emerita Luſitaniae. AVGVSTA.
Germe Galatiae, AVG.
Heliopolis Coeleſyriae. IVL. AVG.
Heraclea Bithyniae forte. CЄBACT.
Ilici Hiſp. Tarr. A.
Ocea Syrticae. AVG.
Parlais Lyycaoniae. IVL. AVG.
Patrae Achaiae. A.
Pergamus *Myſiae*. CЄBACTΩN.
Philippi Macedoniae. AVG. IVL.
Sillyum Pamphyliae, CЄB.
Sinope Paphlagoniae. I. AV.
Theſſali, ΣΕΒΑΣΤΗΩΝ.
Trajanopolis Thraciae. ΑΥΓΟΥ-CTHC.

A CAESARE.
Antiochia Piſidiae. CAESARIA.
Bagae Lydiae. KAICAPЄΩN.
Cibyra Phrygiae. KAICAPЄΩN.
Cyme Aeolidis. KAICAPЄΩN.
Ilici Hiſp. Tarr. C.
Sinope Paphlagoniae. *Iulia Caeſarea.*
Tralles Lydiae. KAICAPЄΩN.

Non ſatis ſemper liquet, ad quem pertineant nomina *Iuliae*, *Auguſtae*, *Caeſareae*, nam Iulius idem qui Caeſar, Auguſtus in gentem Iuliam adoptatus et Iulius, et Caeſar. Quare et Carthaginem Novam, et Ilici jam Iuliam, jam Caeſaream dici in numis videmus, cum vellent unum Iulium Caeſarem intelligi. Nonnullae coloniae ſeſe dicunt Iulias, etſi ſatis probabile, quin ſaepe certum ſit, deductas ab Auguſto. Sic legimus apud Plinium: [a]) *colonia Auguſti Iulia Conſtantia Zilis*, et mox infra: *Auguſti colonia Babba*, *Iulia Campeſtris appellata*, utraque ergo Iulia, etſi ab Auguſto deducta. Exem-

a) L. V. c. 1.

pla ſimilia vide in numis Iuliae Traductae Baeticae, et Iuliae Beryti Phoenices.

Quare vereor, ut ſatis tuto ſtari poſsit legibus a cl. Menardo dictatis ad diſtinguendos coloniarum auctores in numis, qui vel ſimpliciter IVL., vel IVL. AVG. inſcribuntur. [a]) Latius adhuc patent nomina Auguſtae et Caeſareae, quia Auguſti et Caeſares fuere omnes, qui Auguſto ſucceſſere; unde non raro inter ipſos veteres orta diſsidia, v. g. utrum Mazaca Cappadociae ab Auguſto, an Tiberio Caeſareae nomen acceperit. Ceterum exiſtimo, ambiguum iſtud in primis tantum his imperantibus obtinere, nam ſerius, ſi qua urbs dicta fuit Auguſta, additum etiam fuit ejus Auguſti nomen proprium, ut *Auguſta Trajana* Thraciae. Quare non continuo probo conjecturam Vaillantii, qui Germen Galatiae dictam *Auguſtam* a Commodo opinatur. Verius enim tum, ut reor, dicta fuiſſet *Auguſta Commodiana*, cujus exempla alia in ſequentibus occurrent.

A CLAVDIO.

Gaba Trachonitidos, ΚΛΑΥΔιέων ΦΙΛΙΠπέων, nempe a Claudio Aug. et Philippo tetrarcha.

Iconium Lycaoniae. ΚΛΑΥΔΕΙΚΟΝΙΕΩΝ.

Leucas Coeleſyriae. ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ. ΤΩΝ. ΚΑΙ. ΚΛΑΥΔΙΑΙΩΝ.

Ptolemais Galileae. CLAV. PTOL.

Seleucia Piſidiae: ΚΛΑΥΔΙΟϹΕΛΕΥΚΕΩΝ.

Tiberias Galileae: ΚΛΑΥΔΙΟΤΙΒΕΡΙΕΩΝ. aut ſimiliter.

A NERONE.

Patrae Achaiae, NER.

A GALBA.

Clunia Hiſpaniae, SVLPICIA.

A FLAVIIS.

Caeſarea Samariae, FL. AVG.
Chalcis Syriae, ΦΛ.
Corinthus Achaiae, FLAVIA. AVG.
Cretia, ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙϹ.
Cyrene, ΦΛΑΥ.
Deultum Thraciae, FL.
Neapolis Samariae, ΦΛΑΟΥ.
Philadelphia Lydiae, ΦΛΑΟΥ.
Samoſata Commagenes, ΦΛ.

A TRAIANO.

Anchialus Thraciae, ΟΥΛΠΙΑΝΩΝ.
Boſtra Arabiae, ΤΡΑΙΑΝΗϹ. vel in Latinis, TRA.
Epiphanea Ciliciae, ΤΡΑΙΑΝΟΠΟ.
Mytilene Lesbi, ΟΥΛΠΙΑϹ.
Nicopolis Thraciae, ΟΥΛΠ.
Pautalia Thraciae, ΟΥΛΠΙΑϹ.
Serdica Thraciae, ΟΥΛΠΙΑϹ.
Topirus Thraciae, ΟΥΛΠΙΑϹ.

AB HADRIANO.

Adana Ciliciae, ΑΔΡΙΑΝΩΝ.
Aegae Ciliciae, ΑΔΡΙΑΝΩΝ.
Amaſia Ponti, ΑΔΡ.
Bithynium Bithyniae, ΑΔΡΙΑΝΩΝ.
Capitolina, olim Hieroſolyma, AEL. vel ΑΙΛ.

a) B. L. Hiſt. T. XXIX. p. 229.

Cius Bithyniae, ΑΔΡΙΑΝΩΝ.
Coela Cherſonneſi Thrac. AEL.
Diocaeſarea Ciliciae, ΑΔΡΙΑΝΩΝ.
Iconium Lycaoniae, AEL.
Mopſus Ciliciae, ΑΔΡΙΑΝΩΝ.
Neocaeſarea Ponti, ΑΔΡΙΑΝΩΝ.
Parium Myſiae, H*Adriana*.
Petra *Arabiae*, ΑΔΡΙΑΝΗ.
Philomelium Phrygiae, ΑΔΡΙΑΝΩΝ.
Smyrna Ioniae, ΑΔΡΙΑΝΗ.
Stratonicea Cariae, ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.
Tarſus Ciliciae, ΑΔΡΙΑΝΗ.

Narrat Spartianus, Hadrianum multas civitates de nomine ſuo appellaſſe. Vide, quae diximus in Stratonicea Cariae.

AB ANTONINO PIO.
Epheſus Ioniae, ΠΕΙΩΝ.

A M. *AVRELIO*.
Carrhae Meſopotamiae, ΑΥΡ.
Singara Meſopotamiae, ΑΥΡ.

A COMMODO.
Aegae Ciliciae, ΚΟΜΟΔΙΑΝΩΝ.
Aelia Capitolina Iudaeae, COMM.
Roma, *Lucia* AN*toniniana* COM*modiana*, in numis Romanis Commodi.
Tarſus Ciliciae, ΚΟΜΟΔΙΑΝΗ.

A *SEVERO*.
Adana Ciliciae, CEΥ.
Aegae Ciliciae, CΕΥΗΡΙΑΝΩΝ.
Amaſia Ponti, CEΥ.
Diospolis Samaritidos, Λ. CΕΠ. CΕΥ.
Eleutheropolis Iudaeae, Λ. CΕΠ. CE.
Laodicea Syriae, SEPT.
Mytilene Lesbi, CΕΟΥ.
Niſibi Meſopotamiae, CΕΠ. vel Λ. CΕΠ.
Rheſaena Meſopotamiae, CΕΠ.
Sebaſte Samaritidos, L. SEP.
Singara Meſopotamiae, CΕΠ.
Tarſus Ciliciae, CΕΥΗΡΙΑΝΗ.
Tavium Galatiae, CE.
Tyrus Phoeniciae, SEPT.

A CARACALLA.
Adana Ciliciae, ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥΠΟ.
Aegae Ciliciae, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝ.
Alexandria Troas, AVR. ANTONINIANA.
Amaſia Ponti, ANT.
Ancyra Galatiae, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗC.
Caeſarea Samaritidos, ANT.
Carrhae Meſopot. ANTONINIANA.
Coela Cherſonn. Thrac. ANT.
Cyzicus Myſiae, ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΩΝ.
Edeſſa Meſop. MAR. AVR. vel AV. AN.
Esbus Arabiae, ΑΥΡ.
Laodicea Syriae, AVR.
Neapolis Samaritidos, ΑΥΡ.
Tarſus Ciliciae, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥΠΟΛΙ.
Tyana Cappadociae, ANT.

A MACRINO.
Aegae Ciliciae, ΜΑΚΡΕΙΝΟΥΠ.
Edeſſa Meſop. O. M.
Tarſus Ciliciae, ΜΑΚΡΕΙΝΙΑΝΗ.

AB ELAGABALO.
Sidon Phoeniciae, AVR. PIA.

AB ALEXANDRO SEV.

Aegae Ciliciae, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΙϹ.

Amaſia Ponti, ΑΛЄΞ.

Boſtra Arabiae, ALEXANDRIANAE.

Carrhae Meſopotamiae, ALEX.

Tarſus Ciliciae, ΑΛЄΞΑΝΔΡΙΑΝ. vel ΑΛЄΞΑΝΔΡΟΥ.

A PHILIPPO.

Niſibi Meſop. IO. IOΥ. IOΥΛ.

AB AEMILIANO.

Damaſcus Coeleſyriae: AEMILIA.

A CONSTANTINO M.

Daphne caſtrum ad Danubium: CONSTANTINIANA. DAFNE. Vide numos Conſtantini M.

C A P V T XIV.

DE RELIQVIS VRBIVM EPITHETIS.

Reſtant nonnulli tituli, quos urbes ſibi ſola libidine, nulla auctoritate publica, plerumque aemulationis impulſu adſcivere. Habes hic, lector, ſolum ejusmodi epithetorum catalogum; nam quae de his ſingillatim obſervari poſſunt, peregimus in numis ſingularum urbium. Augeri hic catalogus late poſſet additis titulis *Felix*, *Laus Iulia*, *Pacenſis etc.* verum cum haec epitheta ſint alterius generis, et a coloniis tantum uſurpata, opportunius in tractatu de numis coloniarum perſequemur.

* * *

ΑΔΕΛΦΩΝ. ΔΗΜΩΝ. *Fratrum populorum.* Numos ſic inſcriptos vide in prolegomenis ad numos Seleucidos et Pieriae.

ΑΔЄΛΦΑΙ. ΠΛΩΤЄΙΝΟΠΟΛΙϹ. ΔΟΜΗΝΟΠΟΛΙϹ. *Sorores Plotinopolis et Domenopolis.* V. numos Plotinopolis Thraciae.

ΑΡΙϹΤΟΙ. V. infra in ΜЄΓΙϹΤΟΙ.

Γ. quae littera ſolitarie poſita videtur indicare Γνωριμος, *illuſtris*, in numis Abilae et Gadarorum Decapoleos urbium.

ΕΒΔΟΜΗ. ΤΗϹ. ΑϹΙΑϹ. *Septima Aſiae*, Magneſia Ioniae.

ЄΝΔΟΞΟϹ. *illuſtris*, Anazarbus Ciliciae, et Side Pamphyliae.

ЄΝΔΟΞΟΤЄΡΑ, *magis illuſtris*, Syedra Ciliciae.

ΕΝΤΙΜος, *honorabilis*, Lalaſſenſium Iſauriae.

ЄΠΙCΗΜΟC, *inſignis*, Neapolis Samariae.

ЄCΤΙΑ. ΘЄΩΝ. *domus deorum*, Germanicopolis Paphlagoniae.

ΚΑΛΛЄΙ. ΚΑΙ. ΜЄΓЄΘЄΙ. *pulchritudine et magnitudine* ſc. ſpectabilis, Smyrna Ioniae.

ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ, *ſplendidiſſima*, Side Pamphyliae.

ΜЄΓΙCΤΟΙ. ΑΡΙCΤΟΙ, *maximi*, *optimi* Nicaeenſes Bithyniae.

CЄΜΝΗ, *venerabilis*, Syedra Ciliciae.

ΦΙΛΟΡΩΜαιοι, *amantes Romanorum*, Carrheni Meſopotamiae.

C A P V T XV.

DE CONCORDIA, ΟΜΘΝΟΙΑ.

Concordia jam a vetuſtiſsimis Graecis ſummo loco habita, et in deorum concilium relata fuit, quod uſu edocti fuere, nihil ſine ejus praeſidio firmum ſolidumque, maximas vires ſuapte dilabi et procumbere, nullumque majus inceptum, ad quod perficiendum plurium ſocianda opera, e voto cedere. De Argonautis, quibus ad arduum ſuum propoſitum nihil hujus deae numine prius potiusque fuit, ſic Apollonius Rhodius: a)

'Αυταρ ἐπειδη τονγε χορειῃ μελψαν ἀοιδῃ,
Λοιβαις ἐυαγεεσσιν ἐπωμοσαν, ἡ μεν ἀρηξειν
'Αλληλοις ἐις ἀιεν ΟΜΟΦΡΟΣΥΝΗΣΙ ΝΟΟΙΟ
Απλομενοι θυεων, και τ' ἐισετι νυνγε τετυκλαι
Κεισ' ΟΜΘΝΟΙΗΣ *ἱερον ἐυφρονος, ὀῤῥ' ἐκαμοντο*
'Αυτοι, *κυδιςην τοτε δαιμονα πορσαινοντες.*

At poſtquam illum (Apollinem) *laeto celebrarunt cantu,*
Inter libationes ſacras jurarunt, collaturos operam
Mutuam in perpetuum CONCORDI ANIMO
Tangentes ſacra, et adhuc nunc exſtat
Ibi CONCORDIAE templum propitiae, quod ſtruxerunt
Illi, inclytam tum deam obſervantes.

Neque adeo mirum, conſtitutam a ma-

a) Argon. L. II. v. 716.

joribus beneficae hujus deae religionem ad poſteros duraſſe. Graecorum exemplo, aut ſuomet ingenio Romani praeter alia bona, quae felicitatem humanam conſtituunt, Concordiam quoque coelo intulere, ejus teſtibus tot in ipſa urbe aris ac templis huic deae erectis conſecratisque, quin et ſignatis varii argumenti numis ejus effigiem et epigraphen praeferentibus, ut: *Concordia Auguſtorum, militum, legionum etc.*

OMONOIA, *Concordia*, in numis Graecis (de his enim tantum nunc ſermo) varias habet ſignificationes; nam I. ſumitur generatim, II. notat concordiam inter Auguſtos, III. civitatum exterarum cum Romanis, IV. civitatum ſecum ipſis, V. civitatis unius cum alia, vel aliis. Atque hoc ordine dabimus numos, qui dictas ſignificationes teſtantur.

I. *Concordia generatim ſumpta.*

OMONOIA. *Concordia ſedens d. ſpicas, vel eadem ſedens d. pateram*, in numis Alexandrinis Titi et Aelii Caeſaris. (Muſ. Caeſ.) In alio: OMONOIA juncta cum ЄIPHNH, *Pax*, item Alexandrino Trajani. (Muſ. Caeſ.)

Nimirum in his generatim ſumitur Concordia, diſsimulato, quorſum ea tendat, propoſita tantum inſtar numinis ſocietati humanae ſalutaris, ut ſaepe in Latinis etiam CONCORDIA nude ponitur. Nexum cum certo quodam argumento dabunt numi ſequentes.

II. *Concordia inter Auguſtos.*

OMONOIA. CЄBACTΩN. *M. Aurelius, et L. Verus dexteras jungunt*, in numis Nicomediae Bithyniae, tum Anazarbi, Pompejopolis, Tarſi Ciliciae urbium. Numos ſuis locis plenius deſcriptos vide.

Captus horum numorum modus ex numis Latinis Aurelii et Veri. Duobus nempe Auguſtis tum primum una imperantibus optanda fuerat inter utrumque concordia, niſi ſuapte exſtitiſſet. Ad idem argumentum pertinent memorati ſaepe in numis ludi ΦΙΛΑΔЄΛΦΙΑ, inſtituti ab urbibus Graecis ad impetrandam a diis concordiam diſsidentium fratrum et una orbis principum Caracallae et Getae.

III. *Concordia civitatum exterarum cum Romanis.*

OMONOIA. *Caput muliebre laur.* ℞ ΘΕΣΣΑΛΩΝ. ΡΩΜ. *Equus currens.* AE. III. (Pellerin.)

OMONOIA. TIBЄPIC. L. Z. *Tiberinus ſtans dexteram jungit cum adſtante Nilo.* In numo Alexandrino Ant. Pii. (Muſ. Caeſ.)

OMONOIA *Gordianus togatus ſtans dexteram jungit cum adſtante genio muliebri Marcianopolis Moeſiae.* (Muſ. Caeſ.)

ΡΩΜΑΙΩΝ. CΑΓΑΛΑCCΑΙΩΝ. etc. *Duae dexterae junctae.* Sagalaſsi Piſidiae. Numus eſt Valeriani, et plene deſcribitur loco ſuo.

In numis his civitates exterae ſincerum ſuum et cum Romanis rerum dominis conſpirantem animum teſtantur, etſi in nonnullis numis ſimilibus civitates, ſi liberae et foederatae fuerunt, nomine ὁμονοιας intelligere poterant foedus quoddam cum Romanis initum,

ſed juris ſane admodum iniqui, de quo e capite III. de urbibus autonomis et liberis, nimirum ut libertatis ſuae foederisque ſaltem titulum jactarent, cum utriusque nihil fere aliud relictum eſſet. Iunctio dexterae certiſsimum eſt ὁμονοιας ſymbolum jam aliunde cognitum, atque his rurſum numis comprobatum. In numo II. Tiberis Romanorum, Nilus Aegyptiorum vicem eleganter ſupplent.

IV. *Concordia civitatum ſecum ipſis.*

ΟΜΟΝΟΙΑ . ΝΙΚΑΙΕΩΝ. *Mulier ſtans d. pateram, ſ. cornucopiae, pro pedibus ara.* In numo L. Veri. (Muſ. Medic.)

ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΙΑ. ΒΟΥΛΗ. ΔΗΜΟϹ. ΟΜΟΝΟΙΑ. *Figura ſenilis dexteram porrigit mulieri turritae.* In numo M. Aurelii. (Vaillant.)

Praeclare Dio Chryſoſtomus Ομονοιαν vocat *πραγμα ἐκ ἀηδες ἐτε ἐν ταις ὀικιαις, ἐτε ἐν ταις συγγενειαις, ἐτε ἐν ταις φιλιαις, ἐτε ἐν ταις πολεσιν, ἐτε ἐν τοις ἐθνεσιν, rem non injucundam neque in familiis, neque in cognationibus, neque in amicitiis, neque in urbibus, neque in populis.* a) Quam graviter ſaepe urbes motibus intestinis concuſſae fuerint, poſt tot praeſentia cujusvis animo exempla enarrare ſuperfluum. Quocirca non mirum, urbes populosque, ſive quod concordiae beneficio res ſuae domi florerent, ſive quod oppidani finitis turbis in gratiam iterum ſecum redirent, benevolum illud numen libationibus, et ſincera in monumentis publicis laude proſecutos. Ejus benefacti gratia numi quoque praeſentes ſignati, quorum praecipue alter concordiam ſenatum inter populumque ſive conſtantem, ſive reſtitutam depraedicat.

V. *Concordia cum civitate una, vel pluribus.*

Hactenus varios Concordiae modos in numis Graecis obvios commemoravimus. Reſtat modus poſtremus, praecedentibus multo uſitatior, nimirum Concordia, vel foedus cum externa quapiam civitate, vel etiam pluribus conſtitutum, quem antequam expendimus, more noſtro catalogum urbium populorumque hanc concordiam jactantium praemittimus, quin tamen neceſſe putemus, omnes eas urbes proferre, cum quibus una quaepiam illuſtrior, ut Pergamus, Epheſus, Nicomedia, concordiam inivit.

* * *

Adramytium Myſiae cum urbibus variis.

Alexandria Aegypti cum Samo inſula, et Epheſo Ioniae.

Amaſia Ponti cum Nicomedia Bithyniae.

Amaſtris Paphlagoniae cum Amiſo Ponti.

Amiſus Ponti cum Amaſtrie et Mileto Ioniae.

Ancyra Phrygiae cum Nyſa Cariae.

Antiochia Cariae cum Laodicea Phrygiae.

Aphrodiſias Cariae cum paucis vicinis.

Apollonia Cariae cum paucis vicinis.

Aradus Phoeniciae cum Laodicea Syriae.

a) Orat. XXXVIII. p. m. 469.

Aſia Lydiae cum Smyrna.
Aſſus Myſiae cum Pionia Myſiae.
Athenae Atticae cum Tarento Calabriae et Smyrna Ioniae.
Attalia Pamphyliae cum Side Pamphyliae.
Bagae Lydiae cum Temenothyris Lydiae.
Bilbilis Tarraconenſis cum Italica Baeticae.
Buxentum et Siris Lucaniae urbes.
Byzantium Thraciae cum Chalcedone Bithyniae et Nicaea Bithyniae.
Cadi Phrygiae cum Gordo Lydiae.
Ceretape Phrygiae cum Hierapoli Phrygiae.
Chalcedon Bithyniae cum Byzantio Thraciae.
Chius inſula cum variis Ioniae urbibus.
Clazomenae Ioniae cum Smyrna Ioniae.
Colophon Ioniae cum Pergamo Myſiae.
Cos inſula cum Mileto.
Croton Bruttiorum cum vicina Pandoſia Bruttiorum, et Velia Lucaniae.
Cumae Campaniae cum vicina Literno.
Cyzicus Myſiae cum variis Aſiae minoris urbibus.
Dertoſa et Ilercavonia Tarraconenſis urbes.
Domenopolis et Plotinopolis Thraciae urbes.
Epheſus Ioniae cum copioſis urbibus.
Erythrae Ioniae cum Chiis inſulanis.
Gordus Lydiae cum Cado Phrygiae.
Hadriani Bithyniae cum vicinis urbibus.
Hadrianopolis Thraciae cum Nicopoli Moeſiae.
Halicarnaſſus Cariae cum Ionibus, ex numo dubiae fidei.
Hierapolis Phrygiae cum multis urbibus vicinis.
Ilercavonia et Dertoſa Taracconenſis urbes.
Iones, vide Halicarnaſſus.
Irenopolis et Zephyrium Ciliciae urbes.
Italica Baeticae cum Bilbili Tarraconenſis.
Iulia et Ancyra Phrygiae urbes, etſi concordia dubia.
Lacedaemon cum Sagalaſſo et Selge Piſidiae, et Smyrna.
Laodicea Phrygiae cum variis Aſiae minoris urbibus.
Laodicea Syriae cum Arado Phoeniciae.
Laus et Poſidonia Lucaniae urbes.
Liternum et Cumae Campaniae urbes.
Lycii cum Apollonia Cariae.
Lyſias Phrygiae cum Apollonia Cariae.
Miletus Ioniae cum variis urbibus vicinis.
Myra Lyciae cum Side Pamphyliae.
Mytilene Lesbi cum variis Aſiae minoris urbibus.
Nicaea Bithyniae cum variis urbibus Aſiae minoris.
Nicopolis Moeſiae cum Hadrianopoli Thraciae.
Nyſa Cariae cum Ancyra Phrygiae.
Pandoſia Lucaniae cum Crotone Bruttiorum.
Perga Pamphyliae cum vicina Side et Apollonia Cariae.

Pergamus Myſiae cum variis Aſiae minoris urbibus.

Perinthus Thraciae cum Epheſo et Smyrna Ioniae.

Philadelphia Lydiae cum Smyrna Ioniae.

Pionia Myſiae cum Aſſo vicina.

Poſidonia et Laus Lucaniae urbes.

Roma cum Theſſalis et Sagalaſſo Piſidiae.

Sagalaſſus Piſidiae cum Roma, et Lacedaemone.

Samus inſula cum Alexandria Aegypti.

Sardes Lydiae cum variis provinciae Aſiae urbibus.

Selge Piſidiae cum Lacedaemone.

Selinus et Syracuſae Siciliae urbes.

Side Pamphyliae cum variis urbibus vicinis.

Siris et Buxentum Lucaniae urbes.

Smyrna cum copioſis Aſiae minoris urbibus, etiam diſsitis Athenis et Lacedaemone.

Synnada Phrygiae forte cum Hierapoli Phrygiae.

Syracuſae et Selinus Siciliae urbes.

Tarentum Calabriae cum Athenis Atticae.

Theſſali cum Roma.

Thyatira Lydiae cum Smyrna Ioniae.

Tralles Lydiae cum pluribus Aſiae minoris urbibus.

Tripolis Cariae cum Laodicea Phrygiae.

Velia Lucaniae cum Crotone Bruttiorum.

Vlia et Vrſo Baeticae urbes.

Zephyrium et Irenopolis Ciliciae urbes.

* * *

Vocabulum ΟΜΟΝΟΙΑ vel additur, vel omittitur; ſic: ΑΝΤΙΟΧЄΩΝ. ΚΑΙ. ΛΑΟΔΙΚЄΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. vel: ΑΡΑΔΙΩΝ. ΚΑΙ. ΛΑΟΔΙΚЄΩΝ. tantum. In numis vetuſtiſsimi aevi ſemper abeſt, atque in his nomen urbis unius exaratur in una numi pagina, alterius in altera, ut videre eſt in numis concordiae Buxenti cum Sirie, Crotonis cum Pandoſia et Velia, Syracuſarum cum Selinunte. Rariſsime in numis Graecis imperante Roma ſignatis diſſociata videas urbium nomina. In autonomo quodam, qui concordiam inter Philadelphenſes Lydiae, et Smyrnaeos exhibet, in una facie legas: ΦΙΛΑΔЄΛΦЄΩΝ. in alia: *Και* CΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ. Vide numos Philadelphiae. Concordiam etiam notat hic modus: ΔΗΜΟC. CΑΡΔΙΑΝΩΝ. ΔΗΜΟC. ΠЄΡΓΑΜΗΝΩΝ. *Duo viri togati et barbati dexteras jungunt.* Vide numos Sardium. Singulare eſt praefixum ЄΠΙ. in autonomo Cyzici Myſiae: ЄΠΙ. ΟΜΟΝΟΙΑ. ΚΥΖΙΚ. CΜΥΡΝΑΙ.

Typi in his concordiae numis variant, at plerumque proponuntur effigies numinum, quae in ſingulis civitatibus praecipua fuere. Sic in numo Epheſi, qui eloquitur concordiam cum Smyrna et Pergamo, Epheſus ſuam habet Dianam, Smyrna ſuam Nemeſin, Pergamus Aeſculapium; in aliis Laodicea Phrygiae ſuum Iovem, Tripolis Cariae ſuam Latonam etc. quin domeſtica haec numina ſic repraeſentabant ſuas civitates, ut nonnunquam neque neceſſe viſum ſit, ipſa civitatum nomina adſcribere. Ejus exemplum praeſtat Mytilenes Lesbi numus, in quo ſcriptum tan-

tum: ΟΜΟΝΟΙΑ. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ, at typus praeter mulierem ſedentem, genium ſcilicet Mytilenes, offert Aeſculapium Pergami, Dianam Epheſi, et Nemeſes binas Smyrnae, quo placuit indicare concordiam initam cum Pergamo, Epheſo, Smyrna, quo quidem inſtituto docemur praeterea, quae numina ſingulis civitatibus privatim fuerint propria, ſic ut etiam ſine ſcriptura per ſe civitatem, quorſum pertinuere, eloquerentur. In numo Sagalaſsi Piſidiae vice vocabuli ΟΜΟΝΟΙΑ fingitur typus duarum dexterarum junctarum, qui omni aevo concordiae ſymbolum eſt habitus, et ſine quo certi non eſſemus, inſcriptione ΡΩΜΑΙΩΝ. ϹΑΓΑΛΑϹϹΑΙΩΝ., quae varie poſſet accipi, revera concordiam Romanos inter et Sagalaſſenſes indicari. Duos viros togatos, qui dexteram jungunt, paullo ſupra ex Sardianorum numo citavi. Non raro in concordiae numis unicum tantum numen comparet, ut in concordia Ancyrae Phrygiae cum Nyſa Cariae, Byzantii cum Chalcedone, Erythrarum Ioniae cum Chio, Sami cum Alexandria, ac praecipue Hierapolis Phrygiae cum variis civitatibus. At tum caute expendendum, an in ſimilibus vere notetur concordia, et additum alterum nomen, quod deſignare alteram urbem videri poſsit, non ſit potius nomen honorificum inditum, in quo non raro a variis peccatum. Sic Vaillantius in numo Commodi ΔΙΟΚΑΙϹΑΡΕΩΝ. ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ. concordiam inter Diocaeſaream et Ceretapen Phrygiae urbes vidit, cum tamen veriſimilius το ΔΙΟΚΑΙϹΑΡΕΩΝ ſit honorificum Ceretapes nomen, ut dixi in hujus numis. Eodem modo probavi ſuis locis, neque in ΙΕΡΟΠ. ΚΑϹΤΑΒΑΛΕΩΝ, vel ΙΕΡΟΚΑΙϹΑΡΕΩΝ. ΚΟΜΑΝΕΩΝ. latere duas diſtinctas urbes, ſed Caſtabala Cappadociae dicta praeterea Hierapolin, et Comana Ponti Hierocaeſaream. Praetereo exempla alia viſae perperam in numis ſimilibus, aut ſaltem dubiae concordiae. Certiſsimum concordiae numum faciunt additum ΟΜΟΝΟΙΑ, vel copula ΚΑΙ. utrique urbis gentili interpoſitum, vel numinum effigies urbibus inſcriptis propriae, vel typus junctarum dexterarum, vel quando ſic manifeſte diverſae in numis exarantur civitates, ut nullo pacto nomen unum pro alterius urbis nomine honorifico haberi poſsit, ut v. g. ΕΦΕϹΟϹ. ΚΥΖΙΚΟϹ.

Placuit nonnunquam Graecis, ſolitum concordiae typum copioſius exornare, et amplificare. Exemplum peto ex numo maximae formae cum capite Commodi, qui eſt in muſeo Caeſareo, ſed magis integer apud Buonarrotium. a) In hoc praeter nomen praetoris legitur: ΚΟΙΝΟΝ. ΟΜΟ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΚΑΙ. ΕΦΕϹΙΩΝ. Typus eſt: *Vir barbatus pileatus et pallio amictus ſtans d. ſignum Aeſculapii cum adſtante Telesphoro tenet, ſ. haſtam, ex adverſo ſtans vir nudus d. ſignum Dianae Epheſiae, ſ. haſtam tenet.* Aeſculapio indicari Pergamum, et Diana Epheſum, exploratum plane eſt. At quaeritur, quod nomen impertiendum ſit utrique viro domeſticum numen praeferenti. Libenter adſentior

a) Oſſerv. iſtor. p. 124.

Buonarrotio adſirmanti, virum cum Diana effigie eſſe Androclum Codri Atheniensium regis filium, qui transmiſſo cum Ionum parte mari Epheſum condidit. Quod ſi verum, ex analogiae cauſa prorſus eſt veriſimile, viro altero cum Aeſculapii ſigno intelligendum Pergami conditorem, quem fuiſſe Pergamum Pyrrhi Neoptolemi filium, et a Pergamenis in moneta publica pro conditore agnitum, in horum numis diximus. Quae ſententia haud dubie praeferenda eſt illi, quam dedit Buonarrotius, qui ex pallio, pileo, baculo, et ſigno Aeſculapii conjicit, Pergamenos ea imagine jactare voluiſſe illuſtrem ſuum civem, et medicum Galenum, et ipſius etiam Commodi, cui dedicatus is eſt numus, tuendae valetudini praeſectum, de quo vide plura apud Fabrettum, qui ejus ſententiae primus auctor exſtitit. a) Honorificum adeo viſum Pergamenis, a quibus hic numus ſignatus eſt, non modo praeſtites utriusque urbis deos, ſed et longaevam ejus vetuſtatem propoſitis primis conditoribus in momento publico celebrare.

Plerumque duarum tantum urbium concordia in numis proditur, ut: ЄΦЄCIΩN. KAI. CAPΔIANΩN. OMONOIA. at habemus etiam tres in numo Domitiani apud Vaillantium: ЄΦЄCIΩN. CMYP. ΠЄΡΓAM. id eſt: *Epheſum*, *Smyrnam*, *Pergamum*, quin et quatuor, Mytilenen, Pergamum, Epheſum, Smyrnam, in numo, quem deſcripſi in moneta Mytilenes Lesbi. Vt concordiam initam plerumque videmus inter urbes vicinas, aut ſaltem non magnopere diſtantes, ſic et aliquoties remotiſsimas amicitiae vinculo conjunctas habemus, ut: Athenas cum Tarento et Smyrna, Alexandriam Aegypti cum Epheſo et Samo, Lacedaemonem cum Smyrna, tum Selge et Sagalaſſo Piſidiae urbibus.

Iam in numis remotiſsimi aevi concordiae reperimus veſtigia. Habemus numos, in quibus perſcripta nomina Buxenti et Siris Lucaniae urbium, Crotonis et Pandoſiae, Lai et Poſidoniae, Syracuſarum et Selinuntis, et quorum nonnulli, quantum ex fabricae modo colligere licet, quingentis fere ante Chriſtum natum annis cuſi videntur. Reliquum fere totum agmen imperatorum aevo debetur, quo tempore civitates Romanis ſubjectae, cum publica jam non poſſent, privata inter ſe foedera junxerunt, quo de inſtituto mox infra agemus.

Quaeritur, cum duarum pluriumve urbium eodem in numo comparent nomina, in utra exiſtimandus ſit cuſus numus. Ex Vaillantii ſententia b) ſignatus eſt in ea, quae in numo prima exaratur. Verum judice Pellerinio c) Vaillantius ipſe toties cogitur refigere hanc legem, ut melius actum fuiſſet, ſi nunquam eam fixiſſet. Contra exiſtimat, numi patriam plerumque eſſe eam, quae ſecunda nominatur, alterique honoris cauſa nobiliorem locum datum. Quidquid erit, iſtud certum, hac in parte certam legem nequaquam obſervatam, quia utrumque perinde fa-

a) de Col. Traj. p. 211. b) Num. Graec. p. 221, ſeq. c) Mel, II. p. 294.

ctum videmus. Sic numus ΑΘΗΝΑΙΩΝ. CΜΥΡΝΑΙΩΝ. cum capite Commodi apud Vaillantium ſignatus non eſt Athenis, quae primae ponuntur, nam Athenis moneta cum imperatorum capite percuſſa non eſt, ſed Smyrnae, quae ſecunda ponitur; e converſo, numus ЄΦЄCΙΩΝ. ΑΛЄΞΑΝΔΡЄΩΝ. cum capite Macrini apud eundem, ſignatus eſt Epheſi, quae prima ponitur, non Alexandriae Aegypti, nam hujus moneta ſub imperatoribus vulgata multo alia eſt forma. Ad patriam numi dignoſcendam ſerviunt adhuc criteria alia, v. g. numus Commodi apud Vaillantium: CΤΡατηγȣ ΑΙ. ΗΡΑΚΛЄΙΔΟΥ ΛΑΚЄΔΑΙμονιων ΟΜΟνοια CΜΥΡναιων, a Lacedaemoniis ſignatus non eſt. Habuerintne hi magiſtratum ſtrategum, ex numis ſane non conſtat; at conſtat iſtud de Smyrnaeis, et quidem ex copioſis aliis numis, M. Aurelio et Commodo imperantibus fuiſſe Smyrnae ſtrategum Aelium Heraclidem in praeſente quoque numo memoratum, ergo numus hic ſine dubio Smyrnae malleum eſt expertus. Verum in haec curioſius inquirere exiguum adfert operae pretium.

* * *

Peractis variis ſimilium numorum modis, jam etiam, quis fuerit hujus Ομονοιας finis et ſcopus, indagandum. Vrbes Graecae ſuae adhuc libertati relictae, ut ſuapte ingenio pronae erant ad diſſenſiones et bella, ſic etiam nequaquam difficiles ad pacem, et renovanda foedera. Vtriusque exempla, quia paſsim ex hiſtoricis cognita ſunt, cumulare neceſſe non eſt. Romano poſtea populo ſubjectae, pro innata ſibi levitate, ac vetere inſtituto, jam ardere inimicitiis mutuis, jam iterum pacis audire conſilia conſuevere. Sed olim et nunc diſpar utriusque ratio. Nam ut olim inimicitiae vim et arma ſpectabant, foedera autem contrahebantur ad propulſandum hoſtem, legendos milites et pecuniam, tutandos fines, et commercia, et quae alia ſunt id genus, gravia ac ſeria, ſic nunc diſſenſiones propter cauſas leviſsimas ortae in dicteriis et contumeliis ſtetere prohibentibus vim apertam Romanis, et concordia, amicitia, foedera in communione ſacrorum, et ludorum, conventibus, aliisque levibus ſive collatis ſive repenſis officiis et honoribus. Vtriusque argumenti in numis habemus exempla; neque enim credibile, concordiam, quam reperimus conſignatam in numis vetuſtiſsimi commatis ſupra citatis, initamque eo tempore, quo civitates ſui plane juris fuere, non fuiſſe ex cauſa gravi, et utrique reipublicae copioſe proficua conſtitutam, qualis eſſe poterat, ut moneta utriusque civitatis nomine ſignata aequo jure in utraque valeret, quod ſancitum fuit *Smyrnam* inter et Magneſiam teſte *marmore*, quod eſt inter Oxonienſia II. *verſu* 55. vel ſingulare beneficium, ut cum Syracuſani ab Antandriis civitate donati ſunt, quod hi illorum ope muri partem abſolverunt, ut *legimus apud* Xenophontem, [a]) vel quod civitas quaedam foedere ſe obligavit, ſi quis alteri bellum intulerit, fore ut totis viribus opem ferat, quod Tejis Ioniae ſpopondere Arcades Cre-

a) hiſt. Graec. L. I. p. m. 431.

tae, [a]) vel communi conſilio Lyciae urbis teſte Strabone, [b]) adde communia jura hoſpitii et connubii, qualia non inter privatos ſolum, ſed totas civitates interceſſere, de quibus lege differentem Spanhemium. [c]) Alia luculenta exempla dabit foedus Smyrnaeorum et Magnetum citati mox marmoris Oxonienſis. Ad concordiam urbium Romanis denique inſervientium quod attinet, facile conſenſerim, ea nonnunquam indicari, praecipue cum vicinae fuerunt, poſt ſopitas inimicitias in gratiam reditum. Verum hec cauſa ad urbes valde remotas valere non poteſt. Quid enim Epheſii et Alexandrini Aegypti diſſentirent? Certior finis haud dubie fuere communia ſacra, feſta, ludi; quod quidem eo elucet, quod in numis hujus claſsis, ut ſupra vidimus, plerumque domeſtica urbium numina proponuntur. Et vero exterorum numinum cultum a civitatibus avide expetitum receptumque, a numis ipſis liberaliter docemur. Enim videmus, urbes etiam longe remotas jactare in moneta ſua Dianam Epheſiam, urbes Cariae et Phrygiae Iovem Laodicenum, Aegas Ciliciae Herculem Tyrium cum petris ambroſiis, qui typus ad unam Tyrum ſpectat, Sardes Lydiae tanto ab ſe diſtantem Venerem Paphiam et Herculem Tyrium, eodem nempe modo, quo urbes non paucae ludos Olympia, Pythia, Actia a ſe certe alienos intra fines ſuos recepere. In explicatione vocabuli COMMVNE dicetur, hac aetate inter KOINON, et OMONOIA magnam fuiſſe adfinitatem.

* * *

Concordiae etiam ſpeciem praebent I. urbes et populi, qui ſe in numis ἀδελφϗς, ἀδελφας, *fratres*, *ſorores* dixere, ut: ΑΔΕΛΦΩΝ. ΔΗΜΩΝ, *fratrum populorum*, quo nomine intelliguntur quatuor Syriae urbes Antiochia, Laodicea, Apamea, Seleucia, aedificatae omnes a Seleuco I. communi adeo parente. Item ΠΛΩΤΙΝΟΠΟΛΙC. ΔΟΜΗΝΟΠΟΛΙC. ΑΔΕΛΦΑΙ. *Plotinopolis Domenopolis ſorores.* De numis ſimilibus vide, quae dixi in prolegomenis ad numos Seleucidis et Pieriae. Huc pertinet, quod ad Nicomedenſes declamat Dio Chryſoſtomus oratione XXXVIII., qua eos ad concordiam hortatur: Οφελον ἐξην, ait, και τον Εφεσιων δημον ποιησασθαι ἀδελφον ὑμων, ὀφελον και τα Σμυρναιων οικηματα κοινα ὑμιν ἐγενετο, *utinam liceret et Epheſiorum populum efficere fratrem veſtrum, utinam et Smyrnaeorum domus communes vobiſcum eſſent.*

II. Concordia rationis monetariae in numis, qui diverſarum urbium nomina inſcripta exhibent. Non hic intelligo variarum urbium numos, quorum typi caſu conſpirant. Neque enim mirum, ſi quae urbes impenſius Palladem vel Apollinem veneratae ſunt, in earum numis comparere hinc caput Palladis, inde noctuam, vel hinc caput Apollinis, inde lyram vel tripodem. At poſſunt jure advertere animum nu-

a) Chiſhull pag. 118. b) L. XIV. p. m. 980. c) T. II. p. 618.

mi, qui diverſa civitatum nomina praeferentes, ſic conſpirant typis, fabrica, metallo, volumine, pondere, ut dubitare ſanus aliquis non poſsit, plenam hanc concordiam non deberi caſui, ſed a certa quadam ratione, et conſilio, ſed qualicunque profectam. Iuvat nonnulla illuſtriora hujus concordiae exempla proferre.

* * *

Caput Palladis. X *Pegaſus volans, inſcriptis variis nominibus coloniarum Corinthi, ut: Actii, Ambraciae, Corcyrae, Syracuſarum etc.* AR. II.

Vide, quae de hac numorum claſſe latius diſputavi in moneta Corinthi.

* * *

Caput Palladis. X *Noctua diotae inſiſtens, inſcriptis nominibus Athenarum, tum Cydoniae, Gortynae, Hierapytnae, Cretae urbium.* AR. II.

De his vide numos Athenarum, tum quae olim fuſe diſſerui in meis numis vett. p. 149.

* * *

Bos vitulum lactans. X *Hortus Alcinoi, cum mentione Apolloniae vel Dyrrhachii Illyrici.* AR. III.

Cauſam hujus concordiae monetariae dedi in moneta Corcyrae, ejusque coloniarum Apolloniae et Dyrrhachii.

* * *

Caput Apollinis. X *Pegaſus volans, cum mentione Alabandae, vel Antiochiae Cariae urbium.* AR. I.

Vide numos Alabandae Cariae.

* * *

Chimaera. X *Aquila vel columba volans intra lauream, inſcriptis Seripho vel Siphno inſulis Cycladum.* AR. I. III.

Vide numos Seriphi.

* * *

Caput Dianae. X ΕΡΜΙΠΠΟΣ. ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ. ΑΡΧΙΕΡΕ. *Apollo ſeminudus ſedens d. pateram, ſ. lyrae innixus, cum mentione Philadelphiae Lydiae, vel Smyrnae Ioniae.* AE. II.

Vide numos Philadelphiae Lydiae.

* * *

ΙΕΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. *Caput Apollinis, vel muliebre velatum turritum.* X *Lyra, vel ara luculenta additis epochae annis.* AE. III.

Sunt hi numi Hieropolis Cyrrheſticae. De horum concordia cum Antiochenis vide monetam hujus Hieropoleos.

* * *

Caput Apollinis laureatum. X *Bos dimidius cum facie humana, cui inſertum aſtrum, adſcripto in aliis* ΡΩΜΑΙΟΝ. *in aliis:* ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ. *nempe* Campaniae.

Vide monetae Romanorum partem I. Sect. I. cap. VI. § 3.

* * *

Caput Palladis. X *Gallus ſtans, ſuperne aſtrum.*

In numis Aquini, Sueſſae, Teani, Calium Campaniae urbium.

* * *

Vir nudus pendente retrorſum pileo taurum ferocientem cornibus retinet. X *Equus liber currens.* AR. III.

Vide numos Theſſalorum, et ad hos prolegomena.

* * *

Caput Apollinis. X *Lyra*

Vide hos concordiae typos in numis urbium Lyciae.

* * *

Plura non addam; nam quae de hac

concordiae ratione ſunt certa, vel tantum veriſimilia, vel plane ignota, indicantur in commentariis ad ſingulos numos.

CAPVT XVI.

DE ADLVSIONE AD VRBIS POPVLIVE NOMEN.

Hoc nomine intelligimus numorum typos, qui ab urbis populive ſignificatione capti urbem populumve ſuapte eloquuntur, velut cum Rhodii *roſam*, Graecis *ῥοδον*, in moneta ſua ſignavere, quae vox et hunc Aurorae florem, et inſulam notat. Factum non raro, ut tum monetarii neceſſe non putarent, urbis ipſum nomen literis exprimere, ſuccedente nimirum in earum ſtationem typo, ſatis per ſe ad ſignificandam urbem valido. Sic Cardia Thraciae *cor* ſolum, Graecis *καρδιαν*, Clides modicae juxta Cyprum inſulae *clavim* ſolam, *κλειδα*, Selinus Siciliae ſolum *apii* folium, *σελινον* propoſuere. Feſtivus hic pingendi, aut ſi mavis, ſcribendi modus ad fraudes etiam non illepidas valuit. Hoc enim uſi Saurus et Batrachus Lacones architectonica arte clari, cum exſtruendis Romae templis intenti, ſui ad poſteritatis memoriam nominis inſcriptionem ſperarent quidem, non tamen obtinerent, in columnarum ſpiris inſculpſere *lacertam* et *ranam*, quae Graecis σαυρος et βατραχος. [a]) Ejusdem ingenii eſt citharus piſcis Apollini ſacratus ob ſolam nominis cum Apollinis cithara adfinitatem, ut teſtatur Athenaeus [b]), quo loco plura ejusdem ingenii exempla reperies. Neque aliam ob cauſam Graeci animam papilionis imagine expreſſere, quam quod ψυχη et animam et papilionem ſignificat. Eundem hunc luſum a Graecis acceptum Romani facile civitate donavere, in quorum denariis, quos *familiarum* appellamus, copioſa ejus exempla. Sic Pomponius Muſa Muſarum unam, Aquillius Florus florem etc. in numorum argumentum legerunt, de quo explicate agam in prolegomenis ad numos familiarum. At his ſive ſalibus ſive leporibus vacat moneta imperatorum, in qua nihil non grave ac ſerium. Iuvat hoc loco illuſtriora Graeci ingenii exem-

a) Plin. L. XXXVI. § 4. b) L. VII. p. 325.

pla proferre neglectis vilioribus paſsim per univerſum opus obviis.

* * *

Aegae, *Aegos potamus*, urbes a *capra*, ἀπο της αἰγος, nomen ſortitae, hanc amabant numis inſculpere.

Alopeconneſus, id eſt: *vulpis inſula*, oppidum Cherſoneſi Thraciae, vulpeculam offert.

Ancona urbs agri Piceni manum cum *cubito* exhibet, nam ἀγκων Graecis *cubitus*.

Apamea Phrygiae arcam proponit adludendo ad vetus urbis nomen Κιϐωτος, quod Graecis *arca*.

Arpi Apuliae equum paſcunt adludendo ad vetus urbis nomen Αργος Ἱππιον, *Argos equeſtre*.

Cardia Cherſoneſi Thraciae; καρδια Graecis *cor*, unde illud in numis.

Clides inſulae parvae propter Cyprum ex nomine ſuo *clavim* ſignavere, ἀπο της κλειδος.

Leontini Siciliae leonis rictum.

Melos inſula, Cycladum una, ſic dicta ἀπο τȣ μηλȣ, Dorice μαλȣ, *malo*, malum Punicum.

Panticapaeum Cherſoneſi Tauricae, caput *Panos*, cujus nomen in urbis hujus vocabulo continetur.

Populonium Etruriae urbs, Etruſcis dicta *Pupluna*, faciem lunae plenam in numis ſiſtit.

Rhodus inſula roſam ἀπο τȣ ῥοδȣ.

Selinus Siciliae folium apii ἀπο τȣ σελινȣ.

Side Pamphyliae malum Punicum ἀπο της σιδης.

Vrſo Baeticae urſum.

CAPVT XVII.

DE HEROIBVS, HEROIDIBVS, CONDITORIBVS, PERSONIS ILLVSTRIBVS.

Heroes, heroides, conditores ſic in numis proponuntur, ut etiam haec ipſa honorum vocabula non rarò adjiciantur. Praeter hos occurrunt alii, qui neque in heroum numero ſunt habiti, neque conditores urbium fuere, quos *perſonarum illuſtrium* ſolemus nomine compellare.

Heroum namque in hac vetuſtatis inconſtantia, eorum honores ſive am-

pliſicando, ſive imminuendo, explicare non tento. . In eo plerique conſenſere, fuiſſe medium quiddam inter deos hominesque. Sane definiente Trophonio, qui heros ipſe fuit, credebatur heros ἐξ ἀνθρωπου τι και θεου συνθετον, *compoſitum quoddam ex homine, et deo.* [a]) Vnde factum, ut idem putaretur heros, et ſemideus teſte praeter alios Servio, [b]) cui heros eſt *vir fortis, ſemideus, plus ab homine habens*, laudato etiam Heſiodo: [c])

> Ζευς Κρονιδης ποιησε δικαιοτερον, και ἀρειον
> Ἀνδρων ἡρωων θειον γενος, οἱ καλεονται
> Ἡμιθεοι.
> *Iuppiter Saturnius fecit juſtius, et melius*
> *Virorum heroum divinum genus, qui vocantur*
> *Semidei.*

Quapropter et Calliſthenes apud Arrianum diverſos eſſe oportere deorum, et heroum honores edixit. [d]) Sic inter utrosque diſcrevere quoque Spartani, qui teſte Iſocrate Menelao et Helenae ſacrificarunt *non ut heroibus, ſed ut diis.* [e]) Fecit autem heroas ſive naſcendi conditio, ſive hominum decretum. Deorum filii, niſi cum et ipſi in Olympum ſunt admiſsi, heroes natura fuere. Vnde Servius ad verba Maronis: [f]) *dis geniti*, addit: *quia corporibus ſe infundebant poteſtates ſupernae, unde heroes procreabantur.* Addi his poſſunt viri feminaeque ejus aevi, quod *heroicum* appellamus, ab Homero aliisque ſive proper generis ſplendorem, ſive generoſam indolem cum laude memorati, quorum adeo heroicis honoribus per ipſam antiquitatis cauſam ſequior aetas non invidit. Decreto hominum agniti heroes ſive propter rerum geſtarum magnitudinem, ſive collata in civitates beneficia. In horum numerum relatos ab Athenienſibus Harmodium, et Ariſtogitonem, communis quippe libertatis vindices, nequaquam mirum. Quin et vivo Dioni ex eadem cauſa a Syracuſanis decretas τιμας ἡρωικας refert Diodorus. [g]) In heroum etiam loco habitos civitatum conditores, continuo dicemus.

At enim eximius hic herois honos olim ex cauſis veris et idoneis partus, ut pleraque inter Graecos alia coepit vileſcere, ſeu quod ex levi cauſa, ſeu plane indignis delatus eſt. Sic Antinoum Hadriani catamitum ſexcenta monumenta heroem appellant. Theodorum neſcio quem, heroem praeſtat marmor apud Reineſium, [h]) tum Diomedem, et Chaerea, neſcio quos, marmor Sardianum apud Sponium, [i]) et heroes dicuntur in numis, quos infra recitabimus, Sextus et Iulia Procla, incertum cur, ut taceam reliquum heroum heroidumque vulgus in marmoribus obvium, quorum ſi quod fuit in cives ſuos meritum, ejus certe fuerit generis, cui vetere illo, ac multo modeſtiore aevo honorifi-

a) Lucian. Dial. mort. 3. b) ad Aen. I. 196. c) in Εργ. v. 158. d) de Exped. Alex. L. IV. c. 11. e) Encom. Helenae f) Aen. VI. 131. g) L. XVI. § 20. h) Syntag. p. 677. i) Miſcell. p. 357.

cus ἐυεργετε, *benefici* titulus rependi eſt ſolitus. Neque vero jam ad augendum heroum numerum aut decreto ſenatus, aut plebiſcito opus fuit, ſed valuit auctoritas privata. Nam teſtibus Sponii marmoribus a) Tychaſius patrem, Elpizuſa maritum, Carpus uxorem univiram ἀφηρωιξαν, id eſt: *in heroum numerum retulerunt.* Atqui et herois appellatio paullatim faſtidiri coepit, quia eadem opera nobilius, magnificentiusque *dei* nomen decerni potuit. Sic promiſcue Antinous in numis jam heros, jam deus ſalutatus, Theophanes Mytilenaeus, quod patriae impenſius conſuluerat, manifeſtus in numis deus, et ſi per Tullium ſtetiſſet, Caeſaris interfectores *non heroes*, *ſed dii* futuri fuerant. b) Adde, ararum, templorum, ſacerdotum honores cum heroibus fuiſſe communicatos, et peracta iis ſacrificia, exiguo, aut nullo hos inter, deosque diſcrimine. Neque enim omnes fuerunt animo tam moderato, quam fuit Labeo, cui cum Cymaei Aeolidis immenſos, et ultra, quam hominem deceret, honores decreviſſent, ille, quod erat, mortalem ſe confeſſus, et contentus praeclaro populi de ſe facto judicio, ὑπερβαρεα και θεοισι και τοις ισσοθεοισι ἁρμοζοισαν ταςτε τω ναυω κατειρωσιος, ταςτε τω κτιστα προσωνυμασιας τειμαν παρητησατο, *invidioſum, et diis heroibusque proprium dedicandi templi, et conditoris appellandi honorem eſt deprecatus*, quod illuſtre et rarum in homine Graeco modeſtiae ſpecimen offert marmor ex praeſtantiſsimis unum dialecto Aeolica exaratum, et Auguſto imperante poſitum, c) magis etiam mirum propterea, quia ſtante adhuc rep. T. Quinctius Flamininus non detrectavit divinos honores ſibi a Chalcidenſibus delatos, nimirum ſacerdotem, ſacrificia, hymnos, quos in Plutarchi usque aetatem duraſſe, ipſe hic auctor eſt. d) Et quis propterea magnopere rideat novicios Graecos, quando jam vetuſtiſsimi Spartani Agamemnoni ſuo ſummi Iovis vocabulum addidere teſte Lycophrone, e) ad cujus verba obſervat Tzetzes: ὁι Λακεδαιμονιοι ἱδρυσαντο Αγαμεμνονος Διος ἱερον ἐις τιμην τε ἡρωος; *Lacedaemonii exſtruxerunt Agamemnonis Iovis templum in honorem ejus herois.* Ex quo patet, limites, quibus veteres deorum, geniorum, heroum naturam diſcrevere, verbis quidem fuiſſe definitos, reipſa pro cujusque libidine perruptos, et confuſos.

Conditores urbium, in numis et hi frequenter laudati, heroas proxime ſequuntur. Conditorum honos tributus aut diis, aut heroibus, aut hominibus. A diis conditas fuiſſe urbes, aequum ſane ac civile habeatur, quando et ipſi promiſcua cum hominibus libidine numeroſam condidere ſobolem. Magis mirum, quod ſibi conditoris honores mutuis odiis, irisque ſaepenumero quaeſivere. Cui ignota Minervae, et Neptuni pro Athenis ſtudia? At potiora in condendis urbibus merita Apollinis fuere, et Herculis, atque Apollinis quidem, quod nemo ad deducendas colo-

a) Miſc. p. 342. b) ad Attic. L. XIV. ep. 11. c) Caylus Rec. T. II. tab. 56.
d) in ejus vita. e) in Alex. v. 1124.

nias inconſultis ejus oraculis animum appulit, quorſum ſpectat illud, quod de Apolline praedicat Callimachus: [a])

- - - Φοιβος γαρ ἀει πολιεσσι Φιληδει
Κτιζομεναις, ἀυτος δε θεμειλια Φοιβος ὑφαινει.
- - - *Phoebus enim ſemper urbibus gaudet*
Condendis, et ipſa fundamenta Phoebus texit.

Quae poetice Callimachus, eadem rhetorice de Apolline Ariſtides: [b]) ὁς ταις μεν ἀλλαις πολεσιν ἐξηγητης ἐστι, τῃδε πολει ταυτῃ (Κυζικῳ) και ἀρχηγετης, τας μεν γαρ ἀλλας πολεις δια των οικιστων ὠκισεν, ἁς ἀπεστειλεν ἑκασταχοσε, ταυτης δε ἐκ τȣ ἐυθεος ἀυτος γεγονεν οικιστης. *Qui aliis civitatibus interpres, huic etiam (Cyzico) auctor eſt; alias enim urbes per conditores quoquoverſum miſſos condidit, hujus ipſe protinus fundamenta jecit.* Sed de Apolline urbium conditore videſis alia apud Spanhemium in obſervatis ad laudatos Callimachi verſus. At enim ſi ſuggeſtis opportune conſiliis urbium conditor paſsim dictus eſt Apollo, non minus celebratus ex hoc merito Hercules, ſed admota ipſe operi manu, conſtitutis per omnes terras, quas obiverat, urbibus. Incredibile dictu, quanta fuerit veterum contentio, quo Herculem urbis ſuae conditorem adſererent, cujus quidem vanitatis argumenta ſingulis tibi paginis dabunt Strabo, Stephanus, et geographi alii, fidem etiam facientibus numis, quos infra dabimus. Sed et in hujus communionem laudis venere dii alii, etſi parcius, tum et heroes, intuta in his quoque fide, et ſatis cognita veterum libidine, qua ſuarum originem urbium a fictis fabulis amabant repetere. Hominum conditorum innumera praebet exempla hiſtoria vera, unde tot Alexandriae, Seleuciae, Laodiceae, Nicopoles etc. Iure igitur ab oppidanis conditores fuere appellati, vocabulo nequaquam otioſo, ſterilive, quia communes tum cum heroibus honores ſunt adepti. Hunc morem praeclare confirmat Diodorus Siculus Sicyoniorum exemplo, qui Demetrio Antigoni eosdem, qui diis haberi ſolent, honores decreverunt, quod ſe in libertatem vindicaſſet, aliaque in ſe beneficia contuliſſet. Δημητριαδα μεν γαρ, addit, την πολιν ὠνομασαν, θυσιας δε και πανηγυρεις, ἐτι δ' ἀγωνας ἐψηφισαντο συντελειν ἀυτῳ κατ' ἐνιαυτον, και τας ἀλλας ἀπονεμειν τιμας ΩΣ ΚΤΙΣΤΗΙ, *nam Demetriadem appellaverunt urbem, ſacraque et feſtos conventus, itemque ludos annuos, aliosque honores exhibendos ſanxerunt TANQVAM CONDITORI.*[c]) Et conſtat, ſimiles honores alibi conditoribus habitos, quales infra in Braſida memorabimus. Conditores conſecratos plures collegit Spanhemius. [d]) Ab his exemplis docemur, quanto olim adfectu oppidani conditores ſuos ſint proſecuti, quamque id ſibi laudi duxerint, ſeu numini, ſeu heroi, ſeu illuſtri cuipiam viro ſuae ſe urbis incunabula debere.

a) in Apollin. v. 56. b) Paneg. Cyzici T. 1. p. 237. c) L. XX. § 102. d) Tom. I. p. 565.

Atqui et conditoribus a laeto urbium ſuarum ſtatu acceſsit honos. Ait Quinctilianus: [a]) *Adferunt laudem liberi parentibus, urbes conditoribus*, ſed et addit paullo poſt: *et eſt conditoribus urbium infamiae, contraxiſſe aliquam perniciofam ceteris gentem, qualis eſt primus Iudaicae ſuperſtitionis auctor.*

Obſervandum praeterea, colonias non ſemper iis conditoris honores decreviſſe, qui eas condidere, ſed communes ſaepe cum metropoli conditores veneratas. Sic Callatia Moeſiae inferioris, et Priene Ioniae Herculem in numis conditorem jactant. Nimirum Callatia deducta fuit ab Heracleotis Ioniae, quorum conditor Hercules, et Prienen aedificavit Philotas Boeotia profectus, quae Herculem apud ſe natum praecipuo cultu mactavit. Plures item in eadem civitate conditores fuiſſe agnitos, numis, aliisque monumentis docemur. Vna Cyzicus jactavit tres, Herculem, et Cyzicum heroem teſtibus numis et marmoribus, tertium Apollinem ex adducto ſupra Ariſtidis teſtimonio. Nicaea Bithyniae et Bacchum et Herculem in conditoribus ſuis numerat. Haec quidem fabuloſa. At poterat urbs ex vero plures jactare conditores, cum forte alterius beneficio ex ruderibus ſurrexit, aut inſolita accepit incrementa, aucta totis regionibus, ac vicis, aut aliis oppidanis ager in vicinia ad inhabitandum deſignatus eſt. Ex cauſis ſimilibus Smyrna tres habuit Conditores, Pelopem, Theſeum, Alexandrum M., [b]) et Athenienſes urbe ſua ab Hadriano multis acceſsionibus aucta jure Hadrianum agnovere conditorem, et inſcripſere arcus, qui hodieque Athenis viſitur, parti uni: [c])

Αι δ' ἑισ Αθηναι, Θησεως πρωτον πολις,
Hae ſunt Athenae, Theſei olim urbs,

alteri:

Η δ' Αδριανȣ, κ' ȣ δε Θησεως πολις.
Haec vero Hadriani, at non Theſei urbs.

Praeclare etiam Marcellus a Silio Italico Syracuſarum conditor dictus eſto: *ſervando condidit urbem*, [d]) quando eas captas a militibus diripi non eſt paſſus. Quam normam ſecutus Mamertinus dixit ad Maximianum: [e]) *Re vera enim, ſacratiſſime imperator, merito quivis te, tuumque fratrem Romani imperii dixerit conditores; eſtis enim, quod eſt proximum, reſtitutores.* At Amphipolitae Thraciae atrox in conſtituendo novo conditore exemplum dedere. Illi enim amplifſimis a Braſida Spartano beneficiis adfecti nondum omnem ei in acie caeſo gratiam rependiſſe ſibi videbantur, ſi ei ut heroi (ὡς ἡρωι) parentarent conſtitutis annuis ſacris, et omnes deferrent conditoris honores, ὡς οικιστῃ) niſi et Agnonem Athenienſem, hactenus pro conditore agnitum honore dejicerent abolitis omnibus ejus aedibus, et ſi quod forte ejus monumentum ſupererat. Haec Thucydides, [f]) et Himerius ſophiſta. [g]).

---

a) Inſt. L. III. c. 7. b) Ariſtides Orat. ad Smyrn. T. I. p. 271. c) Gruter p. 1078. 1. d) Punic. XIV, 682. e) Paneg. ad Maximian. c. 1. f) L. V. § 11. g) Orat. VII. § 10.

Hac, inquam, cauſae juſtae videantur. At quis ferat honorificum illud conditoris nomen ob meritum impar, aut unam palpandi cauſam collatum? Memorat vetus marmor apud Montfauconium a) T. Flavium Gaianum equitem R. *κτιστην της μητροπολεως Αγκυρας*; *conditorem metropolis Ancyrae* Galatiae, non majore forte ejus hominis merito, quam quod teſte Ammiano fuit inepti cujusdam Lampadii, qui *per omnia civitatis membra, quae diverſorum principum exornarunt impenſae, nomen proprium inſcribebat, non ut veterum inſtaurator; ſed CONDITOR.* b) Et duravit haec inſania in Arcadii usque aetatem, Eutropio eunucho in ſtatuarum titulis dicto Conſtantinopolis conditore, ut refert Claudianus: c)

quod tertius urbis
Conditor, hoc Byzas, Conſtantinusque videbunt?

Atqui ſi fallere licuit Graecis in dictandis urbium conditoribus, licuit etiam in adſerendo alieno orbis conditore, Lyttiis Cretae Trajanum ΤΗϹ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΗϹ. ΚΤΙϹΤΗΝ, *orbis conditorem* ferentibus, d) injuriis hercle in Liviam Auguſti conjugem, quae teſtibus Romulae Hiſpaniae numis multo jam antea eum ipſum orbem partu enixa fuit. Eodem modo Iuſtinianus, quod multa per imperium aedificia excitavit, a Procopio dicitur *ὁ της οἰκουμενης οἰκιστης*, *orbis conditor.* e)

Conditoris vocabulum tribus variis modis in numis Graecis proponitur, *ἀρχηγετης*, ſed Dorice ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ, in numis Tauromenii, et Ennae Siciliae, de qua voce vide, quae in Tauromenio notavi. ΟΙΚΙΣΤΑΣ Dorice, in unis Crotonis numis legitur. In reliquis perpetuum ΚΤΙΣΤΗΣ, vel, ut in numo Amaſeae Ponti: ЄΡΜΗϹ. ΚΤΙϹΑϹ. ΤΗΝ. ΠΟΛΙΝ, *Mercurius conditor urbis.* In numis Latinis CONDITOR valuit; in rariſsimo Corinthi: FVNDATOR; in alio coloniae incertae, eoque valde attrito: DEDVX. f)

Reliquos, qui neque heroes fuere, neque conditores, ſed inſignis, a philoſophia, poeſi, aliisque artibus nominis, ut Pythagoras, Anacreon etc. nomine *perſonarum illuſtrium* comprehendimus, ut docebit ſubjectus catalogus, qui, ut plenior evadat, addam eos, qui habentur in contorniatis; ſed quos uberius deſcriptos in hac numorum claſſe reperies.

Catalogus

heroum, heroidum, conditorum, perſonarum illuſtrium.

Abdera, Diomedis ſoror, a qua Abderae Thraciae urbi nomen factum. Ejus nomen, et caput male intruſum ex numo Goltziano, qui eſt obvius Arcadum, ut in horum moneta ſtabilivimus.

Achilles. ΑΧΙΛΛЄΥϹ. *Caput juvenile galeatum.* Χ ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ. *Equus*

a) Palaeogr. p. 161. b) L. XXVII. c) in Eutrop. Carm. XX. v. 82. d) Gruter pag. 1084. 11. e) de aedific. L. IV. f) Pellerin Rec. III. tab. CXVI. n. 1.

liber gradiens. AE. III. (Hunter tab. 68. 5.) Vrbis nomen, in qua cuſus hic numus, ignoratur. Achillem offe-runt etiam nonnulli contorniati ſcripto ACHILLIS.

Aeneas. Fuere, qui Aeneae Trojani caput viderent in numis Aeni Thraciae, ſed quod certius eſt Mercurii, ut dictum in hujus numis. Alium edidit Pellerinius: (Rois tab. XXII.) *Caput juvenile galeatum.* X ΑΙΝΕΑΣ *intra quadratum quadripartitum.* AR. III. Eſt is perantiquae fabricae. Auctor exiſtimat, Aeneam in hujus numi antica exhiberi. Mihi verius videtur, eſſe caput Palladis, et το ΑΙΝΕΑΣ eſſe magiſtratum urbis ignotae. Aeneae nomen, quod hactenus norim, ſoli offerunt contorniati, etſi ipſe Anchiſem geſtans in copioſis numis compareat.

Alabandus heros, in numo Alabandae Cariae.

Alcaeus, ΑΛΚΑΙΟC, poeta, et heros, in numo Mytilenes Lesbi.

Alexander M. ΑΛЄΞΑΝΔΡΟC. ΚΤΙCΤ. in numis Apolloniae Cariae.

Anacreon, ΑΝΑΚΡЄΩΝ, in numo Teii Ioniae.

Anchiſes, ΑΝΧЄΙCΗC junctus cum uxore ΑΦΡΟΔΙΤΗ, *Venere*, in numo Ilii Troadis.

Antinous heros. Ejus numos vide in parte II. hujus operis poſt numos Hadriani.

Antiſthenes philoſophus, cujus nomen indicari putavit Haymius inſcripto ΑΝΤΙΣ., quod tamen verius *Antiſſam* Lesbi urbem notat, ut advertimus in hujus numis.

Apollo ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ, in numis Ennae, Tauromenii, Hierapolis.

Apollonius Tyaneus, APOLONIVS. TYANEVS, in contorniatis.

Apuleius philoſophus, APVLEIVS, in contorniatis.

Aratus philoſophus, in numo Pompejopolis Ciliciae.

Arcas Iovis F. ΑΡΚΑΣ, in numo Phenei Arcadiae.

Archelaus Cappadociae rex, in numo habet nomen ΤΟΥ. ΚΤΙΣΤΟΥ, nimirum Sebaſtes ſuae. Vide ejus regis numos.

Archytas Tarentinus. Ejus effigies perperam definita ex monogrammate dubio numi aenei, quem deſcriptum reperies in numis gentis Proculeiae.

Athymbrus, ΑΘΥΜΒΡΟC, quem conditorem in numis ſuis celebravit Nyſa Cariae.

Auguſtus, ΚΤΙΣΤΗΣ Clazomenarum, Epheſi, Teii Ioniae urbium, item Nicopolis Epiri, quae ſe in alio ſuo numo vocat CЄΒΑCΤΟΥ. ΚΤΙCΜΑ, *Auguſti opus.*

Bacchus, ΤΟΝ. ΚΤΙCΤΗΝ. ΝΙΚΑΙЄΙC, nempe Nicaeenſes Bithyniae. Idem et ΚΤΙCΤΗC Tii Bithyniae.

Bellerophon ſaepe in numis col. Corinthi, Crotonis Bruttiorum, Stratoniceae Cariae, cujus et nomen indicari videtur literis ΒЄΛ. in numo dubio Hierapolis Phrygiae.

Byzas, ΒΥΖΑΣ, conditor Byzantii Thraciae, in hujus numis.

Cephalus, ΚΕΦΑΛΟΣ ab uxore Procride notiſsimus, in numis Cephallenum.

Chryſippus philoſophus, in numo Pompejopolis Ciliciae.

Corcyra, ΚΟΡΚΥΡΑ, a qua Corcyrae nomen datum, in numis Corcyrae inſulae.

Cyzicus, ΚΥΖΙΚΟϹ, heros, et conditor Cyzici Myſiae.

Damonax. Voce ΔΑΜΩΝΑΚΤΟΣ numo Cyrenaico inſcripta creditum indicari Damonactem pervetuſtum Batti IV. tutorem. At eſſe nomen magiſtratus, dixi in numis Cyrenaicae.

Dardanus Trojanus, ΔΑΡΔΑΝΟϹ, in numo Ilii Troadis.

Dido, ΔЄΙΔΩΝ, in numo coloniae Tyri.

Docimus, ΔΟΚΙΜΟϹ, Docimei Phrygiae conditor.

Euclides, ЄΥΚΛЄΙΔΗϹ. Caput laureatum barbatum, in averſa caput, et epigraphe Hadriani. Numum exhibet Sponius. [a]) Fuit philoſophus Megarenſis, et mathematicus inſignis. Vide Diogenem Laertium. Vrbis nomen non additur.

Eurypylus, ЄΥΡΥΠΥΛΟϹ. ΗΡΩϹ, in numis Pergami Myſiae.

Gorgias Leontinus rhetor, ΓΟΡΓΙΑΣ, in numo Leontinorum Siciliae.

Hadrianus Aug. ΚΤΙϹΤΗϹ Argorum Argolidis. — CONDitor COLoniae AELiae CAPitolinae.

Hannibal Poenus. Ejus caput plerisque eruditis exhiberi viſum in argenteis quibusdam Phoenicie inſcriptis, ſed quam ſententiam impugnavi in tractatu de numis Phoeniciis Vol. III. p. 412.

Hector, ЄΚΤΩΡ, in numis Ilii Troadis.

Hercules ΚΤΙϹΤΗϹ Callatiae Moeſiae inferioris, Cyzici Myſiae, Nicaeae Bithyniae, Perinthi Thraciae, Prienes Ioniae, Pruſiadis ad mare, quae et Cius, Temenothyrarum Lydiae. ΤΟΝ. ΚΤΙϹΤΑΝ, Heracleotarum Bithyniae. ΟΙΚΙΣΤΑΣ, Crotonis Bruttiorum. Hercules etiam ROMae CONDitor dicitur in numis Romanis Commodi Aug.

Hero, ΗΡΩ, juncto etiam Leandro; ΛЄΑΝΔΡΟϹ, vel: ΛΗΑΝΔΡΟϹ, in numis Abydi Troadis, et oppoſitae Seſti Cherſonneſi Thraciae. Adde et contorniatos.

Hippocrates, ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ, medicorum poſt deos eandem artem profeſſos facile princeps. Exſtat in numo inſulae Co, ſed forte ſuſpecto.

Homerus, ΟΜΗΡΟϹ, in numis Amaſtrios Paphlagoniae, Chii inſulae, Colophonis Ioniae, Ietarum inſulae, Nicaeae Bithyniae, Smyrnae Ioniae. Cretam intruſit Haymius, [b]) ſed in eo numo pro ΚΡΗΤΩΝ legendum ΙΗΤΩΝ, quem deinde errorem propagatum video in numis Pembrochii. Etiam Teum Ioniae intruſit auctor muſei Theupoli; nam et in hoc pro ΤΗΙΩΝ legendum ΙΗΤΩΝ. — ωΜΗΡΟϹ in contorniatis.

Horatius poeta, HORATIVS, in contorniatis.

Iulia Procla, ΙΟΥΛΙΑΝ. ΠΡΟΚΛΑΝ. ΗΡΩΙΔΑ, in numis Mytilenes Lesbi.

Leander, vide ſupra in *Hero*.

Leucaſpis heros, ΛΕΥΚΑΣΠΙΣ, in numo Syracuſarum Siciliae.

Lichas, ΛΙΧΑΣ, in numis Lacedaemonis.

Lycurgus, ΛΥΚΟΥΡΓΟϹ, in numis Lacedaemonis, ſi modo nomine Lycurgi vere exhibetur caput celebris ejus legislatoris.

Mercurius, ЄΡΜΗϹ. ΚΤΙϹΑϹ. ΤΗΝ.

a) Miſcell. p. 140. b) Tom. II. p. 72.

ΠΟΛΙΝ, *Mercurius conditor urbis*, nempe Amaſeae.

Meneſtheus Athenarum rex, ΜΕΝΕϹΘΕΥ. ΚΤΙϹΤΗ, in numo Eleae Aeolidis.

Midas Phrygiae rex. ΒΑϹΙΛΕΥϹ. ΜΙΔΑϹ, in numis Cadoenorum Phrygiae. — ΤΟΝ. ΚΤΙϹΤΗΝ, in numo Midaei Phrygiae.

Myrhina, Amazon, ΜΥΡΕΙΝΑ, in numis Myrhinae Aeolidis.

Nauſicae, ΝΑΥϹΙΚΑΑΝ. ΗΡΩΙΔΑ, in numis Mytilenes Lesbi.

Nicaea nympha, ΝΙΚΑΙΑ, in numis Nicaeae Bithyniae.

Nicoclia herois, neſcio quae, male a Begero intruſa ex numo male lecto. a) Eſt is numus obvius Antiochiae Syriae.

Parius, PARIO. CONDITori, in numo Parii Myſiae.

Patreus, Patrarum Achaiae conditor, perperam inductus a Begero ex numo inſcripto ΠΑΤΡΑΟΥ, b) conſentiente etiam Spanhemio, c) quam ſententiam impugnatam vide in meis Numis vet. p. 221.

Pentheſilea Amazon, PENTESILEA in contorniatis.

Pergamus ΚΤΙϹΤΗϹ Pergami Myſiae.

Pheraemon ΦΕΡΑΙΜΩΝ, heros, in numo Meſſanae Siciliae.

Phocaea, ΦΩΚΕΑ, Amazon, in numis Phocaeae Ioniae.

Pittacus philoſophus, ΦΙΤΤΑΚΟϹ, (ſic) ſed Harduinus legit ΠΙΤΤΑΚΟϹ, in numis Mytilenes Lesbi.

Plato philoſophus, ΠΛΑΤΩΝ. Ejus caput barbatum crinibus compoſitis, in numi averſa caput et epigraphe Auguſti. Vrbis nomen non additur. Vide de hoc plura in numis Auguſti commatis peregrini.

Pompejus (Cn.) Magnus, Γ. ΠΟΜΠΗΙΟϹ, numis Pompejopolis Ciliciae tanquam ejus conditor illatus.

Procla, V. ſupra in *Iulia*.

Pythagoras philoſophus, ΠΥΘΑΓΟΡΗϹ, in numis Nicaeae Bithyniae, et Sami inſulae.

Romulus, ROMVLO. CONDITORI in numis Hadriani Aug. commatis Romani.

Salluſtius hiſtoricus. SALVSTIVS. AVTOR, in contorniatis.

Sappho poetria, in numis Mytilenes Lesbi.

Sardus pater, in numis Sardiniae.

Sextus heros, ϹΕΞΤΟΝ. ΗΡΩΑ. Caput nudum barbatum. Averſa numi vitiata urbis nomen abolevit. Cenſet Sponius, qui eum edidit, d) Sextum philoſophum ſiſti, cujus auditor fuit M. Aurelius teſte Capitolino. Hoc numo duce auctor muſei Pio - Clementini effigiem quandam marmoream hujus eſſe Sexti adſirmavit. e)

Sipylus heros, ϹΙΠΥΛΟϹ, in numis Magneſiae Lydiae.

Smyrna Amazon, ϹΜΥΡΝΑ, in numis urbis homonymae.

Socrates, ϹΩΚΡΑΤΗϹ, in contorniatis dubiis.

Solon legislator, ϹΟΛΩΝΟϹ, in numo ſuſpecto Metropolis Ioniae.

---

a) Thes. Br. T. I. p. 278. b) Th. Br. T. I. p. 283. c) Tom. I. p. 560. d) Miſc. p. 140. e) Tom. III. p. 23.

Solymus herôs, ΣΟΛΥΜΟΣ, in numis Termeſsi Piſidiae.

Sparta, ΣΠΑΡΤΗ, Eurotae filia, a qua Spartae nomen, in hujus numis.

Steſichorus poeta, in numis Thermarum Siciliae.

Taras heros, ΤΑΡΑΣ, in numis Tarenti Calabriae.

Terentius poeta comicus, TERENTIVS, in contorniatis.

Theſeus heros, ΘΗΣΕΑ, in numis Nicaeae Bithyniae. TESEVS, in contorniatis.

Thetis, ΜΗΤΡΟΣ. ΠΗΛΕΙΔΟΥ, in numis ſpuriis, lubet tamen eorum meminiſſe, quia frequentes exſtant, et a quibusdam pro genuinis agniti.

Tiberius Aug. ΚΤΙΣΤΗΝ Magneſiae Sipyli.

Teos, ΤΕΩΣ, haud dubie Amazon, in numo Tei Ioniae.

Tius, ΤΕΙΟΣ, conditor Tii Bithyniae, aut certe huic nomen impertiens.

Tmolus, heros, a quo monti nomen, in numis Sardium, et Tmoli Lydiae urbium.

Tomus, ΤΟΜΟΥ. ΗΡΩΟΣ, vel: ΤΟΜΟΣ. ΚΤΙΣΤΗΣ, in numis Tomorum Moeſiae inferioris.

Vlyſſes, in numis Ithacae.

Xenophon medicus, ΞΕΝΟΦΩΝ, in numo Coorum.

Excluſi ex hoc catalogo numos in variis libris memoratos, v. c. *P. Ovidii Naſonis* cum praetenta inſcriptione ΟΥΗΙΔΙΟΣ. ΝΑΣΩΝ, cum vera ſit: ΟΥΗΙΔΙΟΣ. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ, et numus Caeſareae Bithyniae, ut demonſtravi in hujus urbis moneta, et copioſe olim in meis numis veteribus p. 176. Neque pluris faciendi numuli aenei triti, in quibus hinc: P. VIRGILIVS. MARO cum hujus poetae capite, inde ſolum EPO totam aream occupans. Fuere tamen, qui eos in veteris aevi reliquiis putaverunt. In horum numero mirabimur exſtitiſſe Winkelmannum, haec abſenti amico ex urbe ſcribentem: [a]) *Compertus eſt Romae parvus numus aeneus, in cujus una parte circa caput, ſed quod exeſum fere eſt, evidenter legitur nomen Virgilii Maronis. In parte averſa literis majoribus ſcriptum eſt* E. P. O. *Numus hic Cardinali meo* (Alexandro Albano) *miſſus unicus in orbe eſt, et ſi caput magis eſſet integrum, veram teneremus Virgilii formam.* At enim numus hic ſuus neque unicus eſt, (nam ejus multa mihi occurrerunt exemplaria) neque artis anticae. Vix dubitem, numulos hos ante annos complures Mantuae, quae Virgilii patria fuit, ſuadente adfectu in poetarum Latinorum principem fuiſſe percuſſos. Aſpernatus ſum etiam numos perſonarum illuſtrium, quos tabulis IV. undequaque congeſtos repraeſentavit Geſſnerus, quod ii haud dubie aut falſi ſunt, aut male lecti, aut nomina iis inſcripta urbis potius quempiam magiſtratum, minime vero illuſtrem perſonam indicant, quas ſeu fabulas, ſeu inſomnia taedeat aliquando antiquarios in tabulas ſuas perpetuo revocare. Excluſi etiam numos, in quorum antica juxta caput muliebre turritum legitur ΚΥΜΗ, ΕΦΕΣΟΣ, ΣΑΡΔΙΣ, ΤΗΜΝΟΣ etc. Sunt, qui exiſtiment, his capitibus proponi Amazonem cognomi-

a) Briefe in die Schweitz Seite 168.

nem, a qua urbs condita ferebatur, ut ſane pleraeque Aeolidis, Ioniae, Cariae, Lydiae urbes Amazonum cuipiam ſuum debere nomen profitebantur. At enim haec capita tutius inter urbium genios, aut ſymbola referes. Neque enim ſcriptum juxta caput ſimile ΕΡΥΘΡΑΙ, quod eſt in multitudinis numero, notare poteſt Amazonem, aut etiam ΑΠΑΜΕΙΑ, quae appellatio novicia eſt, tracta ab Apame Antiochi Soteris matre.

C A P V T XVIII.

DE NVMIS CISTOPHORIS.

De his inſignem habemus commentarium Alexandri Xaverii Panel Galli, quo, quidquid de illuſtri hac numorum claſſe dignum eſt commemoratu, magno ingenio et ſolida doctrina complexus eſt. Ex eo nos multa, quibus hi numi illuſtrantur, excerpemus, nonniſi mutatis additisve, quae e re videbuntur, quod ſaepenumero eveniet.

Ciſtophori dicti fuere a Graeco κιστοφόρος, vel κιστιφόρος, *qui*, vel *quae ciſtam gerit*, nimirum in ſacris Bacchi, vel Cereris et Proſerpinae, eorumque ſolennibus pompis, cujus rationis fuere etiam κανηφόροι, λικνοφόροι, δενδροφόροι in iisdem feſtis. Latinis hi dicti fuere *ciſtiferi*, ut patet ex Martiali. a) Ab his μεταφορικῶς numi, de quibus agimus, a Latinis, quorum infra teſtimonia proferemus, dicti fuere *ciſtophori*, ſcilicet ab imagine ciſtae, quam impreſſam geſtant. Talenti *ciſtophori* meminit Feſtus, b) quod ait fuiſſe, ſicut Rhodium, 4500 denarium, ſed quod ad hanc cauſam non pertinet, quia talentum numus non fuit, ſed numorum congeries.

Iuvat univerſam de his ciſtophoris doctrinam in plures articulos diſpeſcere, quorum I. inſtruetur catalogus omnium hactenus cognitorum. II. agetur de patria. III. de typis. IV. de inſcriptis magiſtratibus. V. de origine et aetate. VI. de metallo, pondere, uſu, et copia. VII. de ciſtophoris impropriis.

I. *Catalogus numorum ciſtophororum.*

Commode totum ciſtophororum agmen in duas claſſes diſpeſcas, quarum I. continet ciſtophoros autonomos, ſeu quos urbes ſuo quodam jure, nullo cum

a) Epigr. V. 17. b) in Talentum.

Romanis nexu, ſignavere, II. qui mentionem magiſtratuum Rom. praeferunt. Cum omnes ſint argentei IV. drachmarum, metallum et magnitudo non notabitur.

§ *I. Ciſtophori autonomi.*

1) *Ciſta ſemiaperta, ex qua ſerpens provolvitur, omnia intra coronam ex hedera et corymbis contextam.* ☧ ΑΠΑ. (*in monogr.*) *Duo ſerpentes implicatis caudis exſurgentes pharetram complectuntur, quam mediam exornat quid acroſtolio ſimile, et ex qua ſuperne prominet arcus, in area noctua intra quadratum.* (Pellerin. Rec. II. tab. 43.) In aliis: *in area prora navis*, vel *auris humana*, vel *apis etc.* (Muſ. Caeſ. Hunter.)

2.) *Eadem adverſa.* ☧ ΑΠΑ. ΑΤΤΑΛΟΥ. ΤΙΜΩ. *vel:* ΣΩΚΡΑΤΟΥ, *vel:* ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ. ΠΡΥΤ. *Idem typus princeps; inferne duae taedae, vel tibiae, vel ſecundum alios duae taedae decuſſatae.* (Pellerin l. c. Neumann, Panel p. 51.)

3) *Eadem adverſa.* ☧ ΕΦΕ. *Idem typus princeps; per aream: caput muliebre cum praealta turri, caput muliebre floribus ornatum, duplex cornucopiae media ſpica, larva, fulmen, cervus dimidius, at plerumque taeda, tum et variae notae arithmeticae:* Β Γ. Κ. ΛΔ. ΜΔ. ΜΕ. ΜΗ. ΞΕ. ΞΖ. (Pellerin Rec. II. tab. 55. et Mel. I. tab. 4. Hunter ſub Epheſo, Panel p. 57. Pembrock P. II. tab. 81. Muſ. Neumann.)

4.) *Eadem adverſa.* ☧ ΛΑΟ. ΖΕΥΞΙΣ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ. ΤΟΥ. ΑΜΥΝΤΟΥ. *Idem typus princeps; in area caduceus.* (Pellerin Rec. II. tab. 46. Hunter.)

5.) *Eadem adverſa.* ☧ ΠΕΡΓ. (*in monogr.*) *Idem typus princeps; ſuperne:* ΑΠ. ΑΣ. ΕΥ. ΙΕ. ΚΡ. ΚΤ. ΜΕ. ΤΕΥ. ΤΗ. ΦΙ. *addito conſtanter* ΠΡΥΤ. (*in monogr.*) *in uno Panelii* ΠΡΥΤΑ. *in area: baculus obvoluto ſerpente.* (Muſ. Caeſ. Panel, Hunter.)

6.) *Eadem adverſa.* ☧ ΣΑΡ. *Idem typus princeps; in area figura, et monogramma.* (Pellerin Rec. II. tab. 63. Hunter.)

7.) *Eadem adverſa.* ☧ ΤΡΑ. *vel* ΤΡΑΛ. *Idem typus princeps; in area:* ΤΙΜΕ. *vel* ΑΤΤΑΛΟΥ, *vel* ΘΕΟΔ. *vel* ΜΕΝΑ., *tum Iuno Pronuba, aut Diana Epheſia, vel miles, bubalus, tripus.* (Pellerin, Hunter, Catal. d'Ennery.)

Excludimus ex hac ſerie ciſtophoros Cretenſes a Goltzio obtruſos, cujus cauſam articulo II. dabimus.

* * *

§ *II. Ciſtophori cum mentione magiſtratus Romani.*

8.) *Eadem adverſa.* ☧ P. LENTVLVS. P. F. IMP. *Idem typus princeps; in area:* ΛΑΟ. ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ. ΔΑΜΟΚΡΑΤΟΥ, *et caduceus.* (Pellerin Rec. II. tab. 46.) In alio: P. LENTVLVS. IMPERATOR. ΑΠΑ. ΜΥΙΣΚΟΥ. (Muſ. Caeſ.) *aut praeterea in area tibia duplex.* (Hunter Catal. p. 33.) In alio; ΑΤΤΑΛΟΥ. ΒΙΑΝΟΡΟΣ. ΑΠΑ. (Harduin in Plin. T. I. p. 275.)

9.) *Eadem adverſa.* ☧ AP. PVLCHER. AP. F. PRO. COS. *Idem typus prin-*

ceps; in area: ΛΑΟ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ. ΔΑΜΟΚΡΑΤΟΥ. ΖΩΣΙΜΟΣ, *et caduceus.* (Morelli Fam. Claud. tab. 2. Seguin.)

10.) *Eadem adverſa.* ☧ PVLCHER. IMP. *Idem typus princeps; in area:* A. *et* ΗΡΑ. ΚΙΜΩΝΟΣ. (Liebe pag. 227.) In alio: ΑΠΑ. *et* ΘΕΟΠΡΟΠΟΣ. ΑΠΟΜΩΝΙΟΥ. (*forte* ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ.) Hunter pag. 33.)

11.) *Eadem adverſa.* ☧ M. TVLL. IMP. *Idem typus princeps; in area* ΛΑΟ. *et* ΛΑ. ΒΑΣ. ΠΥΡΡΟΥ. *et caduceus.* (Seguin, Morelli in Tullia.)

12.) *Eadem adverſa.* ☧ C. PVLCHER. PROCOS. *Idem typus princeps, in area* ΠΕΡΓ. (*in monogr.*) *et* ΜΗΝΟΔΩΡΟC, *et baculus obvoluto ſerpente.* (Haym. T. II. tab. 24.) *Alius ſimilis, ſed cum magiſtratu* ΜΗΝΟΦΑΝΤΟC. (Muſ. Flor. tab. 108.) *Alius, ſed cum* ΒΙΩΝ. (Pembrock P. II. tab. 81.)

13.) *Eadem adverſa.* ☧ PVLCHER. PROCOS. *Idem typus princeps, in area* ΤΡΑ. *et* ΑΡΙCΤΟΚΛΗC, *et manus ſiniſtra aliquid ramo ſimile tenens.* (Pellerin Rec. II. tab. 63.)

14.) *Eadem adverſa.* ☧ C. FAN. PONT. PR. *Templum 4. col. inter duos ſerpentes, in area* ΕΦΕ. ΠΕ. *inde fax, in imo* ΙΔΗΙΛΟC. (Catal. d' Ennery.)

Sic legendum magiſtratus Romani nomen, numi ſequentes docent, cum auctor ejus catalogi perperam legeret: C. FANTONI. PP.

15.) *Eadem adverſa.* ☧ C. FAN. PONT. PR. *Duo ſerpentes complicatis caudis ſe erigentes, intra quos templum rotundum, cui ſuperne inſiſtit ſtatua d. pateram, ſ. haſtam tenens, in area hinc* PA., *illinc manus aliquid ramo ſimile tenens, in imo:* ΑΡΙCΤΟΚΛΗC. (Muſ. Caeſ.)

Hic numus aeneus quidem eſt, ſed ſatis apparet, eſſe animam ſubaerati, ut docui in mea Sylloge I. pag. 49, quo loco eximium hunc numum edidi.

16) *Eadem adverſa.* ☧ FAN. PONT. PR. *Typus, ut in praecedente, in area hinc* - PA., *inde aquila expanſis alis fulmini inſiſtens, infra* ΜΕΝΑΝΔΡΟC.-- ΡΕΤC. (Muſ. Flor. tab. 108.)

17) *Eadem adverſa.* ☧ A. M. PROCOS. *Duo angues adſurgentes, intra quos tripus, cui inſiſtit Apollo nudus d. ramum protendens, ſ. columellae innixus, in area hinc* ΕΦΕ. ΟΖ., *illinc fax ardens, in imo* ΕΡΜΙΑC. ΚΑΤCΤΡ. (Pembrock P. II. tab. 81.)

18) *Eadem adverſa.* ☧ Q. METELLVS. PIVS. SCIPIO. IMPER. *Aquila legionaria inter duos angues adſurgentes, in area* ΠΕΡΓ. (*in monogrammate.*) (Haym. T. II. tab. 24.)

19.) M. ANTONIVS. IMP. COS. DESIG. ITER. ET. TERT. *Caput Antonii hedera redimitum intra coronam hederaceam.* ☧ *Duo ſerpentes pharetram ambiunt, ut num. 1., in area hinc* ΠΕΡΓ. (*in monogr.*) *illinc baculus, quem ambit ſerpens.* (Patin in Fam. Anton.)

Hunc numum eſſe ſpurium, comprobabo infra articulo III. Alios, ſed genuinos Antonii IIIviri ciſtophoros vide in ejus moneta.

II. *Patria ciſtophororum.*

Certam horum numorum patriam fuiſſe eam Aſiae minoris partem, quae olim regum Pergamenorum ditio, ſubinde Romanis teſtamento ſubjecta, pro-

vincia Aſia dici coepit, ex numis ipſis invicte eruimus, ac I. quidem ab inſcriptis urbium nominibus, II. ab inſcriptis magiſtratibus Romanis, III. a typis. De II. et III. indicio agemus ſingularibus articulis. Extra dictos ſines non habemus ſignatos ciſtophoros, ut continuo docebimus.

Vrbes provinciae Aſiae, quae in his numis nomina ſua profitentur, hactenus cognitae ſunt ſex, illuſtres omnes, Epheſus Ioniae, Pergamus Myſiae, Sardes et Tralles Lydiae, Apamea et Laodicea Phrygiae. De ſingulis agemus ordine.

Epheſus Ioniae. In hac urbe fuiſſe cuſos numos, qui exhibentur ſede 3, 14, 17, certum eſt ab inſcripto ΕΦΕ. Minutorum ſignorum, quae aream frequentes inſident, cum Epheſo nexus, dempto cervo, non ſatis apparet. De notis arithmeticis agam infra articulo V.

Pergamus Myſiae. Hujus urbis ciſtophori omnium maxime obvii. Patriam Pergamum produnt non modo monogrammate ΠΕΡΓ., ſed et Aeſculapii baculo, qui conſtanter in numis ſic notatis additur. At conſtat de inſigni ejus dei apud Pergamum cultu. Numos habes loco 5, 12, 18. De inſcriptis prytanibus vide infra articulo IV.

Sardes Lydiae. Hanc urbem eloquitur numus 6 inſcripto ΣΑΡ.

Tralles Lydiae. ΤΡΑ. vel ΤΡΑΛ. inſcriptum numis numero 7, 13, 15, 16, hanc urbem profitetur. Typus bubali eſt etiam in autonomo Trallium apud Pellerinium. Ad easdem Tralles refero etiam numum loci 16, in cujus area Gorio eſt ΡΑ, et aquila expanſis alis fulmini inſiſtens. Videtur ex numo excidiſſe prior litera Τ, qua reſtituta habemus ſolitum urbis indicium ΤΡΑ. Ad haec aquilam eodem ſtatu exhibet Trallium autonomus apud Hunterum. (tab. LX. n. 20.) Iuno Pronuba, quae eſt in area numi 7, in pluribus urbium provinciae Aſiae autonomis comparet, niſi forte Diana Epheſia eſt, quae ipſa quoque frequenter in Trallianorum moneta habetur. Neque velum ad pedes defluum Epheſiam hanc deam inſiciatur, nam eodem amicta velo ſiſtitur in numo Cymes Aeolidis. [a]) Perperam in ea Panelius virginem ciſtiferam videt. [b])

Apamea Phrygiae. Hujus numi ſe manifeſtant inſcripto Α, vel ΑΠ. in monogrammate, vel ΑΠΑ., ſuntque numeris 1, 2, 8, 10. Ex ſigillis minutis huc faciunt prora navis, quia Maeandro adſita, et duae tibiae ex domeſtica Marſyae Satyri hiſtoria. At Apameam maxime comprobat magiſtratus ΑΤΤΑΛΟΣ. ΒΙΑΝΟΡΟΣ, quem praebet numus 11, nam eundem exhibent quoque autonomi hujus urbis certi. (Muſ. Caeſ. Pellerin.)

Laodicea Phrygiae. Epigraphe ΛΑΟ. in numis loci 4, 8, 9, 11. Caduceum omnes addunt, qui tamen in hactenus notis ejus autonomis nondum comparuit.

* * *

Vltra hujus provinciae ſines ciſtophori ſeſe non porrigunt, niſi Cretam malis ad-

a) Spanh. de Veſta et Pryt. b) p. 17.

dere hoc numorum genere, ſi unum Goltzium audias, feracem, qui in ſuis Inſulis tab. III. et IV. alios inſcriptos ΚΡΗ. ΚΡΗΤΑΙΩΝ, alios ΚΥΔΑΙΩΝ, ΚΥΔΑΣ protulit. Hoc ejus praeconio inducti antiquarii, quam abſurda coacti fuerint comminiſci, ut ſedem ciſtophoris in ea inſula pararent, ſatis apparet ex Begeri diſſertatione de numis ſerpentiferis. Eadem fiducia Wachterus primaevam ciſtophoris originem in Creta conſtituit, cumque videret Tralles, Laodiceam, Apameam his numis inſcriptas, eas Cretenſium eſſe colonias dejeravit, quia conſtat, Cariam, cui olim dictae urbes fuere contributae, fuiſſe colonis Cretenſibus frequentatam. At cum huic doctrinae repugnare viderentur numi inſcripti ΠΕΡ., nequaquam ajebat his literis indicari Pergamum, ſed Peraeam Cariae regiunculam. a) Panelius, ut hanc numorum ſocietatem Aſiam inter Cretamque explicaret, conjicere non dubitavit, quod homini tam praeclare erudito in mentem venire nunquam debuerat, Cretam a Romanis captam Aſiae fuiſſe proconſulari adnexam. b) Tam validae fuere Goltzii inde ab ortu ſuo praeſtigiae, et faſcinandi artes, ut mallet eruditus quisque ἀπροσδιονυσα et ἀσυςατα effutire, quam ejus παραχχρακτε ludibria aſpernando ſapere. Quod frequenter per hos meos commentarios inculcaveram, virum mirabilis conſilii et inſtituti numis veris alienas adfinxiſſe inſcriptiones, iſtud in his ejus ciſtophororum commentis manibus tenemus. Non nego, ciſtophoros, quos citatis locis propoſuerat, eſſe genuinos, verum inſcriptiones ΚΡΗΤΑΙΩΝ, ΚΥΔΑΙΩΝ etc. eſſe genuinas, iſtud eſt, quod pernego. Aude has aſpernari, et Goltzianos hos numos cum iis contendere, quos probos et incorruptos ſupra dederam, videbis continuo, quam facile fere ſinguli ſuae ſeſe patriae adcommodent. Experiamur. Tolle vocem ΚΡΗΤΑΙΩΝ ex numo V. tabulae III., et habebis numum Pergami, cujus ſimiles loco 5 propoſui. Tolle ex numo VI. ΚΡΗ., et habebis luculentum *Sardium numum*. *In* numo VII. in locum *τε* ΚΡΗ. repone ΠΕΡΓ., et pro ΔΙ. ΤΡΤ. lege ΔΙ. ΠΡΥΤ., evadet certus numus Pergami. In numo III. tabulae IV. pro ΚΥΔΑΙΩΝ lege: C. FAN. PONT. PR., *habebis numum*, qualem loco 15 ſiti. *Neque vero hactenus conſtitit Goltzii fraus*, ſed placuit adulterare quoque metallum. Nam cum ciſtophoros non norimus niſi argenteos, binos ex ſuis ementiri aureos placuit. Sed ſatis de ciſtophororum patria.

III. Typi ciſtophororum.

Typum utriusque partis ad Bacchum pertinere, certum eſt, cujus cauſam obſervantiae, quam communi conſilio nobiliſsimae Aſiae urbes profeſſae ſunt, infra dabimus. c)

Pars adverſa ciſtam ſemiapertam exhibet, ex qua ſerpens in lucem provolvitur; aream ambit corona ex hedera et corymbis contexta. Ciſtam, ſerpen-

a) Archaeol. num. p. 92. b) p. 64. c) Art. VI.

tem, hederam ad Bacchum, ejusque inſanam et pudendam pompam pertinere, ab omnibus mythologis, atque iis praecipue, qui Dionyſiaca explicuere, abunde dictum, et videri poteſt erudite explanatum a Panelio inde a pagina 10.

Pars averſa, etſi hanc quoque ſibi Bacchus certo vindicet, implexam tamen habet rationem. Nam quid ſit illud, quod inter adſurgentes duos ſerpentes continetur, ambigitur, et ambigi jure poteſt. Nonnius Goltzii commentator, aliique veteres in pharetra acquievere. Sed adverſatur palam Panelius, quod qualicunque illi imagini non ſatis convenire cum pharetra exiſtimat. Magis igitur in vannum myſticam inclinat, quae partem non ignobilem ſupellectilis Bacchicae conſtituit, et quae definiente ex aliorum ſententia Servio a) fuit *vas vimineum latum, in quod ipſi propter capacitatem ruſtici congerere frugum primitias ſolent.* At enim ipſa veterum teſtimonia obſtant, quo minus ejus poſsim ſententiae ſuffragari. Teſte Servio vannus fuit vas vimineum, latum, capax, aptum recipiendis frugum primitiis. At horum nihil huic, ut in numis fingitur, inſtrumento proprium, imo adverſum potius. Quo enim pacto vas latum et capax dici poſsit, quod inde a labro ſuperiore continuo in anguſtum coit? aut qua unquam aetate vaſorum qualiumcunque conformatio fuit ad modum, qualem hi numi proponunt? Accedit, quod vanni in Bacchi pompis capite geſtari ſunt ſolitae. Ita enim Proclus agens de muliere λικνοφορᾳ: b) *λικνον μεν ἐπι της κεφαλης θεμενη, και δρακοντι αὐτο περιςεψασα, vannum quidem capiti imponens, et ſerpente eam coronans.* At qua quaeſo ratione vas inferne in cuſpidem deſinens habile fuit, quod capite geſtaretur? Bacchanalia in numis, gemmis, anaglyphis veterum expreſſa varii generis et formae offerunt vaſa, horum etiam aliqua non raro a virginibus ciſtiferis, aut ſi malis, vanniferis capite geſtari videmus, verum inter haec nullum eſt ejus formae, quam vanno Panelius tribuit. Vannos adeo potius dixeris illa caniſtra, quae frugibus referta ſaepe in numis Alexandrinis parvi aeris proponuntur, aut Cereris ſignis adſtituuntur, aut quale Panelius ipſe ex numo Sidoniorum dedit, c) quae fuiſſe viminibus confecta ipſa liquido apparens partium textura docet. Cape certam vanni Bacchicae formam ex monumento Winckelmanni, d) ac tum aude, id, quod hi numi offerunt, vannum putare. Atque his Spanhemius motus rationibus vannum dixit non illud, quod in horum numorum averſa ſerpentibus cingitur, ſed potius ciſtam, quae eſt in eorum parte antica ſtemmate hederaceo clauſa, quae per ipſam ſerpentis promicantis cauſam *myſtica vannus Iacchi* videtur putanda. e) Tamen et hanc Spanhemii ſententiam ſolide refutavit Winckelmannus. f)

Num igitur ad Nonnii pharetram poſtliminio redeundum? Fateor, neque cum pharetra mihi ſatis convenire ab-

a) ad Georg. I. v. 166. b) in Timaeum c) p. 16. d) Mon. ant. n. 53. e) ad Callim. in Cerer. v. 127. f) l. c.

ludente non parum imagine. At quis omnem bacchanalium ſuperſtitionem, et quae ad horum inſaniam requirebatur, ſupellectilem poſt tot ſaecula ſperabit poſſe recte et ordine explicari? Tamen ſi alterutrum eſſet eligendum, prae vanno pharetram mallem. Sane in pleriſque hujus claſsis numis ex ambiguo hoc inſtrumento ſuperne luculentus promicat arcus. Habebis ergo in his arcum, quod ſaepe alias, cum pharetra junctum ad eum fere modum, quo utrumque conjungitur in obviis drachmis Erythrarum Ioniae, ut videre eſt apud Pellerinium. [a]) Denique pharetram non leviter comprobant numi Sidetum, quos infra articulo VII. ſiſtam, quorum nota incuſa luculentum arcum pharetrae junctum exhibet. Quoniam hi, ut dicetur, per ipſam hanc notam in jus ciſtophororum ſunt cooptati, veriſimile ſane eſt, ejus notae typum ex ipſis ciſtophoris captum. Cum vero haec pharetram cum arcu exprimat, haud dubie et utrumque in ciſtophoris expreſſum intelligendum eſt. Ceterum pharetram Baccho jure tribui, et monumenta docent, et mythologi. In numis Maroneae Thraciae et gentis Corneliae Blaſionum ejus manus armatur ſagittis. Si ergo gaudebat ſagittis, neceſſaria fuit theca, quae eas reconderet.

Cum veriſimili hac, quam dixi, pharetra conjuncta ſunt inſtrumenta alia. De arcu jam egi in prioribus. In numis 2 et 8 duos bacillos videas prominentes, et in decuſſem poſitos. Eorum formam videas apud Liebeum, [b]) et Pellerinium. [c]) Conjecit Panelius, eſſe ferulas Baccho familiares, [d]) ſed non ſatis iſtud probat. Forte verius taedae ſunt, aut duae tibiae, ut ſupra ad Apameam indicavi, aut aliud. At omnium minime adſentior Panelio, cum parva ſigilla per aream vaga, et a typo principe excluſa, caduceum, baculum obvoluto ſerpente ad Bacchi quoque caerimonias vocat. Eſſe ea urbium, in quibus hi ſunt numi ſignati, ſymbola, articulo II. oſtendimus, etſi iſtud de omnibus diſerte adſirmari nequeat tam parum, atque in tetradrachmis Alexandri M. De acroſtolio pharetrae adfixo nihil habeo quod diſſeram, cum dubitari poſsit, ſitne illud, quod maritimi ejus ſigni ſpeciem praeſert, revera acroſtolium, an non potius ſimplicis ornatus cauſa additum.

Haec commemoranda fuere ad typos primaevos, qui ſunt in ciſtophoris autonomis, iisque vetuſtioribus. At vero typorum puritatem corrupit ſequens aevum, quo Aſia ſervire Romanis juſſa eſt, et quod inſcripta magiſtratuum R. nomina profitentur. Principio retenta vetus ſimplicitas proconſulibus Lentulo, App. Pulchro, M. Tullio, C. Pulchro, quod comprobant numi inde a num. 8 ſe conſequentes; verum ſerius in extruſae pharetrae locum ſucceſſere templum, aquila legionaria, Apollo. Revocatam paullo poſt pharetram ſuadere poſſet numus M. Antonii loco 19 propoſitus; verum fatetur ingenue Patinus ejus numi praeco, non ſibi videri

a) Rec. I. tab. XXV. n. 17. 18. b) pag. 227. c) Rec. II. tab. 43. n. 15.
d) pag. 25.

certae antiquitatis. Averſam ciſtophororum ejus IIIviri, qui genuini ſunt, occupat Bacchi ciſta inter duos dracones adſurgentes, cui impoſitum eſt aut ſignum Bacchi, aut caput muliebre. De numis poſt haec tempora ſignatis, et qui aliquo modo ciſtophoros imitantur, agam infra articulo VII.

IV. Inſcripta magiſtratuum nomina.

Magiſtratus ciſtophoris inſcripti duplicis ſunt generis, alii domeſtici et ſingulis urbibus proprii, alii Romani proconſulum aut praetorum nomine. In nonnullis utrique conjunguntur, et tum numi hi ſunt bilingues, ſic ut magiſtratus urbis Graece, proconſul Latine inſcribatur.

Magiſtratus urbium domeſtici. Hos Pergameni ſedulo inſcripſere numis utriusque claſsis, ut videre eſt locis 5 et 12, ſed ſic, ut in prima claſſe, nempe autonomorum, eorum nomina ſint trunca addito ſemper monogrammate ΠΡΥΤ., at in altera claſſe nomina ſint integra, ſed omiſſum ΠΡΥΤ. Hoc nomine indicari magiſtratum *Prytanem* jam alias ex numis cognitum, inter omnes convenit, de cujus varia poteſtate egimus alibi. In alio Pergameno monogrammati continuo ſubjicitur A, quod utrumque conjunctum Panelio legendum videtur ΠΡΥΓΑ. a) Malim ΠΡΥΤ. A., ut intelligatur Prytanis I, perinde atque in ſolita formula ΑΡΧΩΝ. A. Nam plures fuiſſe eodem tempore prytanes, atque inter hos *πρυτανιν πρωτον*, ipſe Panelius pluribus exemplis comprobat. b) Fuerintne praeter Pergamum aliarum quoque urbium ciſtophoris inſcripti prytanes, vix adfirmavero. Panelius in binis Apamenſibus muſei le Bret vidit ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ. ΠΡΥΤ. et ΑΤΤΑΛΟΥ. ΤΙΜΩ. ΠΡΥΤ. c) at in Pelleriniano, qui poſteriori ſimilis eſt, abeſt *το* ΠΡΥΤ. d) In reliquis magiſtratus dignitas non additur, niſi forte Trallianum loci 15 demas, in quo haud dubie legendum videtur ΜΕΝΑΝΔΡΟϹ, ιεΡΕΥϹ.

* * *

Magiſtratus Romani. Inſcripta horum nomina et ciſtophororum doctrinam, et hiſtoriam praeclare juvant. Enarrant vero proconſules, qui populi R. nomine provinciam Aſiam et Ciliciam rexere. Complexa eſt provincia Aſia regiones, quas moriens circa annum V. C. 623 Attalus III. Pergami rex populo R. legavit, ſcilicet Myſiam, Aeolidem, Ioniam, Lydiam, Phrygiam, quibus ſerius acceſſere Caria et Lycia Rhodiis ademptae. Compluribus poſt annis conſtituta provincia Cilicia, et quidem ex mente Pighii V. C. 679 ſecundum Varronem, at ex mente Noriſii V. C. 687 ejus primo rectore Q. Marcio Rege proconſule. e) Ea varios varia aetate fines habuit, quos nunc curioſius inveſtigare non attinet, cum ad explicandos praeſentis inſtituti numos id unum noſſe ſufficiat, cum Cilicia fuiſſe conjunctas tres dioeceſes in Phrygia ſitas, Cibyraticam, Synnadenſem, Apamenſem a provincia Aſia avulſas, quod copioſe

a) pag. 51. b) pag. 48. c) pag. 51. d) Rec. II. Tab. 43. num. 15. e) Cenot. Piſ. diſſ. II. c. 11.

confirmat in epiſtolis ſuis Cicero, qui Ciliciam pro conſule rexit. Ad hanc ergo provinciam Ciliciam pertinuere Apamea et Laodicea, quae poſterior teſte Plinio fuit conventus Cibyratici, [a]) utraque vero frequenter, ut ſupra vidimus, proconſules ſuos praetoresve ciſtophoris apud ſe ſignatis intulit, quos nunc ordine recenſebimus.

P. LENTVLVS. P. F. IMP. in numis loci 8, ſignatis Laodiceae et Apameae Phrygiae urbibus. Fuit ergo proconſul Ciliciae, quod jam conſtabat ex Cicerone, cujus ad eum epiſtolas bene multas earum liber I. continet. P. Cornelius Lentulus Spinther proceſsit conſul V. C. 697. Exin ſortitus provinciam Ciliciam tres ibi annos adhaeſit probata etiam victis hoſtibus, incertum quibus, virtute, ex qua dictus IMP*erator*, et triumphi honorem abſtulit, quae omnia in citatis Ciceronis epiſtolis docentur, et confirmantur his numis. Haec cum aperta ſint et luce meridiana clariora, et jam ſic a veteribus antiquariis tradita, tamen poterat ſcribere Havercampus, hos Lentuli ciſtophoros cuſos Apameae et Laodiceae Syriae. [b])

AP. PVLCHER. AP. F. PRO. COS. vel: PVLCHER. IMP. in numis 9 et 10, Apameae item et Laodiceae cuſis. Ap. Claudius Pulcher Appii F. conſul proceſsit V. C. 700. Anno ſequente in Ciliciam ſibi deſtinatam profectus ſucceſsit P. Lentulo, cujus mox numos vidimus. Tradita V. C. 703. M. Ciceroni provincia ex victoria, incertum iterum qua, ſed cujus cauſa IMP*eratoris* ſibi honorem emeruit, triumphum petiit, ſed quem abjecit, a P. Dolabella majeſtatis et ambitus reus factus. Haec omnia Pighius ad annos citatos ex Ciceronis epiſtolis collegit, et conſpirant numi.

M. TVLL. IMP. in numo 11 Laodiceae Phrygiae cuſo. M. Tullius Cicero provinciam Ciliciam ab App. Pulchro accepit V. C. 703. Ipſe ſcribit, ſe frequenter Laodiceae celebraſſe conventus, et quidem ex idib. Febr. ad Kal. Majas omnium dioeceſium Aſiaticarum forum egiſſe. [c]) De collato IMP*eratoris* titulo haec ipſe ſcribit: [d]) *Ita victoria juſta IMPERATOR appellatus apud Iſſum, quo in loco, ſaepe ut ex te audivi, Clitarchus tibi narravit, Darium ab Alexandro eſſe ſuperatum.* Deceſsit e provincia III. Kal. Sext. V. C. 704, ſuffecto P. Seſtio. [e])

Ergo tres Ciliciae proconſules ſibi ordine ſuccedentes praeclari hi ciſtophori offerunt. Succedunt certi provinciae Aſiae praeſides.

PVLCHER. PROCOS. vel C. PVLCHER. PROCOS. in numis Trallium et Pergami locis 12 et 13. C. Clodius Pulcher frater P. Clodii tribunipl. V. C. 698 praeturam in urbe egit. Ex hac ſortitus provinciam Aſiam in hac per annos V. C. 699 et 700 commoratus eſt, ut ex Cicerone docet Pighius. Dicitur in numis *proconſul*, at Cicero eum ſimpliciter praetorem appellat, quippe qui conſul nunquam fuit, atque iſtud tanto magis mirum, quod C. Fan-

a) L. V. § 28. b) ad famil. Morelli p. 137. c) ad Attic. L. V. ep. 21, et L. VI. ep. 1. 2. d) ad famil. L. II. ep. 10. e) Pighius.

mus, quem mox dabimus, in numis ſuis ex eadem cauſa non dicitur PROCOS., ſed PRaetor. At video, ſcriptores veteres in permiſcendis proconſulis et praetoris *titulis* multum ſibi induſiſſe, cujus *luculenta* exempla dedimus ſupra cap. I. ſect. II. § 3.

C. FAN. PONT. PR. in numis Trallium et *Epheſi*, quos *habes* locis 14, 15, 16. M. et C. Fannios exhibent denarii Romani, praeſentes ciſtophori C. Fannium ſuum per Trallium mentionem certum provinciae Aſiae praeſidem *faciunt. Fuit hic Fannius ſine ſaeculi VII. et initio VIII. ab V. C.* non obſcurae famae, et ſaepe memoratus Ciceroni. Eum praeturam urbanam exercuiſſe V. C. 699, ex Ciceronis auctoritate conjicit Pighius, atque ex hac ſortitum provinciam *Aſiam*, et ſucceſſiſſeC. Pulchro, de quo modo egimus, inde poſſe conjici videtur, quod idem Tralleſium magiſtratus ΑΡΙCΤΟΚΛΗC in utriusque numis legitur. Aliquid etiam lucis de hac Fannii praetura ſuppeditat Fl. Ioſephus. [a]) Narrat, L. Lentulum, quo is anno cum C. Marcello conſul fuit, *Iudaeis Epheſi* degentibus vacationem a militia induſiſſe. Poſtea idem beneficium renovaſſe Fannium, quem is ἀρχιστρατηγον vocat, forte melius ἀντιστρατηγον. Proceſſere Lentulus et Marcellus V. C. 705. Ergo praetura Fannii aut ad hoc usque tempus ſuit prorogata, aut circa illud tempus in provinciam eſt profectus. Initio belli civilis eum Cicero inter viros praetorios nominat. [b]) Dicitur Fannius PONT*ifex*, et fuiſſe pontificem ſaltem jam V. C. 697, certum eſt auctore Cicerone, qui eum in oratione de haruſpicum reſponſis in pontificum catalogo recenſet. [c]) PR*aetor* denique dicitur, quia ex praetura in provinciam Aſiam profectus eſt. Vide de his numis plura in mea Sylloge I. pag. 49.

A. M. PROCOS. in numo 17 Epheſi ſignato. Quis fuerit hic *Aulus* M - - - proconſul Aſiae, aliis conjiciendum relinquo. Iure iraſcimur monetarii parſimoniae, proconſulis nomen, tanquam obſcoenum, obſcura ſigla complexi. Et vero ſi in ullo ciſtophoro loquacem cuperem monetarium, iſtud in hoc Epheſio vellem, nam ex cognito proconſule proclivius foret, naturam annorum ciſtophoris Epheſiis inſcriptorum explorare, de quibus agam articulo proximo.

Q. METELLVS. PIVS. SCIPIO. IMPER. quem deſcripſi loco 18. Cuſum ſe profitetur Pergami. Hac epigraphe indicari filium P. Cornelii Scipionis Naſicae, ſubinde a Q. Metello Pio adoptatum, qui poſt cladem Pharſalicam ſupremi imperatoris poteſtate adverſus I. Caeſarem in Africa ſtetit, victusque manus ſibi intulit, copioſi denarii eodem modo inſcripti docent, de quo vide, quae docebimus in numis familiarum. Verum quo is pacto monetae ciſtophorae ſit inſertus, ardua, neque hactenus expedita quaeſtio. Haymius, qui primus hunc numum in lucem protulit, maluit hanc difficultatem relin-

a) Ant. Iud. L. XIV. c. X. § 13. b) ad Attic. L. VIII. ep. 15. c) cap. VI.

quere intactam. Panelius eum Aſiae praeſidem diſerte facit, ſic tamen, ut liquido adfirmare non audeat, utrum C. Pulchro, qui V. C. 699 et 700 Aſiae praefuit, ſucceſſerit, an deceſſerit. a) Sed haec viri eruditi doctrina mera eſt conjectura, et cui ipſa etiam adverſatur hiſtoria. Vt enim praeteream, nuspiam inter Aſiae praeſides legi Metellum noſtrum, ejus ſententiam plane videtur evertere additus IMPER*atoris* titulus. Etenim hunc adeptus fuiſſet vel ante Aſiae praefecturam, vel hac labente. Non illud, nam qua orbis R. parte duxiſſe exercitum, quo honorem illum emeruiſſet, non conſtat. Non alterum; nam tempore praefecturae Aſiaticae, quod Metello adſignat Panelius, provincia Aſia pacatior fuit, quam ut lauros bellicas potuiſſet impertiri. Si ergo is titulus acceſsit ſerius, actum eſt de Metello Aſiae praeſide, qui fingitur rexiſſe Aſiam, quo tempore imperator nondum fuit, quem tamen honorem canore illi largitur numus. Quae de hoc Metello Scipione comperta habemus, haec ſunt. Conjicit Pighius, fuiſſe quaeſtorem urbanum V. C. 691. b) Tribunum pl. idem probat V. C. 695. c) Praetorem urbanum facit V. C. 699, ſed nulla auctoritate. d) Iam vero certum, cum V. C. 702, quo anno Pompejus M. Metelli noſtri gener ſolus conſul fuit, ab hoc in quinque poſtremos menſes collegam fuiſſe cooptatum. V. C. 705 *in Syriam proconſule* profectus eſt. Quae poſt haec ab eo geſta ſunt, Caeſar L. III. de bello civili commemorat, etſi homini inimicior, quippe Pompeji ſocero, quo tamen ea, quae ad explicandum hunc numum pertinent, commode illuſtrantur. Ait primum, e) *His temporibus* (exeunte anno V. C. 705, et incipiente 706.) *Scipio detrimentis quibusdam circa montem Amanum acceptis ſeſe IMPERATOREM appellavit.* En veram adſciti hujus tituli originem auctore ipſo Caeſare. Tradit deinde, eum exacta ſevere pecunia, omiſsisque hoſtibus Parthis inde a Craſsi caede ſtolide elatis legiones Pergamum deduxiſſe, et provincia quoque Aſia miſere direpta inſtituto per Macedoniam itinere Pompejo ſeſe conjunxiſſe. De reliquo ejus fato, quoniam ad praeſens examen non pertinet, agemus in ejus denariis.

His igitur a Caeſare praemonſtratis facile erit, ſignati hujus ciſtophori tempus, cauſamque conjicere. Ad tempus quod attinet, feriri non potuit ante initium anni V. C. 706 propter additum *imperatoris* titulum, quem circa iſtud tempus abſtulit. Neque ſignari potuit poſt V. Id. Sextiles ejusdem anni, quo die ad Pharſalum victus eſt *Pompejus*; nam non auſi fuiſſent Aſiani in Caeſaris jam poteſtatem redacti, hominis inimici, et cum Pompejo propter adfinitatem conjunctiſsimi nomine monetam inſignire. Neque majoris molis eſt conjectare cauſam. Dixi ſupra, Metellum *Scipionem* ex Syria profectum Pergami conſtitiſſe. Plures eum ibi menſes commoratum, certum eſt ex iis, quae ab eo ibi tentata refert Caeſar. f) Narrat,

---

a) pag. 55. b) Annal. T. III. c) ibid. p. 355. d) ibid. p. 388. e) cap. 31. f) L. III. c. 32.

tota Aſia acerbiſsime imperatas pecunias, non urbibus modo, ſed paene vicis caſtellisque cum imperio praefectos, qui tributum extorquerent, plenam fuiſſe lictorum et imperiorum provinciam, ſolasque temporis anguſtias prohibuiſſe, quo minus Metellus Epheſi a fano Dianae depoſitas antiquitus pecunias tolli juberet. Quiscunque tum Aſiam pro conſule rexit, quod ignoramus, illud certum ex diſerta Caeſaris hiſtoria, Metellum tum ſumma cum poteſtate, et ſorte a Pompejo confirmata, penes quem tum omnium rerum fuit arbitrium, Aſiae praefuiſſe, ultro etiam in ejus obſequium ruentibus Aſianis, non modo quod Pompeji ſocer eſſet, ſed etiam quod plurium legionum robore munitus eſſet. Atque ſecundum haec veriſimile etiam, deficiente pecunia imperata a miſeris provincialibus collatum argentum rude, atque ex hoc paratos continuo Pergami, ubi teſte Caeſare conſedit, ciſtophoros inſcripto Metelli Scipionis nomine, ex quorum numero eſt is ipſe, qui hujus nunc cauſa diſputationis fuit.

V. Origo et aetas ciſtophororum.

Videndum etiam, quae de ciſtophororum origine, et quae alia ad rationes chronologicas pertinent, poſsint veriſimilia praedicari. Quo tempore cudi coeperint, nihil poteſt probabile adferri. Illud unum conſtat, jam V. C. 564 obviam fuiſſe in Aſia monetam, quód eo anno Man. Acilius Glabrio in triumpho, quem de Antiocho M. egit, ciſtophorum ducenta quadraginta octo millia praetulit. [a]) Reliquis conjecturis, *inanibus certe, pro more abſtineo.* *Omnium recentiſsimi ſunt, qui pro pharetra partis averſae aliud quidpiam intra angues adſurgentes concluſum oſtenderunt. Horum quotquot hactenus reperi, omnes primis ſaeculi ab urbe condita VIII. annis deberi vidi, ut ſupra monui, cum de typis agerem. Qui* proconſulum nomina offerunt, eorum quoque aetas in plerisque adcurate poteſt definiri. In autonomis, quia omni nota chronologica deſtituuntur, deſperata ratio, demptis Epheſiis, de quibus continuo.

Ciſtophori Epheſii omnes, quotquot hactenus viderim magis integros, in area averſae literas ſolitarias objiciunt. Quas obſervarim, ſequentes ſunt: B. Γ. K. ΛΔ. MΔ. MΓ. MH. ΞE. ΞZ. OZ. ΠE., quos citavi ſupra locis 3, 14, 17. Eſſe arithmeticas, evincit primum epiſemon Γ, deinde quod numeri non magnopere divergunt, ſed aequabili progreſſu augentur, et revera numeri recentiſsimi OZ et ΠE numos recentioris rationis occupant, intelligo, qui jam inſcriptos proconſules; et in averſa alium pro pharetra typum offerunt, quae eſſe certa aetatis criteria dixi.

Inveſtigandum jam, ſintne hi numeri epochae anni putandi. Ajo veriſimile. At Ioniae urbes epochae annos monetae intuliſſe non conſtat. Quid tum? ſi epocha uſae non ſunt lege ordinaria, at poterant uti lege extraordinaria, et in

a) Liv. L. XXXVII. c. 46.

certi tantum generis numis, quales ſane fuere ciſtophori. En tibi ejus illuſtre exemplum ex vicino petitum. Myſiae quomodocunque late ſumptae urbes perinde epocha uſas non conſtat; tamen eam inſcripſere numis Alexandrinis Troadis, non quidem omnibus, ſed tantum tetradrachmis cum epigraphe ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ. ΣΜΙΘΕΩΣ, id eſt, certae tantum claſsis numis. Eodem ergo conſilio potuere Epheſii, qui ab ordinaria ſua moneta epochae annos abſtinuere, eam inſcribere ciſtophoris, qui fuere moneta extraordinaria. Hoc amoto obice a quo principio veriſimile eſt ducendam epocham? Panelius, qui in his numeris aerae quoque indicia vidit, aeram eſſe ſacram, perinde atque in numis ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ conjecit, quia inſcripta numis per Sabaziorum religionem ſacris, quae ab Epheſiis ſive conſtituta, ſive renovata occaſionem praebere poterant conſtituendae epochae. Sed qualiscunque haec conjectura ad aerae cognitionem nihil confert. Ex numis hactenus cognitis ejus initium non poteſt definiri. Sed ſpes eſt, illud aliquando poſſe ſtabiliri, cum nacti fuerimus numum Epheſium, qui cum anno epochae conjunget nomen proconſulis, de quo conſtet, quo tempore Aſiam rexerit, ut conſtat de C. Pulchro. Habemus quidem binos Epheſios, qui praeſidis nomen cum anno aerae junxere, nimirum: A. M. PROCOS cum anno OZ, et C. FAN. PONT. PR. cum anno ΠΕ., verum ignoramus, quis fuerit is, quem numus nimis parce A. M. appellat, et de tempore praeturae C. Fannii nihil nobis conſtat. Exſpectandum ergo tempus, quod prolatis aliis monumentis dubium expediat.

VI. Metallum, pondus, uſus, copia ciſtophororum.

Metallo ciſtophori omnes eodem conſtant, nempe argento, eoque puriſsimo. Aureos non reperit niſi *Goltzius*, cujus fraudem jam perſtrinxi ſupra articulo II. Aeneum dedi in catalogo loco 15, at monui etiam, eum detracta perſona argentea aeneum evaſiſſe.

Pondere ad tetradrachma accedunt, adpenduntque judice Belleyo, ſi modo integri ſint, grana Pariſina 240, unde ſingulorum pretium ratione monetae Gallicae eſt librarum 2, ſolidorum 14. Vide de hoc argumento plura apud Panelium. [a])

De uſu, ſeu cauſa ſignatorum ciſtophororum ea lege, quam ex condicto a praeſtantiſsimis Aſiae civitatibus obſervatam videmus, implexa quaeſtio. Summa doctrinae, quam Panelius praeceperat, eo redit. [b]) Vtriusque partis typi in ciſtophoris argumentum continent, inquit, quod unice ad Bacchi myſteria et orgia pertinet. Conſtat, Bacchum in Lydiae, Phrygiae, et vicini tractus urbibus praecipua obſervantia mactatum, ejusque ibi feſta appellata fuiſſe *Sabazia*, quae Aſianorum fuiſſe propria docuere Tullius, aliique. Quocirca adfirmare non dubitat, [c]) ciſtophoros, qui omnes ejusdem ſunt formae, et Bacchicae alicujus pompae referunt inſignia, cum in diverſis

a) pag. 109. ſeq. b) pag. 26. c) pag. 42.

civitatibus Aſiaticarum provinciarum ſignati fuerint, ſignari potuiſſe ex occaſione *tantum* communium Aſiaticis civitatibus Sabaziorum.

Vt a Panelio hoc in tractatu pleraque magno judicio et eruditione diſputata reperio, ſic tamen ea, quae de cuſorum occaſione ciſtophororum adfert, non poſſunt mihi plane probari, tametſi norim, dum Panelium impugno, etiam cum eruditis aliis mihi eſſe dimicationem. Video enimvero, viros praeſtantes, cum de illuſtriore quadam numorum Graecorum ſerie diſſerunt, continuo eorum feriundorum cauſam in ludos et feſta conjicere. Ex ſimili cauſa creditum multis ſignatos numos, qui ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. inſcribuntur, aut tetradrachma Alexandri M. poſt hujus mortem, ut viſum Pellerinio, cuſa. Sed enim quantamcunque Graecorum ſuperſtitionem, et in ludorum apparatus inſaniam ſtatuamus, an veriſimile, tam enormem ciſtophororum vim, quantam infra commemorabimus, unis Sabaziorum ſolennibus impenſam? Atque etiam ut iſtud demus, ubinam ſunt tetradrachma urbium Aſiae, quae tributorum, belli, commercii cauſa ſignari oportuit? quae quidem ſingula neceſſario plus ſumptuum poſtulabant, quam quantivis Sabaziorum apparatus, et quorum cauſa exactos ciſtophoros ipſe vir eruditus non inficiatur. a) Panelii doctrina ſi valebit, nihil obſtat, quo minus ſtatuamus etiam, tetradrachma Athenienſium cauſa Panathenaicorum, aut Thaſiorum et Tyriorum cauſa Heracleorum fuiſſe vulgata, aut quo minus antiquarii, qui poſt annos bis mille monetam noſtram explicabunt, ſtatuere poſſint, numos noſtrates inſcriptos PATRONA HVNGARIAE ſignatos cauſa feſtorum, quae Hungariae urbes in virginis deiparae honorem celebrare conſtituerint.

Panelii doctrinae, quae conſtitutae hujus monetae cauſam ſtatuit vix probabilem, aliam oppono ſimplicem plane, et a Graecorum conſuetudine et inſtitutis derivatam. Ajo I., fuiſſe ciſtophoros monetam huic Aſiae minoris parti propriam, ſignatamque in quemcunque uſum ſive ſacrum, ſive profanum, perinde ut ſuam Athenienſibus, aliisque populis atque civitatibus. Probat iſtud ingens ejus copia, ut dixi, et dicetur amplius, tum et late porrectum Aſianorum commercium ob bonitatem agri, et incredibiles proventus, quos prolixe commendat Cicero. b) Eam vero exteris quoque probatam fuiſſe et adpetitam, comprobat praeda a L. Manlio de Gallograecis capta, cujus magna pars, ut infra exponam, ciſtophoris conſtitit. Ajo II., Aſianos ſic monetae ſuae impreſſiſſe Bacchanalia, ut Athenienſes Palladem, Thaſii et Tyrii Herculem. Nimirum ut hi illis dii principes fuere, ſic Aſianis Bacchus. Factum inde, ut Bacchi ciſta evaderet ſymbolum uni Aſiae proprium. Sic in notis quinariis Auguſti, inſcriptis ASIA. RECEPTA fingitur Victoria ciſtae Bacchi inſiſtens adſurgente hinc et inde dracone. De Baccho in hoc tractu educato multa habes apud mythologos; quae cauſa eſt, cur is prae aliis diis

a) pag. 110. ſeq. b) pro lege Manil.

frequentius in urbium Aſiae numis typum faciat. Et vero Aſianorum in hoc numen pietatem hinc metiare, quod cum inſignem quempiam virum honoribus divinis adfecere, non illi Iovis aut Apollinis, alteriusve dei, ſed Bacchi nomen impertivere. Sic teſte Cicerone Mithridatem VI. Ponti regem dixerunt *Evium, Nyſium, Bacchum, Liberum.* [a]) Ipſi vero Aſiani primi fuere, qui Antonium IIIvirum Bacchi nomine venerati ſunt teſte Plutarcho, cujus teſtimonium in ejus moneta recitamus, et quod confirmant ipſi ciſtophori, in quibus Antonii caput corona hederacea redimitur. Eadem de cauſa Antigonus Aſiae minoris rex, ut auctoritatem ſibi, et populi animos conciliaret, Bacchum inſtituit imitari, hederamque imponere capiti, et thyrſum geſtare. [b]) Non ergo Aſiani ſignavere ciſtophoros propter Sabazia, ſed numis inſtituti ſui intulere Bacchum propter domeſticam ejus dei religionem. Ajo III., ciſtophoros communi urbium Aſiaticarum conſilio eodem pondere, metallo, typis eſſe percuſſos, atque idem factum cauſa commercii, quod inter vicinas has et locupletes urbes interceſsit, quis dubitet, aut quis dubitare poterit, quando et decretum fuerat ab Achaeis, ut omnes foederis Achaici urbes non modo iisdem legibus, ponderibus, menſuris, ſed etiam eadem pecunia uterentur? [c]) Ex eadem cauſa, ut pronum eſt credere, factum, ut urbes Graecae in Aſia maritima ſitae eodem exemplo tetradrachma Alexandri M. ferirent, ſive adhortante rege, ſive ſocietate inita. Neque aliam puto cauſam tenoris aequabilis, quem videmus in moneta vicinarum Illyrici urbium Dyrrhachii et Apolloniae, aut etiam trium Cretae urbium Cydoniae, Gortynae, Hierapytnae, quae tetradrachma ad modum monetae Atticae penitus conformavere, ut minora alia et obvia exempla taceam. Cui ex marmoribus cognita ſunt urbium Graecarum foedera ex cauſis ſaepe jejunis inita, non mirabitur, coaluiſſe urbes in communi monetae negotio ſibi publice privatimque proficuo.

Has ego cauſas cum alteri praefero, quam ex Sabaziorum pompa duxit Panelius, nolim negare, factum nonnunquam, ut religionis nomine ferirentur numi, in quorum numero habendi videntur argentei ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ. ΣΜΙΘΕΩΣ, et ΑΘΗΝΑΣ. ΙΛΙΑΔΟΣ. Alexandriae et Ilii Troadis urbium, verum pauci fuere id genus numi, neque eorum uſus, quod ciſtophoris contigit, tam late patens.

Supereſt, ut, quo numero ſignati ſint ciſtophori, commemoremus. Poteris hunc ex ſequentibus teſtimoniis metiri. Man. Acilius Glabrio in triumpho de Antiocho M. et Aetolis oſtentavit ciſtophorum ducenta quadraginta octo millia. [d]) Non multo poſt L. Aemilius Regillus de Antiochi praefecto mari victo centum triginta unum millia. [e]) L. Cornelius Scipio de eodem Antiocho trecenta triginta unum millia et ſeptuaginta. [f]) Eodem fere tempore Cn. Manlius Vulſo in triumpho de Gallo-

a) pro Flacco c. 25. b) Herodian. in Commodo. c) Polyb. hiſt. L. II. 37. d) Liv. L. XXXVII. c. 46. e) Ibid. c. 58. f) Ibid. c. 59.

graecis ducenta quinquaginta millia. [a]) Tanta ſumma collecta fuit in bellis fere uno eodemque tempore geſtis, et ex regionibus adhuc Antiocho M. ſubjectis. Scribit de ſe Cicero ad Atticum: [b]) *Ego in ciſtophoro in Aſia habeo ad IIS. bis et vicies; hujus pecuniae permutatione fidem noſtram facile tuebere.* Pro tanta tamen horum numorum copia pars exigua ad nos pervenit; nam vulgo rari omnes habentur.

VII. Ciſtophori improprii.

Hoc *nomine non intelligo* numos varii metalli et voluminis, quibus ciſta myſtica, ſerpentes, aliaque bacchanalia inſculpta ſunt, quae privatum tantum Bacchi cultum arguunt, qui non modo intra, ſed et extra fines provinciae Aſiae late valuit, ſed eos, qui vario modo in ciſtophorum communionem videntur recepti, quales ſunt:

IMP. CAESAR. DIVI. F. COS. VI. LIBERTATIS. P. R. VINDEX. *Caput Octaviani laureatum.* Ꭓ PAX. *Mulier ſtans d. caduceum, in area ciſta myſtica, ſuper qua ſerpens, omnia intra lauream.* AR. m. m. (Muſ. Caeſ.)

Dixi ſupra variis locis, ineunte ſaeculo VIII. urbis conditae ſinceros ciſtophororum typos ſenſim immutatos. Poſtremi, quos ciſtophoros jure dixeris, etiam Antonii IIIviri non nomen ſolum, ſed et effigiem oſtentant. Biennio poſt Antonii mortem cuſi numi praeſentis argumenti, docente iſtud conſulatu VI. Octaviani, qui eſt anni V. C. 726. Dubium non videtur, typo ciſtae Bacchi et ſerpentis indicari Aſiam, cujus haec ſigna ſymbolum fuere, quae ſententia illuſtratur quinariis obviis eodem tempore ſignatis cum capite ejusdem Octaviani, in quorum averſa: ASIA. RECEPTA. *Victoria inſiſtens ciſtae myſticae adſurgentibus binis draconibus incluſae.* At cum fere certum ſit etiam, argenteos maximi moduli non eſſe monetam urbis, ſed peregrinam, quam doctrinam latius probabo in moneta Auguſtorum, certum etiam perinde, id genus numos in Aſia noſtra ſignatos, et eſſe velut rudera, in quae illuſtris ciſtophororum ſeries denique deſivit.

* * *

Caput Palladis, in cujus facie ſignum incuſum, referens arcum cum pharetra, juxta ſcriptum ΠΕΡΓΑ., *in alio:* ΣΑΡ., *in alio:* ΤΡΑ. Ꭓ *Victoria gradiens, et d. lauream praeſerens, in area malum Punicum.* AR. m. m. (Muſ. Caeſ. Hunter.)

Horum primum, inſcriptum ΠΕΡΓΑ., editum reperies in mea Sylloge I., [c]) alios duos ex muſeo Hunteri edidit Combius inter numos Sides Pamphyliae, ad quam eos urbem pertinere neceſſe non eſt, ut iterum moneam. Advertit animum, omnes tres numos recuſos in urbibus ejusdem provinciae, nempe Aſiae, quae ſubinde proconſularis dicta eſt, ac praeterea in iis tantum, in quibus ſignati ſunt ciſtophori, ac denique, quod in ſignum recuſum lecta pharetra et arcus, quod utrumque perpetuus eſt typus in ciſtophoris vetuſti modi. Ex quo licuit conjicere, ut eodem in opere dixeram, illuſtres hos Sidetum numos ab Aſianis in ciſtophororum communio-

a) Ibid. L. XXXIX. c. 7. b) L. XI. ep. 1. c) pag. 41.

nem admiſſos conſtituto valore domeſticae ſuae monetae analogo, atque in ejus rei teſtimonium notatos ſigno, quod ciſtophoris proprium fuit. Iſtud ſi verum, habemus numos, qui ciſtophori ſint non quidem natura, ſed adoptione. Quod hactenus conjectura eſt, evidens erit, cum aliquando Epheſi quoque, Laodiceae, et Apameae nomina in ſimilibus Sidetum numis legere contigerit.

CAPVT XIX.

DE NVMIS INSCRIPTIS ANEΘHKE.

Horum naturam numorum qui data opera explicaret, hucusque, quod norim, repertus eſt nemo. Et tamen videntur curatius aliquod examen promereri, cum quod eorum agmen in juſtum jam numerum excrevit, tum ipſius argumenti cauſa. Eos primum, quotquot mihi in conſpectum venere, ordine enarrabo, deinde quis ſit vocabuli ANEΘHKE ſenſus, planius edocere conitar.

Achaei. In antica: Ὀσίλιος Μαρκέλλος ἱερεὺς τȣ Ἀντινοȣ, *Caput Antinoi*, in averſa: ANЄΘHKЄ. TOIC. AXAIOIC. in aliorum averſa: ANЄΘHKЄ. KOPINΘIΩN *typis variis.*

Adramytium Myſiae. ЄΓЄCIOC. ANЄΘHKЄ. AΔPAMYTHNΩN. *Ceres ſedens*, in numis Antinoi.

Ancyra Phrygiae. IO[illegible]. CA[illegible]PNINOC. ANKYPANOIC. *Menſis ſtans*, in numis Antinoi.

Aninesum Lydiae. KTIMЄNOC. X ANINHCIOIC. *Diana Epheſia*, in autonomo.

Aphrodiſias Cariae. MЄNHΠΠOC: KAI. ZHNΩN. ANЄΘЄC. *Mulier ſtolata ſtans*, ſolito horum Aphrodiſienſium typo, in numo Domnae.

Arcades. BЄTOYPIOC. *Caput Antinoi.* X TOIC. APKACI. *Equus gradiens.*

Aureliopolis Lydiae. AΠOΛΛΩNIΔHC. CTPA. ANЄΘH. AYPHΛIOΠOΛITAIC. *typis variis*, in numis Commodi.

Bruzus Phrygiae. MAPK. POYΦINOC. BPOYZHNΩN. ANЄΘHKЄN. *typo Hygiae*; in numis Severi.

Byzantium Thraciae. IЄPOMNA. AIAI. CЄOYHPOC. BYZANTIOIC. *Victoria ſtans ante aram, ſupra quam galea*, in numo L. Veri.

Chalcedon Bithyniae. ΙΠΠΩΝ. ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΟΙC. *Antinous grypho volante vectus*, in hujus numis.

Coloſſae Phrygiae. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟC. ΟΥΛ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. *Mulier ſtans d. globum, ſ. haſtam*, in autonomo.

Corinthus Achaiae. Vide ſupra in *Achaeis.*

Cyme Aeolidis. ΙΕΡΩΝΥΜΟC, ΑΝΕΘΗΚΕ. ΚΥΜΑΙΟΙC. *Pallas ſtans*, in numo Antinoi, vel: *Iſis ſupra triremem*, in numo Ant. Pii. — ΑΙΛ. ΕΡΜΕΙΑC. ΠΡΥΤ. ΚΥΜΑΙΟΙC. *typis variis*, in numis Valeriani et Gallieni, et autonomis.

Hydrela Cariae. ΑΠΕΛΛΑC. ΑΝΕΘΗΚΕ. *Mercurius ſtans*, in autonomo.

Iulia Phrygiae. ΑΤΤΑΛΟC. ΙΟΥΛΙΕΥCIN. ΑΝΕΘΗΚΕ. *Aurelius et Verus ſtantes dexteras jungunt*, in numo M. Aurelii.

Laodicea Phrygiae. ΑΓΡΙΠΠΙΝΟC. ΓΡΑΜ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. *variis typis*, in numis Hadriani et Sabinae.

Π. ΚΛ. ΑΤΤΑΛΟC. ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ. ΑΝΕΘΗΚΕ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. *Iuppiter Laodicenus*, in numo M. Aurelii. — Eadem epigraphe: *Nemeſis alata ſtans*, in autonomo. — Π. ΚΛ. ΑΤΤΑΛΟC. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. *Venus nuda ſtans*, in numo M. Aurelii. — ΑΤΤΑΛΟC. CΟΦΙCΤΗC. ΤΑΙC. ΠΑΤΡΙCΙ. CΜΥΡ. ΛΑΟ. *typis variis*, in numis M. Aurelii. Λ. ΑΙΛ. ΠΙΓΡΗC. ΑCΙΑΡΧΗC. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. *Aedificium multis figuris refertum*, in numis Caracallae.

Mylaſa Cariae. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΜΥΛΑΣΕΩΝ. *Bacchus in quadrigis.* Χ ΘΑΛΑΣΤΟΣ. aliis ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. *intra coronam quernam.* Numus Auguſti.

Otrus Phrygiae. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC. ΑCΙΑΡΧΗC. ΑΝΕΘΗΚΕΝ. ΟΤΡΟΗΝΩΝ. *typis variis*, in numis Domnae, et Caracallae.

Smyrna Ioniae. ΠΟΛΕΜΩΝ, vel: ΙΕΡΩΝΥΜΟC, vel: ΘΕΥΔΙΑΝΟC. ΑΝΕΘΗΚΕ. CΜΥΡΝΑΙΟΙC. *typis admodum variantibus*, in numis Hadriani, Antinoi, M. Aurelii, et autonomis.

Temenothyrae Lydiae. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙ. praemiſsis variis ἀρχοντων vel ἀρχιερεων nominibus, admodum etiam variantibus typis, in numis copioſis inde a Gordiano usque ad Saloninum.

* * *

Iam primum formulae totius naturam expendamus. Ejus, qui aliquid ἀναθειναι dicitur, nunquam omittitur nomen, neque facile populus, in quem iſtud ſive beneficium ſive honos collatus. Supprimitur nomen populi in numis Coloſſarum et Hydrelae, quia jam in parte antica legitur ΔΗΜΟC. ΚΟΛΟCCΗΝΩΝ. et ΥΔΡΗΛΕΙΤΩΝ. Populus in dandi caſu plerumque effertur, ut vidimus, non raro et in gignendi caſu, ut ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ., ſed tum dubium non eſt, ſuppreſſum τῃ πολει, vel τῳ δημῳ, ſic ut ſenſus ſit: ΑΤΤΑΛΟC. ΑΝΕΘΗΚΕ. τῳ δημῳ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ., quo modo et in nota epigraphe numi Epheſii: ΕΦΕCΙΩΝ. Η. ΠΡΩΤΗ. ΠΑCΩΝ. ΚΑΙ. ΜΕΓΙCΤΗ. ſubaudire oportet: Η. ΠΡΩΤΗ. πολις, et ΠΑCΩΝ. πολεων. Denique non raro ſupprimitur ipſa vox ΑΝΕΘΗΚΕ.

At enim ut haec quaecunque ſuppreſ-

ſa facile poſſunt expediri, ſic minus facile eſt adfirmare, quid ſit illud, quod in his numis ἀνατεθηκαι dicitur. Legimus: ΠΟΛΕΜΩΝ. ΑΝΕΘΗΚΕ. CΜΥΡΝΑΙΟΙC. ſed quid? Nimirum accuſandi caſus ſemper ſupprimitur, dempto numo Laodiceae, ΑΤΤΑΛΟC. ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ. ΑΝΕΘΗΚΕ., ſed et in hac epigraphe το ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ varie poteſt accipi, ut dicetur. Quo incerto factum, ut eruditorum etiam ſententiae in hujus formulae explicatu diſsiderent. Fluctuare enimvero viſus Buonarrotius, eruditus ſane ac perſpicax, cum ad citatam ſupra Aureliopolis epigraphen obſervat, Apollonidem erexiſſe, vel donaſſe Aureliopolitanis ſimilem aliquam Apollinis ſtatuam, qualem in numo ſuo vidit, vel aedificaſſe templum aliquod in ejus dei honorem, vel ludos Apollinares inſtituiſſe. [a]) Sane in eo plerique acquievere, ab eo, qui ἀναθεῖναι perhibetur, poſitum monumentum aliquod ei ſimile, cujus imaginem numi averſa ſiſtit. Sic Harduinus explicans voces: ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ. ΑΝΕΘΗΚΕ., quae ſunt in numo Laodiceae typo Iovis ſtantis, ait: *cui ſtatuam poſuit ob victoriam imperatori datam Claudius Attalus.* [b]) Aliis placuit vocem ἀνεθηκεν ad numum ipſum referre, ut viſum Seguino, qui ab Hippone in honorem Antinoi dicatum a Chalcedoniis numiſma contendit. [c]) Ex quo apparet, eidem controverſiae eſſe obnoxiam vocem ΑΝΕΘΗΚΕ, cui vocem RESTITVIT in Latinis reſtitutionum numis, nam et in his ſuppreſſus accuſandi caſus dubium movit, utrum dicatur reſtitutus numus, an monumentum, quod numus objicit, reſtitutum.

Qua de re ut recte judicari poſsit, neceſſe eſt, in vocabuli ἀνατιθημι naturam curatius inquirere. Omiſsis variis ſignificationibus cum propriis tum impropriis, quas dabunt lexicographi, eas tantum in medium adducam, quas in marmoribus reperi, et cauſam praeſentem poterunt juvare. Generatim ea dicebantur ἀνατιθεσθαι, quae ſive voti cauſa, ſive referendae gratiae, ſive pietatis ſuſpendi in templis aut collocari ſolebant, ut ſigna, tripodes, arae, arma, crateres, epigrammata, et ſimilia, quod Latinis dicebatur DONVM. DEDIT., vel: DONVM. POSVIT. plerumque literis D. D. expreſſum, ſaepe etiam DEDICAVIT. Ejus generis fuere, quae in inſigni marmore, quod edidit Chiſhullius, [d]) Seleucus rex Apollini Mileſio obtuliſſe perhibetur. Fruſtra eſt Mazochius, qui ἀνεθηκε tantum dictum putat de rebus, quae loco moveri et transferri poſſunt. [e]) Contrarium docent non pauca veterum monumenta. Etenim ſecundum marmor, quod infra citabo, Sextilius *pontem* γεφυραν ἀνεθηκεν. Alibi Xenocrates et Eumarides Θεοις Σεβαςοις και τη πολει την κρηνην και το ἐποικιον και την τȣ ὑδατος ἐισαγωγην ἀνεθηκαν, *deis auguſtis et urbi fontem et juxta domicilium, et aquaeductum dedicaverunt.* [f]) In Cebetis tabula: το ἱερον και την γραφην ἀνεθηκε τω Κρονῳ, *templum et pictu-*

a) Oſſerv. iſt. p. 142. b) opp. ſell. p. 92. c) num ſel. p. m. 154. d) Ant. Aſiat. p. 66. e) in tit. Camp. amph. [illegible] f) Spon Vogage T. III. part. II. p. 10.

ram dedicavit Saturno. [a]) Quin et Lucianus hominum perſtringens ſuperſtitionem haec de iis: *ὑλας ἀπετεμοντο, και ὀρη ανεθεσαν, ſilvas ſacravere et montes dedicavere.* [b]) Ipſam adeo urbem dedicatam habemus apud Herodotum, [c]) nam Epheſii a Croeſo obſeſsi *ἀνεθεσαν την πολιν τῃ Αρτεμιδι, dedicaverunt urbem Dianae.* Denique quod magis inſolens, Θεοφιλος *την κονιασιν τȣ παςοφοριȣ και την γραφην των τε τοιχων και της ὀροφης και την ἐγκαυσιν των θυρων κ. τ. λ.: ἀνεθηκεν Σαραπιδι κ. τ. λ. Theophilus dealbationem paſtophorii, et picturam parietum et laquearis, et opus in portis encauſticum etc. dedicat Sarapidi etc.* [d]) Solebant etiam *ἀνατιθεσθαι* viri honorati, ut cum *Ηρωδην Ατ]ικον ἡ Αντιοχις φυλη ἀνεθηκεν, Herodem Atticum Antiochis tribus dedicavit,* [e]) aut cum *Θεοφραςον ὁι κατοικȣντες ἐν Δηλῳ ἀνεθηκαν Απολλωνι, Theophraſtum habitantes in Delo dedicaverunt Apollini.* [f]) Sed tum eorum eſſe intelligenda ſimulacra praeter teſtimonia alia diſerte docet marmor Chandleri: [g]) Τȣ-*γεκα μιν* (Θεοδωρον) *κατα ἀςυ Θεμιςοκλεης ἀνεθηκε Εικονι λαϊνεῃ. Quapropter illum* (Theodorum) *in urbe Themiſtocles poſuit imagine lapidea.* Eodem modo explicandum praeclarum marmor, quod recitat Gruterus: [h])

ΘЄΑΝ. ΚΟΡΗΝ. CΑΡΔΙΑΝΟΙC.
Λ. ΑΤΡ. CΑΤΤΡΟC.
ΑΠЄΛευθερος CЄΒΑCτȣ
ΑΝЄΘΗΚЄΝ.

Deam Proſerpinam Sardianis
L. Aur. Satyrus
Libertus Auguſti
dedicavit.

id eſt: ſignum deae, quae princeps Sardibus numen fuit, in Sardianorum gratiam poſuit, faciundum curavit. Legimus in marmore alio, quod vulgavit Corſinius: [i])

ΕΤΜΗΛΟΝ. ΘΕΟΝ. ΠΑΤΡΩΟΝ
ΦΡΗΤΟΡΣΙΝ. ΕΤΜΗΛΕΙΔΩΝ.
Τ. ΦΛΑΟΤΙΟΣ. ΠΙΟΣ.
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

Eumelum deum patrium
fratriae Eumelidarum
T. Flavius Pius
Curator dedicavit.

Bina haec illuſtria exempla docent, potuiſſe populo, vel conlegio, quae erant inferioris ordinis, dedicari ſimulacra deorum, qui erant ordinis ſuperioris. At non ita viſum delicatioribus aliis, quibus iniquum eſt creditum, dedicari quid alicui, qui vel aequalis fuit ordinis, multo adeo minus, qui fuit inferioris. Atque hac in ſententia legimus fuiſſe Epheſium illum, qui Alexandro M. ſumptus in templi Epheſii reſtitutionem offerenti ea lege, ut rex ipſe operi inſcriberetur, reſpondit: *ὡς ȣ πρεπει θεω θεοις ἀναθηματα κατασκευαζειν, non decere, deus qui eſſet, aliquid moliri, quod diis dedicaret.* [k]) Amare in L. Mummium invehitur Dio Chryſoſtomus, dum eum

a) cap. II. b) de ſacrific. c) L. I. c. 26. d) Spon l. c. p. 191. e) Spon. l. c. p. 220. f) marm. Oxon. p. 97. g) inſcr. ant. p. 58. h) P. 87. 3. i) Diſſert. agon. in Iſthm. § XIV. k) Strabo L. XIV. p. m. 949.

hominem rudem, *et omnis decori penitus ignarum* appellat, ἀνθρωπον ἀπαιδευτον, και μηδενος των καλων πεπειραμενον, quod in Corinthi expugnatione motum loco Neptuni Iſthmii ſimulacrum Iovi dedicavit, ἀνεθηκε τῳ Δῑι. Nimirum, ut continuo addit: *Φευ της ἀμαθιας, τον ἀδελφον ὡς ἀναθημα*, *ſtuporem hominis attendite*, *fatrem dedicat.* [a]) Denique fuere, qui ſe ipſos, nempe imagines ſuas, diis dedicarunt ejus teſte Dione Chryſoſtomo: [b]) και πολλους (ἀνδριαντας) ἰδειν ἐστιν ὀυτως ἐπιγεγραμμενους, ὁιον ὁ δεινα ἑαυτον ἀνεθηκε, ἡ τον πατερα, ἡ τον ὑιον ὁτῳ δηποτε θεων, *et multas ſtatuas videre eſt ſic inſcriptas*: *hic vel ille dedicavit ſemet ipſum*, *vel patrem*, *vel filium huic*, *illive deorum*. Narrat Plutarchus, [c]) ſtetiſſe Eleuſine ſignum Iſocratis hoc carmine inſcriptum:

Τιμοθεος φιλιας τε χαριν, ξενιηντε προτιμων
Ισοκρατους ἑικω τηνδ᾽ ἀνεθηκε θεαις.
Timotheus cauſa amicitiae, *et hoſpitium reveritus*
Iſocratis imaginem hanc dedicavit deabus.

Dicebantur etiam ſtatuae ἀνατιθεσθαι, cum impoſita ab artifice ſuprema manu ad deſtinatum locum deportabantur. Narrat Polybius, regem Pruſiam graviter ſuccenſuiſſe Byzantiis, ὁτι ψηφισαμενων τινας ἐικονας ἀυτου, ταυτας ἐκ ἀνετιθεσαν, ἀλλ᾽ εις ἐπισυρμον και ληθην ἀγοιεν, *quod decretas ſibi quaſdam imagines non collocaſſent*, *ſed ludibrio et oblivioni tradidiſſent.* [d]) Erat etiam ἀνατιθεναι idem, quod *teſtamento legare.* Sic in pſephiſmate Attaliſtarum perhibetur Crato Attaliſtis ἀναθειναι, ſeu *teſtamento legaſſe pecuniam*, *ſervos*, aliaque [e]). Laxior fuit ejus ſignificatio verbi, cum poſitum fuit pro *faciundum curare.* Sic in inſigni marmore bilingui Epheſio, quod ediderunt autoptae tres, Sponius [f]) Chiſhull [g]) Candlerus [h]) et Auguſti aetate poſito, extrema verba την γεφυραν ἐκ των ἰδιων ἀνεθηκεν Latine redduntur: *pontem de ſua pecunia faciundum curavit.*

Idem etiam eruitur ex marmore Sponii, [i]) in quo το ἀνεθηκεν nullo diſcrimine miſcetur cum κατεσκευασεν, ἐποιησεν, ἐπεσκευασεν. Vt apud Latinos aliud fuit *dicare*, aliud *dedicare* ſeu *conſecrare*, ſic et apud Graecos aliud ἀνατιθεναι, aliud καθιερουν. Sic in marmore Laodiceno apud Muratorium [k]) Νεικοστρατος τουτον λιθον ἀνεθηκεν καθιεοωσαντος Τραιανου. *Nicoſtratus hunc lapidem erexit*, vel: *dicavit*, *Trajanus conſecravit.* Inverſo modo in citato ſupra pſephiſmate Crato το Ατταλειον, ὁ και ζων καθιερωκει, τοις Ατταλισταις ἀνατιθησιν, *Attaleum*, *quod et vivus conſecravit*, *Attaliſtis dicat*, id eſt hoc loco: *teſtamento legat.* Denique το ἀνατιθεναι ad ſacra perinde ac profana valuit. Exempla rerum diis ἀνατιθεντων abunde hucusque vidimus. Sed eadem haec marmora, quae recitavi, commemorant ἀνατεθεντα τῃ πολει, τῳ δημῳ, τῃ πατριδι, quo modo Herodem M. variis urbibus ἀναθειναι ἀλση και λειμωνας,

a) Orat. XXXVII. Corinth. p. 466. b) in Rhodiaca. c) Vitaé X. orator. p. m. 838. d) hiſt. IV. c. 49. e) Chiſhull. ant. Aſiat. p. 139. f) Voyage T. III. p. 135. g) Ant. As. parte II. p. 11. h) inſcr. ant. p. 11. i) Miſc. p. 363. k) p. 446. 3.

dono dediſſe lucos et prata, refert Ioſephus, a) quibus adde epigraphen numorum, in quibus ſumus, ΑΝЄΘΗΚЄ. ΚΥΜΑΙΟΙϹ. ϹΜΥΡΝΑΙΟΙϹ. Neque etiam loci religio ſemper requirebatur. Sic cum narrat Herodianus, Elagabalum ſuam, deique ſui imaginem in tabula depictam Romam praemiſiſſe, in media curia loco edito collocandam, b) aut Maximinum depicta maximis imaginibus bellica ſua facta ante curiam exponenda curaſſe, c) ſemper tum verbo *ἀνατιϑεναι* utitur. Quanquam ut apud Latinos *dedico* et *conſecro*, ſic et apud Graecos *ἀνατιϑεναι* et *καϑιερουν* paſsim permutabantur, et ſacra iis fuere, quae vulgo profana habentur, ut *ϑεοι σεϐαστοι*, *ἱερα συγκλητος*, *ἱερος δημος*, toties in numis memorati, et Romanis curia etiam *templum* dicta.

His ergo praemiſsis videamus, utra ſententia magis veriſimilis, an eorum, qui formula ΑΝЄΘΗΚЄ intelligi volunt, poſitum oblatumque populo monumentum vel ſtatuam ejus generis, quale in numo conſpicitur, an eorum, qui hac formula oblatos populo ipſos hos numos cenſent. Prior multis de cauſis magnopere laborat. Primum, cur in numis unius ejusdemque viri, qui *ἀναϑηκαι* dicitur, v. g. Polemonis, Attali, Hoſtilii Marcelli etc., tam varii occurrunt typi? an unus idemque vir tam varias dedicavit ſtatuas, et monumenta? Deinde in numis hujus argumenti occurrunt plerumque typi urbium domeſtici, ſic in numis Smyrnae Nemeſis, Laodiceae Iuppiter Laodicenus, Ancyrae deus Menſis, Aphrodiſiadis Venus, ex quo patet, inſerta numis haec numina ſolitae venerationis cauſa, atque ex communi more, non quod eorum ſigna nunc tandem ab his illisve fuere dedicata. Denique repraeſentari videmus in id genus numis res, quae in monumentum publicum ſervire non poterant, ut in Smyrnaeis Polemonis numis taurus, panthera, prora navis, aries; in aliis equus, gryphus etc. Denique in numis v. g. Temenothyrarum inde a Gordiano usque ad Saloninum perpetuum eſt ΤΗΜЄΝΟΘΥΡЄΥϹΙ addito archontis nomine, variisque typis. An vero omnes hi magiſtratus, ac tam diverſi et diverſae aetatis aliquid dedicavere?

Longe igitur praeferenda ſententia altera, quae *το* ΑΝЄΘΗΚЄΝ ad numum refert, nam tum ruunt difficultates omnes, quae priorem alteram impediunt. Longus ſim, ſi lautiorum virorum in cives ſuos liberalitates, celebratas infinitis marmorum praeconiis, vellem recenſere, quae ſive feſtorum, ludorumque ſolennibus, ſive epulis et viſcerationibus, ſive etiam eroganda pecunia ſtetere. Horum ergo cauſa percuſsi tum hi numi, et viritim diſtributi ad eum fere modum, quo Romae congiaria, atque ut in horum numis legimus CONG*iarium* DAT*um* P*opulo* R*omano*, nempe a Nerone, cujus caput eſt in antica, ſic in praeſentibus: ΟϹΤΙ. ΛΙΟϹ. ΑΝЄΘΗΚЄ. ΤΟΙϹ. ΑΧΑΙΟΙϹ. Imperatori ſatis fuit dicere *congiarium datum*, quia ſuperior dedit inferiori, at Graeci ſanctius vocabulum ΑΝЄΘΗΚЄ attulerunt, quia numos hos quodammodo dedicaverunt populo, qui, ut dixi.

a) Bell. Iud. L. I. c. 21. §. 11. b) L. V. in Elagab. c) L. VII. in Maximino.

mus, ſacer vulgo eſt habitus. Atqui το ἀνατιϑημι valuiſſe etiam ad pecuniam, docemur a citato ſupra pſephismate, in quo Crato ἀνατιϑησιν τη συνοδῳ ἀργυριȣ Ἀλεξανδρινȣ δραχμας μυριας και πεντακοσιας. Feſtorum occaſione ſimiles percuſſos erogatosque numos vel illud perſuadet, quod major horum pars Antinoi caput praefert, Graeculis nimirum in Hadriani gratiam hujus exoleti memoriam inſana ludorum pomparumque frequentia celebrantibus. Veriſimile eſt etiam, id genus numos non ſemper ordinariae pecuniae rationem habuiſſe, ſed editos ſaepe extra ordinem, ad eum fere modum, quo Romanorum contorniatos. Sane quo tempore Hoſtilius Marcellus ſuos ἀναϑεσεως numos Corinthi publicavit, hosque maximo modulo conſpicuos, ordinaria Corinthiorum moneta fuit Latine inſcripta, et coloniae nomine, et aeris mediocris. Secundum has adeo leges facile explicabis epigraphen numi Laodiceni cum capite M. Aurelii: Π. ΚΛ. ΑΤΤΑΛΟϹ. ЄΠΙΝΙΚΙΟΝ. ΑΝЄΘΗΚЄ. Facile perſpicimus, verbo ЄΠΙΝΙΚΙΟΝ itelligendum munus aliquod cauſa victoriae M. Aurelio imperante de Parthis relatae ab Attalo civibus erogatum, de quo ſatis egi in moneta Laodiceae Phrygiae. Nimirum quemadmodum Marius quidam, ut eſt apud Gruterum, [a]) τη Τυχη ἀνεϑηκεν χαριςηριον, *Fortunae dedicavit munus referendae gratiae cauſa*, ſed in oratione ſuppreſſum, aut quemadmodum, ut eſt in numis Antiochiae Syrae, ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑΣΤΩ. ΑΡΧΙΕΡΕΙ. ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ςεφανον ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. ἀνεϑηκαν, *Caeſari Auguſto ſummo pontifici archieraticam* coronam *Antiocheni* dedicant, ſuppreſſo ςεφανον, *coronam*, ſic et credibile eſt ſub ЄΠΙΝΙΚΙΟΝ intelligendum νομισμα ab Attalo victoriae cauſa populo dedicatum, erogatumque. Iam vero, quod huc praeclare facit, et aliunde notum, ſub ſolitariis adjectivis ΘΕΣΠΙΚΟΝ — ΑΡΚΑΔΙΚΟΝ. — ΝΑΓΙΔΙΚΟΝ, et quae ſimilia alia in numis occurrunt, ſubaudiendum νομισμα, et quod ſequitur, ἀναλογως ſub ЄΠΙΝΙΚΙΟΝ intellige νομισμα.

C A P V T XX.

DE CHARACTERIBVS CHRONOLOGICIS.

Characteres chronologici duplicis ſunt generis, quorum unum ſuppeditant curſus ſiderum, variaeque eorum inter ſe σχεσεις, quales ſunt eclipſes, conjuncti-

a) pag. 75. 7.

ones et ſimilia a veteribus obſervata, ac memoriae prodita, quae deinde aſtronomicis calculis ſubjecta multum valent ad ſigendam rerum vetere aevo geſtarum aetatem. Alterum conſiſtit in clara ac diſtincta mentione temporis, ceu annorum epochae, vel principatus, indictionum, menſium, dierum, quin nonnunquam horarum quoque, quam fieri videmus in moneta vetere, marmoribus, aliisque monumentis, tum et ab hiſtoricis, qui ſive gentium faſtos, ſive quascunque res geſtas poſteritati transmiſere. *Pars prior noſtri inſtituti* non eſt, abunde diſcuſſa a viris ſummis, qui de temporum doctrina ſcripſere. Neque vero etiam omnes alterius generis partes ad nos pertinent, quia numi praeter annos epochae, vel principatus, rarius menſes et dies nihil offerunt, quod ad temporum rationem proprie ſpectat.

Praeſentis ergo capitis commentarii univerſam materiam in plures ſectiones divident, quarum prima aget de epocha, II. de epochis, urbium, populorum, regum monetae inſcriptis, earumque initio. III. de modo, quo anni in numis ſcribi conſuevere. IV. de epochis in moneta vetere latius patentibus. V. De variis unius ejusdemque urbis epochis. VI. De epocha duplice in uno eodemque numo. VII. de anni apud veteres initio. VIII. de modo epocharum exordia eruendi. IX. de annis principatus et magiſtratus. X. de numis inſcriptis ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. XI. de menſibus et diebus.

SECTIO I.

DE EPOCHA.

Epocha eſt tempus arbitrarium, a quo tanquam capite, cauſa memorabilis eventus, anni computantur. Dicitur etiam *Aera*, quod vocabulum ab Hiſpanis praecipuo quodam uſu celebratum fuiſſe monet Petavius. Epocharum copioſa habemus omni aevo, atque inter omnes cultas nationes exempla. Anno urbis conditae 723., ante natum Chriſtum 31., die 2. Septembris, Octavianus M. Antonium et Cleopatram maritimo praelio ad Actium vicit, a quo deinde anno plures populi obſervandi Auguſti cauſa, cui ab ea victoria orbis imperium ceſsit, annos ſuos duxere. Natus eſt Chriſtus exeunte anno urbis conditae 753. ſecundum calculum Dionyſii Exigui, atque inde Chriſtiani tempora noſtra metimur, ſaltem ſecundum uſum et conſenſionem, nam compertum eſt denique, aeram Chriſtianam aliquot annis eſſe anticipandam, ſed quod examen hujus loci non eſt. Anno poſt Chriſtum 622. Muhammedes

Arabum propheta et legiſlator, propter doctrinae novitatem inviſus, fugam arripere eſt coactus, a quo anno omnes hodie Arabes epocham ſuam ducunt, quam *Hegiram* appellant, id eſt: *perſecutionem*. Vides, omnes has aeras a memorabili quodam eventu proficiſci, et parum intereſt, utrum fauſto, an funeſto. Vt integrae nationes, ſic ſeorſim civitates ac oppida ſuas habuere epochas ſuomet arbitrio adoptatas, ut proxime docebitur. Propriam per jocum ſibi finxit Cicero. His enim verbis clauſit epiſtolam ad Atticum: *Poſt Leuctricam pugnam die ſeptingenteſimo ſexageſimo quinto*, [a]) qua is occulta oratione intellexit caedem P. Clodii ſibi infenſiſsimi, cujus nuntium tanta voluptate accepit, ut res digna videretur, a qua deinceps tempora numeraret. Eam vero ipſam alibi quoque indicavit his verbis: [b]) *Epheſum venimus a. d. XI. Kal. Sext. ſexageſimo et quingenteſimo poſt pugnam Bovillam.*

Graeci generatim, tum et Romani duplice modo annos ſignare ſunt ſoliti, I. conſtitutis epochis, ut mox diximus, II. magiſtratibus eponymis. Epocha omnium celeberrima, et quae ad univerſam Graeciam valuit, fuere ludi Olympici, qua uſi praecipue ſunt non modo annalium ſcriptores, ſed etiam alii paſsim tum, cum illuſtris cujusdam facti memoriam certo, omnibusque cognito anno placuit notare. Haec epocha in numis necdum fuit obſervata, ſi demas Anazarbi Ciliciae numos: ЄΤ. ΙЄΡΟΥ. ΟΛΥΜΠ. ΘΖC. *anno ſacro Olympico 269.* ſed qui annus non celebres illos ludos Olympicos in Elide, ſed privatim Anazarbi actos reſpicit, ut diximus in ejus urbis moneta. Alias deinde epochas certo regionum tractui, alias privatim civitatibus fuiſſe proprias, mox diximus, et ſatis infra patebit. Romani uſi ſunt aera urbis ſuae conditae, eamque non raro a ſcriptoribus ſuis uſurpatam legimus. Ex calculo M. Varronis, ut teſtatur Plutarchus, [c]) condita fuit Roma Olympiadis VI. anno III. ex ante diem XI. Kal. Majas, cui reſpondet annus ante Chriſtum 754., periodi Iulianae 3960., quo deinde die acta quotannis Palilia, ſive Parilia. At vero Varroniana haec epocha non a dicto anno et die, ſed a proxime ſequentibus Kalendis Ianuariis anni proleptici Iuliani ante Chriſtum 753. ducitur. In cauſa eſt, quod non ſatis conſtat, in quem anni Iuliani diem Romuli aetate Palilia, ſive natalis urbis, inciderint. At ſecundum ſententiam Verrii Flacci in faſtis Capitolinis Romae conditus in Kalendas Ian. anni ſequentis, nempe A. X. 752. differtur. Vtra ſit probabilior, difficile eſt arbitrari. Aliae adhuc fuere ab his diverſae ſententiae Catonis, Fabii Pictoris, Polybii, Auſonii, aliorumque, de quibus vide chronologos, ac praecipue Panvinium, [d]) Petavium, [e]) Pagium. [f]) Nos in univerſo hoc opere Varronianam ſecuti ſumus, quam inde a morte Auguſti in monumentis publicis magis uſurpari coeptam, et nunc maxime probari eruditis video. Hujus epochae in unico tan-

a) L. VI. ep. 1. b) ad Attic. L. V. ep. 13. c) in Romul. p. 23. ſeq. d) L. I. Faſtorum. e) Doctr. tem. L. IX. c. 49. f) Crit. Baron. ad V. C. 1055. n. 15.

tum numo, eoque aureo et aeneo Hadriani ſit mentio: ANN. DCCCLXXIIII. NAT. VRB. P. CIR. CON., quem amplius deſcriptum, explicatumque vide in moneta hujus imperantis. Magiſtratus eponymos, ſive qui quotannis lecti anno nomen dabant, ſingulae habuere civitates. Magni inter hos nominis fuere archontes, Athenienſium eponymi, quorum extra Athenas quoque, haud dubie propter urbis claritudinem, frequens in concinnandis faſtis, et univerſa chronologia uſus fuit, quod apparet ex celebri marmore Pario, Diodoro Siculo, aliisque. *Eodem modo apud Syracuſanos* ſacerdotes dicti amphipoli, alibi ſtrategi ſive praetores, prytanes, ſtephanephori etc. annos ſignabant, de quo magiſtratu urbium eponymo alias ſeparato articulo egimus. [a]) Eadem ratione Romanis quoque ſuos conſules fuiſſe eponymos, inter omnes conſtat, quos ſenſim ipſi quoque Graeci in temporis menſuram admiſere, ut iſtud non quidem numi, a quibus perpetuo abſunt, ſed marmora, aliaque monumenta docent. Atque duplice hoc modo, partim epochae annis, partim magiſtratibus eponymis civitates Graecas devexo etiam imperio ſuos numeraſſe annos; conſtat ex novella XLVII., qua praecipitur, ut civitates in actis ſuis publicis praeter annum ſuum, quem quocunque modo inſcribere conſueverunt, adſcriberent annum imperantis, conſules, indictionem, menſem, diem.

SECTIO II.

DE EPOCHIS, VRBIVM, POPVLORVM, REGVM MONETAE INSCRIPTIS, EARVMQVE INITIO.

Damus hoc capite catalogum urbium, populorum, regum, in quorum moneta hactenus epochae anni ſunt obſervati, addito ejus initio in annis urbis conditae Varronianis.

	V. C.
Abilae Leucadis Decapoleos — — — —	690
Abonitichcos Paphlagoniae ex numo dubio, forte	803
Aegarum Ciliciae — — — — —	707
Agrippiadis Iudaeae — — — —	incertum.
Alexandriae ad Iſſum Ciliciae — — — — —	687
Alexandriae Troadis, forte — — — — —	454

a) Cap. II.

		V. C.
Amaſiae Ponti		747.
Amaſtrios Paphlagoniae		incertum.
Amiſi Ponti		721.
Anazarbi Ciliciae epocha	I.	773.
	II.	735.
Antiochiae Ciliciae ad Sarum		735.
Antiochiae Decapoleos ad Hippum		690.
Antiochiae Syriae, epocha	I.	442.
	II.	690.
	III.	705.
	IV.	723.
Apameae Bithyniae, forte		473.
Apameae Syriae, epocha	I.	442.
	II.	723.
Aradi Phoeniciae		495.
Arethuſae Syriae		685.
Aſcalonis Iudaeae, epocha	I.	442.
	II.	650.
	III.	696.
Auguſtae Ciliciae		773.
Balaneae Syriae		630.
Berhaeae Macedoniae, circiter		693.
Beryti Phoeniciae		incertum.
Bithyniae, forte		473.
Boſtrae Arabiae		858.
Botryos Phoeniciae, forte		705.
Bybli Phoeniciae		incertum.
Caeſareae Paniadis, epocha	I.	421.
	II.	751.
Caeſareae Phoeniciae ad Libanum		442.
Canathae Decapoleos epocha	I.	442.
	II.	690.
Capitoliadis Coeleſyriae		850 vel 851.
Cibyrae Phrygiae		776.
Claudiopolis Bithyniae		incertum.
Comanorum Ponti		791 vel 792.
Cyrrhi Cyrrheſticae		442.
Daciae provinciae		1000.
Damaſci Coeleſyriae		442.
Dii Decapoleos		690.

	V. C.
Diocaeſarea Galilaeae, forte	858.
Dorae Phoeniciae	690 vel 691.
Dori Ciliciae, forte	623.
Emiſae Syriae	442.
Epheſi Ioniae	incertum.
Epiphaneae Ciliciae	790.
Epiphaneae Syriae, epocha I.	442.
II.	690.
Flaviopolis Ciliciae	827.
Gabae Ituraeae	693.
Gabalae Syriae	707.
Gadarorum Decapoleos	690.
Gazae Iudaeae, epocha I.	693.
II.	882.
Germaniciae Caeſareae Commagenes	791.
Germanicopolis Paphlagoniae	747.
Hadrianopolis Bithyniae	incertum.
Hieropolis Cyrrheſticae	442.
Hyrgaleae Phrygiae	incertum.
Iconii Lycaoniae	incertum.
Irenopolis Ciliciae, forte	805.
Iudaeae liberatae	611.
Laodiceae Phrygiae, forte	577.
Laodiceae Syriae	706.
Laodiceae Coeleſyriae ad Libanum	442.
Leucadis Coeleſyriae epocha I.	717.
II.	801.
Mopſi Ciliciae	696.
Neapolis Samaritidis	825 vel 826.
Neocaeſareae Ponti	816.
Neoclaudiopolis Paphlagoniae	747.
Nicaeae Bithyniae, forte	473.
Nicomediae Bithyniae, forte	473.
Nicopolis Iudaeae	824.
Nyſae Samariae, forte	706.
Orthoſiae Phoeniciae	442.
Paltenorum Syriae	incertum.
Pellae Decapoleos	690.
Petrae Arabiae	incertum.

	V. C.
Philadelphiae Decapoleos — — —	690.
Pompejopolis Ciliciae — — —	687.
Pruſae Bithyniae ad Olympum, forte — —	473.
Ptolemaidis Galilaeae — — — —	706.
Rabathmomae Arabiae — — — —	930.
Raphiae Iudaeae, circiter — — —	693.
Regum Ponti et Boſpori — — —	457.
Regum Aegypti — — — —	431.
Regum Bithyniae, forte — — —	473.
Regum Parthiae — — — —	443.
Regum Bactrianae — — — —	442.
Rhoſi Syriae, epocha I. — — —	706.
II. — — —	723.
Romae, conditae ante Chriſtum 753., quae epocha legitur in aureo Hadriani.	
Samoſatorum Commagenes — — —	824.
Scepſis Troadis — — — — —	incertum.
Sebaſtes inſulae juxta Ciliciam — —	735.
Sebaſtes Samaritidos — — —	729.
Seleuciae Syriae epocha I. — —	442.
II. — —	645.
III. — —	690.
IV. — —	723.
Sidonis Phoeniciae epocha I. — —	442.
II. — —	643.
Sinopes Paphlagoniae epocha I. — —	684.
II. — —	709.
Tabae Decapoleos — — —	incertum.
Tarſi Ciliciae — — — —	incertum.
Tavii Galatiae — — — —	729.
Tiberiadis Galilaeae, circiter — —	770.
Trallium Lydiae — — — —	incertum.
Trapezuntis Ponti — — —	816.
Tripolis Phoeniciae, epocha I. — —	442.
II. — —	690.
Tyri Phoeniciae epocha I. — —	442.
II. — —	628.
III. forte — —	954.
Viminacii Moeſiae ſuperioris. — —	993.
Zelae Ponti — — — — —	816.

Erunt, qui in praeſente catalogo variarum urbium epochas a viris eruditis promulgatas deſiderabunt, ſed quarum ego, quia jam nunc falſas eſſe conſtat, faciendam mentionem non duxi. Cauſas in ſingularum urbium moneta dedimus, quo praeterea loco quaerenda ea omnia, quae ad comprobandum aerae initium, ejusque conſtitutae cauſas pertinent.

Hanc ſeriem percurrenti continuo patebit, urbes populosve, qui epocham numis inſcripſere, non eſſe niſi Aſiaticos, urbem Graecorum Europaeam nullam, ſi Berhaeam Macedoniae demas. Negligo Daciam, et Viminacium, quorum coloni fuere Latini, et qui nonniſi a Gordiano et Philippo annos epochae numis ſuis inſcripſere. Facile dedero, uſum aerae domeſticae in urbibus Europaeis non fuiſſe ſic in morem inductum, ut fuit in Aſiaticis, non. deſunt tamen exempla. Ex numis, ut vidimus, habemus aeram Berhaeae Macedoniae. Alia offerunt lapides. Infra ſectione VIII. dabimus marmor repertum in arce Meſſeniae cum inſcripto ЄΤΟΥC. ΡΝΖ, *anno 157*. In eodem tractu repertum eſt marmor, quod nunc exſtat Venetiis in illuſtri muſeo Iacobi Nanii, narratque, C. Iulium Epaphroditum magiſtratu functum ΤΟ. ΡϘΔ. ΕΤΟΣ, *anno 194*. [a]) Sed utrobique caput epochae incertum.

SECTIO III.

DE MODO, QVO ANNI IN NVMIS SCRIBI CONSVEVERE.

Graecos alphabeti litteris numeros ſignaſſe, inter omnes conſtat. Ratio talis fuit, ut elementa ab A usque ad Θ ſe conſequentia conſtituant *monades*, a I usque ad ϙ *decades*, reliquae a Ρ centenarios. En valorem ſingulorum.

---

a) Biagi Monum. Graec. muſ. Nanii p. 195.

CAPVT XX.

Monades.

Α.	Β.	Γ.	Δ.	Ε.	ϛ.	Ζ.	Η.	Θ.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.

Decades.

Ι.	Κ.	Λ.	Μ.	Ν.	Ξ.	Ο.	Π.	q.
10.	20.	30.	40.	50.	60.	70.	80.	90.

Centenarii.

Ρ.	Σ.	Τ.	Υ.	Φ.	Χ.	Ψ.	Ω.	ϡ
100.	200.	300.	400.	500.	600.	700.	800.	900.

Poſtrema haec tria elementa in numis non reperiuntur, nullius epochae anno eo usque progreſſo. Iam X valde rarum. Exſtat in numo rariſsimo Iconii Lycaoniae, qui eſt in muſeo Caeſareo, ſcripto : ϛΠΧ. 686. tum in nonnullis numis Rheſcuporis V. Boſpori regis, ſcripto ϛΙΧ. ΔΚΧ. etc. 616. 624. etc.

Vnum hoc annos enunciandi compendium in Graecorum moneta valuit. At in marmoribus alio adhuc modo expreſſos numeros videmus, nimirum litteris cujuscunque numeri initialibus. Hac lege Π initialis τȣ Πεντε ſignificat 5., Δ. Δεκα, 10., Η. veteris ſtili aſpirata, Ηεκατον, 100., Χ. Χιλιοι, 1000., Μ. Μυριοι, 10000., quo modo aut annorum ſummae in marmore Pario, aut pecuniariae in marmore Sandvicenſi exponuntur. Haec, quoniam a cauſa mea ſunt aliena, non attingo, et videri poſſunt in Eduardi Corſini opere *de Notis Graecorum*, et quae is eodem in opere diſſertatione VI., tum et illuſtris Ioannes Taylor in dictum marmor Sandvicenſe ſunt commentati, denique in clariſsimorum virorum Seldeni et Prideaux in marmor Parium, quod eſt inter Oxonienſia primum, obſervatis.

Ad numorum notas arithmeticas ut revertar, patet, eas omnes captas eſſe ex ordinario Graecorum alphabeto, demptis ſenario ϛ, nonagenario q, et nongentis ϡ, de quibus aliquanto diſtinctius eſt agendum, pro meo tamen inſtituto parcius, nam liberalius in has notas commentati ſunt egregius Chriſtianus Schwarzius in ſuo Σχεδιασμα Φιλολογικον *de antiqua numeri ſenarii nota* Επισημον *dicta*, Mazochius in *Commentariis ad tabulas Heracleenſes* pag. 120. ſeq., atque ante hos multo cum eruditionis atque ingenii apparatu Ioannes Bouhier in *diſſertatione de priſcis Graecorum et Latinorum literis*, quae cum Montſauconii Palaeographia Graeca conjuncta eſt.

Graeci alphabetum in uſus arithmeticos valiturum in tres ἐννεαδας, ſive ſeries nonarias, ut diſtincte ſupra vidi-

mus, diviſerunt. Quia vero literas habuere non plures viginti et quatuor, neceſſe fuit, ad earum complementum tria aliunde ſigna mutuari. Tres igitur ad deſignandos numeros 6. 90. et 900. formas induxerunt, quas Επισημα, id eſt: *notas*, vocaverunt, quia proprie ςοιχεια, id eſt: *elementa*, vel *literae* non fuerunt, etſi, ut videbimus, literae verae aliquando fuerint, aut ex veris literis compoſitae. Fecit uſus, ut epiſemon deinceps ſola nota ſenaria diceretur, reliquis duabus aliter compellatis, ut docebitur. Hunc Graecorum numerandi morem diſertis verbis enarravit V. Beda libro de Indigitatione, *Graeci*, ait, *omnibus ſuis literis exprimunt numeros; verum toto alphabeti ſui charactere in numerorum figuras extenſo, tres, qui plus ſunt, numeros notis propriis, quae ex alphabeto non ſunt, depingunt. Prima eſt S, quae dicitur* Epiſemon, *et eſt nota numeri VII. Secunda eſt* q, *quae vocatur* Koph, *et valet in numero XC. Tertia eſt* , *quae dicitur* Enneacoſia, *quia valent DCCCC. etc.* Eadem tradit Favorinus in lexico ſub Αριθμος, tum et alii citati a Bouhiero.

Auctores recentiores ſupra citati non pauca tradidere de forma, qua tres iſtae notae exarari ſolitae ſunt in antiquis marmoribus, tabulis aeneis, tum et codicibus MSS. Nos eas tantum formas inveſtigabimus, quas offerunt nummi.

I. Epiſemon Vau, ſive nota VI.

Ejus formas admodum variantes ex adcuratis picturis, cujus meriti prae aliis ſunt Pellerinianae, repraeſentabo, ut eas lector, cum libuerit, conferre ipſe poſsit.

1.) Haec epiſemi forma omnium maxime obvia; quapropter neceſſe non puto, ejus exempla adferre. Ejusdem omnino formae eſt nota ς, ſive nexus literarum στ, quo in minuto charactere Graeco utimur, ſed quae utriusque ſimilitudo caſui tantum debetur.

2.) in numo Tabarum Decapoleos. (*Pellerin Rec. II. tab. 85. n. 22.*)

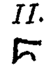
3.) paſsim ſic in numis Orthoſiae, Sidonis, Aradi Phoeniciae urbium.

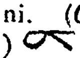
4.) in tetradrachmo Seleuciae Syriae. (*Pellerin Rec. II. tab. 80. n. 66.*)

5.) in numo Tyri. (*Pellerin T. II. tab. 83. n. 40.*) tum in numis Ptolemaei Soteris, Sauromatae III. Boſporani, Nicomedis III. Bithyniae R. apud Pellerinium.

6.) in numo Antiochiae Syriae. (*Pellerin Mel. I. tab. 8. n. 4.*)

7.) in numo Sidonis. (*Pellerin Suppl. II. tab. 8. n. 2.*)

8.) in numo Rheſcuporis I. Boſporani. (*Cary Tab. I. n. 10.*)

9.) in tetradrachmo Antiochiae Syriae cum capite Auguſti. (*Morelli Impp. tab. 13. n. 15.*) tum paſsim in aliis ejusdem Antiochiae varia aetate cuſis. (Muſ. Caeſ.) Item Hieropolis Cyrrheſticae. (*Muſ. Caeſ.*)

10.) R in drachma Severi Caeſareae Cappadociae, (*Muſ. Caeſ.*) Neocaeſareae Ponti, cujus olim memini in meis Numis vett. p. 167.

11.) ϛ in numo Tyanorum Cappadociae. (Pembrock Part. III. tab. 80. n. 6.) Rheſcuporis V. Boſporani. (Cary.)

12.) ϛ in numis aeneis obviis Auguſtorum Orientis inde a Iuſtiniano. Reineſius hanc notam paſsim quinarium dixit, ſed quem jure perſtrinxit Fabrettus. a) Enimvero ſi quinarii nota eſſet, in tot hujus generis numis aliquando legeretur ANNO ϛIIII. ad indicandum annum nonum; at enim monades in his numis ultra III non progrediuntur, et continuo ſequitur ANNO. X.

13. ϛ in numis aeneis obviis Auguſtorum Orientis inde a Iuſtiniano.

14. ϛ in autonomo Gazae Iudaeae apud Pellerinium, in tetradrachmis regum Aegypti, in denariis gentis Volteiae, in quibus obviae ſunt notae arithmeticae Graecae.

15. ϛ in autonomo Seleuciae Pieriae apud Haym Tom. I. tab. VI. n. 4.

16. S in autonomo Tyri imperante Auguſto cuſo, (Pellerin Rec. II. tab. 83. n. 41.) obvium in numis Alexandrinis Auguſtorum, item in aureis Auguſtorum Orientis, in quorum averſa τῳ AVGG. ſaepe adjicitur nota arithmetica.

17. ϛ in numo Tyanorum Cappadociae. (Pellerin Suppl. I. tab. II. n. 11.)

18. F in numo Anemurii Ciliciae cum capite Valeriani, quem vidi ipſe Vindobonae, ſcripto ЄTѹϛ F, *anno VI.* Item IF in numo L. Lollii, teſte Gallando apud Woltereck Elect. p. 80. Reperiſſe ſe etiam in vetuſtis libris teſtatur Montfauconius. (Palaeogr. p. 335.)

Variantibus ſic inſtar Protei hujus notae formis nequaquam mirum, non ſatis perſpecta ejus ſignificatione adhuc pejus illam a librariis in deſcribendo fuiſſe habitam, et quod ſequitur, vitiatos nobis non raro numeros fuiſſe obtruſos. In ſolis Tyanorum Cappadociae numis, qui omnes eodem anno ſignati ſunt, quatuor varias hujus epiſemi formas obſervavi, ut dixi in moneta hujus urbis.

De epiſemi *Vau* origine et natura, deinde et valore, et cum digamma Aeolico nexu opportune hic nonnulla diſputabimus. Fuiſſe notam hanc olim elementum in vetuſtiſsimo alphabeto Graecorum, atque, ut apparet, Cadmeo, et ſub forma F, aut huic adfini, probabilibus poteſt argumentis demonſtrari. Ac primum iſtud perſuadet locus, quem F in Latinorum alphabeto occupat, nempe ordine ſextus. At certum etiam, eodem loco in Phoeniciorum et Hebraeorum alphabeto ſtetiſſe literam, quae cum digamma Aeolico F, quod adoptaſſe dicuntur Latini, non modo eandem potentiam, ſed idem quoque nomen habuit. Potentia controverti nequit, nam F Aeolum eundem habuiſſe ſonum, quem Latinorum F et V conſonans, ex ſequentibus teſtimoniis patebit. Sed alioſum certum etiam eſt, Phoeniciorum et Hebraeorum *Vau* eundem habuiſſe cum V Latinorum valorem. Atque literae F Aeolum fuiſſe idem praeterea nomen *Vau*, grammatici ipſi veteres ſanxere. Ait Priſci-

a) Inſcr. p. 540.

anus: [a]) *V vero loco conſonantis poſita eandem prorſus in omnibus vim habuit apud Latinos, quam apud Aeoles digamma F. Unde a plerisque ei nomen hoc datur, quod apud Aeoles habuit olim F digamma, id eſt: VAV, ab ipſius voce profectum teſte Varrone, et Didymo, qui id ei nomen eſſe oſtendunt.* Ergo in hac ſententia habemus etiam Varronem in ſimilibus cauſis Romanorum doctiſsimum creditum, quod et de Didymo adſirmatur apud Macrobium. [b]) Alibi idem ait: [c]) *VAV, id eſt: digamma.* Conſentit Marius Victorinus, ait enim: [d]) *F noſtri VAV vocant, et alii digamma.* Rurſum: [e]) *F autem Aeolis duntaxat idem valere, quod apud nos V, cum pro conſonanti ſcribitur, vocarique* Βαυ *et digamma.* Haec omnia cum tam probe conſpirent, quis facile negaverit, literam F, cujus et potentia, et nomen ex alphabeto Phoenicio captum fuit, non etiam exſtitiſſe in primaevo Graecorum alphabeto, ab hoc a Latinis in ſuum receptam, eamque adſignatam ſedem, quam apud Graecos habuit? Ex quo adeo jure argui poteſt, Vau iſtud ſerius a Graecis fuiſſe neglectum ſuffecto in ejus locum Φ, ab unis tamen Aeolibus retentum indito, ut dicetur, ex forma digamma nomine, apud reliquos autem Graecos ejus deinceps uſum in arithmetica tantum duraſſe, nimirum cum ſenarium exprimere vellent. Praeclare iſtud illuſtratur exemplo epiſemi *Koppa*, quod ſpectata origine fuit *Koph* Phoenicium, et translatum in Graeciam ejusdem cum hoc valoris, neglectum a Graecis, quia eundem uſum praeſtabat *Kappa*, deſiit eſſe litera, uſurpatum tamen deinceps adhuc, ſed munere epiſemi, ad notandum numerum XC., apud Latinos tamen in litera Q ſuperſtes, in quorum pariter alphabeto eandem retinuit ſedem, quam in Graeco olim habuit, nempe inter Π et P, quae omnia latius infra explicabuntur. Atque propter has cauſas non mihi ſatis poteſt probari oratio grammaticorum veterum, qui primaevum Graecorum alphabetum, Cadmeum ſcilicet, literis tantummodo XVI., quas inter F non recenſent, conſtitiſſe ajunt, easque ipſas ab Evandro in Latium traductas, atque his ſerius a Latinis additas F digamma Aeolicum, et X. Enimvero video, ab iisdem his grammaticis plane reticeri literam Koppa, ſeu Koph, neque eam numerari ſeu inter Cadmeas, ſeu, quae ſerius acceſſere, Palamedeas, et Simonideas, tametſi ejus meminerint ſcriptores veteres, eamque exhibeant certa veterum monumenta, ut infra demonſtabitur, atque etiam, quod magis mirum videatur, Marius Victorinus, qui haec praecepit, adſerere non dubitet: [f]) F, G, Q (nempe natum ex Graecorum Koppa) *in Graecis etiam literis fuiſſe, et nunc eſſe, ſed G numero VI, Q nonaginta ſignificare, F autem Aeolis duntaxat idem valere, quod apud nos V etc.* Ergo ſi Q fuit litera Graeca, ut revera fuiſſe oſtendimus, ſua etiam illi ſedes, ac valor fuit adſignan-

a) ap. Putſch p. 545. b) Sat. L. V. c. 22. c) l. c. p. 560. d) ap. Putſch. p. 2461. e) l. c. p. 2468. f) ap. Putſch. p. 24[illegible]8.

dus, tum et tempus, quo alphabetum invaſit. Nequaquam ergo miremur, ſi grammaticos in explicanda literae F origine videamus negligentiores, cum iidem vix aliquam operam impenderint in literam Q, quae tamen non modo inſtar epiſemi, ſed et verae literae in monumentis conſpicua eſt. Verum quidem eſt, frequenter ab iisdem inculcari, F eſſe digamma Aeolicum, atque illud a Latinis fuiſſe receptum; verum an etiam haec forma ab Aeolibus fuit reperta, et excogitata? Credo, iſtud ipſum eos intellexiſſe; nam ſi hanc formam vetus fuiſſe inventum putaſſent, ejus in vetuſtiſsimis alphabetis mentio facienda fuerat. At ego mihi plane perſuadeo, in primis alphabetis Graecorum jam exſtitiſſe literam F, atque inde cum reliquis in alphabetum Latinorum migraſſe, omiſſam deinde a reliquis Graecis apud Aeoles duraſſe, ac propterea dictum digamma Aeolicum; quo modo quosdam ſcribendi modos appellamus Doricos, non quod hos reperiſſent Dores, ſed quod iis ab ultima antiquitate petitis hi tantum uti pergerent. En tibi argumenta, quibus neminem hactenus ad inveſtigandam hujus literae originem, et comprobandam antiquitatem uſum video. Alia argumenta attulit Bouhierus, quibus evinceret, F a Latinis non fuiſſe ſerius additum, ſed una cum literis aliis ab ipſis Pelasgis acceptum. a)

Iam vero ad explicandam formam hujus notae, ſive literam alphabeti velimus, ſive epiſemon, accedamus. Probavimus proxime, Latinos literam F ex vetuſtiſsimo Graecorum alphabeto hauſiſſe. Satis igitur cauſae, cur credamus, eandem illi antiquitus fuiſſe formam, quae fuit conſtanter deinceps, nimirum F, quia nemini non notum, Latinos auſos nunquam fuiſſe, literis e Graecia petitis, et velut commiſſo ſibi ſacro pignori, vim inferre, eorumque formam ſaltem quoad praecipuas partes, quas conſtitutivas appellare liceat, inviolatam cuſtodiviſſe. Eadem etiam illi forma ſub Aeolum tutela permanſit. Teſtantur iſtud verba FOIKIAN, AFVTO, quae *ſunt in pervetuſtis inſcriptionibus Graecis*, de quibus agemus infra, item FA. in numis vetuſtiſſimis Elidis, tum et aliis, quos mox commemorabimus. Atque unius hujus formae cauſa factum, ut *digamma* a Graecis appellaretur, praeclare illud docente Dionyſio Halic. b) *τȣτο δ' ἠν ὡσπερ γαμμα διτταις ἐπι μιαν ὀρθην ἐπιζευγνυμενον ταις πλαγιαις, ὡς Fελενη κ. τ. λ.* *erat vero illud* (elementum) *velut gamma, cujus lineae rectae conjunguntur duae obliquae, ut Felena etc.* Et Cornutus apud Caſsiodorum: c) F *digamma nominatur, quae duos apices ex gamma litera habere videtur.* Neque vero etiam forma F ab epiſemo ſenarii aliena, ut vidimus ſupra in variis hujus formis numero 18, ubi etiam ex num[illegible] exe[illegible]plum attuli ejus Valeriani adhuc aetate adhiberi ſolitae. Pro F ſaepe valuit forma Ⅎ, neque ſolum ad notandum digamma, ſed etiam epiſemon ſenarii. Cum digamma fuit, ſaepe utraque forma uſurpari conſuevit promiſcue in uno eodemque monumento, ut videre eſt in

a) Montſauc. Palaeogr. p. 563. b) L. I. p. 16. c) Putſch p. 2282.

tabula Heracleenſi a Mazochio illuſtrata, tum et in numis Capuae et Nucerinae Oſce inſcriptis, de qua vide dicta in volumine I. p. 122. Promiſcue item in Axii Cretae numis legitur jam ΓΑΞΙΩΝ, jam FΑΞΙΩΝ. Sed eandem formam valuiſſe etiam ad indicandum epiſemon, et quidem ſolidis adhuc Graeciae rebus, vidimus ſupra in formis epiſemi num. 14, quo iterum digamma Aeolici, et epiſemi cognatio vindicatur. Iam vero ſuapte apparet, in utriusque forma diſcrimen non eſſe, niſi quod in F perpendicularis haſta magis deorſum vergit, perinde ac in vetuſtiſsimis Graecorum marmoribus videmus ſcriptum

F pro E.

Succeſſu temporis Aeolico digamma penitus ex ſcriptura Graeca eliminato, quod jam ante Auguſtorum aetatem factum videtur, hae formae deinceps ad unum ſenarii epiſemon exprimendum valuere, atque etſi illae miris modis differant, ut in earum catalogo vidimus, ſic ut nihil ex vetere digamma trahere videantur, inde tamen eas trahere originem, dubitari non poteſt. Quod ſi cui mirum videbitur, is reputet, in quae literarum verius monſtra, quam formas exerraverint poſt varias temporum vices, et pro vario regionum uſu vel ſola Graecorum Σ et Ξ. Male igitur Marius Victorinus diſcrevit inter digamma, et epiſemon, cum utrumque eadem ſit litera, etſi formae diverſae. Cum enim loco ſupra indicato explicaret formas F, G, Q, ait: *ſed G numero VI* (forte legendum: *numerum*) *Q nonaginta ſignificare, F autem Aeolis duntaxat idem valere, quod apud nos V*. Ergo aliud illi viſum F, aliud G, cum tamen utraque haec forma certum ſit epiſemon. Sed oportebat diſtinguere tempora. Illa aetate, qua vixit Victorinus, non illud plane formam τȣ G habuit, ſed tamen huic ſatis vicinam, qualem nimirum ſuppeditat catalogus num. 11 et 12. Et fecit inconſulta hujus epiſemi variatio, ut non raro librarii aliam illi literam adfinis formae ſubſtituerent; quin factum etiam, ut ipſa inter ſe epiſema confunderentur. Sic v. c. forma epiſemi noſtri fuit etiam ч, ut numero 13 vidimus, ſed hanc ipſam etiam imaginem videbimus in epiſemo Koppa. Ergo cum eruditi legerent apud Aelianum: a) κατα την A και ч Ολυμπιαδα, alii perperam interpretati ſunt: κατα την πρωτην, και έκτην, at alii, ut oportuit, κατα την πρωτην και έννενηκοστην Ολυμπιάδα.

Explicata epiſemi origine, et forma lubet aliqua de valore Aeolici digamma propter utriusque notae cognationem adjicere. Habuiſſe eandem potentiam cum V conſonante Latinorum, hactenus ex pluribus veterum teſtimoniis vidimus, tum ex iis, quae ad numos Elidis Peloponneſi diſſeruimus. Addo locum alium Priſciani: b) *Habebat haec F litera hunc ſonum, quem nunc habet V loco conſonantis poſita. Vnde antiqui AF pro AB ſcribere ſolebant. Sed quia non poteſt Vau, id eſt: digamma, in fine ſyllabae inveniri, ideo mutata eſt in B.*

a) V. H. L. II. c. 6. b) ap. Putſch p. 56

Annaeus Cornutus apud Caſsiodorum: [a]) *Ad hujus ſimilitudinem ſoni, noſtri conjunctas vocales* digammon *appellare voluerunt, ut eſt:* Votum, Virgo. *Itaque in prima ſyllaba digamma, et vocalem oportuit poni*, FOTOM, FIRGO, *quod et Aeoli fecerunt, et antiqui noſtri, ſicut ſcriptura in quibusdam libellis declarat.* Quo ex teſtimonio efficitur etiam, quemadmodum F Aeolum eandem habuit potentiam cum V Latinorum, ſic et in horum lingua F et V ejusdem fuiſſe valoris, et fuiſſe unius conſuetudinis opus, ut potius ſcriberetur *Vulgus*, quam *Fulgus*, et potius *Forma*, quam *vorma.* Sed et fuit mos antiquiſsimis Graecis, isque Doribus, Aeolibusque familiaris, digamma F vel Ε praeponendi verbis a vocali incipientibus, vel inter duas vocales ponendi. Exhibent hunc modum, ut grammaticorum teſtimonia taceam, monumenta Graecorum vetuſtiſsimi aevi. In tabula aenea muſei Borgiani in Bruttiis effoſſa legitur FOIKIAN pro OIKIAN, *domum*, in marmore Deliaco a variis edito AFVTO pro ΑΥΤΟ, tum ſimilia frequenter in tabula Heracleenſi Mazochii. Priſcianus: [b]) *epigrammata vetuſtiſſima, quae literis antiquiſſimis ſcripta in multis tripodibus legi, et maxime in tripode Apollinis, qui eſt Conſtantinopoli, in loco, quem* Ξερολοφον *vocant. Sunt autem ſcripta ſic:* ΔΗΜΟΦΟFΩΝ *pro* ΔΗΜΟΦΟΩΝ, ΛΑΟΚΟFΩΝ *pro* ΛΑΟΚΟΩΝ. Ejusdem naturae ſunt FΑΛΕΙΩΝ pro ΗΛΕΙΩΝ in numis Eleorum Peloponneſi, FA. in drachmis Achaeorum, FAΣΤ. ΕΥFΑΡΑ in argenteis Boeotorum, *μιξοβαρβαρον* ΕΣΤFΕΔΙΙΥΣ in argenteis Aſpendi Pamphyliae, et FAΞΙΩΝ vel ΕΑΞΙΩΝ in aeneis Axi Cretae. Eundem modum, ab Aeolibus utique tractum, imitati ſunt Latini, cum ex Ελεα facerent *Velia*, ex ὠον *ovum*, quaſi *oFum*, ex ὀϊς, *ovis*, ex ἰς *vis*, ex εικατι (quod eſt Doricum εικοσι) ΕΕΙΚΑΤΙ, ut legitur in tabula Heracleenſi, atque inde Latini *viginti.* Vide ejus plura exempla apud Terentianum Maurum. [c]) Cum quo conſpirat, quod de Laconibus, et Syracuſanis, *utrisque Doribus*, refert auctor Etymologici, eos inter duas vocales poſuiſſe B, et dixiſſe ἐβασον pro ἐασον etc. Atque huc pertinet vocabulum ϛΑΙΙΑ pro ſolito Graeco ΑΙΑΣ, *Ajax* in inſigni gemma antiquiſsima, quam vulgatam habes apud com. Caylus, [d]) et in muſeo ducis Aurelianenſis, [e]) ſed quam uterque praeco operis Etruſci putat, more nimium illaudato, praedicandi Etruſca, quae ſunt veterrima Graeca. Atque hanc veterum legem praeclare confirmat teſtimonium Dionyſii Halic., [f]) cujus partem jam ſupra recitavi. *συνηθες γαρ ἠν*, inquit, *τοις ἀρχαιοις Ελλησιν, ὡς τα πολλα προτιθεναι των ὀνοματων, ὁποσων ἀι ἀρχαι ἀπο φονηεντων ἐγινοντο, την* ΟΥ *συλλαβην ἑνι στοι*[illegible]*φομενην - - - ὡς* Fελενη, *και* Fαναξ, *και* Fοικος, *και* Fανηρ, *και πολλα τοιαυτα.* *Solebant enim plerumque Graeci veteres nominibus a vocali incipientibus praeponere ſyllabam* ΟΥ *uno charactere exaratam - - - ut* Fελενη, *et* Fαναξ, *et* Fοι-

a) Putſch p. 2282. b) l. c. p. 709. c) l. c. p. 2397. d) Rec. Tom. IV. tab. 31. e) Tom. II. n. 2. f) Ant. L. I. p. 16.

κος, *et* Fαvηρ, *et multa ſimilia.* Aeolum iſtud digamma, ſed ſcripto V pro 'F, cum reciperent Latini, iſtud habuere incommodi, quod una haec litera V et vocalis, et conſonantis vim haberet, v. c. in vocabulo VVLGVS, nimirum ut dixit Annaeus Cornutus apud Caſsiodorum: [a]) *Nos hodie V literam in duarum literarum poteſtatem coegimus; nam modo pro digamma ſcribitur*, (ſc. V conſonante) *modo pro vocali.* Quam quidem confuſionem cum non ferret Claudius imperator, pro V conſonante ſcribi voluit digamma, ſed inverſum hoc modo: Ⅎ, quod quidem generatim tradidere Suetonius, [b]) et Tacitus, [c]) at propius Quinctilianus: (lib. I. cap. 13.) *nec inutiliter Claudius Aeolicam illam* Ⅎ *ad hos uſus literarum adjecerat*, et Priſcianus: [d]) *pro quo* (V) *Caeſar hanc figuram* Ⅎ *ſcribere voluit, quod quamvis illi recte viſum eſt, tamen conſuetudo antiqua ſuperavit.* Scriptorum teſtimonia confirmant marmora non pauca Claudio ſynchrona, in quibus ſcribitur VIIℲIR, DIℲI, TERMINAℲIT pro VIIVIR, DIVI, TERMINAVIT, quae vide apud Gruterum, [e]) aliosque.

Ex adductis hactenus exemplis diſcimus etiam, vetuſtiſsimos Graecos Aeolico digamma uſos pro ſpiritu ſive leni, ſive aſpero. Lenis argumenta dedimus ex Dionyſio Halic. ſcripto Fοικος, Fαναξ, Fανηρ pro οικος, αναξ, ανηρ, aſperi ex eodem Fελενη pro ἑλενη. At Latini in vocabulis ex Graeco fonte hauſtis alterutrum ſcriptum in V vel F mutavere. Vidimus ſupra, ex ἰς prognatum *vis*, ex εικατι *viginti*, tum ex ἑσπερος, *veſperus*, ex ἑστια *Veſta*, ex ἑνετος *Venetus*. Plura alia dabit Terentianus Maurus. [f]) Ait Servius: [g]) dixiſſe Latinos *Faliſci* pro *Haliſci*, *Febris* pro *Hebris*, *Formiae* pro *Hormiae*, ubi et addit: *nam poſteritas in multis nominibus F pro H poſuit.* Plinius: [h]) *Oppidum Helia, quae nunc Velia.* Nimirum ut eodem loco docuit Terentianus: *Aeolum dialectus autem eſt fere miſta Italae.* Ceterum Graecos abjecta aſpirationis nota H eandem hanc literam in duas partes ſecuiſſe, ſic ut ⊢ eſſet nota ſpiritus aſperi, ⊣ ſpiritus lenis, jam diximus in Volumine I. pag. C. Addi poteſt Priſcianus. [i]) *H literam non eſſe oſtendimus, ſed notam aſpirationis, quam Graecorum antiquiſſimi ſimiliter, ut Latini, in verſu ſcribebant, nunc autem diviſerunt, et dexteram ejus partem ſupra literam ponentes* pſilen *notam habent, quam Remnius Palaemon* exilem *vocat, Grillius vero ad Virgilium de accentibus ſcribens* lenem *nominat; ſiniſtram autem contrariae illi aſpirationis* daſian, *quam Grillius* ſlatilem *vocat.*

In numis Elidis Peloponneſi copioſe diſputavimus, Graecos literam Latinorum F conſtanter ſcripto ſuo Φ expreſſiſſe; ſic Romanorum Furius illis fuit Φυριος. At Latini, etſi vetuſtiſsimo aevo Graecorum Φ in F verterent, ut φερω in *fero*, φυγη in *fuga*, (niſi forte, ut altius diximus, Graeci quoque principio ſcripſere Fερω, Fυγη) non tamen

a) Putſch p. 2282. b) in Claud. c. 41. c) Ann. XI. 13. d) ap. Putſch p. 545. e) Pag. 196. 4 et 236. 9. f) l. c. g) ad Aen. VII. 695. h) L. III. p. 157. i) ap. Putſch p. 560.

deinceps auſi ſunt Graecorum Φ in F ſuum convertere, ſed ex Φ fecerunt PH, ut ORPHEVS. At minus inferiore aevo religioſi pro *Nicephorus*, *Phocas* etc. ſcripſerunt *Nicforus*, *Focas*. Ceterum in utrorumque lingua mira fuit literarum B, F, V, P, PH, quae nempe ejusdem ſunt organi, permutatio. Vidimus ſupra, quod Aeoles ἐϜασον dixiſſent, Lacones dixiſſe ἐβασον. Idem utrique literae apud Latinos accidit. Audiamus Priſcianum: [a]) *Habebat haec F litera hunc ſonum, quem nunc habet V loco conſonantis poſita. Vnde antiqui AF pro AB ſcribere ſolebant. Sed quia non poteſt Vau, id eſt, digamma, in fine ſyllabae inveniri, ideo mutata eſt in B.* Teſte Plutarcho [b]) Macedones dixerunt Βιλιππος, βαλακρος, Βερονικη pro Φιλιππος, φαλακρος, Φερονικη. Sublata aſpiratione antiquiſsimi Graeci dixere ΠΕΣΟΠΙΣ, ut legitur in marmore Fourmontiano, quod explicavit Barthelemyus, [c]) pro quo ſerius ΨΩΦΙΣ. Eodem modo in numis familiarum ſcribitur PILIPVS, TRIVMPVS. Ambracia Epiri in numis dicitur ΑΜΒΡΑΚΙΑ et ΑΜΠΡΑΚΙΑ, quo modo a ſcriptoribus Canopus Aegypti jam Κανωπος jam Καναβος. Severus in numis Graecis ſcribitur CЄBHPOC, CЄOVHPOC, CЄTHPOC. Atque ob hanc ſoni adfinitatem mirum non eſt, aevo inferiore, in quo jam orthographiae exigua ratio habita eſt, has literas in utraque lingua paſſim fuiſſe permutatas, cujus innumera teſtimonia ſuppeditant marmora.

Sed jam nimio me ab epiſemo digreſſum video. In viam redeo.

II. Epiſemon Koppa, ſive nota XC.

Ejus formas in numis obſervavi

1.) ϙ, quae eſt obvia.

2.) Ϟ in numis Aradi apud Pellerinium, Paltenorum Syriae apud eundem, (Mel. II. tab. 29. n. 1.) in numo Arſacis apud eundem, (Lettre II. tab. 1. n. 2.) in numis Tyri Phoeniciae, (Muſ. Caeſ.) Irenopolis Ciliciae. (Spanheim T. I. p. 97.)

3.) Ϙ in numo Volagaſis III. Parthiae regis. (Barthelemy B. L. Tom. XXXII. p. 675.)

* * *

Hujus epiſemi ut origo, forma, et potentia rite, et quam fieri poteſt, breviter, et diſtincte tamen explicetur, optimum videatur, teſtimonia veterum omnia ordine proferre, qui ejus meminere.

I. Heſychius in Κοππατιας: *ἱππος κεκαυμενος, ἐντετυπομενον ἐχων σημειον το κοππα, ὁ ἐςι ἀπεςραμμενον* Ρ *και* Σ. *Koppatias eſt equus cauterio notatus, impreſſum habens ſignum τȣ Koppa, quod eſt inverſum* P *et* Σ. Idem in Καππα: *και παρα Καλλιμαχῳ γραφεται Κοππα, το ἀνεςραμμενον* Ρ, *et apud Callimachum ſcribitur Koppa inverſum* P.

II. Scholiaſtes ad verba: *ὁτ' ἐπριαμην τον Κοππατιαν*, quae ſunt in Ariſtophanis Nubibus v. 23: *Κοππατιας ἱππȣς ἐκαλȣν*, quae ſequuntur, miſere ſunt depravata, quae quo pacto eruditi ſuae reſtituere integritati conati ſint, vide in Buhieri diſſertatione ſaepe laudata pag. 570. Proſequitur poſt haec ſcholiaſtes: *και παρα Γραμματικοις ȣ̔τω διδασκεται, και*

a) ap. Putſch p. 560. b) in quaeſt. Graec. 9. c) B. L. T. XXIII. Mem. p. 394.

καλειται Κοππα ἐννενηκοντα, *et haec docent grammatici, et Koppa ſignificat nonaginta.*

III. Lucianus in ſuo *adverſus hominem indoctum* libello memorat ἱππον καππόφορον, ad quae verba haec ſcholiaſtes: Επισημον τȣτο των ἱππων ἐπι τȣ μηρȣ ἐγκαιομενον παρα των παλαιων, και ἠσαν ἐτοι οἱ ἱπποι των ἐυγενων, οἱς ἐπι τȣ μηρȣ το παρασημον καππα το ϛοιχειον, ἡ σιγμα, ἀφ' ὡν και παρωνομαζοντο ἀπο τȣ καππα κοππατιαι, ἀπο δε τȣ σιγμα σαμφοραι. *Eſt iſtud ſignum, quod veteres equorum femori inuſſere, et erant hi equi genere illuſtres, quorum femur notatum fuit elemento Kappa, vel ſigmate, unde et nomen traxere, a Kappa quidem Koppatiae, a ſigmate ſamphorae.*

IV. Ait Quinctilianus: [a]) *Et Q, cujus ſimilis effectus ſpeciesque, niſi quod paullum a noſtris obliquatur, Kappa apud Graecos, nunc tantum in numero manet.*

V. Marius Victorinus loco, quem integrum ſupra in epiſemo Vau citavi, ait: Q *nonaginta ſignificare.*

VI. Beda in deſcriptione trium epiſemorum [b]) ſic de epiſemo praeſentis argumenti: *Secunda* (nota) *eſt* q, *quae vocatur* Koph, *et valet in numero XC.*

Expendendum primum vocabulum Κοππα. Eo uſus eſt Heſychius in teſtimonio priore ſupra num. I. adlato. Ejus ibi teſtimonium alterum minus nitidum; nam MSS. pro Κοππα habent Κομπα. Sed video, librarios ſaepius permutaſſe μ et π. Sic in codice MS. ſcholiaſtae, cujus verba loco III. citavi, legitur σαπφοραι, nullo ſenſu, cum certe legendum ſit σαμφοραι. Vſus deinde etiam eſt ſcholiaſtes Ariſtophanis II. loco citatus. Atqui haec lectio Κοππα ſtabilitur copioſis tot teſtimoniis, in quibus equi cauterio notati nunquam dicuntur Καππατιαι, ſed ſemper Κοππατιαι, nimirum ab inuſta littera Koppa, non Kappa. Neque magnopere mirum, inſcitos librarios pro Koppa, elemento ſibi ignoto, quia ex aliena lingua repetitur, ſuomet arbitrio ſcripſiſſe Kappa ſibi notius, et parum a priore diverſum. Inepta igitur eſt oratio, qualis legitur apud interpretem Luciani loco III., equos ἀπο τȣ Καππα Κοππατιας dictos, cum tamen hi ſic ἀπο τȣ Κοππα dicti ſint Κοππατιαι, quemadmodum, ut ibi continuo ſequitur, equi alii ἀπο τȣ σιγμα σαμφοραι, nam teſte Herodoto [c]) literam, quam Iones σιγμα, Dores dixere σαν, unde compoſitum σαμφοραι. Neque minus inepta evadet oratio, ſi retinebimus illud Quinctiliani ſupra loco IV. citati: *et* Q, Καππα *apud Graecos, nunc tantum in numero manet*, perinde quaſi Καππα Graecorum ad numerandi tantum rationem valuiſſet, et non fuiſſet obvia et conſtans alphabeti Graeci litera. Reſtitue Κοππα, et habebimus planum ac verum orationis ſenſum, quod quidem magis ex iis, quae mox dicentur, manifeſtum fiet. Recte igitur viderunt praeclari philologi, qui in his veterum teſtimoniis pro Καππα legendum Κοππα, et pro καππαφορον Luciani legendum κοππαφορον, ut ex σαν σαμφορον, ſanxerunt.

Et nomen et potentiam τȣ Κοππα a Phoeniciis manaſſe, indubitatum eſt. Habuere Phoenicii atque Hebraei et

a) Inſtit. L. I, c. 4. b) Libro de indigitat. c) L. I, c. 139.

Kaph et Koph, ſono et potentia valde adfini. Vtrumque elementum cum mutuarentur Graeci, ex Koph fecere Koppa, ut ex Kaph ſuum fecere Kappa, utrumque etiam ſimilis potentiae, quia utroque perinde uſi ſunt, ut dicetur. Iure igitur hanc notam, quam alii dixerunt Koppa, Beda loco VI. citatus vocat Koph, Phoenicio nempe et nativo vocabulo. Succeſſu temporis cum litera una ejusdem naturae ad linguae uſum ſufficere videretur, ſenſim coepit aboleri Koppa, ſic tamen, ut ex ſtatione ſua arithmetica non moveretur, ſed pro alphabeti litera evaderet epiſemon, ac deinceps quoque numerum XC. indicare pergeret. Eodem modo actum cum digamma F ſupra vidimus. Recte igitur dixit Quinctilianus loco citato, ſed ut oportuit, correcto: *et* Q, *Κοππα apud Graecos, nunc tantum in numero manet,* nempe XC., ut docent auctoritates locis II, et V. citatae.

Cum modo, quod agendum reſtat, elementi hujus veram formam deſcribimus, una his, quae hactenus diſputata ſunt, lucem adfundimus. Ejus forma antiquiſsima fuit ϙ teſtantibus iſtud numis copioſis et obviis. In numis Crotonis, quotquot ſunt valde remoti aevi, legitur ϙPOTON, mox in iis, qui aetate ſunt poſteriores, KPOTΩN. In antiquiſsimis Syracuſarum ΣVRAϙOΣΙΟΝ, in recentioribus ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ. In obviis didrachmis Syracuſarum infra Pegaſum volantem fere conſtanter obſervatur ϙ, quam literam eſſe ἀρχαιȣσαν Corinthi, cujus colonia fuere Syracuſae, jam inter omnes convenit. In drachma Achaeorum, neque hac valde vetuſta, legitur ϙOP. Ex quibus teſtimoniis eadem opera diſcimus etiam, quod jam ſupra monueram, utrumque elementum, Kappa et Koppa ejusdem apud Graecos potentiae habitum. Edidit Morellius numum contorniatum, in quo fingitur equus gradiens adſcripto ejus nomine TOXXOTES, et cujus femori inſculptum ϙ nullatenus ambiguum apparet. [a]) Quo indicare voluit numi artifex, Toxotem ſuum non eſſe ex patellariis unum, ſed vere *Κοππατιαν*, nempe generoſum, ut ſupra *Κοππατιαν* dixit Luciani ſcholiaſta, et quos magno fuiſſe pretio emptos dixit Philoſtratus, [b]) ut adeo in hoc cimelio non modo formam τȣ Koppa, ſed et celebratum a veteribus *Κοππατιαν*, aut Luciani *Κοππαφορον* liceat intueri. Idem elementum a Latinis quoque adoptatum, eandem fere cum Graecorum *Κοππα* habuit formam, eandem in ſerie alphabetica ſedem. Ad formam quod attinet, ſcribebatur Q, nimirum haſta perpendiculari ad dexteram inclinata; unde recte dixit Quinctilianus ſupra loco IV. citatus: *et* Q, *cujus ſimilis effectus, SPECIESQVE, niſi quod paullum a noſtris obliquatur, Koppa apud Graecos.* Ex iisdem his verbis eadem etiam potentia comprobetur, cum ſtatuitur *ſimilis effectus* τȣ Q Latinorum, et τȣ Κοππᾶ Graecorum. Sane Q iſtud imperante adhuc Auguſto non raro permutatum fuit cum C, cujus cum Kappa et Koppa adfinitas vulgo eſt cognita. Notus eſt denarius gentis Antiſtiae cum capite Auguſti, in cujus aver-

a) Specim. tab. III. b) Vit. Apollon. L. VIII. c. 7. § 4.

ſa legitur: FOEDVS. P. R. CVM. GABINIS.; ſed et ſimilem vulgavit Morellius inter familiarum numos, in quo ſcriptum: QVM: GABINIS. In numis coloniae Ilici Tarraconenſis ejusdem aevi ſcribitur Q pro C, litera initiali vocabuli *Colonia*, cujus copioſa alia exempla inclinante jam imperio ſuppeditant marmora. Denique eandem ϟ Q cum Koppa in ſerie alphabetica ſedem comprobat, quod, quemadmodum Q in Latinorum alphabeto poſitum fuit inter P et R, ſic et Koppa in Graecorum alphabeto inter easdem litteras Π et P, quod patet ex numeris ordine naturali ſe conſequentibus, Π 80., ϟ 90., P 100., quod et confirmat his verbis Marius Victorinus: *Q et fuiſſe apud Graecos, et quare deſierit fungi vice literae, ſi pontificum libros legeritis; nunc enim apud Graecos juxta* Π *eſt poſita*.

Serius Koppa Graecum, non amplius litera, ſed epiſemon, id eſt: nota arithmetica XC. nonnihil a vetere forma diſceſsit, et evaſit q, quam formam graphice deſcripſit Heſychius binis teſtimoniis, quae loco I. recitavi, cum eſſe ἀπεσραμμενον P, *inverſum rho* dixit. Atque haec fere conſtans ejus eſt facies in copioſis numis, qui annos epochae inſcriptos habent, ex quorum longo agmine unicum eximo jam et alias cognitum Antiochi VIII. Syriae regis et matris Cleopatrae, in cujus averſa habetur annus aerae Seleucidarum qp, qui numerus continet rho ſitu naturali, quod eſt 100., et rho ἀπεσραμμενον, ſive *inverſum*, quod eſt 90., et adeo dictae aerae annus 190. Characterem vero hujus formae, quod quidem hucusque differendum fuerat, eſſe indicem numeri XC., patet primum ex auctoritatibus locis II. V. VI. recitatis, deinde ex calculo annorum numis inſcriptorum. Altera hujus epiſemi forma eſt ϙ, quam ope numorum, quos citaveram, ſtabilivi. Tertia forma ϟ antiquiſsima eſt, ut vidimus, et tamen comparet in numo non admodum vetuſto, nimirum ſignato V. C. 933., ut docet annus ΑϟΤ, de quo vide numos regum Parthiae.

III. Epiſemon Sampi, ſive nota DCCCC.

Beda inſtituta de tribus epiſemis quaeſtione, ejusque notis, *tertia*, inquit, *eſt* ϡ, *quae dicitur* Enneacoſia, *quia valent DCCCC.* [a]) Phavorino χαρακτηρα dicitur, το δε Ω οκτακοσια ποιει, και ἀκολυθως επαγεται χαρακτηρα, ἡτις ποιει εννακοσια, Ω *autem octingenta facit; ſequitur* *character*, *qui nongenta efficit*. [b]) Creditur haec nota ϡ *Sampi* dicta propterea, quia conſtat ex ſigmate, quod, ut ſupra ex Herodoto oſtendi, Dores *San* dixere, ſed ſigmate rotundo, cui inſertum eſt *pi*. At vero huic examini longius non immoror, quia nota haec in moneta vetere non reperitur. Plura vide apud Scaligerum in Euſebium pag. 108. et citatum ſupra Bouhierum pag. 570.

Reliqua, quae articulum hunc abſolvant, pauca ſunt, et expedita.

I. Ex tabula ſupra propoſita facile

a) Lib. de In[illegible] b) in Lexic. ſub [illegible]

eſt, quemcunque annum numo inſcriptum eruere. Eſto annus inſcriptus Θ, erit 9, Θq, 99, ΘqP, 199. Praeterea cum quilibet numerus, ſeu monadicus, ſeu decadicus, ſeu centenarius (ad millenarium, ut dixi, numorum anni non pertingunt) per ſe certum ſuum habeat valorem, neque illum, ut in calculo numorum Arabicorum, a ſede vel ſitu demum obtineat, ad indicandum annum 199 perinde fuit ſcribere ΘqP, vel qΘP, vel PqΘ. Plerumque tamen annus coepit cum centenario et finivit cum monadico, vel viciſsim, decadico medio. In numis Caeſareae Libani jam ſcribitur ΑΛΦ, jam ΦΛΑ.

II. Non raro in numis urbium, praecipue Ciliciae et Syriae, ſparſae per aream comparent litterae, de quibus, ſintne arithmeticae, dubitari poteſt. Si videamus ſociatas monades, v. g. ΘΕ, vel decades, ut: ΛΠ, vel centenarios, ut: ΤΡ, certum eſt, arithmeticas non eſſe; nunquam enim Graeci numerum 14., qui eſſet aggregatum ex Θ 9 et Ε 5, expreſſerunt ſcribendo ΘΕ, ſed notis ΙΔ, et ſic de reliquis. Quam legem cum perſpectam non haberent viri nonnulli eruditi, quos inter Winckelmannus, comperti ſunt *γελωτα ὀφλισκανειν*, cum varias literas Segeſtae Siciliae numis inſertas, v. g. ΖΙΒ, notare XIX. adfirmarent, ut pluribus expoſui in moneta ejus urbis.

III. Literae arithmeticae ab ſe invicem conſtanter ſeparantur. Rariſsime ſiglae vel literarum nexus, paſsim in numis obvii, numerum notant. Numus Gazae Iudaeae apud Pellerinium habet Φ, nempe colligatas qp, 190. Florentiae in muſeo Magni Ducis vidi numum Neocaeſareae Ponti cum anno epochae PΝR, colligatis nempe Μ et epiſemo R, ac proinde 146. Singularis eſt numus Aradi Phoeniciae, quem olim edidi, [a]) in quo annus 181. hoc modo ſcriptus comparet: ΡΠ✗, quae poſtrema litera certum et Aleph Phoenicium, ab incauto monetario pro Α intruſum.

IV. Anni in numis vel ſoli ponuntur, ut v. g. ΡΜΒ. 142., vel iis praeponitur ΕΤ. ΕΤΟ. ΕΤΟΥΣ. aut hujus loco L. Sic: ΕΤΟΥΣ. ΚΗ. *anno* 28. vel L. ΣΛΔ. *anno* 234. Vocabulum ΕΤΟΣ, in gignendi caſu ΕΤΟΥΣ, ſignificare *annum*, nemini non cognitum. Litera L, veteris formae lambda, ἀρχαιοσα eſt vocabuli Λυκαϐας, Λυκαϐαντος, jam remotiſsimo Graecorum aevo idem ſignificantis, quod ἐτος vel ἐνιαυτος. Cauſam adfert Macrobius: [b]) *annum quoque vetuſtiſſimi Graecorum λυκαϐαντα appellant*, τον ἀπο τȣ λυκȣ, *id eſt: ſole* ϐαινομενον και μετρȣμενον etc. lege, ſi lubet, totum eum locum. Aelianus propterea annum vocari λυκαϐαντα putat, quod lupus, λυκος, ſoli carus ſit. [c]) Lege et Artemidorum, qui ejus appellationis cauſam, ſed ut videtur, plane ineptam adfert. [d]) Haec ſolitarii hujus L annis praefixi ſignificatio pridem antiquariis cognita, praeclare ante annos non multos confirmata fuit prolato numo Veſpaſiani Alexandrino cum epigraphe: ΛΥΚΑΒΑΝΤΟΣ. ΔΕΚΑΤΟΥ. *anno X.*, quem loco ſuo deſcripſi. Ad-

a) Numi vett. pag. 279. b) Sat. L. I. c. 17. c) Nat. anim. L. X. c. 26. d) Oneirocrit. L. II. c. 12.

hibitum vero eſt veteris formae L vitandae cauſa confuſionis. Cum enim lambda recentius Λ jam per ſe numerus ſit indicans 30, ſcribendo ΛΣ facile intelligi poſſet annus 230, cum tamen annus Σ, id eſt 200, erat ſignificandus. Scribe L Σ, et ſublatum eſt omne dubium.

V. In numis Auguſtorum Alexandrinis anni imperii non tantum notarum compendiis, ut: L. Γ. — L. IA. etc. ſcribi ſunt ſoliti, ſed etiam ipſis nominibus deſignari, ut L. ΤΡΙΤΟΥ. L. ΕΝΔΕΚΑΤΟΥ. *anno III. anno XI.* Sed etiam in hoc modo valuere compendia. Legitur enim: L. ЄΝΝЄΑ. Κ. Δ. id eſt: L. ЄΝΝЄΑ. Και Δεκατυ, *anno XIX.* Inſolentior modus eſt in binis numis, quos eodem loco propoſuit Pellerinius. [a]) In numo Agrippae II. Iudaeae regis: ЄΤΟΥC. ΑΙΤΟΥ, ubi το ΑΙ notat annum XI., et ΤΟΥ adjectum eſt ex terminatione ἑνδεκαΤΟΥ. In altero Cleopatrae et M. Antonii: ЄΤΟΥC. ΚΑΤΟΥ. ΚΑΙ. Ϲ., ubi more ſolito το ΚΑ ſignificat XXI. adjecta iterum terminatione ex ἑικοςυ πρωΤΟΥ; totius numeri ſenſus eſt: *anno XXI. ſupra CC.*

VI. In numis Latine inſcriptis epochae anni notis Latinis exprimuntur. Sic in numis Daciae et Viminacii AN*no* V. Simili modo colonia Sinope Paphlagoniae aerae ſuae annos notavit. In numis Iubae II. Mauretaniae regis ſcribitur R. XXXII. id eſt: *anno regni XXXII.* Apertius ejus filius Ptolemaeus: R. A. X. id eſt: R*egni* A*nno* X.

VII. Tam apud Graecos, quam Latinos, neque in numis ſolum, ſed etiam marmoribus notae arithmeticae impoſita ſuperne virgula frequenter indicantur. Graecum exemplum mox in numo Cleopatrae vidimus. Obvium in numis Latinis v. g. TR. POT. X. COS. VI., quam conſuetudinem in monumentis obviam indicavit etiam Macrobius. [b])

SECTIO IV.

DE EPOCHIS IN MONETA VETERE LATIVS PATENTIBVS.

Ad ipſas jam epochas, earumque cauſas et exordia aggredimur. At non hic agimus, ut titulus ipſe praefert, de epochis ſingularibus, quas urbes variae

a) Suppl. 4. p. 1. b) Saturn. L. II. c. 4.

ſibi unis proprias habuere, quarum rationem in ſingularum urbium moneta expedivimus. Perſequimur hoc loco epochas tantum illas, quas urbes et populi cum pluribus aliis communes habuere.

Vt civitates ſingulae, ſic et provinciae propriam ſuam et communem aeram habuere, nimirum ſi qua a Romanis profecta beneficia, aut nova inſtituta ad totam provinciam, aut ejus civitatum majorem partem pertinuerunt. Hujus generis habemus in numis aeram Syriae, ſed late ſumptae, quae et Pompejana, de qua infra, aeram provinciae Daciae, aeram Ponticam, ſeu urbium provinciae Ponti. Addidit Belleyus, qui aliqua de provincialibus his epochis delibavit, a) aeram provinciae Numidiae ex marmoribus nuper in ea regione repertis, et inſcriptis v. g. KAL. IANVARS. PROV. CLXXXV. nimirum ex quo Numidiae res ab Auguſto conſtitutae fuerunt; aeram Hiſpanienſem inde ab anno V. C. 716. per Hiſpanias celebrem.

Latius in numis patuere I. aera Seleucidarum, II. aera Pompejana, III. aera Caeſariana, IV. aera Actiaca, quarum originem, et finem ſequentia praecepta dabunt.

I. *De aera Seleucidarum ab anno V. C. 442.*

Illuſtri hac et prae aliis omnibus latius patente aera uſae ſunt urbes et populi ſequentes:

Antiochia Decapoleos ad Hippum.
Antiochia Syriae.
Apamea Syriae.
Aſcalon Iudaeae.
Bactriana in numis ſuorum regum.
Caeſarea Phoeniciae ad Libanum.
Canatha Decapoleos.
Cyrrhus Cyrrheſticae.
Damaſcus Coeleſyriae.
Emiſa Syriae.
Epiphanea Syriae.
Hieropolis Cyrrheſticae.
Laodicea Coeleſyriae ad Libanum.
Orthoſia Phoeniciae.
Seleucia Syriae.
Sidon Phoeniciae.
Tripolis Phoeniciae.
Tyrus Phoeniciae.

Mortuo V. C. 430. Alexandro M., et facto inter ejus duces, Perdicca interim rei ſummae praefecto, prima provinciarum diviſione, Seleucus, a quo epocha haec nomen traxit, equitatus praefecturam abſtulit. Caeſo biennio poſt Perdicca, et mox conſtitutis aliter provinciis, Seleuco adminiſtranda Babylonia commiſſa eſt. Aliquot poſt annis bellum movente Antigono pulſus, ad Ptolemaeum in Aegyptum fugit, a quo cum auxilia impetraſſet, in Babyloniam redit, tamquam victis, qui pro Antigono ſtabant, recuperat. Factum iſtud V. C. 442. A. X. 312., in cujus memoriam conſtituta epocha, a dicti anni autumno procedens. Vix jam neceſſe puto refutare eorum ſententiam, qui hanc Seleuci e-

a) B. L. T. XXX. p. 312.

pocham ab eo anno ducunt, quo is Syriae imperium obtinuit, quod nonniſi V. C. 453. contigiſſe certo conſtat.

Hanc epocham his verbis indigitat Ioſephus: a) *ἔτει ἑκατοςῷ καὶ τεσσαρακοςῷ καὶ τρίτῳ μετα τȣς ἀπο Σελευκȣ βασιλεῖς, anno 143., ex quo regnare coeperunt Seleucidae.* Eundem hunc Ioſephi locum ſic vertit Epiphanius: *anno 143. poſt regnum primi Seleuci.* Quae quidem et Ioſephi et interpretis verba ſecundum literam accepta totum Seleuci I. imperium excludunt, quod calculo maniſeſte repugnat. Vocatur etiam *anni Graecorum*, et ſic in libris Macchabaeorum, quia Graeci orientales hac potiſſimum epocha uſi ſunt. Eam Albatenius, aliique Arabes *Terik dhilkarnain*, id eſt: aeram *τȣ δικερωτος, bicornigeri*, appellant, Alexandrum M. indicantes, qui adſtituto capiti gemino cornu Ammonis ſeſe filium profeſſus eſt, unde et nonnunquam epocha *annorum poſt Alexandrum* dicitur, ut in actis concilii Chalcedonenſis, quem locum ſiſtam infra.

Hujus anni epochae ſignantur in nummis regum Syriae, urbium Syriae late ſumptae, in marmoribus Palmyrenis, quorum unum pridem cognitum, quod exſtat Romae in muſeo Capitolino, poſitum, ut inſcriptio profitetur, Aglibolo et Malachbelo patriis diis, jam a variis vulgatum, poſtremo a Nicolao Fogginio Tomo IV. muſei Capitolini tab. XVIII., annum et menſem hujus aerae ſic exprimit: ЄΤΟΥϹ. ΖΜΦ. ΜΗΝΟϹ. ΠЄΡΙΤΙΟΥ. *anno 547. menſe Peritio.* Alia marmora Palmyrena ab Halleyo collecta, vide in Miſcellaneis curioſis Vol. III. p. 84. Hac item aera uſi ſunt auctores librorum Macchabaeorum, ſynodus I. Nicaena, aliique, quae omnia vide laxius expoſita apud Noriſium. b)

Epochae hujus initium certiſſimis argumentis ducitur ab autumno V. C. 442. A. X. 312. Seligam unum ex pluribus, quae paſſim habentur apud chronologos, et citatum Noriſium. Synodus Chalcedonenſis ſymbolum fidei in concilio Nicaeno confectum his chronologicis characteribus notat: *Conſulatu Paulini et Iuliani clariſſimorum conſulum, anno poſt Alexandrum 636. menſis ſecundum Graecos Daeſii XIX., quod eſt XIII. Kalendarum Iuliarum etc.* Easdem notas Socrates quoque indicat. Si ad annum V. C. 442., cujus autumno coepiſſe aeram diximus, addas annos 636., ſumma dabit annum V. C. 1078., cujus autumno exivit annus aerae 636. Atqui eodem hoc anno V. C. 1078. P. X. 325. in faſtis notatur conſulatus Paulini et Iuliani. Ergo aera Seleucidarum certe coepit V. C. 442. et quidem in autumno, nam ſi coepiſſet in vere ejusdem anni, annus aerae 636 exiviſſet quoque in vere V. C. 1078., et continuo coepiſſet annus 637. At vero verba concilii menſem Iunium anni 636. cum anno 1078. componunt. Vnde diſcimus etiam, aeram Seleucidarum in autumno, non in vere coepiſſe. Quo pacto ex numis idem annus comprobetur, dicetur infra.

Quae hactenus de Seleucidarum epocha dixi, pridem a graviſſimis chronologis tradita et ſolidis argumentis ſta-

---

a) Ant. L. XII. c. 5. § 3.

b) Epoch. Syromac. Diſſ. II. c. 1.

bilita fuere, nullique jam dubio videbantur obnoxia, donec cl. Freretus Gallus veteris hujus doctrinae varia capita in judicium coepit revocare. Operae pretium videatur, ſummam ejus diſſertationis, quae eruditi hujus chronologi dubia continet, exponere. [a]) Non negat, exſtitiſſe aeram quampiam, cujus initium duceretur ab anno V. C. 442. a tot aſtronomis tam veteribus quam aevi recentioris comprobatam, at negat, eam dici poſſe Seleucidarum. Sane monumenta, quae conſiſtunt in marmoribus Palmyrenis, et numis, non ſatis ſinceros ejus eſſe teſtes. Ad dicta marmora quod attinet, annos iis inſcriptos nimis vagum conſtituere principium. Neque ſatis validum ex numis ſubſidium. Ejus initium Norifius ex numo Tripolis Phoeniciae, et alio Emiſae Syriae accurate quidem ſixum putavit, at enim non ſatis eſſe comprobatum, Tripolitanos eadem cum Emiſenis aera uſos. Vel de una Syriae Antiochia ſatis conſtare, quater eam ad alius epochae annos transiviſſe. Quin ex numis Trajani et Hadriani, quorum uterque annum HKY. praefert, conſici, Tripolitanos aeram ſuam dinumeraſſe ab anno V. C. 443. Eodem deinde incerto laborare annos regum Syriae numis inſcriptos. Ex quo denique arguit, certos nos eſſe non poſſe, annos in marmoribus vel numis Syriae notatos ducendos eſſe ab epocha generali V. C. 442. coepta. Altera diſſertationis parte auctor refutat ſententiam Petavii, aliorumque, adſerentium, auctores utriusque libri Macchabaeorum uſos aera Seleucidarum, ſic tamen, ut auctor libri I. annum inciperet a menſe verno Niſan, auctor libri II. a menſe autumnali Tisri. Omiſsis omnibus ejus argumentis, quae longum eſſet commemorare, concludit denique, [b]) auctorem libri I., tum et Ioſephum in chronologicis ſuis rationibus ſecutos aeram ducendam ab anno V. C. 447., auctorem libri II. tum et reges *Syriae* ſecutos aliam biennio poſteriorem, quae coepit V. C. 440. Cauſam inſtituendae prioris ſtatuit *exſtinctum hoc anno cum* Cleopatra *Alexandri M. ſorore* univerſam familiam regiam, alterius, quod hoc anno Alexandri duces in diadema et nomen regium involarunt.

Iuvat huic Frereti orationi pauca opponere. Iam ipſe conſitetur, et conſiteri cogitur, fuiſſe in oriente aeram aliquam, eamque celebrem, cujus exordium ab *anno* V. C. 442 *teſtibus tot auctoribus* et monumentis *ducendum* eſt. Haec quo nomine appellanda ſit, parum laboramus, quin et ſupra varias ejus appellationes commemoravimus. Si viris eruditis magis placuit, eam Seleucidarum aeram vocare, *in cauſa* fuit primum, quod eam *jam a Ioſepho* ſupra citato ſic vocatam viderunt, deinde quod ſolam hanc aeram non modo numis regum *Syriae*, id eſt: Seleucidarum, ſed etiam paſsim numis urbium, quae Seleucidis paruere, inſcriptam deprehenderunt. Poſtea cum indagarent, quale fuerit factum vel eventus inſignior anni V. C. 442., qui inducendae aerae cauſam dedit, et qui praeterea ad Seleucidas proprie perti-

a) Mem. B. L. Tom. XVI. p. 286. b) l. c. p. 306

neret, repererunt, eo anno factum, ut Babyloniam recuperaret Seleucus, quod regiae fortunae, et ampliſsimae ejus poteſtatis fuit fundamentum. Cauſam enimvero in auctorum veterum ſilentio ſatis probabilem. Non negavero, veriſimile tantum eſſe, annos Palmyrenis marmoribus inſcriptos ex Seleucidarum aera pendere; at vero quod idem contendit, certum non eſſe, annos, qui ſunt in numis regum Syriae, et ſubjectarum iis urbium, ab anno V. C. 442. ducendos, ferendum certe non eſt. Tot habemus in regum Syriae moneta varios annos, qui ducti ab hac epocha ſeſe facile eorum regimini adcommodant, ut nonniſi Pyrrho aliquis poſsit nodum in ſcirpo quaerere, et recte arbitrati ſint viri eruditi, ſi quid inter ſcriptores in chronologiae cauſis eſſet diſsidii, numorum auctoritate poſſe conciliari. Idem ſentiendum de chronologicis urbium ſubjectarum numis, quorum non, ut Freretus loquitur, *aliquot* duntaxat habemus regum nominibus notatos; ſed inſignem ſeriem, ut videre eſt ex Frölichii annalibus, et *Pellerinii ſupplementis*, ſed quod utrumque, cum Freretus haec ſcriberet, lucem nondum vidit. Quo is pacto aeram Tripolitanorum in annum V. C. 443. ex numis Trajani et Hadriani removeat, non intelligo, cum inde certus annus 442. conficiatur, ut taceam, eundem hunc annum ex aliis eorum numis praeclare ſtabilitum, *ut in eorum moneta* dixi. Neque minus feliciter ex numis comprobatur, ejusdem aerae uſum apud alias quoque urbes valuiſſe, ut videre eſt ex iis, quae ad ſingulas urbes notavi. Quapropter haec aera non modo jure hactenus dicta *fuit* Seleucidarum, ſed ejus etiam initium numis rite confirmatum. Quod ad alteram diſſertationis partem attinet, quae initium annorum utriusque libri Macchabaeorum examinat, quoniam ad dirimendam eam litem nihil conferunt numi, ſed ſubſidia mere hiſtorica et chronologica, aliorum judicio lubens permitto.

Hoc etiam loco facienda mentio epochae alterius, quae a priore unico anno diſſert, coepta V. C. 443. A. X. 311. et haec quoque dicta *aera Graecorum*. Fuiſſe eam invectam ab aſtronomis Chaldaeis Babylonis et Seleuciae, dixi in moneta regum Parthiae, in qua notantur anni, quos nunc eruditi paſſim ad hanc aeram exigunt.

II. *De aera Pompejana ab anno V. C. 690.*

Hac uſae ſunt unae Syriae, late ſumptae, urbes, quarum hic habes catalogum:

Abila Leucadis Decapoleos.
Antiochia Decapoleos ad Hippum.
Antiochia Syriae.
Canatha Decapoleos.
Dium Decapoleos.
Dora Phoeniciae.
Gadara Decapoleos.
Pella Decapoleos.
Philadelphia Decapoleos.
Seleucia Syriae.
Tripolis Phoeniciae.

*
* *

Victo Tigrane Armeniae et Syriae rege Pompejus M. Syriam ingreſſus,

eam in provinciam redegit, Coeleſyriam item, Decapolin, Iudaeam cum Hieroſolymis cepit, urbes alias cum in his terris, tum et Phoenice tyrannis liberavit; alias libertate donavit, alias variis ſibi beneficiis devinxit. Facta haec annis V. C. 690., 691. Vide Ioſephum et Dionem. Haec generatim, nam quae privatim beneficia Pompejus in urbes ſingulas contulerit, in earum moneta commemoravimus. Atque haec cauſa fuit, cur ejus tractus urbes non paucae grati animi cauſa ab anno V. C. 690. aeram novam conſtituendam putaverint.

Fuere auctores graves, qui aliarum ex his urbium annos ab anno 690., aliarum a 691. ducendos putarent, neque forte injuria; cum enim Pompejus, ut diximus, utroque hoc anno his in terris commoratus fuerit, dubitari nequit, alias urbes citius, ſerius alias beneficiis a Pompejo ornatas, et fieri adeo potuit, ut nonnullae uno anno ſerius epocham auſpicarentur. Interea ipſe ex vulgatis hactenus numis cauſam nullam reperi, cur urbis cujuſpiam aeram ab anno poſteriore inchoari neceſſe putarem.

III. *De aera Caeſariana.*

A Iulio Caeſare dictatore nomen nacta. Ab hoc binae urbes Syriae, *Antiochia* et *Laodicea*, annos ſuos numeraverunt, ſed non ab eodem anno et propter eandem cauſam.

Antiocheni, ut a Caeſare Pompeji ad Pharſalum victore gratiam inirent, ab hac ipſa pugna epocham ſunt exorſi. Contigiſſe eam V. C. 706., inter omnes convenit, ſed quo anni tempore, inter chronologos addubitatum. Menſe Majo Pharſali debellatum conjecit Petavius, a) Noriſius labente Iunio. b) Detecta ſerius bina illuſtria monumenta Noriſium verum fuiſſe vatem docuere. Legitur in Kalendario Amiternino ad V. Idus Auguſti: FERiae, *Quod* EO. *Die* C. CAESar. C. F. PHARSALI. DEVICIT. et in Antiatino ad eundem diem: DIVVS. IVLius PHARSali VICIT. *Vide utrumque teſtimonium in faſtis Verrii Flacci a cl. Fogginio editis p. 112.* In Kalendario Maffaeiorum ad eundem diem ſcriptum legitur: HOC. DIE. CAESAR. HISPALI. VICit. At idem Fogginius non ſolum ex citatis modo binis Kalendariis, ſed etiam aliis cauſis ſolide conjecit, erraſſe primos ejus marmoris deſcriptores; et pro PHARSALI perperam legiſſe HISPALI. Iam vero hunc diem IX. Auguſti anni Romani nondum correcti Vſſerius retrahit in diem VI. Iunii anni Iuliani prolepticí, at cl. Nauzeus in diem XXIX. Iunii proleptici. c) Ex his calculis nonnihil variantibus ſaltem etiam de menſe ejus conflictus, quem *cruentiſſimum Romani nominis diem* dixit Vellejus, ſatis certi ſumus. Hujus ergo cauſa victoriae Antiocheni, ut diximus, novam aeram induxere, ſic tamen, ut ejus initium προληπτικῶς figerent ad autumnum anni praecedentis V. C. 705., et annum ſecundum inchoarent in autumno anni 706., haberentque

a) Doctr. temp. L. X. c. 62. b) Ep. Syrom. p. 163. c) Mem. B. L. Tom. XXX. p. 254.

adeo primum aerae ſuae annum pro completo incompletum. Illuſtris hujus aetae, dictae *Antiochenae*, annis ſcriptores non pauci ad temporum rationem uſi ſunt, quorum etiam teſtimoniis invicte comprobatur, ejus initium ducendum ab autumno V. C. 705., quae quidem omnia copioſe, ac more ſuo erudite expoſuit Em. Noriſius. a)

Laodicenſes Caeſariana quoque aera uſi, quod Caeſar ex Aegypto adverſus Pharnacem terreſtri itinere profectus, cum in eorum urbe verſaretur, amplis eos beneficiis adſecit. Factum iſtud V. C. 707., verum quod ab *Antiochenis* mox factum diximus, hi quoque initium aerae ex autumno anni proxime elapſi V. C. 706. ſuſpenderunt. Alia, quae ad confirmandam hanc aeram pertinent, jam dedimus in numis hujus Laodiceae.

Aegeaei Ciliciae, et Gabalenſes Syriae epocham Caeſarianam auſpicati ſunt ab autumno V. C. 707., quod initium in eorum moneta comprobavimus. Cauſa iis haud dubie eadem, quae Laodicenſibus, nimirum Caeſar eodem itinere moenibus receptus. Sed utrique annum primum novae aerae proximo autumno occoepere.

Caeſarianam quoque aeram adoptaſſe videntur Rhoſus Syriae, Ptolemais Galilaeae, Nyſa Samariae, verum iſtud ex numis hactenus cognitis ſatis tuto definiri nequit.

IV. *De aera Actiaca ſeu Victoriae, ab anno V. C. 723.*

Victoria de Cleopatra et M. Antonio ad Actium IV. Non. Sept. V. C. 723. relata, qua orbis terrarum imperium Octaviano ceſsit, cauſa, ſi qua alia, juſta fuit, propter quam urbes Graecae novam epocham conderent. Paucae tamen urbes eam recepere. Numi *Antiochiam*, *Apameam*, *Seleuciam*, et forte *Rhoſum*, quae omnes ſunt Syriae urbes, eam adoptaſſe teſtantur. Unica haec eſt epocha, quae nomen ſuum, aut verius ſui inſtitutae cauſam palam profitetur, ſcripto in numis Antiochiae ΕΤΟΥΣ. ΝΙΚΗΣ. *anno victoriae.* Qua ratione dictae urbes hac epocha in numis ſuis uſae fuerint, videatur in ſingulis.

* * *

Superſunt adhuc epochae aliae, quas variae urbes ejuſdem regionis, ut Ciliciae, Ponti, Bithyniae, ſecum communes habuere, ſed de quibus in earum moneta actum jam eſt.

---

a) l. c.

SECTIO V.

DE VARIIS VNIVS EIVSDEMQVE VRBIS EPOCHIS.

Fuere urbes non paucae, quae antiquata, qua hactenus uſae ſunt, aera novam induxerunt. Ejus exempla non adduco, quod ex praefixo catalogo facile cognoſcuntur. Cauſa conſtituendae novae fuere aut beneficia impetrata mutatusque in melius ſtatus, aut obſequii in magna rerum mutatione ſtudium. Exemplo eſto Antiochia Syriae. Haec autonomiam a Pompejo M. adepta V. C. 690., abolita Seleucidarum epocha ab eodem hoc anno tempora ſua numis inſcripſit. Hoc ad Pharſalum profligato, ſive quod periculoſa eſſet veterum benefactorum confeſsio, ſive mutata ſerio in novum victorem voluntate, omiſſa aera Pompejana annos ſuos ab hac ipſa Caeſaris victoria ducere coepit. V. C. 724. victo ad Actium Antonio, verſo in Octavianum obſequio, Actiacae victoriae annis uti maluit, non tamen ſic, ut Caeſarianam plane abjiceret, quod capite ſequente patebit. Auguſto vita functo, et ſublata obſequii cauſa, novam hanc iterum aeram aſpernata, in Caeſariana deinceps plene acquievit. Haec uberius docuimus in moneta Antiochiae, at hic exempli cauſa paucis retexere neceſſe fuit, nam eodem modo et propter ſimiles cauſas alii quoque populi veteres aeras aut abjecerunt, aut earum fuerunt deſultores.

Negari non poteſt, hanc urbium in variandis epochis inconſtantiam, ſive cum novas conderent, ſive his poſtea faſtiditis ad veteres redirent, non leve rationibus chronologicis malum importare. Saepe enim admodum difficile, non raro plane incerta ratio definiendi, quando urbs quaepiam plures per intervalla epochas adoptavit, a qua anni numis inſcripti ſint numerandi. Et vero in horum calculo viros etiam ſummos interdum perverſam rationem ſecutos, variis per hoc opus locis indicavi, ac praecipue in moneta Antiochiae, Sidonis, ac Tyri. Haec tamen aerarum inconſtantia, ſi cautio adhibeatur, minus eſt moleſta, quam vulgo exiſtimatur. Eam enim ſaepenumero non tam numi ipſi, quam falſa antiquariorum praeconia obtruſere. Iuvabit, quod modo adſerueram, aliquot exemplis ſtabilire. Conſtat, Sinopenſes primum uſos aera ducta ab anno V. C. 684., poſtea V. C. 709. aliam conſtituiſſe. Frölichium et Pellerinium ſi audias, iidem paucis poſt annis abolita nova reſpexere veterem imperante Auguſto, iterum novam ſub Caligula, iterum veterem ſub Alexandro Severo.

Verum in eorum moneta abſterſi hanc inconſtantiae maculam, et ſolidis argumentis comprobavi, a Sinopenſibus inde ab anno V. C. 709. aeram novam in numis adhibitam, et veterem demum imperante Alexandro revocatam. Abbas Mazzolenus probare ex numis aggreſſus eſt, Amiſenos Ponti intra annos nonniſi XVI. triplice varia epocha uſos, tamen certum eſt, unicam ab iis, quae ab anno V. C. 721. ducitur, fuiſſe uſurpatam, et Mazzoleni judicium ex numis male promulgatis fluxiſſe. Fecit fortuna propitia, ut plures alias urbes ab inveterata hac et diu credita levitatis culpa licuerit abſolvere. Et vero ſi in numos hactenus editos novo liceret judicio inquirere, haud dubie plures aliae adſictae culpae in chronologiae commodum evaneſcerent, quae hactenus epocharum negotium impedivere, quas nos ſpes poſteris, qui haec noſtra curabunt, relinquimus. Praecipua ac certa ſimilis eodem tempore aerarum permixtionis exempla ſuppeditant numi Apameae et Seleuciae Syriae urbium, tum et Tripolis Phoeniciae.

SECTIO VI.

DE EPOCHA DVPLICE IN VNO EODEMQVE NVMO.

Tres ſunt urbes, in quarum numis, etſi rariſsime iſtud factum, duplex epocha conjungitur. Harum una eſt *Antiochia Syriae*, in cujus nonnullis rariſſimis tetradrachmis legitur annus ϛΛ, 36, et alter ΔΝ, 54. Annus prior pendet ab aera Actiaca, alter a vetuſtiore Caeſariana, ut in ejus numis adcuratius explicavimus. Altera eſt *Aſcalon Iudaeae* ſcripta in nonnullis duplice aera hoc modo: $\frac{\text{ϛN}}{\text{BP.}}$ De utriusque aerae natura vide numos hujus urbis. Tertia *Gaza Iudaeae*, in cujus numis legimus: Γ. ЄΠΙ. BqP. vel: Δ. ЄΠΙ. ΓqP. et ſimiliter. Quo pacto duplex haec aera explicanda ſit, diximus in moneta Gazae.

Ab his exemplis certi ſumus, urbes quasdam Graecas, poſteaquam novam aeram inſtituerunt, non continuo veterem aſpernatas, ſed hanc cum nova conjunctam monumentis ſuis inſcripſiſſe. Qua quidem in re idem ab iis factum videmus, quod in adſumendis, retinendis, abjiciendis imperatorum nominibus; aut enim novi imperantis adoptato nomine retinuerunt vetus, aut iſtud palam neglexerunt. Vtrobique valuit adfectus ſeu verus, ſeu fictus. Atque inde facile poteſt explicari, non modo, cur et quo pacto urbes nonnullae poſt

multos annos ad veterem aeram rediverint, ut de Sinopenſibus in eorum moneta diximus, ſed etiam, cur in numis urbium, etſi paucisſimarum, uno fere eodemque tempore variarum epocharum annos inſcriptos videamus.

Adſine prioribus exemplum offert numus Commodi Alexandrinus, in quo eodem legitur L. KB. et L. Γ. Prior numerus indicat annum patris M. Aurelii ſub Commodo continuatum, alter annum Commodi imperantis. Vide hujus numos Alexandrinos.

SECTIO VII.

DE ANNI APVD VETERES INITIO.

Anni initium, cum ſuapte natura ſit arbitrarium, non idem omnibus populis fuit, aliis eum vel ab alterutro ſolſtitio, vel alterutro aequinoctio, aliis ab alio quopiam cardine, ut viſum fuerat, inchoantibus. Prioris inſtituti cauſam dedit naturalis ſolis ad idem punctum reverſio, poſterioris quaecunque alia cauſa, v. g, quaedam Italiae civitates diem, quo primum Auguſtus ad ſe veniſſet, initium anni fecerunt. a) Anni Hegirae a die XVI. Iulii poſt Chriſtum 622., quo die Muhammedes Arabum legiſlator fugere eſt coactus, procedunt. Apud alias gentes duplex fuit anni exordium. Romanis Kalendae Ianuariae inde a Numa fuere exordium anni civilis, at dies XI. Kal. Maias, quo Palilia, et urbis natalis agebatur, fuit initium epochae urbis conditae. Ex chronologorum doctrina Iudaei annum naturalem diviſere in eccleſiaſticum, et civilem. Eccleſiaſticus coepit in verno menſe Niſan, civilis in autumnali Tisri.

Quo anni tempore, menſe, die ſinguli populi ac urbes annum auſpicati ſint, propter monumentorum defectum definiri nequit. De nonnullis ſatis accurate nobis conſtat, ſed in plerisque aliis non habemus niſi conjecturas probabiles. De Aegyptiis tenemus, eos annum inchoaſſe a die I. menſis *Thot*. Sed cum eorum annus *tantum* conſtaret diebus 365., neglectis horarum reliquiis, et intercalandi more factum, ut caput anni ſingulis annis quatuor die uno in anno Iuliano retardaret, donec capta a Romanis Aegypto initium menſis *Thot* ad diem XXIX. Auguſti ſigeretur, de quo nos pluribus egimus in tractatu de numis Alexandrinis. Annum Syromacedonum coepiſſe in autumno, ſatis evidenter ex ſcriptoribus,

a) Suet. in Aug. c. 59.

numis, et argumentis ab aſtronomia petitis eſt demonſtratum, de quo vide praecipue Noriſium in praeclaro opere *de anno et epocha Syromacedonum.* In autumno inchoatam aeram Seleucidarum, diximus ſupra, quo loco eius initium fiximus. Eodem refertur principium aerae Antiochenae, etſi de menſe, Septembri, an Octobri, dubitetur, de qua lite vide Em. Noriſium. [a]) Iudice Belleyo [b]) Boſtreni Arabiae annum occoepere ab aequinoctio verno, atque idem comprobat, [c]) Cappadoces, anno olim vago et deſultorio uſos, poſteaquam in Romanorum poteſtatem venere, annum ſuum a die XII. Decembris anni Iuliani ducere coepiſſe. Atque haec exempla ad comprobandum varium inter Graecos annorum initium ſufficiant. Omiſi Graecos Europaeos, quia eorum numi epochae annis deſtituti ad praeſens inſtitutum non pertinent. Interea etſi pauca tantum annua urbium exordia nobis certa fide comperta ſunt, quia tamen de majore parte Graecorum orientalium aut certi ſumus, aut probabilem habemus conjecturam, eos annum ab autumno auſpicatos, poſſumus non magno errandi periculo aliarum quoque urbium annos ab eodem anni tempore ducere.

Atque haec praecepta de anni apud veteres exordio neceſſe fuit praemittere, quia absque his cognitis in epocharum initia et reliquas cauſas inquiri non poteſt, de quibus continuo agemus.

SECTIO VIII.

DE MODO EPOCHARVM EXORDIA ERVENDI.

Epocharum anni tamdiu nullum uſum praeſtant, donec de anno epochae nobilioris, nobisque magis cognitae conſtet, a quo illae numerari debeant. Iudaei a Simeone in libertatem adſerti a tempore impetrati hujus beneficii epocham novam ſunt exorſi teſtante iſtud auctore libri I. Macchab. [d]) *et coepit populus Iſrael ſcribere in tabulis. et geſtis publicis, anno primo ſub Simone ſacerdote magno, duce et principe Iudaeorum.* At ne in obſcuro eſſet tempus, quo primus hic novae epochae annus coepit, prudente illum conſilio alteri epochae latius patenti, nempe aerae Seleucidarum illigavit praemiſsis his verbis: *Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum eſt jugum gentium ab Iſrael.* Nos hodie exordia epocharum, quibus privatim uſae ſunt urbes, populi, reges, vel in

a) l. c. diſſ. III. c. 6. b) B. L. Tom. XXX. p. 313. c) B. L. Tom. XXXV. p. 624.
d) c. 13. v. 41.

annis Chriſti, vel urbis conditae, illuſtrioribus quippe et paſsim cognitis epochis, inquirimus. Mihi anni urbis conditae praeplacent, quia ratione aequabili, ut progrediuntur, eorum creſcit numerus, quando e converſo anni ante Chriſtum, ut progrediuntur, decreſcunt, et augentur poſt Chriſtum, quod rationes arithmeticas non parum impedit.

Anni cujuscunque epochae, monumentis veterum inſcripti, per ſe non indicant, a quo capite eorum ducatur exordium. Neceſſarium igitur eſt frenum ſeu ex hiſtoria, ſeu collatis aliis numis, ſeu cujusque generis monumentis aliis petitum, quod eos nimium vagos aut intra arctiores ſines coerceat, aut eorum ſitum in alterius epochae cognitae anno certiſsime definiat. Exſtat apud Reineſium marmor, quod fuit in arce Meſſeniae Ithome: [a])

ЄΠΙ. ΙЄΡЄΩϹ. ΚΡЄϹΦΟΝΙΟΥ.
ЄΤΟΥϹ. ΡΝΖ. κ. τ. λ.

Sub ſacerdote Chresphonio (melius *Cresphonte*) *anno 157. etc.* Aera Meſſeniorum Peloponneſi ignota eſt, annus inſcriptus nihil in ſe habet opis, unde ejus ſitus poſſet determinari, neque reliquum epigramma criterium aliquod ſuppeditat, quale eſſet, ſi conſtaret, quo anno Creſphontes apud Meſſenios ſacerdotio functus eſſet. Incertum igitur eſt ejus aerae initium, et erit, donec fortaſſe monumenta olim alia ſuppetias veniant. Neque vero Reineſius, dum epochae hujus caput ad annum V. C. 607. fixit, aliud praeter conjecturam oppido inſirmam conjecit. Chandlerus marmor Laodicenum vulgavit, [b]) quod ſe poſitum profitetur:

ЄΤΟΥϹ. ΗΞϹ. ΥΠΑΤΩΝ. ΓΡΑΤΟΥ. ΚΑΙ. ϹЄΛЄΥΚΟΥ. *Anno 268. Grato et Seleuco Cos.* Annus hic in incerto foret, niſi ei ſuccurreret adſcriptum par conſulum, quod ex faſtis conſtat proceſsiſſe V. C. 974., cui adeo anno reſpondet annus 268 Laodiceae Syriae, cujusque annus primus, ut ſequentes leges dictabunt, ducendus eſt ab anno V. C. 706. Similibus ſubſidiis univerſa ratio epochas ſupputandi nititur, quod ſubjecta continuo exempla docebunt.

Quaeratur initium aerae Amaſiae Ponti.

Exſtat apud Vaillantium numus Commodi inſcripto ΡqΘ. 199. Currebat ergo hic Amaſiae annus imperante Commodo. Quare ut reperiatur caput hujus epochae, annis 199. in epocha urbis conditae retrocedendum eſt, donec uterque extremus Commodi imperantis annus obtineatur. Commodus dictus eſt Auguſtus V. C. 930. Subtracto ex 930. numero numi 199 minus 1, id eſt: 198., reſiduum eſt 732. Caeſus eſt idem V. C. 945. ultimo Decembris die. Subtracto inde rurſum 198. reſiduum eſt 747. Ergo annus primus numeri 199. reſpondet uni cuipiam ex annis 732. usque 747. Intra hos ergo annos tamdiu vagabitur aerae principium, donec certam in aliquo anno ſedem ope alterius numi obtineat. Exſtat in muſeo Caeſareo ejusdem Amaſiae numus alter cum capite Alexandri Severi et anno CKΗ. 228. Dictus eſt

a) Inſcr. ant. T. I. p. 386.

b) Inſcr. ant. p. 92.

Auguſtus V. C. 975. menſe Martio, caeſus V. C. 988. intio anni. Subducendo ſimili lege ex utroque hoc anno numerum numi 199—1, ſeu 198., caput epochae vagabitur intra annos V. C. 777. et 790. Compoſitis utriusque imperantis annis epochae initium tam certe ad autumnum V. C. 747. eſſe figendum, ut neque in annum proxime anteriorem, neque proxime poſteriorem evagari poſsit, ſic probatur. Fingamus, eam coepiſſe anno proxime praecedente 746. Addendo ad 746. annum numi Alexandrini 228 — 1, ſeu 227., ſumma dabit annum V. C. 973., a cujus autumno usque ad autumnum anni ſequentis ſignatus eſſet numus. Verum intra hoc tempus Alexander nondum fuit Auguſtus, quem honorem nonniſi menſe Martio V. C. 975. abſtulit. Ergo epocha Amaſiae anno propoſito incipere nondum potuit. Eſto, coepiſſe eam V. C. 748. Addendo ad 748. annum numi Commodiani 199 — 1, ſeu 198., ſumma dabit annum V. C. 946., a cujus autumno usque ad ſequentis anni autumnum feriri debuiſſet numus dicto anno notatus. Verum per omne illud tempus non amplius ſuperſtes fuit Commodus, caeſus exeunte anno V. C. 945. Ergo initium epochae in annum poſteriorem moveri nequit, manetque immotum ad annum V. C. 747.

* * *

Hoc modo epocharum omnium initia ſolent inveſtigari. Tamen ut univerſa ratio melius intelligatur, nonnulla alia adhuc reſtant praecipienda.

I. Sive addendo, ſive ſubtrahendo, numi anno unitatem, ut vidimus, abſtuli. Quod ni fiat, unus idemque annus bis addetur, vel ſubtrahetur, et ſumma, vel reſiduum ſemper unitate excedent, quia cum annum numi cum anno alterius epochae compono, uterque hic annus, et qui componitur, et cum quo componitur, re ipſa unus tantum eſt, non diverſi duo. Sic ſcire volo, cui anno urbis conditae reſpondeat v. g. annus 132 aerae Amaſenſis, quam conſtat coepiſſe anno V. C. 747. Nemo non intelligit, annum primum ex ſumma annorum 132. eſſe unum eundemque cum anno 747., ergo ſi huic addam integram ſummam 132, aggregatum 879. unum eundemque annum bis continebit. Aufer ex numero 132. unitatem, ſumma 878. dabit annum urbis conditae, cujus autumno coepit currere annus 132. aere Amaſiae. Idem valebit etiam in ſubtrahendo. Noſſe cupio, quo anno urbis conditae coeperit aera Seleucidarum, quam ſcio coepiſſe anno 312. ante Chriſtum. Natus eſt Chriſtus anno V. C. 753. ſecundum Varronem. Ab hoc ſi ſubtraham totum numerum 312., certum eſt, me nimium ſubtraxiſſe, nimirum totum etiam illum annum urbis conditae, cui reſpondet annus 312. ante Chriſtum. Aufer ex hoc numero unitatem, et ſubtrahe 311 ex 753., reſiduum 442. dabit annum urbis conditae, cujus autumno coepit annus primus aerae Seleucidarum. Haec doctrina non rite obſervata non raro viros eruditos in fraudem induxit, cujus exemplum dedimus in moneta Aegarum Ciliciae. Ceterum ſi quis unitatem ſubtrahere nollet, non propterea offendet, ſi modo adverterit, ſubtracta unitate exiturum annum V.

C., cujus autumno coepit annus quaeſitus, non ſubtracta annum V. C., cujus autumno dictus annus exivit.

Haec tamen unitatis mulcta in additione anni inſcripti ad annos urbis conditae, vel etiam ſubtractione tum locum non habebit, quando monumentum characterem quendam chronologicum continet, qui autumnum ejus anni Iuliani praecedit. Tum enim totus numerus monumento inſcriptus ad inveniendum epochae initium vel additur, vel ſubtrahitur. Exſtat numus Othonis Antiochiae Syriae cuſus cum anno ZIP. 117. Quaeritur, cujus anni autumno coeperit aera Antiochiae. *Numus ſignatus eſt V. C.* 822. a medio Ianuario, quo imperare Otho coepit, usque ad medium Aprilem ejusdem anni, quo is ſe interemit, et, quod ſequitur, *ante autumnum ejus anni Iuliani. Subtrahatur* ergo totus numerus 117 aerae Antiochenae ab anno V. C. 822., reſiduum 705. dabit annum V. C., cujus autumno dicta aera initium habuit. E converſo quaeritur, quo anno urbis conditae ſignatus fuerit idem Othonis numus cum anno 117. aerae Antiochenae. Coepit haec in autumno V. C. 705. Addatur ergo huic totus numerus 117., ſumma dabit annum V. C. 822. verum ejus numi ſignati tempus. Cauſa omittendae ejus mulctae eſt, quia intra curſum anni Antiocheni ab uno autumno ad alium annus V. C. Iulianus Kalendis Ianuariis jam ſibi unitatem addidit, anno Antiocheno interim uſque ad proximum autumnum invariato. Eodem modo perage examen aerae Laodiceae Syriae, quae in marmore Graeco, quod in hujus urbis numis citavi, his verbis notatur: *anno 268. menſe Xanthico conſulibus Grato et Seleuco.* Xanthicus Syromacedonum reſpondet Aprili anni Iuliani. Fuit ergo monumentum poſitum ante autumnum. Similiter item perage examen aerae Seleucidarum ex monumento, quod ſupra ſectione IV. dederam, quod offert characteres chronologicos, *conſulatum* Paulini et Iuliani, *annum* aerae 636., et menſem *Daeſium* reſpondentem Iunio, qui adeo *autumnum* quoque praecedit. *Si character monumenti tempus autumno poſterius uſque ad proximas* Kalendas Ian. indicat, quia interim et *hic* unitas accrevit, adimenda iterum unitas ſecundum regulam praecedentem.

II. Non raro accidit, ut epochae cujuſpiam exordium per duos, tres, aut plures etiam annos vagetur, *deficiente nimirum juſto monumentorum numero, quorum variantes anni intra certos illud limites coercerent. Exemplo eſto* annus OC. 270. conjunctus cum capite Elagabali in numo Botryos Phoeniciae. Elagabalus imperium auſpicatus eſt menſe Iun.o V. C. 971.; ſubtracto inde anno numi 270., reſiduum 701. dat annum V. C., ante cujus autumnum incipere epocha non potuit. Caeſus eſt in Martio V. C. 975. Subtracto iterum anno 270., reſiduum 705. dat annum V. C., ultra cujus autumnum initium aerae differi nequit. Vagabitur ergo initium aerae intra annos V. C. 701. et 705., donec aliorum numorum ope arctius figatur. Definitas horum ſubſidio propius aeras, aut plane ſtabilitas multis locis dedimus, quae hic repetere non vacat. Ex his praeceptis ſua ſe ſequitur, quanto pauciorum annorum

principis fuit imperium, quale fuit Nervae, vel Macrini, tanto arctius utrinque aerae exordium cohiberi. Habemus exemplum initii aerae ab uno eodemque numo invicte demonſtrati, illud ipſum nempe numi Antiocheni cum capite Othonis et anno 117. paullo ſupra citatum. Quoniam Othonis imperium tantum a medio Ianuario uſque ad medium Aprilem anni V. C. 822. duravit, ablatis inde annis 117, evidens eſt, aerae Antiochenae principium ab autumno V. C. 705. ducendum. Idem obtinetur, cum unus idemque annus numis duorum Auguſtorum, qui ſibi proxime ſucceſſere, inſcriptus legitur. Sic in numis Trajani et Hadriani Tripoli Phoenices percuſsis legitur idem annus HKT. 428. Mortuus eſt Trajanus menſe Auguſto V. C. 870., eique continuo ſucceſsit Hadrianus. Ergo ſublatis inde annis 428. certum habemus aerae Tripolitanae initium in autumno V. C. 442. Idem praeſtat annus ΓΛΦ. 533. inſcriptus numis ejusdem Tripolis cum capite et Elegabali et Alexandri Severi. Cum numus nullum offert characterem chronologicum fixum, quod praecipue fit in numis autonomis, ſeu qui nullum offerunt regis vel Auguſti, vel cujuscunque principis caput, tum plerumque aut difficilis eſt, aut deſperata in aerae exordium inquiſitio. Exemplo ſunto numi Alexandriae Troadis cum epigraphe ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ. ΣΜΙΘΕΩΣ. et variis epochae annis, et autonomus Hyrgaleae Phrygiae cum anno ΤΞΕ. 365.

III. Epochae per aliquot duntaxat annos vagae ſaepe ope aliarum epocharum, quibus vicina oppida uſae ſunt, ſatis tuto ſtabiliuntur. Sic ſi epocha cujuſpiam Syriae late ſumptae urbis fluctuet prope annum V. C. 442., quo coepit aera Seleucidarum, vel 690., qui annus fuit exordium aerae Pompejanae, quoniam utriusque epochae multus fuit in Syria uſus, poteris citra erroris periculum aerae, in quam inquiris, exordium alterutri adcommodare. Simili modo viri eruditi fluctuantes urbium Ponti et Ciliciae aeras ſtabilivere.

IV. Commode etiam epochae exordium aliquatenus vagum hiſtoriae ſubſidio nonnunquam cohibetur. Sic Belleyus epocham Cybirae Phygiae inter annos V. C. 776. 777. 778. fluctuantem ad annum 776. fixit, quia hoc anno teſte Tacito civitati Cibyraticae terrae motu adflictae a Tiberio ſubventum fuit, ſatis vero aliorſum conſtat, civitates a memorabili quodam facto novam aeram auſpicatas, de quo vide dicta in moneta hujus urbis. Eodem modo epochas alias ſolidis conjecturis certo anno adfixas ſatis per hoc opus vidimus.

V. Vt vaga epocharum initia modis dictis poſſunt coerceri, ſic et alia, quae ab eruditis recte ſtabilita diu credebantur, novorum numorum ope certiorem ſedem ſunt nacta. Sic ſerius correctas fuiſſe aeras Amaſiae Ponti, Anazarbi Ciliciae, aliarumque complurium, ſuis locis perſpicue videre licet.

VI. Quemadmodum epochae hiſtoriae adminiculo certam ſtationem obtinent, ut mox oſtendimus, ſic et hiſtoria viciſsim ex epochis rite ſtabilitis inſi-

gnia aufert emolumenta. Sic plerique auctores veteres Antiochum VII. Evergeten Syriae regem anno 182. aerae Seleucidarum mortuum contenderunt. Verum ex numis comprobatur, eum anno ejus aerae ςΠΡ. 186. adhuc in vivis fuiſſe. Ex anno CLXXXII., qui inſcriptus legitur numo Sinopes, comprobatur, Aelium Caeſarem non Kalendis Ian. V. C. 890., quod nonnullis viris gravibus viſum, ſed 891. diem obiviſſe. Ex anno ΘϘC. 299., qui eſt in numo Aegarum Ciliciae cum capite Corneliae Superae, eruimus ſine dubio, hanc Auguſtam Valeriani junioris uxorem eſſe non potuiſſe, ſed verius Aemiliani. Plura alia ex vetere hiſtoria epocharum ope expuncta dubia longum foret recenſere, quae ſuis locis adcurate indicavimus.

VII. Non ſola regnorum et imperiorum tempora epocharum principium figunt, verum etiam complures aliae cauſae, ad quas cum non ſemper animum adverterent artis noſtrae ſtudioſi, factum, ut non raro graviter offenderent. En ex his nonnullas, quae verum temporis characterem conſtituunt. Magna imperatorum pars, antequam Auguſti titulo decorarentur, ſolum Caeſaris nomen monumentis publicis inſcripſit. Conſtat plerumque, quo anno ex Caeſaribus evaſerint Auguſti. Ergo ſi inſtituto computo annus, qui eſt in numo M. Aurelii adhuc Caeſaris, incideret in tempus, quo teſte hiſtoria jam fuit Auguſtus, epochae initium haud dubie erit anticipandum. Adde titulos varios a victis gentibus certo tempore adſcitos, ut *Dacici* primum, deinde *Parthici* a Trajano, ab aliis *Germanici*, *Armeniaci* etc. Cum Livia Auguſti conjux in numo Iulia dicitur, is vivo Auguſto feriri non potuit, quia nonniſi hujus teſtamento in familiam Iuliam tranſiit. Proderit ſaepe a barba augurium capere. Haec mento appenſa aut indicium eſt aetatis magis provectae, ut in M. Aurelio, Caracalla etc. aut primae juventae, antequam haec ex Romanorum more poneretur, ut in horum moneta copioſius dicetur. Praeterео criteria alia, ceu fabricam numi, formam literarum, etc. quae prudens antiquarius ad temporis rationem ſaepenumero utiliter adhibebit.

VIII. Cauſas conſtitutarum epocharum ſaepe tenemus, neque modo majorum illarum, quales fuere aera Seleucidarum, Pompejana, Caeſariana, etc. ſed etiam earum, quae privatim urbibus propriae fuerunt, hiſtoria nimirum facem opportune praeferente. At multarum cauſas tacentibus hiſtoricis haud dubie perpetuo ignorabimus. Obſervandum hoc loco, cum inſignis cujuspiam eventus cauſa nova aera inducta fuit, eam urbes alias προληπτικῶς ab autumno proxime praeterito numerare coepiſſe, prout Antiocheni ſuam autumno V. C. 705. adſixerunt, etſi pugna ad Pharſalum, quae novae aerae cauſa fuit, in aeſtate V. C. 706. commiſſa fuit; alias vero ab autumno proxime ſequente, ut iſtud factum ab Aegaeeis et Anazarbenis, Ciliciae populis, in eorum numis diximus.

SECTIO IX.

DE ANNIS PRINCIPATVS ET MAGISTRATVS.

Praeter annos epochae, de quibus hactenus actum, ſaepe in moneta vetere comparent numeri, quos certum eſt indicare annos principatus, rarius geſti magiſtratus. Differunt hi ab epocha, quod haec continuatur, illi cum principis vita deſinunt, tametſi aliquot ſunt exempla, annos principatus epochae quodammodo naturam induiſſe, ut dicetur. Hos, de quibus agimus, annos in tres claſſes* partimur, I. in annos imperii, II. in annos regni, III. in annos magiſtratus.

I. *Anni imperii.*

Hi obſervantur in numis
Alexandriae Aegypti.
Anemurii Ciliciae.
Arabiae provinciae, niſi forte notatur epocha.
Caeſareae Cappadociae.
Caeſareae Samaritidos.
Carrharum Meſopotamiae.
Cераſi Ponti.
Coropiſsi Lycaoniae.
Cypri inſulae.
Dioſpolis Samaritidos.
Eleutheropolis Iudaeae.
Iconii Lycaoniae.
Laodiceae Phrygiae.
Magydi Pamphyliae.
Termeſsi Piſidiae.
Tiberiadis Galilaeae.
Trapezuntis Ponti.
Tyanorum Cappadociae.

His adde numos inſcriptos: ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Α. Β. Γ. etc. cum variis imperatorum capitibus, ſignatos Antiochiae Syriae, Caeſareae Cappadociae, et in inſula Cypro, de quibus agemus ſectione ſequente.

In numis imperii orientalis inde a Iuſtino anni imperii leguntur ſic: ANNO. II. III. etc.

II. *Anni regni.**

Conjungo tetrarchas et ſacerdotes, qui, ſi non reges, certe regia poteſtate ditioni ſuae praefuere. Leguntur autem hi anni in numis
Moſtidis regis forte Epiri.
Regum Cappadociae.
Sacerdotum et principum Olbae Ciliciae.
Sacerdotum, regum, et tetrarcharum Iudaeae.
Regum Aegypti.
Regum Numidiae.

III. *Anni magiſtratus.*

L. APRONI. PROCOS. III. in numis Carthagini tributis.

C. VIBIO. MARSO. PR. COS. II. vel III. in numis Vticae Zeugitanae.

ΑΝΘΥ. ΕΠΡΙΩ. ΜΑΡΚΕΛΛΩ. Γ. in numis Cypri.

* * *

Anni in his numis notantur eodem modo, quo epocharum annos notari vidimus. Aut enim praefigitur ET. vel plenius ΕΤΟΥΣ., aut L., quam literam eſſe initialem vocabuli Λυκαβαντος, ſupra diximus, aut annus prorſus ſolitarie ponitur. In numis regum Numidiae ſcribi ſolet: R. XXXII. etc. id eſt: *anno* R*egni* XXXII. etc. vel R. A. X. id eſt: R*egni* A*nno* X. In quinariis Lugduni Galliae Antonio IIIviro dicatis legitur A. XL. et A. XLI. ſed non ſatis certum, qui anni his numeris indicentur, ut in moneta hujus IIIviri monebitur. Adhibenda cautio, ne in principatus annis putemus numerum, qui revera epochae annus eſt. Non difficulter tamen ſeſe illi praeter alias cauſas etiam eo diſtinguunt, quod plerumque contractiores eſſe eorum numeri ſolent.

Annos principatus ab hiſtoricis quoque numerari ſolitos, et paſsim alias ad temporum rationem, perinde atque hodie, valuiſſe, multa occurrunt exempla. Apud Lucam legitur: a) *Εν ἐτει δε πεντεκαιδεκατῳ της ἡγεμονιας Τιβεριυ Καισαρος*, *anno XV. imperii Tiberii Caeſaris*. In marmore Adulitano Ptolemaeus III. Evergetes ſic de ſe: ΕΤΕΙ. ΤΗΣ. ΕΜΗΣ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ. ΚΖ. *anno mei regni XXVII.* b)

Inſcripti numis imperii anni ad chronologicam imperatorum hiſtoriam magnum adferunt momentum. Maximum inter hos uſum praeſtant id genus numi in Aegypto cuſi, dicti vulgo Alexandrini, quorum utilitatem et commoda ſuo loco liberaliter praedicavimus. Proximum locum obtinent argentei aeneique Caeſareae Cappadociae. Reliquarum, quas commemoravimus, urbium numi amplam ſeriem non praeſtant.

Quocunque quis anni tempore imperium eſt auſpicatus, annus imperii *ſe*cundus numerari ſemper conſuevit *ab* eo die, quo coepit annus civilis *ſingu*larum urbium, de qua lege vide quae uberius diximus in tractatu de numis Alexandrinis, in numis Caeſareae Cappadociae, *et quae in proxima ſectione* ad numos ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. obſervabimus. Ad haec, cum plerumque imperatores nondum finito anno civili diem obierint, factum neceſſario, ut fere conſtanter ex his numis annum imperantium primum et poſtremum habeamus incompletos. *Quam haec ne*ceſſario ad chronologicam imperantium hiſtoriam ſint obſervanda, iisdem locis, tum et in tractatu de tribunicia poteſtate praecepimus, et praecipiemus.

Quod in populorum numis anni imperii, idem in moneta Romanorum praeſtant numeri tribuniciae poteſtatis, de quorum uſu et computandi modo videſis tractatum de his ſingularem, ut et, quae ad rationem votorum quin-

a) cap. 3. v. 1. b) Chishull. Ant. Aſiat. p. 78.

quennalium, decennalium etc. pertinent, quorum diſquiſitio aliquid etiam in imperatorum chronologia habet utilitatis.

Factum aliquoties, ut qui anni principio eſſent principatus, ſubinde epochae naturam induerent, cum nempe ſucceſſori continuare patris annos placuit. *Ejus exemplum dedit Ptolemaeus II. Philadelphus continuando patris Soteris annos.* Eodem modo monetarii Alexandrini produxere annos M. Aurelii et Severi per imperium filiorum Commodi et Caracallae, ut in ea numorum ſerie obſervavimus. Verum omnes hae inchoatae epochae cum filiis deſivere.

Additi proconſulibus Romanis numeri, quos poſtremo loco propoſui, haud dubie annos obiti in provincia magiſtratus indicant; nam quid aliud hoc loco notare poſsint, non video. Ceterum demptis his, quos citavi, numis nulli alteri magiſtratui additos annos conſpexi.

SECTIO X.

DE NVMIS INSCRIPTIS:

ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ.

Illuſtris eſt monetae argenteae, plerumque maximi moduli ſeries inde a Galba usque ad Nervae imperium ab urbibus in Orientem poſitis ſignatae, in cujus antica caput imperantis, in averſa juxta typos varios ſcriptum ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. addito plerumque ΙΕΡΟΥ, et anni numero, id eſt: *anno novo ſacro.* Antequam probabilem ejus epigraphes explicatum adfero, neceſſe video, horum catologum numorum ſecundum temporum rationem proponere, in quibus conquirendis laborem ſublevavit cel. Belleyus, qui eorum ſeriem adcurate deſcripſit in praeclaro ſuo ad hos numos commentario, [a]) cui ego tres habeo, quos addam, et unum, nempe poſtremum Decii, quem demam.

Galba.

1) ΓΑΛΒΑΣ. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Caput Galbae, in area aſtrum.*

a) Mem. B. L. Tom. XIX. p. 447.

ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Α. *Aquila alis expanſis fulmini inſiſtens, juxta lauri ramus.* AR. I.

2) *Alius, ſed cum anno* B. AR. I.

Veſpaſianus.

3) ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΚΑΙΣΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. *Caput laureatum.* ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Α. *Aquila expanſis alis clavae inſiſtens, juxta palmae ramus.* AR. I.

4) ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΚΑΙΣΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. *vel:* ΟΥΕСΠΑСΙΑΝΟС. ΚΑΙСΑΡ. СЄΒΑСΤΟС. *Caput idem.* ΕΤΟΥΣ. ΙΕΡΟΥ. Β. *vel:* ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Β. *Similis typus; in nonnullis aquila corollam ore ſtringit.* AR. I.

5) ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΚΑΙΣΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. *Caput laureatum, infra aquila expanſis alis.* ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Β. — Τ. ΦΛΑΥΙ. ΟΥΕΣΠ. ΚΑΙΣ. *Caput Titi laureatum.* AR. I. (Eſt etiam apud Pellerin Mel. I. tab. VII. n. 7.

6) ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΚΑΙΣΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΥ. *Caput laureatum.* ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. Γ. ΙΕΡΟΥ. *Aquila expanſis alis clavae inſiſtens, juxta palmae ramus.* AR. I.

7) ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΚΑΙΣΑ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝ - - *Caput laureatum.* ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Δ. * - ΦΛΑΥΙ. ΟΥΕΣΠ. ΚΑΙΣ. *Caput Titi laureatum.* AR. I. (Pellerin Mel. I. tab. VII. n. 8.)

8) ΑΥΤΟΚΡΑΤ. ΚΑΙСΑ. ΟΥΕСΠΑСΙΑΝΟС. *Caput laureatum.* ЄΤΟΥС. Δ. ΙЄΡΟΥ. *Aquila expanſis alis clavae inſiſtit, juxta palmae ramus.* AR. I.

9) ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. ΟΥΕСΠΑСΙΑΝΟС. ΚΑΙСΑΡ. СЄΒΑ. *Caput laureatum.* ЄΤΟΥС. ΝЄΟΥ. ΙЄΡΟΥ. Δ. *in alio:* Є. *Aquila alis expanſis roſtro caduceum tenet, et inſiſtit baſi, ex qua una, vel duae ſpicae prodeunt.* AR. I. (Belley, Pellerin l. c.)

10) *Adverſa ſimilis.* ЄΤΟΥС. ΝЄΟΥ. ΙЄΡΟΥ. Ζ. * *Iuppiter ſtans d. pateram, ſ. innixus ſcipioni, cui inſidet aquila.* AR. I. (Catal. d' Ennery.)

11) ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. ΟΥΕСΠΑСΙΑΝΟС. ΚΑΙСΑΡ. *Caput laureatum.* ЄΤΟΥС. ΝЄΟΥ. ΙЄΡΟΥ. *Templum Veneris Paphiae.* AR. I.

12) *Eadem adverſa.* ЄΤΟΥ. ΝЄΟΥ. ΙЄΡΟΥ. Η. *Iuppiter ſtans, ut num.* 10. AR. I.

13) ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡ. ΚΑΙСΑΡ. ΤΙΤΟС. ΟΥЄСΠΑСΙΑΝΟС. СЄΒ. *Caput laureatum.* ЄΤΟΥ. ΝЄΟΥ. ΙЄΡΟΥ. Η. *Aquila expanſis alis clavae inſiſtit, juxta palmae ramus.* AR. I.

Vulgatus eſt hic numus e Muſeo Card. Albani, nunc Vaticano. Singulare in

eo eſt praenomen TITOC Veſpaſiano additum, quod etſi ipſe forte habuit, tamen nullum novi numum commatis Romani, neque alium peregrini, et forte neque marmor exſtat, in quo ejus nomini praenomen Titi praefigeretur; ex quo apparet, illud filio velut proprium ceſsiſſe. Vide, quae de hoc argumento diſputabo in numis Veſpaſiani commatis Romani. Titi Auguſti is numus eſſe nequit propterea, quia is annum imperii VIII. non attigit. Quod ſi tamen erit Titi, erit ejus adhuc Caeſaris, et annus VIII. pertinebit ad patrem, fueritque monetarii lapſu additum vocabulum CEB., quanquam ad hoc opinandum obſtet etiam forma numi, nam in hac claſſe numos eorum, qui Caeſares tantum fuere, voluminis fuiſſe contractioris, infra obſervabimus.

14) ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. ΟΥΕCΠΑCΙΑΝΟC. ΚΑΙCΑΡ. CΕΒΑ. *Caput laureatum.*
ΕΤΟΥC. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Θ. *Templum Veneris Paphiae, ut num. 11. vel: Iuppiter ſtans, ut num. 10, in nonnullis in imo ſpica.* AR. I.

15) ΑΥΤΟΚΡΑΤωΡ. ΤΙΤΟC. ΚΑΙCΑΡ. *Caput Titi laureatum.* In aliis:
ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC. ΚΑΙCΑΡ. *Caput Domitiani laureatum.*
ΕΤΟΥC. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Θ. *Templum Veneris, vel Iuppiter ſtans, ut ſupra.* AR. II.

16) ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ. ΟΥΕCΠΑCΙΑΝΟC. ΚΑΙCΑΡ. CΕΒΑ. *Caput laureatum.*
ΕΤΟΥC. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Ι. *Iuppiter ſtans, ut num. 10.* AR. I.

17) ΑΥΤΟΚΡΑ. ΚΑΙΣΑΡ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΣ. *Caput laureatum.*
ΕΤΟΥΣ. ΙΕΡΟΥ. *Mons Argaeus cum ſtatua inſiſtente.* AR. I.

18) IMP. CAESAR. AVG. VESPASIANVS. *Caput laureatum.*
COV. ΝΕΡΟVΔ. *Aquila expanſis alis baſi inſiſtens roſtro caduceum ſtringit, pro pedibus hinc, et inde palmae ramus promicans.* AR. incertae formae. (Sylloge numiſm. ant. Londini 1708. pag. 37.) AE. III. (Mus. Caeſ.)

Eundum hunc numum delineatum reperio inter complures alios genuinos in opuſculo Germanice conſcripto: *Müntzbuch, darinnen zu beſehen etc. Frankfurt am Mayn bey Iacob de Zetter 1631. in 4to.* Sed in hoc capitis epigraphe fertur: DIVVS. AVGVSTVS. VESPASIANVS.

Titus.

19) ΤΙΤΟC. ΟΥΕCΠΑCΙΑΝΟC. ΚΑΙCΑΡ. CΕΒΑCΤΟC. *Caput laureatum.*
ΕΤΟΥC. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Β. *Aquila ſtans expanſis alis, juxta palmae ramus.* AR. I.

Domitianus.

20) ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙCΑΡ. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC. CΕΒ. *Caput laureatum.*
ΕΤΟΥC. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Β. *Aquila*

alis expanſis fulmini inſiſtit, juxta palmae ramus. AR. I.

21) ΑΥΤ. ΚΑΙCΑΡ. ΔΟΜΙΤΙΑ-ΝΟC. CΕΒ. ΓΕΡ. *Caput laureatum.* ΕΤΟΥC. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Η. *vel* Θ. *vel* ΕΝΑΤΟΥ. *Aquila expanſis alis fulmini inſiſtit, juxta palmae ramus.* In aliis: *Iuppiter ſtans*, vel: *Templum Veneris Paphiae, ut ſupra.* AR. I.

22) ΑΥΤΟ. ΚΑΙΣΑΡ. ΔΟΜΙΤΙ-ΑΝΟΣ. ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. *Caput laureatum.* ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. ΕΝΔΕΚΑ-ΤΟΥ. *Aquila expanſis alis fulmini inſiſtens, juxta palmae ramus.* AR. I. Eſt etiam in mus. Caeſ.

Nerva.

23) ΑΥΤ. ΝΕΡΟΥΑΣ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒ. *Caput laureatum.* ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. Α. *vel* Β. *Aquila fulmini inſiſtens, juxta palmae ramus.* AR. I.

* * *

Decii numum, quem prioribus addidit Belleyus, omitto, quia huc prorſus non pertinet, ut oſtendam proximo § I.

* * *

Repraeſentata hac numorum claſſe in judicium veniunt I. epigraphe ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. II. calculus annorum inſcriptorum. III. horum patria numorum. IV. eorum metallum, et pondus.

I.

De epigraphe ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ.

Haec epigraphe, quae *annum novum ſacrum* indicat, incredibile dictu, in quam abſurdas ſententias conjecerit veteris aevi antiquarios. Exiſtimavit Erizzus, aut potius inſanivit, cum credidit, inſcriptos annos ducendos a conſtructo ſacro Salomonis templo. Ejus expreſſa verba ſunt in ſuis *Diſcorſi* pag. mihi 131 ad numum Graecum Agrippae II. cum capite Veſpaſiani: *le quali medaglie, come ſi vede, furono battute nell' ottavo e nono anno dall' edificazione del ſacro tempio fabricato dal Re Salomone.* At Haymius annos orſus eſt ab excidio templi Hieroſolymitani duce Tito. Seguinus a reſtituto templo Iovis Capitolini imperante Veſpaſiano, cui adhaeſit Spanhemius quoque. [a]) Addiditque Pioveneus, [b]) ſignatos id genus numos, quos Iudaei in templi Capitolini ſumptus pendere jubebantur. Nolo longius refutare ſententias, quae ſe ipſas evertunt, et quibus reſutandis plus, quam neceſſe videatur, inhaeſit Belleyus. Satis eſto, eruditis his viris falſo creditum, annos inſcriptos habere naturam epochae, qui tamen, quia in ſingulis imperantibus annum primum revocant, aliud non ſunt, quam anni imperantium, ut in Alexandrinis, quod ſerius agnovere Noriſius, [c]) Froelichius, aliique, qui fere omnes eo conſenſere, annum hunc dictum novum, ſacrumque in his numis propter ludos ſacros,

a) Caeſ. Iuliani p. 62. b) Muſ. Farnes. IX. p. 35. c) Ep. Syrom. Diſſ. III. c. 6. ſub. fin.

qui facti ſunt, ſeu cum imperium princeps adivit, qui dies *natalis imperii* dici conſuevit, ſeu cum idem dies anno exacto redivit, quorum occaſione ſolennium hos ſignatos numos credidere. Denique Belleyus his capitibus doctrinam omnem complexus eſt: I. Vrbes Orientis peregere ſacrificia, ludos, ac vota, ſive cum princeps imperium eſt auſpicatus, ſive cum earum annus civilis iniit, ſive recurrente die natali imperii. II. Propter eandem cauſam ſacrificiorum, ludorumque ſacrorum annos ſuos dixere ſacros. III. Exemplo Romanorum *annum novum primum* dixerunt diem, quo princeps ad imperium eſt evectus. Sic III. idus Octob. dicitur Senecae *annus novus*, *initium ſaeculi feliciſſimi*, ſic in numo Anazarbi Ciliciae cum capite Decii legitur: ЄΤϗς ΙЄΡΟΥ. ΝЄΟΥ. ΠΡΩΤΟΥ. ΖΞC. *anno novo ſacro primo* 267. IV. Nonniſi dies, quo imperium quis ſuſcepit, aut quo annus novus civilis inivit, fuit dictus ΕΤΟΣ ΝΕΟΝ ΙΕΡΟΝ, *annus novus ſacer*, at dies natalis imperii, quia ſerius recurrebat, atque adeo annum novum conſtituere non potuit, dictus eſt ſimpliciter ΕΤΟΣ ΙΕΡΟΝ, *annus ſacer*, omiſſo ΝΕΟΝ, *novus*. Haec ille.

Credo ego, ad explicandos hos numos tanto molimine atque apparatu, quo argumentum iſtud tractavit Belleyus, opus non eſſe. En tibi modum planum, ac ſimplicem, quem potiſſimum perſuaſit ſeries argentea tetradrachmorum Antiochiae Syriae, ubi certum eſt, ut infra tradmus, maximam ſacrae hujus monetae partem fuiſſe ſignatam. Ex hac diſcimus, Antiochenſes ſub Nerone coepiſſe tetradrachmis ſuis inſcribere annos imperantis, conjunctos tamen cum annis aerae Caeſarianae, v. c. ΕΤΟΥΣ. ΑΙΡ. Θ, id eſt: anno CXI. aerae, IX. imperantis Neronis. Inde a Nerone ex illis extruſi ſunt anni aerae, et retenti ſoli anni imperantis, ſed hi variis formulis enunciati. A Galba usque ad Nervam valuit formula ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙЄΡΟΥ. Α. Β. etc. rarius omiſſo ΝΕΟΥ. Tamen etiam in numis Othonis legimus tantum ЄΤΟΥC. Α. manente ſolito typo aquilae, et rami palmae. Dicitur annus ΝΕΟΣ, *novus*, quia annus novus revera iniit, cum princeps imperium adivit, aut cum elapſo vetere coepit alter annus civilis. Sic et apud Romanos primus imperantis annus dicebatur *annus novus*, ut ſupra ex Seneca vidimus, et annus novus dicebantur Kalendae Ianuariae; unde et in numis Latinis Hadriani, Antonini, et Alexandri legimus: S. P. Q. R. *Annum Novum Fauſtum Felicem.* Dicitur annus ΙΕΡΟΣ, *ſacer.* Si menſis a quibusdam populis numinis loco eſt habitus, quod conſtat ex numis Antiochiae Piſidiae, nequaquam mirum, annum quoque religione fuiſſe ſacrum. Teſte Euſtathio, a) qui Aelianum teſtem advocat, ἐν Γαδειροις ϐωμος Ενιαυτῳ ἱδρυται, και Μηνι ἀλλος, ἐις τιμην χρονȣ ἐραχυτερȣ τε και μικροτερȣ, *poſita fuit Gaadibus ara Anno, et Menſi altera, in honorem temporis longioris, et brevioris.* At

a) ad Dionyſ. Perieg. v. 453.

in his, de quibus agimus, numis annus ſacer dicitur non alia de cauſa, quam quia fuit imperantis, cujus omnia fuere ſacra. Sic et legimus: *ſacrae imagines*, *ſacrae largitiones*, *ſacra moneta Auguſtorum*, *Caeſarumque*. Quare non mihi convenit cum Belleyo exiſtimante, annum numis his inſcriptum dictum fuiſſe ſacrum propter celebratos illo ineunte ludos ſacros. Ejus adſerendi potior illi cauſa fuit numus Decii apud Anazarbum Ciliciae ſignatus, editusque a Froelichio cum praetenſa epigraphe: ЄΤ. ΙЄΡΟΥ. ΝЄΟΥ. ΠΡΩτȣ ΖΞC. *Anno ſacro novo primo 267*, in quo typus: *quinque ludorum urnae prominentibus palmis*. At non iſtud in illo numo legitur, ſed: ЄΤ. ΙЄΡΟΥ. ΟΛΥΜΠ. ΘΞC. *Anno ſacro Olympio 269*, ut diſerte comprobavi in moneta ejus urbis. Annus ergo hic Anazarbenus non propterea dictus eſt ſacer propter religionem ludorum ſacrorum, qui quovis ineunte anno civili cauſa principis acti fuere, ſed quod hoc anno Anazarbus ex inſtituto ſuo ſacros ludos Olympios egit.

Inde a Trajano annus novus ſacer inferri numis non deſiit, ſed alia tantum formula adhiberi coepta; nimirum pro ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ ſcriptum deinceps ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ, *tribunicia poteſtate*, quae et ſingulis annis renovabatur, quod aequivalet τῷ ΝΕΟΥ, et ſacra fuit, quod eſt pro ΙΕΡΟΥ, et ſingulis annis unitate aucta perinde imperatorum annos numeravit, quam Graecorum ΕΤΟΣ. Factum iſtud ab Antiochenis, aliisque paſsim urbibus, ut Romanorum modum imitarentur, in quorum numis perpetua mentio trib. poteſtatis addito, vel omiſſo numero, et conſulatus, cujus copioſa habes exempla in numis argenteis, et aliquibus etiam aeneis aetate Trajani, Hadriani, Antonini per Orientis urbes ſignatis. Atque hoc modo inſcripta tetradrachma, ſaltem Antiochena, habemus a Trajano uſque ad Voluſiani imperium eliminata penitus ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ formula.

Epigraphe COV ΝЄΡΟVΔ, quae eſt in numis Veſpaſiani loco 18 propoſitis, ut inſolens eſt, ac perturbata, poſitam tamen eſſe pro ЄΤΟΥC. ΝЄΟΥ. ΙЄΡΟΥ. Δ., facile apparet, atque adeo cum propter dictum epigraphes ſenſum, tum typum ſociandos iis, qui loco 9 proponuntur. Reliqua dubia expedivi in mea Sylloge I. num. vet. p. 78, quo loco ſimilium numorum unum promulgavi.

II.

Calculus annorum his numis inſcriptorum.

Valet in his idem computus, qui in numis Alexandrinis. Vt enim in his annus I. ducitur ab eo die, quo imperium princeps eſt auſpicatus, et exit in proxima neomenia Thot, ſeu die XXIX. Auguſti, quo coepit annus II., ſic et in ſacris his numis annus *B*. init in autumno, a quo per Orientis urbes annus novus duci conſuevit. Hanc legem luculente comprobant numi Galbae, in quibus leguntur anni A et B, cujus tamen imperium ſeptem tantum menſium fuit. Si populi hi annos imperantium ſui calculi legibus ſubjecere, nihil iſtud mirum, quia ejus inſtituti exemplum praebent etiam Alexandrini, tum et Caeſarenſes Cappadociae, aliique; verum

iſtud ſingulare, quod ſubinde et trib. poteſtatem, cujus, ut paullo altius dixi, mentio formulae ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ ſucceſſit, in autumno iteravere, de quo paradoxo copioſe olim agam in moneta Trajani. Quo confirmatur, formulas ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ, et ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣ. ΕΞΟΥΣΙΑΣ eodem apud has gentes loco fuiſſe.

III.

De patria horum numorum, et typis.

Si lubet ſequi auctorem Belleyum, haec de horum patria numorum habeto: Tyrum arguit clava, Seleuciam Syriae fulmen, Caeſaream, aut forte Sebaſten, Palaeſtinae urbes, modius ſpicis refertus, Salamina Cypri ſignum Iovis, Paphum templum Veneris Paphiae, Caeſaream Cappadociae mons Argaeus. Haec ille in laudata principio diſſertatione p. 466. At ego aliam eorum patriam non agnoſco praeter Antiochiam Syriae, Cyprum, Caeſaream Cappadociae. De ſingulis pauca.

ANTIOCHIA SYRIAE. Huc pertinent omnes, qui aquilam expanſis alis ſeu fulmini, ſeu clavae, ſeu baſi inſiſtentem, adſtituto plerumque palmae ramo, exhibent, aut cum eadem aquila in partem anticam trajicitur, infra Auguſti caput collocata. Quam cauſam qui plenius noſſe cupit, is quaeſo totam ſeriem tetradrachmorum Antiochenorum, quam in horum moneta propoſui, ſequatur. Saepe offenderunt artis noſtrae ſtudioſi, cum ex ſigillis minutis, illisque arbitrariis et vagis, qualia ſunt clava, aſtrum, ſpica etc., eorum ſe patriam poſſe elicere ſperaverunt.

CYPRUS. Huic inſulae jure tribuuntur, qui typos habent Cyprios, videlicet templum Veneris Paphiae, et Iovem ſtantem eo cultu, quo is fingitur in numo ex deſcriptis X. Hunc Iovem eſſe Capitolinum, perperam adſeruere Seguinus, a) et Spanhemius. b) Quanta enim ſpectato cultu utriusque Iovis differentia! Melius Vaillantius Iovem Salaminium dixit, nulla tamen addita cauſa, c) ſed quam ſuppeditat Ammianus: d) *Salamis, et Paphus, altera Iovis delubris, altera Veneris templo inſignis.*

CAESAREA CAPPADOCIAE. Huc pertinere eos, qui montem Argaeum exhibent, diſputatione non eget.

IV.

De metallo, et pondere horum numorum.

Alium hujus claſsis, niſi argenteum, non reperit Belleyus, dempto uno Decii Anazarbeno, qui aeneus eſt. Sed neque hic legem infringit; nam eum ad hanc claſſem non pertinere, ſupra § I. docui. Licuit tamen mihi reperire aeneum, quem in Veſpaſiano poſtremum propoſui, et quem huic claſsi ſocian-

a) Sel. num. p. 1[illegible]. b) Caeſs. Iulian. p. 62. c) Num. praeſt. T. II. p. 93. d) L. XIV. c. 8.

dum, etſi in multis a reliquis differat, ſatis, ut opinor, comprobavi.

Qui capita Auguſtorum offerunt, pondere ſunt tetradrachma, at qui capita habent Titi, et Domitiani adhuc Caeſarum, didrachma ſunt, quo inſtituto habitam dignitatis rationem jure conjicit Belleyus.

SECTIO XI.

DE MENSIBVS, ET DIEBVS.

Non annos modo, ſed et menſes, quin dies quoque in veterum monumentis notatos reperimus. Horum pauca ut commemorem, habemus apud Peyſſonelum: a) ΠΡΟ. ΠЄΝΤЄ. ΚΑΛΑΝΔΩΝ. ΜΑΡΤΙΩΝ comparatum cum ΜΗΝΟC. ΔЄCΙΟΥ. ΤЄΤΑΡΤΗ. Apud eundem: b) ΜΗΝΟC. ΑΥΔΥΝΑΙΟΥ. ΤΡΙC. ΚΑΙ. ΔЄΚΑΤΗ. In noto monumento *Agliboli*, et Malachbeli praeter annum *epochae* ΖΜΦ. legitur ΜΗΝΟC. ΠЄΡΙΤΙΟΥ. c) Ad numos quod attinet, deum *Menſem* ſaepe in numis Aſiae minoris expreſſum habemus, adſtituto etiam vocabulo MENSIS in numis coloniae Antiochiae Piſidiae. Menſes ipſos, eoſque Macedonicos, habemus in tetradrachmis regum Parthiae adſcripto etiam in nonnullis ΜΗΝΟC, *menſe*, quod indicaſſe ſatis eſto, ne jam dicta rurſus obtrudam. Praeter hos menſium mentionem in numis non reperi, atque etiam qui reperti ſunt, ad chronologiam nihil conferunt.

Dies in Graecorum moneta reticentur. Ex numis Romanorum notus denarius Bruti, cujus averſa inſcribitur: EID*us* MAR*tiae*, ſeu dies XV. Martii V. C. 710, quo a conjuratis interſectus eſt Caeſar dictator.

a) Voyage p. 346. b) Pag. 277. c) Muſ. Capitol. T. IV. p. 96.

APVT XXI.

DE FESTIS AC LVDIS.

Agimus hoc capite de ludis, ſtudiorum genere, quo aliud nullum Graeci pertinaciore conatu, malim rabie, excoluere, ſi belli artes, et civiles contentiones demas. Atque iſtud de antiquiſſima etiam Graecia intelligendum; tam enim in hac vetuſius eorum uſus, ut, quod fieri amat in *inſtitutis*, quorum exordia ignoramus, eorum auctores aut dii, aut, qui proxime deos eſſent, heroes putarentur. Neque mirum, ad haec exercitia ardentius inflammatos eorum animos, quos ſuis natura donis ad certaminum periculum liberalius inſtruxerat, quando nihil erat ſive praemiorum, ſive honorum, quod in arena victoribus negaretur. Parum enim pro dignitate videbantur honorati, ſi, publica praeconis voce victores renunciati, auferrent praemia in ſingulis ludis ex vetere inſtituto propoſita, niſi et ſtatuis et perennibus poetarum carminibus donarentur, cujus generis ſunt Pindari epinicia, reduces vero in patriam ab effuſa ad ſpectaculum multitudine communi gratulatione, itinere floribus conſtrato, accenſis odoribus, caeſis etiam non raro victimis exciperentur, decreto inſuper publico in prytaneo victu, et a muniis publicis immunitate. Quod quidem inſtitutum quicunque aequo reputat animo, fateri mecum cogetur, nimios hercle fuiſſe honores decretos pugilibus et aurigis, majores ſane, quam quantos Miltiadi, Themiſtocli, aliisque ſummis libertatis Graecae vindicibus publice delatos conſtat, et plus indultum voluptati, et ſpectaculorum levitati, quam iſtud expedire reipublicae et communi ſaluti videretur. Enimvero aureum eſt Euripidis monitum, quod ex deperdita ejus fabula Autolyco conſervavit Athenaeus, [a]) inutiles has Graecorum voluptates gravi cenſura notantis; ecquid, inquit, feliciter luctatus, ecquid pedum celeritate pernix, aut diſcum in ſublime jactans, aut malas feriens probe, coronamque

a) L. X. c.

his adeptus, patriae ſuae civitatique prodeſt? An vero pugnaturi ſunt cum hoſtibus diſcos manibus jactantes? aut citato cum clypeis curſu hoſtem patria exigent? Sic ſane nemo delirat, qui in acie prope ſtetit. Aequum igitur, inquit, ſapientes homines atque bonos foliis coronari, et ſi quis civitatem optime regit, temperatus ac juſtus vir, qui oratione ſua prava facinora ſubmovet, rixas et ſeditiones compeſcit; haec ſcilicet ſunt et toti civitati decora, et univerſae Graeciae. At his multo eſt mirabilius, quod hunc ſuum in ludos publicos furorem in religioſis quoque caerimoniis, quibusque numina aut obſervarent, aut placarent, putavere. Praeclare hanc aequalium ſuorum veſaniam exagitat Philo Iudaeus. Cave, inquit, [a]) ſacra putes certamina, quae inſtaurant tertio quoque anno civitates quaedam condentes theatra, quae multa millia hominum recipiunt. In his enim aut luctator adverſarium pronum ſupinumve ſiernens, aut pancratiaſta validus a nulla vi vel laeſione ſibi temperans primam laudem occupat. Nec deſunt, ait, qui utroque pugno in caput faciemque involant, et his probe contuſis in cetera quoque membra ſaeviunt; ubicunque autem plagas inferunt, mutilant, et poſt haec tam immania coronas, praemiaque petunt. Nam reliqua certamina curſorum, quinquertionumque nemo ſapiens non rideat, hoc agentium, ut ſaltus ſit quam longiſsimus, quos non ſolum grandiores animantes cervus aut caprea, ſed vel minimus catellus aut lepuſculus a tergo relinquet. Iure igitur arguit ſanior his recutitus noſter, his ex certaminibus nullum prorſus ſacrum eſſe. Nam ipſi, inquit, talium admiratores leges tulerunt contra vim, et in corpus ſaevientibus poenas conſtituerunt. Et quomodo aequum videri poteſt, ut, qui ulciſcuntur factas privatim injurias, nec impunitas ſinunt, iidem in celebritatibus, tantaque ſpectatorum frequentia coronas talium facinorum patratoribus, et alia quaedam per praeconem ſtatuant praemia? Haec, atque his plura Philo laudatus.

Atque haec quidem ludorum inſania jam Euripidis aevo excedere modum viſa, tamen comparata cum illa, quae ſerius invaluit, ferri utcunque potuit. Etenim veteri illi, ſuique adhuc juris Graeciae, qualis ejus poetae aetate exſtitit, nunquam defuere negotia ſeria, ſive cum externus hoſtis urgeret, ſive vicinorum aemulatio metum injiceret, ſive diſsidia forenſia, mutuumque odium civitatem diſtraherent. At vero Graeci in Romanorum ſervitutem prolapſi, cum jam iis nullam attingere reip. partem liceret, his ſeſe certaminum ludicris penitus immerſere, Romanis ipſis haec eorum ſtudia adprobantibus, quod ſic turbulenta Graecorum ingenia a rebus novandis, clandeſtinisque conſiliis avertebantur. Numorum judicium ſi audimus, ludorum inſania tanto ſubinde gravius incubuit, quanto deſperatiores provinciarum res, propiusque perniciem fuere, nimirum ut averſo a communibus malis animo quibus poſſent modis faſtidium ſinirent. Sane

a) de Agricult.

inde a Severo ludorum imagines, antehac infrequentes, obvium ſunt in Graecorum numis argumentum, frequentiſsimae vero ſub Valeriani et Gallieni imperio, nimirum fatiſcentibus tum maxime provinciis. Quod cum apud animum meum reputo, Graecosque cum Romanis contendo, idem utrinque video mentis humanae iter ac progreſſum, utrosque mutato in pejus reip. ſtatu in eadem denique avia compulſos. Conſtat populum Romanum ſtante rep. Circenſibus moderate uſum, nimirum quo adhuc tempore ad ſe pertinuerat regere comitia, ſciſcere leges aut antiquare, ſancire foedera, reges aut imponere, aut dejicere. Continuo imperio ac negotiis omnibus ad unum delatis idem hic populus rerum arbiter, qui, ut verbis Iuvenalis utar, a) dabat olim

Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantum res anxius optat
Panem, et Circenſes.

Enimvero quo tempore, barbaris imperium undique prementibus, adverſum hos conſilia omnia erant conferenda, idem hic populus acrioribus ſtudiis cauſas factionis praſinae, ruſſatae, venetae, albae diſceptavit, quam olim de exigendo Italia Hannibale diſceptatum fuit. Inſani ejus adfectus teſtimonium praebet numeroſa veteris monetae claſſis, quam *Contorniatorum* appellamus, nullo fere alio, praeterquam ſpectaculorum argumento inſignis. Verum haec diſputatio alterius eſt loci, alieni certe a cauſis operis, quas nobis principio praefiximus.

Vetuſtiſsimi in Graecia, famaque per orbem celeberrimi ludi ſuere quatuor, quae commemorat notum epigramma Archiae additis eorum praemiis:

Τεσσαρες ἑισιν ἀγωνες ἀν' Ελλαδα, τεσσαρες ἱροι,
Οἱ δυο μεν θνητων, ὁι δυο δ' ἀθανατων.
Ζηνὸς, Λητοΐδαο, Παλαιμονος, Αρχεμοροιο,
Αθλα δε των κοτινος, μηλα, σελινα, πιτυς.

Quatuor ſunt ludi per Graeciam, quatuor ſacri,
Duo quidem mortalium, duo vero immortalium.
Iovis, Apollinis, Palaemonis, Archemori,
Praemia vero horum olea, mala, apium, pinus.

Quos verſus ſic Latine reddidit Auſonius: b)

Quatuor antiquos celebravit Achaia ludos,
Coelicolum duo ſunt, et duo feſta hominum.
Sacra Iovis, Phoebique, Palaemonis, Archemorique,
Serta quibus pinus, malus, oliva, apium.

Iovis certamina ſunt Olympica, Apollinis Pythia, Palaemonis Iſthmia, Ar-

a) Sat. X. v. 80. b) in Eclogario.

chemori Nemea. Principio certus his agendis locus fuit adſignatus, et Olympica quidem acta ſunt in Olympia Piſatide Elidis, Pythia apud Delphos, Iſthmia in Iſthmo Corinthiaco, Nemea in nemore prope Cleonas, quibus propter claritatem adde conſtituta ſerius Actia celebrata Nicopoli, et Capitolina Romae. At ſucceſſu temporis eadem haec certamina in exteras quoque urbes fuere accita, eaque adeo, praecipue Olympia, Pythia, Actia, in copioſis earum numis exarata legimus. Cauſa ſimilis appellationis fuit, quod civitates domeſticos ſuos ludos ad exemplum veterum illorum Graeciae certaminum conformaverant. Atque in hoc quidem ſenſu capienda mihi videntur vocabula: ΕΝ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ. ΙΣΑΚΤΙΟΝ, et ΕΝ. ΤΑΡΣΩ. ΙΣΟΛΥΜΠΙΟΝ, memorata in marmore Chandleri, [a]) iterum ΙΣΟΛΥΜΠΙΑ in marmore Neapolitano, quod exhibet Corſinus. [b]) Exiſtimat eruditus hic vir, compoſito hoc nomine intelligenda ΙΣελαςικα ΟΛΥΜΠΙΑ; malim aſſerere, eſſe compoſitum ex ΙΣος, *aequalis*, *ſimilis*, et indicare, certamina Actia celebrata Caeſareae, et Olympia acta Tarſi ſimilis eſſe naturae, cujus ſunt Actia Nicopolis, et Olympia Elidis; unde ſumptum exemplum, eodem nimirum modo, quo Graeci dicunt *ἰσανεμος*, *vento velocitate ſimilis*, *ἰσότροπος*, *qui ſimilibus eſt moribus*. Neque vero quis exiſtimet, vocabulum *ἰσολυμπιος*, etſi ad lexica noſtra Graeca nondum diverterit, in ſolis tantum his marmoribus habitare, neque ab alio quopiam ſcriptore vetere hoſpitio exceptum. Illo ſane uſum video Philonem Iudaeum, cum ſignificare rem non quidem eandem, ſed plane ſimilem voluit. Agens enim de honoribus Auguſto decretis hoc refert: [c]) *πασα ἡ οἰκυμενη τας* ΙΣΟΛΥΜΠΙΟΥΣ *ἀυτῳ τιμας ἐψηφισατο*, *univerſus orbis honores ei coeleſtibus ſimiles decrevit*. Quo modo etiam Conſtantinus M. Graecis Chriſtianis dictus fuit *ἰσαποστολος*, *Apoſtolis par*, quia horum imitatus fervorem Chriſtianam fidem propagavit. Ceterum non raro, cur ludi quidam privati dicerentur Olympia, una cauſa fuit, quod illi ad modum Olympiorum quinto quovis anno recurrente celebrari ſunt ſoliti, ut dicetur infra, ubi de Olympiis agemus.

Animadvertendum praeterea, cum in uno eodemque numo vel marmore plura coacervantur ludorum nomina, nequaquam intelligendos ludos multiplicatos, ſed unum, eumque alienis titulis turgidum, quod jam etiam videre Iſſelinus [d]) Corſinus [e]) ac Spanhemius, quo is loco conjuncta in Ancyrae numis nomina ΑCΚΛΗΠΙΑ. CΩΤΗΡΕΙΑ. ΙCΘμια. ΠΥΘΙΑ. ad ſola Ancyrae Aſclepia, quae ſimul et Iſthmia et Pythia dicerentur, referenda contendit. [f]) Addo argumenta alia ex monumentis petita. Legitur in numis Coloniae *Laodiceae* Syriae ANTONINIANA. *PVTI.* (id eſt: *Pythia*) typo duorum Centaurorum vas malis refertum tenentium;

a) Inſcr. ant. pag. 92. VI. b) diſſ. agon. in Iſth. § XIV. c) legat. ad Cajum Vol. II. edit. Mangey pag. 567. d) B. L. hiſt. T. V. p. 283. e) Diſſ. Agon. in Iſthm. § XIV. f) Ep. I. ad Morell. § 3.

item in marmore Chandleri: a) ΕΝ. ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ. ΤΗ. ΠΑΤΡΙΔΙ. ΜΟΥ. ΠΥΘΙΑΔΙ. ΠΡΩΤΗ. ΑΧΘΕΙΣΗ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΟΝ. *Laodiceae in patria mea, Pythiade, quae prima agebatur, Oecumenicum Antoninianum.* Ex quo apparet, Antoniniana Laodicena dicta Pythia, quod horum more ſecundum Pythiades numerabantur, et quod eorum praemia eſſent mala perinde atque Pythiorum, ut in his docebitur. In numis Philippopolis Thraciae legitur: ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ typo urnae ludorum additis malis, quae periſiaſis indicat, certamina haec Alexandrea, ſaltem ſpectatis praemiis, fuiſſe Pythia, ut revera in numis ejus urbis ſimilibus aliis ſaepe praeterea additur vocabulum ΠΥΘΙΑ. Atque eodem modo interpretare ϹΕΥΗΡΕΙΑ. ΟΛΥΜΠΙΑ. vel: ΗΡΑΚΛΙΑ. ΟΛΥΜΠΙΑ. vel: ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. et ſimilia copioſa alia. Ceterum vera adjectorum magnorum nominum cauſa fuit perſpecta ejus aetatis libido venandi canoros titulos et magnificas appellationes, quod fieri ſemper amat, cum verae ſolidaeque cauſae deſunt. Nimirum ut parum ſibi laudati videbantur Nicaeenſes, ſi viri tantum boni probique putarentur et eſſent, niſi etiam ſe nominibus ἀριϛων μεγιϛων, *optimorum, maximorum,* quae proprie Iovis fuerunt, efferrent, ut ſexcenta alia ejusdem vanitatis exempla praeteream, ita paſsim civitates Graecae parum honoratos credidere ludos ſuos, ſi eos privatis ſuis nominibus appellarent, neque adderent illuſtria nomina Olympiorum, Pythiorum, Actiorum etc.

Iam et expedienda veniunt, quae ad inſcriptiones typosque pertinent. Ad illas quod attinet, ludorum nomina communiter in A exeunt, ut: ΟΛΥΜΠΙΑ. ΚΑΒΕΙΡΙΑ. etc. quae quidem ratio enunciandi ludos feſtaque eſt pervetus. Etenim Herodotus, quo loco Ionum feſtum Neptuno Heliconio dicatum deſcribit, ſic ait: ἐς την (ἀκρην) συλλεγομενοι ἀπο των πολιων Ιωνες ἀγεσκον ὀρτην, τη ἐθεντο ȣ̓νομα Πανιωνια. Πεπονθασι δε ȣ̓τι μȣναι ἀι Ιωνων ὁρται τȣτο, ἀλλα και Ἑλληνων παντων ὁμοιως πασαι ἐς τωϋτο γραμμα τελευτωσαι, καταπερ των Περσεων τα ȣ̓νοματα. *Ad hoc* promontorium *collecti ex urbibus Iones feſtum agunt, quod Panionia vocant. Accidit vero hoc non Ionum duntaxat feſtis, ſed et ſimiliter omnia omnium Graecorum feſta in hanc literam deſinunt, perinde atque Perſarum nomina.* b) Quae quidem lex deinceps etiam in Graecis valuit. Quare in numis Ancyrae Galatiae legitur: ΑΓΩΝ. ΙϹΘμια. ΠΥΘΙΑ. pro ΠΥΘΙΟϹ. et Dio Caſsius loquens de Nerone, ἀγωνα, inquit, πενταετηρικον κατεϛησατο, ΝΕΡΩΝΕΙΑ ἀυτον ὀνομασας, *certamen quinquennale inſtituit, NERONIA illud appellans.* c) Quam quidem phraſin planiſsime imitatos fuiſſe Latinos, copioſis, optimaeque notae teſtimoniis poteſt demonſtrari. En ex innumeris aliquot exempla. Ovidius de Apolline: d)

a) inſcr. ant. p. 92. VI. 446.

b) L. I. c. 148.

c) L. LXI. § 21.

d) Metam. L. I. v.

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos
PYTHIA, de domitae ſerpentis nomine dictos.

Suetonius de Nerone: [a]) *Inſtituit et quinquennale certamen, quod appellavit NERONIA.* Ante omnes vero audiendus Quinctilianus: [b]) *Quaedam,* ait, *faciem ſoloecismi habent, et dici vitioſa non poſſunt, ut tragoedia Thyeſtis, et LVDI FLORALIA et MEGALESIA, quanquam haec ſequenti tempore interciderunt, nunquam aliter a veteribus dicta.*

Denique una adhuc formula in numis valuit: ΙЄΡΟϹ, addito vel ſuppreſſo ΑΓΩΝ, id eſt: *ſacrum certamen.* Sic: ΙЄΡΟϹ. intra lauream, in numo Commodi, Anazarbi Ciliciae. (Vaill.) ΙЄΡΟϹ. ΑΤΤΑΛЄΩΝ. ΟΛΥΜΠΙΟϹ. ΟΙΚΟΥΜЄΝΙΚΟϹ. intra coronam, in numo Salonini, Attaliae Pamphyliae. (Muſ. Piſani.) ΙЄΡΟϹ. Vrna ludorum inter duas taedas ignitas, in numis Diadumeniani et Elagabali, Caſtabalorum Cappadociae. (Vaill.) ΙЄΡΟϹ. ΠΥΘΙΑ. Menſa cum urna, in numo Gallieni, Pergae Pamphyliae. (Vaill.) ΙЄΡΟϹ. addito in aliis ΠΥΘΙΟϹ. ΜΥϹΤΙΚΟϹ. etc. in numis Philippi et Valeriani, Sides Pamphyliae. (Vaill.) ΠΑΝΙΩΝΙΟϹ. in autonomo Smyrnae. (Muſ. Caeſ.) Suppreſſum in his vocabulum ΑΓΩΝ, numi item demonſtrant. Eccos: ΙЄΡΟϹ. ΑΓΟΝ. Vrna, in numo Commodi, (Vaill.) ΑΓΩΝЄϹ. ΙЄΡΟΙ. Tres urnae, in numo Gallieni. (Pellerin.) ΙЄΡΟϹ. ΑΓΩΝ. ΠΥΘΙΑ. Tres urnae, in numo Valeriani ſen. (Arigoni.) Sunt omnes Nicaeae Bithyniae. ΑΓΩΝ. ΑΝΤΟΝΙΝΙΑΝ. inſcriptum clypeo, quem mulier turrita rupi inſidens tenet. (Pellerin Rec. I. p. XV.) Hanc formulam numi Latini Heliopolis Coeleſyriae et Sidonis Phoeniciae reddunt SACRVM. CERTAMEN., quos vide deſcriptos infra in *Iſelaſticis.* Sacri autem dicebantur ludi, quia in honorem deorum, aut qui diis ſuppares habiti ſunt, heroum et Auguſtorum agebantur, tum etiam quia ad quatuor principum Graeciae certaminum modum agi conſuevere, quae vulgo ſacra dicebantur, unde paſsim victores *hieronicae* appellati.

Typi in his ludorum numis ſueti ſunt: Vrna, vel crater unus aut plures, quibus propoſita in ludis praemia indicantur, dicta Graecis ἆϑλα, βραβεῖα, νικητήρια, quin et vocabulum ΑΘΛΑ in praeſtantibus numis Syracuſarum juxta πανοπλίαν ſcriptum legitur, ut dictum in earum moneta. Frequens apud veteres mentio, ceſsiſſe hieronicis in victoriae praemium crateras, amphoras, hydrias, lebetes etc. quorum teſtimonia ſtudioſe collegit Spanhemius, [c]) quo loco comprobat etiam, craterem ſaepe in medio panegyrios fuiſſe conſtitutum, e quo diis agonum praeſidibus libarent athletae decertaturi. Crateri unus, pluresve etiam palmae rami inſerti conſpiciuntur. Iſthoc nullus alius certior fuit apud veteres victoriae index, de qua re, etſi in vulgus nota, vide quae iterum undique congeſsit Spanhemius. [d]) Adfert deinde articulo ſequente [e]) rationem, cur, ut nonnunquam plures

a) cap. 12. b) Inſtit. L. I. c. 5. c) ep. I. ad Morell. § XI. et XII. d) l. c. § XIII. e) § XIV.

urnae, ſic et non raro plures iis palmae rami inſerti appareant. Nimirum, inquit, ſi v. g. duo ſunt crateres, hi indicabunt totidem agonas, quemadmodum totidem numero crateres in numis Ancyrae, quos ibi citat, indicant ΙϹΘμια et ΠΥΘΙΑ juxta ſcripta. Infertae illis palmae, ut ſingulae generatim victoriae ſunt indices, ſic multiplicatae variorum certaminum in uno eodemque agone conſtitutorum indicant praemia, ecu pugilatus, luctae, curſus etc. Quid quod et prima, ſecunda, tertia praemia, Graecis πρωτα, δευτερεια, τριτα, quorum in variis ludis ſecundum veterum teſtimonia fuit uſus, multiplicatis his palmis poſſunt notari. Haec Spanhemius. At vereor, ut his ejus dictatis tuto ſtari poſsit. Video enim, admodum eſſe difficile, ac ſaltem arbitrarium plane, ſecundum has leges urnarum palmarumve numerum, quem numi hi offerunt, explicare. Eſto, hos illosve numos his ſeſe legibus adcommodare, at ſunt alii, in quibus ludorum inſcriptorum numerus minus apte cum numero craterum poteſt componi, ut adeo res ad conjecturas denuo redeat, quas advocent, qui volent. Typus alter, et hic quoque frequens, neque in numis ſolum, ſed et marmoribus, eſt corona, de qua diſſerere plura non attinet, cum res ſit pervulgata, victores coronari ſolitos, et quidem corona variae ex recepto ludorum inſtituto naturae, quo de argumento multa praecepere auctores rei agoniſticae. Typus alius non infrequens eſt templum, nempe ejus dei, in cujus honorem acti ludi, pro quo in aliis ipſa dei imago proponitur. Sic conceſsit Auguſtus Pergamenis, ut in honorem templi ſuo honori dicati ludos inſtituerent. [a]) Idem factum in honorem Commodi, dicetur infra in *Commodiana.* In numis Pythiorum teſtibus ſaepe finguntur mala, ſcilicet victorum praemia, ut infra in his monebimus. Typos alios ſingulares videſis in catalogo ſubjecto.

Ad ludos numis inſcriptos propius ut accedamus, varia illi ex variis cauſis ſortiti ſunt nomina; I. *a Diis*, ut: Aſclepia, Cabiria, Coraea, Duſaria, Helia, Heraclea, Pythia etc. Similium feſtorum jam catalogum dedit Iulius Pollux. [b]) II. *a regibus*, ut: Alexandrea, Attalea. III. *ab imperatoribus:* ut: Caeſarea, Auguſtea, Sebasmia, Commodiana, Gordiana etc. quin fuere etiam feſta a provinciarum rectoribus appellata, ſed quae in numis non nominantur, ut Mucia in Aſia, Marcellea Syracuſis, ac deinde praeclara illa Verrea, de quibus omnibus vide Ciceronem. [c]) IV. *a loco*, ut: Actia, Iſthmia, Nemea, Olympia, Capitolina, Epheſia, quibus adde: ЄΝ. ΚΟΔΡΙΓΑΙϹ. in numis Tarſi, et forte ЄΝΜΟΝΙΔЄΙΑ in numo Magneſiae Lydiae. V. *a modo*, ut: Ariſta, Hiera, Iſelaſtica, Megala, Myſtica, Oecumenica, Periodica. VI. *a facto quodam, aut periſtaſi*, ut: Epinicia, Philadelphea, Epidemia, Theogamia.

Sequens catalogus enumerabit I. feſta ac ludos, quos Κοινȣ, id eſt: *Commu-*

a) Dio L. LI. § 20. b) Onom. L. I. c. 1. § 37. c) in Verr. L. II. c. 21.

nis nomine egerunt provinciae, urbibus ſingulis ſumptum facientibus. II. ordine alphabetico feſta ac ludos, quorum ſpeciatim nomina variarum urbium numi produnt. Vt illuſtrare ſingulos, quantum ad eorum intelligentiam neceſſarium duxero, non negligam, ſic a verboſa earum ἐξηγησει abſtinere plane decrevi, quod harum partium ſtudioſi jam fuere eruditi heortographi, ac praecipue Meurſius in Graecia ſua feriata. Vniverſam vero ludorum Graecorum naturam, leges, inſtituta ne attingenda quidem putavi, quae qui cupiet, ex Petri Fabri opere immenſi laboris petat, quod de re athletica, ludisque veterum inſcribitur.

Denique tractatus hic Graecorum tantum feſta ludosque complectetur, omiſſis iis, quos Romanorum numi memorant, Votivis, Cerialibus, Floralibus, Saecularibus, Quinquennalibus Neronianis, Circenſibus.

§ I.

KOINON, COMMVNE.

ASIAE.

COM*mune* ASIAE. ROM*ae* ET. AVGVST*o*. *Templum 6 columnarum*, in argenteis Auguſti, Claudii, Nervae Pergami Myſiae ſignatis, quos vide explicatos in numis Auguſti ad annum V. C. 735.

ΚΟΙΝΟΥ. ΑΣΙΑΣ. *intra quernam*, in numis Druſi jun. et Germanici Sardibus Lydiae ſignatis. (Vaill.)

KOINON. ACIAC. *Diana Epheſia*, in numo Ant. Pii Epheſio. (Vaill.)

ΠΡΩΤΑ. ΚΟΙΝΑ. ΑCΙΑC. *intra quernam*, in numis Severi, Maximini, Gordiani, Gallieni Smyrnae Ioniae cuſis. (Vaill. num. Graec. p. 338.)

Aſiae nomine in his numis intelligi partem Aſiae minoris antea regibus Pergamenis ſubjectam, quam horum poſtremus Attalus Romanis teſtamento legavit, dictam deinceps vulgo provinciam Aſiam, non eſt quod amplius moneam Quae regiones hanc Aſiam conſtituerint, dixi in tractatu de Ciſtophoris cap. IV. Has inter Galatia non fuit, quae poſt Dejotari et Amyntae mortem jubente Auguſto cum Lycaonia conjuncta proprium habuit rectorem. Mirum adeo, a Communi Aſiae erectum Auguſto templum Ancyrae Galatiae teſte Ioſepho,[a]) de quo lege differentem Spanhemium.[b]) Ludos communes Aſiae per vices in variis ejus urbibus actos deſcripti hi numi docent, ut taceam urbes alias a marmoribus memoratas. Sed confer etiam, quae cum id genus numis connexa in magiſtratu *Aſiarcha* ſupra pag. 207 diximus.

a) Ant. L. XVI. c. 6. p. 800. b) Epiſt. I. ad Morell. § 18.

BITHYNIAE.

COMmune BIThyniae, in aliis: KOINON. BЄIΘΥΝΙΑC. *Templum 8 columnarum*, in numis Hadriani et Sabinae, quos deſcripſimus in prolegomenis ad numos Bithyniae.

CAPPADOCIAE.

KOINOC. CЄΤΗΡΙΟC. ΦΙΛΑΔЄΛΦΙΟC. *Argaeus mons inter duas urnas*, in numis Severi et Caracallae. Vide numos Caeſareae Cappadociae.

CILICIAE.

KOINOC. KIΛIKIAC. ſubaudi: ἀγων. *Templum*, in numo Caracallae et Getae conjunctorum, ſcripto juxta: KOPOI. CЄBACTOI. Tarſi Ciliciae. (Pellerin Rec. III. p. 236.)

KOINON. KIΛIKIAC. *Templum*, in numis compluribus Tarſi inde ab Auguſto. Vide hujus numos.

KOINON. TAPCOY. *Victoria ſtans cum genio urbis*, in numo Caracallae. (Vaill.) vel: *Corona, quam obſident octo capita varia, intus rami ludorum*, in autonomo. — KOINOC. TωN. TPIωN. ЄΠΑΡΧΙωΝ. *Commune trium provinciarum*, videlicet: Iſauriae, Cariae, Lycaoniae. Vide numos hos omnes explicatos in moneta Tarſi.

CRETAE.

KOINON. KPHTΩN. inde a Tiberio usque ad M. Aurelium *cum variis typis*, quos vide in prolegomenis ad numos Cretae. Eſt etiam KOINON. KPHTΩN. in numo Gortynae cum capite Hadriani.

CYPRI.

KOINON. KYΠΡΙΩΝ. Fere unica in imperatoriis Cypri numis inſcriptio. Vide numos hujus inſulae.

CYRENAICAE.

KOINON. tantum. *Silphium*, in autonomo.

GALATIAE.

KOINON. ΓΑΛΑΤΩΝ. vel KOINON. ΓΑΛΑΤΙΑΣ. vel parcius KO. ΓΑ. typis *templi*, vel *Dei Menſis* etc. inde a Nerone usque ad Trajanum.

KOINON. CЄBACTHNΩN. *Templum*, in autonomo Sebaſtenorum Galatiae.

IONIAE.

KOINON. ΠΑΝΙΩΝΙΟΝ. *Templum.*

KOINON. ΓΙ. ΠΟΛЄΩΝ. *cum variis typis*. Vide numos hujus argumenti explicatos in prolegomenis ad numos Ioniae.

KOINON. ЄΦЄCIΩN. *Diana venatrix*, in numo Hadriani Epheſio. (Vaill.)

KOINON. ЄΦЄCIΩN. KAI. AΛЄΞANΔPЄΩN. Menſa, ſupra quam urna cum palmis, in numo Caracallae. (Vaill.)

KOINON. MHTPOΠOΛЄITΩN. TΩN. ЄN. IΩNIA. *Iuppiter et Diana Epheſia*, in numo Saloninae Epheſio. (Harduin.)

LESBI.

KOINON. ΛЄCBIΩN. typo plerumque *templi*, in numis M. Aurelii et Commodi. (Vaill.)

LYCAONIAE.

KOIN. ΛΥΚΑ. vel: KOI. ΛΥΚΑΩ-

NI. AC. variis typis. Vide numos Iconii Lyc aoniae.

MACEDONIAE.

ΚΟΙΝΟΝ. ΜΑΚЄΔΟΝΩΝ. in numis inde a Caracalla, tum et in numis obviis cum capite Alexandri M. Caracallae aetate cuſis, quos vide in numis hujus regis, et in quibus ſaepe *templa*, *urnae*, *ſacrificia* proponuntur.

PHOENICES.

ΚΟΙΝΟΝ. ΦΟΙΝΙΚΗϹ. *Templum*, in numo Caracallae. (Vaill.) — ΚΟΙΝΟΥ. ΦΟΙΝΙΚΗϹ. *Templum*, in autonomo. (Pellerin.)

PHRYGIAE.

ΚΟΙΝΟΝ. ΦΡΥΓΙΑΣ. *typis variis* in numis Apameae cum capite Neronis, Veſpaſiani, Caracallae. (Pellerin, Vaill.)

PONTI.

ΚΟΙΝΟΝ. ΝЄΟΚΑΙϹ. ΜΗΤΡΟ. *Templum*, vel *figura ſtans cum urna*, in numis Neocaeſareae inde a M. Aurelio. (Vaill.) — ΚΟΙΝον ΠΟντυ ΝЄΟΚΑΙϹ. ΜΗΤ. *Templum*, in numo Getae ejusdem urbis. (Pellerin Mel. II. p. 165.)

SYRIAE.

ΚΟΙΝΟΝ. ϹΥΡΙΑϹ. *Caput muliebre turritum*, in numo Trajani. — *Caput Domnae*, in numo Caracallae. (Vaill.) Nomen urbis non additur.

THESSALIAE.

ΚΟΙΝΟΝ. ΘЄϹϹΑΛΩΝ, typis *Palladis* vel *Victoriae*, in numis obviis variorum imperatorum. (Vaill.)

THRACIAE.

ΚΟΙΝΟΝ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. *in laurea*. In numo Byzantii cum capite Auguſti. (Vaill.)

* * *

ΚΟΙΝΟΝ Graecis fuit ſocietas hominum, boni communis utilitatisque ſive parandae ſive tuendae cauſa ex foedere, conſenſu, aut varii generis inſtituto unita, qua de cauſa respublicae quoque, populi ac civitates dictae fuere *κοινα*. Latini *κοινον* dixere *Commune*; ſic habemus apud Ciceronem in Verrinis *commune Siciliae*, *Milyadum* etc. quod et confirmatur in numis utriusque linguae ſupra citatis: ΚΟΙΝΟΝ. ΑΣΙΑΣ. et COM*mune* ASIAE. Fuere etiam dicta Κοινα conventus publici totius gentis in certo quodam loco ob quamcunque cauſam acti. In his principio agebantur res, quae bonum, ac ſalutem publicam ſpectabant, tum et pro univerſa gente ſacrificia diis offerebantur. Ob has cauſas conſtitutum celebre Panionium, ſeu conventus XII. ſerius XIII. Ioniae urbium originis antiquiſsimae, de quo ſaepe Herodotus et Strabo, quorum teſtimonia citavi in numis Ioniae; quibus adde conventus Panachaeorum, de quibus multa Polybius, tum et conventus et fora civitatum Aſiae, de quibus Plinius. Praeclare huc facit oratio Strabonis horum cauſam et originem conventuum in genere explicans: [a]) ἡ μεν ἐν ἐπινοια ἀυτη της τε των πολεων κτισεως,

a) L. IX. p. m. 642.

και της των κοινων ἱερων ἐκτιμησεως. Και γαρ κατα πολεις συνῳκεσαν, και κατα ἐθνος φυσικως κοινωνικοι ὀντες, και ἁμα της παρ' ἀλληλων χρειας χαριν, και ἐις τα ἱερα τα κοινα ἀπηντων δια τας ἀυτας ἀιτιας, ἑορτας και πανηγυρεις συντελουντες. *Hoc ergo modo intelligitur, quomodo et urbes conditae fuerint, et communia ſacra ſuam nacta ſint exiſtimationem; etenim et civitates inter ſe, et gentes conveniebant, cum natura ad communionem ſactae, tum utilitatum invicem percipiendarum gratia, iisdemque de cauſis et ad ſacrificia communia, feſtosque dies et ſolennitates celebrandas coibant.* Exuti a Romanis libertate Graeci, cum in commune conſulere inutile jam eſſet, veteres tamen ſuos conventus agere vellent, nihil jam habebant reliqui, quam ut omiſſa belli, pacis, foederum, libertatisque cura ſolennes hos congreſſus ſpectaculis ludicrisque impenderent. Quapropter nequaquam mirum, in his *Κοινȣ* numis plerumque eosdem reperiri typos, quibus inſigniuntur illi, qui ludorum nomina inſcripta praeferunt, quod confirmant et marmora, in quibus non raro memorantur ludi celebrati ἀπο τȣ κοινȣ cujuspiam populi, quale eſt marmor Lyttiorum Cretae apud Gruterum, [a]) quod meminit ΙЄΡΟΥ. ΑΓΩΝΟϹ. ΠЄΝΤΑЄΤΗΡΙΚΟΥ. ΤΟΥ. ΚΟΙΝΟΥ. ΤΩΝ. ΚΡΗΤΩΝ. *ſacri certaminis quinquennalis Communis Cretenſium.*

Major horum numorum pars provinciarum nomina inſcribit, nimirum quod communia haec feſta non ad unam tantum civitatem, ſed communiter omnes pertinuere. Hinc ΚΟΙΝΟΝ. ΘΕΣΣΑΛΩΝ, vel ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ, vel ΚΡΗΤΩΝ. etc. Alia *κοινα* ex marmoribus collegit eruditus Van Dale. [b]) Tamen etiam omiſſo provinciae nomine in nonnullis urbium tantum nomina exarantur, ut: ΚΟΙΝΟΝ. ΤΑΡϹΟΥ. — ЄΦЄϹΙΩΝ. — ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, cujus cauſa duplex eſſe poteſt, ſive quod in his urbibus, metropoleos vel primae honore gaudentibus, communes provinciae ludi acti, ſive quod nonnunquam vocabulum ΚΟΙΝΟΝ non regionis, ſed privatim commune urbis, omnesque ejus ordines indicat, quod comprobant numi Tarſi Ciliciae, in quibus non raro verbum ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ, *commune conſilium*, reperitur, quod explicavimus in moneta hujus urbis. Singularis eſt numus ſupra ſub *Ionia* deſcriptus, qui memorat Commune Epheſiorum et Alexandrinorum Aegypti. Videtur in hoc το ΚΟΙΝΟΝ idem ſignificare, quod ΟΜΟΝΟΙΑ; nam in pluribus aliis numis habemus: ЄΦЄϹΙΩΝ. ΑΛЄΞΑΝΔΡЄΩΝ. ΟΜΟΝΟΙΑ, et videntur Epheſii cum Alexandrinis ſocietatem iniiſſe, ludos communi conſilio celebrandi ſive in honorem Caracallae, ſive cujuspiam numinis. Quid quod adeo utrumque vocabulum ΚΟΙΝΟΝ. ΟΜΟ. conjunctum videmus in numo maximae formae Commodi cum epigraphe ΠЄΡΓΑΜΗΝΩΝ. ΚΑΙ. ЄΦЄϹΙΩΝ, qui eſt in muſeo Caeſareo, et apud Bouarrotium. [c])

---

a) pag. 1094. 5. b) Diſſ. III. p. 291. c) Oſſerv. iſtor. p. 124.

§ II.

Catalogus feſtorum, ludorumque.

ACTIA.

ΑΚΤΙΑ. inſcriptum *urnae ludorum*. Saloninae. *Ancyrae Galatiae*. (Vaill.) ΑΚΤΙΑ *intra lauream*, *Hierapolis Phrygiae*.

ΑΚΤΙΑ. ΔΟΥϹΑΡΙΑ. *intra coronam*. Philippi. *Boſtrae Arabiae*. (Muſ. Caeſ.) *Coloniae Germes Galatiae*. Vide hujus numos.

ΑΚΤΙΑ. ΚΑΙϹΑΡΙΑ. *intra quernam*. Philippi. An *Damaſci*, an *Tyri*, incertum, ut notavi in numis utriusque urbis.

Α ſolitarium *intra coronam*, in numis L. Aelii, et Ant. Pii, in aliis ΑΚΤΙΑ nullo addito urbis nomine. Similes numos eſſe Nicopolis Epiri, veriſimile ſtatui in hujus urbis numis.

ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Vrna ludorum*, Caracallae. *Nicomediae Bith*. (Vaill.) ΟΛΥΜΠΙΑ. Α. quae litera Vaillantio *Ακτια* notat. Valeriani ſen. *Pergami Myſiae*. (Vaill-)

ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Menſa cum duabus urnis, infra vas et mala*. Severi. — *Duo templa cum totidem urnis*. Severi, Caracallae. (Vaill.) Numi alii utrisque addunt ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. de quibus infra. *Perinthi Thraciae*.

ΚΟΡΑΙΑ. ΑΚΤΙΑ. Typus ad Coraea pertinet, de quibus infra. *Sardium Lydiae*. — ΑΥΓΟΥϹΤΙΑ. ΑΚΤΙΑ. *Tarſi*. Vide infra in *Coraea*.

ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Cabirus malleum tenens coronam porrigit athletae*. Philippi ſen. *Theſſalonicae Maced*. (Vaill.)

ΑΚΤΙΑ. ΕΡΑΚΛ. *Menſa cum duabus urnis*, Caracallae, Otaciliae, Saloninae. *Tyri coloniae*.

Actium Acarnaniae promontorium adſtituta urbe cognomine et impoſito Apollinis templo veteris famae. Si fides Stephano, [a]) jam olim hic certamen triennale in Apollinis honorem fuit conſtitutum, ad quod adluſit Virgilius, dum illud ab Aenea ſociisque huc advectis actum cecinit: *Actiaque Iliacis celebramus littora ludis*, [b]) niſi forte προληπτικως, ut ſaepe alias, intellexit ludos Auguſteos. Victo ad hoc Actium M. Antonio et Cleopatra Auguſtus in contermina Epiro urbem aediſicavit, et cauſa victoriae Nicopolin appellavit, conſtitutis ibi ludis quinquennalibus, certamine muſico, gymnico, equeſtri, de quo vide Suetonium et Dionem. Atque haec victoria cum quoddam eſſet imperii fundamentum, communi gratulatione a Graecis eſt accepta iisdem ludis in urbes ſuas invectis, ſtabilita etiam a nonnullis aera Actiaca, de

a) in Ακτια. b) Aen. III, 280.

qua agimus alibi. Ludi ipſi per typos, ut vidimus, nimium generales nihil lucis accipiunt, redduntque.

AGONOTHESIA.

ΑΓΟΝΟΘΕΣΙΑ. *Caput muliebre:* X ANTωνιος ΚΑΙσαρ. *intra lauream.* AE. II. (Pellerin Rec. III. pag. XXIX. et 131.)

Numus urbis nomen diſsimulat, ſed probabile eſt cuſum Theſſalonicae Macedoniae, ut in hac obſervavimus. Memorandum in hoc vocabulum ΑΓΩΝΟΘΕΣΙΑ in nullo alio numo conſpicuum. Significat illud *certaminis conſtitutionem*, atque in hoc ſenſu uſurpatum videas a Plutarcho, a) Polluce, b) et Strabone. c) Denique et in Digeſtis legitur: ἀ[illegible]εσιαν *ſuſcipere, id eſt: conſtituendi deſignandique certaminis munus.* d) Judicavit Pellerinius, eo indicari certamina, et ſic vocari, quod ab agonotheta eſſent edita. At tum opinor dicenda fuiſſent ΑΓΩΝΟΘΕΤΙΚΑ, cum ludorum nomina ſemper fuerint adjetiva. Etſi ergo vocabulum iſtud ex natura ſua agonem certo reſpiciat, non tamen indicat ludos ſic dictos, cum ob cauſam allatam, tum quod ludorum hoc nomine nulla apud veteres exſtat mentio. Vide infra ſimilem difficultatem a vocabulo ΓΥΜΝΑϹΙΑΡΧΙΑ objectam. Videntur Theſſalonicenſes hac inſcriptione commendare voluiſſe ſtudium ſuum in apparandis omnis generis feſtis, quibus M. Antonii, et Caeſaris Octaviani victoriam de Bruto et Caſsio relatam celebrarent.

ALEXANDREA.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. *Menſa, ſupra quam duae urnae.* Gordiani. *Byzantii Thraciae.* (Vaill.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ. *Menſa, ſuper qua duae urnae.* In numo aeneo inſcripto: ΚΟΙΝΟΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. cum capite Alexandri M. (Spanheim T. I. p. 382.)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. Vrna ludorum. Gordiani. *Odeſſi Thraciae.* (Vaill.)

ΚΟΙΝΟΝ. ΘΡΑΚΩΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. juncto ſaepius ΠΥΘΙΑ. Typi varii: *Menſa cum urna, additis ſaepe pomis, etiam tum, cum ſola Alexandrea memorantur, — Imperator paludatus ſtans d. globum cum aquila — Iuppiter Nicephorus ſedens — Athleta nuaus ſtans.* — In numis unius Caracallae. *Philippopolis Thraciae,* (Vaill.)

Dubitari nequit, inſcripta his numis certamina Alexandrea in Alexandri M. honorem acta, cujus res geſtae totum orbem admiratione implevere. Conſtat teſte Lampridio, e) adhuc Alexandri Severi aetate Arcae Phoeniciae fuiſſe diem Alexandro M. ſacrum actum. Refert Strabo, prope Clazomenas Ioniae lucum fuiſſe huic regi dicatum, et ſua adhuc aetate a communitate Ionum (ἀπο τε κοινε των Ιωνων) certamen *Ale-*

a) in Ageſilao p. 607. C. et Sympos. L. VIII. § 4. b) L. III. c. 30. ſub init. c) L. VIII. p. m. 545. d) L. X. tit. II. § 20. e) in Alex. Sev.

xandrea indici peragique ſolitum. [a]) Quod in Ionia factum a communi Ionum, id ipſum conſtitutum in Thracia a communi Thracum, numi quarto loco poſiti enarrant, hoc uno diſcrimine, quod hi Thracum ludi Philippopoli celebrati nequaquam videntur fuiſſe perpetui, ſed in Caracallae tantum gratiam acti: nam, ut dixi, cum hujus tantum capite ſimiles exſtant numi, et conſtat de ejus in hunc Macedoniae regem adfectu, de quo plura protuli teſtimonia in numis hujus Thraciae urbis, tum praecipue in moneta aenea Alexandri M. Ludorum Alexandreorum Byzantii et Odeſsi actorum non tam probabilis ratio dari poteſt. Videntur fuiſſe conſtituti in honorem Gordiani, quod is teſte Capitolino Moeſiam Thraciamque a barbarorum incurſionibus vindicavit, et quoniam is tum bellum in Perſas movit, ſolitis Graeculorum lenociniis aequiparatus fuerit Alexandro M. eandem olim aleam experto. Sane utraque haec Thraciae urbs unius Gordiani numis, quod hactenus conſtet, ludos Alexandrea inſcripſit. Neque alia de cauſa puto ab iisdem Odeſsitis celebrata certamina Helia ſub eodem Gordiano, quam ut huic Solem, ad cujus ortum bellum geſturus erat, propitium redderent.

ANTONINIANA.

ANTΩNЄINIA. CЄBACTA. *Menſa, ſupra quam duo vaſa, intermedia urna ludorum, infra vas anſatum.* Caracallae. *Byzantii.* (Vaill.)

ANTΩNINIA. *Vrna, in cujus ventre* - - - (haud dubie CЄBACTA.) Elagabali. *Byzantii.* (Theupoli.)

ANTΩNЄINIA. addito in alio CЄBACTA. *Vrna.* Alex. Sev. *Byzantii.* (Vaill.)

ANTΩNEINIA. *Duo vaſa quadrata palmis referta, et baculis fulta, circum quae 8 figurae diſcurrunt.* Caracallae. *Cyzici Myſiae.* (max. mod. reg. Gall.)

ANTONINIANA. PVTI. *Duo Centauri vas malis refertum una tenentes.* Carac. *Col. Laod. Syr.* (Belley.)

ANTΩNINIANA. in aliis ΔΗΜΗΤΡΙΑ. ANTΩNIA. *Vrna.* Elagabali. *Nicomediae Bith.* (Vaill. Muſ. Caeſ.)

CЄΤΗΡΙΑ. AT. ANTΩNINI. KOPAIA. ATΓOTCTIA. AKTIA. *Menſa cum 3 urnis.* Valeriani. *Tarſi Cilic.* (Pellerin Rec. III. p. XLVII.)

AΓΩN. ANTΩNINIAN. *inſcriptum clypeo, quem mulier turrita rupi inſidens tenet*, Caracallae. *Tyanorum Cappad.* (Pellerin Rec. I. p. XV.)

Ludos *Antoniniana* nomen traxiſſe ab imperatoribus, qui Antonini vocati ſunt, atque his eos fuiſſe ſacros, ſuapte patet. Sic et videbimus Commodiana et Severiana. Numi, quos citavi, ad eos Antoninos ſunt referendi, qui in ſacrum iſtud nomen temere, nullo certe ad illud jure, involarn , Caracallam intelligo, et Elagabalum, cujus cauſa et ludos in eorum honorem actos *Antoniniana* placuit appellare. At mirum, in Alexandri Severi numis ejusdem nominis ludos legi. Neque enim veriſimile, tam caram fuiſſe Byzantiis aut Caracallae aut Elagabali memoriam,

a) L. XIV. p. m. 953.

ut poſt eorum quoque exceſſum conſtitutos eorum cauſa ludos continuarent, quemadmodum Tarſenſes Severiana Valeriani adhuc aetate egerunt. Videtur igitur veriſimile, ludos hos Alexandro fuiſſe ſacros, dictos vero Antoniniana adulationis cauſa, quod ipſi in Antonini nomen jus fuit, cum quod ab Antonino Elagabalo fuit adoptatus, tum quod vulgo Antonini Caracallae filius eſt habitus, ut dicetur in ejus numis. Typi in his numis ſunt modi obvii demto Cyziceno, qui magis ex iconismo intelligi, quam verbis declarari poteſt. Veriſimiliter is aliquem horum ludorum ritum repraeſentat.

ARISTA.

ΑΥΓΟΥCΤΕΙΑ. ΑΡΙCΤΑ. ΟΛΥΜΠ. *Duae urnae.* Valeriani. *Thyatirae Lydiae.* (Vaill.)

Vocabulum ΑΡΙCΤΑ, id eſt: *optima, praeſtantiſſima*, haud dubie ad praedicandam horum ludorum praeſtantiam additur, perinde atque in aliis additur ΜΕΓΑΛΑ, *Magna.*

ASCLEPIA.

ΑΣΚΛΑΠΙΑ. *Caput Cereris*, in autonomo *Agrigenti Siciliae.* (Hunter.)

ΑCΚΛΗΠΙΑ. CΩΤΗΡΕΙΑ. ΙCΘ. ΠΥΘΙΑ. *Duae urnae.* Caracallae. *Ancyrae Galatiae.* (Spanh. ep. I. ad Morell.)

ΑCΚΛΗΠΕΙΑ. *intra lauream*, in autonomo *Epidauri Argolidos.* (Muſ. Savorgnan.)

Fuere Aſclepia ludi in Aeſculapii honorem celebrati, ac primum quidem Epidauri Argolidos, dicti etiam Μεγαλασκληπιεια, antiquiſsimi ſane, et magna frequentia acti, atque inde in alias urbes derivati, quae ejus dei cultum impenſiore ſtudio recepere, quas inter eminuit Pergamus Myſiae. Quae alia ad hoc ludos pertinent, ſatis jam enarrata ſunt a Graeciae feriatae ſcriptoribus, et poſt hos accuratius a Spanhemio in epiſtola I. ad Morellium p. 5. 46. 47. Vide etiam huc pertinentia infra in *Soteriis.*

ATTALEA.

ΑΤΤΑΛΗΑ. *Vrna ludorum*, in autonomo. (Pellerin.)

ΑΤΤΑΛΗΑ. ΓΟΡΔΙΑΝΗΑ. in ſimili autonomo. (Pellerin.)

ΑΤΤΑΛΕΙΑ. ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ. ΚΑΠΙΤΩΛΙΑ. *Menſa cum urna.* Gordiani III. (Vaill.)

Sunt omnes Aphrodiſiadis Cariae.

Attalus Pergami rex, frater ejus Eumenis, cui Romani ob navatam operam victo Antiocho Magno praeter inſignes provincias alias ceſſere etiam Cariae partem, in qua ſita Aphrodiſias. Fratre vita functo ipſe regnare aggreſſus inſignium ſane beneficiorum videtur Aphrodiſienſibus auctor exſtitiſſe, non tam quod ejus honori conſtituere ludos, quam quod, Romanis etiam ſubjecti, in Gordiani usque aetatem porrexere adfectum, quod citati numi profitentur.

AVGVSTEA quae et SEBASMIA.

Conjungo numos, utroque modo in-

ſcriptos; nam ut Graeci dixere ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ et ΣΕΒΑΣΤΟΣ, ſic et ludos dixere et ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ et ΣΕΒΑΣΜΙΑ, vel ΣΕΒΑΣΤΑ.

ϹΕΒΑϹΜΙΑ. *intra quernam.* Maximi. *Anazarbi Ciliciae.* (Vaill.)

ϹΕΒΑϹΤΑ. *Imperator velatus, et Genius muliebris urbis ſtantes intermedia urna ludorum.* Alexandri Sev. *Byzantii.* (Muſ. Caeſ.)

ΑΝΤΩΝΕΙΑ. ϹΕΒΑϹΤΑ. *Vrna.* Alex. Sev. *Byzantii.* (Vaill.)

ΑΥΓΟΥϹΤΕΙΑ. *Duae dexterae junctae intra coronam.* Gallieni. *Cadorum Phryg.* (Pellerin Suppl. I. p. 39.)

ϹΕΒΑϹΜΙΑ. *intra quernam.* Elagab. et Alex. Sev. *Damaſci Coeleſyriae, atque etiam poſteaquam colonia deducta eſt, frequenter inde a Philippis.*

ΚΑΙϹΑΡΕΑ. ϹΕΒΑϹΤΑ. *Vrna.* Valeriani ejusque familiae. *Metropolis Phryg.* (Vaill.)

ΑΥΓΟΥϹΤΙΑ. ϹΕΤΗΡΙΑ. *Duae urnae.* Philippi ſen. *Nicaeae Bith.* (Vaill.)

ΑΥΓΟΥϹΤΙΑ. ΚΑΙ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ. *Capita Caracallae et Getae.* Domnae. *Nicaeae Bith.* (Vaill.)

ΑΥΓΟΥϹΤΕΙΑ. *Menſa, ſupra quam urna inter duo vaſa.* Salonini. *Pergae Pamph.* (Vaill.)

ΑΥΓΟΥϹΤΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *intra coronam.* Caracallae. *Thyatirae Lyd.* (Muſ. Caeſ.)

ΑΥΓΟΥϹΤΕΙΑ. ΑΡΙϹΤΑ. ΟΛΥΜΠ. *Duae urnae.* Valeriani. *Thyatirae Lydiae.* (Vaill.)

ΟΛΥΜΠΙΑ, ΑΥΓΟΥϹΤΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *inſcriptum tribus coronis, addito:* ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ΤΩΝ. ϹΕΒΑϹΤΩΝ. Caracallae. *Trallium Lyd.* (Muſ. Caeſ.) Similem Pellerinius tribuit Elagabalo, ſed perperam, ut adverti in numis hujus urbis.

Teſte Suetonio [a]) Auguſto Caeſari provinciarum pleraeque ſuper templa et aras ludos quoque quinquennales paene oppidatim conſtituerunt. Herodes M. exſtructa ad mare Caeſarea ludos ibi quinquennales ſieri praecepit a Caeſare Auguſto appellatos. [b]) De erecta Lugduni in Auguſti honorem ara et templo, et ſtabilito ibi annuo feſto agunt Suetonius [c]) et Dio. [d]) ϹΕΒΑϹΤΑ. ΕΝ. ΝΕΑΠΟΛΙ, *Auguſtalia Neapoli* Campaniae memorat marmor Farneſianum. [e]) Pergami Myſiae erectum templum Auguſti, et ſcriptores teſtantur, et numi, quos exhibemus in ejus urbis moneta, actos vero ejus nomine ludos teſtatur marmor *Oxonienſe* [f]) et mox *citatum Farneſianum.* Interim nequaquam certum, his Auguſteis vel Sebaſtis ludis, quos deſcripſi, indicari ſemper ludos in Octaviani Auguſti honorem inſtitutos, cum Auguſti titulus omnibus imperatoribus fuerit proprius, ludique his dedicati perinde potuerint dici *Auguſtea*, atque dicti fuere *Severea*, *Commodea* etc.

AVRELIA.

ΑΥ. ΑΝΤΩΝΙΝΙ. in numo Tarſi, quem citavi ſupra in *Antoninianis*, in quo το ΑΥ. explendum ΑΥρηλια ex nomine Aurelii Antonini.

a) in Aug. c. 59. b) Ioſ. bell. Iud. L. I. c. 21. §. 8. c) in Claud. c. 2. d) L. LIV. § 32. e) Gruter. p. 314. 1. f) p. 18. n. 7.

CABIRIA.

ΚΑΒΕΙΡΙΑ. *Vrna.* Gordiani. *Theſſalonicae Macedoniae.* (Vaill.)

ΚΑΒΕΙΡΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. ΦΙλαδελφια. *Vrna*, in autonomo *Theſſalonicae.* (Pellerin.)

De Cabirorum apud Theſſalonicenſes cultu egimus in horum numis. De ludis ipſis nihil amplius addimus, cum ex numis addi nihil poſsit, eorum autem modum abunde expoſuerint Meurſius in Graecia feriata, aliique.

CAESAREA.

ΑΚΤΙΑ. ΚΑΙCΑΡΙΑ. *intra quernam.* Philippi. An *Damaſci*, an *Tyri*, incertum, ut notavi in numis utriusque urbis.

ΚΑΙCΑΡΕΑ. CΕΒΑCΤΑ. *Vrna.* Otaciliae, *Valeriani*, Gallieni. *Metropolis Phryg.* (Vaill.)

ΚΕCΑΡΕΙΑ. in numo Gordiani, *Theſſalonicae*, in muſeo Theupoli, ſed videtur corrigendum in ΚΑΒΕΙΡΕΙΑ.

ΚΛΑΥΔΙΑ. ΚΑΙCΑΡΙΑ. Vide infra in Claudia.

CAESAREA. *intra coronam quernam*, in numo Iubae II.

Titulus captus ab nomine *Caeſaris.* De eo idem ſentiendum, quod de titulo *Auguſtea* diximus.

CAPITOLINA.

ΑΤΤΑΛΕΙΑ. ΓΟΡΔΙΑΝΕΙΑ. ΚΑΠΙΤΩΛΙΑ. *Menſa cum urna.* Gordiani. *Adhrodiſiadis Cariae.* (Vaill.)

CERT. SACRV. CAPIT. OECV. ISEL. *Tres urnae.* Caracallae. — *Athleta nudus ſtans ſ. palmam*, vel: *Duae figurae ſedentes urnam una tenent.* Valeriani. *Heliopolis Coeles.* (Vaill.)

Capitolini ludi primum Romae conſtituti a Furio Camillo, poſteaquam Capitolium imminens a Senonibus exitium evaſit. [a]) His ſeneſcentibus illuſtriores alii inducti a Domitiano V. C. 839., quorum rationem legesque deſcribunt Suetonius,[b]) Cenſorinus,[c]) Statius.[d]) Vt Iovis Capitolini cultus in exteras provincias traductus eſt, teſtibus numis Antiochiae Cariae, in quibus: ΖΕΥC. ΚΑΠΙΤΟΛΙΕΥC., et Aeliae Capitolinae Iudaeae, ſic et ludi ejus nomine editi, quos citati numi profitentur.

CENDRESIA.

ΚΕΝΔΡΕΙCΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Templum 8 columnarum.* Elagabali. *Philippopolis Thraciae.* (Muſ. Caeſ. Vaill.)

Haec certamina cujus ſint naturae ac inſtituti, nemo hactenus ſobrie explicavit; dixi ſobrie, ſobrium enim non dixero explicatum, quem attulit Harduinus [e]) quemque referre piget. Cum feſta haec in nullo alio veterum monumento memorentur, uni haud dubie Philippopoli fuere adfixa, neque ultra ejus ſines pedem promoviſſe. Quis autem ſperabit explicare ſe poſſe, quae

a) Liv. V. 50. b) in Domit. c. 4. c) de die nat. c. 18. d) in Silv. e) opp. ſel. p. 617.

cunque ad privatam ſingularum urbium religionem pertinuere?

CHRYSANTHINA.

ΧΡΥϹΑΝΘΙΝΑ, *Corona e floribus contexta*, vel: *urna*, vel: *mulier turrita ſtans et Caracalla paludatus, ara intermedia.* Inde a Severo frequenter. *Sardium Lydiae.* (Vaill.)

ϹΕΒΗΡΕΙΑ. ΧΡΥϹΑΝΘΕΙΑ. *Vir nudus adprehendens vas humi poſitum.* Severi. (Pellerin.)

Ludi hi, quod hucusque conſtet, in ſolis Sardibus valuere teſtibus numis, marmoribus, et ſcriptoribus. In marmore Oxonienſi: ΣΑΡΔΕΙΣ. ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΟΝ. [a]) in Farneſiano: ΧΡΥϹΑΝΘΙΝΑ. ЄΝ. ϹΑΡΔЄϹΙ. [b]) Eorum meminit etiam Martianus jurisconſultus. [c]) *Cum erat*, inquit, *certa pecunia, id eſt: centum reip. Sardianorum relicta per quadriennium certaminis Chryſanthiani etc.* ut jam vidit ad hoc marmor eruditus Seldenus. Reliqua ad hos ludos ſpectantia ignorantur. Spectato nominis etymo videtur victori in praemium ceſſiſſe corona ex aureis foliis contexta, ut opinatus eſt Vaillantius, maluit Venutus coronam ex flore Chryſantho. [d])

CLAVDIA.

ΚΛΑΥΔΙΑ. ΚΑΙΣΑΡΙΑ. *intra coronam.* In numo Herodis regis Chalcidis. (Harduin num. Herod.) Verum hi ludi in falſa Harduini lectione nituntur. Nam in numo ſimili nitidiſsimo muſei principis de Waldeck legitur ΚΛΑΥΔΙΩ. ΚΑΙΣΑΡΙ., ut a me in hujus regis numis dictum.

COMMODIANA.

ΚΟΜΟΔЄΙΑ. *Templum 4. col.*, vel *urna.* Commodi. *Nicaeae Bith.* (Vaill.)

ΚΟΜΟΔЄΙΑ. *Templum 10. col.* — ΚΟΜΟΔЄΙΟϹ. ΟΙΚΟΥΜЄΝΙΚΩ. *Corona radiata.* Commodi. *Tarſi Cil.* (Vaill.)

Agon Commodi Aug. honori dicatus. Narrat Dio, [e]) *Nicomedenſes per Saoterum civem ſuum impetraſſe a ſenatu, ut celebrare certamen, et ſtatuere Commodo templum liceret.* Nequaquam dubium, vicinos Nicaeenſes, illorum perpetuos aemulos, eundem ſibi honorem a ſenatu extorſiſſe. Fuere etiam ΚΟΜΟΔЄΙΑ acta Pergami teſte marmore Oxonienſi. [f]) In marmore apud Chandlerum produntur ΗΡΑΚΛЄΙΑ. ΚΟΜΜΟΔЄΙΑ. [g]) tum et alia ΚΟΜΟΔЄΙΑ apud Gruterum. [h]) Tarſi obita Commodiana tanto minus mirum, quod ea ſe Commodianam quoque in numis dixit. Eadem confirmat marmor Chandlerianum mox citatum: ЄΝ. ΤΑΡϹΩ. ΚΟΜΜΟΔЄΙΟΝ.

CORAEA.

ΚΟΡΑΙΑ. ΑΚΤΙΑ. *Proſerpina capite tutulato, et velata tota ſedens inter ſpicam et papaver.* Caracallae. *Sardium Lydiae.* (Pellerin Rec. III. p. 164.)

a) pag. 18. n. 7. b) Gruter p. 314. 1. c) L. 24. D. de annuis legatis. d) Muſ. Albani T. I. p. 98. e) L. LXXII. §. 12. f) pag. 18. n. 7. g) inſcr. an. p. [illegible] h) pag. 317. 1.

CЄΥΗΡΙΑ. ΑΥ. ΑΝΤΩΝΙΝΙ. ΚΟΡΑΙΑ. ΑΥΓΟΥCΤΙΑ. ΑΚΤΙΑ. *Menſa*, *ſuper qua tres urnae.* Valeriani. *Tarſi Cilic.* (Pellerin Rec. III. p. 260.)

Fuere ΚΟΡΑΙΑ feſta inſtituta in honorem Proſerpinae, quae Graecis Κορα dicebatur. Ea Meurſio jam ex auctoribus fuerunt cognita, ſed quibus flexione nonnihil varia dicebantur *Κορεια*. Proſerpinam inter majora Sardium numina cultam, teſtantur copioſi earum numi hujus deae imagine inſignes, tum et alia teſtimonia, quae collegit *Belleyus.* [a])

DEMETRIA.

ΔΗΜΗΤΡΙΑ. addito etiam ΑΝΤΩΝΙΑ. *Urna.* Caracallae, Elagabali. *Nicomediae Bith.* (Vaill. Muſ. Caeſ.)

ΔΗ. vel ΔΗΜΙ. in numis Tarſi, incertum, an ΔΗΜΗΤΡΙΑ. ſignificent. Vide Vaill. in Graec. p. 333.

Demetria feſta in Cereris honorem, quae Graecis *Δημητηρ*, maxima religione acta Eleuſine in Attica. Latinis dicta Cerialia, quorum mentio in denariis gentis Memmiae. Fuit etiam Athenis feſtum eodem nomine, ſed ſic dictum a Demetrio Poliorcete. Vide Meurſium. Demetria in priore ſenſu jure Nicomediae acta ſunt, quod, ut reperit Vaillantius, ea urbs Cereris oppidum dicebatur, ut teſtatur Libanius in vita ſua.

DIDYMEA.

ΔΙΔΥΜЄΙΑ. *intra coronam.* Valeriani, Galieni. *Mileti.* In binis numis apud Arigonium, quibus ducibus corrigenda falſa lectio Bandurii et Haymii, ut monui in numis Mileti Ioniae.

Ignotus hic agon eruditis heortographis, quod nulla ſaltem diſtincte apud veteres eorum ſit mentio. At ludos Didymea actos fuiſſe Mileti in Apollinis Didymei honorem, docent numi praeſentes, tum et marmor Oxonienſe. De Apolline Didymeo vide quae dixi in moneta Mileti Ioniae.

DIONYSIA.

ΔΙΟΝΥCΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Tres urnae.* Valeriani jun.. *Nicaeae Bith.* (Pellerin.)

Dionyſia, notum Bacchi feſtum, vetere illo aevo, necdum noviciis inquinamentis corrupto, peracta vindemia inter nativas facetias, luſusque innocuos actum. Addidit ſerior licentia myſteriorum infandos ritus, furorem, et promiſcuam libidinem, neque jam contenta rure, urbes etiam infecit, de quo argumento vide Petrum Caſtellanum, [b]) Matthaeum Aegyptium, [c]) Panelium, [d]) aliosque. Sed ab hoc feſto, quod inter temulentiam, fanaticum furorem, et ineptam pompam obiri eſt ſolitum, diverſa ſane fuerint Dionyſia numi praeſentis, ex cujus typo, urnarum nempe, colligere licet, fuiſſe agonem ex

a) B. L. Tom. XVIII. Mem. p. 133. b) de feſtis Graec. c) S. C. de Bacch. d) de Canoph.

ſolitis unum, in quo victoribus ſua ſtabant propoſita praemia, et fuiſſe ſacrum Baccho, ut Demetria Cereri, Didymea Apollini, de quibus actum. Conſtituti autem huic deo a Nicaeenſibus honores, quod is vulgo urbis ſuae conditor eſt habitus teſtibus numis, quos ſuo loco dedimus.

DVSARIA.

ΔΟΥϹΑΡΙΑ. *Menſa, ſupra quam urna inter duas icunculas, ſub menſa torcular,* Aemiliani. *Adraae Arabiae.* (Belley B. L. Tom. XXVI. p. 424)

ΔΟΥSARIA. *Torcular intra coronam.* Decii. *Boſtrae Arabiae.* (Pellerin Rec. III. p. XXXVIII.)

ΑΚΤΙΑ. ΔΟΥϹΑΡΙΑ. *intra coronam.* Philippi. *Boſtrae Arabiae.* (Muſ. Caeſ.) Etruſcillae. *Germes Galatiae.*

De his Duſariis Baccho ſacris, et hoc nomine extra Arabiam ignotis vide, quae a nobis dicta jam ſunt in numis Boſtrae Arabiae.

ENMONIDEA.

ЄΝΜΟΝΙΔЄΙΑ. *intra coronam.* Alex. Sev. *Magneſiae Lydiae.* (Pellerin Rec. III. p. 121.)

Singulari hoc vocabulo, neque aliunde cognito Pellerinius indicari putat certi generis agonem a Magnetibus celebrari ſolitum, ſed quam explicationem non ſatis eſſe probabilem, dixi in moneta hujus urbis addita conjectura alia, quam vide.

EPIDEMIA.

ЄΠΙΔΗΜΙΑ. Β. ϹЄΥΗΡЄΙΑ. *Triremis, deſuper templum 8 columnarum.* Severi. *Perinthi Thraciae.* (Vaill. Theupoli.)

Vocabuli ΕΠΙΔΗΜΙΑ ſignificationem, cum ſubſtantivum eſt, praeclare explicat Vlpianus: a) *quas Graecia ἐπιδημιας, id eſt:* acceſſus ad urbem *appellat, ſive κατaπλεν, id eſt:* adnavigationem. Atqui et alter hic modus habetur in numo Epheſi inſcripto: ЄΦЄϹΙΩΝ. Α. ΚΑΤΑΠΛΟΥϹ. typo item navis. Vide numos Epheſi. Eodem ſenſu Callimachus dixit: τε Φοιβε ἐπιδημησαντος, *adventante Phoebo.* b) Επιδημια opponitur ἀποδημια. In numis Latinis priori vocabulo reſpondet *adventus*, poſteriori *profectio.* Cauſa ἐπιδημιας, ſeu adventus celebrata a veteribus feſta ἐπιδημια quorum unum referente Meurſio fuit privatum, amico a peregrinatione feliciter domum reverſo, alterum actum Delphis propter Apollinem ad hanc urbem adventantem. Reperio praeterea feſtum Επιδημιαν conſtitutum Byzantii teſte marmore Chandleri, c) in quo Orontes Olbiopolita publico Byzantiorum pſephiſmate praeter cauſas alias laudatur etiam, quod ΠΑΡΑΓΙΝΟΜΕΝΟΣ. ΕΙΣ. ΤΑΝ. ΠΟΛΙΝ. ΣΕΜΝΩΣ. ΜΕΝ. ΠΡΟΕΣΤΑ. ΤΑΣ. ΕΠΙΔΑΜΙΑΣ. *adveniens im urbem graviter praefuit Epidemiae.* Non quidem explicat marmor, cujus generis fuerit hoc feſtum, aut cujus honori conſtitutum, diſcimus tamen, feſtum Epidemiam non in ſola Perintho, ſed et vicino Byzantio celebratum. In

a) L. I. tit. 16. de offic. procos. b) in Apoll. v. 13. c) inſcr. ant. p. 95.

numo ergo praeſente praedicantur certamina inſtituta in memoriam Severi maritimo itinere Perinthum appulſi, et quidem propter additum B ſecundo, qui tamen uterque adventus multo ante contigit, quam numus hic ſignatus eſt. Ejus enim aetas propter inſcriptum Neocoratum II., ut obſervamus in ejus urbis moneta, in poſtremum Severi biennium dimovenda, quo is tempore in Britannia abſuit, neque adeo accedere Perinthum potuit. Praeclare in hoc numo typo templi indicantur certamina, typo triremis ipſa certaminum cauſa, nempe maritimus ad urbem adventus.

EPHESIA.

ЄΦЄCIA. *urna.* Gallieni. *Epheſi Ioniae.* (Vaill.)

Epheſia, *ἀγων ἐν Ἐφεσῳ ἐπιφανης*, ut ait Heſychius, (in *Ἐφεσια*) Dianam Epheſiam reſpexere. Teſte marmore Oxonienſi Antonius Septimius vicit ΕΦΕCΟΝ. ΕΦΕCΗΑ. [a]) De modo, quo haec feſta obita ſunt, vide Meurſium.

EPINICIA.

ЄΝ. ΚΟΔΡΙΓΑΙC. ΟΡΟΙC. ΚΙΛΙΚΩΝ. CЄΤΗΡЄΙΑ. ΟΛΥΜΠΙΑ. ЄΠΙΝЄΙΚΙΑ. *Vrna ludorum*, in alio: *corona.* Severi. *Tarſi Ciliciae.* (Vaill.)

ЄΠΙΝЄΙΚΙΑ. *Vrna.* Gordiani. *Theſſalonicae Maced.* (Vaill.)

Fuiſſe Epinicia ludos victoriae cauſa celebratos, ipſum nomen eloquitur. Eorum cauſae tot eſſe poterant, quot victoriae, quorum complures a variis inſtitutos enumerat Meurſius. Frequentius a Graecis celebrati ſub Roma imperante, ſuum imperatoribus gaudium ob relatam ab his victoriam profeſsis. Reliquis illuſtrior cauſa victoriae ad Actium, ob quam inſtituta epocha, cujus anni in numis Antiochiae Syriae dicuntur *ἐτεα Νικης*, et inſtituti Nicopoli Epiri ludi quinquennales dicti Actia, et in multas ſubinde urbes recepti. Inſignia etiam fuere Epinicia Tarſi in numo priore memorata, et acta cauſa victoriae in vicinia a Severo de Peſcennio relata. Multos etiam habemus numos epinicios, ſive qui victoriarum meminere, praecipue quas M. Aurelius, et L. Verus de Parthis retulere, cujus generis ſunt drachmae inſcriptae: ΥΠЄΡ.ΝΙΚΗC.ΡΩΜΑΙΩΝ. vel ΥΠЄΡ. ΝΙΚΗC. CЄΒΑCΤΩΝ. cum horum ipſorum, aut uxorum capitibus, quae protuli in numis urbis incertae Meſopotamiae Vol. III. p. 520. item numus L. Veri Nicaeae ſignatus cum epigraphe: ΡΩΜΑΙΩΝ. ΝΙΚΗΝ. ΝΙΚΑΙЄΙC. (Pellerin.) et numus M. Aurelii Laodiceae Phrygiae: ΑΤΤΑΛΟC. ЄΠΙΝΙΚΙΟΝ. ΑΝЄΘΗΚЄ. id eſt: *νομισμα*, ut ego alibi explico. (ſupra pag. 374) Certaminis epinicii meminit etiam marmor Thyatirenum editum a Peyſſonnelo, [b]) quo teſte juvenes honorant ΑΥΡ. ΘΗΣΕΑ. ΝΕΙΚΗΦΟΡΟΥ. ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΟΝ. ΝΕΙΚΗΣΑΝΤΑ. ΕΝΔΟΞΩΣ. ΠΑΓΚΡΑΤΙΟΝ. ΤΩ. ΥΠΟ. ΑΥΤΩΝ. ΕΠΙΜΕΛΟΥΜΕΝΩΙ. ΕΠΙΝΕΙΚΙΩΙ. ΣΕΒΗΡΕΙ-

a) p. 18. n. 7. b) Voyage p. 287.

ΩΙ. ΑΓΩΝΙ. *Aur. Theſeum Nicephori F. Thyatirenum, qui glorioſe vicit pancratium in certamine epinicio Severeo, quod ipſi curaverunt.*

EVGAMIA.

ΕΥΓΑΜΙΑ ſcriptum juxta imaginem Sarapidis in numo Aegyptio Veſpaſiani Pellerinio idem ſignificare viſum, quod in numis aliis ΘΕΟΓΑΜΙΑ, nempe feſtum Plutoni et Proſerpinae ſacrum. At veriſimilius mihi viſum, hac inſcriptione non agi feſtum, ſed ſymbolicam bonarum nuptiarum imaginem. Vide prolegomena ad numos Alexandrinos ſub *Sarapide* ſupra pag. 29.

GORDIANA.

ΓΟΡΔΙΑΝЄΙΑ. Vide numos ſic inſcriptos ſupra in ATTALEA. Actos hos ludos in honorem Gordiani III., ſuapte patet.

GYMNASIARCHIA.

ΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΙΑ. *Templum, intra quod menſa, ſupra quam tres urnae.* Salonini. *Colybraſſi Ciliciae.* (Pellerin Rec. III. p. XXVII. et 123.)

ΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΙΑ. *Vrna intra quatuor minores alias.* Salonini. *Syedrae Ciliciae.* (Theupoli, Panelius ex muſeo le Bret.)

Γυμνασιαρχια ex vocabuli natura eſt gymnaſii praefectura, neque ullo auctore conſtat, illud unquam adjectivi more uſurpatum, aut editos alicubi ludos dictos *Gymnaſiarchia.* Quare ejus explicatio eandem objicit difficultatem, quam memoratum ſupra vocabulum ΑΓΩΝΟΘΕΣΙΑ. Neque adeo veriſimile, ΓΥΜΝΑCΙΑΡΧΙΑ fuiſſe ludos, ut iſtud viſum Pellerinio, quoniam hi ſemper adjectivis efferri ſunt ſoliti, etſi cum vocabulum iſtud, tum et utriusque numi typi ad ludos penitus referantur. Forte illud aliud non notat, quam totum conlegium praefectorum gymnaſii, quorum collata opera et ſtudiis editi fuerint ludi, quos numi hi oſtentant. Sic et vocabulo ΣΥΝΑΡΧΙΑ in numis Antiochiae Cariae dixi indicari totum magiſtratuum conlegium.

HELIA.

ΗΛΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Vrna.* Elagabali. *Emiſae Syriae Coloniae.* (Vaill. in Colon.)

ΗΛΙΑ. *Vrna.* Gordiani. *Odeſſi Thraciae.* (Vaill.)

Helia certamina Soli, ἡλιῳ ſacra, ac propterea maximo apparatu celebrata in inſula Rhodo, ubi Dorice Αλια dicta fuere. Vide, quae de his plura ad numos Emiſae coloniae notavi, quam conſtat Soli cumprimis fuiſſe devotam. Cauſam veriſimilem, cur Odeſsitae Helia egerint, vide ſupra in ludis *Alexandrea.*

HERACLEA.

ΗΡΑΚΛЄΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Menſa, ſuper qua duae urnae, inferne vas.* Severi. *Perinthi Thraciae.* (Muſ. Caeſ.)

ΑΚΤΙΑ. ЄΡΑΚL. *Menſa cum duabus urnis.* Caracallae etc. *Coloniae Tyri.* (Vaill.)

ΗΡΑΚΛΙΑ. ΟΛΥΜΠΙΑ. *inſcriptum urnae.* Elagabali. *Coloniae Tyri.* (Vaill.)

Heraclea, ludi Herculi ſacri, et impenſis celebrati iis in urbibus, qui ſeſe Herculi mancipavere, quales fuere Perinthus et Tyrus, ut dictum in harum numis, quo loco recitavi etiam teſtimonium ſacrae ſcripturae ex Macchab. L. II. c. 4., quod meminit agonis quinquennalis Tyri in Herculis honorem inſtituti.

HERAEA.

Menſa quatuor columnis fulta, ſupra quam hinc pavo, juxta quem ΗΡΑΙΑ., *inde aquila, juxta* ΝΕΜΕΙΑ. Ant. Pii. *Argorum Argolidis.* (Pellerin Rec. III. p. 154.)

Heraea, certamina Iunonis, quae Graecis Ηρα, magno concurſu celebrata apud Argos ſacram Iunoni urbem, de quibus vide quae notavi in moneta hujus urbis.

HIERA, SACRA.

Vide de his ſupra in prolegomenis.

ISELASTICA.

CERT. SACRV. CAPIT. OECV. ISEL. *Tres urnae.* Caracallae. — *Athleta nudus ſtans ſ. palmam*, vel: *Duae ſigurae ſedentes urnam una tenent.* Valeriani. *Heliopolis Coeleſyriae.* (Vaill.)

CER. PER. ISEL. OECVM. *Menſa cum duabus urnis, infra vas et poma.* Elagabali. *Sidonis Phoen.* (Vaill. Theupoli.)

CERT. SAC. PER. OECVME. ISELA. *inſcriptum coronae.* Elagabali, Ann. Fauſtinae. *Sidonis Phoen.* (Vaill.)

Haec certamina in aliquot etiam marmoribus memorantur. Apud Gruterum: [a]) CONSTITVTORI. SACRI. CERTAMINIS, SELASTICI. quo loco ſcribendum: ISELASTICI. In marmore Sponii [b]) et Reineſii [c]) produntur ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ. ΕΛΑΣΤΙΚΩΝ. Quid ſint certamina Iſelaſtica, quid victores Iſelaſtici, quae horum praemia, paucis explicandum. Teſte Vitruvio [d]) *nobilibus athletis, qui Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemea viciſſent, Graecorum majores ita magnos honores conſtituerunt, uti - - - cum revertuntur in ſuas civitates cum victoria, triumphantes quadrigis in moenia et in patrias invehantur, e reque publica perpetua vita conſtitutis vectigalibus fruantur.* Quod amplius eſt, teſte Plutarcho [e]) victoribus in urbem patriam reverſis dejecta moenium pars, quo ſignificabatur, urbi moenium non eſſe magnum uſum, quae viros haberet pugnandi vincendique gnaros. Quare et Nerone e Graeciae certaminibus Neapolin reverſo, disjectam partem muri, ut mos hieronicarum eſt, refert Suetonius. [f]) Illuſtriores ejusmodi victorum in patriam ingreſſus habes apud Diodorum Sic., [g]) et Aelianum, [h]) at-

a) p. 254. 4. b) Miſc. p. 357. c) Synt. T. I. p. 508. d) praef. Lib. IX. e) Sympos. L. II. probl. V. f) in Ner. c. 25. g) L. XIII. § 82. h) var. hiſt. L. XII. c. 58.

que ſic a victoria reverſi dicebantur in urbem εισελαυνειν, *introire*, vocabulo uſitato in plerisque hic citatis exemplis, unde et verbum *Iſelaſtica* ducitur. Ex binis literis, quae ſunt in Plinio juniore, [a]) patet, Iſelaſtica per ſe non fuiſſe certamina, ſed factum permiſſu imperatorum, ut certamen quodpiam eſſet Iſelaſticum, id eſt, ut ex eo victores poſſent invehi, et acciperent ab imperatoribus certum modum obsoniorum; revera alia certamina coepiſſe eſſe Iſelaſtica, alia deſiviſſe, prout iſtud placuit imperantibus. Vide de his plura in Fabri agoniſtico. [b]) Habes certamen Iſelaſticum eleganter applicatum ad victorum fidelium in coelum ingreſſum ab auctore carminum Sibyllinorum, quem locum citabimus infra in *Oecumenica*.

ISTHMIA.

ΑΓΩΝ. ΙCΘ. ΠΥΘΙΑ. *Vrna.* Caracallae. *Ancyrae Galatiae.* (Neumann num. pop.) Additis *Aſclepiis Soteriis* vide in *Aſclepia.*

ISTHMIA. *intra coronam.* In obviis numis *Corinthi coloniae.*

ΙCΘΜ. ΠΥΘ. *Menſa, ſuper qua tres urnae.* Valeriani. *Nicaeae Bith.* (Vaill.)

Iſthmia inter principes quatuor Graeciae ludos, ſic dicta, quod in Iſthmo Corinthi peragebantur, inſtituta primum a Siſypho Corinthiorum rege in Inus et Melicertae honorem, qui ab Athamante marito patreque in mare abjecti ſubinde inter deos marinos Leucotheae et Palaemonis nomine coli coepere, quae fabula frequens eſt numorum Corinthiorum argumentum. Ludos intermiſſos revocavit Theſeus, ſacrosque eſſe Neptuno voluit. Eorum praemium fuit corona ex pinu, ſerius apio, iterum pinu. Reliqua pete ex facundis Graeciae feriatae ſcriptoribus, et quidem quod ad chronologicam partem attinet, ex Corſini diſſertationibus agoniſticis.

LATONIA.

ΛΗΤΩΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *intra coronam.* In autonomis, et Gallieni. *Tripolis Cariae.* (Wheler, Vaill.)

Nomen traxere a Λητω, *Latona*, Apollinis et Dianae matre, ac multa religione a Tripolitanis Cariae culta probantibus iſtud copioſis eorum numis.

MEGALA.

CΕΥΗΡΕΙΑ. ΜΕΓΑΛΑ. *Duae urnae ſupra menſam.* Severi. *Nicomediae Bith.* (Vaill.)

CΕΥΗΡΕΙΑ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ΜΕΓΑΛΑ. *Menſa cum urna.* Severi. *Nicaeae Bith.* (Muſ. Caeſ. Theupoli.)

Nemo non videt, nomine Μεγαλα, *magna*, indicari modum ludorum, cujus generis vidimus Ariſta, Iſelaſtica, et videbimus Prota, Oecumenica etc. Sic et apud Romanos fuere quinquatrus majores et minores. Ergo per ſe Megala ludi non fuere, ſed adhaerent ludis aliis ad notandam eorum magnificentiam.

---

a) L. X. ep. 119. 120. b) L. II. c. 10. 17.

MYSTICA.

ΙΕΡΟΣ. ΠΥΘΙΟΣ. ΜΥΣΤΙΚΟΣ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ. *Menſa cum duabus urnis.* Valeriani. *Side Pamphyliae.* (Vaill.)

Modum ludorum iſtud quoque nomen indicat. Complura feſta inter myſteria fuiſſe peracta docent Eleuſinia, Samothracia, aliaque. Praedicantur in marmoribus ΜΥΣΤΗΣ, *initiatus*, ΜΥΣΤΑΡΧΗΣ vel ΠΑΤΡΟΜΥΣΤΗΣ, *praefectus initiatorum*, ΣΥΝΟΔΟΣ. ΤΩΝ. ΜΥΣΤΩΝ, *conlegium initiatorum*, de quibus vide obſervata Belleyi ad marmor Cyzicenum.[a]) Veriſimile adeo, ſacrum hunc Sidetum ludum habuiſſe admixta myſteria, aut forte a myſtarum conlegio celebratum. Quanquam neceſſe non ſit ſectari myſteria, cum Polluci μυστικὸν idem ſit, quod ἱερὸν, καθιερωμένον, κατωνομασμένον θεοῖς, καθωσιωμένον θεοῖς, καθωσιωμένον etc. [b])

NAVMACHIA.

ΝΑΥΜΑ. *Triremis cum multis remigantibus.* M. Aurelii. *Gadarorum Decapoleos.* (Pellerin Rec. III. p. XL.)

ΝΑΥΜΑχία, ſecundum ſe *praelium navale*, ludus etiam fuit, ſive cum navium curſu certaretur, qualis fuit, quem Virgilius ab Aenea agonotheta inſtitutum finxit, [c]) ſive cum praelii maritimi imago proponeretur, ut factum a Claudio in lacu Fucino, et ſaepe ab imperantibus Romae in Circo et amphitheatro. De hoc Gadarorum ludo navali vide, quae conjeci in numis hujus urbis, tum et in moneta Veſpaſiani ad annum V. C. 824 memorabo.

NEMEA.

Aquila, juxta ΝΕΜΕΙΑ., *pavo*, *juxta* ΗΡΑΙΑ. Antonini Pii. *Argorum Argolidis.* (Pellerin Rec. III. p. 154.)

ΝΕΜΕΙΑ. *intra coronam.* Hadriani. Argorum Argolidis. (Theupoli.)

Nemea inter quatuor praecipua Graeciae certamina, fuere ludi funebres conſtituti in honorem Archemori Lycurgi Nemeaeorum regis filii, quem a nutrice Hypſipyle incautius in herba depoſitum necavit ſerpens. Alii ab Hercule cauſa caeſi leonis Nemeaei in honorem Iovis Nemeaei inductos dixere. Reliqua vide apud enarratores ludorum veterum. Ceterum non ſatis liquet, utrum numi, quos hoc loco deſcripſeram, enuncient ludos celebratos in Nemea agi ſolitos, an privatos Argorum Iovi Nemeaeo ſacros, de quibus vide, quae obſervavi in moneta Argorum.

OECVMENICA.

ΙΕΡ. ΟΙΚ. *Vrna ludorum.* Domnae. *Adanae Ciliciae.* (in meis num. vet. p. 225.)

ΙΕΡΟΣ. ΑΤΤΑΛΕΩΝ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ. *intra coronam.* Salonini. *Attaliae Pamph.* (Muſ. Piſani.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ. *Caput Elagabali.* Elagabali. *Epheſi.* (Vaill.)

CERT. SACRV. CAPIT. OECV. ISEL. Reliqua vide in *Iſelaſtica. Heliopolis Coeleſyriae.*

ΘΕΟΓΑΜΙΑ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ. *Vrna.*

---

a) Caylus Rec. d'antiq. T. II. p. 241. b) Onom. L. I. § 36. c) Aen. V.

Valeriani. *Nyſae Cariae.* (Vaill.)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟC. *Apollo ſtans d. laurum, ſ. lyram, juxta urna.* Tranquillinae. *Sides Pamph.* (Spanh. ep. II. ad Morell. p. 126.) Iungitur etiam cum ΟΛΥΜΠΙΑ. ΜΥCΤΙΚΟC. quae vide.

CERT. SAC. PER. OECVME. ISELA. Vide *Iſelaſtica.* *Sidonis Phoen.*

ΚΟΜΟΔΕΙΟC. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟC. *Corona ex radiis compoſita.* Commodi. *Tarſi Ciliciae.* (Vaill. Albani.)

Ad explicandos ludos Oecumenicos praeclara attulit mirabilis vir eruditionis Spanhemius, [a]) unde haec pauca excerpo. Ludus Oecumenicus idem quod univerſalis, aut ad univerſos pertinens, quod vulgo omnibus univerſi orbis incolis permiſſum fuerat vires in eo ſuas artemque experiri. Quo nomine opponitur τῳ Κοινῳ, ſeu Communi ſingularum nationum, quales enumeravimus principio hujus tractatus, et privatis ſingularum urbium, quales agebantur Athenis, Lacedaemone, alibi. Atque in hoc ſenſu dicitur in marmore Sponii Iuventianus paraſſe diverſoria τοις ἀπο της ΟΙΚΟΥΜΕΝΗC ἐπι τα Ισθμια παραγενομενοις ἀθληταις, *athletis, qui ab univerſo terrarum orbe ad ludos Iſthmia convenerunt.* [b]) Auctor fictorum carminum Sibvllinorum aliud agendo eleganter explicat naturam certaminis Oecumenici addito etiam Iſelaſtico his verbis: [c])

μεγας γαρ ΑΓΩΝ ΕΙΣΕΛΑΣΤΙΚΟΣ ἐςαι
Εἰς πολιν ἐρανιον, ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ δε τε πασιν
Εσσεται ἀνθρωποισιν, ἐχων κλεος ἀθανασιας.

Magnum enim CERTAMEN ISELASTICVM erit
In urbem coeleſtem, OECVMENICVM vero omnibus
Erit hominibus, habens decus immortalitatis.

OLYMPIA.

ΕΤ. ΙΕΡΟΥ. ΟΛΥΜΠ. ΘΖC. *Quinque urnae ludorum.* Decii: *Anazarbi Ciliciae.* (Muſ. Caeſ.)

ΙΕΡΟC. ΑΤΤΑΛΕΩΝ. ΟΛΥΜΠΙΟC. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟC. *intra coronam.* Salonini. *Attaliae Pamph.* (Muſ. Albani.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ. *Caput Elagabali.* Elagabali. *Epheſi.* (Vaill.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ. *Macedonum.* Vide ſupra in *Alexandrea.*

ΟΛΥΜΠΙΑ. *Vrna.* Gallieni. *Magneſiae Lydiae.* (Vaill.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Duae urnae ſupra menſam.* Caracalla. *Pergami Myſiae.* (Vaill.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. ΟΙΚΟΥΜΕΝ. *Caput Elagabali in corona oleaſtri.* Elagabali. *Sides Pamph.* (Vaill.)

CΕΥΗΡΕΙΑ. ΟΛΥΜΠΙΑ. ΕΠΙΝΕΙΚΙΑ. *Vrna ludorum.* Severi. *Tarſi Ciliciae.* (Vaill.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. *Vrna ludorum.* Gordiani. *Theſſalonicae Maced.* (Vaill.)

ΙΕΡΕΙΑ. ΑΓΩΝ. ΟΛΥΜ. (*lectio ſuſpecta.*) *Duae urnae.* Valeriani. *Thyatirae Lydiae.* (Vaill.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. *intra coronam.* In autonomo. (Haym.) — ΟΛΥΜΠΙΑ. ΠΥ-

a) ad Morell. ep. II. § VII. b) Miſc. p. 363. c) L. II. v. 39.

ΘΙΑ. *Menſa, ſupra quam corona et urna.* In autonomo. (Haym.) — ΟΛΥΜΠΙΑ. ΑΥΓΟΥϹΤΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *inſcriptum tribus coron's.* Elagabali. (Pellerin.) Veriſimilius, ut notavi in numis Trallium, Caracallae. (Muſ. Caeſ.) *Trallium Lydiae.*

ΗΡΑΚΛΙΑ. ΟΛΥΜΠΙΑ. *inſcriptum urnae.* Elagabali. *Tyri coloniae.* (Vaill.)

Ludi Olympia totius Graeciae antiquiſsimi et celeberrimi acti apud Olympiam Piſatiden Elidis juxta Alpheum fluvium et nemus Iovi ſacrum, ſecundum quos omnis Graecia faſtos ſuos ac tempora digeſsit. Inſtitutos, ut fama fert, ab Hercule, intermiſſosque reſuscitavit Iphitus, ſigiturque Olympias I., qua vicit Coraebus, ad ſolſtitium aeſtivum anni periodi Iulianae 3938., ante natum Chriſtum 776., ante Romam conditam 24. Haec paucis indicaſſe ſatis eſto. Reliqua pete ex eruditiſsimi Petri Fabri commentariis de re athletica, et quod ad temporis rationem attinet, ex Corſini diſſertationibus agoniſticis.

Olympiorum in Elide celebratorum teſtem numum veterem non habemus. Neque enim placuit Eleis, quod placuiſſe reliquis Graecis conſtat, jactare in monumentis publicis gloriam laudesque domeſticas, qui, ut in eorum moneta obſervavi, per oppida ſparſi agriculturam ambitioni longe praetulere. Olympia, quae in citatis numis produntur, ſunt ludi in aliis extra Elidem urbibus editi ad exemplar tamen Olympiorum Eleorum, quemadmodum et Pythia, Iſthmia, Actia ab aliis urbibus extra patrium eorum ſolum acta videmus, poſſetque eorum numerus copioſe augeri, ſi luberet, aut operae pretium putarem celebrata alibi Olympia ex marmoribus veterumque commentariis colligere. Vnicum adferam teſtimonium petitum a Demoſthene, perhibente, Philippum capta Olyntho celebraſſe Olympia. [a]) Addit enarrator Vlpianus, primum fuiſſe Archelaum, qui ea in urbe Dio conſtituerat. [b]) Idem confirmat Arrianus, cum refert, Alexandrum a Thebana expeditione reverſum Iovi Olympio ſacrum feciſſe, jam antea ab Archelao inſtitutum, et ludos Olympia Aegis celebraſſe. [c]) Quapropter non raro in marmoribus Olympia primaeva Elidis ab Olympiis aliarum urbium diſcerni videmus. Sic in eodem lapide Sponii ΟΛΥΜΠΙΑ. ЄΝ. ΠΙϹΗ, nempe Elidis, et ΟΛΥΜΠΙΑ. ЄΝ. ΑΘΗΝΑΙϹ. [d]) In uno eodemque lapide Gruteri habes ΟΛΥΜΠΙΑ. ΤΑ. ЄΝ. ΠΙϹΗ. et ΟΛΥΜΠΙΑ acta Smyrnae et Epheſi. [e]) Teſtimonia alia ex ſcriptoribus congeſta vide apud Corſinum, [f]) quo loco comprobat etiam, fuiſſe Athenis a prima uſque aetate acta Olympia, et jam memorata Pindaro, tum et alia poſteriora Hadriani temporibus inſtituta.

Malala in hiſtoria chronica binis locis, adducto etiam in teſtimonium Pauſania, refert, Antiochenos Syriae imperante Claudio jus Olympiorum oblata pecunia a Piſaeis Elidis redemiſſe. Vide res geſtas ſub Claudio et Commodo.

---

a) de falſ. leg. p. 322. E. b) ibid. p. 381. c) de exped. Alex. L. I. c. 11. d) Miſc. p. 364. e) p. 314. 1. f) oiſſ. agon. in Olymp. § 12. ſeq.

Factum iſtud ut verum demus, ejus enim ſcriptoris auctoritas exigua, non tamen videtur veriſimile, aliis urbibus, quae Olympia domi egere, neceſſarium viſum Eleorum arbitrium, aut ad agenda Pythia, Iſthmia, Actia, Phocenſium, Corinthiorum, Lacedaemoniorum. Iuvat enim animadvertere, urbes ludis apud ſe agi ſolitis propter aliquam ſolum cum Olympicis ſimilitudinem Olympiorum etiam nomen indidiſſe. Sic Strabo de ludo Actio: [a]) ὁ ἀγων Ολυμπιος τα Ακτια, *ludus Olympius Actia*, nimirum quod perinde atque Olympius quinqennalis fuit. Vidimus ſupra, ludos Tyriorum HPAKΛIA vocari etiam OΛΥMΠIA. Ejus cauſam colligo ex auctore librorum Macchabaicorum, [b]) *cum autem*, inquit, *quinquennalis agon Tyri celebraretur, et rex praeſens eſſet, miſit Iaſon ab Icroſolymis viros peccatores portantes argenti didrachmas trecentas in ſacrificium Herculis.* Nimirum quos ludos numi *Heraclea Olympia* appellant, eos vetus ſcriptor *Heraclea quinquennalia* vocat, ut adeo in hac cauſa idem ſit Olympias, et quinquennalis. Atque ex hac cum Eleis ſimilitudine factum ſuſpicor, ut aliarum urbium Olympia in nonnullis marmoribus IΣOΛΥMΠIA, id eſt: ſimilis cum Olympiis Eleis rationis, appellarentur, ut dixi in prolegomenis ad praeſentes ludorum numos.

Praeter quinquennalitatis rationem ludi Olympici nonnullarum urbium illud etiam cum Eleis habuere commune, quod illae perinde atque Elei Olympiades ſuas numeravere. In marmore Cyziceno apud Caylus [c]) dicitur M. Aurelius Corus Cyzici viciſſe Pancratium ΠENTAETHPIΔI. Z. quinquennio, id eſt: *Olympiade VII.* In alio Cyziceno ibidem [d]) C. Piſtius vicit AΔPIANEIA. OΛΥMΠIA. TH. ENΔEKATH. OΛΥMΠIAΔI. *Hadriana Olympia Olympiade XI.* Iſtud vel tironi planum erit, utrumque temporis characterem non poſſe competere Olympicis Eleis, ergo Olympicis Cyzicenorum, ducto initio ab anno, quo hi Cyzici primum coepere agi, quorumque frequens mentio in marmoribus, apud Ariſtidem rhetorem, aliosque, de quibus vide obſervata Belleyi ad citata marmora. Inſignis lapis Farneſianus apud Gruterum [e]) praedicat M. Aur. Aſclepiadem, qui vicit Alexandriae OΛΥMΠIA. OΛΥMΠIAΔI. EKTH. *Olympia Olympiade VI.*, nimirum in hac urbe conſtituta. In marmore Athenienſi ex ſchedis Cyriaci refert Muratorius: [f]) *Sebaſtopolitani Ponti venerantur Hadrianum Auguſtum Olympium* EN. TH. ΠPΩTH. OΛΥMΠIAΔI. *Olympiade I.* Non obſervavit haec, quae mox dixeram, Muratorius, qui in ſubjecta nota excidiſſe notam aliam arithmeticam ſuſpicatur. Nam non aguntur hic Olympia Elea, ſed privata *Athenienſium*, et haec quoque ex marmoribus cognita. Idem denique comprobant numi citati Anazarbi Ciliciae, inſcripti: ЄT. IЄPOT. OΛΥMΠ. ΘZC. *anno ſacro Olympico 269.* Coepit hic annus aerae Anazarbenſis in autumno anno V. C. 1003., qui adeo congruere non poteſt cum an-

a) L. VII. p. m. 501. b) L. II. c. 4. c) ant. T. II. tab. 63. d) tab. 64.
e) pag. 314. 1. f) pag. 1080. 1.

no ſacro Olympico Eleorum, nam eodem anno in ſolſtitio aeſtivo juxta horum calculum coepit annus II. Olympiadis CCLVII. Eleorum. Ergo in his numis notatur annus ſacer Olympiadis Anazarbenſis novae. Denique quod ad anni tempus attinet, quo acta ſunt Olympia, notum quidem, ea in Elide celebrata fuiſſe tempore ſolſtitii aeſtivi, et veriſimile etiam, horum exemplo urbes non paucas idem tempus Olympicis ſuis praefixiſſe. Attamen cum, ut ſupra obſervavi, pleraeque urbes fere quinquennii tantum cauſa ludos ſuos dixerint Olympicos, credibile, retentum ab his tempus, quod ludis ſuis, antequam Olympia dicerentur, principio fuit adſignatum. Sane teſte Malala iisdem locis, quae ſupra citavi, Olympia Antiochiae celebrata ſunt initio anni civilis, qui iniit menſe Hyberberetaeo, ſive Octobri.

PANIONIA.

ΠΑΝΙΩΝΙΑ.· ΠΥΘΙΑ. *Vrna menſae impoſita.* Saloninae. *Mileti Ioniae.* *(Vaill.)*

Vide numos ſimilis argumenti alios ſupra in ΚΟΙΝΟΝ.

PERIODICA.

CERT. SAC. PER. OECVM. ISEL. *typis variis. Sidonis Phoeniciae.* Vide hos numos deſcriptos ſupra in *Iſelaſtica.*

Solae litterae PER. ad praeſens examen pertinent. Vaillantius, qui in ſuo de coloniis opere numos hos ſub Elagabalo, Annia Fauſtina, et Valeriano deſcripſerat, ſic explendam ait epigraphen: CERT*amen* SAC*rum* PER*iodonicum.* Enimvero ſecundum Feſtum Pompejum (in *Perihodos.*) *in gymnicis certaminibus perihodon viciſſe dicitur, qui Pythia, Iſthmia, Nemea, Olympia vicit, a circumitu eorum ſpectaculorum.* Vnde formula Graecorum, νικαν την περιοδον, *vincere periodum,* περιοδονικης, *victor periodi,* παγκρατιον περιοδον, vincens *pancratio periodum*, περιοδονικης πυγμην, *vincens periodum pugilatu* etc. quorum exempla habes apud laudatum ſaepe Corſinum. [a]) Ex mente igitur Vaillantii certamen, ut ipſe legit, periodonicum indicat ludos, ad quos admiſsi non fuere, niſi athletae periodonicae, id eſt, qui in dictis quatuor Graeciae ludis victoriam abſtulere. In eadem ſententia haud dubie Spanhemius quoque fuerit; nam eodem loco, quo his de numis agit, Vaillantii lectionem ſequitur, neque ejus explicationem impugnat. [b]) At enim eruditus Iſſelinus multis gravibusque argumentis hanc ſententiam refellit. [c]) Ait enim, ſi ad hos Sidonis ludos non fuiſſent admiſsi, niſi periodonicae, ad eos celebrandos requiſitum fuiſſet, quod requiſitum nunquam fuerat ad agendos principes Graeciae ludos Olympia, Pythia, Iſthmia, Nemea, Actia, Capitolina, ad quos acceſſus patuit omnibus, etiam qui nunquam vicere. Saepe etiam accidere debuiſſe, ut Sidonios

a) in Iſthm. § XII. b) ad Morell. ep. II. p. 277. c) B. L. hiſt. Tom. V. p. 277.

deficerent athletae, ſi tantum periodonicas, quorum exiguus ſemper fuit numerus, admiſiſſent. Accedit, certaminis hoc ſenſu accepti naturam everti a vocabulo mox conſequente *Oecumenici*, quod ſignificat, omnibus totius orbis athletis permiſſum eſſe vires ſuas ac peritiam certamine experiri. At quo pacto dici poterit Oecumenicum, in quo certare non liceat, niſi periodonicis? Denique legendo *Periodonicum* intrudi vocabulum linguae Graece plane inimicum; nam a περιοδονικης formari quidem poſſe περιοδονικιος, non tamen περιοδονικος. Haec cum latius ſtabiliviſſet, rejecta Vaillantii ſententia legendum cenſet: *certamen periodicum.* Fuiſſe enim, inquit, in more poſitum, ut urbes ludos ſuos, ſive veteres, ſive quos recens conſtituiſſent, ad famigeratos illos Graeciae ludos conformarent. Cum igitur in his glorioſum haberetur, in quocunque certaminis genere νικᾳν την περιοδον, *vincere periodum*, id eſt, omnibus quatuor ſummis Graeciae ludis evadere victorem, placuit urbibus exteris, eandem phraſin ſuis etiam ludis applicare, quo indicarent, athletas non minus apud ſe vincendo periodum ad eundem poſſe honorem aſpirare. Sane ſi ludos ſuos Alexandrea, Hadriana etc. poterant dicere Olympia, Pythia etc. magna nimirum iis nomina applicando, poterant etiam eosdem cognita in Graecis aemulatione, etſi comparatione impari, dicere periodicos.

PHILADELPHIA.

ΚΟΙΝΟϹ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΟϹ. *Mons Argaeus inter duas urnas.* Caracallae. *Caeſareae Cappad.* Muſ. Caeſ.)

ϹΕΟΥΗΡΙΑ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. ΜΕΓΑΛΑ. *Vrna, hinc et inde capita Caracallae et Getae.* Domnae. (Vaill.) — ϹΕΥΗΡΕΙΑ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. *Duae urnae.* Getae. (Vaill.) *Nicaeae Bithyniae.*

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. *Hercules echidnam clava impetens*, vel: *Hercules ſtans cum Salute.* Severi. (Pellerin Mel. I. p. 74. Vaill.) — ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Vrna.* Severi. (Vaill.) — ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. *Duo templa cum totidem urnis.* Severi. (Vaill.) *Menſa, ſuper qua duae urnae, infra vas et poma.* Caracallae, Getae. (Pellerin, Vaill.) *Perinthi Thraciae.*

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. *Concordia ſtans inter Caracallam et Getam.* Severi. *Sardium Lydiae.* (Vaill.)

ΚΑΒΕΙΡΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. Φιλαδελφεια. *Vrna.* In autonomo. *Theſſalonicae Maced.* (Pellerin.)

ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ Graecis *fatrem* vel *ſororem amans*, quo nomine ſaepe in numis aliisve monumentis compellatos videmus Aegypti, Syriae, Pergami reges. Etiam Druſus junior et Germanicus Tiberii Aug. filii, hic adoptione, ille natura, in numis Sardium ΝΕΟΙ. ΘΕΟΙ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΙ dicuntur, quos dabimus in moneta Germanici. Inde et ludi *Philadelphia*, inſtituti ab urbibus Graecis ad impetrandam a diis concordiam Caracallam inter Getamque fratres, a quorum diſſenſu cognito graviſsima ſibi mala imperium metuebat. Vota pro eorum concordia a ſenatu etiam Romano facta teſtatur Dio. [a])

a) L. LXXVII. 1.

Reliqua huc pertinentia pete ex numis utriusque imperatoris Romani. Horum cauſa ludorum cum ſit manifeſta, ſequitur non poſſe eorum mentionem fieri, niſi in numis Severi ejusque familiae, eosque continuo memorari deſitos, poſteaquam Caracalla fratris caede impias manus contaminavit.

PROTA.

ΠΡΩΤΑ. ΠΑΜΦΥΛΩΝ. *Menſa, ſupra quam urna.* Gallieni. *Sides Pamph.*

ϹΕΥΗΡΙΑ. ΠΡΩΤΑ. *Menſa, ſupra quam urna.* Severi. *Perinthi Thraciae.* (Vaill.)

ΠΡΩΤΑ. ΚΟΙΝΑ. ΑϹΙΑϹ. *intra coronam.* Severi, Maximini, Gordiani, Gallieni. *Smyrnae Ioniae.* (Vaill.)

Certamina Πρωτα, ſeu *prima* in iis tantum urbibus celebrata fuere, quae ſe primatus cauſa πρωτας provinciae dixere. Siden primariam fuiſſe Pamphyliae urbem, ſatis conſtat. Smyrnaei ſe paſsim in numis dixere πρωτȣς Ασιας. Perinthii in ſolis Severi numis Πρωτα jactant, nimirum ex quo Byzantium, quod antea primatum tenuit, iis ab hoc imperatore fuit ſubjectum, propterea quod Peſcennio adhaeſit, ut dictum in moneta Perinthi.

PYTHIA.

ΑΓΩΝ. ΙϹΘ. ΠΥΘΙΑ. *Vrna.* Caracallae. *Ancyrae Galatiae.* (Neumann num. pop.) Additis nonnunquam *Aſclepiis Soteriis* vide in *Aſclepia.*

ΠΥΘΙΑ *intra coronam.* Hadriani. *Delphorum Phocidis.* (Arigoni.)

ΗΛΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Vrna.* Elagabali. *Coloniae Emiſae Syriae.* (Vaill.)

ΠΥΘΙΑ. *intra coronam.* Elagabali. *Hierapolis Phrygiae.* (Vaill.)

ΠΥΘΙΑ. *Duae urnae.* Caracallae. *Laodiceae Phryg.* (Muſ. Florent. Vol. III. p. 50.)

ΑΝΤΟΝΙΝΙΑΝΑ. PVTI. *Duo Centauri vas malis refertum tenentes.* Caracallae. *Coloniae Laodiceae Syriae,* quam vide.

ΠΑΝΙΩΝΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Vrna ſuper menſa.* Saloninae. *Mileti.* Vide prolegom. ad numos Ioniae.

ΔΙΟΝΥϹΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Tres urnae.* Valeriani jun. *Nicaeae Bith.* (Pellerin.)

ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Vrna.* Caracallae. *Nicomediae Bith.* (Vaill.)

ΙΕΡΟϹ. ΠΥΘΙΑ. *Menſa cum urna.* Gallieni. *Pergae Pamphyliae.* (Vaill.)

ΟΛΥΜΠΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Duae urnae.* Caracallae. *Pergami Myſiae.* (Vaill.)

ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Menſa cum duabus urnis, infra vas et mala.* Severi. — *Duo templa cum totidem urnis.* Severi, Caracallae. (Vaill.) Adduntur etiam ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, ut in his dictum. *Perinthi Thraciae.*

ΚΟΙΝΟΝ. ΘΡΑΚΩΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. Vide ſupra in *Alexandrea.* — ΚΕΝΔΡΕΙϹΕΙΑ. ΠΥΘΙΑ. Vide ſupra in *Cendreſia.* *Philippopolis Thraciae.*

ΙΕΡΟϹ. ΠΥΘΙΟϹ. ΜΥϹΤΙΚΟϹ. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟϹ. *Menſa cum duabus urnis.* Valeriani. *Side Pamph.* (Vaill.)

ΠΥΘΙΑ. *Vrna, vel tripus, vel templum.* Gordiani. (Vaill.) — ΑΚΤΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *Cabirus malleum tenens coro-*

nam porrigit athletae. Philippi ſen. (Vaill.) *Theſſalonicae Maced.*

ΠΥΘΙΑ. ΚΟΙΝΟΝ. ΘΡΑΚΩΝ. *Athleta nudus d. palmam, pro pedibus vas.* Caracallae. (Vaill.) *Thracum*, haud dubie ſignatus Philippopoli. Vide hujus numos.

ΠΥΘΙΑ. *Vrna* — ΑΥΓΟΥϹΤЄΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *intra coronam.* Caracallae. *Thyatirae Lydiae.* (Vaill.)

ΠΥΘΙΑ. *Vrna.* Caracallae. — ΟΛΥΜΠΙΑ. ΑΥΓΟΥϹΤЄΙΑ. ΠΥΘΙΑ. Vide ſupra in *Auguſtea.* *Trallium Lydiae.*

ΛΗΤΩЄΙΑ. ΠΥΘΙΑ. *intra coronam.* In autonomis, et Gallieni. *Tripolis Cariae.* (Wheler, Vaill.)

Primum poſt Olympia locum dignitate obtinent Pythia. Creditum priſcis, ab ipſo Apolline caeſo Pythone inſtituta. Iſtud certum, in Apollinis ea honorem apud Delphos celebrari ſolita. Ab exteris etiam urbibus arceſsita, et quidem prae reliquis Graeciae ludis impenſius expetita, praeſens catalogus liquido docet. Secundum numos idem etiam teſtantur marmora. Vel unus lapis Sponianus praeter ΠΥΘΙΑ. ЄΝ. ΔЄΛΦΟΙϹ. praedicat ΠΥΘΙΑ. ЄΝ. ΜЄΙΛΗΤῼ. ΠΥΘΙΑ. ЄΝ. ΜΑΓΝΗϹΙΑ. ΠΥΘΙΑ. ЄΝ. ϹΙΔΗ. ΠΥΘΙΑ. ЄΝ. ΠЄΡΓΗ. ΠΥΘΙΑ. ЄΝ. ΘЄϹϹΑΛΟΝΙΚΗ. [a]) Pythia Laodiceae Syriae memorat marmor Chandleri, [b]) Trallibus Lydiae marmor Oxonienſe. [c]) Ad typos quod attinet, neglectis iis, qui urnam vel coronam, ſueta ludorum ſymbola ſiſtunt, memorandi ii, qui Pythia proxime indicant. Iſtud praeſtat tripus in numo Theſſalonicae, nimirum reſpectu Apollinis Delphici. Adde mala in numis Laodiceae Syriae et Perinthi Thraciae, quorſum et ſpectat inſignis typus in numo Philippopolis Thraciae, quem olim edidi, [d]) in quo exhibetur *Elagabalus togatus ſtans, ſ. virgam tranſverſam tanquam agonotheta tenens, et una cum Apolline arcum geſtante templum ſuſtinens, inter utrumque ſtat menſa cum urna, ex qua quinque mala promicant.* Etſi non addatur vocabulum ΠΥΘΙΑ, tamen haec commode intelliguntur, cum quod in aliis Philippopolis numis ea frequenter memorantur, tum typo Apollinis ſtantis cum arcu, quo Pythonem interemit, at praecipue per adſtituta mala. In numo Valeriani muſei Caeſarei Theſſalonicae ſignato eadem Pythia eloquitur *tripus, ſuper quo quinque mala, hinc et inde urna.* Ceſsiſſe haec hieronicis Pythiis in praemium victoriae, teſtatur verſus ex noto Archiae epigrammate, quod principio hujus tractatus citavi: Αϑλα δε των κοτινος, ΜΗΛΑ, σελινα, πιτυς. *Praemia vero horum olea, MALA, apium, pinus,* accedente praeterea Auſonii auctoritate, qui, ut vidimus, το μηλα vertit *malus.* Adde auctoritatem Libanii [e]) μηλεα δ' αυϑις ϛεφανοι τον αγωνα τον Πυϑιον, *pomus item coronat certamen Pythium.* Denique apud Lucianum Solon Anacharſi ludorum praemia ſic enumerat; Ολυμπιασι μεν ϛεφανος ἐκ κοτινȣ, Ισϑμοι δε ἐκ πιτυος, ἐν Νεμεα δε σελινων πεπλεγμενος, Πυϑοι δε μηλα των ἱερων τȣ ϑεȣ, *in Olympiis corona oleagina, in Iſthmiis pinea, in Nemeis ex apio contexta,*

a) Miſc. p. 364. b) inſcr. ant. p. 92. c) pag. 18. n. VII. d) num. vet. p. 60.
e) elog. pomi Tom. II. p. 716.

in Pythiis mala deo ſacra. [a]) Quae adeo ſcriptorum teſtimonia certis his numorum veterum argumentis invicte confirmantur. Novi, ex veterum auctoritate victorum Pythiorum praemium ſtatui coronam lauream, quorum teſtimonia ex ſcriptoribus omnibus advocavit eruditus quidam anonymus in diſſertatione critica de praemio hieronicarum Pythiorum. [b]) At eo peccavit certe, quod confidenter negat, mala victoribus in Pythiis fuiſſe oblata, neque horum a vetere quopiam ſcriptore fieri mentionem. [c]) Sane quae modo diſputavi, contrarium docent. Et vero facile dedero, remotiore aetate fuiſſe victoribus lauream decretam, ſed poterat ſpectato praemio variari in Pythiis, ut variatum conſtat in aliis, ac praecipue Iſthmiis, tametſi neque antiquiſsimo aevo vellem mala eripi. Exſtant numi Eleuthernarum Cretae operis, ſi qui alii, pervetuſti. In his ſingitur Apollo nudus ſtans d. malum, ſ. arcum tenens. Quam aliam dabimus cauſam tributi huic deo mali, niſi velimus victoriae illud praemium confiteri? Quod idem confirmatur ab ejusdem urbis numis aeneis ſerius mitiore cultu ſignatis, in quibus ſiſtitur idem Apollo cortinae inſidens, et d. malum praetendens, maniſeſtus adeo Apollo Pythius, cujus honori ludi Pythia fuere conſtituti, et qui adeo malum ludorum ſuorum munus manu oſtentat.

SACRA.

Vide de his ſupra in prolegomenis.

SEBASMIA, SEBASTA.

Vide de his ſupra in *Auguſtea.*

SEVEREA.

ΚΟΙΝΟϹ. ϹΕΥΗΡΙΟϹ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΟϹ. *Argaeus inter duas urnas.* Caracallae. *Caeſareae Cappad.* (Pellerin Rec. III. p. 237. Arigoni.)

ϹΕΥΗΡΕΙΑ juncta cum *Philadelphiis* vide in his. *Nicaeae Bithyniae.*

ϹΕΥΗΡΙΑ. ΜΕΓΑΛΑ. *Duae urnae.* Severi. *Nicomediae Bith.* (Vaill.)

ϹΕΥΗΡΕΙΑ juncta cum *Epidemiis* et *Protis* vide in his. *Perinthi Thraciae.*

ϹΕΒΗΡΕΙΑ juncta cum *Chryſanthinis* vide in his. *Sardium Lydiae.*

ϹΕΥΗΡΙΑ juncta cum *Coracis*, *Epiniciis* etc. vide in his. *Tarſi Ciliciae.*

Inſtituta eſſe haec certamina in Severi Aug. honorem, ſuapte patet.

SOTERIA.

ΑϹΚΛΗΠΙΑ. ϹΩΤΗΡΕΙΑ. ΙϹΘ. ΠΥΘΙΑ. *Duae urnae.* Caracallae. *Ancyrae Galatiae.* (Spanheim ep. I. ad Morell.)

Soteria feſta fuere aut ſacra conſtituta iis, qui ſalutis auctores exſtitere. Sic Soteria acta a Sicyoniis in honorem Arati, qui patriam in libertatem vindicavit. [d]) Vnde frequens apud Graecos θυειν Σωτηρια recuperata nempe ſalute, cujus phraſeos multa exempla collegit Spanhemius, qui de his Soteriis erudite diſſeruit. [e]) Quare et

---

a) De gymnaſiis. b) hiſtoire critique de la rep. des lettres T. I. p. 150. c) l. c. p. 218.
d) Plut. in Arato. e) Ep. I. ad Morell. § 2.

paſsim Σωτηρος nomen in numis legimus tributum regibus Syriae, Aegypti, aliisque. Iunguntur in citato numo Soteria cum ludis Aeſculapii, quo nemo deus frequentius Σωτηρ, *Servator*, a Graecis Latinisque eſt appellatus. Reliqua de his Soteriis vide apud Spanhemium loco citato.

In perantiquo numo autonomo Metaponti Lucaniae, quem olim edidi, [a]) circum caput manifeſtum Cereris legitur ΣΩΤΗΡΙΑ. At ego hoc nomine non exiſtimo notari feſta, ſed potius Cererem dici Σωτηριαν, *Salutem* Metapontinorum, ut ibi obſervavi.

THEOGAMIA.

ΘΕΟΓΑΜΙΑ. lectio dubia in numo *Coryci Ciliciae.* Vide hujus numos.

ΘΕΟΓΑΜΙΑ. *intra lauream*, addito etiam ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΑ. typo *urnae.* Valeriani. *Nyſae Cariae.* (Vaill.)

Feſti ſic appellati ſolus ex veteribus Pollux meminit: Κορης παρα Σικελιωταις Θεογαμια, και Ανθεσφορια, *Proſerpinae apud Siculos Theogamia et Antheſphoria.* [b]) Celebrabantur eo nuptiae Plutonis ac Proſerpinae ex Sicilia raptae. Cur apud Cariae quoque Nyſam acta ſint Theogamia, diximus in ejus urbis moneta. Vide quae de hoc feſto copioſe diſſeruit Spanhemius. [c])

VALERIANA.

ΟΥΑΛΕΡ. *inſcriptum urnae.* Valeriani. *Aphrodiſiadis Cariae.* (Wheler Voyage.)

CAPVT XXII.

DE NVMIS REGVM, PRINCIPVM etc.

Hi propriam quandam, eamque nobilem monetae veteris claſſem conſtituunt, etſi, ut dicetur, moleſtius eſt labor, et ſaepe vires excedens, ſuis eos regibus tuto adſignare. Quae de iis praecipue ſunt obſervanda, aliquot ſectionibus complectemur, quae erunt I. Catalogus regionum, et urbium, quae numos regum, principumve ſuorum nomine ſignaverunt. II. De nominibus princi-

a) num. vet. p. 38. b) Onom. L. I. c. I. § 37. c) ep. II. ad Morell. ſub. init.

pum. III, De mentione dignitatis in numis principum. IV. De variis principum titulis epithetis. V. De inſignibus regum, et principum.

§ I.

Catalogus regionum, et urbium, quae numos regum, principumve ſuorum nomine ſignaverunt.

Non ingratum lectori, et ad multas profuturum cauſas exiſtimo, ſi ex univerſo opere eas componam regiones, urbesve, quarum habemus numos, regum, aut principum nomine cuſos. Procedet hic catalogus ſecundum ſitum geographicum, quem in prima hujus operis parte mihi praefixi. Addidi tempus, quo principum numi feriri coepere, quo deſivere, quia non parum juvabit etiam, numorum regiorum fines uno loco collectos poſſe intueri.

EVROPA.

Gallia. Semel tantum in hujus numis dignitatis modus exprimitur, nempe: REX. ΔALETVΩNVS, qui in aliis omnibus reticetur. De vera horum numorum aetate nihil certi adfirmari poteſt.

Sicilia, et in hac

Agrigentum cum numis dubiis *Theronis*, qui fuit coaevus Geloni Syracuſano, et *regis Phintiae* certis, quem vicit Hicetas Syracuſanus non multo ante Pyrrhi in Sicilia regnum.

Syracuſae, quarum in numis, reges non ſynchronis, primus Gelo, poſtremus Hieronymus.

Thracia. Ex hujus regibus primus numismaticus Seuthes III. Alexandro M. coaevus. Poſtremus Rhoemetalces II. ſub Tiberio.

Paeonia. Vnus ex numis cognitus Audoleon Philippi Amyntae aequalis.

Macedonia. Numus antiquiſsimus Alexandri I., qui mortuus eſt exeunte ſaeculo III. V. C., vel ineunte IV. Poſtremus ut in regno, ſic et in moneta Perſeus debellatus a Romanis V. C. 586.

Illyricum. Vniverſi Illyrici unius regis Gentii numus proditus eandem cum Perſeo fortunam experti.

Dyrrhachium Illyrici. In hujus moneta rex Monunius incertae aetatis.

Epirus. Primus in numis Ariſbas Philippo Amyntae coaevus, ultimus Ptolemaeus Pyrrhi nepos.

Lacedaemon. Numus regis Arei, qui regnum Spartanum adivit circa annum V. C. 445.

ASIA.

Aſia minor. Rex Antigonus, cujus numos dedimus in numis regum Macedoniae.

Boſporus Cimmerius. Primus in moneta Paeriſades I. rex ab anno V. C. 405. Sub Mithridate VI. Boſporus cum Ponto unitus eosdem aliquamdiu reges habuit. Vtrumque regnum diviſum victo a I. Caeſare Pharnace V. C. 707. Continuo poſt Boſporum adminiſtravit Aſander primum *archontis*, dein regis nomine. Poſt varias vices iterum unitus cum Ponto, iterum diviſus, ac tum Boſporo impoſitus Sauromates I. ab Auguſto, poſtremus in numis Rheſcuporis V., cujus regnum in Conſtantini M. imperium cadit, nullo alio regno tamdiu in moneta durante.

Pontus. Rex primus in numis Mithridates II. Alexandri M. aequalis. Deſivit regnum ejusque moneta cum Polemone II. imperante Nerone.

Paphlagonia. Vnicus in hac Pylaemenes, ſed cujus aevi, incertum.

Bithynia. Nicomedes I., qui circa annum V. C. 476 regnum adivit, regum monetam inchoat. Deſinit ea cum Nicomede IV. mortuo circa annum V. C. 679.

Heraclea Ponti. Timotheus, et Dionyſius Alexandri M. aequales. Vltima Amaſtris Lyſimacho Thraciae regi nupta.

Pergamus. Incipiunt reges cum Philetaero V. C. 473., deſinunt cum Attalo III. V. C. 623.

Caria. Primus in numis memoratur Hecatomnus mortuus circa annum V. C. 373, ultimus Othontopates dejectus ab Alexandro M.

Cilicia. Tarcondimotus I. partis Ciliciae rex tempore exeuntis reip. R. Poſtremus Archelaus partis item Ciliciae rex ſub Auguſto.

Olbae Ciliciae *ſummi pontifices*, *toparchae* et *dynaſtae* vocati in numis Polemon, et Ajax ſub M. Antonio, et Auguſto.

Cyprus. Numus Evagorae, ſi modo genuinus.

Paphus Cypri. Ejus rex Nicocles tempore Ptolemaei Soteris.

Cibyra Phrygiae, in qua regnavere reges dicti *Moagetae* aliquot in numis laudati, quorum poſtremum dejecit Muraena.

Galatia. Numi regum variis nominibus, et incertae aetatis. Poſtremus Amyntas mortuus imperante Auguſto.

Cappadocia. Primus rex in numis forte *Ariarathes IV. Poſtremus* Archelaus mortuus Romae ſub Tiberio.

Armenia. Plerique in numis reges ex hiſtoria ignoti, neque valde antiqui. Vltimus Artavasdes ab Antonio IIIviro per inſidias caeſus.

Syria. Ejus regum numi incipiunt cum Seleuco I. fundatore, deſinunt cum Antiocho XIII., quem *Pompejus* M. V. C. 690 Syria exegit.

Commagene. Incipiunt numi cum Antiocho I., qui tempore Pompeji M. bellum cum Mithridate gerentis Commagenen tenuit. Exſpiravit regnum numique cum Antiocho IV. imperante Veſpaſiano.

Chalcidene. Habuit primum Ptolemaeum Mennaei filium nomine *tetrarchae* extremo tempore belli Mithridatici, ſerius nomine regis Herodem Agrippae I. fratrem, et Agrippam II.

Damaſcus. Numus regis Aretae circum tempora Pompeji M.

Tripolis Phoeniciae. Tyrannum pertulit Dionyſium incerto dignitatis gradu a Pompejo M. ſecuri percuſſum.

Iudaea. Prima, quod norimus, ejus moneta fuit Simeonis, qui *principis* nomine remp. geſſit per annos IX. inde ab anno V. C. 611. Secuti deinde principes *ſacerdotis magni* titulum addidere, ſerius honorem regium ambivere. Herodes M. primum *ethnarcha,* deinde rex, ejus filii Herodes Antipas et Philippus *tetrarchae.* Agmen claudunt duo Agrippae.

Iungendus his Zenodorus, dictus in numis *tetrarcha,* et *pontifex maximus.* Fuit aequalis Herodis M.

Osrhoenum, ſeu *Edeſſenum* regnum in Meſopotamia. In numis primus Abgarus ſub Hadriano rex, poſtremus Abgarus ſub Gordiano.

Parthia. Ejus regum numi inde a conditore Arſace I., qui ab Antiocho II. Syro deſcivit V. C. 498. Poſtremus Arſaces Artabanus IV., quem cum Parthorum regno evertit Artaxerxes Perſa V. C. 979.

Perſia. Regum, qui ante Alexandrum M. imperabant, noti Darici aurei, argenteique. Exſtant et numi regum Perſarum, qui in Parthorum fuere poteſtate. Exſtincto, ut mox dictum, Parthorum regno Perſae Saſanidae numos ſuos ſignavere.

Bactriana. Rex Euthydemus circa annum V. C. 548, et Eucratides.

AFRICA.

Aegyptus. Incipiunt numi cum regni conditore Ptolemaeo Lagi, deſinunt cum Cleopatra Octaviani praeda.

Cyrenaica. Reges proprii Magas Ptolemaei II. aetate, et Ptolemaeus Apion, qui moriens regnum Romanis legavit V. C. 658.

Numidiae et Mauretaniae. Reges numismatici incipiunt cum Iuba I. a I. Caeſare ad Thapſum victo, deſinunt cum Ptolemaeo Iubae II. filio Caligulae inſidiis interempto.

* * *

His accedunt numi Ballaei, Helioclis, Sariae, Patrai, Lyccei, quorum principatus ubi ſiti fuerint, usque modo ignoramus. Eos deſcripſimus ad calcem ſeriei numismaticae in hoc ipſo volumine pag. 167 ſeq.

§ II.

De nominibus principum.

Paucisſimi ſunt principum veterum numi, in quibus inſcriptum eorum nomen deſideres. Quod quidem a veteribus diligenter obſervatum ad multas

nobis cauſas profuit. Sic enim, quae fuerint ſingulorum oris lineamenta, ſaepissime intelligimus, tum etiam, ad quam regii hi numi regionem ſint referendi, ex ipſis nominibus diſcimus, et ſaepe haec in codicibus luxata primaevo nitori reſtituimus.

Multis in regionibus uſus obtinuit, ut, quo nomine regni principatusve conditor fuit, eodem ſucceſſores omnes uterentur. Factum iſtud obſervantiae, gratique animi cauſa, ſuapte patet. Hinc in Aegypto omnes Ptolemaei, in Parthia Arſaces, in Paphlagonia Pylaemenes, Pergami Philetaeri. Narrat Iuſtinus, [a]) Nicomedem Bithyniae regem filio ſuo Pylaemenis nomen ex Paphlagonum regum nomine indidiſſe, ut ejus appellationis reverentia lubentius ab his rex agnoſceretur. Etiam ſi quis juſte, ac ſancte regno praefuit, lex lata, ut ejus nomen in ſucceſſoribus duraret. Hoc merito cum fuiſſet Artaxerxes Mnemon, edixerunt Perſae, ut poſteri reges Artaxerxis nomine uterentur. [b])

Attamen iſtud ipſum, etſi ſapienter conſtitutum demus, infinitas non raro, cum rite volumus regum numos diſtribuere, difficultates, ac propterea taedium adfert. Quis enim tuto ſuis regibus adſerat numos, ſi omnes Arſaces, Ptolemaei etc.? Non raro quidem dubium abſtulere oris lineamenta, aut additus epochae annus; verum hic plerumque abeſt, et ſaepe abeſt principis effigies ſolo inſcripto ejus nomine, atque ut adſit etiam, tamen parum ſaepe feliciter collati quacunque ſolertia vultus dubium reſecant, atque iſtud non modo in numis operis barbari, ſed frequenter etiam perfectiſsimi. Ex quo factum, ut in collocandis recte regum v. c. Aegypti et Parthiae numis immane quantum diſsideant etiam peritiſsimorum judicia. *Scriptores veteres* in regum Pergamenorum *hiſtoria* ſaltem varios nobis *Attalos* et *Eumenes* memorant, qui in numis non ſunt, niſi Philetaeri, alibi reges mentione patris diſtinguunt, rariſsimo hoc in numis *exemplo, alibi adſcita cognomina* addunt, *quod numi quoque*, ſed rarius praeſtant. Etiam in regnis, in quibus non fuit commune regum nomen, tamen eadem nomina in plures collata turbant, ut in Syriae regibus *Antiochi tredecim*, Seleuci ſex, in regibus *Macedoniae* Philippi quinque.

Viris principibus nonnunquam geminatum *fuiſſe* nomen, et jam hoc, jam illo fuiſſe a ſcriptoribus appellatos, unde non raro confuſio in hiſtoriam fluxit, jam monuimus in numis Herodis M. Ex quo Romani orbis imperio potiti ſunt, multi reges, ac principes ſive ob beneficiorum memoriam, ſive obſervantiae cauſae virorum Romae potentium nomina ſuo addidere. Ejus exempla habemus in Polemone ſacerdote Olbae, qui ſe in numis dixit *M. Antonium* Polemonem, in *Antonio* Tarcondimoto Ciliciae rege, in Sauromate I. et Rheſcupore I., quorum uterque dictus *Ti. Iulius* a Tiberio Aug., in Abgaro Edeſſae rege, qui dictus in numis *L. Aelius*

a) L. XXXVII. c. 4. b) Diod. Sic. L. XV. § 93.

Septimius Abgarus. Vide de hoc nominum peregrinorum uſu plura in tractatu proximo de numis coloniarum.

Vt urbium et populorum nomina, ſic regum quoque in gignendi caſu plerumque enunciantur, ut: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ. Idem caſus eſt ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ, ΑΜΥΝΤΑ, ΜΑΥΣΣΩΛΛΟ, in numis regum Macedoniae, et Cariae, ſed Doricus, vel vetuſti modi, ut in his dictum. Sed occurrit etiam rectus, ut: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΤΥΣ, ΗΡΩΔΗΣ etc. Rariſsime praefigitur ΕΠΙ, ut: ΕΠΙ. ΒΑΣΙΛΕ. ΑΓΡΙΠ. Agrippae I. Iudaeae regis.

§ III.

De mentione dignitatis in numis principum.

Antiquiſsimo aevo, cui, quidquid ſimplex fuit, placuit, ſatis fuit, ſolum principis nomen omiſſo dignitatis gradu monetae inſcribere. Ita in numis vetuſtissimorum Macedoniae regum tantum legas ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ, ΠΑΥΣΑΝΙΑ etc. regum Cariae tantum ΠΙΞΟΔΑΡΟ, et ſimiliter, diſsimulata plane regii tituli mentione. Quin exiſtimo, neminem regum veterum in moneta a ſe ſignata ante Alexandrum M. ΒΑΣΙΛΕΩΣ nomine uſum, quanquam fuere et poſt hunc reges non pauci, qui illud ex numis ſuis abeſſe voluerunt, quo de argumento in ſingulis regnis, ubi neceſſe fuit, praecipue in numis regum Macedoniae, et Siciliae, verboſius egi. Serius principatus conditio rarius fuit neglecta. Varias ejus formas dabit ſubjectus catalogus:

ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ, *ſummus ſacerdos*, in numis Zenodori tetrarchae, et ſacerdotum Olbae Ciliciae. De dignitate Αρχιερεως egimus ſupra. a)

ΑΡΧΩΝ, in numis Aſandri ſubinde Boſpori regis.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ, in numis Tryphonis Syriae regis, et Arſacis IX.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ, in regum numis obvium.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, quo ſuperbo titulo uſi reges Pharnaces II. Ponti, Tigranes Syriae et Armeniae, Artavasdes Armeniae, et Parthici paſsim. Cauſas vide in ſingulorum moneta.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ, Pharnaces II. Ponti, Tigranes Syriae, Antiochus IV. Commagenes, Agrippa I. Iudaeae, Abgarus Edeſſae, Eucratides Bactrianae, reges Parthici paſsim, forte et Antiochus III. Syriae, Alexander M., ſed in numo diu poſt mortem ſignato.

a) Cap. I. p. 203.

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΥΙΟΙ, *regis filii*, dicti Callinicus, et Epiphanes in numis patris Antiochi IV. Commageni, item Agrippa II. in numo patris Agrippae I. Abgari Edeſſeni filius Mannus dicitur in numo ΠΑΙϹ pro ΥΙΟϹ.

ΔΥΝΑΣΤΗΣ, *poteſtate praeditus*, Polemon ſacerdos Olbae Ciliciae.

ЄΘΝΑΡΧΟϹ, *gentis princeps*, Herodes M.

PRINCEPS, vel DVX, Hebraice נשיא, dictus Simeon Haſamonaeus. Vide numos Iudaeae.

ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ, *quartae regionis parti imperans*, diviſa ſic a Gallograecis Phrygiae parte; ſerius etiam ſic vocati, qui minorem regia poteſtatem habuere. In numis habemus tetrarchas Herodem Antipam, ejusque fratrem Philippum, Ptolemaeum Mennaei F. Chalcidenes, et Zenodorum.

ΤΟΠΑΡΧΟΣ, *praefectus regioni*, *vel parti*, Polemon ſacerdos Olbae Ciliciae.

§ IV.

De variis principum titulis epithetis.

Regum nomini varios videmus adjectos titulos, ſive quos ipſi ſibi, ſive nationes partim ſubjectae, partim externae eſſe proprios voluerunt. His omnium maxime abundant reges poſtremi Syriae Parthiaeque, nimirum amiſſam veterem potentiam vanis laudibus ſolati, vere teſtante Tacito: [a]) *apud quos vis imperii valet*, *inania transmittuntur*, quo modo vegetum imperium R. ignoravit titulos *illuſtris*, *ſpectabilis*, *clariſſimi*, quos caducum parturivit. A variis illi cauſis ducuntur, a rebus praeclare geſtis, a generis claritate, a virtutibus animi, ab adfectu in parentes, patriam, populum, principes ſe majores. Haec utique ferenda, ac ſaepe laudanda. Verum quem adeo religioni inimicum putabimus, quin deſpuat, cum legit in monumentis publicis, eorum non paucos, et omnibus ſaepe ſceleribus coopertos exuere voluiſſe humanitatem, et divinos ſibi honores vel tribuere ipſos, vel ab aliis tribui permittere?

Horum modos titulorum dictabit ſequens catalogus. Plures alios prodidere hiſtorici inditos ab indole animi, vel morum ſimilitudine, ut: ἀετȣ, κεραυνȣ, ἱεραχος, vel ab animi, corporisve vitiis, ut: κακεργετȣ, φυσκωνος, vel κατ' ἀντιφρασιν, ut Ptolemaeus VIII. dictus fuit φιλομητωρ propter inimicitias cum matre, verum haec nomina ſic a mone-

a) Ann. L. XV. 31.

ta Graeca exulant, ut a Romana nomina Caligulae, Caracallae etc. Epitheta ΚΕΡΑΥΝΟΥ, ΓΟΝΑΤΟΥ etc. in ſolis numis Goltzianis leguntur, quos nunquam noſtros putavimus. Vide varios hos titulos congeſtos, et erudite explicatos apud Spanhemium. a)

* * *

ΑΜΦΙΜΑΧΟΣ, *utrinque pugnans*, Arſaces XIX., ſed vereor, ut lectio ſit ſincera. Vide numum.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ, *ſumma cum poteſtate regnans*, Tryphon Syrus, Arſaces IX.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, *egregie victor*, Demetrius III., Antiochus XII., Antiochus XIII. Syriae reges, Mithridates rex Armeniae. Etiam Callinicus filius Antiochi IV. Commageni incerto nomine. Herculem appellatum fuiſſe Καλλινικον, teſtatur Artemidorus. b)

ΘΕΟΣ, *deus*, ſic vocati Demetrii II. et III., Antiochus IV., Tigranes, omnes Syriae reges. Varii reges Parthi, Ptolemaei VI. et VIII. — ΘΕΩΝ. ΑΔΕΛΦΩΝ, vide numos Ptolemaei II. — ΘΕΑ.·ΝΕΩΤΕΡΑ dicta Cleopatra Antonii.

ΔΙΚΑΙΟΣ, *Iuſtus*, dicti complures reges Parthi, tum et Samus Armeniae rex, et incertus quidam rex Heliocles. Vide numos regum Parthiae in Animadverſionibus § III.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ, *Bacchus*, Antiochi VI. et XII. Syriae reges.

ΕΠΙΦΑΝΗΣ, *illuſtris*, nomen obvium, praecipue in Syriae, et Parthiae regibus. Eo uſi Nicomedes II. et IV. Bithyniae, Ariarathes Cappadociae, ex Syriae regibus Antiochi IV., VI., VIII., XI., XII., XIII., Alexander I., Seleucus VI., Pilippus, ex Parthiae regibus plerique. His adde Epiphanem Antiochi IV. Commageni filium nomine incerto.

ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ, *benefactor*. Frequens et hic humanitatis titulus a regibus adſcitus. Hujus etiam moris meminit Chriſtus legislator: c) οι βασιλεις των ἐθνων κυριευουσιν αυτων, και οι ἐξουσιαζοντες αυτων ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ καλουνται, *reges gentium dominantur iis, et qui poteſtatem in eas exercent, BENEFICI vocantur.* Obvia hujus epitheti non in numis modo, ſed et marmoribus eſt mentio, ac tum frequenter jungitur cum Σωτηρος elogio. Iuvat unicum marmor bilingue hunc titulum illuſtrans ex Sponio producere. d)

POPVLVS. LAODICENSIS. A. F. LYCO. POPVLVM
ROMANVM. QVEI. SIBI. SALVTEI. FVIT. BENEFICI
ERGO. QVAE. SIBEI. BENIGNE FECIT
Ο. ΔΗΜΟΣ. Ο. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ.
ΛΥΚΩΙ. ΤΟΝ. ΔΗΜΟΝ. ΤΟΝ. ΡΩΜΑΙΩΝ.
ΓΕΓΕΝΟΤΑ. ΣΩΤΗΡΑ. ΚΑΙ. ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ.

Vide multa collati ejus tituli exempla in Seb. Faeſchii diſſertatione de numo Pylaemenis, quae exſtat in Sponii Recherches d' Antiq. p. 307, et in Gro-

a) Tom. I. inde a pag. 433. b) Oneirocr. L. II. c. 42. c) Luc. XXII. 25. d) Voyage T. III. p. 145.

novii Antiq. Graec. Tomo IX. Evergetae in numis produntur ſequentes:

Mithridates V. Ponti, Pylaemenes Paphlagoniae, Demetrius III., Antiochus VII., Alexander I. Syriae reges, aliquot reges Parthi, Ptolemaeus III. Aegypti. Praeter hos reges etiam quidam Iulius Andronicus dicitur Evergetes in numis Laodiceae Phrygíae, quos vide.

ΕΥΠΑΤΩΡ, *bono patre natus*, Mithridates VI. Ponti, Antiochus V. Syrus, aliquot reges Parthi.

ΕΥΣΕΒΗΣ, *Pius*, Ariarathes, et Ariobarzanes Cappadociae, Antiochus X. Syrus.

ΜΙΤΡΑΗΤΗΣ. De ſuſpecto hoc nomine confer, quae dixi in numis Arſacis XXII.

ΝΙΚΑΤΩΡ, *Victor*, Demetrius II., Seleucus VI. Syriae reges, et aliquot Parthici.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ, *victoriam ferens*. Antiochus IV. Alexander I. Syriae reges.

ΠΑΝΑΡΙΣΤΟΣ, *longe optimus*, ſi modo vera lectio in numo Arſacis XXI., quem vide.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ, *fratris*, vel *ſororis amans*, Ariarathes X. Cappadociae, Demetrius II., Antiochus XI., Philippus Syriae reges, Iotape regina Commagenes, Ptolemaeus II. Aegypti.

ΦΙΛΕΛΛΗΝ, *amans Graecorum*, Aretas Damaſci regulus, plurimi reges Parthici.

ΦΙΛΟΚΑΙΣΑΡ, *amans Caeſaris*, Agrippa I. Iudaeae.

ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ, *amans Claudii*, Herodes rex Chalcidenes.

ΦΙΛΟΜΗΤΩΡ, *matris amans*, Ariarathes Cappadociae, Demetrius III. Syriae, Ptolemaeus VI. Aegypti.

ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ, *amans patriae*, Archelaus rex Cappadociae. Praeter hunc Philopatrides quoque dicti Polemon in numo Laodiceae Phrygiae, et M. Geſsius in numo Smyrnae.

ΦΙΛΟΠΑΤΩΡ, *patris amans*, Ariobarzanes II. Cappadociae, Demetrius III., Seleucus IV., Antiochi IX., X., XII., XIII. Syriae reges, Arſaces IX, Ptolemaeus IV.

ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΣ, *amans Romanorum*, Ariobarzanes I. et III. Cappadociae, Mannus Edeſſae.

ΣΩΤΗΡ, *Servator*, Antiochus I., Demetrii I. et III. Syriae reges, Adinnigaus rex Bactrianae, Ptolemaei I. et VIII. Aegypti reges.

ΘΕΟΣΕΒΗΣ, *deorum cultor*, Sames rex Armeniae.

ΘΕΟΠΑΤΩΡ, *deo patre natus*, Alexander I. Syriae, aliquot reges Parthi.

ΞΕΝΙΟΣ, *Hoſpitalis*, ſi modo vera lectio. Vide numos Arſacis VII.

§ V.

De inſignibus regum, et principum.

Homeri aetate reges diſtinxit ſceptrum, et reges Romanos inde a Romulo haſta, ſi fides Iuſtino. a) Serius reges Graeci ſanguinis diſcrevit faſcia caput ambiens, *dicta Graecis* ex re *διαδημα*, vel *ἀναδημα*. *Neque aliud certius* habitum regii faſtigii ſignum. M. Lepidus illud in denario Romano juveni Ptolemaeo imponit. Ariobarzanes Cappadox filio in conſpectu Pompeji M. diadema tradidit in ſignum regiae poteſtatis. b) Idem Trajanus in numis Romanis praeſtat Parthorum regi a ſe conſtituto. Multa nobis hiſtoria ſuppeditat exempla regum, qui, ut in praelii tumultu, aut fuga tutius laterent, diadema ſibi detraxere. Ejus ornamenti primum creditum auctorem fuiſſe *Bacchum*, *atque hunc* ipſum in variis *numis illo redimitum ſiſti*, alibi docui. c)

Quo tempore diadematis inter reges uſus invaluerit, res eſt non ſatis confeſſa. Auctore Iuſtino d) illud Alexander M. a Perſis eſt mutuatus, ejusque geſtandi primus ipſe exemplum dedit. Verum jam ante Alexandrum Archelaus, Pauſanias, Amyntas in numis occurrunt diademati, niſi forte, quod aliqui opinantur, e) diadema Macedonicum aliquibus modis diverſum fuit a Perſico. Vide, quae ad hanc cauſam pertinentia diſſerui ad numos Archelai I. Macedonis, et Gelonis Syracuſani, ubi monui, veram formam diadematis, quod Alexandri ſucceſſores geſtare ſunt ſoliti, fuiſſe latiorem taeniam in occipite in nodum collectam, cujus extremitates in humeros longius defluxere. Luciano dicitur *ταινια λευκη περι τῳ μετωπῳ*, *taenia alba frontem ambiens*, f) et ſic Appiano quoque, g) Suetonio *candida faſcia*. h)

Vt reges, ita et reginas diſtinxit diadema. Harum praeterea capita non raro finguntur velata, ut Philiſtidis Syracuſanae, Phthiae Epiri, Cleopatrae Antiochi VIII. matris, Arſinoes et Berenices Aegypti reginarum etc.

At non ſolo diademate uſos videmus Graeci ſanguinis reges. Philetaeros Pergami reges jam diadema, jam corona laurea ambit, Phthiam querna. Alia alii capiti adfixere, ornamenta dicam, an deformitates homine indignas? Corona radiata non infrequens

---

a) L. XLIII. 3. b) Val. Max. L. V. c. 7. c) Num. vet. p. 22. d) L. XII. c. 3. e) Neumann Numi popul. P. I. p. 148. f) in Πλοιῳ. g) Bell. civ. L. II. c. 108. h) in Iul. Caeſ. c. 79.

in numis regum Syriae et Aegypti, infelix ſcilicet divinitatis teſtis, quo de ſymbolo uberius agemus in numis Neronis, qui primus Auguſtorum, et adhuc quidem vivus Graecorum exemplo eam admiſit. De cornibus hircinis regum Macedonicorum geſtamine vide horum numos. Cornu taurinum adplicuere Seleucus I., et Demetrius Antigoni, arietinum Lyſimachus, alam Seleucus I., filiusque Antiochus I. et Pruſias II. Coronam ex hedera jactant Antiochus VI., et Ptolemaeus XII. Alexander M. in numis, ſed poſt mortem ſignatis, habet cornu arietis, vel caput leonis exuviis tectum, etiam galeatum. Magas Cyrenaicae rex cornu item arietis habet in nobili amethyſto, cujus loco ſuo memini. [a]) Omnium horum cauſas vide in ſingulorum numis. Multorum regum cultus nobis eſt ignotus, quia multi fuere, qui omiſſo ſuo caput numinis, cui devoti fuere, monetae inſertum voluere, quales fuerunt, contra quam multi credidere, Philippus Amyntae, Alexander M., Pyrrhus, ac frequentes alii. Raro caput regum plane eſt nudum, quale illud obſervatur in nonnullis Bospori regibus. Nudum etiam caput offerunt ii, qui principes quidem, at non reges fuere, ut Polemon ſacerdos Olbae Ciliciae, et Zenodorus tetrarcha.

Reges barbari proprium ſuum habuere cultum. Gentius Illyrici rex pileatus eſt. De Armeniorum, Parthorum, Perſarum vario capitis tegmine in horum numis abunde actum.

CAPVT XXIIII.

DE NVMIS COLONIARVM.

Colonia, Graecis ἀποικία, eſt pars populi, quae relicto multiplices ob cauſas ſolo patrio ſedes ſibi foris et domicilia quaeſivit. Plures id genus in vetuſtiſsima Graecia factas ſeceſsiones, tum et cauſas Velleius initio libri I. enarrat. Vtrasque cum a veteribus, tum ſcriptoribus modernis late diſcuſſas, ſatis adeo cognitas illis, qui haec curant, recoquere praeſentis inſtituti non eſt. Poſtremus Haynius non veterum modo gentium, ſed et comparatam cum his noſtrae aetatis in deducendis coloniis rationem et conſilium binis diſputationibus

a) Vol. IV. p. 124.

eleganter ac multo cum judicio expoſuit. [a]) De numis, qui deducta haec colonorum examina palam commemorant, egimus in tractatu urbium, quae ſe *Metropoles* dixere. Ipſae coloniae patriam, ex qua profectae ſunt, non raro manifeſtant ſeu diſerta ejus mentione, ſeu dialecto, ſeu typis. Sic Perinthii Thraciae ſeſe ab Ionibus oriundos profitentur inſcripto numis ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ. ΙΩΝΩΝ. Meſembrianos Thraciae per epigraphen Doricam ΜΕΤΑΜΒΡΙΑΝΩΝ Doras intelliges. Syracuſani typo Pegaſi ſe domo Corinthios, Dyrrhacheni et Apolloniatae typo hortorum Alcinoi ſe Corcyraeos indicant. Sed haec paucis notaſſe ſufficiat, quia, quae ad ſimiles cauſas pertinent, jam peregimus in tractatu de urbibus originem ſuam in moneta profeſsis, tum etiam de urbibus concordia junctis. Hoc enim articulo eas tantum colonias perſequimur, quae a Romanis aut ſunt deductae, aut coloniae municipiive nomine appellatae.

Vniverſum tractatum propter rerum varietatem in ſectiones IX. dividimus, quarum I. dabit catalogum coloniarum et municipiorum ex numis. II. Quae coloniarum et municipiorum ratio. III. De inſcriptionibus in numis coloniarum et municipiorum. IV. De coloniarum et municipiorum nominibus epithetis. V. De magiſtratibus in iisdem. VI. De typis in iisdem. VII. De permiſſu ſignandae in coloniis monetae. VIII. De metallo in coloniarum numis. VIIII. Quando numi in coloniis ſignari deſierint. X. De numis heterogeneis in moneta coloniarum.

SECTIO I.

CATALOGVS COLONIARVM ROMANARVM, ET MVNICIPORVM.

Col. Abdera Baticae.
Col. Acci Tarraconenſis.
Col. Aelia Capitolina Iudaeae.
Col. Agrigentum Siciliae.
Col. Agrippina Germaniae inferioris.
Col. Alexandria Troas.
Col. Antiochia Piſidiae.
Col. Antiochia Syriae.
Col. Apamea Bithyniae.
Mun. Arva Baeticae.

a) Opuſc. acad. Gotting. Vol. I. p. 290.

Col. Aſta Baeticae.
Col. Aſturica Tarraconenſis.
Col. Babba Mauretaniae.
Col. Berytus Phoeniciae.
Mun. Bilbilis Tarraconenſis.
Col. Boſtra Arabiae.
Col. Brunduſium Calabriae.
Col. Buthrotum Epiri.
Col. Cabellio Narbonnenſis.
Col. Caeſaraugusta Tarraconenſis.
Col. Caeſarea ad Libanum Phoeniciae.
Col. Caeſarea Samaritidos.
Mun. Calagurris Tarraconenſis.
Col. *Carrhae Meſopotamiae.*
Col. Carteia Baeticae.
Col. Carthago Nova Tarraconenſis.
Col. Carthago Vetus Zeugitanae.
Mun. Caſcantum Tarraconenſis.
Col. Caſſandrea Macedoniae.
Col. Celſa Tarraconenſis.
Col. Clunia Tarraconenſis.
Mun. Coela Cherſonneſi Thraciae.
Col. Comana Ponti.
Col. Copia Lucaniae.
Col. Corduba Patricia Baeticae.
Col. Corinthus Achaiae.
Col. Cremna Piſidiae.
Col. Damaſcus Coeleſyriae.
Col. Dertoſa Tarraconenſis.
Col. Deultum Thraciae.
Col. Dium Macedoniae.
Mun. Ebora Luſitaniae.
Col. Edeſſa Meſopotamiae.
Col. Emerita Luſitaniae.
Col. Emiſa Syriae.
Mun. Emporiae Tarraconenſis.
Mun. Enna Siciliae.
Mun. Ercavica Tarraconenſis.
Mun. Gades Baeticae.
Col. Germe Galatiae.
Mun. Graccurris Tarraconenſis.
Col. Heliopolis Coeleſyriae.
Col. Iconium Lycaoniae.
Mun. Ilercavonia Tarraconenſis.
Mun. Ilerda Tarraconenſis.
Col. Ilici Tarraconenſis.
Mun. Italica Baeticae.
Col. Iulia Baeticae.
Col. *Laodicea Syriae.*
Col. *Leptis Syrticae.*
Col. Neapolis Samariae.
Col. Nemauſus Narbonenſis.
Col. Niſibi Meſopotamiae.
Col. *Norba Luſitaniae.*
Mun. *Obulco Baeticae.*
Col. Ocea Syrticae.
Col. Olba, Olbaſa Piſidiae.
Mun. Oſca Tarraconenſis.
Mun. Oſicerda Tarraconenſis.
Col. Paeſtum Lucaniae.
Col. Panormus Siciliae.
Col. Parada Zeugitanae.
Col. *Parium Myſiae.*
Col. Parlais Lycaoniae.
Col. Patrae Achaiae.
Col. Patricia Corduba Baeticae.
Col. Pax Iulia Luſitanicae.
Col. Pella Macedoniae.
Col. Philippi Macedoniae.
Col. Philippopolis Thraciae.
Col. Ptolemais Galilaeae.
Col. Rheſaena Meſopotamiae.
Col. Roma Latii, ex numis Romanis Commodi.
Col. *Romula Baeticae.*
Col. Ruſcino Narbonenſis.
Mun. Saguntum Tarraconenſis.
Col. Sebaſte Samariae.
Col. Sidon Phoenices.
Col. Singara Meſopotamiae.
Col. Sinope Paphlagoniae.

Municipium Stobi Macedoniae.
Col. Tarraco Tarraconenſis.
Col. Theſſalonica Macedoniae.
Col. vel munic. Traducta Baeticae.
Mun. Turiaſo Tarraconenſis.
Col. Tyana Cappadociae.
Col. Tyrus Phoenices.
Col. Valentia Bruttiorum.
Col. Vienna Narbonenſis.
Col. Viminacium Moeſiae ſup.
Mun. Viſontium Tarraconenſis.
Mun. Vtica Zeugitanae.

Obſervandum, in hunc catalogum eas tantum urbes fuiſſe admiſſas, quae ſe colonias aut municipia vel aperte in numis profitentur, vel inſcripto varii generis magiſtratu municipali dubitare non ſinunt, eas alterutra conditione fuiſſe. Excluſimus igitur Ariminum Vmbriae, Luceriam Apuliae, Valentiam Bruttiorum etc. quia earum numi indicium non faciunt, ſintne ſignati, antequam coloniae jura obtinerent, an poſt.

SECTIO II.

QVAE COLONIARVM R. ET MVNICIPIORVM RATIO.

Colonias a Romanis ſub ipſum eorum exordium in victorum hoſtium agros deductas conſtat, eumque morem, quamdiu ii valuere, obſervatum. Multiplicem ea res urbi attulit utilitatem. Hoc enim inſtituto proviſum, ne ultra modum ſobolis multitudine augeretur, plebs egena, ac ſuapte ad res novas prona ſummoveretur, diviſae ſic per orbem civium R. coloniae totidem eſſent urbis propugnacula, denique et milites agrorum parte donati haberent rei bene geſtae praemium. Coloniae poſtremi hujus generis *militares* dici conſuevere, de quibus agetur infra capite V. Obſervandum etiam, urbes varias ſtantibus veteribus inquilinis coloniae jura adeptas, etſi adventitiis colonis non frequentarentur. Hoc modo I. Caeſar poſt victos in Hiſpania Pompejos oppida varia, quorum fideli opera uſus eſt, vel immunitate, vel civitate, vel jure coloniarum R. donavit. [a]) Aſconius de Pompejo Magni patre et coloniis Transpadanis haec prodidit: [b]) *Pompejus enim non novis colonis eas conſtituit, ſed*

a) Dio. L. XLIII. b) ad orat. Cic. in Piſon.

veteribus incolis manentibus jus dedit Latii etc. Alibi novi coloni veteribus indigenis ſociati, ut Emporiis Hiſpaniae, ut dictum in ejus urbis numis, vel Agrigenti teſte Cicerone, [a]) Carteiae. [b]) Quin factum etiam, ut colonia quaepiam partim militibus, partim corraſa multitudine conſtaret. Sic Patras Achaiae tranſcriptum ab Auguſto militem, docent numi et Strabo. [c]) Praeterea ab eodem principe vicinorum oppidorum incolas in eandem coloniam migrare juſſos, docet Pauſanias. [d]) Ex vetere jure nefas habitum, ſi in quam urbem jam deducta fuit colonia, eo deducere aliam. Diſerte iſtud vetat Cicero, invectus in M. Antonium, qui Caſilinum deducere coloniam paravit. [e]) *Negavi*, inquit, *in eam coloniam, quae eſſet auſpicato deducta, dum eſſet incolumis, coloniam novam jure deduci, colonos novos adſcribi poſſe reſcripſi. Tu autem inſolentia elatus, omni auſpiciorum jure turbato Caſilinum coloniam deduxiſti, quo erat paucis annis ante deducta.* Verum quidquid iſtud juris fuit, ſerius antiquatum fuit; nam Puteolos, qui teſte Livio jam anno V. C. 560. colonia fuere, Auguſtus iterum deduxit coloniam, iterum Nero. [f]) Cauſam dedit Hyginus ſermone de Auguſto illato: [g]) *Exercitus, qui ſub Antonio aut Lepido militaverant, pariter et ſuarum legionum milites colonos fecit, alios in Italia, alios in provinciis, quibusdam deletis hoſtium civitatibus novas urbes conſtituit, quosdam in veteribus oppidis deduxit, et colonos nominavit. Illas quoque urbes, quae deductae a regibus aut dictatoribus fuerant, quas bellorum civilium interventus exhauſerat, dato iterum coloniae nomine, numero civium ampliavit, quasdam et finibus.* Quod quidem teſtimonium varias nobis cauſas ſuppeditat, propter quas collapſa rep. deductae fuere coloniae. At quantum inter has, et quae ſtante rep. emiſſae fuerunt, diſcrimen! Operae pretium, graviſsimis iſtud Taciti verbis commemorare, de Neronis aetate loquentis: [h]) *Non enim, ut olim, univerſae legiones deducebantur, cum tribunis et centurionibus, et ſui cujusque ordinis militibus, ut conſenſu et caritate remp. efficerent, ſed ignoti inter ſe, diverſis manipulis, ſine rectore, ſine adfectibus mutuis, quaſi ex alio genere mortalium repente in unum collecti, numerus magis, quam colonia.*

Non eadem fuit coloniarum omnium conditio. Aliae enim fuere coloniae civium R., aliis Latinum, aliis Italicum jus indultum, ex arbitrio nimirum ſenatus, populique, deinde Caeſarum. At enim in quo conſtiterit varii hujus earum ſtatus diſcrimen, quanto majus huic prae altero acceſſerit beneficium, quae uniuscujusque natura, ac indoles, magna hactenus contentione a viris ſummis eſt inquiſitum, ſed ea fortuna, ut in praecipuis etiam capitibus diſsiderent, et explicatam totius controverſiae rationem in hunc usque diem deſideremus. Quam ego litem poſſum intactam relinquere, non modo quod

a) in Verr. L. II. c. 50. b) Liv. L. XLIII. c. 3. c) L. VIII. p. m. 594. d) L. VII. c. 18. e) Phil. II. c. 40. f) Brottier ad Tac. T. II. p. 454. g) de limitib. h) Ann. L. XIV. 27.

poſt tantorum virorum conatus ſpem mihi relictam non video certius aliquid atque exploratius adſerendi, ſed etiam quod omnis haec controverſia numorum ope juvari nequit, atque adeo ultra inſtituti mei fines eſt poſita. Fuere, qui ex typis putabant erui poſſe, quae colonia civitatem, quae jus Latii, quae Italicum nacta fuerit, ſed haec perperam fuiſſe credita, in typorum explicatione docebimus. Ceterum quae ad hanc juris R. partem pertinent, praeter copioſos alios vide late expoſita apud Carolum Sigonium de antiquo jure Italiae, Spanhemium in Orbe R. variis locis, compendio apud Bimardum de la Baſtie, [a]) et Florezium. [b])

Municipiorum rationem his verbis deſcribit Gellius: [c]) *Municipes ergo ſunt cives Romani ex municipiis, legibus ſuis et ſuo jure utentes, muneris tantum cum populo R. honorarii participes, a quo munere capeſſendo appellati videntur, nullis aliis neceſſitatibus, neque ulla populi R. lege adſtricti, niſi, inquam, populus eorum fundus factus eſt.* Ait, municipia a munere capeſſendo appellata videri; at Siculus Flaccus vel a munitionibus, vel a munificentia. [d]) Adeo municipiorum non vocabulum minus incertum, quam jura. Quae fuerint varia municipiorum genera, praeter auctores citatos ſtrictim docet Heineccius. [e]) Differunt a coloniis, quod teſte eodem Gellio [f]) *municipes ſunt cives R. legibus ſuis et ſuo jure utentes; at coloniae non veniunt extrinſecus in civitatem, nec ſuis radicibus nituntur, ſed ex civitate quaſi propagatae ſunt, et jura inſtitutaque omnia populi R., non ſui arbitrii habent. Quae tamen conditio*, proſequitur Gellius, *cum ſit magis obnoxia et minus libera, potior tamen et praeſtabilior exiſtimatur propter amplitudinem majeſtatemque P. R., cujus iſtae coloniae quaſi effigies parvae ſimulacraque eſſe quaedam videntur.* Vide haec planius expoſita apud Spanhemium. [g]) Ex quo apparet, ſecundum alias cauſas praeſtantiorem fuiſſe ſtatum municipiorum, ſecundum alias coloniarum, quo factum, ut non raro urbes alterum alteri praeferrent. Refert Gellius, [h]) miratum Hadrianum, *quod et ipſi Italicenſes, et quaedam item alia municipia antiqua, in quibus Uticenſes nominat, cum ſuis moribus legibusque uti poſſent, in jus coloniarum mutare geſtiverint. Praeneſtinos autem refert maximo opere a Tiberio imp. petiſſe oraſſeque, ut ex colonia in municipii ſtatum redigerentur.* Ejusmodi permutationis plura leguntur exempla, quorum nonnulla collegit Spanhemius. [i]) Quare non mirum, unum idemque oppidum jam coloniam, jam municipium a ſcriptoribus, et in variis monumentis appellari, quo modo, quam Valentiam (Bruttiorum intellige) coloniam dixit Livius, [k]) eam Cicero municipium. [l]) Ceterum urbes quaeque peregrinae nonnunquam municipia dicebantur, haud dubie quia ea fuit municipiorum natura, quod, ut urbes peregrinae, legibus ſuis vivebant. Sic legimus apud Siculum Flac-

a) ad Inſcript. T. II. p. 75. b) Medall. de Eſpanna T. I. 85. ſeq. c) Noct. Att. L. XVI. c. 13. d) de condit. agror. p. 1. e) Ant. R. append. L. I. c. 5. f) l. c. g) Orb. R. p. 73. h) l. c. i) Orb. R. p. 72. 89. k) L. XXXV. c. 40. l) in Verr. L. V. § 16.

cum : [a]) *Coloniae autem inde dictae ſunt, quod populus R. in ea municipia miſerit colonos, vel ad ipſos priores municipiorum populos coercendos, vel ad hoſtium incurſus repellendos.* Quod magis adhuc ſerius invaluit profitente Vlpiano : [b]) *Municipes proprie appellantur muneris participes recepti in civitate, ut munera nobiscum facerent; ſed nunc abuſive municipes dicimus uniuscujusque civitatis cives, ut puta Campanos, Puteolanos,* quo modo et Martialis Carmenionem dixit *municipem Corinthiorum,* [c]) etſi horum urbs hujus poetae aetate certa fuit colonia. Lugduni incolas, etſi certa colonia fuit, Seneca vocat municipes. [d]) Vide plura apud Spanhemium. [e])

Vrbes nonnunquam coloniae ſtatum amiſiſſe, ſive poena, ſive alia de cauſa, et ſcriptores et numos habemus auctores. In his numero Lampſacum Myſiae, Nicopolin Iudaeae, Tyrum et Sidonem Phoeniciae, Neapolin Samariae, Parlaidem Lycaoniae, ut dictum in ſingularum moneta.

SECTIO III.

DE INSCRIPTIONIBVS IN NVMIS COLONIARVM ET MVNICIPIORVM.

Vrbes, quae coloniae fuere, coloniae quoque vocabulum addiderunt, et quidem tam ſedulo illae, quae in orientem ſitae fuerunt, ut vix aliquem earum numum reperias, qui illud omitteret. At non raro illud aſpernatae ſunt coloniae Hiſpanienſes, tum vero Italicae et Siculae conſtanter, ut videre eſt in numis coloniarum Paeſti, Brunduſii, Copiae, Agrigenti, Panormi. Indicabantur in Latinis ſcripto C. vel COL., raro plene COLONIA., in Graecis KO. KOΛ. vel KOΛΩNIA, recepto hoc in linguam Graecam vocabulo; nam Graecum AΠOIKIA in unico Panormi numo, eoque, ut in hujus moneta dixi, non ſatis certae fidei legitur. Generatim Romanorum coloniae in ſua moneta Latine ſunt locutae; quin et ipſa Corinthus, etſi in Graeciae umbilico poſita, tum quae in Phoeniciae vel Arabiae urbes ſunt deductae. At Graecam praetulere in Europa Philippopolis Thraciae, Theſſalonica Macedoniae, in Aſia Tya-

a) de con lit agror. p. 2. b) Leg. I. D. ad Municipal. c) L. X. ep. 65. d) in Apocoloc. e) Orb. R. p. 74. 399.

na Cappadociae, Antiochia Syriae, tum et coloniae Meſopotamiae. Aelia Capitolina Iudaeae utraque uſa eſt. Sed haec in ſingulis curate proponuntur. Municipia inſcriptione ſolum Latina ſunt uſa, et indicant ſtatum ſuum inſcripto M. MVN MVNICIP. etc. In nonnullis legitur VRBS, de quo mox infra.

Praeter dicta vocabula oppidi conditionem exprimentia reperimus coloniarum et municipiorum nomina epitheta, aliaque, quae ſequentibus capitibus exponemus.

SECTIO IV.

DE COLONIARVM ET MVNICIPIORVM NOMINIBVS EPITHETIS.

Cum Romani urbi cuipiam coloniae vel *municipii jura tribuerent*, raro factum, ut, quod aliis urbibus ſaepe eveniſſe vidimus, novum ei nomen abolito vetere imponerent, idque adeo verum, ut, cum urbes funditus everſas reſuſcitarent, et eas colonis frequentarent, vetera quoque nomina reſtituerent, quod Carthagini et Corintho eveniſſe conſtat. Ex iis, quae vetus nomen amiſere, fuerunt Salduba Hiſpaniae, dicta Caeſarauguſta, Hieroſolymae, ſubinde Aelia Capitolina, et nonnullae aliae. Interim cum veteri nomini parceretur, coloniae et municipia non pauca appellationes varias aut elogia ſeu ſuapte, ſeu ſenatus, principumve permiſſu ſibi adjecere, eaque in monumentis publicis praetulere. Sic in tabula aenea a Grutero vulgata [a]) Hadrumetini Byzacenes dicuntur *coloniae Concordiae Vlpiae Trajanae Auguſtae Frugiferae Hadrumetinae*. Neque ab hac vanitate immunes numi. Scripſere in his Apameni Bithyniae: COL*onia* IVL*ia* CONC*ordia* AVG*uſta* APAM*ea*. Similia epitheta, quae coloniis et municipiis in moneta adjecta videmus, nunc recenſere eſt propoſitum. Tamen hoc loco non agimus de nominibus, quae urbes ab imperatoribus traxere, ut Iuliae, Trajanae, Hadrianae etc. de quibus egimus ſupra capite XIII.

* * *

VRBS. in numis Oſcae. VRBS. VICT*rix* OSCA. Secundum quam normam interpretamur ſiglas V. V. OBVLCO. et V. V. TOLE*tum*, quae ſunt Hi-

a) p. 362.

ſpaniae urbes. Etiam apud Plinium expreſſum *urbis* vocabulum reliquis titulis accenſetur, ut: *Auguſta urbs Iulia Gaditana.* [a])

VICTRIX. In numis Oſcae, Obulconis, Toleti mox vidimus. Praeterea: COL. VIC*trix* I*ulia* L*eptis* Cyrenaicae. Tum et in numis ſeu Norbae Luſitaniae, ſeu Novae Carthaginis, quas vide.

INVICTA. In numis Sagunti INV.

FELIX. Fauſti ominis cauſa ſaepe coloniae ſeſe dixere *felices*, ſcripto in moneta F. FE. FEL., ſunt vero: Comana Ponti, Sinope Paphlagoniae, Cremna Piſidiae, Germe Galatiae, Heliopolis Coeleſyriae, Berytus Phoeniciae, Caeſarea Samaritidos. Harum exemplo in numis Diocletiani et conlegarum legitur FELIX, KART*hago*, ac denique in numis infimi aevi: FELIX. TICINVS., et FELIX. RAVENNA., utraque Galliae Cisalpinae.

PIA. In numis Sidonis Phoenices.

NOBILIS. Sic Florezio elementum N explente in epigraphe V. V. N. OBVLCO.

PVLCHRA. In numo Neapolis Samariae COL. PVL. NEAPO.

CONCORDIA. dicta colonia Apamea Bithyniae, ut et Hadrumetum in marmore mox citato. Non raro coloniis a virtutibus data nomina, quod proxime luculentius comprobabitur, neque iſtud magnopere mirum, cum et L. Antonius IIIviri frater ſeſe in numis *Pietatem* dixerit. Vaillantium opinantem, Apameam dictam *Concordiam* ad indicandam ſuam cum vicina Pruſa unionem, recte refellit Belleyus adſerens, [b]) titulos coloniis datos nequaquam veterem earum ſtatum, *ſed* praeſentem coloniarum reſpicere. Ceterum reperio apud Fl. Ioſephum locum quempiam in Galilaeae confiniis ſitum revera dictum Ομονοιαν, *Concordiam.* [c])

LIBERALITAS. IVLIA. in numis Eborae Luſitaniae.

LAVS. IVLIA. in numis Corinthi.

Multa Hiſpaniae oppida varii generis cognomina ſibi indidere peculiari quodam modo Iulio Caeſari ſacra. Praeter bina ex his *numis cognita*, ſunt apud Plinium *Iulia Fidentia*, Iliturgi Forum Iulium, Oſſet Iulia Conſtantia, Vergentum Iulii genius, Itucci Virtus Iulia, Attubi Claritas Iulia, Seriae Fama Iulia, Nertobrigae Concordia Iulia, Oliſippo Felicitas Iulia, nimirum victis ab hoc dictatore ad Mundam Pompejis tota Hiſpania, quanta Romana fuit, in obſequium ruente.

PACENSIS. In numis Deulti Thraciae PAC.

CAMPESTRIS, quod vocabulum ſolitario elemento C indicatur in numis Babbae Mauretaniae.

TOGATA. Sola litera T indicatum in numis Tarraconis Hiſpaniae.

PRIMA. In numis Caeſareae Samaritidos I. vel P. vel PR. vel PRIMA, de cujus vocabuli ſenſu ambiguo vide dicta in hujus urbis numis.

ROMANA. Ex eruditorum *conjectura* ſic explendum R in numis *Sinopes* Paphlagoniae.

GEMINA. Sic dicta fuit urbs, quae

a) L. III. § 36. b) B. L. T. XXV. hiſt. p. 107. c) in ejus vita § 54.

duplex oppidanorum genus complexa eſt. Ita Plinius: [a]) *Emporiae, GEMINVM hoc, veterum incolarum et Graecorum.* Quare eadem urbs Straboni dicta fuit διπολις. Verum hoc vocabulo in his locis urbis tantum natura deſignatur. *Geminae* nomen, datum coloniae inſtar tituli, captum fuit a legionibus, quae, ſi ex duabus in unam conflatae fuerunt, *Geminae* vel *Gemellae* dicebantur. Ejus luculentus teſtis Caeſar: [b]) *unam* (legionem) *ex Sicilia veteranam, quam factam ex duabus GEMELLAM appellabat.* Et Dio: [c]) cum narraſſet, ab Auguſto aliisque imperatoribus legiones varias cum aliis mixtas fuiſſe, addit: ἀφ' ὑπερ και Διδυμα ὠνομασμενα νενομισαι; *unde eas Gemellas appellare placuit.* Quare frequens in numis ac marmoribus legionum Geminarum mentio. Edidit Paſſerius gemmam, quae exhibet aquilam legionariam ſtantem inter duo ſigna, quorum ſingulis inſiſtit Caſtorum unus. [d]) Praeclare conjicit vir eruditus, lectum hunc typum ad legionem aliquam geminam indicandam, ad quam ſimilitudine nominis Dioſcuri gemini quodammodo adluderent. Ergo ſi in quam coloniam deducti ſunt veterani legionis gemellae, aut certe veterani duarum legionum, ipſa etiam colonia dicta eſt *Gemella* vel *Gemina*. Sic habemus in numis: COL. GEM. ACCI. Tarraconenſis, *Colonia Gemella Iulia Pariana* Myſiae, quas vide. Ejusdem rationis eſt apud Plinium: [e]) Colonia *Tucci, quae cognominatur Auguſta Gemella*, et apud Gruterum: [f]) COLONIAI. AVG. GEMELLAI. TVCCITANAI.

REGIA. In numis Aſtae Baeticae.

IMPERATORIA. In numis Salaciae Luſitanicae: IMP. SAL.

HIBERA. In numis Ilercavoniae Tarraconenſis, tracto nomine ab Ibero fluvio, cui adſita fuit.

NASSICA. In numis Calagurris Tarraconenſis.

SERGIA. In numis Neapolis Samariae, incerta ſignificatione, ut in hac dictum.

---

a) L. III. p. 142. b) Bell. civ. L. III. c. 4. c) L. LV. § 23. d) Gemm. aſtrif. n. 82. e) L. III. p. 139. f) p. 323. 12.

SECTIO V.

DE MAGISTRATIBVS IN NVMIS COLONIARVM ET MVNICIPIORVM.

Vt urbes Graecae ſuos varii generis magiſtratus, archontes, praetores, ſcribas etc. in moneta ſua prodiderunt, ſic et coloniae et municipia ſuos. Fuere autem ſummi in his magiſtratus vario nomine. Spartianus, cum varios ab Hadriano honoris ergo in urbibus obitos magiſtratus commemorat, *per Latina oppida*, inquit, *dictator et aedilis et duumvir fuit*, - - - *in patria ſua quinquennalis*, (in Hadriano.) Plura exempla alia collegit Chimentellius. a) In numis praeſentis argumenti habemus magiſtratus domeſticos I. IIviros, II. Quinquennales, III. Praefectos IIviros, IV. IIIIviros, V. Aediles, VI. Decuriones, de quibus omnibus ſigillatim, at paucis agendum, nam in eadem hac cauſa jam viri celeberrimi Noriſius b) et Florezius c) copioſi fuerunt.

§ I. *IIviri.*

Notantur hi in numis ſcripto IIV. vel IIVIR. In numis Oſcae duae unitates linea transverſa colligantur, nempe HVIR, quo modo etiam pro *IIS*, quae eſt ſeſtertii nota, ſaepe ſcribitur HS in marmoribus et numo Hadriani commatis Romani. Non raro etiam absque IIviri nota nuda IIvirorum ponuntur nomina. Reperiuntur vero *IIviri* in numis

Acci Tarraconenſis.
Agrigenti Siciliae.
Bilbilis Tarraconenſis.
Buthroti Epiri.
Caeſaraugustae Tarraconenſis.
Calagurris Tarraconenſis.
Carthaginis Novae Tarraconenſis.
Carthaginis Veteris Africae.
Celſae Tarraconenſis.
Corinthi Achaiae.
Dertoſae Tarraconenſis.
Ennae Siciliae.
Ercavicae Tarraconenſis.
Ilici Tarraconenſis.
Iuliae Baeticae.
Leptis Syrticae.
Onubae Baeticae.
Oſcae Tarraconenſis.
Paeſti Lucaniae.

a) de hon. biſell. c. 4. b) Cenot. Piſ. diſſ. I. cap. 3. c) Medall. de Eſpan. pag. 46. ſeq.

Panormi Siciliae.
Parii Myſiae.
Sagunti Tarraconenſis.
Turiaſonis Tarraconenſis.
Vticae Zeugitanae.

* * *

Fuere IIviri ordinarius in coloniis municipiisque magiſtratus teſtibus non numis modo, ſed et marmoribus, et paſſim ſcriptoribus. Nimirum cum eſſent coloniae ſecundum adlegata ſupra Gellii verba quaſi effigies parvae et ſimulacra ipſius matris Romae, hi IIviri aliquo modo binis Romae conſulibus erant ſimiles, quemadmodum quod in hac fuit ſenatus, in his erat curia, quod in hac ſenatores, in his decuriones, de quibus agetur infra. Porro ut Romae conſules non ordinarius modo, ſed et ſummus fuerunt magiſtratus, ſic et in coloniis IIviri, quod vel inde invicte arguitur, quia ipſos Caeſares, Auguſtos, reges honorario ſaepe in coloniis IIviratu functos conſtat, ut paullo poſt dicetur. Atqui cum coloniae magiſtratum domeſticum ſummis his viris detulerunt, an veriſimile, delaturas fuiſſe illum, qui non praecipuus apud ſe eſſet? Atque hujus cauſa eminentiae dixit Apuleius: a) *in qua colonia patrem habui loco principe duumviralem.* Fuere viri graves, qui adſererent, IIviros ſeſe nonnunquam coloniae ſuae conſules propter muneris cum Romanis, iisque veris conſulibus adfinitatem dixiſſe. Hujus ſententiae confirmandae cauſa arcelliunt notos illos Auſonii verſus: b)

Diligo Burdigalam, Romam colo, civis in hac ſum,
Conſul in ambabus, cunae hic, ibi ſella curulis.

Fateor, me non gravate ſubſcripturum eorum conjecturae, qui hoc loco legendum putant: *conſul in hac ſum, civis in ambabus*, quae quidem lectio ſi vera putanda, multo magis plana erunt omnia, et evaneſcet praetenſus hic Burdigalae conſulatus. Verum perículoſa eſt haec, etſi in melius, correctio, quia, quod ajunt, prior lectio in omnibus codicibus obtinet. Noriſius, qui de municipali conſulatu latius agit, c) lapidem Piſis repertum profert, in quo Felix Herculeo dicitur AEd. II. COS. I. REIP. PIS., neque inique conjicit, ſucceſſu temporis, cum conſulatus honor vileſcere Romae inciperet, hanc municipiorum arrogantiam non amplius injuſtam atque intolerandam viſam. Verum minus adridet, quod marmoris hujus fidem videatur nonnihil in ſuſpicionem vocare propterea, quod conſulatui nota I. additur, quae nunquam, ut ait, unico conſulatui ſubjecta legitur. Non meminit vir eruditus, in obviis Severi denariis legi COS. I. IMP. I. Apud Gruterum pag. CCCCXXIX. marmore 3. et ſequentibus ſex legitur Licinii Surae conſulatus I. II. III. Tarracone geſtus; ſed neſcio, utrum fidem mereantur haec marmora, quae reipſa videntur unus idemque fuiſſe lapis, ſed varie exſcriptus, ut jam advertit Gudius. Si ergo IIviri nonnunquam dicti

a) Apolog. p. m. 271. b) de clar. urb. carm. 298. c) Cenot. Piſ. diſſ. I. c. 3.

ſunt conſules, iſtud factum eo modo, quo interdum decuriones quoque dicti ſunt quaſi ſenatores. Sic vetuit Gratianus, decurionem, et ſi ſic dici oportet, curiae ſuae ſenatorem tormentis ſubdi. [a]) Nimirum ſi haec illis nomina non indulſit jus, aut permiſſus, at ſaltem muneris adſinitas, qua ratione ab Apuleio videmus quinquennali Corinthi faſces tribui. [b])

IIviratum fuiſſe annuum, non modo eo colligitur, quod munus illud ejusdem fuit cum Romanorum conſulatu rationis, ſed etiam quod IIviri eodem modo, quo Graecarum urbium archontes, praetores, ſcribae, iteraſſe magiſtratum in numis leguntur, ſcripto II-VIR. ITER., ut in numis Corinthi aliarumque. Sed hunc morem non aut ubique, aut non ſemper obtinuiſſe, apparet ex iis, quae diſſerit Noriſius. [c]) In variis urbibus IIviratum fuiſſe in quinquennium prorogatum, proxime docebitur.

De poteſtate, jurisdictione, honoribus, electione IIvirorum, tum et reliquorum magiſtratuum municipalium, de quibus continuo agemus, vide Noriſium, [d]) et auctores ab eo citatos.

§ II. *IIviri Quinquennales.*

Horum fit mentio in numis

Buthroti Epiri: IIVIR. Q. vel QVIN. ITER. vel: QVINQ. TERT. vel: QVIN. PER - - - .

Carthaginis Novae Tarraconenſis: IIVIR. Q. vel: IIVIR. QVINQ. vel: IIVIR. QVINQV.

Celſae Tarraconenſis: Q. vel: *II. V.* QVINQ. (Florez tab. LII. n. 9. 12.)

Corinthi Achaiae: IIVIR. QVIN. ITER.

Emporiarum Tarraconenſis: Q.

Ilici Tarraconenſis: Q. vel IIVIR. Q.

Leptis Syrticae: PR. QVIN.

Paeſti Lucaniae: QVI. QVIN.

Valentiae Tarraconenſis: Q.

Vide alios in numis incertarum urbium apud Florezium tab. LVI.

* * *

Quinquennales non diſſerebant a IIviris ordinariis, niſi quod *hi fere* annui eſſent, illi quinquennio *rei ſummae* praeeſſent, quod comprobat ipſum etiam non raro additum *nomen* IIVIR. Teſte Spartiano ſupra citato Hadrianus in patria ſua (Italica Baeticae) quinquennalis fuit. Fuere viri illuſtres, Spanhemius, Vaillantius, aliique, qui quinquennales non ſummum fuiſſe in urbe magiſtratum adſererent, ſed functos munere cenſorio, quod ut Romae, ſic et in coloniis et municipiis vertente anno V. renovari conſuevit. At enim poſt obſervata Florezii [e]) vix jam amplius ſupereſſe exiſtimo, qui ſententiae huic volet praeſtare adſenſum. Habemus Caeſares, qui variis in urbibus honoris cauſa eſſe quinquennales non ſunt dedignati. An veriſimile, ſuſcepturos eos fuiſſe munus, quod in urbe quapiam non fuiſſet praecipuum? Atqui ut Romae cenſoribus praeibant conſules, ſic et in coloniis IIviri altioris erant ordinis, quam quinquennales, in hac eo-

a) Cod. L. X. tit. 31. § 33. b) Metam. L. X. p. m. 209. c) Cenot. Piſ. diſſ. I. c. 3. p. m. 50. d) l. c. e) T. I. p. 50.

rum doctrina cenſores. Poſſum in re jam extra controverſiam poſita abſtinere argumentis aliis, quae Florezius ſive ad refutandam ſententiam priorem, ſive ſingulares alias, quae fuere Iacobi Gothofredi et Muratorii, in medium attulit.

Exſtant numi coloniarum, ut Carthaginis Novae, Ilici, Buthroti, aliarumque, in quorum aliis magiſtratus ſimpliciter dicitur IIVIR., in aliis IIVIR. QVIN. Ejus variationis duplex eſſe cauſa potuit. In aliis το QVIN*quennalis* omiſſum fuerit, quia alioqui conſtabat, qui in colonia fuere IIviri, eosdem fuiſſe quinquennales, vel quia nonnunquam fieri poterat, ut aliquamdiu pro IIviris ordinariis eligerentur quinquennales, cujus facti exemplum unum ſub Auguſto dant numi Corinthi.

Florezius aliquot QVIN*Quennales* PERPETVO ex Gruteri marmoribus collegit, quibus addendus ex numis citatis Buthroti Epiri GRAECINVS. QVINQ. PER.

§ III. *Praefecti IIviri et Praefecti Quinquennales.*

Praefectos numis ſuis inſcripſere urbes ſequentes:

Caeſarauguſta Tarraconenſis: TIB. FLAVO. PRAEF. GERMAN. L. IVVEN. LVPERCO. IIVIR. in numis Auguſti. (Florez tab. VI. n. 1. 4. tab. VII. n. 9.)

Ibidem: IVNIANO. LVPO. PR. C. CAESAR. C. POMPON. PARA. IIVIR. in numis Tiberii. (Florez tab. VIII. n. 2. tab. IX. 3.)

Ibidem: FVLVIANO. PRAEFECTO. LVPO. IIVIR. in numis Tiberii. (Florez tab. LI. n. 9. 10.)

Calagurris Tarraconenſis: PR. IIVIR. C. MAR. M. VAL. in numis Auguſti. (Florez tab. XIII. n. 2.)

Celſa Tarraconenſis, aut forte verius Carthaginis Novae: IMP. CAESAR. - - C. L. BEN. PRAE. Caput Auguſti. ☧ HIBERO. PRAEF. (Florez tab. LII. n. 8.)

Ibidem: M. AGRIP. Q. V. I. C. HIBERO. PRAE. Caput Agrippae. ☧ L. BENNIO. PRAEF. (Florez l. c. n. 9. et collato alio, quem olim edidi in meis numis vet. p. 1.)

Ibidem: HIBERO. PRAEF. ☧ L. BENNIO. PRAEF. in autonomo. (Florez l. c. n. 11.)

Ibidem: TI. NERONE. Q. V. I. C. HELVI. POLLI. PR. Caput Tiberii. ☧ HIBERO. PRAEF. (Florez l. c. n. 10.

Corinthus Achaiae: M. BARBATIO. MAN. ACILIO. IIVIR. Caput Auguſti. ☧ P. VIBIO. M. BARBA. PRAEF. IIVIR. (Vaill.)

Leptis Syrticae: P. SALPA. M. FVLVI. PR. IIVIR. vel: L. NEP. L. SVRA. PR. IIVIR. et varii alii. In alio: M. FVL. COTA. PR. QVIN.

* * *

Habemus in his numis certos *praefectos*, indicatos literis PRAE. PRAEF. PRAEFECTO., et, ut dicetur, ſolis PR. Diſcimus vel ex ipſis his numis, et docebimus amplius infra capite ſingulari, principes Romae viros, quin et reges exteros honorario in coloniis municipiisque IIviri vel quinquennalis munere functos; quod cum ii per ſe obire non poſſent, pro ſe ſuffecere alios, quos praefectos appellare placuit. Atque ſecundum hanc le-

gem habemus in numis mox citatis Caeſaraugustae Fulvianum praefectum Tiberii, in numis Celſae L. Bennium, Hiberum, Helvium Pollionem praefectos Auguſti, Agrippae, Tiberii, et praecipiente adeo analogia in numis item Caeſaraugustae Iunianum Lupum praefectum C. Caeſaris, etſi hic praefectus ſolo PR. notetur. Eadem analogia ſuadet, in numo, quem inter Caeſaraugustanos primum ſiſti, Tib. Flavum tanquam praefectum Germanici Caeſaris proponi, et majorem in modum miror, navum adcuratumque Florezium, cui praecedentia exempla probe cognita fuere, obviam hanc explicationem aſpernatum, violentam aliam et longe petitam praetuliſſe, ſtatuendo nimirum hunc Flavum *praefectum cohortis Germanicae* ſecundum quandam Muratorii inſcriptionem. Omiſſus Caeſaris titulus nequaquam obeſt, quo minus intelligendus ſit Germanicus Druſi F., nam veriſimile eſt, numum hunc cuſum fuiſſe eo tempore, quo is in Caeſaris domum adoptatus nondum fuit, quo modo etiam in citato Celſae numo legimus tantum TI. NERONE., nimirum quia hic Tiberius Nero tum Caeſar nondum fuerit. Non enim Caeſarum tantum mentio in coloniarum Hiſpanicarum numis facta eſt, ſed et virorum cum Caeſarea domo adfinitate junctorum, cujus exemplum ſaepe praebet Agrippa. Sic in numis Gadium apud Florezium [a]) Tiberius ſimpliciter dicitur TI. CLAVDIVS. NERO., nondum utique Caeſar. Praefectos Caeſarum ſuppeditant etiam marmora. Apud Gruterum Arrius quidam Salanus fertur PRAEF. QVINQ. TI. CAESARIS. PRAEF. QVINQ. NERONIS. ET. DRVSI. CAESARVM. [b]) Haec ut ſatis certa ſunt, ſic non aeque certum, utrum ſcripti in numis *praefecti IIviri* etiam Caeſaris alicujus praefecti intelligendi ſint tum, cum hic Caeſar in numo IIvir vel quinquennalis diſerte non dicitur, quo modo in citato Corinthi numo P. Vibium et M. Barbatum videmus dici PRAEF. IIVIR. Enimvero in coloniis praeter IIviros fuiſſe etiam praefectos, veterum monumenta invicte docent. Legitur in cenotaphio Piſano C. Caeſaris: *quando eo caſu in colonia neque IIvir, neque praefecti erant, neque quisquam jure dicundo praeerat etc.* et ibidem ſub finem: *ea omnia ita fieri, agi, haberi, obſervarique ab L. Titio A. F. et T. Alio T. F. Ruſo IIviris, et ab eis, quicunque poſtea in colonia noſtra IIvir. praefecti ſive qui ali magiſtratus erunt etc.* Exiſtimat Noriſius, [c]) cum in coloniis ob decurionum diſſidia aliasve cauſas IIviri creari non poſſent, fuiſſe nominatos praefectos, penes quos jurisdictio eſſet, quousque IIviri nominarentur. Cui quidem conjecturae non poſſum continuo ſubſcribere. Exſtat apud Vaillantium numus Corinthi jam ſupra citatus:

M. BARBATIO. MAN. ACILIO. IIVIR. COR. *Caput Auguſti.*
P. VIBIO. M. BARBA. PRAEF. IIVIR. COR. *Colonus agens boves.*

Teſte hoc numo certum eſt, fuiſſe Corinthi eodem tempore et IIviros ordi-

a) Tab. XXVII. 2. b) pag. 491. 10. c) Cen. Pis. diſs. I. c. 3. p. m. 50.

narios, aliosque dictos praefectos IIviros, neque adeo hos tum demum conſtitutos, cum creari IIviri ordinarii non poſſent. At vero quod fuerit horum praefectorum munus, peritiores alii viderint. In citato Caii epitaphio legitur: *utique cum primum per legem coloniae IIviros creare et habere potuerimus*, *ii IIviri*, *qui primi creati erunt*, *ad decuriones referant etc.* Praeeuntibus his verbis lubet conjicere, in nonnullis coloniis praeter IIviros ordinarios lectos fuiſſe alios, partium, ſi ita loqui fas eſt, ſecundarum, eosque dictos praefectos IIviros, atque etiam, etſi rariſſime, ordinariis in moneta additos, ut in praeſente Corinthi numo factum. Et fortaſſe duplicis hujus generis IIviros coloniae aliae conjunctos dixere IIIIviros, quales habuere Carteia et Clunia, ut dicetur infra. Verum iſthaec ſane incerta.

Agendum denique de ſenſu literarum PR. In citatis ſupra numis Caeſaraugustae et Celſae dubium non eſt, eas explendas legendo PR*aefectus*, quia adduntur Caeſarum nomina, quorum Lupus et Pollio fuere praefecti. Verum in numo Calagurris et in obviis Leptis ſcriptum legimus PR. IIVIR., quod aeque certum non eſt, legendum PR*aefectus*, quia nulla in his adduntur Caeſarum nomina, quorum hi fuiſſent praefecti. Variae igitur fuerunt in explicando hoc aenigmate ſententiae, quas in examen vocarunt Pellerinius, [a]) et Florezius. [b]) Iudice Patino [c]) L. Nepos et L. Sura numis Leptis inſcripti fuere, quod hi PR*o* IIVIR*is* coloniae deducendae eo miſsi eſſent. Inanis ſententia, cum pro his in numis aliis legantur PR. IIVIR*i* Salpa et Fulvius, in aliis Balbus et Porcius, in aliis alii, niſi et hos velimus pro IIviris deducendae coloniae miſſos. Havercampus literas PR. in averſa numorum Leptis exaratas ad ipſam Leptin in antica ſcriptum trajicit, et legit PR*ima*, eumque titulum reliquis hujus coloniae titulis addit. [d]) Rationem, cur eam dictam *primam* putet, quoniam perfrigida eſt, adſerre piget. Pellerinius ſuſpicatur, [e]) legendum PR*aetoribus*, primum quia hae literae conjunctae in numis paſsim praetorem notant, ut S. CATO. PR*aetor*, deinde quia conſtat, etiam Caeſares et reges ſaepe IIviratum non dedignatos, mirum non videatur, praetores quoque nonnunquam IIviratu honorario functos. Prior ratio nihil probat propterea, quia, ut mox vidimus, literae PR. certum etiam praefectum notant. Parum vero commode huc vocatur exemplum ex numis Cyrenaicis, inſcriptis S. CATO. PR*aetor*; nam in his literas PR. legendas PR*aetor*, neque aliter legi poſſe, comprobat typus ſellae curulis. Neque validior ratio altera; nam ſi v. g. Nepos et Sura fuiſſent una praetores et IIviri honorarii, ſequeretur, eodem tempore fuiſſe in provincia binos praetores, quem morem aliquando in provinciis obtinuiſſe, ante omnia probandum fuerat. Omnibus his expenſis, etſi certum quid conſtitui non poſsit, admodum ta-

a) Rec. III. p. 16. b) Med. de Eſp. p. 55. c) ad gentis Corn. tab. III. d) in Fam. Corn. et Fulv. e) l. c.

men videtur veriſimile, legi oportere PR*aefectus*, in quam ſententiam propendet denique Florezius quoque. Eas ſic legendas tum, cum vicarius aliquis pro Caeſare IIvir notandus erat, jam vidimus. Sed habemus etiam exempla, extra hunc caſum IIviros et quinquennales dictos fuiſſe praefectos. In citato ſupra Corinthi numo habemus certos PRAEF*ectos* IIVIR*os*. In marmore Muratorii [a]) PRAEF. PRO. IIVIR. et IIVIR. QVINQ. nulla utrobique praefecti pro Caeſare ſuſpicione. In eodem hoc marmore habemus PRAEF*ectum* QVINQ*uennalem*, alium item apud Gruterum, [b]) ut adeo ſcriptum in laudato Leptis numo PR. QVIN. commode expleri poſſit legendo quoque PR*aefectus* QVIN*quennalis*. Rem commemorare neceſſe viſum, etſi ſperare non liceat, in ſcriptorum ſilentio nos veras ejus cauſas, niſi forte arbitrarii fuere hi tituli, reperturos.

§ *IV. IIIIViri.*

Hos in numis ſuis oſtentant:

Carteia Baeticae, expreſſo jam IIIIviro uno, jam binis.

Clunia Tarraconenſis, memorato conſtanter toto IIIIvirorum collegio.

Colonia incerta, cujus numum primus edidit Vaillantius, [c]) adcuratius Morellius in gente Arria, et in ſuo Theſauro Impp. ſub I. Caeſare. Legit hic: C. ARRI. A. F. C. AQ. C. IVL. T. ANC. IIIIVIR. QVINQ. EX. DD. At Pellerinio aliter haec IIIIvirorum nomina ex numo ſimili ſuo legenda videntur. [d]) Praeter hos numos marmora etiam non pauca, tum et Cicero IIIIviros offerunt, quae teſtimonia collegit Noriſius, [e]) quibus adde IIIIviros quinquennales municipii Gabiorum inſcriptos illuſtri marmori nuper in ruinis veterum Gabiorum reperto. Quod ad ipſum munus et poteſtatem attinet, hi a IIviris ſolo numero differunt. Quod hic in aliis coloniis auctior fuerit, variae eſſe cauſae poterant, ſive primum earum inſtitutum, ſive ut negotiorum moles in plures diviſa levaretur praecipue in coloniis hominum frequentia magis conſpicuis. Addit Florezius veriſimilem cauſam aliam, ut ad plures hujus honor magiſtratus pervenire poſſit, qui quidem honor ſterilis non fuit, nam ii, qui eo functi ſunt, jus civitatis R. obtinuere, ut dicetur infra § VII. Nonnunquam colonias variaſſe inſtitutum ſuum, ſic ut, quae antea IIIIviros habuere, ſerius IIviris eſſent contentae, Noriſius ex marmoribus probat, [f]) non majore iſtud levitate, quam qua colonias in municipia, haec in colonias migraſſe novimus. Vt IIviros vidimus quinquennales, ſic ex numo poſtremo coloniae incertae etiam de IIIIviris quinquennalibus conſtat. De binis IIviris et totidem praefectis IIviris, ut et de quatuor IIviris, quos Vaillantius in unis ii demque Corinthi numis cum capite Auguſti vidit, vide, quae paragrapho proxime praecedente diximus.

---

a) pag. 746. 8. b) pag. 479. 6. c) in Colon. ſub I. Caeſ. loco ult. d) Mel. I. p. 247. e) Cen. Piſ. diſs. I. c. 3. p. m. 45. f) l. c.

§ *V.* *Aediles.*

*A*cinipo Baeticae: L. FOLCE. AE-DILE. Florez.

Calagurris Tarraconenſis: C. VAL. C. SEX. AEDILES. etc. Vide alios apud Florez tab. XIII. n. 5. 10. 11.

Carteia Baeticae: C. VIB. AID. — CN. MAI. L. ARG. AED. Florez.

Celſa Tarraconenſis: L. AVFID. PANSA. SEX. POMP. NIGRO. AED. Florez.

Clunia Tarraconenſis: L. DOMI. ROBV. T. OCTA. MELA. AED. etc. Florez tab. XX. 4. et tab. LII. 15.

Leptis Syrticae: L. SEMP. MAX. M. CAEC. AED. etc. Florez tab. LVIII.

Obulco Baeticae: L. AIMIL. M. IVNI. AID. Florez.

—Parium Myſiae: C. MATVINO. T. ANICIO. AED. Seſtini.

Saguntum Tarraconenſis: M. BAEB. SOBRINO. L. AEM. MAX. AED. etc. Florez.

Turiaſo Tarraconenſis: RECTO. ET. MACRINO. AED. Florez.

* * *

Vt Romae in majoris ordinis magiſtratibus numerabantur aediles, quorum erat, res urbis, annonam, ludosque procurare, ſic et coloniae, quae erant velut parvae urbis imagines, ſuos habebant aediles principi magiſtratui ſubjectos. Teſtibus numis, Calagurris, Celſa, Leptis, Parium, Saguntum, Turiaſo ſuos habuere IIviros, Carteia et Clunia IIIIviros, ſingulae tamen ſuos quoque habuere aediles. Alia praeter numos exempla recenſet Noriſius. a) Interim certum eſt etiam, fuiſſe colonias et municipia, quorum ſummus magiſtratus fuere aediles. Argumento eſto locus Spartiani ſemel iterumque citatus, quo perhibente Hadrianus *per Latina oppida dictator, et AEDILIS, et IIvir fuit.* Atqui credibile nullo pacto eſt, delatum a coloniis ſummo imperanti honorem, qui apud ſe ſummus non fuiſſet. Aliud de Arpino luculentum habemus Ciceronis teſtimonium. *Nam*, inquit, b) *conſtituendi municipii cauſa hoc anno AEDILEM filium meum fieri volui, et fratris filium, et M. Caeſium; is enim magiſtratus in noſtro municipio, nec alius ullus, creari ſolet.* Qua ex oratione diſcimus etiam, fuiſſe colonias ac municipia, quae a tribus aedilibus regerentur. Numi plures duobus non memorant. Aedilium municipalium frequens eſt in marmoribus mentio.

At, inquies, Calagurris, Celſa, aliaeque ſuos habuere IIviros, cur non hi ſemper monetae illati fuere, ſed nonnunquam etiam aediles inferioris ſubſellii magiſtratus? Ajo, aediles coloniarum numis ex eadem aut ſimili cauſa fuiſſe inſcriptos, ex qua aediles curules vel plebejos Romanorum denariis fuiſſe inſcriptos in horum tractatu docebimus. Vt enim in urbe interdum ex certis cauſis datum praetoribus, quaeſtoribus, aedilibus feriundae monetae negotium, eorumque tum illi inſerta fuere nomina, ſic et in coloniis

a) Cen. Pis. diſs. I. c. 3. p. m. 56. b) ad famil. L. XIII. ep. 11.

ſive cauſa parandae annonae, ſive ludorum datum aedilibus aes rude, quod deinde ad praeſentem uſum flarent ferirent, additis ex ſimili cauſa nominibus ſuis.

§ *VI. Decuriones.*

De his jam principio aliqua delibata; neque multo plura dicenda reſtant. Nimirum quod Romae fuere ſenatores, iſtud in coloniis decuriones. His neceſſe fuit eſſe cenſum centum millium, et ex eorum numero capti magiſtratus, quemadmodum et horum ſuffragiis creati fuere IIviri, praefecti jure dicundo etc. Decuriones conſcripti dicti fuere *ordo*, addito honoris cauſa *ſplendidiſsimus*, *ampliſsimus*, etc. dicti etiam interdum urbis exemplo *ſenatores*, *patres*, praecipue inclinante imperio, reliqui *plebs*, *populus*, *cives*, *coloni*. Vide de univerſa hac ratione plura opportune collecta a Noriſio, [a]) et ſerius a Florezio. [b])

Decurionum nomina coloniarum numis inſcripta nunquam leguntur, ſed pro his frequenter non in Europae modo coloniis, ſed et Aſiae et Africae leguntur ſiglae DD. vel EX. D. D. id eſt: EX. *Decreto Decurionum*, quod aequivalet Romanorum EX. S. C. In numo Corinthi, quem citat Morellius, [c]) legitur ſcriptum literis Graecis Δ. Δ. Siglas D. D. vel EX. D. D. offerunt Abdera, Apamea, Babba, Buthrotum, Carteia, Carthago Nova forte, Parium, Sinope. Singularia ſunt in numis Babbae Mauretaniae: D. D. PVBL. id eſt: *Decreto Decurionum* PVBL*ico*, et: EX. CONSENSV. DD. In numis Vticae: DD. PP.

In municipiis quoque fuiſſe decuriones, certum eſt cum ex numis Oſcae apud Florezium, et Vticae, in quibus D D expreſſum legitur, tum ex auctoribus, quos inter Suetonius: [d]) *Corpus decuriones municipiorum et coloniarum a Nola Bovillas usque deportarunt.* Eaedem literae occurrunt etiam in numis municipiorum Calagurris, Emporiarum, Ercavicae, et Sagunti, ſed ſic, ut non matrici fuerint *inſculptae*, ſed inſtar ſignorum incuſorum adhibitae, quod in coloniarum numis nondum obſervatum. Ex quo colligo etiam, Traductam Baeticae, in cujus numo eadem comparet nota, municipii tantum jura habuiſſe.

Veriſimile eſt, notatos fuiſſe in numis decuriones, quia ad hos rei monetariae negotium, poſt impetratum ſive ab Auguſtis, ſive ſenatu R. permiſſum, ſpectato pondere, typis, numero etc. videtur pertinuiſſe. Vt ergo ſenatus R. monetae aeneae, cujus feriundae cura ad ſe pertinuit, incidi curavit ſuum S. C., ſic et decuriones, qui in coloniis ſenatorum imago fuere, monetae domeſticae ſuum *Decretum Decurionum* imprimendum curaverunt.

§ *VII. De conditione magiſtratuum municipalium.*

Fulvius Vrſinus, qui poſt Goltzium

a) Cen. Pis. diſs. I. c. 3. p. m. 63. b) T. I. p. 64. c) in fam. Aemil. d) in Aug. c. 100.

primus familiarum R. numos collegit vulgavitque, in horum catalogum non recepit numos peregrinos, qui magiſtratus municipales inſcriptos offerunt. Indulgentior Carolus Patinus aucto ſuo Vrſino non paucos inſeruit numos ejus generis magiſtratuum, quando communia cum gentibus R. nomina ſe obtulere, ejusque veſtigiis inſtitere, qui ſecuti ſunt, Vaillantius, et Morellius. Generatim Patinus, Vaillantius, et qui in Morellii numos commentatus eſt, Havercampus cenſuere, hos IIviros, aediles etc. qui Aebutii, Aemilii, Iunii etc. vocantur, aut vere ex horum eſſe ſanguine prognatos, et ex urbe in colonias traductos, aut horum eſſe libertos. Romani omnes fuiſſe ſanguinis, docet Florezius. [a]) Libertos adſeruit Gallandus, qui in epiſtola, quae exſtat in Memoriis Trevoltienſibus, [b]) et reſtituta eſt in Electis Wolterekii, [c]) amice objurgat Morellium, quod et ipſe videatur velle miſcere cum nobilibus Romanorum gentibus homines municipales, libertos patribus ſervis prognatos, qui adeo praeter nomen, quod, quia horum liberti fuere, ab his ex more acceperunt, nihil cum iis habuere commune. Operae igitur pretium videatur inquirere, primum, fuerintne IIviri gentibus R. cognomines ex his etiam oriundi, deinde, an harum liberti, an denique indigenae ad magiſtratus domeſticos evecti. Lubet argumentum iſtud, hactenus, quod norim, fere neglectum, adcuratius tractare.

Qui municipales hos praefectos ex gentibus R. prognatos exiſtimant, uno nituntur fundamento, nominis concordia. Sin iſtud, neceſſe erit, fateantur etiam, paene omnes imperii R., qua patuit, incolas ab his genus duxiſſe, quia ſenſim omnes huic imperio ſubjecti abjectis nominibus patriis Romana reſpexerunt. Apollonius Tyanenſis graviter Ionas increpat, [d]) quod cum Graeci eſſe et exiſtimari vellent, habe rentque prius nomina heroum et virorum illuſtrium, nunc eſſent Luculli, Fabricii, Lucii; et mox infra: [e]) *tu*, inquit ad Heſtiaeum, *repente vis vocari Lucretius, vel Lupercus. A quonam vero horum genus ducis?* Vide et conſona in vita Apollonii Tyanenſis. [f]) Hi ergo Iones, verique Graeci, an a Lucullis, Fabriciis etc. ſati? Taceo tot archontes, ſtrategos, ſcribas, aliosque omnis fortunae viros, quos nobis ſuppeditant marmora ac numi, Romanis plane nominibus praeditos. Cornelii Balbi Gadibus orti fuere, et a ſcriptoribus paſsim dicti homines externi, ut diximus in moneta Gadium, non igitur a Romanis Corneliis, ut neque Agrippae Iudaeae reges a Romano Agrippa oriundi. An denique veriſimile, Aemiliae, Iuliae, Iuniae, patriciarum gentium ſurculos, ab ipſa proſapia ad ampliſsima imperii munera deſtinatos, Acinipone, Ilici, Obulcone, aliisve oppidis ignobilibus IIviratum vel aedilatum obeundo maximas ſuas ſpes voluiſſe retardare? niſi quis forte poſsit comprobare, illuſtres hos viros honoris tantum cauſa municipalem hunc ma-

a) T. I. p. 16. b) Majo 1702. c) pag. 67. d) Epiſt. 71. e) Epiſt. 72. f) L. IV. c. 5.

giſtratum ſuſcepiſſe, quod non raro factum dicetur articulo ſequente. Sed ceſso res ſuapte claras amplius illuſtrare.

At fuere, ut adfirmant alii, magiſtratus municipales earum gentium, quarum praeferunt nomina, liberti vel libertini. Quod etiam ſi interim permittamus, eorum numi inique cum numis gentium R. miſcentur. Teſte enim Cicerone [a]) *gentiles ſunt, qui inter ſe eodem nomine ſunt, qui ab ingenuis oriundi ſunt, quorum majorum nemo ſervitutem ſervivit etc.* Idem docet Feſtus. [b]) Ergo liberti huc vocari non poſſunt, quia neque ab ingenuis oriundi ſunt, et ipſi piſtrinum, ſtigmata, et herorum lora olim expaverunt. At vero viri eruditi, qui honores municipales libertis lidertinisve indulſerunt, non videntur meminiſſe, lege lata his curiam fuiſſe interdictam. Legis Viſelliae ex Diocletiani conſtitutione cognitae [c]) ſententia haec eſt: *Lex Viſellia libertinae conditionis homines perſequitur, ſi ea, quae ingenuorum ſunt, circa honores et dignitates auſi fuerint attentare, vel decurionatum appetere, niſi jure aureorum annulorum impetrato a principe ſuſtineantur. Tunc enim, quoad vivunt, imaginem, non ſtatum ingenuitatis obtinent, et ſine periculo ingenuorum etiam officia peragunt publica.* Vide conſtitutionem ſimilem aliam. [d]) Si ergo ex lege ordinaria libertis decurionatum appetere vetitum fuit, quo ii modo IIviri eſſe poterant, cum juxta Paulum ICtum [e]) is, qui non ſit decurio, IIviratu vel aliis honoribus fungi non poſſit? Accedit, ſi coloniarum magiſtratus libertis conferri eſſent ſoliti, an viri principes, ut dicetur articulo proximo, ſalva majeſtate fungi potuiſſent IIviratu, ad quem aditus patuit libertis, qui, etſi manumiſsi, deſpectae tamen vulgo conditionis fuere, et ex lege variis in cauſis ſuis adhuc patronis obnoxii? Quod ſi lubet magiſtratus municipales ſtatuere libertos propterea, quod gentium R. jactent nomina, nihil obeſt, quo minus libertos dicamus etiam copioſos Graecorum archontes, praetores, Aſiarchas etc. et quod magis mirum videatur, Ti. Iulium Sauromaten, Ti. Iulium Rheſcuporiden reges Bosporanos, L. Antonium Tarcondimotum Ciliciae regem, Iuliam Berenicen regio Iudaeorum ſanguine prognatam, aliosque complures. Sed haec ſententia magis refutabitur ab iis, quae ſequentur.

Statuendum igitur, magiſtratus municipales lege ordinaria captos fuiſſe aut ex ingenuis Romanis, aut ingenuis indigenis. Illos regendis coloniis fuiſſe admotos, nemo poterit in dubium vocare, niſi qui una contenderit, emiſſos ex urbe colonos nonniſi ex libertis, ſervis, et ultima hominum faece conſtitiſſe. Vtar argumento unico, eoque in utramque partem valituro. Strabo haec de Corduba: [f]) ᾠκησαντε ἐξαρχης Ρωμαιων τε και ἐπιχωριων ἐπιλεκτοι ἀνδρες, και δη και πρωτην ἀποικιαν εἰς τουσδε τους τοπους ἐστειλαν Ρωμαιοι, *habitarunt eam primum Romanorum et indigenarum viri illuſtres, eamque primam coloniam in hanc*

a) Topic. c. 6. b) ſub Gentilis. c) Cod. L. IX. tit. 21. d) Ibid. L. X. tit. 32.
e) D. de decur. f) p. m. 207.

oram miſerunt Romani. Sane vulgo creditur, propterea eam dictam coloniam *Patriciam*, quod non pauci patriciorum filii ibi conſederint. Ergo tot deductis ex urbe in provincias coloniis dubitari nequit, magnam IIvirorum partem ſanguinis fuiſſe vere Romani. Ad indigenas quod attinet, mox ex Strabone vidimus, Cordubam non modo claris Romanis, ſed et illuſtribus indigenis fuiſſe frequentatam. Neque vero deductis in aliquam urbem novis colonis excluſos a publicis muneribus indigenas veteres, certi ſumus ex Scipionis legibus in conſtituenda colonia Agrigento latis, quibus cautum eſt, *ne plures eſſent in ſenatu ex colonorum* (recens deductorum) *numero, quam ex vetere Agrigentinorum.* a) In iis vero urbibus, quae coloniae jura obtinuerunt, quin exteri illuc coloni mitterentur, cujus facti initio hujus tractatus exempla dedi, ſuapte patet, indigenas fere ſolos remp. moderatos. Quid quod conſtat etiam, barbaros a coloniis in civitatis et munerum communionem adſcitos. In praeclaro marmore panegyrico coloniae Tergeſtinae apud Gruterum b) laudant Tergeſtini Fabium Severum, quod ab Antonino Pio impetravit, *uti Carni Catalique attributi a D. Auguſto Pio reip. noſtrae, prout qui meruiſſent talia, absque cenſu per aedilitatis gradum in curiam noſtram admitterentur, ac per hoc civitatem R. adipiſcerentur - - - admittendo ad honorum communionem et uſurpationem R. civitatis ut optimum et locupletiſſimum quemque - - - ut et ipſi ſint, cum quibus munera decurionatus ut paucis jam oneroſa honeſte de plano compartiamur.* Atqui hi Carni Catalique decurionatus honore donati ad IIviratum etiam eniti poterant, et ubi tum, quod ſemper fieri conſuevit, Romanarum ſe gentium nominibus ornaverunt, an dici poterant vel ab iis oriundi, vel earum liberti? Enimvero ſi Iulius Caeſar quosdam e ſemibarbaris Gallorum in curiam R. recepit, c) multo deinde plures Claudius, d) quo pacto indigenas ab obeundis domi ſuae muneribus publicis, iisque multo levioris momenti, arcebimus?

Qui inſcriptos numis IIviros, aediles etc. eſſe Romanorum libertos opinati ſunt propterea, quod horum eſſent nominibus inſignes, animum non adverterunt, praeter beneficium herile manumiſsione impetratum alias adhuc fuiſſe cauſas adoptandi nominis Romani. Qui, peregrinus cum eſſet, civitate R. donatus fuit, ejus, a quo beneficium iſtud impetravit, plerumque nomina ſibi impoſuit. Cicero: e) *Cum Demetrio Mega mihi vetuſtum hoſpitium eſt. - - Ei Dolabella rogatu meo civitatem a Caeſare impetravit. Itaque nunc P. Cornelius vocatur*, nempe ex gentilitio Dolabellae nomine. Idem alibi: f) *a Q. Lutatio Diodoro, qui Q.* (Lutatii) *Catuli beneficio a L. Sulla civis R. factus eſt.* Vide exempla alia apud Sigonium opere de nominib. Rom. § de praenominib. imponend. Atqui certum eſt etiam, peregrinos ante acceptam civitatem, et ſola ejus adipiſcendae ſpe nomina ſibi

a) Cic. in Verr. L. II. c. 50. b) pag. 408. c) Sueton. c. 76. d) Tacit. Ann. XI. c. 23. ſeq. e) ad Famil. L. XIII. ep. 36. f) in Verr. L. IV. c. 17.

Romana impoſuiſſe. Etenim videmus, omnes fere omnium coloniarum IIviros, aediles etc. id genus nominibus eſſe praeditos. At vero non ſemper, cum IIviratum, aedilatum etc. adirent, vel eo fungerentur, jam habebant jus civitatis, ſed illud ſibi obeundis his per colonias Latinas magiſtratibus demum ſunt emeriti. En hujus teſtem Appianum: a) *Vrbem Novocomum Caeſar in Alpibus addito Latii jure condidit, quo continebatur hoc, ut qui annuum ibi magiſtratum geſſiſſet, civis R. fieret.* Vide de hoc plura in nota Bimardi. b) Reliquae adjecti nominis R. cauſae peregrinis fuere clientela, hoſpitium, adfectus, adulatio, quorſum pertinet adductum ſupra regum exemplum, ac denique una libido. Neque enim morem hunc exprobrare Ionibus potuiſſet Apollonius, de quo egimus ſupra, ſi veram eo utilitatem percepiſſent. Alioqui vetus erat inter Graeculos conſuetudo, adſentandi ſtudio potentioris cujuspiam nomen captare. Teſte Polybio c) Ariſtomenes quispiam, Agathoclis, qui magnum in Ptolemaeorum aula nomen habuit, fortunam ſectatus, natae ſibi filiae Agathocleae nomen dedit. Ineptus Demeas rhetor apud Lucianum Timoni miſanthropo blanditus narrat, ſe filio Timonis nomen impoſuiſſe. Enimvero an non credibile, hunc morem in ipſa hominis natura eſſe poſitum, cum nuper ipſi inſularum maris Pacifici incolae, omnium, quae extra coelum ſuum agerentur, rudes, teſtandae benevolentiae cauſa Anglorum hoſpitum nomina ſumpſerint? ut perhibent Cookianorum itinerum enarratores. Hae ergo cauſae plane perſuadent, ſub nominis R. velamine non ſemper aut hominem gentis R. aut ejus libertum, ſed frequentiſsime peregrinum latere, et quod colligi poteſt, notatos in numis coloniarum magiſtratus plerumque fuiſſe homines conditionis peregrinae.

Interea nolim quis exiſtimet, a me gentium R. viros, aut libertos etiam ab obeundis muneribus municipalibus penitus excludi. De IIviris vere Romanis jam aliqua praecepi, et Cicero, ut ſupra in *Aedilibus* dixi, *ſuum et fratris filium aediles Arpini fieri voluit*, quibus adde ex illuſtribus gentibus IIviros honorarios, de quibus *proxime*. Enimvero facile adducor, ut credam, quando in numis coloniarum, praecipue illuſtriorum, cum nomine gentis R. jungitur cognomen, *quod illi genti proprium fuit, tum hominem R. haud dubie indicari. Moris enim* fuit, ut ſive manumiſſus, ſive civitate donatus, ſive quocunque modo cliens praenomen tantum, et nomen ejus adſumeret, qui vel manumiſit, vel civitate donavit, vel patroni loco eſſe voluit, iisque vetus ſuum cognominis loco adderet. *Sic* ut exemplis tantum inhaeream a Sigonio adductis, d) Tiro et Laurea a M. Tullio Cicerone manumiſsi deinceps dicti fuerunt, ille M. Tullius Tiro, hic M. Tullius *Laurea*. Diodorus a Q. Lutatio *Catulo* civitate donatus *nomina* ſubinde habuit Q. Lutatii Diodori, quibus adde illuſtres clientes reges jam ſupra laudatos Ti. Iulium Sauromaten, L. Antonium Tarcondimotum, M. An-

a) Bell. civ. L. II. c. 26. b) ad Iobert. T. II. p. 79. c) Hiſt. L. XV. c. 29. d) l. c.

tonium Polemona etc. Addo luculentum exemplum aliud. Narrat Artemidorus, [a]) ſervo cuipiam ſecundum quietem viſum, tria ſe habere αἰδοια. Significavit imago, eum paullo poſt manumiſſum iri. Nam impetrato hoc beneficio, ut *ait* ineptus hic ſomniorum interpres, *ἀνϑ' ἑνος ὀνοματος τρια ἐσχε, δυο τȣ ἀπελευϑερωσαντος προσλαβων ὀνοματα*, *pro uno nomine tria habuit, duobus a manumittente adſumptis.* Contra cum in numis Carthaginis Novae, coloniae in paucis illuſtris, lego IIvirum M. Poſtumium Albinum, cum Albinus vulgatum fuerit cognomen gentis Poſtumiae, nequaquam dubitavero, eum cum clara gente Poſtumia connectendum. Libertos vero, praeterquam quod, ut ſupra dixi, impetrato aureorum annulorum jure ad dignitates municipales pervenire poterant, *quis inficiabitur*, in ea, qua *olim* ſaepe fuerunt, potentia, extra ordinem potuiſſe arripere IIviratum? Sane non dubito, M. Antonium Hipparchum, quem Corinthi numi IIvirum ſiſtunt, fuiſſe M. Antonii IIIviri libertum ex Plutarcho cognitum, ut dixi in ejus coloniae moneta. Neque etiam dubitari poteſt, ad municipales honores perveniſſe eos, qui ex S. C. manumiſſi, et in libertinorum coloniam tranſcripti fuere, cujus generis fuiſſe Carteiam docet Livius. [b]) Enimvero omnis haec diſputatio eos ſolum ferit, quibus hi magiſtratus aliud viſi non ſunt, quam vel gentium R. ſurculi, vel liberti aut libertini.

§ *VIII. Caeſares et Reges IIviri.*

Horum quoque adornare catalogum, et referre, quae huc pertineant, non inutile videatur.

*

Auguſtus Quinquennalis Celſae.

M. Agrippa Quinquennalis Celſae.

Ti. Caeſar Quinquennalis Celſae et IIvir Corinthi.

Germanicus et Druſus Ti. F. IIviri Acci, IIIIviri Carteiae.

Nero et Druſus Germanici filii IIviri Caeſarauguſtae et Carthaginis Novae.

C. Caeſar Caligula IIvir Caeſarauguſtae et Carthaginis Novae.

* * *

Iuba II. et Ptolemaeus Mauretaniae reges IIviri forte Carthaginis Novae.

* * *

Caeſares et Auguſtos nonnunquam per imperii urbes magiſtratu honorario functos, docet cumprimis citatum ſaepius Spartiani teſtimonium, in cauſa praeſente claſſicum, et quod hoc loco plenius recito. Haec enim ille de Hadriano: *In Hetruria praeturam imperator egit, per Latina oppida dictator et aedilis et IIvir fuit, apud Neapolin demarchus, in patria ſua quinquennalis, et item Adriae quinquennalis, quaſi in alia patria, et Athenis archon fuit.* Idem ergo factum in coloniis, quod nonnunquam in urbibus liberis. Hadrianum Athenis archontem, mox ex Spartiano vidimus. Teſtibus numis Trajanus Byzantii, urbe libera, ſummum magiſtra-

a) Oneirocrit. L. I. c. 47. b) L. XLIII. c. 3.

tum geſsit. Cum numis et ſcriptoribus conſpirant marmora. In lapide municipii Conſaburenſis Hiſpaniae Tarraconenſis apud Gruterum [a]) legitur: EO. ANNO. QVO. ET. OPTIMVS. IMP. HADRIANVS. ETIAM. DVVMVIRATVS. HONOREM. SVSCEPIT. In tabula Praeneſtina, quam edidit Petrus Fogginius, [b]) leguntur GERMANICVS. CAESAR. DRVSVS. CAESAR. QVINQuennales Praeneſte. Exempla alia ex marmoribus vide apud Florezium. [c]) At tum pro Caeſaribus magiſtratum in coloniis obiviſſe praefectos IIviros, docuimus ſupra § III. Eodem modo ſtante adhuc rep. illuſtres Romae viros in vicinis coloniis IIviratum geſsiſſe, ut Piſonem, et Pompejum M. Capuae, ex Cicerone docet Noriſius. [d])

De Iuba II. et Ptolemaeo IIviris vide, quae in eorum moneta notavimus.

SECTIO VI.

DE TYPIS IN NVMIS COLONIARVM ET MVNICIPIORVM.

Habent numi coloniarum aut certos ſuos typos, a quibus non facile diſceſſum, aut variantes nulla certa lege. Prioris generis ſunt v. g. mulier ſtans cum ſignis militaribus Viminacii, caput Ammonis Caſſandriae, mulier rupi inſidens emergente ſubtus fluvio Antiochiae Syriae etc. Alterius generis numi aut typos habent vagos, obvios, ſuique temporis teſtes, aut magis eruditos, nimirum argumentis a fabulis domeſticis apud ſe natis, et remotiſsima urbis antiquitate petitis, etſi horum nihil ad earum urbium colonos adventitios, et foris natos nunc amplius pertineret. Paucis exemplis ut utar, obvia res in moneta coloniae Corinthi *fabula Melicertae*, ejusque mirum *variae periſtaſes*, Bellerophon ejusque mancipium Pegaſus etc. in moneta Tyriorum deductae ab his Thebe et *Carthago*, inſtitutae in ipſum Oceanum navigationes, *petrae ambroſiae*, murex lanae in purpuram *tingendae* materia etc. Iam vero de privatis his typis hoc *loco* non *agimus*, quia opportunius in ſingularum urbium moneta erant commemorandi. At agendum hic jure de typis iis, quos

---

a) pag. 421. b) Faſti Verrii in praeſ. p. XIV. c) Tom. I. p. 143. d) Cen. Piſ. diſſ. I. c. 3. ſub init.

nonniſi coloniae R. ſibi proprios habuere, quin eos ſibi urbes liberae adrogarent. Eccos:

I. Vir togatus velatus par boum aratro junctum ſcutica impellit.

Typum hunc reperi in numis

Aeliae Capitolinae.
Antiochiae Piſidiae.
Apameae Bithyniae.
Beryti Phoenices.
Boſtrae Arabiae.
Caeſarauguſtae Tarraconenſis.
Caeſareae Samaritidos.
Corinthi Achaiae.
Dertoſae Tarraconenſis.
Emeritae Luſitaniae.
Heliopolis Coeleſyriae.
Neapolis Samariae.
Parii Myſiae.
Patrarum Achaiae.
Ptolemaidis Galilaeae.
Rheſaenae Meſopotamiae.
Romae Latii, ex numis Romanis Commodi.
Sidonis Phoenices.
Sinopes Paphlagoniae.
Tyanorum Cappadociae.
Tyri Phoenices.

* * *

Hunc typum ſoli offerunt coloniarum numi, quia ſacer ritus illo propoſitus nonniſi in condendis Romanorum coloniis obſervatus fuit. Eum paſsim a philologis deſcriptum reperias, et hos inter paucis ac nitide ab Heineccio: a) Quoties aut urbs nova exſtruenda, aut colonia condenda erat, toties conditor vel IIIvir coloniae deducendae cinctu Gabino ornatus aratro aptabat aeneum vomerem, junctisque bobus mare et femina ipſe circum lineamenta profundum ducebat ſulcum. Sequebantur coloni, et excisas aratro glebas intro vertebant. Vbi portam eſſe volebant, vomere exempto atque aratro ſublato relinquebant ſpatium. Ducto ſulco cum boves illi, tum aliae victimae immolabantur diis medioxumis, et tum demum exſtruendis muris admovebantur manus. Adhibebantur et alia quaedam boni ominis cauſa, ut Feſtus docet voce *Quadrata*, quae tamen qualia fuerint, hodie ignoramus. Iam vero ex his facile reddideris rationem, cur moenia, non autem portae, ſancta viſa ſint. Eae enim auſpicato non ſignabantur aratro, quia per illas cadavera aliaque impura evehenda erant. Hucusque Heineccius citatis orationis ſuae vadibus, et confer Florezium. b) Addo locum Catonis in Originibus citatum a Servio, c) quo numorum ſimilium typus ad amuſſim exprimitur: *Conditores enim civitatis taurum in dexteram, vaccam intrinſecus jungebant, et incincti ritu Gabino, id eſt: togae parte caput velati, parte ſuccincti, tenebant ſtivam incurvam etc.* quo loco et ritum Gabinum explicatum habes, de quo plura erudite collegit Noriſius. d) Eodem pertinet, quod refert Dio, e) Commodo, quippe coloniae

a) Ant. Rom. L. II. tit. I. § 9. b) Med. de Eſp. p. 87. c) ad Aen. VII. 755.
d) Cen. Piſ. diſſ. III. c. 7. init. e) L. LXXII. § 15.

Romae conditori, ſtatuam auream mille librarum cum tauro, et vacca fuiſſe poſitam. Vide ad hanc cauſam etiam numos Commodi ad annum V. C. 943.

Sacra haec caerimonia circumducendi aratri non in coloniis modo e fundamento exſtructis obſervata fuit, ſed etiam in iis, quae, cum urbis jam formam haberent, per colonos adventitios, aut etiam tantum Romanorum beneficio coloniae jura obtinuerunt. Enimvero fuit Caſilinum originis vetuſtae, et jam olim colonia auſpicato conſtituta, et tamen cum M. Antonius noviſsime coloniam eo mitteret, aratri religionem non neglexit, docente iſtud Cicerone his in eum verbis invecto: [a]) *Caſilinum coloniam deduxiſti - - - ut vexillum tolleres et aratrum circumduceres.* Quare nequaquam mirum, in numis earum coloniarum, quae antiquiſsimae fuerunt proſapiae, ut Beryti, Sidonis, Tyri, Patrarum, ipſius quin etiam Romae ſecundum Commodi numos, ſignari aratrum. Quanquam ex Cicerone recte intelligimus, non urbis modo, ſed et territorii coloniae adſignati ambitum aratro definitum. Sic enim citatam mox orationem proſequitur: *cujus quidem vomere portam Capuae paene perſtrinxiſti, ut florentis coloniae territorium minueretur.*

Obſervandum praeterea, in nullo municipiorum numo aratri typum conſpici, ac jure iſtud; neque enim, ut initio hujus tractatus diximus, illa eadem fuerunt conditione, qua coloniae, quae ex civitate propagatae jura inſtitutaque omnia populi R., non ſui arbitrii habuerunt, et urbis R. quaſi effigies parvae ſunt viſae. Quapropter quemadmodum Romulus, cum Romam conderet,

Inde premens ſtivam, deſignat moenia ſulco,
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.

ut ait Ovidius, [b]) ſic et ejusdem modi ritus in propagandis coloniis fuit adhibitus. Vnde et certa ratio petitur, cur in numis Graecarum coloniarum, quae variis typis ſuum cum metropoli nexum profiteri ſunt ſolitae, nunquam ſacerdos arans compareat, quia hic ritus Romanis tantum fuit proprius, non vero etiam Graecis.

II. Signa militaria et legiones.

Perſaepe haec in coloniarum numis occurrunt, non tamen ſolis, ut dicetur. Modi, quibus illa in his proponi conſueverunt, variant, quos enumero:

Signa militaria ſola, qualia videre eſt in numis Acci, Caeſarauguſtae, Emeritae, Beryti etc.

Signa militaria adſcriptis legionum nominibus. Vide numos Acci, Caeſarauguſtae, Patrarum, Beryti etc.

Signa militaria una cum ſacerdote arante. Vide numos Ptolemaidis. In nonnullis Antiochiae Piſidiae, et Patrarum *ipſe ſacerdos arans pro ſolita ſcutica vexillum tenet.*

In numo Caeſarauguſtae anticam oc-

a) Phil. II. 40. b) Faſt. IV. 825.

cupant *ſigna militaria*, averſam *ſacerdos arans.*

In numis Viminacii obvium eſt videre mulierem ſtantem, et ſingulis manibus ſingula ſigna tenentem.

* * *

Signa militaria in coloniarum numis plerumque indicare colonias militares, dubitari nequit. Milites enim in colonias mittebantur, partim quod emeriti eſſent et ſtipendiis confectis, partim maturius in navatae operae praemium, quod ſub IIIviris perſrequens, partim ut imperii fines tuerentur. Multo autem certius colonia militaris putanda, quando vexillis legiones, earumque numeri ſunt adſcripti, ut LEG. XI., ſed qui non raro ſupprimuntur. Iam vero conſtat, milites in colonias tranſcriptos eo cum vexillis et in turmas diviſos profectos. Tacitus jam ſupra citatus: a) *Non enim, ut olim, univerſae legiones deducebantur, cum tribunis et centurionibus, et ſui cujusque ordinis militibus.* Et Hyginus: b) *Multis legionibus contigit bellum feliciter transigere, et ad laborioſam agriculturae requiem primo tyrocinii gradu pervenire. Nam cum ſignis et aquila et primis ordinibus ac tribunis deducebantur.* Coloniarum militarium auctor Sulla dictator vulgo fertur, quod Caeſares ſubinde ſunt imitati.

Ope typorum hactenus deſcriptorum, videlicet ſacerdotis arantis et vexillorum, conjecit Fabrettus, erui poſſe diſcrimen inter colonias plebejas et militares. c) Nam, inquit, plebejas aratro, militares aquilis et ſignis diſcretas fuiſſe, at eas, quae aratrum et ſigna promiſcue in variis numis adſumunt, vel in eodem jungunt, primam deductionem e civibus, ſupplementum e veteranis indicare. Fabrettum paſsim ſequitur Vaillantius. Sed enim hanc ſententiam cum ſcriptores, tum numi evertunt. En orationem Velleii: d) *Neque facile memoriae mandaverim, quae, niſi militaris, poſt hoc tempus deducta ſit.* Tempus iſtud ſignat conſulatu Marii VI., qui ſextum proceſsit V. C. 653. Ergo ſi hoc ſtandum eſt teſtimonio, militares etiam fuerunt Berytus, Caeſaraugusta, Corinthus, Emerita, Patrae, Sinope, omnes a I. Caeſare, vel Auguſto, et quod ſequitur, poſt dictatum a Velleio tempus deductae, et tamen omnes hae virum arantem offerunt. Neque poterit Fabrettus aratorem ſuum tueri dicendo, hoc typo primam deductionem e civibus notari; nam certum eſt, omnes modo memoratas urbes ante conſtitutam ab utroque Caeſare deductionem colonias non fuiſſe, ergo ſimul colonias, ſimul ſecundum Velleium militares, quod ipſum arguit vel nomen Emeritae, teſtibus ſcriptoribus coloniae Luſitaniae ab emeritis militibus inditum. Invehitur in M. Antonium Tullius: e) *Caſilinum coloniam deduxiſti, ut vexillum tolleres, et aratrum circumduceres.* Militarem fuiſſe, patet ex Velleii verbis, et tamen in ea deducenda aratri uſus valuit. Eodem modo vexillum ſic fuit coloniarum militarium ſymbolum, ut tamen etiam plebejis non adverſaretur. Nam etiam cum coloniae

a) Ann. XIV. 27. b) de limitib. c) de column. Traj. p. 14. d) L. I. c. 15. e) Phil. II. c. 40.

plebejae deducerentur, coloni ſub vexillis profecti ſunt. Docet iſtud Plutarchus, cum narrat, vexillum princeps, cum Carthaginem a C. Graccho colonia deduceretur, vento fuiſſe diſſractum. a) Fuit tamen haec colonia non militum, ſed egenorum civium. Ex hactenus ergo dictis iſtud certum, aratri typum coloniis aeque plebejis ac militaribus convenire, atque iſtud etiam de vexillis poſſe adfirmari; tametſi quod ad noſtrum inſtitutum attinet, otioſum videtur inquirere, utrum ſigna militaria coloniam militarem arguant. Etenim coloniae, quarum habemus ſuperſtites numos, dempta una alterave, omnes fuere militares, nimirum a Caeſaribus deductae, ut adeo absque errandi periculo liceat ſtatuere, ſignata in coloniarum numis vexilla milites in his conſtitutos reſpicere, eodem ſane modo, quo vexilla in numis urbium non coloniarum conſpicua excubantes apud ſe cohortes reſpiciunt. Sic in numis Italicae, quae municipium fuit, comparent vexilla, item in numis Nicaeae et Iuliopolis Bithyniae, Hieropolis Cyrheſticae, quae omnes coloniae non fuere, et cum omnis Aegyptus colonias non haberet, numi Alexandrini imperantibus Numeriano et Carino ſignati legionem II. Trajanam typo aquilae legionariae exhibent. Vide de hoc argumento etiam Bimardum ad Iobertum T. II. p. 68.

III. Lupa gemellos lactans.

Offerunt hunc typum in numis ſuis

Alexandria Troas.
Antiochia Piſidiae.
Apamea Bithyniae.
Coela munic. Thraciae.
Damaſcus Coeleſyriae.
Deultum Thraciae.
Germe Galatiae.
Iconium Lycaoniae.
Italica munic. Baeticae.
Laodicea Syriae.
Neapolis Samariae.
Parium Myſiae.
Patrae Achaiae.
Philippi Macedoniae.

Romulum et Remum a lupa nutritos perpetuum fuiſſe originis rei R. ſymbolum, ex innumeris monumentis conſtat. Quapropter eundem typum ſibi legerunt potiſſimum coloniae, ut ſe velut a communi matre propagatas profiterentur. Quo modo etiam Probus Auguſtus, haud dubie ut ſe genere Romanum profiteretur, numos edidit inſcriptos: ORIGINI. AVG. typo gemellorum lactentium. Eodem typo, ſed rarius, uſa ſunt etiam municipia, quia poterant, velut adoptionis quadam ſpecie, urbis Romae filiae putari. Videtur etiam eum typum peregrinis urbibus ſuaſiſſe adfectus, aut adulatio, nam illum ſiſtit numus Thyatirae Lydiae apud Sponium. b)

Praecipiente Harduino c) urbes, quarum numi proponunt geminos a lupa lactatos, ipſa hac imagine profitentur, ſe eſſe colonias vel municipia civium R., at illae, quae hoc typo uſae non ſunt, jure tantum Latii gaviſae

a) in Graccho p. m. 839. b) Voyage T. III. p. 183. c) in Antirrhet. p. 136.

ſunt. Praeſtare puto, opinionem tam ſingularem ne velle quidem refutare, cum aliquando deſinere oporteat, ſententias quascunque falſi convictas, ac propterea jam palam faſtiditas, novis commentariis inferre, et charta et tempore melioris ſibi notae argumentum petentibus. Qui diſputatam hanc litem volet, praeter auctores antiquiores alios adeat Bimardum, [a]) et Florezium. [b])

Ad eandem ab urbe Roma ductam originem pertinet etiam typus, quo ſingitur Aeneas Anchiſen geſtans comite Aſcanio, et quo uſae ſunt coloniae Apamea Bithyniae, [c]) et Berytus. [d])

IV. Silenus ſtans d. elata, ſ. utrem humero injectum.

Occurrit haec imago in numis coloniarum

Alexandriae Troadis.
Beryti Phoeniciae.
Boſtrae Arabiae.
Coelae munic. Thraciae.
Damaſci Coeleſyriae.
Deulti Thraciae.
Laodiceae Syriae.
Neapolis Samariae.
Parii Myſiae.
Patrarum Achaiae.
Sidonis Phoeniciae.
Tyri Phoeniciae.

* * *

Typum hunc eſſe numorum hujus claſsis proprium, non modo eo veriſimile ſit, quod in tot coloniarum numis reperitur, ſed etiam, quod in unis. Neque enim in ullo urbium non coloniarum numo Silenum hoc modo, quo diximus, expreſſum videmus. Vt adeo non dubitaverim, quod ab alio antea factum non obſervavi, hunc typum aequo jure atque illos, de quibus hactenus egi, in coloniarum typis putare. Addo, Silenum ſimili geſtu extare in denariis gentis Marciae Cenſorinorum, cauſa incerta. Sed jam quam ob cauſam hic noſter Silenus ſolos coloniarum numos occupaverit, conjectura adſequi ſatagamus. Vaillantius variis locis, quibus typi hujus cauſam dare conatur in ſuo de coloniis opere inſigni, eo uberes vini proventus, quod Sileno in deliciis fuiſſe conſtat, indicari exiſtimat. Vaillantium ſecutus eſt Belleyus in diſſertatione de numis Boſtrae. [e]) At enim cur Silenum non aeque habemus in numis urbium Graecarum, quae tot, variisque modis vini ſui praeſtantiam amabant praedicare?

Videor mihi aliquid, quod aenigmati huic poſsit lucem adfundere, reperiſſe in Servii commentariis. Ait primum: [f]) *Quod autem de Libero patre diximus, haec cauſa eſt, ut ſignum ſit liberae civitatis; nam apud majores aut ſtipendiariae erant, aut foederatae, aut liberae. Sed in liberis civitatibus ſimulacrum Marſyae erat; qui in tutela Liberi patris eſt.* Illuſtrior oratio altera, [g]) qua ad verba Maronis: *patrique Lyaeo*, continuo ſubjicit: *qui apte urbibus libertatis eſt deus; unde etiam Marſyas*,

a) ad Iobert. T. II. p. 92. b) T. II. p. 480. c) Pellerin Mel. I. p. 290. d) Muſ Theup. ſub Elag. e) B. L. T. XXX. f) ad Aen. III. 20. g) Aen. IV. 58.

miniſter ejus, civitatibus in foro poſitus libertatis indicium eſt, qui erecta manu teſtatur, nihil urbi deeſſe. Lege Servium iſtud ipſum inculcantem apud Macrobium. a) Quod poſterius teſtimonium tanto magis cauſae ſervit, quod ipſum ſimulacri geſtum, qualis in his numis eſt, indigitat. Animadvertendum, antequam ad rem propius accedo, nequaquam mihi adverſari, quod numi Silenum offerant; Servius autem utroque loco in Marſya ſibi conſtet. Sciendum enim, utrumque deaſtrum ſic a veteribus confuſum, ut, qui Marſyas eſſet, etiam Silenus diceretur. Iam ab Herodoto memoratur ὁ τυ Σιληνυ Μαρσυεω ἀσκος, *Sileni Marſyae uter* Celaenis Phrygiae ſuſpenſus, monſtratusque. b) Sic et Pauſanias memorat Palladis ſignum τον Σιληνον Μαρσυαν ferientis, c) mox infra unum eundemque jam Marſyam vocat, jam Silenum, d) atque iterum infra, e) quo loco perperam Amaſaeus interpres Marſyam a Sileno diſtinguit, qui unus idemque erant, cum nimirum eſſent inter veteres, qui Marſyan in Silenorum numero putarent. Quocirca nequaquam miremur, ſi interdum a veteribus unum pro alio captum legimus. A Servio vero nomine Marſyae intellectum Silenum, inde colligimus, quod hunc ſuum Marſyan in tutela Liberi patris eſſe, hujusque miniſtrum diſerte adſerit, quod quidem jure praedicari de Sileno poſſe in vulgus notum; minus vero, ſaltem ex obvia tritaque mythologia, de Marſya Phrygio. Non advertit ad haec Gronovius, citata haec Servii teſtimonia ſugillans, tanquam is parum ſcite Marſyan libertatis indicem adſeruiſſet. f)

Habemus igitur Silenum urbium quidem liberarum teſtem, at necdum coloniarum, in quarum tamen ſolarum numis, ut profeſſus ſum, hujus formae Silenus viſitur. Enimvero ſi religioſe velimus in haec Servii dictata jurare, neceſſe erit, Silenum, quatenus libertatis eſt index, a coloniis procul habere. Tantum enim abeſt, ut coloniae in urbium liberarum numero haberentur, ut etiam iis quodammodo opponerentur. Plinius, ubi Baeticae oppida enumerat, g) *in iis*, inquit, *coloniae IX., municipia XVIII., Latio antiquitus donata XXIX., libertate VI., foedere III., ſtipendiaria CXX.* Sane cum coloniae non minus atque aliae urbes Graecae titulorum libidine laborarent, ut ſupra vidimus, vix tamen exſtat numus, qui ſive coloniam, ſive municipium *liberum* appellaret, etſi hic titulus in Graecarum urbium numis non ſit infrequens. Et vero urbes, quae tam arcte a Romanorum ſeu legibus, ſeu juribus pendebant; quo illae pacto liberae dici potuiſſent? Interim verum eſt, varias colonias, ſive quod immunitate gauderent, ſive a praetoris R. jurisdictione eſſent eximiae, liberas tamen, etſi laxius, appellari potuiſſe, et revera etiam a ſcriptoribus appellatas. De Patris Achaiae colonia Pauſanias: h) και εδωκε μεν ελευθεροις Αχαιων μονοις τοις Πατρευσιν ειναι, *et ſolos ex Achaeis Patrenſes liberos eſſe juſſit* Auguſtus

a) Sat. L. IV. c. 12. b) L. VII. c. 26. c) L. I. c. 24. d) L. II. c. 7. e) L. II. c. 22. f) Theſ. ant. Graec. T. I. lit. X. g) L. III. § 3. h) L. VII. c. 18.

ejus coloniae conditor. Vide coloniarum quodam ſenſu liberarum exempla alia ſupra in tractatu de urbibus autonomis et liberis, tum et numos Hipponis Zeugitanae, quae in numis dicitur LIBERA, et colonia a Plinio juniore, quo loco et egimus de municipio *libero* Thiburſicenſium.

At enim, ſi haec Sileni imago urbis eſt liberae indicium, cur ea non etiam in numis urbium Graecarum, quae et vere erant liberae, et liberae auctoritate publica dicebantur, comparet, ſed in unis coloniarum aut municipiorum numis, et quidem ſic, ut et harum aliquae hoc typo conſtanter abſtinerent? Difficilis hercle quaeſtio, cui ſi reſpondere jubear, praeter conjecturas, et has, ut multis videbitur, infirmas fateor me in promptu non habere, quod adferam. Tentabimus tamen, utcunque res cadet. Nam et nos, non minus ac Muſae Heſiodeae a)

Ιδμεν ψευδεα πολλα λεγειν ετυμοισιν ὁμοια.

Videntur hoc typo aliae coloniae non uſae, quam quae jure Italico ab imperatoribus ſunt donatae. Invexit jus iſtud, ampliſſimum ſane ex iis, quae Romani in urbes conferre ſunt ſoliti, immunitatem a tributo capitis et ſoli, dictumque fuit Italicum, quod Auguſtus beneficium iſtud toti Italiae eſſe proprium voluit, de quo, ne longior hic ſim, conſule juris R. interpretes, ac praecipue Bimardum paucis ac dilucide hanc materiam complexum. b) Nemo non videt, urbes praeclaro hoc beneficio ornatas non abs re, etſi in Romanorum ſenſu minus proprie, dici potuiſſe liberas, et de ſe praedicare, quod teſte Servio Silenus geſticulatione indicare voluit, nihil poſt haec ſibi deeſſe. Si ergo, quod fingere abſurdum non eſt, ad jactandam hanc ſuam libertatem Italicae urbes paſsim Silenum tanquam libertatis indicem propoſuere, jure Servius homo Romanus, et qui hunc urbium Italicarum morem coram vidit, dicere potuit, deaſtrum hunc urbium libertatem ſignificare, etſi verbis in oratione ſua minus propriis uteretur, cum pro Sileno Marſyan, pro immunitate ex jure Italico libertatem obtruſit, quo vitio inferioris aevi grammaticos paſsim laborare, non eſt quod moneam. Si Italiae urbes erecto in foris Sileno libertatem ſunt teſtatae, non mirum, colonias quoque externas jus idem ſibi conceſſum eodem modo voluiſſe indicare. Et vero ex numero XII. urbium, quae Sileni typo uſae ſunt, et quarum catalogum ſupra dedimus, quinque ſunt, quas certa fide conſtat Italico jure gaviſas, diſerte iſtud teſtantibus Vlpiano, Celſo, Gaio, Paulo ICtis, c) nimirum, Alexandria Troas, Berytus, Laodicea, Parium, Tyrus. Addere tuto poſſumus Sidonem, in quam cum Elagabali juſſu, ut in ejus moneta diximus, translata eſſent omnia Tyri jura, dubium non eſt, translatum quoque jus Italicum, quo Tyrus ornata fuit. Quo loco in conjecturae meae ſubſidium juvat animadvertere, ex tanto monetae Tyriae numero in iis tan-

a) Theogon. v. 27. b) ad Iobert. T. II. p. 85. c) Dig. L. L. tit. 15. de Cenſib.

tum numis apparere Silenum, in quibus Tyrus coloniam ſe profitetur. Ademptis ab Elagabalo coloniae juribus, cum miſerabilem ſuum ſtatum inſcripto ſolo TYRIORVM manifeſtaret, Silenum etiam ex eorum moneta extorrem factum. Addere liceat et Patras Achaiae, in quas Pauſanias collata ab Auguſto refert beneficia, quaecunque (ὁπόσα) in colonos conferri conſuevere. [a]) Si quaecunque, certe etiam jus Italicum. Ergo ex urbibus XII. habemus VII., quae jus iſtud habuerunt, et Silenum ſignaverunt. Et forte adhuc in lucem proferentur eodem typo inſignes numi coloniarum Heliopolis, Emiſae, Philippenſis, Caſſandreae, Dienſis, Antiochiae Piſidiae, municipii Stobenſis, quae oppida omnia citati jurisconſulti juris Italici appellant. Egregie cauſam meam juvat, quod in numis earum coloniarum, quibus iidem jus iſtud diſertis verbis detrahunt, intelligo Ptolemaiden, Caeſaream Samariae, Aeliam Capitolinam, Antiochiam Syriae, ne veſtigium quidem Sileni reperio, etſi earum moneta magno numero ſuperſit. De Ptolemaide Vlpianus: *nihil praeter nomen coloniae habet.* Idem de Caeſarea et Aelia: *neutra jus Italicum habet.* Antiochiam Syriae non modo praeterit Vlpianus, ſed et haec tantum de ea notavit Paulus: *Divus Antoninus Antiochenſes colonos fecit ſalvis tributis.* Ex eo vero, quod laudati auctores inter urbes Italicas non recenſent Boſtram, Coelam, Damaſcum, Deultum, Neapolin, Patras, Sidonem, quae omnes quoque Silenum jactant, nolim quis ſequi exiſtimet, eas jure Italico caruiſſe. Quae enim in Digeſtis memorantur, excerpta tantum ſunt ex eorum libris de cenſibus et coloniis, et haud dubie nonnullae coloniae ſerius hoc jure donatae fuerint.

Atque haec, quando veri habere ſpeciem viſa ſunt, non dubitavi, ut in mentem venerant, in hos commentarios referre. Sintne commodo fundamento nixa, eruditorum arbitrii eſto.

V. Taurus ſtans.

In numis Calagurris, Celſae, aliarumque. Alludit hic typus ad agriculturam, cujus etiam cauſa deducti ex urbe coloni, et cujus ſymbolum habitus taurus. Tacitus: [b]) *Igitur a foro boario, ubi aereum tauri ſimulacrum aſpicimus, quia id genus animalium aratro ſubditur etc.*

---

a) L. VII. c. 18. b) Ann. XII. c. 24.

SECTIO VII.

DE PERMISSV SIGNANDAE IN COLONIIS MONETAE.

Hunc enunciant ſequentes formulae coloniarum numis inſcriptae:

PERM. AVG. vel AVGVSTI. vel: PERM. CAES. AVG. vel: PER. IMP. CAESARIS. AVGVSTI. vel: PERMISSV. CAESARIS. AVG. in numis Caeſaraugustae, Eborae, Emeritae, Italicae, Patriciae, Romulae, Traductae, qui omnes habent caput Auguſti.

PERM. DIVI. AVG. in numis Romulae et Italicae, cum capite Tiberii.

INDVLGENTIAE. AVG. MONETA. IMPETRATA. in numo Patrarum cum epigraphe Auguſti.

PERM. IMP. in numo Corinthi cum capite Domitiani.

PERM. SILANI. in numis Beryti ſub Auguſto et Tiberio.

PERMISSV. P. DOLABELLAE. PROCOS. vel: L. APRONI PROCOS. in numis Carthaginis Africae ſub Tiberio.

* * *

Edictum in tot numis *permiſſum* eloqui jus monetae in coloniis feriundae, inter omnes convenit. Magis iſtud eluceſcit ex citato Patrarum numo, in quo Patrenſes impetratam monetam indulgentiae Auguſti, id eſt: permiſſui, acceptum referunt. Sui ergo arbitrii Auguſtus eſſe voluit, in quam ſive coloniam ſive municipium iſtud vellet jus conferre. Sed et in coloniarum arbitrio haud dubie poſitum fuerit, ſive collatum iſtud jus palam in moneta jactarent, ſive diſsimularent. Certe multo plures fuere coloniae, quae reticuerunt. Impenſius illud elocutae ſunt urbes Baeticae, quae tamen, quod obſervari meretur, ſenatus populique provincia fuit, non Auguſti, cum interim ex urbibus Tarraconenſis provinciae, quae Auguſto paruit, unicum tantum numum, eumque Caeſarauguſtae, atque hunc nonniſi ſero, reperiſſet Florezius, qui Auguſti permiſſum enunciat. a)

Videtur Auguſtus impertiendi hujus juris poteſtatem permiſiſſe denique provinciarum rectoribus. Sic in citato Berytiorum numo non amplius legitur

a) Tom. III. p. 18.

PERM. AVG. ſed PERM. SILANI, qui Creticus Silanus ſub Auguſti exitum et initium Tiberii Syriam pro praetore rexit, ut dictum in numis Antiochiae. Atque idem deinceps videtur placuiſſe ſucceſſoribus; neque enim amplius legitur v. g. PERM. TI. AVG., quamvis in numis citatis Carthaginis veteris eodem imperante Tiberio cuſis legatur permiſſus Dolabellae et Apronii proconſulum. Quod in numo Corinthi imperante Domitiano ſignato legatur PERM. IMP., in cauſa eſt, quia hic imperator jus monetarium urbi reſtituit ademptum a Veſpaſiano, ut in ejus numis diximus. Ceterum cur jus illud coloniis aliis conceſſum fuerit, aliis perpetuo negatum, reperire hactenus non potui. Sane *Dyrrhachium* Illyrici, urbs olim, ſi qua alia numiſmatica, eadem, ex quo deducta eſt colonia, juris etiam Italici particeps, nullos amplius numos dedit. An ſponte hoc juris non appetierint, forte quod apud eas abundavit moneta Romana, ignoramus. Sed poteſt haec quaeſtio ad multas urbes Graecas liberas, magnique eas nominis extendi.

* * *

In compluribus coloniarum numis ſenatus R. auctoritas notatur his modis;

S. C. in numis Antiochiae Syriae, Damaſci Coeleſyriae, Philippopolis Thraciae.

M. FALCIDIVS. IIIIVIR. EX. S. C. in numo Carteiae. (Florez Tom. III. p. 36.)

CELTAMB. EX. S. C. in numo Toleti. (Florez.)

EX. S. C. in numo Beryti cum capite I. Caeſaris. (Patin Impp. ſed quae literae apud Vaillantium abſunt, etſi captum ex Patino ipſe profiteatur.)

S. R. in numis Antiochiae Piſidiae, et Iconii Lycaoniae.

Florezius ſuos Carteiae et Toleti numos explicans adſerere non dubitat, ut colonias alias ab Auguſtis, ſic alias a ſenatu R. feriundae monetae jus impetraſſe, atque iſtud indicari adpoſita formula EX. S. C. Nimirum, inquit, ſi aetate imperatorum coloniis opus fuit permiſſu Auguſtorum, neceſſe eſt, ſtante rep. jus idem ſenatus conſulto conceſſum fuiſſe. a) Verum ut dubium non eſt, literis EX. S. C. in numis Florezianis notari ſenatusconſultum, ita certum non eſt, eas referendas ad numos ſenatusconſulto in colonia feriri permiſſos. Sic in aureis argenteisque Veſpaſiani conſecrati denariis verba EX. S. C. non ſignificant, eos S. C. ſignatos, cum in aurum argentumque ſignandum ſenatui jus non eſſet, ſed conſecrationem Veſpaſiano S. C. decretam. In eodem ſenſu capienda vocabula EX. S. C. vel POPVL*i* IVSSV., vel COMM*uni* CONS*enſu* in denariis Auguſti. Nulla vero ratione mihi perſuaſero, τo EX. S. C. in citato Carteiae numo ad monetae ſignandae permiſſum, quod exiſtimat Florezius, referendum, nam hae ſiglae cum nominibus M. FALCIDIVS. IIIIVIR. nulla interruptione connectuntur, et quod ſequitur, ſignificant verius, M. Falcidium ex S. C. dictum Carteiae IIIIvi-

a) ll. cc. et Tom. I. p. 70.

rum. Magiſtratus municipales nonnunquam ex S. C. lectos, ſive cum coloni diſſentirent, cujus exemplum praebet cenotaphium Piſanum, ſive ex aliis cauſis, et veriſimile eſt, et confirmatur marmore Gruteri, in quo Octavius dicitur BIS. DVOMVIR. QVINQ. EX. SC. ET. D. D. a) quod adeo M. Falcidio, forte oſtentationis cauſa, addendum viſum. Idem dubium urget ſiglas S. C., quas legere eſt in numis coloniarum aliis, quos ſupra deſcripſi, etſi plerique antiquarii exiſtiment, iis jus monetarium ex S. C. impetratum notari.

S. R. Has ſiglas legendas *Senatus Romanus*, plerique conſentiunt, at in earum explicatione differunt. Vaillantius conjicit, videri appoſitas ad arguendam numorum cudendorum facultatem a ſenatu conceſſam. b) Frölichius cenſet, his notis profiteri colonias Piſidiae et Lycaoniae, ſitas ſeſe in provincia, ſenatui, non Auguſtis obnoxia. c) Vtrumque incertum. Harduinus, ne non et hoc loco ſuus ſit, legit: *Spes Reipublicae*. Legi etiam poſſe *Senatus Reſcripto*, conjecit Vaillantius, ſed quod jure refutat Bimardus. d)

SECTIO VIII.

DE METALLO IN COLONIARVM NVMIS.

Aureus coloniae numus res hactenus ignota. Argenteos addito COL. Nemauſus complures dedit, ſingulos tantum Carthaginis Novae, et Ilici vidit Florezius, et inter res inſolentiſsimas praedicavit. e) Omiſſo vocabulo COL. habemus rariſsimos argenteos Agrigenti Siciliae ſcripto ſolo AGRIGENTVM., ſed quos eſſe Agrigenti deducta demum colonia cuſos dubitari nequit. His demptis totum agmen aeneum eſt. Videtur, coloniis ſtante adhuc rep. deductis monetae argenteae uſu, ſi modo facultates iſtud ferrent, interdictum non fuiſſe, ſubinde ſolius aeris arbitrio iis permiſſo, ex quo Auguſtus, et ſucceſſores jus in auream et argenteam monetam ſibi ſepoſuerunt.

---

a) pag. 444. 8. b) ad num. Antioch. Piſ. ſub Carac. c) 4 Tent. p. 144. d) ad Jobert. T. II. p. 74. e) Tom. III. p. 116.

SECTIO IX.

QVANDO NVMI IN COLONIIS SIGNARI DESIERINT.

Poſſumus quaeſtionem hanc, quando hoc loco attingenda tamen fuit, paucis finire, quia magnam partem tractata jam fuit in prolegomenis ad regionum in occaſum poſitarum numos, additis etiam, ſi praeſto fuere, cauſis, cur citius in illis feriri deſiverint. Diximus ergo, poſtremos in Hiſpaniis ſignatos numos non excedere Caligulae imperium, in Galliis jam ſub Auguſto feriri deſitos, maturius in Italia continente, nam nullum habemus coloniae Italicae numum Caeſaris vel Auguſti capite inſignem. Vnius Auguſti vultum offerunt numi coloniarum Sicularum Agrigenti et Panormi. Africae veteris coloniae ſub Tiberio malleum abjecerunt, una Babba Africae novae in Galbae imperium duravit. Hos tamen fines in dictis modo provinciis non ſola coloniarum municipiorumque res numaria habuit, ſed urbium quoque liberarum. Ad provincias inde a mari Adriatico deinceps in orientem poſitas quod attinet, earum coloniae in feriundis numis eadem nobis praebent exempla, quae urbes liberae. Vtraeque enim imperante Gallieno ab hoc inſtituto diſceſſere pauciſsimis cum nonnullorum proxime ſuccedentium imagine reſiduis, ſive quod communi tum rerum omnium taedio victae eſſent, ſive abundante jam tum in provinciis moneta Romana, ſive quod circum haec tempora in illis officinae conſtitui ſunt coeptae, in quibus feriretur moneta, quae eſſet omnium imperii provinciarum communis, de quo inſtituto agetur alibi.

SECTIO X.*

DE NVMIS HETEROGENEIS IN MONETA COLONIARVM.

Legis inſtar tenendum, a qua raro diſceſſum, urbes, poſteaquam coloniae jura accepere, deinceps non alios numos, niſi coloniae nomine ſignaſſe, ne-

que adeo amplius numos ejus generis, quales ſignaverunt, cum liberae adhuc eſſent conditionis, quos in praeſente diſputatione *heterogeneos* appellare placuit. Ad hunc modum, ut uno exemplo utar, Laodicea Syriae inde ab Auguſto usque ad Severum, quo temporis intervallo ſui juris fuit, conſtanter in numis ſcripſit ΙΟΥΛΙΕΩΝ. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, aut ſimiliter. A Severo deducta colonia conſtanter deinceps COL. LAODICEA, aut ſimiliter, neque amplius priorem ſcribendi modum appetiit.

At vero Vaillantius in eo opere, quo numos Graecos urbium liberarum complexus eſt, tum et nonnulli alii numos aliquot urbium ediderunt omnibus prioris libertatis indiciis notatos, ex quo illas conſtat fuiſſe deductas colonias. Sunt vero Carrhae et Edeſſa Meſopotamiae, Iconium Lycaoniae, Laodicea Syriae, Patrae Achaiae, Tyrus Phoeniciae. Verum jam olim late docui, legem, quam modo praefixi, ab his exemplis non infringi; quia ſatis jam conſtat, numos citatos aut male lectos pleroſque, aut a falſariis depravatos, quae omnia ibi expoſita vide, a) tum et per hoc opus in ſingularum numis memorata. Vnicum, quem heterogeneum vere dicere poſsis, reperio inter numos Patrenſium Achaiae, qui cum inde ab Auguſto coloni eſſent, numosque ſignarent Latine inſcriptos, ſub Nerone numum vulgaverunt cum epigraphe Graeca ΝΕΡΩΝΙ. ΠΑΤΡΕΩΝ. nullo coloniae indicio, ſed cujus *νεωτερισμου* cauſam in eorum numis dedimus. Tam parum ergo ex ſingulari hoc numo probari poteſt, Patrenſes ad veterem ſuum modum rediviſſe, quam parum iſtud de Corinthiis colonis propter numos maximi moduli, quos cum epigraphe Graeca unice in Antinoi honorem ſignandos curaverunt, poteſt adfirmari.

Vnicam reperio Syriae Antiochiam, quae, poſteaquam a Caracalla deducta eſt colonia, cum novam tum inchoaſſet monetae formam cum manifeſta coloniae mentione, numos veteris formae inde ab Auguſtorum exordio cudi coeptae ſignare perrexit, quorum illi ſervirent uſui colonorum adſcitiorum, hi ſolita eſſent civium veterum moneta, de quo duplice foro monetario vide, quae in ejus urbis numis copioſius dixi. Suſpicabar olim, etiam Neapoli Samariae eodem tempore utriusque generis numos ſignatos, b) ſed adverti ſerius, hos quoque ſtatutae a me legi ſeſe non gravate adcommodare, ut in ejus urbis moneta dixi.

FINIS PARTIS I.

TOTIVS OPERIS VOLVMINIS IV.

---

a) Num. vett. p. 283. b) l. c. p. 287.

INDICES IV.

IN VNIVERSAM PARTEM I.

HVIVS OPERIS

IV. PRIORA VOLVMINA COMPLEXAM,

QVORVM

I. eſt: Regionum, populorum, urbium.

II. Regum, ac principum.

III. *Inſcriptionum ſingularium,*

IV. Rerum.

Numeri Romani indicant Volumen, Arabici paginam.

P. indicat Prolegomena generalia, quae ſunt initio Voluminis I., additus numerus Romanus paginam.

INDEX I.

REGIONVM, POPVLORVM, VRBIVM.

Aba Cariae. II. 571.
Abacaenum Siciliae. I. 189.
Aballo Galliae. I. 72.
Abbacti Myſi. II. 448.
Abbaſſus Phrygiae. III. 128.
Abdera Baeticae. I. 13.
Abdêra Thraciae. II. 21.
Abila Leucas Decapoleos. III. 345.
Abolla Siciliae. I. 189.
Aboni tichos Paphlagoniae. II. 383.
Abudiacum Vindelicorum. I. 81.
Abydus Troadis. II. 478.
Acanthus Macedoniae. II. 64.
Acarnania. II. 83.
Acci Tarraconenſis. I. 34.
Ace Galilaeae. III. 423.
Acerrae Campaniae. I. 109.
Acerrae Galliae Transpadanae. I. 83.
Achaia Peloponneſi. II. 229.
Acherontia Apuliae. I. 140.
Achulla Byzacenes. IV. 133.
Acilium Venetorum. I. 83.
Acinipo Baeticae. I. 14.
Acmonia Phrygiae. III. 128.
Acrae Siciliae. I. 190.
Acraſus Lydiae. III. 91.
Actium Acarnaniae. II. 184.
Adada Piſidiae. III. 18.
Adana Ciliciae. III. 35.
Addaea Meſopotamiae. III. 505
Adraa Arabiae. III. 499.
Adrama Coeleſyriae. III. 328.
Adramytium Myſiae. II. 448.
Adranus Siciliae. I. 190.
Aedepſus Euboeae. II. 322.
Aegae Aeolidis. II. 491.
Aegae Ciliciae. III. 35.
Aegae Macedoniae. II. 65.
Aegialus Achaiae. II. 234.
Aegina inſula. II. 225.
Aegira Achaiae. II. 234.
Aegitium Aetoliae. II. 189.
Aegium Achaiae. II. 235.
Aegos potamus Cherſonneſi Thraciae. II. 49.
Aegyptus. IV. 1.
Aela Arabiae. III. 500.
Aelia Capitolina. III. 441.
Aenianes Theſſaliae. II. 135.
Aenus Thraciae. II. 22.
Aeolis. II. 491.
Aepea Meſſeniae. II. 276.

Aeſernia Samnii. I. 101.
Aetnaei Siciliae. I. 190.
Aetolia. II. 188.
Aezanis Phrygiae. III. 128.
Agellus Thraciae. II. 23.
Agrigentum Siciliae. I. 191.
Agrippias Iudaeae. III. 443.
Agrippina Belgicae. I. 74.
Agyrium Siciliae. I. 194.
Alabanda Cariae. II. 571.
Alae Ciliciae. III. 40.
Alaeſa Siciliae. I. 195.
Alba Latii. I. 100.
Alea Arcadiae. II. 294.
Aleſii Elidis. II. 268.
Alexandria Aegypti. IV. 41. 98. 101.
Alexandria Ciliciae. III. 40.
Alexandria Troas. II. 479.
Alia Phrygiae. III. 129.
Allaria Cretae. II. 303.
Alliſae Samnii. I. 102. 196.
Alinda Cariae. II. 573.
Almum Moeſiae ſup. II. 7.
Alopeconneſus Cherſoneſi Thraciae. II. 49.
Aluntium Siciliae. I. 197.
Alyona Liburniae. II. 151.
Alyatta Bithyniae. II. 405.
Alyzia Acarnaniae. II. 185.
Amanienſes Ciliciae. III. 41.
Amantia Illyrici. II. 152.
Amaſia Ponti. II. 343.
Amaſtris Paphlagoniae. II. 384.
Amathus Cypri. III. 85.
Amba Hiſpaniae. I. 60.
Ambracia Epiri. II. 161.
Ameſtratus Siciliae. I. 197.
Amida Meſopotamiae. III. 505.
Amiſus Ponti. II. 346.
Ammonia Marmaricae. IV. 116.
Amorgus inſula Sporadum. II. 325.
Amorium Phrygiae. III. 130.
Amphaxus Macedoniae. II. 65.
Amphea Meſſeniae. II. 276.
Amphicaea Phocidis. II. 193.
Amphilochium Acarnaniae. II. 185.
Amphipolis Macedoniae. II. 66.
Amphipolis Palmyrenes. III. 265.
Amphiſſa in Locris Ozolis. II. 191.
Anactorium Acarnaniae. II. 185.
Anaphlyſtus Atticae. II. 222.
Anazarbus Ciliciae. III. 41.
Anchiale Ciliciae. III. 46.
Anchialus Thraciae. II. 24.
Ancona Piceni. I. 98.
Ancyra Galatiae. III. 177.
Ancyra Phrygiae. III. 130.
Andania Meſſeniae. II. 276.
Andegavi Galliae. I. 72.
Andera Myſiae. II. 449.
Andrus inſula Cycladum. II. 326.
Anemurium Ciliciae. III. 46.
Anineſum Lydiae. III. 91.
Anolus Lydiae. III. 92.
Antaeopolites nomus. IV. 101.
Antandrus Myſiae. II. 449.
Anthedon Boeotiae. II. 198.
Anthedon Iudaeae? III. 443.
Anthemuſia Meſopotamiae. III. 506.
Anticaria Baeticae. I. 14.
Antigonia Arcadiae. II. 294.
Antigonia Macedoniae. II. 68.
Antiocheni ad Callirhoen. III. 305.
Antiocheni ad Daphnen. III. 305.
Antiocheni Ptolemaidis. III. 305.
Antiochia Cariae. II. 574.
Antiochia ad Euphratem Commagenes. III. 250.
Antiochia ad Hippum Decapoleos. III. 346.
Antiochia Piſidiae. III. 18.
Antiochia ad Sarum Ciliciae. III. 46.

Antiochia Syriae. III. 267.
Antiochia incerta. III. 48.
Antiphellus Lyciae. III. 2.
Antipolis Galliae. I. 66.
Antiſſa Lesbi. II. 501.
Antium Volſcorum. I. 100.
Anxur Volſcorum. I. 100.
Aornus Epiri. II. 162.
Apamea Bithyniae. II. 405.
Apamea Phrygiae. III. 132.
Apamea Syriae. III. 307.
Aperrae, Apyre Lyciae. III. 2.
Aphrodiſias Cariae. II. 575.
Aphroditopolites nomus. IV. 102.
Aphytis Macedoniae. II. 68.
Apis Marmaricae. IV. 116.
Apollonia Aetoliae. II. 189
Apollonia Cariae. II. 577.
Apollonia Cretae. II. 303.
Apollonia Illyrici. II. 154.
Apollonia Ioniae. II. 509.
Apollonia Lyciae. III. 2.
Apollonia Lydiae. III. 92.
Apollonia Myſiae. II. 449.
Apollonia Siciliae. I. 198.
Apollonia Thraciae. I. 24.
Apollonis, Apollonidea Lydiae. III. 92.
Apollonopolites nomus. IV. 102.
Apollonoſieron Lydiae. III. 93.
Aptera Cretae. II. 304.
Apulia. I. 140.
Aquinum Volſcorum. I. 100.
Arabia. III. 499.
Arabia nomus. IV. 102.
Aradus inſula ad Phoenicen. III. 393.
Arca Phoenices. III. 354.
Arcadia regio. II. 292.
Arcadia Cretae. II. 304.
Arconneſus inſula ad Cariam. II. 598.
Arecomici Galliae. I. 66.
Arethuſa Syriae. III. 309.
Argennos inſula ad Ioniam. II. 564.
Argolis regio. II. 286.
Argos Amphilochium Acarnaniae. II. 185.
Argos Argolidis. II. 286.
Argos Ciliciae. III. 49.
Aria Baeticae. I. 14.
Ariaſſus Pamphyliae. III. 8.
Ariminum Vmbriae. I. 95.
Ariſba Troadis. II. 482.
Ariſtaeum Thraciae. II. 25
Armenia. III. 202.
Arna Theſſaliae. II. 135.
Arpi Apuliae. I. 140.
Arſamoſata Armeniae. III. 202.
Arſinoe Cretae. II. 304.
Arſinoe Cyrenaicae. IV. 127.
Arſinoites nomus. IV. 103.
Arva Baeticae. I. 14.
Arxata Armeniae. III. 202.
Arycanda Lyciae. III. 2.
Aſcalon Iudaeae. III. 444.
Aſea Arcadiae. II. 294.
Aſia Lydiae. III. 93.
Aſiba Ponti. II. 350.
Aſido Baeticae. I. 15.
Aſine Laconiae. II. 284.
Aſopus Laconiae. II. 284.
Aſpendus Pamphyliae. III. 9.
Aſſorus Siciliae. I. 198.
Aſſus Myſiae. II. 450.
Aſta Baeticae. I. 15.
Aſiapa Baeticae. I. 15.
Aſteria inſula ad Elidem. II. 275.
Aſturica Tarraconenſis. I. 35.
Aſtypalaea inſula ad Cariam. II. 598.
Aſtyra Myſiae. II. 450.
Aſtyra Rhodi. II. 606.

Atabyrium Phoenices. III. 354.
Atabyrium Siciliae. I. 198.
Atarnea Myſiae. II. 450.
Atella Campaniae. I. 109.
Athamanes Aetoliae. II. 189.
Athenae Atticae. II. 205.
Athoitae Macedoniae. II. 68.
Athribites nomus. IV. 104.
Atina Volſcorum. I. 100.
Atinum Lucaniae. I. 151.
Atrax Theſſaliae. II. 135.
Attaea Phrygiae. III. 141.
Attalia Lydiae. III. 9.
Attalia Pamphyliae. III. 9.
Attica. II. 205.
Attuda Phrygiae. III. 142.
Avaricum Galliae. I. 66.
Avenio Galliae. I. 66.
Auguſta Ciliciae. III. 50.
Auguſta Siciliae. I. 198.
Auguſta Trajana Thraciae. II. 47.
Auguſta Vindelicorum. I. 81.
Aulerci Galliae. I. 72.
Aureliopolis Lydiae. III. 94.
Aurunci Latii. I. 101.
Auſa Tarraconenſis. I. 35.
Automala Cyrenaicae. IV. 127.
Axia in Locris Ozolis. II. 191.
Axus Cretae. II. 305.
Azetini Atticae. II. 222.
Azotus Iudaeae. III. 448.

Babba Mauretaniae. IV. 153.
Bactriana. III. 556.
Baetica. I. 13.
Bagae Lydiae. III. 94.
Bailo Baeticae. I. 15.
Balanea Syriae. III. 310.
Barce Cyrenaicae. IV. 128.
Bargaſa Cariae. II. 578.
Bargylia Cariae. II. 578.
Barium Apuliae. I. 141.
Batrachus Marmaricae. IV. 116.
Beneventum Samnii. I. 102.
Berhaea Macedoniae. II. 69.
Beroea Cyrrheſticae. III. 259.
Berytus Phoenices. III. 354.
Beterra Galliae. I. 67.
Bilbilis Tarraconenſis. I. 35.
Biſaltae Macedoniae. II. 69.
Biſanthe Thraciae. II. 25.
Bithynia. II. 396.
Bithynium Bithyniae. II. 406.
Blaundus Lydiae. III. 95.
Boea Laconiae. II. 284.
Boeotia. II. 195.
Bora Hiſpaniae. I. 60.
Boſporus Cimmerius. II. 339.
Boſtra Arabiae. III. 500.
Botrys Phoenices. III. 359.
Bottiaea Macedoniae. II. 70.
Britannia. I. 80.
Briula Lydiae. III. 96.
Brunduſium Calabriae. I. 143.
Bruttii. I. 166.
Bruzus Phrygiae. III. 142.
Bubaſtites nomus. IV. 104.
Bura Achaiae. II. 236.
Buſirites nomus. IV. 104.
Buthrotum Epiri. II. 162.
Butrotum Bruttiorum. I. 167.
Butuntum Calabriae. I. 144.
Buxentum Lucaniae. I. 151.
Byblus Phoenices. III. 359.
Byllis Illyrici. II. 155.
Byzacene. IV. 133.
Byzantium Thraciae. II. 26.

Caballodunum Galliae. I. 72.
Cabaſites nomus. IV. 104.
Cabellio Galliae. I. 67.
Cabira Ponti. II. 350.

Cadi Phrygiae. III. 142.
Caclina Venetorum. I. 83.
Caelium Apuliae. I. 141.
Caene inſula ad Siciliam. I. 269.
Caeſarauguſta Tarraconenſis. I. 36.
Caeſarea ad Anazarbum Ciliciae. III. 41.
Caeſarea Bithyniae. II. 407.
Caeſarea Cappadociae. III. 186.
Caeſarea Germanicia Commagenes. III. 250.
Caeſarea Iol Mauretaniae. IV. 153.
Caeſarea ad Libanum Phoeniciae. III. 360.
Caeſarea Palaeſtinae. III. 428.
Caeſarea Panias. III. 339.
Calabria. I. 143.
Calacte Siciliae. I. 199.
Calagurris Tarraconenſis. I. 39.
Calaris Sardiniae. I. 271.
Calatia Campaniae. I. 109.
Cales Campaniae. I. 110.
Callatia Moeſiae infer. II. 13.
Callet Baeticae. I. 16.
Callipolis Cherſonneſi Thrac. II. 49.
Calpe Baeticae. I. 16.
Calydon Aetoliae. II. 189.
Calynda Cariae. II. 579.
Camara Cretae. II. 306.
Camarina Siciliae. I. 199.
Camars Etruriae. I. 90.
Campani Campaniae. I. 108.
Campania. I. 108.
Canaca Baeticae. I. 16.
Canatha Decapoleos. III. 347.
Canopus Aegypti. IV. 104.
Canuſium Apuliae. I. 141.
Caphya Arcadiae. II. 294.
Capitolias Coeleſyriae. III. 328.
Cappadocia. III. 186.
Capua Campaniae. I. 110.
Carallia Iſauriae. III. 28.
Carbula Baeticae. I. 16.
Carcinum Bruttiorum. I. 167.
Cardia Cherſonneſi Thrac. II. 50.
Caria. II. 571.
Cariſa Baeticae. I. 16.
Cariſtum Liguriae. I. 83.
Carmo Baeticae. I. 17.
Carpaſia Cypri. III. 85.
Carpathus inſula ad Cariam. II. 598.
Carrhae Meſopotamiae. III. 506.
Carteia Baeticae. I. 17.
Carthaea Ceae inſulae. II. 327.
Carthago nova Tarraconenſis. I. 41.
Carthago vetus Zeugitanae. IV. 136.
Caryſtus Euboeae. II. 322.
Caſa Pamphyliae. III. 11.
Caſcantum Tarraconenſis. I. 44.
Caſilinum Campaniae. I. 111.
Caſſandrea Macedoniae. II. 70.
Caſſope Epiri. II. 163.
Caſtabala Cappadociae. III. 192.
Caſtabala Ciliciae. III. 51.
Caſtulo Tarraconenſis. I. 44.
Catalaunum Galliae. I. 72.
Catana Siciliae. I. 202.
Caulonia Bruttiorum. I. 167.
Caura Baeticae. I. 18.
Cayſtriani Lydiae. III. 96.
Cea, Ceos inſula ad Atticam. II. 326.
Cebeſſus Lyciae. III. 2.
Celenderis Ciliciae. III. 51.
Celſa Tarraconenſis. I. 44.
Celti Baeticae. I. 18.
Cenchreae Corinthi portus. II. 239.
Cennati Ciliciae. III. 62. 63.
Centuripae Siciliae. I. 205.
Cephallenia inſula ad Elidem. II. 270.
Cephaloedium Siciliae. I. 206.
Ceraitae Cretae. II. 306.
Ceramus Cariae. II. 579.

Ceraſus Ponti. II. 350.
Ceraunia Achaiae. II. 237.
Cerauniensſes Cypri. III. 85.
Ceret Hiſpaniae. I. 60.
Ceretape Phrygiae. III. 143.
Cerinthus Euboeae. II. 323.
Chabacta Ponti. II. 350.
Chalcedon Bithyniae. II. 411
Chalcidene. III. 263.
Chalcis Chalcidenes. III. 264.
Chalcis Euboeae. II. 323.
Chaonia Epiri. II. 164.
Chelidonia inſula ad Lyciam. III. 7.
Chelonates promontorium Elidis. II. 269.
Cherſoneſus Cretae. II. 307.
Cherſoneſus Taurica. II. 1.
Cherſoneſus Thracia. II. 49.
Chios inſula. II. 564.
Cibyra Phrygiae. III. 143.
Cidra Phrygiae. III. 145.
Cidyeſſus Phrygiae. III. 146.
Cieros Bithyniae. II. 412.
Cilbiani Lydiae. III. 97.
Cili Mauretaniae. IV. 153.
Cilicia. III. 35.
Cimolis inſula Cycladum. II. 328.
Cithaeron Boeotiae. II. 198.
Cius Bithyniae. II. 433.
Clarus Ioniae. II. 509.
Claudiopolis Bithyniae. II. 406.
Claudiopolis Iſauriae. III. 28.
Claudiopolis Lycaoniae. III. 30.
Clazomenae Ioniae. II. 510.
Cleone Argolidis. II. 289.
Clides inſulae ad Cyprum. III. 88.
Cliternum Aequorum. I. 101.
Clunia Tarraconenſis. I. 46.
Cnidus Cariae. II. 579.
Cnoſſus Cretae. II. 307.
Codrigae Ciliciae. III. 52.
Coela Cherſoneſi Thrac. II. 50.
Coeleſyria. III. 328.
Colchis. II. 339.
Colone Meſſeniae. II. 276.
Colophon Ioniae. II. 511.
Coloſſae Phrygiae. III. 147.
Colybraſſus Ciliciae. III. 52.
Comana Piſidiae. III. 19.
Comana Ponti. II. 351.
Commagene. III. 249.
Conium Phrygiae. III. 148.
Conovium Britanniae. I. 80.
Copae Boeotiae. II. 198.
Copia Lucaniae. I. 160. 164.
Copia Lugdunum Galliae. I. 73.
Coptites nomus. IV. 105.
Coraceſium Ciliciae. III. 52.
Corcyra magna inſula. II. 177.
Corcyra parva inſula Illyrici. II. 158.
Corduba Baeticae. I. 18.
Corinthus Achaiae. II. 237.
Corone Meſſeniae. II. 276.
Coropiſſus Lycaoniae. III. 30.
Corycus Ciliciae. III. 53.
Corydalla Lyciae. III. 2.
Cos inſula ad Cariam. II. 598.
Coſae Etruriae. I. 90.
Coſſetania Tarraconenſis. I. 47.
Coſſura inſula. I. 267.
Cotiaeum Phrygiae. III. 148.
Cragus Lyciae. III. 3.
Cranae inſula ad Atticam. II. 226.
Cranium Cephalleniae. II. 271.
Crannon Theſſaliae. II. 135.
Cratia Bithyniae. II. 412.
Cremna Piſidiae. III. 20.
Creta inſula. II. 300.
Cromna Paphlagoniae. II. 386.
Croton Bruttiorum. I. 170.
Ctemenae Theſſaliae. II. 136.
Cumae Campaniae. I. 111.

Curium Cypri. III. 85.
Cybiſtra Cappadociae. III. 193.
Cydna Lyciae. III. 3.
Cydonia Cretae. II. 309.
Cyme Aeolidis. II. 492.
Cynopolites nomus. IV. 105.
Cyon Cariae. II. 581.
Cypariſsia Meſſeniae. II. 276.
Cypariſsus Phocidis. II. 193.
Cyprus inſula. III. 84.
Cyrenaica. IV. 117.
Cyrene Cyrenaicae. IV. 117.
Cyrrheſtica. III. 259.
Cyrrhus Cyrrheſticae. III. 260.
Cythera inſula ad Laconiam. II. 286.
Cythnus inſula Cycladum. II. 328.
Cytorus Paphlagoniae. II. 386.
Cyzicus Myſiae. II. 451.

Dacia. II. 4.
Dalaſis Ciliciae. III. 54.
Daldis Lydiae. III. 99.
Dalmatia. II. 152.
Damaſcus Coeleſyriae. III. 329.
Damaſtium Epiri. II. 164.
Daorſi Illyrici. II. 155.
Daraniſſa Armeniae. III. 202.
Dardania Moeſiae ſup. II. 7.
Dardanus Troadis. II. 482.
Decapolis. III. 345.
Decelia Atticae. II. 222.
Delium Boeotiae. II. 198.
Delphi Phocidis. II. 193.
Delus inſula. II. 328.
Demetrias ſacra. II. 136.
Demetrias Theſſaliae. II. 136.
Derbe Lycaoniae. III. 30.
Dertona Liguriae. I. 83.
Dertoſa Tarraconenſis. I. 47.
Deultum Thraciae. II. 32.
Didymae Ciliciae. III. 54.
Diocaeſarea Cappadociae. III. 193.
Diocaeſarea Ciliciae. III. 54.
Diocaeſarea Galilaeae. III. 425.
Diocaeſarea Phrygiae. III. 149.
Dionyſopolis Moeſiae inf. II. 14.
Dionyſopolis Phrygiae. III. 150.
Dioſcurias Colchidis. II. 340.
Dioshieron Lydiae. III. 100.
Diospolis magna Aegypti. IV. 105.
Diospolis parva Aegypti. IV. 106.
Diospolis Samaritidos. III. 432.
Dium Decapoleos. III. 347.
Dium Macedoniae. II. 70.
Domenopolis Thraciae. II. 32.
Dora Phoeniciae. III. 362.
Doron Ciliciae. III. 54.
Dorylaeum Phrygiae. III. 152.
Drepanum Siciliae. I. 206.
Dyrrhachium Illyrici. II. 155.
Dyrrhachium Laconiae. II. 284.
Dysceladus inſula Illyrici. II. 159.

Ebora Luſitanicae. I. 11.
Eburones Galliae. I. 74.
Eburovices Galliae. I. 72.
Edeſſa Macedoniae. II. 71.
Edeſſa Meſopotamiae. III. 510.
Elaea Aeolidis. II. 494.
Elaeuſa inſula ad Ciliciam. III. 81.
Elatea Phocidis. II. 195.
Eleuſis Atticae. II. 222.
Eleutherna Cretae. II. 311.
Eleutherocilices Ciliciae. III. 55. 243
Eleutheropolis Iudaeae. III. 448.
Elyrus Cretae. II. 312.
Elis regio. II. 263.
Emerita Luſitaniae. I. 12.
Emiſa Syriae. III. 311.
Emporiae Siciliae. I. 206.
Emporiae Tarraconenſis. I. 47.
Enna Siciliae. I. 206.

Entella Siciliae. I. 207.
Epheſus Ioniae. II. 512.
Epictetus Phrygiae. III. 152.
Epidaurus Argolidis. II. 289.
Epiphanea Ciliciae. III. 55.
Epiphanea Syriae. III. 312.
Epirus. II. 160.
Erada Atticae. II. 223.
Ercavica Tarraconenſis. I. 50.
Ereboea Bithyniae. II. 412.
Ereſus Lesbi. II. 501.
Eretria Euboeae. II. 324.
Eriza Cariae. II. 581.
Erythrae Boeotiae. II. 199.
Erythrae Ioniae. II. 522.
Eryx Siciliae. I. 207.
Esbus Arabiae. III. 503.
Etenna Pamphyliae. III. 11.
Ethneſtae Theſſaliae. II. 138.
Eva Arcadiae. II. 294.
Euboea inſula. II. 322.
Eucarpia Phrygiae. III. 152.
Eumenia Phrygiae. III. 153.
Euromus Cariae. II. 581.
Euſebia Cappadociae. III. 186.
Eurydicium Elidis. II. 269.

Faeſulae Etruriae. I. 90.
Faleria Etruriae. I. 90.
Fanum Vmbriae. I. 96.
Feltria Rhaetiae. I. 81.
Flaviopolis Bithyniae. II. 412.
Flaviopolis Ciliciae. III. 56.
Frentani. I. 107.

Gaba Trachonitidos. III. 344.
Gabala Lydiae. III. 101.
Gabala Syriae. III. 313.
Gadara Decapoleos. III. 348.
Gades Baeticae. I. 19.
Galatia. III. 176.
Galilaea. III. 422.
Gallia. I. 62.
Gargara Myſiae. II. 455.
Gaulos inſula ad Siciliam. I. 267.
Gaza Iudaeae. III. 448.
Gaziura Ponti. II. 354.
Gelas Siciliae. I. 209.
Geraſa Decapoleos. III. 350.
Germania. I. 81.
Germanicia Caeſarea Commagenes. III. 250.
Germanicopolis Paphlagoniae. II. 386.
Germe Galatiae. III. 178.
Germe Myſiae. II. 455.
Gili Hiſpaniae. I. 61.
Gomphi Theſſaliae. II. 138.
Gordus Iulia Lydiae. III. 101.
Gorgippia Boſpori. II. 339.
Gortyna Cretae. II. 312.
Graccurris Tarraconenſis. I. 50.
Graviſcae Etruriae. I. 92.
Grumentum Lucaniae. I. 152.
Gynaecopolites nomus. IV. 106.
Gyrton Theſſaliae. II. 38.
Gythium Laconiae. II. 285.

Hadria Galliae transpadanae. I. 83.
Hadria Piceni. I. 98.
Hadriani Bithyniae. II. 413.
Hadrianopolis Bithyniae. II. 414.
Hadrianopolis Thraciae. II. 33.
Hadrianotherae Bithyniae. II. 415.
Hadrumetum Byzacenes. IV. 134.
Halicarnaſſus Cariae. II. 581.
Haloneſus inſula ad Macedoniam. II. 150.
Hamaxia Ciliciae. III. 56.
Harma Boeotiae. II. 199.
Harpaſa Cariae. II. 583.
Helena inſula ad Atticam. II. 226.
Heliopolis Coeleſyriae. III. 334.
Heliopolites nomus. IV. 106.

Hephaeſtia Lemni. II. 51.
Heptanomis Aegypti. IV. 106.
Heraclea Acarnaniae. II. 186.
Heraclea Bithyniae. II. 416.
Heraclea Cariae. II. 583.
Heraclea Cyrenaicae. IV. 129.
Heraclea Ioniae. II. 524.
Heraclea Lucaniae. I. 152.
Heraclea Lydiae. III. 101.
Heraclea Siciliae. I. 210.
Heraclea Sintica Macedoniae. II. 71.
Heraclea Syriae. III. 315.
Heraclea Thraciae. II. 33.
Heraclea Trachin. Theſſaliae. II. 138.
Heracleopolites nomus. IV. 107.
Heracleum Tauricae. II. 2.
Heraea Arcadiae. II. 295.
Herculaneum Campaniae. I. 112.
Hermione Argolidis. II. 290.
Hermocapelia Lydiae. III. 101.
Hermonthites nomus. IV. 107.
Hermopolites nomus. IV. 107.
Hermupolis Lydiae. III. 102.
Heroopolites nomus. IV. 107.
Hierapolis Phrygiae. III. 154.
Hierapytna Cretae. II. 313.
Hierocaeſarea Lydiae. III. 103.
Hieropolis Ciliciae. III. 57.
Hieropolis Cyrrheſticae. III. 261.
Hileia Meſopotamiae. III. 516.
Hileſium Boeotiae. II. 199.
Himera Siciliae. I. 211.
Hippias Theſſaliae. II. 139.
Hippo libera Zeugitanae. IV. 145.
Hippo regius Numidiae. IV. 152.
Hipponium Bruttiorum. I. 173.
Hiſpania. I. 1.
Hiſtiaea Euboeae. II. 325.
Holmoe Ciliciae. III. 54. 55.
Homolium Theſſaliae. II. 139.
Horreum Epiri. II. 165.
Hybla magna Siciliae. I. 216.
Hyccara Siciliae. I. 216.
Hydrela Cariae. II. 583.
Hydruntum Calabriae. I. 144.
Hypaepa Lydiae. III. 103.
Hypſeliotes nomus. IV. 108.
Hyrcania Lydiae. III. 104.
Hyrgalea Phrygiae. III. 157.
Hyrium Apuliae. I. 141.

Iadera Liburniae. II. 152.
Iaeta Siciliae. I. 216.
Ialyſus Rhodi. II. 606.
Iaſus Cariae. II. 583.
Icaria inſula ad Ioniam. II. 567.
Iconium Lycaoniae. III. 30.
Idalium Cypri. III. 86.
Iguvium Vmbriae. I. 96.
Hercavonia Tarraconenſis. I. 50.
Herda Tarraconenſis. I. 51.
Iliberis Baeticae. I. 22.
Ilici Tarraconenſis. I. 51.
Ilipa Baeticae. I. 22.
Ilipla Baeticae. I. 22.
Ilitnrgi Baeticae. I. 23.
Ilium Troadis. II. 483.
Illyricum. II. 152.
Ilva Etruriae. I. 92.
Ilurco Baeticae. I. 23.
Imbrus Cariae. II. 584.
Imbrus inſula ad Thraciam. II. 52.
Ionia. II. 507.
Ionopolis Paphlagoniae. II. 383.
Ioppe Samariae. III. 433.
Ios inſula Sporadum. II. 329.
Iotape Ciliciae. III. 57.
Ipagro Baeticae. I. 23.
Irene inſula ad Argolidem. II. 292.
Irenopolis Ciliciae. III. 57.

Irippo Hiſpaniae. I. 61.
Irrheſia inſula ad Macedoniam. II. 151.
Iſauria III. 28.
Iſaurus Iſauriae. III. 29.
Iſindus Pamphyliae. III. 12.
Iſmene Boeotiae. II. 199.
Iſſa inſula Illyrici. II. 159.
Iſſa Lesbi. II. 502.
Iſtrus Moeſiae inf. II. 14.
Italia. I. 82.
Italica Baeticae. I. 23.
Itanus Cretae. II. 314.
Ithaca inſula. II. 274.
Ituci Baeticae. I. 24.
Ituraea. III. 339.
Iudaea. III. 441.
Iulia Baeticae. I. 24.
Iulia Phrygiae. III. 158.
Iulias Galilaeae. III. 422.
Iuliopolis Bithyniae. II. 421.
Iulis Ceae inſulae. II. 327.

Lacanatis Ciliciae. III. 58.
Laconia. II. 278.
Lacydon Galliae. I. 67.
Laelia Baeticae. I. 25.
Laerte Ciliciae. III. 58.
Lalaſsis Iſauriae. III. 29.
Lamia Theſſaliae. II. 139.
Lampa Cretae. II. 314.
Lampſacus Myſiae. II. 456.
Laodicea Libani Coeleſyriae. III. 336.
Laodicea Phrygiae. III. 158.
Laodicea Ponti. II. 354.
Laodicea Syriae. III. 315.
Lapethus Cypri. III. 86.
Lapithae Theſſaliae. II. 139.
Lappa Cretae. II. 314.
Laranda Lycaoniae. III. 33.
Larinum Frentanorum. I. 107.
Lariſſa Syriae. III. 321.
Lariſſa Theſſaliae. II. 140.
Larymna Boeotiae. II. 199.
Las Laconiae. II. 285.
Laſos Cretae. II. 315.
Lastigi Baeticae. I. 25.
Latium. I. 100.
Latopolites nomus. IV. 108.
Laudunum Galliae. I. 72.
Laurium Atticae. II. 223.
Laus Lucaniae. I. 153.
Lebedus Ioniae. II. 524.
Lemnus inſula. II. 51.
Leontini Siciliae. I. 216.
Leontopolites nomus. IV. 108.
Leptis magna, et parva Syrticae. IV. 130.
Lesbus inſula. II. 500.
Letopolites nomus. IV. 108.
Leuca Calabriae. I. 144.
Leucas Abila Decapoleos. III. 345.
Leucas Acarnaniae. II. 186.
Leucas Coeleſyriae. III. 337.
Liburnia. II. 151.
Libya nomus. IV. 108.
Lilybaeum Siciliae. I. 217.
Limyra Lyciae. III. 4.
Lipara inſula. I. 270.
Liſſus Cretae. II. 316.
Liternum Campaniae. I. 112.
Liviopolis Ponti. II. 354.
Locri Epizephyrii Bruttiorum. I. 174.
Locri Epicnemedii. II. 191.
Locri Opuntii. II. 192.
Locri Ozolae. II. 190.
Longone Siciliae. I. 218.
Longostaletes Laconiae. II. 285.
Lont Hiſpaniae. I. 61.
Lopaduſa inſula ad Siciliam. I. 269.
Lucania. I. 149.
Luceria Apuliae. I. 142.
Lugdunum Galliae. I. 73.

Luna Etruriae. I. 92.
Lupia Calabriae. I. 145.
Luſitania. I. 11.
Lycaonia. III. 30.
Lycia. III. 1.
Lyciani Bruttiorum. I. 177.
Lycopolites nomus. IV. 109.
Lydia. III. 90.
Lyrbe Piſidiae. III. 20.
Lyſias Phrygiae. III. 167.
Lyſimachia Cherſoneſi Thrac. II. 50.
Lyttus Cretae. II. 316.

Macedonia. II. 61.
Macella Siciliae. I. 218.
Macrocephali Ponti. II. 355.
Maeonia Lydiae. III. 105.
Mageddo Galilaeae. III. 423.
Magneſia Ioniae. II. 524.
Magneſia Lydiae. III. 106.
Magneſia Theſſaliae. II. 141.
Magydus Pamphyliae. III. 12.
Malea Laconiae. II. 285.
Malienſes Theſſaliae. II. 141.
Mallus Ciliciae. III. 59.
Mamertini Siciliae. I. 222.
Mamertium Bruttiorum. I. 177.
Mantalus Phrygiae. III. 167.
Mantinea Arcadiae. II. 295.
Marathon Atticae. II. 223.
Marathus Phoenices. III. 363.
Marcianopolis Moeſiae inf. II. 15.
Mareotes nomus. IV. 109.
Marium Cypri. III. 86.
Marmarica. IV. 116.
Maronea Thraciae. II. 33.
Marrucini. I. 99.
Maſsicytes Lyciae. III. 4.
Maſsilia Galliae. I. 67.
Maſtaura Lydiae. III. 108.
Maſtia Paphlagoniae. II. 388.
Mauretania. IV. 153.
Mazara Siciliae. I. 218.
Mediomatrici Galliae. I. 74.
Medion Aetoliae. II. 190.
Megalopolis Arcadiae. II. 295.
Megara Atticae. II. 223.
Megara Siciliae. I. 218.
Megarſus Ciliciae. III. 59.
Megia Meſopotamiae. III. 516.
Megiſte inſula ad Lyciam. III. 7.
Melita inſula. I. 268.
Melos inſula Cycladum. II. 330.
Memphites nomus. IV. 109.
Menaenum Siciliae. I. 219.
Mende Macedoniae. II. 72.
Mendeſius nomus. IV. 109.
Menelaites nomus. IV. 110.
Meſembria Thraciae. II. 35.
Meſopotamia. III. 505.
Meſſana Siciliae. I. 219.
Meſſenia regio Peloponneſi. II. 275.
Metapontum Lucaniae. I. 154.
Metelites nomus. IV. 110.
Methana Argolidis. II. 290.
Methymna Lesbi. II. 502.
Metropolis Ioniae. II. 529.
Metropolis Phrygiae. III. 167.
Metropolis Theſſaliae. II. 143.
Metroum Bithyniae. II. 422.
Midaeum Phrygiae. III. 168.
Miletopolis Myſiae. II. 458.
Miletus Ioniae. II. 530.
Minturnae Volſcorum. I. 101.
Minyae Theſſaliae. II. 143.
Mirobriga Baeticae. I. 25.
Moca Arabiae. III. 503.
Mococlia Phrygia. III. 168.
Modaei populus incertus. II. 464
Moeſia inferior. II. 13.

Moeſia ſuperior. II. 6.
Moloſsi Epiri. II. 165.
Mopſium Theſſaliae. II. 144.
Mopſus Ciliciae. III. 60.
Morgantia Siciliae. I. 225.
Moſtene Lydiae. III. 109.
Mothone Meſſeniae. II. 277.
Motya Siciliae. I. 225.
Munda Baeticae. I. 25.
Murgantia Samnii. I. 102.
Murgi Baeticae. I. 25.
Mycaleſſus Boeotiae. II. 200.
Mycenae Argolidis. II. 291.
Myconus inſula Cycladum. II. 332.
Mylaſa Cariae. II. 584.
Myndus Cariae. II. 585.
Myra Lyciae. III. 5.
Myrhina Aeolidis. II. 495.
Myriandrus Syriae. III. 322.
Myrlea Bithyniae. II. 405.
Myſia. II. 448.
Mytilene Lesbi. II. 503.

Nacolea Phrygiae. III. 169.
Nacraſa Lydiae. III. 509.
Nagidus Ciliciae. III. 61.
Naucratis Aegypti. IV. 110.
Naupactus Aetoliae. II. 190.
Naxus inſula Cycladum. II. 333.
Naxus Siciliae. I. 225.
Nea inſula verſus Thraciam. II. 52.
Neapolis Campaniae. I. 112.
Neapolis Macedoniae. II. 72.
Neapolis Palaeſtinae. III. 433.
Nebriſa Baeticae. I. 26.
Neetum Siciliae. I. 227.
Nema Baeticae. I. 26.
Nemauſus Galliae. I. 69.
Neocaeſarea Ponti. II. 355.
Neoclaudiopolis Paphlagoniae. II. 388.
Neronias Trachonitidos. III. 343.
Nicaea Bithyniae. II. 423.
Nicaea Thraciae. II. 36.
Nicephorium Meſopotamiae. III. 516.
Nicomedia Bithyniae. II. 429.
Nicopolis Epiri. II. 165.
Nicopolis Iudaeae. III. 454.
Nicopolis Moeſiae inf. II. 16.
Nicopolis Seleucidis Syriae. III. 322.
Nicopolis Thraciae. II. 36.
Nicopolites nomus. IV. 111.
Nilopolis Aegypti. IV. 111.
Niſa Siciliae. I. 227.
Niſaea Atticae. II. 224.
Niſibi Meſopotamiae. III. 517.
Niſyros inſula ad Cariam. II. 601.
Nola Campaniae. I. 114.
Nonacris Arcadiae. II. 296.
Norba Luſitaniae. I. 13.
Noricum Germaniae. I. 81.
Nuceria Campaniae. I. 114.
Numidia. IV. 152.
Nyſa Cariae. II. 586.
Nyſa Scythopolis Samaritidos. III. 438.
Nyſa Thraciae. II. 36.

Oaſites nomus. IV. 111.
Oaxus Cretae. II. 316.
Obulco Baeticae. I. 26.
Ocea Syrticae. IV. 131.
Odeſſus Thraciae. II. 36.
Oeniadae Acarnaniae. II. 187.
Oetaei Theſſaliae. II. 144.
Olba Ciliciae. III. 62.
Olbaſa Piſidiae. III. 20.
Olbia, Olbiopolis Sarmatiae Europaeae. II. 3.
Oloni Hiſpaniae. I. 61.
Olus Cretae. II. 316.
Olympia Elidis. II. 269.
Olympus Lyciae. III. 5.

Olynthus Macedoniae. II. 72.
Omphale Epiri. II. 167.
Onuba Baeticae. I. 27.
Onuphites nomus. IV. 112.
Ophrynium Troadis. II. 486.
Orchomenus Arcadiae. II. 296.
Orchomenus Boeotiae. II. 201.
Oricus Epiri. II. 167.
Orippo Baeticae. I. 27.
Oroanda Piſidiae. III. 20.
Orra Italiae. I. 182.
Orthagoria Macedoniae. II. 73.
Orthoſia Cariae. II. 589.
Orthoſia Phoeniciae. III. 363.
Oſca Baeticae. I. 27.
Oſca Tarraconenſis. I. 53.
Oſet Baeticae. I. 27.
Oſicerda Tarraconenſis. I. 54.
Oſonoba Luſitaniae. I. 13.
Oſſa Macedoniae. II. 73.
Oſtur Tarraconenſis. I. 54.
Othrytae Theſſaliae. II. 145.
Otrus Phrygiae. III. 169.
Oxyrinchites nomus. IV. 112.

Paeonia. II. 60.
Paeſtum Lucaniae. I. 156.
Paeſus Myſiae. II. 458.
Pagae Atticae. II. 224.
Pagaſae Theſſaliae. II. 146.
Pallenſes Cephaleniae. II. 272.
Palmyra Palmyrenes. III. 265.
Paltos Syriae. III. 323.
Pamphium Aetoliae. II. 190.
Pamphylia. III. 7.
Pandoſia Bruttiorum. I. 177.
Panemotichos Pamphyliae. III.
Panias (Caeſarea) III. 339.
Pannonia. II. 6.
Panopolites nomus. IV. 112.
Panormus Siciliae. I. 228.
Panticapaeum Tauricae. II. 3.
Paphlagonia. II. 383.
Paphus Cypri. III. 86.
Parada Zeugitanae. IV. 147.
Parium Myſiae. II. 458.
Parlais Lycaoniae. III. 33.
Paropus Siciliae. I. 234.
Parthia. III. 522.
Parus inſula Cycladum. II. 383.
Patara Lyciae. III. 5.
Patavium Venetorum. I. 83.
Patmos inſula ad Ioniam. II. 567.
Patrae Achaiae. II. 255.
Patricia Baeticae. I. 19.
Pautalia Thraciae. II. 37.
Pax Iulia Luſitaniae. I. 13.
Pedneliſſus Piſidiae. III. 20.
Peira Achaiae. II. 258.
Peitheſa Etruriae. I. 93.
Pelecania Boeotiae. II. 201.
Pelinna Theſſaliae. II. 146.
Pella Decapoleos. III. 350.
Pella Macedoniae. II. 73.
Pellene Achaiae. II. 258.
Peloponneſus. II. 228.
Peltae Phrygiae. III. 169.
Peluſium Aegypti. IV. 112.
Pentri Samnii. I. 102.
Peparethus inſula ad Macedoniam. II. 151.
Perga Pamphyliae. III. 12.
Pergamus Myſiae. II. 462.
Perinthus Thraciae. II. 39.
Perperene Myſiae. II. 474.
Perrhaebia Theſſaliae. II. 146.
Peruſia Etruriae. I. 93.
Peſsinus Galatiae. III. 179.
Petelia Bruttiorum. I. 177.
Petra Arabiae. III. 503.
Petra Marmaricae. IV. 116.
Petrocorii Galliae. I. 66.

Phacium Theſſaliae. II. 146.
Phaeſtus Cretae. II. 316.
Phalanna Cretae. II. 318.
Phalanna Theſſaliae. II. 147.
Phanagoria Boſpori. II. 339.
Pharbaethites nomus. IV. 113.
Pharcadon Theſſaliae. II. 147.
Pharnacia Ponti. II. 357.
Pharſalus Theſſaliae. II. 147.
Pharus inſula Illyrici. II. 160.
Phaſelis Lyciae. III. 5.
Phea Elidis. II. 269.
Pheneus Arcadiae. II. 296.
Pherae Theſſaliae. II. 147.
Phialea Arcadiae. II. 297.
Philadelphia Decapoleos. III. 351.
Philadelphia Lydiae. III. 109.
Philippi Macedoniae. II. 75.
Philippolis Arabiae. III. 504.
Philippopolis Thraciae. II. 42.
Philomelium Phrygiae. III. 170.
Phineum Ponti. II. 357.
Phlius Achaiae. II. 259.
Phocaea Ioniae. II. 533.
Phocis. II. 193.
Phoenice regio. III. 353.
Phoenice, Phoenicape Epiri. II. 167.
Phrygia. III. 127.
Phthenеotes nomus. IV. 113.
Phycus Cyrenaicae. IV. 129.
Picentini. I. 140.
Picenum. I. 98.
Pimoliſa Ponti. II. 357.
Pinamys Aegypti. IV. 113.
Pincum Moeſiae ſup. II. 8.
Pionia Myſiae. II. 475.
Piſaurum Vmbriae. I. 96.
Piſidia. III. 18.
Pitane Myſiae. II. 475.
Plaraſa Cariae. II. 589.
Plataeae Boeotiae. II. 201.
Plotinopolis Thraciae. II. 45.
Pluſia, vel Plutia Siciliae. I. 234.
Podalia Lyciae. III. 7.
Poemaneni Myſiae. II. 476.
Polyrhenium Cretae. II. 318.
Pompejopolis Ciliciae. III. 67.
Pompejopolis Paplhagoniae. II. 389.
Pontus regio. II. 340.
Populonia Etruriae. I. 93.
Poſidonia Lucaniae. I. 156.
Praeſus Cretae. II. 319.
Praſia Laconiae. II. 285.
Prianſus Cretae. II. 319.
Priapus Myſiae. II. 477.
Priene Ioniae. II. 534.
Proconneſus Myſiae. II. 477.
Procrna Theſſaliae. II. 149.
Pronaei Cephalleniae. II. 272.
Proſopites nomus. IV. 113.
Proſtanna Piſidiae. III. 21.
Pruſa ad Olympum Bithyniae. II. 432.
Pruſias ad Hypium Bithyniae. II. 433.
Pruſias ad mare Bithyniae. II. 433.
Prymneſſus Phrygiae. III. 170.
Pſamathus Laconiae. II. 285.
Pſophis Arcadiae. II. 297.
Ptolemais Cyrenaicae. IV. 129.
Ptolemais Galilaeae. III. 423.
Puteoli Campaniae. I. 115.
Pydna Macedoniae. II. 76.
Pylus Elidis. II. 269.
Pylus Meſſeniae. II. 277.
Pyrnus Cariae. II. 590.
Pythium Theſſaliae. II. 149.
Pythopolis Bithyniae. II. 437.
Pyxus Lucaniae. I. 151.

Rabathmoma Arabiae. III. 504.
Ramatha Samaritidos. III. 438.
Raphanea Syriae. III. 323.
Raphia Iudaeae. III. 454.

Ravenna Galliae Ciſalpinae. I. 84.
Remi Galliae. I. 73.
Rhaucus Cretae. II. 320.
Rhegium Bruttiorum. I. 177.
Rhene inſula Cycladum. II. 334.
Rheſaena Meſopotamiae. III. 518.
Rhithymna Cretae. II. 320.
Rhoda Tarraconenſis. I. 55.
Rhoda, Rhodanuſia Galliae. I. 70.
Rhodus inſula. II. 602.
Rhoſus Syriae. III. 323.
Rhypae Achaiae. II. 259.
Romula Baeticae. I. 28.
Rotomagus Galliae. I. 73.
Ruſcino Galliae. I. 70.
Rybaſtini Apuliae. I. 142.

Sacili Baeticae. I. 28.
Saetabis Tarraconenſis. I. 55.
Saetteni Lydiae. III. 111.
Sagalaſſus Piſidiae. III. 21.
Saguntum Tarraconenſis. I. 55.
Saites nomus. IV. 113.
Sala Phrygiae. III. 171.
Salacia Luſitaniae. I. 13.
Salamis Cypri. III. 87.
Salamis inſula. II. 228.
Salapia Apuliae. I. 142.
Salentini Calabriae. I. 145.
Salpeſa Baeticae. I. 29.
Samaritis. III. 428.
Same Cephalleniae. II. 273.
Samnium. I. 101.
Samoſata Commagenes. III. 251.
Samothrace inſula. II. 52.
Samus inſula. II. 568.
Sandalium Piſidiae. III. 23.
Santones Galliae. I. 66.
Sardes Lydiae. III. 112.
Sardinia inſula. I. 270.
Sarmatia Europaea. II. 3.
Savatra Lycaoniae. III. 35.
Saxus Cretae. II. 320.
Scepſis Troadis. II. 486.
Sciathus inſula ad Theſſaliam. II. 151.
Scodra Illyrici. II. 158.
Scotuſſa Theſſaliae. II. 150.
Scyllaceum Bruttiorum. I. 182.
Scyrus inſula. II. 334.
Scythopolis Samaritidos. III. 438.
Searo Baeticae. I. 29.
Sebaſte Galatiae. III. 179.
Sebaſte Phrygiae. III. 172.
Sebaſte Samaritidos. III. 440.
Sebaſte inſula ad Ciliciam. III. 81.
Sebaſtopolis Ponti. II. 357.
Sebennytes nomus. IV. 114.
Segeſta Siciliae. I. 234.
Segobriga Tarraconenſis. I. 56.
Segovia Tarraconenſis. I. 57.
Seguſia Galliae. I. 70.
Seleucia ad Calycadnum Ciliciae. III. 65.
Seleucia Pamphyliae. III. 14.
Seleucia Piſidiae. III. 23.
Seleucia Syriae. III. 324.
Seleucia ad Tigrim Meſopotamiae. III. 519.
Seleucis regio Syriae. III. 266.
Selge Piſidiae. III. 25.
Selinus Ciliciae. III. 66.
Selinus Siciliae. I. 237.
Sepphoris Galilaeae. III. 425.
Sequani Galliae. I. 74.
Serdica Thraciae. II. 46.
Seriphus inſula Cycladum. II. 334.
Seſamus Paphlagoniae. II. 389.
Seſtus Cherſoneſi Thraciae. II. 51.
Sethroites nomus. IV. 114.
Siberene Bruttiorum. I. 182.
Sicilia. I. 184.
Sicinus inſula Cycladum. II. 335.

Sicyon Achaiae. II. 260.
Side Pamphyliae. III. 14.
Sidon Phoenices. III. 364.
Sigeum Troadis. II. 488.
Silandus Lydiae. III. 118.
Sillyum Pamphyliae. III. 17.
Singara Meſopotamiae. III. 519.
Sinope Paphlagoniae. II. 389.
Sinueſſa Volſcorum. I. 101.
Siphnus inſula Cycladum. II. 335.
Sipontum Apuliae. I. 143.
Siris Lucaniae. I. 160.
Siſapo Baeticae. I. 29.
Sinacta Ponti. II. 358.
Smyrna Ioniae. II. 537.
Soli Ciliciae. III. 67.
Soli Cypri. III. 88.
Solus Siciliae. I. 241.
Stabiae Campaniae. I. 116.
Stectorium Phrygiae. III. 172.
Stobi Macedoniae. II. 77.
Stratonicea Cariae. II. 590.
Stratos Acarnaniae. II. 187.
Stymphalus Arcadiae. II. 297.
Styra Euboeae. II. 325.
Sueſſa Campaniae. I. 116.
Sybaris Lucaniae. I. 160.
Sybritia Cretae. II. 320.
Syedra Ciliciae. III. 70.
Syme inſula ad Cariam. II. 606.
Synaos Phrygiae. III. 172.
Synnada Phrygiae. III. 172.
Syracuſae Siciliae. I. 241.
Syria in genere. III. 209. 249.
Syrrhca. IV. 130.
Syrus inſula Cycladum. II. 337.

Taba Cariae. II. 591.
Tabae Decapoleos. III. 352.
Tabala Lydiae. III. 119.
Talaria Siciliae. I. 247.
Taletum Laconiae. II. 285.
Tamaſſus Cypri. III. 88.
Tanagra Boeotiae. II. 201.
Tanites nomus. IV. 115.
Tanos Cretae. II. 321.
Taphias Acarnaniae. II. 188.
Tarentum Calabriae. I. 145.
Tarraco Hiſpaniae. I. 57.
Tarraconenſis. I. 34.
Tarſus Ciliciae. III. 70.
Tarteſſus Baeticae. I. 29.
Tavium Galatiae. III. 182.
Tauromenium Siciliae. I. 247.
Teanum Campaniae. I. 117.
Teate Marrucinorum. I. 99.
Tectoſages Galatiae. III. 181.
Tegea Arcadiae. II. 297.
Tegea Cretae. II. 321.
Telamon Etruriae. I. 93.
Telos inſula ad Cariam. II. 606.
Temenothyrae Lydiae. III. 119.
Temeſa Bruttiorum. I. 182.
Temnus Aeolidis. II. 496.
Tenedus inſula ad Troadem. II. 488.
Tentyrites nomus. IV. 115.
Tenus inſula Cycladum. II. 337.
Teos Ioniae. II. 562.
Terina Bruttiorum. I. 182.
Termeſſus Piſidiae. III. 27.
Thaſus inſula. II. 52.
Thebae Boeotiae. II. 202.
Thelpuſa Arcadiae. II. 299.
Themiſonium Phrygiae. III. 174.
Thenae Cretae. II. 321.
Theodoſia Tauricae. II. 3.
Thera inſula ad Cretam. II. 338.
Thermae Siciliae. I. 211.
Therne Thraciae. II. 47.
Theſpiae Boeotiae. II. 204.
Theſprotia Epiri. II. 168.
Theſſalia. II. 132.

Theſſalonica Macedoniae. II. 77.
Thibros Theſſaliae. II. 150.
Thinites nomus. IV. 115.
Thiſſoa Arcadiae. II. 300.
Thracia. II. 19.
Thuria Meſſeniae. II. 277.
Thurium Lucaniae. I. 160.
Thyatira Lydiae. III. 121.
Thyeſſus Lydiae. III. 123.
Thyrea Argolidis. II. 291.
Thyrreum Acarnaniae. II. 187.
Tiberias Galilaeae. III. 426.
Tiberiopolis Phrygiae. III. 175.
Ticinum Inſubrum. I. 84.
Tirida Thraciae. II. 47.
Tium Bithyniae. II. 438.
Tmolus Lydiae. III. 123.
Toletum Tarraconenſis. I. 58.
Telistobogi Galatiae. III. 179.
Tomi Moeſiae inf. II. 18.
Topirus Thraciae. II. 47.
Tornacum Galliae. I. 74.
Torone Macedoniae. II. 80.
Trachonitis. III. 339.
Traducta Baeticae. I. 29.
Traelium Macedoniae. II. 81.
Trajanopolis Phrygiae. III. 175.
Trajanopolis, Trajana Auguſta Thraciae. II. 47.
Tralles Lydiae. III. 124.
Trapezopolis Cariae. II. 592.
Trapezus Ponti. II. 358.
Tremithus Cypri. III. 88.
Triaditza Thraciae. II. 46.
Tricala Siciliae. I. 249.
Tricca Theſſaliae. II. 150.
Trimenothyrae Phrygiae. III. 176.
Tripolis Cariae. II. 593.
Tripolis Phoeniciae. III. 372.
Tripolis Ponti. II. 359.
Troas regio. II. 478.
Troas Alexandria. II. 479.
Trocmi Galatiae. III. 182.
Troezen Argolidis. II. 291.
Tucci Baeticae. I. 31.
Tuder Vmbriae. I. 97.
Turiaſo Tarraconenſis. I. 59.
Turones Galliae. I. 66.
Tyana Cappadociae. III. 194.
Tylis Thraciae. II. 49.
Tyliſſus Cretae. II. 321.
Tyndaris Siciliae. I. 249.
Tyra Sarmatiae Europaeae. II. 4.
Tyracina Siciliae. I. 249.
Tyrus Phoeniciae. III. 379.

Vaga Numidiae. IV. 152.
Valentia Bruttiorum. I. 173.
Valentia Tarraconenſis. I. 59.
Velia Lucaniae. I. 165.
Venafrum Campaniae. I. 118.
Ventippo Baeticae. I. 31.
Verulamium Britanniae. I. 80.
Veſtini. I. 99.
Vetulonia Etruriae. I. 94.
Vgia Baeticae. I. 32.
Vienna Galliae. I. 71.
Viminacium Moeſiae ſup. II. 8.
Virodunum Galliae. I. 75.
Viſontium Tarraconenſis. I. 60.
Vlia Baeticae. I. 32.
Vmbria. I. 95.
Volaterrae Etruriae. I. 94.
Volcae Galliae. I. 71.
Vranopolis Macedoniae. II. 81.
Vrſentum Lucaniae. I. 166.
Vrſo Baeticae. I. 33.
Vtica Zeugitanae. IV. 147.
Vxentum Calabriae. I. 149.

Xanthus Lyciae. III. 7.
Xoites nomus. IV. 115.

Zacynthus inſula ad Elidem. II. 273.
Zancle Siciliae. I. 219.
Zaytha Meſopotamiae. III. 520.
Zela Ponti. II. 359.
Zephyrium Bruttiorum. I. 182.
Zephyrium Ciliciae. III. 80.
Zeugitana. IV. 136.
Zeugma Commagenes. III. 253.

INDEX II.

REGVM AC PRINCIPVM.

Abgari varii Edeſſae reges. III. 512. ſeq.
Achaemenidae Perſiae reges. III. 551.
Achaeus contra Antiochum III. partis Aſiae rex. III. 221.
Adinnigaus Bactrianae rex. III. 559.
Agathocles Syracuſarum rex. I. 260.
Agrippa I. Iudaeae rex. III. 491.
Agrippa II. Iudaeae rex. III. 493.
Ajax ſacerdos Olbae Ciliciae. III. 64.
Alexander I. Epiri rex. II. 169.
Alexander II. Epiri rex. II. 174.
Alexander Iannaeus Iudaeae rex. III. 477.
Alexander I. Macedoniae rex. II. 83.
Alexander II. Macedoniae rex. II. 87.
Alexander III. Magnus Macedoniae rex. II. 95.
Alexander IV. Macedoniae rex. II. 117.
Alexander I. Bala Syriae rex. III. 227.
Alexander II. Zebina Syriae rex. III. 237.
Aleus Tegeae Arcadiae rex. II. 299.
Amaſtris Heracleae Ponti regina. II. 421.
Ambactus Gallus. I. 75.
Ambiorix Gallus. I. 75.
Amyntas Galatiae rex. III. 183.
Amyntas I. Macedoniae rex. II. 82.
Amyntas II. Macedoniae rex. II. 87.
Antigonus Aſiae rex. II. 117.
Antigonus Iudaeae rex. III. 480.
Antigonus I. Gonatas Macedoniae rex. II. 123.
Antigonus II. Doſon Macedoniae rex. II. 127.
Antiochus IV. Commagenes rex. III. 255.
Antiochus I. Soter Syriae rex. III. 213.
Antiochus II. Deus Syriae rex. III. 217.
Antiochus III. Magnus Syriae rex. III. 219.
Antiochus IV. Deus Epiphanes Syriae rex. III. 222.

Antiochus V. Eupator Syriae rex. III. 225.
Antiochus VI. Dionyſus Syriae rex. III. 231.
Antiochus VII. Evergetes Syriae rex. III. 235.
Antiochus VIII. Epiphanes Grypus Syriae rex. III. 238.
Antiochus IX. Philopator Syriae rex. III. 241.
Antiochus X. Euſebes Syriae rex. III. 244.
Antiochus XI. Philadelphus Syriae rex. III. 244.
Antiochus XII. Syriae rex. III. 246.
Antiochus XIII. Syriae rex. III. 248.
Antiochus Hierax Syrus. III. 219.
Antiochi incerti. III. 248.
Antipater I. Macedoniae rex. II. 116.
Antipater II. Macedoniae rex. II. 123.
Archelaus Cappadociae rex. III. 201.
Archelaus Macedoniae rex. II. 84.
Aretas Damaſci rex. III. 330.
Areus Spartae rex. II. 281.
Argaeus Macedoniae rex. II. 82.
Ariarathes I. — IX. Cappadociae reges. III. 196. ſeq.
Ariarathes X. Cappadociae rex. III. 200.
Ariobarzanes I. et II. Cappadociae reges. III. 199.
Ariobarzanes III. Cappadociae rex. III. 200.
Arisbas Epiri rex. II. 168.
Ariſtion Athenarum tyrannus. II. 219.

Arſaces Parthiae reges.

Arſaces I. III. 524.
Arſaces II. Tiridates. III. 525.
Arſaces III. Artabanus I. III. 525.
Arſaces IV. Priapatius. III. 525.
Arſaces V. Phraates I. III. 525.
Arſaces VI. Mithridates I. III. 526.
Arſaces VII. Phraates II. III. 526.
Arſaces VIII. Artabanus II. III. 527.
Arſaces IX. Mithridates II. III. 527.
Arſaces X. Mnaſcires. III. 528.
Arſaces XI. Sanatrocces. III. 528.
Arſaces XII. Phraates III. III. 528.
Arſaces XIII. Mithridates III. III. 529.
Arſaces XIV. Orodes. III. 529.
Arſaces XV. Phraates IV. III. 529.
Arſaces XVI. Phraataces. III. 533.
Arſaces XVII. Orodes II. III. 533.
Arſaces XVIII. Vonones I. III. 533.
Arſaces XIX. Artabanus. III. III. 533.
Arſaces XX. Gotarzes. III. 534.
Arſaces XXI. Bardanes. III. 535.
Arſaces XXII. Vonones II. III. 536.
Arſaces XXIII. Volagaſes I. III. 536.
Arſaces XXIV. Pacorus. III. 537.
Arſaces XXV. Chosroes. III. 537.
Arſaces XXVI. Volagaſes II. III. 537.
Arſaces XXVII. Volagaſes III. III. 538.
Arſaces XXVIII. Volagaſes IV. III. 540.
Arſaces XXIX. Artabanus IV. III. 540.
Arſaces incerti. III. 539 — 542.

* * *

Arſames Armeniae rex. III. 204.
Arſinoe Ptolemaei II. Philadelphi IV. 12.
Arſinoe Ptolemaei IV. Philopatoris. IV. 15.
Artavasdes Armeniae. rex. III. 207.
Aſander Boſpori rex. II. 367.
Atepilos Gallus. I. 76.
Ateula Gallus. I. 77.
Audoleon Paeoniae rex. II. 60.

Ballaeus fors Illyrici rex. IV. 167.
Berenice Ptolemaei I. Soteris. IV. 7.
Berenice Ptolemaei X. IV. 20.
Bitovius, Bitucus Galatiae reges. III. 183.

Caeantolus Galatiae rex. III. 183.
Callinicus Antiochi IV. Commageni F. III. 258.
Canog - - rex ignotus. IV. 168.
Caractacus Britannus. I. 80.
Carmanos Gallus. I. 77.
Caſſander Macedoniae rex. II. 115.
Cleopatra Antiochi VIII. mater. III. 238.
Cleopatra mater Ptolemaeorum VIII. et IX. IV. 19.
Cleopatra Selene Antiochi VIII. uxor. III. 241. IV. 20.
Cleopatra M. Antonii. IV. 22.
Cleopatra Iubae II. IV. 158. 159.
Commios Gallus. I. 77.
Comoſicus Geta. II. 4.
Cotys I. Boſpori rex. II. 376.
Cotys II. Boſpori rex. II. 378.
Cotys III. Boſpori rex. II. 380.
Coyts III. Thraciae rex. II. 58.
Coyts V. Thraciae rex. II. 58.

Daletuonus rex Gallicus. I. 77.
Dejotarus Galatiae rex. III. 183.
Demetrius I. Macedoniae rex. II. 119.
Demetrius II. Macedoniae rex. II. 127.
Demetrius I. Syriae rex. III. 225.
Demetrius II. Syriae rex. III. 228.
Demetrius III. Syriae rex. III. 245.
Dinocrates Siculus. I. 262.
Dionyſius Heracleae rex. II. 420.
Dionyſius I. Syracuſarum tyrannus. I. 257.
Dionyſius II. Syracuſarum tyrannus. I. 258.
Dionyſius Tripolis Phoenices rex. III. 373.
Donnus Gallus. I. 74.
Dubnorex Gallus. I. 74.

Epenos Gallus. I. 78.
Epiphanes Antiochi IV. Commageni F. III. 258.
Evagoras Cypri rex. III. 89.
Eucratides Bactrianae rex. III. 558.
Eupator Boſpori rex. II. 378.
Euthydemus Bactrianae rex. III. 557.

Gallici reguli, vel *magiſtratus*. Eorum ex numis catalogum vide Vol. I. p. 75. ſeq.
Gelo Syracuſarum rex. I. 249.
Gentius Illyrici rex. II. 158.
Germanus Gallus. I. 78.

Hecatomnus Cariae rex. II. 596.
Heliocles rex ignotus. IV. 168.
Herodes Chalcidis rex. III. 492.
Herodes M. Iudaeae rex. III. 483.
Herodes Antipas tetrarcha Galilaeae. III. 486.
Hicetas Syracuſanus. I. 262.
Hidrieus Cariae rex. II. 597.
Hiero I. Syracuſarum rex. I. 256.
Hiero II. Syracuſarum rex. I. 263.
Hieronymus *Syracuſarum* rex. I. 264.
Hildericus Vandalorum rex. IV. 138.

Indutiomarus Gallus. I. 78.
Ininthimevus Boſpori rex. II. 380.
Iotape Commagenes regina. III. 257.
Iuba I. Mauretaniae rex. IV. 154.
Iuba II. Mauretaniae rex. IV. 155.

Lycceus incertus. IV. 168.
Lycomedes rex incertus. II. 445.
Lyſimachus Thraciae rex. II. 55.

Magas Cyrenaicae rex. IV. 11. 124.
Maniſarus Armeniae rex. III. 208.
Manni varii, Edeſſae reges. III. 513. ſeq.
Mauſſollus Cariae rex. II. 596.
Meleager Macedoniae rex. II. 123.
Midas Phrygiae rex. III. 143. 168. 170.
Minniſares creditus Armeniae rex. III. 559.
Mithridates Armeniae rex. III. 206.
Mithridates Pergamenus Boſpori rex. II. 368.
Mithridates ex ſtirpe Mithridatis VI. Pontici, Boſpori rex. II. 376.
Mithridates II. Ponti rex. II. 362.
Mithridates V. Ponti rex. II. 364.
Mithridates VI. Eupator Ponti rex. II. 364.
Moagetes Cibyrae rex. III. 145.
Monneſes Bactrianae rex. III. 559.
Monunius Dyrrhachii rex. II. 157.
Moſtis Epiri rex. II. 177.
Muſa Bithyniae regina. II. 445.

Nicocles Paphius. III. 87.
Nicomedes I. Bithyniae rex. II. 439.
Nicomedes II. Bithyniae rex. II. 444.
Nicomedes III. Bithyniae rex. II. 444.
Nicomedes IV. Bithyniae rex. II. 445.
Nicomedes incertus, Bithyniae rex. II. 440.

Olympias Macedoniae regina. II. 89.
Orcitirix Gallus. I. 78.
Oradaltis Bithyniae regina. II. 445.
Orſobaris reginae Muſae pater. II. 446.
Othontopates Cariae rex. II. 597.

Paeriſades I. Boſpori rex. II. 361.
Patraus incertus. IV. 168.
Pauſanias Macedoniae rex. II. 86.
Pepaepiris Boſpori regina. II. 375.
Perdiccas II. Macedoniae rex. II. 84.
Perdiccas III. Macedoniae rex. II. 87.
Perſeus Macedoniae rex. II. 131.
Pharnaces I. Ponti rex. II. 363.
Pharnaces II. Boſpori et Ponti rex. II. 366.
Philetaerus Pergami rex. II. 473.
Philippus I. Macedoniae rex. II. 82.
Philippus II. Macedoniae rex. II. 88.
Philippus III. Aridaeus. II. 91. 113.
Philippus IV. Macedoniae rex. II. 116.
Philippus V. Macedoniae rex. II. 128.
Philippus Syriae rex. III. 244.
Philippus tetrarcha Iudaeae. III. 490.
Philiſtis Syracuſarum regina. I. 264.
Philopator Ciliciae rex. III. 83.
Phintias Agrigenti rex. I. 266.
Phthia Epiri regina. II. 170.
Pixodarus Cariae rex. II. 597.
Polemon I. rex Ponti et Boſpori. II. 368.
Polemon II. rex Ponti et Boſpori. II. 372.
Polemon ſacerdos Olbae Ciliciae. III. 62.
Pruſias I. Bithyniae rex. II. 440.
Pruſias II. Bithyniae rex. II. 441.
Psamytus Galatiae rex. III. 183.

Ptolemaei Aegypti reges.

Ptolemaeus I. Soter. IV. 5.
Ptolemaeus II. Philadelphus. IV. 8.
Ptolemaeus III. Evergetes. IV. 13.
Ptolemaeus IV. Philopator. IV. 14.
Ptolemaeus V. Epiphanes. IV. 15.
Ptolemaeus VI. Philometor. IV. 16.

Ptolemaeus VII. Phyſcon. IV. 17.
Ptolemaeus VIII. Lathurus. IV. 17.
Ptolemaeus IX. Alexander I. IV. 18.
Ptolemaeus X. Alexander II. IV. 20.
Ptolemaeus XI. Auletes. IV. 21.
Ptolemaeus XII. Dionyſius. IV. 22.
Ptolemaeus XIII. IV. 22.

* * *

Ptolemaeus Apion Cyrenaicae rex. IV. 125.
Ptolemaeus Epiri rex. II. 176.
Ptolemaeus Alorites Macedoniae rex. II. 88.
Ptolemaeus Mauretaniae rex. IV. 159.
Ptolemaeus Ceraunus Thraciae rex. II. 58. 122.
Ptolemaeus tetrarcha Chalcidenes. III. 263.
Pylaemenes Paphlagoniae rex. II. 394.
Pyrrhus Epiri rex. II. 170.
Pythodoris Ponti regina. II. 370.

Rhaſcuporis Thraciae rex. II. 58.
Rheſcuporis I. Boſpori rex. II. 375.
Rheſcuporis II. Boſpori rex. II. 377.
Rheſcuporis III. Boſpori rex. II. 380.
Rheſcuporis IV. Boſpori rex. II. 380.
Rheſcuporis V. Boſpori rex. II. 381.
Rhoemetalces Boſpori rex. II. 378.
Rhoemetalces I. Thraciae rex. II. 58.
Rhoemetalces II. Thraciae rex. II. 59.

Sadales II. Thraciae rex. II. 58.
Sames Armeniae rex. III. 205.
Satias rex ignotus. IV. 163.
Saſanidae Perſiae reges. III. 554.
Sauromates I. Boſpori rex. II. 373.
Sauromates II. Boſpori rex. II. 377.
Sauromates III. Boſpori rex. II. 379.
Sauromates IV. V. VI. Boſpori reges. II. 381.
Seleucus I. Nicator Syriae rex. III. 210.
Seleucus II. Callinicus Syriae rex. III. 218.
Seleucus III. Ceraunus Syriae rex. III. 219.
Seleucus IV. Philopator Syriae rex. III. 221.
Seleucus V. Syriae rex. III. 237.
Seleucus VI. Epiphanes Syriae rex. III. 242.
Seuthes III. Thraciae rex. II. 55.
Simeon Iudaeorum dux. III. 465.
Soſthenes Macedonum dux. II. 123.
Sotioga Gallus. I. 77.

Tarcondimotus Ciliciae rex. III. 82.
Teiranes Boſpori rex. II. 381.
Thero Agrigentinus. I. 266.
Thothorſes Boſpori rex. II. 381.
Tigranes Armeniae et Syriae rex. III. 207. 247.
Timotheus Heracleae Ponti rex. II. 420.
Toutobogio Gallus. I. 79.
Tryphon Syriae rex. III. 233.

Vlatos Gallus. I. 77.

Xerxes Armeniae rex. III. 204.

Zenodorus tetrarcha. III. 496.

* * *

Omiſi ex hoc catalogo nomina varia inſcripta numis *Gallicis*, ut: ATISIO, AVSCRO, et complures alios, quos collegi in Vol. I. p. 77, neque enim ſatis conſtat, utrum regulorum illa ſint nomina, an magiſtratuum, an populorum.

Nomina peregrina ADNA, BIATEC, SVICCA, etc., quae leguntur in numis barbaris, peti poſſunt ex indice *III*.

INDEX III.

INSCRIPTIONVM SINGVLARIVM.

Alphabeti Graeci.

ΑΓΑΘΗ. ΤΥΧΗ. II. 426.
ΑΓΑΘΟΝ. (ΤΟ.) ЄΦЄCΙΩΝ. II. 516.
ΑΓΡЄΥC. II. 179.
ΑΓΩΝ. ΑΓΩΝЄC. IV. 426.
ΑΓΩΝЄC. ΙЄΡΟΙ. II. 428.
ΑΓΩΝΟΘЄCΙΑ. II. 79. IV. 433.
ΑΔЄΛΦΩΝ. ΔΗΜΩΝ. III. 266.
ΑΔΡΑΝΟΥ. I. 224.
ΑΔΡΙΑΝΟΝ. inſcriptum templo Hadriani. IV. 64.
ΑΘΗ. ΧΑΛΚ. I. 153.
ΑΘΗΝΑΣ. ΑΡΕΙΑΣ. II. 215.
ΑΘΗΝΑΣ. ΙΛΙΑΔΟΣ. II. 484.
ΑΘΗΝΑΣ. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ. II. 214.
ΑΘΗΝΑ. ΣΕΒΑΣΤ. IV. 60.
ΑΘΛΑ. I. 243.
ΑΘΥΜΒΡΟC. II. 587.
ΑΙΘΩΝ. II. 310.
ΑΙΩΝ. IV. 69.
ΑΚΡΑΙΟΙ. (ΘЄΟΙ.) II. 504.
ΑΛΕΔΗ. III. 242.
ΑΛЄΞΑΝΔΡΟΝ Maced. regem. II. 425.
ΑΛΚΑΙΟC. II. 504.
ΑΛΟCΤΑC. I. 116.
Α. Μ. Β. in numo Nicaeae. II. 427.
ΑΜΒΠΟCΙЄ. ΠЄΤΡЄ. III. 389.
Α. Μ. Κ. in numis Tarſi et Anazarbi. III. 76.
ΑΜΜΩΝ. (ΘЄΟC.) II. 503. IV. 116.
ΑΜΦΙΚΤΙΟ. II. 194.
ΑΝΑΚΡЄΩΝ. II. 563.
ΑΝЄΘΗΚЄ. IV. 368.
ΑΝΝΑ. III. 313.
ΑΝΤΗCΑΜЄΝΟΥ. ΦΡΟΥΓΙ. III. 129.
ΑΝΤΟΝΙΝΟΝ. ΒΑCΙ. II. 294.
ΑΝΧЄΙCΗC. ΑΦΡΟΔЄΙΤΗ. II. 486.
ΑΠΗΝΗ. ΙЄΡΑ. II. 517.
ΑΠΟΙΚΙΑ. I. 232.
ΑΠΟΛΛΑC. ΦΑΙΝΙΟΥ. II. 497. 498.
ΑΠΟΛΛΩ. III. 124.
ΑΠΟΛΛΩΝ. I. 203.
ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ. I. 248.
ΑΠΟΛΛΩΝ. ΑΚΤΙΟΣ. IV. 53.
ΑΠΟΛΛΩΝ. ЄΜΒΑCΙΟC. II. 516.
ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ. ΖΜΙΘΕΩΣ. II. 480.
ΑΠΟΛΛΩΝ. ΚΑΛΛΙΠ. II. 50.
ΑΠΟΛΛΩΝ. ΠΥΘΙΟΣ. IV. 53.
ΑΠΟΛΛΩΝ. ΣΩΤΗΡ. II. 139.
ΑΡΓΥΡΟC. II. 38.
ΑΡΓΩ. ΜΑΓΝΗΤΩΝ. II. 528.
ΑΡΕΘΟΣΑ. I. 246.
ΑΡΕΩΣ. I. 224.
ΑΡΙΣΤΙΩΝ magiſtratus. II. 219. 308.
ΑΡΚΑΣ. II. 296.

ΑΡΜΕΝΙΑ. IV. 76.
ΑΡΠΩΚΡΑΤΗϹ. IV. 33.
ΑΡΤΑΚΑΙΩΝ in numo urbis incertae. IV. 163.
ΑΡΤΕΜΕΝ. in numo urbis incertae. IV. 164.
ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. III. 169.
ΑΡΤΕΜΙϹ. ΕΦΕϹΙΑ. II. 514.
ΑΡΤΕΜΙϹ. ΚΛΑΡΙΑ. II. 512.
ΑΡΤΕΜΙϹ. ΚΟΛΟΦΩΝΙΑ. II. 512.
ΑΡΤΕΜΙϹ. ΠΕΡΓΑΙΑ. II. 505.
ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. ΠΕΡΓΑΙΑΣ. III. 13.
ΑΡΤΕΜΙϹ. ΤΥΧΗ. III. 350.
ΑΡΧΑΓΕΤΑΣ. I. 206. 248.
ΑΡΧΗΓΕΤΗϹ. III. 154.
ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ. ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. III. 274.
ΑϹΚΗΝΟϹ. (ΜΗΝ.) III. 112.
ΑΣΚΛΑΠΙΑ. I. 192.
ΑϹΚΛΗΠΙΑ. IV. 435.
ΑϹΚΛΗΠΙΟϹ. II. 385. 438.
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ. ΣΩΤΗΡΟΣ. II. 600.
ΑΣΚΛΗΠΙΩ. ϹΩΤΗΡΙ. II. 425.
ΑϹΠΟΥΡΓΟΥ. II. 374.*
ΑϹϹΑΡΙΟΝ. — ΗΜΙϹΥ. — ΔΥΩ — ΤΡΙΑ. II. 565.
ΑΤΕΛΕΙΑϹ. II. 571.
ΑΤΑΛΙΤΗΣ. II. 525.
ΑΥΤΟΚΡΑ. IV. 50.
ΑΦΙΕΡΩϹΙϹ. IV. 95.
ΑΦΡΟΔΕΙΤΗ. II. 486.
ΑΧΙΛΛΕΥϹ. IV. 347.

ΒΑϹΙΛΕΥΟΝΤΟϹ. Ο. ΚΟϹΜΟϹ. ΕΥΤΥΧΕΙ. II. 426. 437. III. 189.
ΒΑϹΙΛΕΩϹ. ΥΙΟΙ. III. 258. 492.
ΒΕΑ. III. 141. 154.
ΒΗΡΙΕϹΙΜΟϹ. II. 4.
ΒΟΡΕΙΤΗΝΗ. II. 544. III. 121.
ΒΟΤΡΥ. II. 38.
ΒΟΥΛΑΙΟϹ. dictus Auguſtus. II. 465.
ΒΟΥΛΗ Senatus urbium Graecarum. IV. 190.
ΒΥΖΑΣ. II. 27.
ΒΩΤΑ. II. 517.

Γ. Β. vel. Γ. Γ. in numis Tarſi et Anazarbi. III. 78.
ΓΕΡΟΥϹΙΑ. IV. 190.
ΓΛΥΚΩΝ ſerpens. II. 383.
ΓΥΜΝΑϹΙΑΡΧΙΑ. III. 52. 70. IV. 442.
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΣ. II. 471.

ΔΑΜΑΤΗΡ. I. 206.
ΔΑΜΝΕΥϹ. II. 496.
ΔΑΡΔΑΝΟϹ. ΙΛΙΕΩΝ. II. 485.
Δ. Ε. in numis Antiochiae Syriae. III. 298.
ΔΕΙΔΩΝ. III. 388.
ΔΕΚΑΕΤΗΡΙϹ. ΚΥΡΙΟΥ. IV. 91.
ΔΗΜΗΤΗΡ. (ΘΕΑ.) II. 425. IV. 53.
ΔΗΜΟΣ, populus urbium Graecarum. IV. 190.
ΔΙΔΡΑΓΜΟΝ. III. 188.
ΔΙΔΡΑΧΜΟΝ. II. 603. 604. 605.
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ. IV. 51.
ΔΙΚΤΥΝΝΑ. ΚΡΗΤ. II. 303.
ΔΙΟΣ. I. 175. II. 424.
ΔΙΟΣ. ΑΓΟΡΑΙΟΥ. II. 424.
ΔΙΟΣ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ. I. 243.
ΔΙΟΣ. ΕΛΛΑΝΙΟΥ. I. 244.
ΔΙΟΣ. ΙΔΑΙΟΥ. II. 303. ΔΙΑ. ΙΔΑΙΟΝ. II. 485. III. 158.
ΔΙΟΣ. ΚΑΤΑΙΒΑΤΟΥ. III. 260.
ΔΙΟΣ. ΟΛΥΜΠΙΟΥ. IV. 53.
ΔΙΑ. ΠΑΝΔΗΜΟΝ. III. 173.
ΔΙΟΣ. ΣΩΤΗΡΟΣ. I. 193.
ΔΙΟϹ. ΤΑΡϹΕΩΝ. III. 73.
ΔΙΑΥΜΕΥϹ. II. 531.
ΔΙΟΝΥϹΟϹ. II. 587.
ΔΙΟΝΥϹΟΥ. ΣΩΤΗΡΟΣ. II. 34.
ΔΙΟΝΥΣΟΥ. ΚΤΙΣΤΟΥ. II. 424.

ΔΙΧΑΛΚΟΝ. II. 565.
ΔΟΓΜΑΤΙ. ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ. III. 165. addito: ΟΥΤΟΙ. ΝΑΟΙ. II. 517.
ΔΟΚΙΜΟϹ. III. 151.
ΔΟΜΝΑ. ϹΩΤΕΙΡΑ. II. 452.
ΔΟΥϹΑΡΙΑ. III. 502.
ΔΡΑΧΜΑ. II. 27. ΔΡΑΧΜΗ. III. 188. addito ΕΦΕ. II. 514.
ΔΥΝΑΣΤΟΥ. III. 62.

ЄΒΔΟΜΗ. ΤΗϹ. ΑϹΙΑϹ. II. 527.
ЄΔΩΚЄΝ. III. 425.
ЄΘΝΑΡΧΟϹ. IV. 460.
ΕΙΡΗΝΗ. I. 176. II. 400. 586. IV. 51.
ЄΙΧΑΡ. ΤΟ. Γ. III. 128.
ΕΙω. ΓΑΖΑ. III. 449.
Ε. ΚΟΡ. ΑΥ. II. 302.
ЄΚΤΩΡ. II. 486.
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ. II. 2.
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. IV. 55.
ЄΛЄΥΘЄΡΙΑϹ. II. 79.
ΕΛΠΙΣ. ΣΕΒΑΣΤΗ. IV. 60.
ЄΜΒΑϹΙΟϹ. (ΑΠΟΛΛΩΝ.) II. 516.
ЄΝΔΟΞΟΥ. III. 17. 42. ЄΝΔΟΞΟΤЄΡΑϹ. III. 70.
ЄΝ. ΚΟΔΡΙΓΑΙϹ. ΟΡΟΙϹ. ΚΙΛΙΚΩΝ. III. 79.
ЄΝΜΟΝΙΔЄΙΑ. III. 107.
ΕΝΤΙΜ. III. 29.
ЄΠΙΔΗΜΙΑ. II. 41. IV. 440.
ΕΠΙΚΝΑ. II. 191.
ЄΠΙΜЄΛΗϹΑΝΤΟϹ. II. 575. 591.
ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ. IV. 220.
ЄΠΙΝЄΙΚΙΑ. IV. 441.
ЄΠΙΝΙΚΙΟΝ. ΑΝЄΘΗΚЄ. III. 163. IV. 369 seq.
ΕΠΙΣΤΑΤΑΙ. IV. 220.
ЄΠΙΤΡΟΠΟΥ. II. 404.
ЄΡΜΗϹ. ΚΤΙϹΑϹ. ΤΗΝ. ΠΟΛΙΝ. II. 344.
ΕΣΤΓΕΔΙΙΥΣ. III. 25.
ЄϹΤΙΑ. ΘЄΩΝ. II. 387.
ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. IV. 413.
ΕΥΑ. IV. 121.
ΕΥΓΑΜΙΑ. IV. 29. 442.
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ. IV. 461. addito: ΙΟΥΛΙΟΣ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ. III. 159.
ΕΥΘΗΝΙΑ. IV. 47.
ЄΥΡΥΠΥΛΟϹ. ΗΡΩϹ. II. 463.
ЄΥΡωΠΗ. III. 389.
ЄΥΤΥΧЄΙϹ. ΚΑΙΡΟΙ. III. 165.
ЄΥΤΥΧЄϹΤΑΤΟΥ. II. 454.

ΖΕΥΣ. I. 176. II. 437. 601.
ΖΕΥϹ. ΑΚΡΑΙΟϹ. II. 497. 508. 543.
ΖΕΥϹ. ΒΟΥΛΑΙΟϹ. II. 504.
ΖΕΥΣ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ. I. 243. III. 107.
ΖΕΥϹ. ЄΥΡΩΜЄΥϹ. II. 581.
ΖЄΥϹ. ЄΦЄϹΙΟϹ. ΠΡΩΤΟϹ. ΑϹΙΑϹ. II. 514.
ΖЄΥϹ. ΚΑΠΙΤΟΛΙЄΥϹ. vel ΚΑΠЄΤΟΛΙЄΥϹ. II. 574.
ΖЄΥϹ. ΚΑϹΙΟϹ. II. 179. III. 326.
ΖЄΥϹ. ΚЄΡΑΥΝΙΟϹ. III. 326.
ΖЄΥϹ. ΚΟΡΥΦΑΙΟϹ. III. 110.
ΖЄΥϹ. ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ. II. 301.
ΖЄΥϹ. ΛΑΡΑϹΙΟϹ. III. 124.
ΖЄΥϹ. ΛΥΔΙΟϹ. III. 112.
ΖΕΥΣ. ΜΗΛΙΟΣ. II. 424.
ΖΕΥΣ. ΝΕΜΕΙΟΣ. IV. 53.
ΖЄΥϹ. ΝЄΡΩΝ. III. 100.
ΖЄΥϹ. ΟΛΥΜΠΙΟϹ. III. 105.
ΖЄΥϹ. ΠΑΝΔΗΜΟϹ. III. 173.
ΖЄΥϹ. ΠΙΟϹ. II. 465.
ΖЄΥϹ. ΠΟΤΗΟϹ. III. 150.
ΖΕΥΣ. ΣΑΡΑΠΙΣ. IV. 29.
ΖЄΥϹ. ϹΤΡΑΤΗΓΟϹ. II. 385.

ΖΕΥC. CΥΡΓΑCΤΗC. II. 438.
ΖΕΥΣ perperam ΦΙΛΑΛΗΘΗΣ. III. 159.
ΖΕΥC. ΦΙΛΙΟC. II. 465. 466.

Vide etiam Iovem in ΔΙΟΣ, et ΤΑΝ.

ΗΓΕΜΟΝΙΑ. II. 474.
ΗΛΙΟΣ. III. 96. IV. 29.
ΗΛΙΟC. ΑΠΟΛων. III. 124.
ΗΛΙΟΣ. ΣΑΡΑΠΙΣ. IV. 29.
ΗΛΙΟC. CΕΛΗΝΗ. III. 374.
ΗΜΙΟΒΕΛΙΝ. II. 235.
ΗΠΕΙΡΟ. II. 53.
ΗΡΑ. II. 324. 385. III. 100.
ΗΡΑ. ΑΡΓΕΙΑ. IV. 53.
ΗΡΑ. ΖΕΥC. CΤΡΑΤΗΓΟC. II. 385.
ΗΡΑC. (CΕΒΑCΤΗC.) Liviae. III. 107.
ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ. III. 351.
ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ. ΣΩΤΗΡΟΣ. II. 54. 546.
ΗΡΩ. II. 479.
ΗΡωΘC. II. 18.
Ηω. Aurora. IV. 76.

ΘΑΡΣΥΔΙΚΑΣ. II. 309.
ΘΕΑ. ΝΕωΤΕΡΑ. IV. 23.
ΘΕΑC. CΥΡΙΑC III. 262.
ΘΕΜΙΔΟC. ΤΟ. Ε. III. 9.
ΘΕΟΓΑΜΙΑ. IV. 454.
ΘΕΟΔΩΡΟC. ΕΧΑΡΑ. ΤΡΙΠΟΛΙΝ. II. 594.
ΘΕΟΙ. CΥΡΙΑC. III. 262.
ΘΕΟΞΙΟΣ. ΚΛΗΤΑΙΟΣ. II. 236.
ΘΕΟΥ. ΜΕΓΑΛΟΥ. ΚΥΡΣΑ. II. 36.
ΘΕΟΦΑΝΗC. (ΘΕΟC.) II. 504.
ΘΕΩ. ΜΑΡΙΝΩ. II. 44.
ΘΕΩΝ. ΑΔΕΛΦΩΝ. IV. 8.
ΘΕΩ. CΩΤΗΡΙ. ΚΑΙ. ΤΩ. ΘΕΩ. CΕ-ΒΑCΤΩ. II. 466.
ΘΗΒΕ. III. 389.
ΘΗCΕΑ. II. 425.

ΙΑΣΩ. IV. 163.
ΙΔΗ. Mons. II. 487.
ΙΔΝΟ I. 118.
ΙΕΡΕΩC. ΔΙΑ. ΒΙΟΥ. II. 475.
ΙΕΡΟΜΝΑ. II. 31.
ΙΛΙΑC. II. 565.
ΙΛΙΟΝ. ΡΩΜΗ. II. 485.
ΙΜΑΚΓ. ΚΑΠΠΑΛ. III. 328.
ΙΝΔΕΙ. CΤΡΑΤΟΝΕΙ. II. 590.
ΙΟΥΔΑΙΑΣ. ΕΑΛΩΚΥΙΑΣ. III. 441.
ΙΠΠΙΚΟC. IV. 226.
ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ. II. 599.
ΙΠΠΟΝ. ΒΡΟΤΟΠΟΔΑ. II. 425.

ΚΑΒΕΙΡΟC. II. 77.
ΚΑΒΙΡΩΝ. CΥΡΙΩΝ. III. 374.
ΚΑΛΛΕΙ. ΚΑΙ. ΜΕΓΕΘΕΙ. II. 559.
ΚΑΛΛΗ. ΤΥΧΗ. ΑΙΓΗΠΤΟΥ. (ſic.) IV. 3.
ΚΑΛΛΙΠ. (ΑΠΟΛΛΩΝ.) II. 50.
ΚΑΜ. ΚΑΜΑΡΕΙΤΗC. II. 587. III. 131.
ΚΑΠΕ. II. 378. 379.
ΚΑΤΑΠΛΟΥC. II. 518.
ΚΑΤ. ΙCCΟΝ. III. 40. 41.
ΚΕΝΔΡΕΙCΕΙΑ. II. 44.
ΚΙΒΩΤΟC. III. 140.
Κ. Κ. II. 301.
ΚΟΔΡΙΓΑΙC. (ΕΝ.) III. 79.
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ. III. 42. 73.
ΚΟΙΝΟΝ. IV. 430.
ΚΟΛΠΟΙ. II. 528.
ΚΟΠ. ΚΟΠΡΑΛΕ. IV. 164.
ΚΟΡΑΣ. I. 261.
ΚΟΡΗ. III. 10. addito CΩΤΕΙΡΑ. II. 451. 453.
ΚΟΡΒΟΥΛΩΝΟC. III. 100.
ΚΟΡΟΙ. CΕΒΑCΤΟΙ. III. 72.
ΚΟΡΩΝΙC. II. 465

ΚΡΑΤΗΣΙΣ. IV. 55.
ΚΡΟΤΟΜΙΣ. I. 171.
ΚΥΔΑΣ. II. 368.
ΚΥΡιος Antoninus Pius. III. 347.
ΚΥΡΣΑ. (ΘΕΟΥ. ΜΕΓΑΛΟΥ.) II. 36.

ΛΑΙΡΒΗΝΟϹ. III. 154.
ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗϹ. III. 17.
ΛΑΝΔΙΝΑ. I. 174. IV. 164.
ΛЄΑΝΔΡΟϹ. II. 479.
ΛЄΓ. Β. ΤΡΑΙ. IV. 95.
ΛΕΥΚΑΣΠΙΣ. I. 246.
ΛЄΥΚΟΦΡΥϹ. II. 526.
ΛΗΤΩ. ΛΗΤΩЄΙΑ. II. 593. IV. 444.
ΛΥΚΑΒΑΝΤΟΣ. IV. 43.

ΜΑΡΑ. ΜΑΡΛΟ. I. 201.
ΜΑΡΝΑ. III. 450.
ΜΑΡΩΝΟΣ. II. 34.
ΜΑΣΑΝΙΣΣΟΥ. II. 279.
ΜΑΤΡΟϹ. ΑΠΟΙΚΩΝ. ΠΟΛΙΩΝ. II. 418.
ΜЄΓΙϹΤΗ. Epheſus. II. 521.
ΜЄΓΙϹΤΩΝ. ΑΡΙϹΤΩΝ. II. 428.
ΜЄΙΝω. III. 449.
ΜΕΝΕΔΗΜΟΣ. ΙΕΡΕΥΣ. II. 161.
ΜЄΝЄϹΘЄΥ. ΚΤΙϹΤΗ. II. 494.
ΜΕΡ. in numo urbis incertae. IV. 163.
ΜΕΤΑΒΟ. I. 156.
ΜΗΝ. III. 337. 428. addito ΑϹΚΗΝΟϹ. III. 112.
ΜΗΝΗ. II. 569.
ΜΗΤΗΡ. ΘЄΩΝ. III. 96.
ΜΗΤΡΟϹ. II. 422.
ΜΟΝΗΤΑ. IV. 77.
ΜΥΣΙΑ. II. 6.
ΜΩΔΑΙΩΝ. II. 464.

ΝΑΥΜΑχια. III. 348.
ΝΕΑ. ΗΡΑ. — ΝΕΑ. ΘΕΑ. ΗΡΑ. II. 402. 573.
ΝΕΙΣΙ. III. 242.
ΝЄΜЄϹΙϹ. II. 439.
ΝΕΟ. ΑΓΑΘ. ΔΑΙΜ. IV. 35
ΝЄΟΙ. ΗΛΙΟΙ. II. 517. 520.
ΝΕΥΑΝΤΟΣ. ΕΠΟΕΙ. P. LXXX. II. 309.
ΝΙΚΑ. I. 155. 167. 213. II. 308.
ΝΙΚΗ. ΚΑΙϹ. III. 441. ΣΕΒΑΣΤΗ. IV. 60.

ΟΒΟΛΟΣ. I. 156. II. 565.
ΟΙΚΙΣΤΑΣ. I. 172.
ΟΛΥΜ. II. 292.
ΟΜΗΡΟϹ. II. 329. 385. 386. 425. 542. 565.
ΟΠΛΟΦΥΛΑΞ. II. 543.
ΟΡΕΟΙΣ. ΚΙΛΙΚΙΑΣ. — ΟΡΟΙϹ. ΚΙΛΙΚΩΝ. III. 79.
ΟΡΣΟΒΑΡΙΟΣ. II. 445.
ΟΡΤΥΓΟΘΗΡΑ. III. 72.
ΟΥΙΑΡΟϹ. III. 21.
ΟΥΤΟΙ. ΝΑΟΙ. II. 517.

ΞΑΝΘΟϹ. II. 387.
ΞΕΝΟΦΩΝ. II. 599.

ΠΑΙϹ. pro ΥΙΟϹ. III. 515.
ΠΑΝΙΩΝΙΟϹ. II. 508.
ΠΑΝ. I. 222.
ΠΑΝΟϹ. (ΘЄΟΥ.) IV. 112.
ΠΑΤΗΡ. ΠΑΤΡΙΔΟϹ. IV. 64.
ΠΑΤΡΩΝ. vel ΠΑΤΡΩΝΟΣ. II. 490. ſeq. IV. 252.
ΠΑΦΙΑ. ΠΑΦΙΗ. II. 463. III. 113.
ΠЄΙΩΝ. ЄΦЄϹΙΩΝ. II. 514.
ΠΕΛΟΨ. I. 213.
ΠΕΛΩΡΙΑΣ. I. 222.

ΠΕΡΙΟΔΟϹ. ΔΕΚΑΤΗ. IV. 86. ΔΕ-
ΚΑΕΤ. IV. 80.
ΠΕΡϹΙΚΗ. III. 103.
ΠΗΓΗ. III. 111. ΠΗΓΑΙ. III. 332.
ΠΙΚΕΟVΜ. I. 116.
ΠΙΣΤΙΣ. I. 176. III. 249.
ΠΛΟΥϹΙΑϹ. ΥΠΑΤ. vel ΙΠΑΤ. II. 497. ſeq.
ΠΛΟΥΤΟΛΟΓΗΣ. II. 587.
ΠΟΙΗΤΟΥ ΚΑ ΧΟΡΤΩΝΟϹ. IV. 164.
ΠΟΣΕΙΔΩΝ. I. 222. ΑϹΦΑΛΕΙΟϹ. II. 605. ΙΣΘΜΙΟΣ. IV. 53.
ΠΡΟΝΟΙΑ. ΘΕΩΝ. IV. 77. 81.
ΠΡΟΝ. ΝΕΟΥ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. IV. 54.
ΠROROM. I. 102. 116.
ΠΡΟΣ. ΣΕΒΑΣΤω. ΛΙΜΕΝΙ. III. 428. 492.
ΠΥΘΑΓΟΡΗ. III. 552.
ΠΥΘΑΓΟΡΗϹ. II. 426. 570.
ΠΥΘΙΟϹ. III. 126.

ΡΑΙΛΙΤΝΟ. II. 81.
ΡΗΓΜΑ. III. 4.
ΡΟΔΟΠΗ. II. 44.
ΡΩΜ. II. 134.
ΡΩΜΑΙΟΝ. ΗΡΑΚΛΕΑ. IV. 77.
ΡΩΜΑΙΩΝ. I. 108.
ΡΩΜΑΙΩΝ. ΝΙΚΗΝ. II. 425.
ΡΩΜΗ. I. 176. II. 66. 347. IV. 53.
ΡΩΜΗ. ΘΕΑ. II. 484. 485. 571. 590. III. 120. 128. 130.
ΡΩΜΗ. ΙΛΙΟΝ. II. 485.
ΡΩΜΗ. ΚΑΙ. ϹΕΒΑϹΤΩ. II. 466.
ΡΩΜΗΝ. ΘΕΑΝ. II. 467. 476. 516. III. 97.
ΡΩΜΗΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ. II. 431.
ΡΩΜΗΣ. IV. 44. ΘΕΑϹ. II. 547.

ΣΑΡΑΠΙΣ. IV. 29.
ΣΑΡΑΠΙΣ. ΖΕΥΣ. IV. 29.
ΣΑΡΑΠΙΣ. ΗΛΙΟΣ. IV. 29.
ϹΕΒΑϹΤΟΥ. ΚΤΙϹΜΑ. II. 166.
ΣΕΒΑΣΤΟΦΟΡΟΣ. IV. 54.
ϹΕΙΤΟϹ. III. 73. 78.
ϹΕΜΝΗϹ. III. 70.
ϹΕΡΑΠΙϹ. II. 526.
ϹΗΜΑϹΙΑ. IV. 74.
ΣΙΔΙΚΙΝ. I. 118.
ΣΙΔΩΝΟΣ. ΘΕΑΣ. III. 370.
ΣΙΛΒΑΝΟΝ. II. 467.
ϹΙΠΥΛΗΝΗ. II. 543.
ϹΙΦΑΝΙΩΝ. II. 526.
ϹΚωΠΙ. II. 513.
ϹΟΛΥΜΟϹ. III. 27.
ϹΟΛωΝΟϹ. II. 529.
ϹΠΑΡΤΗ. II. 280.
ΣΤΑΟΨΙ. I. 116.
ϹΤΟΛΟϹ. II. 430.
ΣΥΜΜΑΧΟΣ. I. 206.
ΣΥΝΑΡΧΙΑ. II. 574.
ΣΩ. frequens in area numorum Tarenti, I. 148, Syracuſarum, I. 247, et Corcyrae. II. 181. ſeq.
ΣΩΣΙΠΟΛΙΣ. I. 209.
ΣΩΣΙΣ. I. 251.
ΣΩΤΕΙΡΑ. Diana. I. 243. 245. 262. Hecate. III. 132. Pallas. I. 173. Proſerpina. II. 451.
ϹΩΤΗΡ. ΤΗϹ. ΠΟΛΕΩϹ. II. 16.
ϹΩΤΗΡΑ. (ΤΟΝ.) Aeſculapium. II. 438.
ΣΩΤΗΡΙΑ. I. 155.

ΤΑΝ. ΚΡΗΤΑΓΕΝΗΣ. II. 301.
ΤΕΙΜΑΙ. B. II. 374.
ΤΕΛΕϹΦΟΡΩ. (ΘΕΩ.) II. 425.
ΤΕΡΣΙΚΟΝ. III. 70.
T. K. T. II. 580.
ΤΜΩΛΟϹ. III. 113.
ΤΟΠΑΡΧΟΥ. III. 62.
ΤΡΙΑ. II. 46.
ΤΡΙΟΒΟΛΟ. II. 52.

ΤΥΧΗ. II. 332. 413. 516. 545. III. 71. 73. 252. 314. 336. 501.
ΤΥΧΗ. ΙΟΥΛ. ΔΟΜΝΑ. III. 448.
ΤΥΧΗ. ΠΟΛΕΩC. II. 455. III. 141.
ΤΥΧΗ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. IV. 60.

ΥΓΕΙΑ. II. 385. 430. ΘΕΑ. II. 425.
ΥΓΕΙΑ. ΚΑΙ. ΑCΚΛΗΠΙΩ. II. 425.
ΥΙΟC. ΑΦΡΟΔΙCΙΕΩΝ. II. 577.
VM pro ΣΥ. I. 160.
VNVANIΩ. I. 148.
ΥΠΑΤΟΥ. ΤΡΙΤΟΥ. III. 1. ΤΕΤΑΡΤΟΥ. III. 188.
ΥΠΕΡ. ΝΙΚΗC. II. 475.
ΥΠΕΡ. ΝΙΚΗC. ΡΩΜΑΙΩΝ. Hoc modo inſcripti numi varii urbis incertae Meſopotamiae. III. 520.

ΦΕΡΑΙΜΩΝ. I. 222.
ΦΟΡ. III. 159.

ΧΑΛΚΟΥΣ. III. 286.
ΧΑΡΑΚΤΗ. II. 59.
ΧΡΥCΟC. II. 38.

ΩΚΕΑΝ. III. 390.
ΩΚΕΑΝΟC. IV. 36.
ΩΡΝΙΚΙΩΝ. II. 500.

Alphabeti Latini.

ADLOcutio AVG. II. 242.
ADNA. MATI. IV. 170.
ADVENTVS. AVG. II. 242. 256.
AEMILIA. (COLONIA.) III. 334.
AESC. (DEO.) II. 460.
AESC. (DEO.) SVB. II. 461.
AESILLAS. Q. II. 61.
AETERNITATI. AVGVSTAE. I. 12. 57.
AETERNVM. BENEFICIVM. III. 321. 371.
ALAFATERNVM. literis Oſcis. I. 115
AMAKVR. I. 35.
APOLLONI. SANCTO. III. 304.
ARBOVM. I. 116.
ARVS. I. 71.
ATTA. IV. 170.
BIATEC. IV. 170.
CAESARES. GEMINI. I. 58.
C. C. I. P. IV. 139.
C. I. P. IV. 139.
COBISOVOΛΛΙ. IV. 171.
COHOR. PRAE. PHIL. II. 75.
COISA. IV. 171.
COMmune ASIAE. II. 466.
CONGE. IV. 171.
COVNOS. IV. 171.
C. P. IV. 139.
CRYSAS. I. 198.
DD. PP. IV. 149.
DEA. BONA. I. 158.
DECENNALES. ANTONINI. III. 357.
DIANA. LAPHRIA. II. 257.
DIANAE. LVCIF. II. 406.
DIANA. PERGENSIS. vel: PERGAEA. III. 13.
ECCAIO. IV. 171.
ELVIONA. IV. 171.
EMBRATVR. literis Samniticis. I. 103.
ENTREI. literis Oſcis. I. 102. 119.
EVOIVRIX. IV. 171.
FARIAIΩ. FARIEΩ. IV. 170.
FVNDATOR. II. 240.
GENETRIX. ORBIS. I. 28.
GENIO. ANTIOCHENI. III. 304.
GENIO. CIVITATIS. III. 304.
GENIO. POP. ROM. I. 23. II. 406
GEN. IVL. II. 242.
HERCVLI. AVGVSTO. II. 257.
HIBERA. ILERCAVONIA. I. 51.

INDVLGENTIAE. AVG. MONETA. IMPETRATA. II. 257.
ISELAſticum certamen. IV. 443.
IVPPITER. LIBERATOR. II. 243. 256.
IVSSV. AVG. II. 76.
ITALIA. I. 106.
IVNCTIO. I. 52.
AENET. IV. 171.
LIBERALITAS. IVLIA. I. 11.
LIBERIS. AVG. II. 257.
LVCV. AVG. IV. 156.
MENSIS. III. 19.
MINEIA. M. F. IV. 141.
MON. VRB. III. 299.
MVTVMBAL. IV. 137.
NASSICA. I. 39.
NCAPR. P. CVIII.
NONNOS. IV. 171.
ODACIS. A. I. 20.
PAQVIVS. (Q.) RVF. LEG. I. 71.
PARIO. CONDIT. II. 460.
PENIC. III. 388.
PERM. AVG. — PERMISSV. CAESARIS. AVG. — PERM. SILANI. etc. IV. 497.
PIETATIS. AVGVSTAE. I. 37.
POPVL. COL. COR. II. 241.
PORTVS. FRVCTIF. II. 257.
PRINCIPI. LEG. IX. I. 25.
PVL. III. 438.
PVTI. III. 320.
ROMAE. FEL. III. 321.
ROM. ET. AVGVST. II. 466.
ROMSPAVG. II. 403.
SAFINIM. literis Samniticis. I. 103. 105.
SALVS. II. 462.
SARD. PATER. I. 270.
SEC. SAEC. III. 357.
SERG. III. 438.
SILBIS. I. 59.
S. R. III. 19.
S. T. III. 333.
SVICCA. IV. 171.
THEVPO. III. 304.
VANTIK. I. 14.
VII. VIR. EPVLO. IV. 134.
VISTLVS, aut ſimiliter, literis Oſcis. I. 159.
VOLKANOM. I. 101.

INDEX IV.

RERVM.

Abdera Teiorum colonia. II. 21.
Abundantia Graecis Ευϑηνια. IV. 47.
Accipiter a Tentyritis cultus. IV. 102.
Achaiam Nero libertate donat, II. 243, Veſpaſianus ſubinde privat. *ibid.* Eam reſtituit Domitianus. *ibid.*
Achaici foederis moneta. II. 231.
Achelous fl. in numis Acarnanum II. 183. Ambraciae, 162. Oeniadarum, 187. Thyrrei, *ibid.* Ejus forma et fortuna. 183.
Achilles in numis. II. 2. IV. 347.
Acilius praeſes. II. 48.
Aciſculum, inſtrumentum in metallis, in numo Damaſtii propoſitum. II. 164.
Acraei dei in numis Myſilenes. II. 504.
Acragas fl. Siciliae. I. 193.
Acrocorinthus Soli donum datur. II. 239.
Acropolis Athenarum in numo. II. 216.
Actaeonis in cervum mutati fabula in numo Daldis. III. 99.
Actia ludi. IV. 432.
Adluſio ad urbis nomen. IV. 341. Ejus exempla. *ibid.*
Adnavigatio, καταπλους, in numo Epheſi. II. 518.
Adranus Siculorum deus. I. 190. 224.
Aediles in coloniis. IV. 481.
Aegeſtes Crimiſsi fl. filius I. 208. Tres in Sicilia urbes condit. *ibid.*
Aegis Palladis frequens in numis Ponticis. II. 342.
Aegyptia numina in numis Catanae. I. 204. Perinthi. II. 39.
Aegyptus ante Perſarum dominatum moneta propria caruit. IV. 1. Neque certam habemus, ex quo Perſis paruit. *ibid.*
Aeneas Anchiſen efferens. I. 236. II. 483. 484. III. 169. 359. IV. 348. Segeſtae conditor. I. 236.
Aeolus in numis Liparae. I. 270.
Aera, vide *Epocha.*
Aes, ex quo ſignati numi. P. XXVIII. Ab aere Romanis feriundae monetae exordium ſumptum. P. XXXII. Aes grave urbium Italicarum. I. 85. Ejus pondus, nota, forma, locus natalis, typi, aetas, uſus. I. 86. ſeq. Aes in numis, a nonnullis Corinthium creditum. P. XXIX.
Aeſculapia ludi. IV. 435.
Aeſculapius Triccae Theſſaliae natus, et inſigniter cultus. II. 150. Ejus inſignis cultus apud Aegas Ciliciae, III.

37. Agrigentum, I. 192. Amaſtrin, II. 385. Coos, 599. Epidaurum, 289. Nicaeam, 425. Parium Myſiae, 460. Pergamum, 467. Poemanenos, 476. Tianos, 438.
Aeſculapius imberbis. II. 259. Centauris daduchis vectus. 468. cum comite capro. 289. Ei bos adſtans pedem porrigit. 461.
Aeternitas Graecis Αιων. IV. 69.
Agathocles Lyſimachi F. forte in numo. II. 57.
Agathodaemon in numis Alexandrinis ſerpentis ſpecie, variisque attributis. IV. 35.
Agonothesia. Hujus vocabuli ſignificatio. IV. 433.
Agonothetae qui? et quibus in numis? IV. 215.
Agreus, nomen Ariſtaei. II. 180.
Ajax Oilei in numis Locrorum. II. 192. A Locris Epizephyriis ob cognationem cultus. 252.
Ala regis capiti adſtituta. II. 441. Ejus ſignificatio. II. 442. Alae tributae Seleuco I. et cur? III. 213. Alae Nemeſi additae. II. 549.
Alabandus heros. II. 573.
Alannus perperam lectum pro Mannus. III. 515.
Alcaeus poeta, et heros. II. 504.
Alcinoi horti in numis Corcyrae, et ejus coloniarum. II. 178.
Alexandrea ludi in honorem Alexandri M. IV. 433.
Alexander M. cum arietis cornu. II. 108. A Corinthiis civitate donatus. 246.
Alexandri pſeudomantis praeſtigiae. II. 383. ſeq.
Alexandria urbs princeps Aegypti. IV. 41. Ejus effigies et attributa. *ibid.* Dicta Roma. IV. 44.
Alexandrini ſtateres ſic dicti ab Alexandro M. II. 90. 96.
Alexandrini Auguſtorum numi. IV. 26. Eorum variae periſtaſes. 44. Quando deſiverint? 97.
Alphabeta Phoenicia a variis vulgata. III. 403.
Alphabetum Samaritanum. III. 404.
Alpheus fl. in numis Elidis. II. 268.
Amalthea cum puero Iove. III. 37.
Amazon eques. II. 593.
Ambroſiae petrae. Earum fabula. III. 389.
Amenanus fl. Siciliae. I. 204.
Amicae, et foederatae urbes, quae earum commoda? IV. 271.
Ammon, V. *Iuppiter.*
Ammon in numis Alexandrinis Aegypti, ejusque effigies. IV. 34. in numis Aphytis, II. 68. Caſſandreae, 70. Catanae, I. 204. Metaponti, 155. Mytilenes, II. 503. Pitanes, 476. Teni ins. 337. Regum Mauretaniae. IV. 154. Ejus in Cyrenaica inſignior cultus. IV 118. in his jam barbatus, jam imberbis. *ibid.*
Amphictyones in numo. II. 194. Eorum hieromnemones. IV. 218.
Amphimachus dictus Arſaces XIX. III. 533.
Amphiſſus Apollinis F. Oetaeorum conditor. II. 145.
Amphitrite in numo Bruttiorum, I. 166. 167. Tarenti. 147.
Anacreon poeta in numo Teji patriae ſuae. II. 563.
Anaxilaus Rhegii, et Meſſanae tyrannus. I. 220. 221.
Anazarbus mons Ciliciae, a quo urbi

adſitae nomen. III. 41. 42.
Anchiſes cum uxore Venere. II. 486.
Ancora in numis Ancyrae Galatiae, III. 177. Seleucidis addita, et cur? 212.
Andromache ſerva aquam a fonte petens. II. 148.
ΑΝΕΘΗΚΕ. De numis ſic inſcriptis diatribe. IV. 368.
Annus veteribus ſacer habitus. IV. 417.
Annus novus ſacer, in numis Graecorum: ΕΤΟΥΣ. ΝΕΟΥ. ΙΕΡΟΥ. IV. 413. Eorum catalogus, origo, cauſae. *ibid. ſeq.*
Anni apud veteres initium. IV. 404.
Anni imperii, regni, magiſtratus numis inſcripti. IV. 411.
Annorum calculus in numis Alexandrinis Aegypti. IV. 41. ſeq.
Annona (ϹЄΙΤΟϹ) in numis Tarſi. III. 73. Vrbibus ab imperatoribus adſignata. 321.
Antoniniana ludi. IV. 434.
Antonius Naſo procurator. II. 404.
Antonius Zeno legatus propr. II. 43.
Apellicon operum Ariſtotelis vindex. II. 219.
Aper Calydonius paſsim in numis Aetolorum. II. 188. ſeq. Arporum. I. 140. Oetaeorum. II. 145.
Aper in numo Methymnae. II. 502.
Aper alatus typus Clazomenarum, et cur? II. 510.
Aper aureus cum facie humana Dianae dedicatus. I. 136.
Apri caput in ſignis militaribus Hiſpanorum. I. 46. item Gallorum. 62.
Apis Aegytiorum numen. Ejus forma. IV. 34. Ejus templum, et ſtabula apud M[illegible]phim. 109.
Apis volucris in numis Apterae, II. 304. Athenienſium, 218. Carthaeae, et Iulidos, 327. Epheſi, 512. 513. Smyrnae, 545.
Apis et cervus frequentes in numis Aradi, III. 393. et Epheſi. II. 512.
Apium in numis Selinuntis, et cur? I. 238.
Apollo Actius in numis Lampſaci, II. 457, Aegyptiis. IV. 53.
Apollo Sminthius in numis Tenedi, II. 489. Alexandriae Troadis 480. Ejus ſic vocati cauſa, *ibid.* Ejus elegans imago, *ibid.*
Apollo Didymeus. II. 531.
Apollo Mileſius in numis Mileti, II. 530, et Alexandrinis. IV. 67. Cervum dextera tenet. II. 530.
Apollo Pythius in numo Trallium, III. 126. in Aegyptio, IV. 53.
Apollo Clarius. II. 511.
Apollo Εμβασιος in numo Epheſi. II. 516.
Apollo urbium condendarum auctor. IV. 344. dictus propterea Αρχαγετας, *ibid.*
Apollo conditor Hierapolis Phrygiae. III. 154. Megarorum Atticae. II. 223.
Apollo auctor generis Seleucidarum. III. 212.
Apollo vates cum ramo, tripode, ſerpente, corvo. III. 5.
Apollo cortinae inſideus in numis Eleuthernarum, II. 312. Tarſi, III. 71. Nicoclis Paphii, 78. regum Syriae. 215.
Apollo cum lyra frequens in numis urbium Lyciae. III. 1.
Apollo cycno evectus. II. 412.
Apollo Sol in bigis gryphorum. III. 94.

Apollo grypho vectus. II. 482.
Apollo barbatus. I. 196. cum corona querna. I. 203.
Apollinis cultus eximius Antiochiae Syriae, III. 270. 284. Chalcedonis, II. 412. Cii, II. 434. Rhegii, I. 181. Zacynthi, II. 274.
Apollinis celebre templum Delii Boeotiae. II. 199. 201.
Apollonius Tyanenſis. IV. 348.
Apronianus procos. II. 558.
Apronius (L.) procos. IV. 139. 147.
Apuleius philoſophus. IV. 348.
Aquila frequens in numis Cymes Aeolidis, II. 492. Agrigenti, I. 192. Ptolemaeorum. IV. 6.
Aquilae cum ſerpente conflictus. II. 87. 323.
Aquila gubernaculo inſiſtens obvia in numis Sidonis, III. 369, et Tyri. 385.
Aquila volans bovis caput unguibus ſtringit. II. 481.
Aquila quadrupedis coxae inſiſtens. III. 294.
Ara mirabilis Hierocaeſareae. III. 103. Pariana in numo Parii, et inſignis ea magnitudinis II. 459.
Arabes Mahumedani typos ex moneta Romana ſunt mutuati. IV. 180.
Arator typus frequens in numis coloniarum, et cur? IV. 489.
Aratus philoſophus. III. 69.
Arboris geſtatio. II. 528.
Arca, ſerius Caeſarea Libani. III. 360.
Arcas Iovis F. a Mercurio portatus. II. 296.
Archon quid? et quae ejus poteſtas? IV. 194. In quarum urbium numis memoretur? 192.
Archon in numis dictus Aſander Boſporanus. IV. 368.
Archonides Alaeſae conditor. I. 195.
Archytas Tarentinus. IV. 348.
Arethuſa Syracuſarum fons. I. 246.
Areus Spartanorum rex regios animos primus ſumit. II. 282.
Argaeus mons ſaepe in numis Caeſareae Cappadociae. III. 189. Honores eidem habiti. *ibid.*
Argentum bigatum, I. 4. Oſcenſe. *ibid.*
Argentum tantum, et aurum antiquiſsimo aevo in Graecis urbibus ſignatum. P. XXX.
Argentum, ejusque in numis vet. aut probitas, aut varia mixtio. P. XXV.
Αργυριον Graecis pecunia. P. I.
Argo navis. II. 528.
Argos Pelasgicum in Theſſalia. II. 149.
Aries obvius in numis Clazomenarum. II. 510. Ammonis comes, et cur? IV. 34. ſaliens et reſpiciens in numis Antiochiae Syriae, et cur? III. 284.
Arion in numis Brunduſii, I. 143. Methymnae. II. 502.
Ariſta ludi. IV. 435.
Ariſtaeus in numis Ceae inſulae, II. 326. mellificii auctor, 327, dictus Agreus. 180.
Ariſtion Athenarum tyrannus. II. 219.
Ariſtodemus Aegium per vim tenet. II. 235.
Aroe vetus Patrarum nomen. II. 256.
Artemiſia Mauſſolli uxor Mauſſolleum condit. II. 596. Ejus numi ſpurii. 597.
Artis veteris in numis pro varia aetate varii characteres. P. CXXXI. ſeq.
Aryandici numi. III. 553. IV. 2.

Aſiarchae qui? IV. 207. ſeq. Eorum ex numis catalogus. *ibid.*
Aſines fl. Siciliae, in numis ΑΣΣΙΝΟ. I. 227.
Aſinius Gallus procos. II. 498.
Aſinius Pollio procos. III. 114.
Aſphalius dictus Neptunus in numo Rhodi. II. 605.
Aſſarius, Graecis ἀσσαριον. P. XLIV.
Aſtarte Tyro concepta, Adonidi nupta. III. 391. Ejus antiquitas et natura. 369. 391. Ejus ſimulacrum in vehiculo. *ibid.*
Aſtarte in numis Aeliae Capitolinae. III. 442. Anthedonis, 443. Aradi, 394. Beryti, 357. Boſtrae, 501. Bybli, 359. Caeſareae Palaeſt. 431. Diospolis Samar. 432. Dorae, 363. Orthoſiae Phoen. 364. Sidonis, 369. Tripolis Phoen. 372. Tyri 385.
Aſtrologici numi in moneta Aegyptia, IV. 70.
Aſylum. Quae ejus ſignificatio, et effectus? IV. 308. Catalogus urbium aſylo gaudentium. 306.
Aſylorum licentia a Tiberio refrenata. II. 517.
Atalanta aprum Calydonium feriens. II. 299.
Athenienſes aurea moneta caruere. II. 206. Sola primum argentea uſi, 207, aenea per vices, 213. Eorum moneta nunquam elegantis fabricae, et cur? 210. Eam urbes aliae imitantur. 221.
Athletae in numis Aſpendi. III. 9.
Athymbrus Nyſae Cariae conditor. II. 587.
Atius Balbus praetor. I. 271.
Attalea ludi. IV. 435.
Attalus (P. Claudius) vir illuſtris Laodiceae Phrygiae. III. 163.
Attius Lacon procos. II. 402.
Auctorum, qui de re numaria vetere ſcripſerunt, catalogus. P. CXLI.
Averſa pars plerumque cum antica connectitur. P. CV.
Auge Alei Tegeae regis F., Telephi mater. II. 298.
Augurinus procos. II. 313. IV. 231.
Auguſtea ludi. IV. 435.
Aviola (Acilius) procos. II. 519. 555.
Aurelia ludi. IV. 436.
Aurora in numo Aegyptio. IV. 70.
Aurum, ejusque in numis vet. aut probitas, aut varia mixtio. P. XXII. Ejus ad argentum ratio. P. XXXV. Obryzum quale veteribus? P. XXII.
Autocrator dictus Tryphon Syriae rex, III. 234, et Arſaces IX. 527.
Autonomae urbes. Earum catalogus. IV. 262. Quae hoc nomine earum privilegia. 263. ſeq.
Autonomi numi nomine quid intelligatur? P. XII.
Axius fluvius dubius Syriae. III. 309.

Baccha in numo Pari ins. II. 333.
Bacchus Pyrigenes. III. 114. Recens natus a Mercurio Niſam Cariae defertur. II. 587. a Ma Rheae comite nutritus, III. 108. infans in choro Nympharum, III. 126. vel Corybantum, III. 160. tauriformis, ac tum Iovis ex Proſerpina filius. I. 136. 138. cum cornu jam arietis, jam tauri. II. 121. 122. barbatus et cornutus, I. 226. diadematus, I. 226. capite radiato, II. 602. Centauris vectus, II. 451. III. 94. tigride ve-

ctus, II. 451. ſagittas tenet, II. 34. Nicaeam nympham deperit, II. 424. cur Διονυσος vocatus? II. 587. Arabibus Duſares, III. 502. cum tripode, et cur? II. 42. aratri inventor, I. 139. Nicaeae conditor, II. 424, et Tii. II. 438.
Bacchus in jacentem Ariadnen incidens, typus elegans, et figuris locuples. II. 40. cum Ariadne in bigis pantherarum praecedente Satyro. III. 10.
Bacchus frequens in numis Andri, II. 326. Boeotorum, 197, Magneſiae Ioniae, 527, Maroneae, 34, Naxi Siciliae, I. 226, Naxi inſulae, II. 333, Nyſae Cariae, 587, Tei Ioniae, 563, Thaſi, 53. 54.
Bacchus Indicus in numis Antigoni Aſiae regis. II. 118. Demetrii II. Syriae regis, III. 230. Catanae, I. 203. Naxi Siciliae, 226. Boeotorum, II. 197, 202, Sybritiae, 320.
Balauſtium in numis Rhodi. II. 602.
Balbus (Cornelius) in numis Gadium. I. 20.
Barbam an aluerint Macedones? II. 85.
Barba numorum fuſorum. P. LV. LVIII.
Barbarorum numi, IV. 170. Eorum natura, et patria. 173. Perperam a nonnullis dicti Gothici, 174.
Barbarus praeſes. II. 24.
Beauvais diſſertatio de numis adulterinis. P. CXIX.
Bellerophon frequens in numis Stratoniceae. II. 590. in Pegaſo eques 186. Pegaſum retinens, 238. cum Chimaera dimicans, I. 171. III. 40.
Beroe nympha a Neptuno rapta. III. 358.
Bias frequens nomen inter Prienenſes Ioniae. II. 537.
Bigatum argentum. I. 4.
Billaeus fl. Bithyniae. II. 439.
Bipennis in numis Thyatirae, III. 122. Eam geſtat Iuppiter Labrandenſis. II. 585.
Bolanus procos. II. 557.
Bos Proſerpinae victima. II. 452.
Bos incuſus obvius in numis Pamphyliae, et vicini tractus. III. 15. 26.
Bos frequens in numis Caryſti, et Eretriae. II. 322. 324.
Bos gradiens pedibus laxe colligatis. II. 317.
Bos reſpiciens in numis Sybaris. I. 160.
Bos cornupeta in numis Thurii. I. 163.
Boves gibboſi. III. 106.
Bovis caput obvium in numis Corcyrae, II. 180. ſeq. Phocidis, 193. Euboeae, 322.
Branchidarum oraculum Mileti. II. 532.
Britomartis templum in Creta. II. 307.
Bruttii unde nomen nacti? III. 419.
Bucephalus in numis. II. 112.
Byzas Byzantii conditor. II. 27.

Cabiria ludi. IV. 437.
Cabirus deus in numis Theſſalonicae. II. 77. 78. Cabirorum origo, et natura. III. 374. Frequenter in numis Tripolis Phoenices. *ibid.* Iidem cum Dioſcuris. *ibid.*
Cadius Rufus procos. II. 402.
Cadmus, moenia Thebarum, et bos procumbens in numis Tyri. III. 389. Draconem ſaxo transverberans. *ibid.*
Caeſarea ludi. IV. 437.
Caeſennius Paetus procos in numis Epheſi, II. 519. Smyrnae. II. 557.
Callinicus variorum regum nomen. IV. 461.
Callirhoe fons. III. 306.

Calycadnus fl. Ciliciae. III. 65.
Camarites idem, qui Menſis. II. 587.
Camelus ſymbolum Arabiae. III. 499.
Campani Entellam Siciliae invadunt. I. 207.
Campeſtris, ſic vocata Babba Mauretaniae. IV. 153.
Cancer marinus Hydrae in pugna cum Hercule ſuppetias venit admorſo hujus pede. II. 317.
Canis comes Aeſculapii II. 290. Mercurii. IV. 68. Piſcem depaſcens in numis Phocææ II. 534. Purpuram admordens in numis Tyri. III. 391. Canes Adrano, et Vulcano ſacri. I. 190.
Canis in numo Panormi. I. 230. Segeſtae, 234. Selinuntis, 241.
Canis, vide *Sirius*.
Canopi numinis Aegyptii lepida origo. IV. 105.
Capella Thermitanorum inſignis artificii. I. 215.
Capella aenea ab Elyriis Apollini dono data. II. 312.
Caper Aeſculapii comes. II. 289. Mercurii, 23. Palladis. 282.
Capra in numis Aegirae. II. 234. Elyri, 312. Parii, 459. regum Macedoniae, et cur? 82. 84.
Caper fl. Phrygiae. III. 166.
Capita in circulum diſpoſita in variis urbium numis. III. 74.
Capitolina ludi. IV. 437.
Capricornus in numo Pythodoridos. II. 376. regum Commagenes. III. 256.
Caracallae in Alexandrum M. inſanus adfectus. II. 111.
Carpenta, in quibus vehebantur deorum ſimulacra. III. 369.
Caryſtii bovem aeneum Apollini dedicarunt. II. 322.
Caſsius Longinus propr. III. 280.
Cato (S.) procos. IV. 126.
Caus fl. Cariae. II. 581.
Cauſia Macedonum. II. 126.
Cayſter fl. Ioniae. II. 513. 522.
Cenchrius fl. Ioniae. II. 522.
Cendreſia ludi. IV. 437.
Centaurus mulierem rapiens. II. 500. arcum tendens in numis Rheſaenae. III. 518. Centauri Bacchum vehunt III. 94.
Cephalus Cephalleniae nomen dat. II. 270.
Cepheus Tegeae rex Herculis in bello ſocius. II. 299.
Cerberus in numis Piſauri. I. 97.
Ceres ovifera. II. 225. juncta cum hirco. I. 206. 207. a Neptuno equum mentito vitiata. II. 148. Ejus et Proſerpinae ſummi honores apud Ennam I. 206. Panachaea. II. 231.
Ceres in numis Athenienſium. II. 217. Eleuſinis, 222. Nicaeae, 425. Parii, 459.
Cerva puero ubera praebens in numis Damaſci. III. 332. Idem praeſtat Telepho. II. 468.
Cervae cornutae. I. 169.
Cervus paſcens in numis Mithridatis VI. II. 365.
Cervus frequens in numis Cauloniae, I. 168, Epheſi, II. 513. Aradi. III. 393.
Ceſtius Gallus propr. III. 281.
Ceſtrus fl. Piſidiae. III. 23.
Cetius fl. Myſiae. II. 472.
Chalcus oboli pars, et numus aeneus. P. XLIII. inſcriptus numis Antiochiae Syriae. III. 286.

Chimaera obvia in numis Seriphi, et Siphni. II. 334. 335.
Chryſanthina ludi. IV. 438.
Chryſas fl. Siciliae. I. 198.
Chryſippus Stoicus. III. 69.
Chryſorhoas fl. Phrygiae, III. 155, et Coeleſyriae. 337.
Cibotus vetus Apameae Phrygiae nomen. III. 140.
Ciſtophori numi. IV. 352. Eorum natura, patria, typi, catalogus. *ibid. ſeq.* Ciſtophori improprii. IV. 367.
Claudia ludi. IV. 438.
Claudiopolis. Vrbium hujus nominis ingens confuſio. II. 406.
Clodius Rufus procos. I. 194.
Clypei Boeotici. II. 195. Macedonici. 61. qui etiam reperiuntur in numis extra Macedoniam ſignatis. *ibid.*
Clypeis veteres aut literas, aut alia diſcrimina inſcripſere. II. 202.
Cnemis mons, a quo locris nomen. II. 191.
Coelius Balbus procos. II. 401.
Colonias Graeci frequentes emittunt. IV. 276. Earum in metropoles ſuas officia. *ibid.*
Coloniarum Rom. numi, et de his obſervata. IV. 464. Earum catalogus 465. Eas condendi ritus apud Romanos. 489. Earum numi quando feriri deſiverint? 500.
Columba in numis Aſcalonis, et cur? III. 445. Ea Syris ſacroſancta. *ibid.*
Columbae Venerem in Africam comitantur. I. 208.
Cominius Proclus procos. III. 84.
Commodiana ludi. IV. 438.
Commune Graecis Κοινον. Ejus ſignificatio. IV. 430. Catalogus regionum hoc vocabulo in moneta uſarum. 428.
Conchylia Mogolitanorum moneta. P. XXI.
Concordia Graecis ὁμονοια. Ejus varia in numis ſignificatio. IV. 332. Catalogus urbium cum mentione concordiae. 333. Typi in his. 335. Concordia typorum in numis diverſarum urbium. 339.
Concordia dicta Apamea Bith. II. 406. IV. 472.
Conditores urbium. IV. 342. Eorum apud veteres celebritas et honores. 344. Ex numis catalogus. 347.
Congiorum feſtum apud Athenienſes. II. 213.
Conſules Rom. in moneta peregrina nominati. IV. 228.
Coraea ludi. IV. 438.
Corallia in numo Aphrodiſiadis. II. 576.
Corbulo (Domitius) in numo Dioshieritarum. III. 100.
Cori conchylia, Mogolitanorum moneta. P. XXI.
Corinthus Veneri eximie devota. II. 242. Ejus coloniae ex numis. 249.
Corinthium aes materia numorum olim creditum. P. XXIX.
Corium, ex hoc numi. P. XX.
Cornelius Dolabella procos. IV. 139.
Cornelius Lupus procos. II. 302.
Cornu regum inſigne. IV. 464. Hircinum additum regibus Macedoniae. II. 124. Taurinum Seleuco I. III. 211. Bovinum in numo Salaminis. III. 87.
Corona radiata divinitatis nota. III. 223.
Coronis Aeſculapii mater. II. 465.
Coryſmus fons Cariae. II. 576.
Cortina Apollinis ex qua materia, et cujus formae. I. 224.

Corvi duo ſuper curru, Crannonis Theſſalicae inſigne. II. 136.
Cretenſium cum Iudaeis nexus. III. 451.
Crimiſſus fl. Siciliae. I. 234. Sub canis ſpecie Aegeſtem gignit. I. 208. 234.
Crocodilus Nili aſſecla. IV. 37. Ejus cum tauro pugna. 107. Crocodilus in numis Nemauſi. I. 70. Ei inimici Tentyritae. IV. 102 Crocodilorum urbs Arſinoe. IV. 103.
Cubita XVI. exundantis Nili numis inſcripta. IV. 38. Eorum vicem ſaepe obeunt totidem puelli. *ibid.*
Cubitus Nemeſis quid notet? II. 549.
Cuniculus Hiſpaniae ſymbolum. I. 8.
Cupido in leone eques. II. 109.
Cupreſſus Soli ſacra. III. 331.
Curatores, ἐπιμεληται, ἐπισταται, quid? et quibus in numis? IV. 220.
Cyane fons Siciliae. I. 245. 261.
Cybele frequens in numis Cyzici, II. 453. et Metropolis Ioniae. 530.
Cychreus heros in numis Athenarum. II. 218.
Cycnus Apollinis comes. II. 412. Frequens in numis Clazomenarum. 510.
Cydnus fl. Ciliciae. III. 76.
Cydoniatarum ſolertia in parandis arcubus. II. 309.
Cyrene nympha Apollini amata. IV. 120.
Cyzicus Cyzici conditor. II. 453.

Daedalus et Icarus volantes in numo Peſsinuntis. III. 179.
Damareta Gelonis uxor. I. 250. Ab hac numi Damaretii. *ibid.*
Damaſcus Arcas Damaſci conditor. III. 332.
Daphne lucus prope Antiochiam Syriae. III. 267. 270. 305.
Dardanus Trojanus in numo Ilii. II. 485.
Darici numi, eorum origo, et natura. III. 551. Dicti etiam Sagittarii. *ibid.*
Decuriones in coloniis. IV. 482. Cum ſenatoribus Rom. comparati. *ibid.*
Delphi umbilicus terrae. II. 194.
Delphini mirabilis in puerum adfectus. II. 584.
Demetria ludi. IV. 439.
Demetrius potens Pompeji M. libertus. III. 350.
Demonax Cyrenaicus. IV. 121.
Derceto in numis Aſcalonis. III. 445. Ejus mira fortuna, et forma. *ibid.*
Deus. Hoc nomine vocati reges, et qui? IV. 461.
Diadema inſigne regium. IV. 463. Ejus forma. II. 86. Eo abſtinent vetuſtiores Syracuſarum reges. I. 253.
Diadema tributum Baccho, I. 226. etiam Indico, 148. Neptuno, 166. Herculi, Victoriae, *ibid.* Acraganti fluvio. 193.
Dialecti in numis. P. XCVI. Graecae Siculorum. I. 186.
Diana dicta Boritene. III. 121. Britomartis in Creta II. 307. Ibidem Dictynnae nomine culta infantem tenet, quia eadem cum Lucina 303. Epheſia dicta multimammia, 512. ejusque late diditus cultus. 514. Εὐριππη (equarum inventrix) 296 Laphria, 257. Leucophryne, 526. Lucifera in bigis boum. III. [illegible] Myndias, II. 579. Peraſia Tauride advecta, et culta Caſtabali. [illegible] 193. Pergenſis, 13. Perſica, 103. Taurica, II. 2. Tauropola, 67. Ejus Tauropolium in Icaria [illegible] Tauricae ſimulacrum apud Laodiceam Syriae. III. 317. [illegible]

dicta Bendis, et Διλογχος. II. 440. Tiſatena. I. 110.
Diana inter principes Syracuſarum deos. I. 245. in bigis ſerpentum. III. 94.
Dido in numis Tyri. III. 388.
Didymea ludi. IV. 439.
Digamma Aeolicum. Ejus origo, potentia, forma, uſus. IV. 384. II. 265.
Diodori Siculi locus, ut videtur, corruptus, et ſanatus. II. 142.
Diomedes Arporum conditor. I. 140. In numis Argorum. II. 287.
Dion Syracuſanus in numis Zacynthi. II. 274.
Dionyſia ludi. IV. 439.
Dionyſius rhetor aeneae Athenis monetae patronus. II. 213.
Dionyſos, (Bacchus) vocatus Mithridates VI. Ponti, II. 366. et qui alii reges in numis. IV. 461.
Dioscuri in Ponto et Bosporo eximie culti. II. 340. Locris Epizephyriis ſalutares. I. 75. domo Argivi. II. 287. Iidem cum Cabiris. III. 374. Frequentes in numis Iſtri Moeſiae, II. 14. Lacedaemonis, 280. Phocaeae, 533. 535. Tyndaridis, I. 249. Tyri, III. 385.
Diota in cuſpidem deſinens in numis Chii. II. 564.
Dirce tauro raptata. III. 91. 122.
Docimus Docimei conditor. III. 151.
Domna dicta Proſerpina. II. 452.
Drachma, moneta argentea, ſerius et aenea. P. XL. Ex hac compoſita didrachma etc. *ibid.*
Duſares Arabum Bacchus. III. 502.
Duſaria ludi. IV. 440.
Duumviri in coloniis. IV. 474. cum conſulibus comparati. 475. Quinquennales. 476.
Duumviratu honorario etiam Caeſares, et reges functi. IV. 487.
Dynamis Polemonis I. uxor, Aſandri et Scribonii vidua. II. 369.
Dynaſta in numis. IV. 460.

Echidna ab Hercule impetita. II. 41.
Egeſta Trojana in Siciliam delata ex Crimiſſo fl. Egeſtum parit. I. 234.
Elagabalus Emiſenorum Syriae deus, et idem cum Sole. III. 311. Ejus ſimulacrum lapis conoidicus. *ibid.*
Elates fl. Phrygiae. III. 168.
Electrum, metallum compoſitum. P. XXIV. Ex eo numi. *ibid.*
Elephas in numis Pyrrhi. II. 172. Seleuci I. III. 212. Apameae Syriae. 308. Facem praeſerens. 233.
Elephantis exuviis tegitur caput Africae, I. 261. et Alexandriae Aegypti. IV. 41.
Elidi reſtituendi numi hactenus Faliſcis tributi. II. 264.
Elyrii Cretae Apollini capellam aeneam dedicant. II. 312.
Empedocles a Selinuntiis cultus. I. 239.
Enmonidea ludi forte. IV. 440.
Epeus conditor Lagariae. I., 160, et Metaponti. 154.
Epheſus Cayſtri filius, a quo urbs ejusdem nominis. II. 516.
Ephori Spartanorum in numis. IV. 199.
Epidamnus, ſerius Dyrrhachium. II. 155. Cauſa mutati nominis controvertitur. *ibid.*
Epidemia ludi. IV. 440.
Epinicia ludi. IV. 441.
Epiphanes, ſic vocati reges, et qui?

IV. 461. Ejus nominis ſignificatio. III. 225.
Epiſemon Vau, ejusque variae formae. IV. 383. Ejus origo, et natura. 384.
Epiſemon Koppa. Ejus variae formae, origo, potentia. IV. 390.
Epiſemon Sanpi. IV. 393.
Epocha quid? IV. 375. Quibus uſi Graeci, Romanique? 376. Catalogus urbium, quae epochas inſcripſere. 377. Modi, quibus notare epochas Graeci conſuevere. 381. Duplex in uno eodemque nummo, 403. Vetus ab adventitia ſaepe extruſa. 402.
Epocha Actiaca, ſeu victoriae, IV. 401. Caeſariana, 400. Chriſti ex numis Herodis Antipae, III. 486. Graecorum, quo diſſerat ab aera Seleucidarum, III. 547. IV. 399. Eadem hodieque per Meſopotamiae urbes in uſu. III. 547. Pompejana. IV. 399. Seleucidarum late patens per Orientem. Ejus initium, et cauſa. IV. 396. Vrbis conditae. 376.
Epocharum exordia eruendi modus. IV. 405.
Epochae variae ex fabrica ſumptae ad eruendam numorum aetatem. P. CXXXII.
Eprius Marcellus procos. II. 493.
Equi caput in numis Punicis. I. 229.
Equi Agrigentini laudati, I. 192. item Cilices. III. 47. Frequentes in numis Theſſalorum, et cur? II. 132.
Equus cum pede humano. II. 425.
Equus gradiens ſublato altius pede anteriore, typus characteriſticus Cymes Aeolidis. II. 492.
Equus marinus alatus. II. 456. 487.
Equus Solis victima. II. 480. III. 331.
Equites Rom. dicti in numis ἱππικοι. IV. 226.
Eretrienſes bovem aeneum Iovi dedicant. II. 324.
Eryx Veneris F. Erycis conditor. I. 208.
Ethnarcha in numis. IV. 460.
Euclides mathematicus. IV. 349.
Evergetes, ejus tituli ſignificatio, et in quos collatus. IV. 461.
Eugamia ludi. IV. 442.
Eupator, qui reges ſic vocati? IV. 462.
Euphrates fl. Meſopotamiae. III. 250.
Europa flores legens, juxta taurus in inſidiis. III. 389. Tauro vecta. II. 67. 68. 313. III. 370.
Europae cum aquila ſub platano commercium in numis Gortynae. II. 312.
Eurycles imperante Auguſto apud Spartanos princeps. II. 281.
Eurypylus Myſiae rex. II. 463.
Euryſtheus ex dolio proſpectans. II. 40.
Euſebes, qui reges ſic vocati? IV. 462.

F in numis Graecis. V. *Digamma*.
Fabius Maximus procos. IV. 134.
Faliſcis hactenus tributi numi reſtituendi Elidi. II. 264.
Fama dea. Ejus attributa, et character. II. 120.
Fannius (C.) in ciſtophoris. IV. 361.
Fata eadem cum Nemeſi. II. 552.
Ferox (Iulius) procos. III. 103.
Filius urbis. 577. III. 148. 162.
Flaccus (Pomponius) propr. III. 279.
Flavius procos. II. 314.

Florus procos. II. 557.
Fluctus aquarum uncis recurrentibus indicari ſoliti. I. 200. 270. II. 272.
Fluviorum ex numis catalogus. IV. 317. Vario modo efficti, 315. I. 132. Veteribus honorati, et ſaepe ſacri. IV. 313.
Fodinae auri et argenti Philippi II. in Thracia. II. 89. 90. Damaſtii Epiri, 164. Thaſiorum, 53.
Foederatae urbes. V. *amicae.*
Fontium ex numis catalogus. IV. 317. apud veteres magno in honore, 314. Quo modo propoſiti? 316. Fontes ignoti ſaepe in numis memorati. II. 535.
Forceps Iunoni addita. III. 230.
Forma numorum vel rotunda, vel conica, vel quadrilatera. P. LXIV.
Formae numorum ſpectato volumine. P. XLVI.
Fortunae attributa. I. 164. Fortuna infantem geſtans. II. 332. Fortuna urbis, Τυχη, vide indicem III. ſub ΤΥΧΗ. Fortuna eadem cum Nemeſi. II. 552.
Fortunae fanum Syracuſis. I. 246.
Fratres populi vocatae quatuor urbes Syriae. III. 266.
Fratres pii Catanenſes. I. 203.
Fraxini ramus Nemeſi tributus. II. 551.
Frenum Nemeſis attributum. II. 550.
Fulmen inſtar dei a Seleucenſibus cultum. III. 326. Tributum Palladi. I. 245. II. 191. Victoriae. I. 166. II. 197.
Funda Nemeſis attributum. II. 550.
Fuſcus procos. II. 558.
Galea cum cornibus hircinis regum Macedoniae. II. 124. III. 234. Galea Orci, Perſei geſtamen. II. 129.
Gallus Apollini ſacer. I. 201. 212. Obvius in numis Himerae, et cur? I. 212. item Selinuntis, et cur? I. 240. In numis Caryſti, et cur? II. 322. In clypeo Idomenei. 317.
Gallus Palladi ſociatus in numis obviis Italiae. I. 100. 101. Animal pugnax. II. 323. Gallorum certamen apud Athenienſes. 213.
Ganymedes ab aquila elatus. II. 483. 484. Varie effictus in numis Ilii. II. 486.
Garizim mons. III. 433.
Gaurus mons. I. 114.
Gelo Poenos ad Himeram ingenti clade adficit. I. 213.
Gemina, Gemella, ſic vocatae quaedam coloniae, et cur? IV. 472.
Geruſia urbium Graecarum ſenatus. IV. 190. In quibus numis memoretur? 191. Quomodo efficta, *ibid.*
Glaucus fl. Phrygiae. III. 153.
Gliris quaedam ſpecies in numis Cyrenaicis. IV. 120.
Glycon ſerpens, et oraculum. II. 383.
Goltzius (Hubertus) Ejus operum cenſura. P. CXLI.
Gordiana ludi. IV. 442.
Gorgias Leontinus ſophiſta forte in numo memoratus. I. 217.
Gryphus Nemeſis comes. II. 552. Apollinis jugalis. III. 94. in galea Palladis. II. 210. Ejus domicilium. II. 2. Frequens in numis Abderae, II. 21. Aſsi, 450. Phocaeae, 533. Tauridis. 2. 3. Tei, 562.

Gymnaſiarcha. Quae hujus poteſtas? IV. 215.
Gymnaſiarchia. Hujus vocabuli explicatio. IV. 442.

H aſpiratio Graecorum. P. XCIX. a Latinis medio vocabulo inſerta. I. 232.
Hadriani templum in numo Alexandrino. IV. 64.
Hadrianus I. papa plagii numismatici reus. IV. 181.
Hamus in numo Byzantii. II. 27.
Hancarvillii judicium de antiquitate numorum Oſcorum impugnatur. I. 121.
Hannibal Poenus. IV. 349.
Harpocrates. Ejus numi, effigies, attributa. IV. 33.
Hebraicorum numorum character. III. 456. Eorum fides defenſa, 458. Eorum aetas, pondus, materia. 463. ſeq.
Hecate tergemina in numis Aſpendi. III. 9. Aezanis, 129. Apameae Phryg. 132. Ejus inſignis cultus Stratoniceae. II. 590.
Hector in numis Ilii. II. 486. Ophrynii, *ibid.*
Hegemones magiſtratus Rom. in Thracia. IV. 247.
Helia ludi Soli ſacra. IV. 242.
Heraclea Bithyniae plurium coloniarum mater. II. 418.
Heraclea ludi. IV. 442.
Heracleum dictum ſacellum quadrigis vectum. III. 351.
Heraea ludi Iunoni ſacra. IV. 242.
Hercules bibax. I. 171. Ὀπλοφυλαξ. II. 543. Thaſius. 53. Tyrius, III. 385. 294. Muſarum, II. 186 conſecratus, in numis Oetaeorum. 144.
Hercules angues elidens. I. 171. II. 513. 603. III. 359. cum Echnida pugna. II. 41. Aprum Erymanthium geſtans, 40. 468. Cum Hydra gugna, I. 173. 194. Stymphalidas conficit. II. 40. 297. Taurum ſubigit. I. 240. Feras e Creta ejicit. II. 307. Ejus labores varii, II. 40. 317. 416 ſeq. 424. 468. III. 73. IV. 66. 67.
Hercules Telephum geſtans. III. 168. V. etiam *Telephus.*
Hercules impenſius cultus ab Agyrinenſibus, I. 95. Thermitanis, 214 Thaſiis, II. 53. regibus Macedoniae, 82 ſeq. Boeotis, 197. Spartanis, 279. Cleonaeis, 289. Paeſtiis, 317. Erythraeis Ioniae, 522. Cois, 598. Tarſenſibus, III. 73. Bactrianis, 557. Mauretanis, IV. 157.
Hercules conditor Crotonis, I. 172. Abderae, II. 21. Perinthi, 39. Dyrrhachii, 156. 157. Nicaeae, 424. Cii, 436. Prienes, 536. Multarum urbium generatim. IV. 345.
Hercules hydrae morſu ſaucius herba ſalutem recuperat. III. 423.
Herculis attributum tripus. II. 75.
Hercules cum corona querna. II. 106.
Herculis ſacerdos apud Coos cur ſtolatus? II. 599.
Herculi Ambracia adjudicatur. II. 169.
Herma ſuper navi, obvius Mytilenes typus. II. 503.
Hermus fl. Aſiae minoris. IV. 318.
Hero Seſtia. IV. 349.
Herodum ſtemma. III. 431.
Heroes et Heroides in numis. IV. 342. Quae eorum origo, et natura? *ibid.* Eorum ex numis catalogus. 347.
Herophile Sibylla in numo. II. 195.

Heſperus aſtrum in numis Locrorum. II. 192.
Hiatus in centro numorum. P. LXV.
Hibera, ſic vocata Ilercavonia. I. 51.
Hieromnemon quis? IV. 217.
Himera fl. Siciliae. I. 212.
Hipparchus M. Antonii libertus. II. 243.
Hipparis fl. Siciliae. I. 200.
Hippocrates medicorum princeps, in numo ſuſpecto Coorum. II. 599.
Hippopotamus Nili alumnus, et comes, IV. 37.
Hippurius fl. Lydiae. III. 95.
Hircus junctus cum Cerere. I. 206. 207.
Hircus Mendeſiis ſacer, iisque dictus Mendes. IV. 110.
Hircus in numis Celenderis. III. 51.
Hirci duo luctantes in numis Amphipolis, et Theſſalonicae. II. 67. 68. Meli ins. 332. Sagalaſsi. III. 21.
Hiſtiaea herois. II. 325.
Homerea moneta. II. 541.
Homerus quorum in numis ſignatus? IV. 349.
Homerus Smyrnae natus, ſummi ejus ibi honores. II. 541. Sepultus in inſula Io. III. 329.
Homeri ſigna. II. 541. 542.
Horatius poeta in numis. IV. 349.
Hybreas illuſtris Mylaſae civis. II. 585.
Hygia in numis Amaſtrios, II. 385. Nicaeae, 425. Pergami. 468.
Hyllus fl. Lydiae. III. 112.
Hyperea fons Pherarum Theſſaliae. II. 148.
Hypius fl. Bithyniae. II. 433.
Hypſas fl. Siciliae. I. 238. ſeq.

Ianus monetae inventor. P. VI. Vario cultu propoſitus in numis Volaterrarum. I. 94. Comparet in numis Catanae, I. 204. Panormi, 231. Amphipolis, II. 66. Theſſalonicae. 78.
Iani more conjuncta duo capita in numis Athenarum. II. 209. Tenedi, ejusque in hujus numis ſignificatio. II. 488. 489.
Iberus fl. Tarraconenſis. I. 51.
Ibis Mercurii comes, et cur? III. 391.
Iconii nomen ἀπο εἰκονος. III. 31.
Iconologia vetus unis numis veteribus nititur. P. XC.
Ida mons, et in hoc Paridis judicium. II. 487.
Idomeneus forte in numo Phaeſti. II. 317.
Ignis ſacer in numis Saſanidarum. III. 555.
Ilium ſerius reſtitutum. II. 483.
Ιμερα antiquitus ſcriptum pro Ημερα. I. 212.
Immunes urbes, ἀτελεις. IV. 263.
Immunitas vocabulo ἀτελειας indicata. II. 571.
Imperatoria dicta Salacia Luſitanicae. I. 13.
Imperatorum nomina urbibus addita. IV. 325.
Indica vocata Stratonicea. II. 590.
Indus fl. Cariae. II. 590.
Inſcriptiones numorum. P. LXXXVII. Earum varius ſitus. P. XCII. In numis antiquiſsimis abeſſe ſolent. P. LXXXVIII. etiam recentioribus ob certas cauſas. *ibid.*
Invicta, ſic vocata Saguntus. I. 56.
Io Argiva Gazae culta. III. 449.
Iolaus in numis Agyrii. I. 194. Herculem in debellanda hydra juvat. *ibid.*

Iones Alexandro M. devoti. II. 103.
Ioniae urbes tredecim. II. 507. ſeq.
Iselaſticum certamen, ejusque ſignifica-tio. IV. 443.
Isis in numis Catanae. I. 204. Cymes Aeolidis. II. 492. Magneſiae Ioniae. 526. Saepe in numis Aegyptiis, et vario cultu. IV. 32. Ejus per Aegyptum ſummi honores. *ibid.*
Iſis Pharia. IV. 32. Velum explicat in numis Bybli, et cur? III. 359. Idem ſape praeſtat in numis Aegyptiis. IV. 32. Cane vecta. IV. 66. Caput Oſiridis geſtat in variarum urbium numis. III. 426.
Ismenias inter Boeotos clarus. II. 196.
Isolympia ludi. IV. 424.
Iſſus ſinus, et urbs, cujus mentio in numo Alexandriae Ciliciae. III. 40. 41.
Iſter fluvius. II. 18.
Iſthmia ludi. IV. 444.
Iſthmus Neptuno adjudicatur. II. 239.
Italicus (Silius) procos. II. 557.
Itius Rufus legatus. II. 26.
Iudaeorum cum Cretenſibus nexus. III. 451.
Iulius Caeſar. Ab hoc multis Hiſpaniae oppidis nomen datum. IV. 472.
Iulius Celis - - legatus. II. 41.
Iulius Cletus vel Caſius. II. 33.
Iulius Commodus praeſes. II. 41.
Iulius Cordolus praeſes. II. 47.
Iuno Ανθεια Argis culta. II. 287. Lacinia in numis Crotonis. I. 171. Sponſa, in numis Plataearum. II. 201.
Iuno in numis Chalcidis. II. 323 ſeq. Amaſtrios. II. 385.
Iunonis cultus praecipuus Sami. II. 569.
Iuno Pronuba eadem cum Lucina. II. 569. Ejus ſignum, *ibid.*
Iuppiter Acraeus. II. 497. 508. 543. Agoraeus. 424. Ammon, V. *Ammon.* Bulaeus. 504. Capitolinus. 574. idem Graecis Κορυφαιος. III. 110. idem ſedens inter Palladem et Iunonem. 443. Caſius. II. 180. III. 326. Cataebates 260. Ceraunius. 326. Cretagenes, II. 301. Dodonaeus. 582. Epheſius. 514. Europenſis. 581. Heliopolitanus, idem cum Sole. III. 334. Hellenius Apollinis ſpecie propoſitus. I. 244. Homagyrius. II. 231. Idaeus. 485. III. 158. Ithomates. II. 275. Labrandenſis. 585. 596. Laraſius. III. 124. Liberator. I. 243. III. 107. Lyceus. II. 293. Lydius. III. 112. Melius. II. 424. Nemeus. II. 288. IV. 53. Nicephorus. III. 269. Olympius. 105. IV. 53. Pandemus. III. 173. Philalethes male intruſus. 159. Philius. II. 465. Pius. *ibid.* Pluvius. 514. ſeq. Poteus. III. 150. Salaminius. 88. Strategus. II. 385. Syrgaſtes. 438. Terſius. III. 72. Tifatenus. I. 110.
Iuppiter et Iuno dicti *dei Syriae.* III. 262.
Iuppiter in quadrigis elephantorum. IV. 6. Infans in choro Corybantum. III. 160. Ipſe taurus in numis Gortynae. II. 312. Cum infante Baccho in ulnis, et adſtante capra. III. 159. Botrum, vel cantharum tenens. 61. 413. Aegienſibus ſuppoſititius creditus. II. 235.
Iuppiter vitiat Cererem ſub tauri ſpecie. I. 138. Nemeſin ſub cycni ſpecie. 200. Proſerpinam ſub draconis

ſpecie. 138. 241. Europam ſub aquilae ſpecie. II. 312. Phthiam ſub columbi ſpecie. 236.
Iuſti vocati reges, et qui? IV. 461.

Koppa, vide *Epiſemon*.

Labyrinthus in numis Cnoſsi. II. 308.
Laelaps Cephali canis. II. 273.
Lairbenus dictus ſol. III. 154.
Lais meretrix. II. 239.
Laocoon ſerpentibus conſtrictus. II. 456.
Lapicidinae Docimenſes. III. 151.
Lapis percuſſus lyrae ſonum imitatur. II. 224.
Latona apud Tripolin Cariae inſigniter culta. II. 593. Ejus ſigna, *ibid.* A partu ſe in Cenchrio fl. abluit. 522.
Latonia ludi. IV. 444.
Laus Iulia, ſic vocata Corinthus. II. 241.
Leander Abydenus. II. 51. 479.
Legati. Eorum varia ſignificatio. IV. 238. Legati propraetore a quo inſtituti, et quod eorum munus. *Ibid.* Eorum ex numis catalogus. 232.
Lentulus. (P.) in ciſtophoris. IV. 360.
Leo obvius in numis Rhegii, I. 181. Veliae, 165. Leontinorum, 216. Lyſimachi regis, II. 57. Lyſimachiae, 50. Sami, 568. Smyrnae, 538. Samoſatorum. III. 251.
Leo aſtrum reſpiciens. II. 531.
Leones olim circa Macedoniam reperti. II. 5.
Leopardus in numis Smyrnae. II. 538.
Lepus obvius in numis Meſſanae. I. 222.
Leucadius ſaltus. II. 186.
Leucaſpis heros. I. 246.
Libanus mons. IV. 313.
Liberae urbes. Earum catalogus. IV. 263. Privilegia, *ibid. ſeq.*
Liberalitas Iulia, ſic dicta Ebora. I. 11.
Libra in numis Pythodorides. II. 371. Palmyrae. III. 265.
Lichas Spartanus. II. 280. Oreſtis reliquias Spartam transfert. *ibid.* Aurigam victorem coronat. I. 185.
Ligea Siren. I. 182.
Limyrus fl. Lyciae. III. 4.
Linguae in numis. P. XCII.
Literarum Graecarum forma. P. XCVII.
Literae Etruſcae, Samniticae, Oſcae. I. 119. de his diſſertatio, *ibid.* Earum alphabetum. 122.
Literae ſolitariae. P. XCIII.
Literae arithmeticae ſolitariae in numis Pamphyliae. III. 7.
Literae incuſae. P. XCV.
Livineius Gallus propr. IV. 134.
Locris ob vitiatam ab Ajace Caſſandram virginum tributum imperatum. II. 253.
Locri Epizephyrii a Locris Graeciae oriundi. II. 251.
Luctatores duo in numis Selges. III. 25.
Luerius Arvernorum rex dives. I. 64.
Ludi. Eorum apud veteres licentia. IV. 421. Varia nomina, et cauſae. 427. Ludi quatuor in Graecia celeberrimi. 423. Eorum nomina in A exeunt. 425. Typi ſoliti. 426. Catalogus ex numis. 432.
Luna mas, et femina, Luni nomine culta. III. 507.
Lupa cum gemellis coloniae typus. IV. 492.
Lupus in numis Argo[illegible] II. 286.

Lycabas Graecis annus. IV. 394.
Lycurgus Spartanus. II. 280.
Lycus fl. Phrygiae. III. 166.

Ma, vide *Rhea*.
Maeander fl. Apamenis ſacer. III. 140. Ejus natura, et ſignificatio. IV. 318.
Maecius Rufus procos. II. 403.
Magiſtratus numis inſcripti. De his in genere. IV. 187. Magiſtratus urbium Graecarum domeſtici. 188. Romani in numis urbium peregrinarum. 224. Magiſtratus eponymi. 255. Enunciantur praefixo ἐπι, ὑπο, δια, παρα. 187. Magiſtratus in coloniis. 474. Magiſtratus municipales an ingenui, an liberti? 482.
Magni ludi. IV. 444.
Magnitudo urbium in numis diſcriminis cauſa addita. IV. 320.
Magnitudo, et pulchritudo. Ab utraque laudata Smyrna. II. 559.
Mala, in Pythiis victorum praemia. IV. 452.
Malum Punicum character numorum Sides. III. 15. frequens in numis Meli ins. II. 331.
Mamers in Oſcorum lingua Mars. I. 224.
Mamertini Campani Meſſanam occupant. I. 222.
Mandibula apri Calydonii paſsim in numis Aetolorum. — Nicopolin translata. II. 166.
Marinus (deus) in numo Philippopolis. II. 44.
Marna deus Gazenſium, idem cum Iove Cretagene, dominus imbrium. III. 450.
Marnas fons Epheſi. II. 522.
Maron Bacchi comes Maroneam condit. II. 34.
Mars inſtar Apollinis, juvenilis, et imberbis. I. 224. Oſcis Mamers, *ibid.* Scalam geſtans. II. 26.
Marſyas in numis Apameae Phrygiae. III. 139. Ejus ſupplicium. IV. 69.
Marſyas fl. Phrygiae. III. 140.
Martialis (App. Claudius) praeſes. II. 24.
Materia numorum veterum. P. XIX.
Matrix numorum. Quid hoc vocabulo ſignificemus? P. LXII. Saepe majoris voluminis, quam metallum ſignandum. P. LII. Ex terra cocta numorum fuſioni deſtinata. P. LIV.
Meadii Angli de medicorum numis ſententia. II. 539.
Mechanica numorum veterum. P. LXIII.
Medicorum nomina in numis Smyrnae. II. 539. Eorum illuſtris ſchola apud Smyrnam, *ibid.* et Laodiceam Phrygiae. III. 161.
Meduſa in numis Lariſſae. II. 140. Rhodi. 602.
Meleager venator in numis Sami. II. 569.
Meles fl. Ioniae. II. 385. 560.
Melicerta variis modis propoſitus in numis Corinthi. II. 241.
Menecles Alabandenſis clarus orator. II. 572.
Meneſtheus Athenarum rex. II. 494.
Menſis (deus) perperam dictus Lunus. III. 19. Frequens in numis Comanorum, II. 354. Nyſae Cariae, 586. 587. Sami, 569. Tabae et Trapezopolis Cariae urbium, 592. Trapezuntis, 358. Antiochiae Piſidiae, III. 19. Parlaidis, 34. Hierapolis

Phryg. 155. Laodiceae ad Libanum, 336. Gabae Trachonit. 344. Tiberiadis, 428. Carrharum. 507.

Menſis dictus Ασκηνος in numo Sardium. III. 112. Ejus ara Gadibus. IV. 417.

Menſes in numis veteribus. IV. 420. *Macedonici in numis regum Parthiae. III. 548.*

Mercurius barbatus. I. 268. comite cane. IV. 68. Amaſiae conditor. II. 344. Bacchum infantem geſtans, 283. 587. Arcadem Iovis F. geſtans. 296. in ibidem mutatus metu Gigantum. III. 391. Ejus cultus apud Corycum. 53.

Meſſeis Lariſſae fons. II. 148.

Meſtus fl. Thraciae. II. 36.

Meta frequens in numis urbium Illyrici, et Epiri, quas vide.

Metabus Metaponti conditor. I. 156.

Metellus Pius Scipio in ciſtophoris. IV. 361.

Metropolis. Catalogus urbium hoc honore inſignium. IV. 273. Ejus varia ſignificatio. 275.

Metroum Matris Magnae fanum. II. 422.

Micythus Buxenti conditor. I. 152.

Midas Phrygiae rex. III. 143. 168.

Miletus Apollinis F. a lupa lactatus. II. 310.

Milo Crotoniates in numo ſpurio. I. 173.

Mina, pondus monetae Graecae. P. XXXIX.

Mindius Balbus procos. II. 401.

Mindius Pollio procos. II. 401.

Minerva, vide *Pallas*.

Minos Cretae rex in numis Cnoſsi, II. 308. Gazae III. 451. Heracleam Minoam condit. I. 240.

Minotaurus in numo Metaponti, I. 154. Cnoſsi. II. 308. In quibusdam numis inique creditus. I. 130.

Mithradates Graecorum Latinis Mithridates, et cur? II. 363.

Mitraetes, ſic dictus Arſaces. IV. 536.

Moeſia etiam vocata Myſia. II. 6.

Moneta unde dicta, et quae ejus ſignificatio? P. III. Ejus effigies ex numis. *ibid.* Ejus conſtitutae cauſa. P. IV. Quomodo ad barbaros propagata. P. V. Ejus inventores. P. VI. Moneta Rom. per totum orbem diffuſa. *ibid.* Monetae antiquitas. P. VIII. Ejus duratio pro variis regionibus. P. IX. fines geographici. P. X. Ejus nomina ab auctore, imagine, loco, modo fabricae, pondere, valore. P. XI. Materia. P. XIX. Monetae verae characteres. P. XIII. Monetae veteris valor comparate ad noſtram. P. XLV. Monetae externae inter urbes Graecas valor. P. LXXXIV. Moneta principum etiam poſt horum mortem valida. P. LXXXVII. Monetae feriundae jus penes quem? P. LXX. Ejus praefecti, et miniſtri. P. LXXVIII. Moneta in coloniis cujus permiſſu ſignata? IV. 497. Monetae vet. adulterandae varii modi. P. CXX. *ſeq.* Ejus adulteratores inſigniores. P. CXIX.

Moneta ferrea Byzantiorum, II. 26. et Spartanorum. 278.

Monetae duplex forum Antiochiae Syr. III. 299.

Moneta foederis Achaici. II. 231.

Vide huc pertinentia etiam ſub: Numi.

Monogrammata in numis. P. XCIV. Illis Peloponneſii monetam ſuam inſignire ſoliti. II. 229. 230.

Mons Panachaicus in numis Patrarum. II. 255.

Montium in numis mentio, eorumque catalogus. IV. 312.
Mopſus Lapitha in numis Mopſii a ſe conditi. II. 144. Cum Centauris pugnat. *ibid.*
Mopſi ara in numis Mopſueſtiae. III. 60.
Mucianus propr. III. 282.
Municipia quid? IV. 469.
Mures in numis Tenedi, et cur? II. 489.
Muſae Sirenes cantu vincunt. II. 304.
Muſea numorum vet. per Europam illuſtriora. P. CLXXIII. Quomodo utiliter ordinanda? P. CLXXVIII.
Mutilus (C. Papius) I. 103.
Myſcellus Crotonis conditor. I. 170.
Myſiae nomen etiam datum Moeſiae. II. 6.
Myſticus ludus. IV. 445.

Naſsica, ſic vocata Calagurris. I. 39.
Navarchides urbes. Earum ex numis catalogus. IV. 309.
Navis in numis Smyrnae. II. 553. et Phaſelidis. III. 6.
Navium prorae variis animalium capitibus ornatae. III. 6. 414.
Naumachia ludus navalis. IV. 445. in numis Gadarorum. III. 348.
Nauſicae herois. II. 504.
Nemea ludi. IV. 445.
Nemeſis una vel duae, frequentes in numis Smyrnae. II. 548. Earum Smyrnae inſignis cultus, et cur? *ibid.* Nemeſis attributa enarrantur, et explicantur. *ibid.* 549. Eadem cum Fortuna et Fato. 52.
Nemeſis in numis Camarinae. I. 200. Tii, II. 438. 439. Sides, III. 16. Attaliae, 10. 11. Tripolis Phoen. 372.
Nemeſes duae in numis Temni, II. 497, et Aegyptio. IV. 67.
Neocori. Quae hujus muneris origo, et varia conditio? IV. 288. Neocori viri et feminae, eorumque ex numis catalogus. 291. Neocori populi et urbes, horumque catalogus. *ibid.* Variae eruditorum de neocoratu urbium ſententiae. 295. ſeq.
Neptunus in numis Poſidoniae. I. 157. Boeotorum, II. 197. Prianſi, 319. Teni, 337. Niſyri. 601.
Neptunus Iſthmius in Aegyptiis. IV. 53. Stabiliens, (Ἀσφάλιος) in numis Rhodi, II. 605.
Neptuno Iſthmus adjudicatur. II. 239.
Neptunus in commercio cum muliere. II. 448. Equum retinens. 320. Equum mentitus Cererem vitiat. 148. Hippocampis vectus. III. 354. 358.
Nevantus ſcalptor monetarius. P. LXXX, II. 309.
Nicator, qui reges ſic vocati? IV. 462.
Nicephorus, qui reges ſic vocati? *ibid.*
Nicoclia herois male ex numis ſtabilita. III. 87.
Nilus frequens in numis Aegyptiis. Ejus natura, cultus, effigies, beneficia, attributa, horumque explicatio. IV. 36. Nili varia olim nomina. 39.
NO. De terminatione vocabulorum in has literas. I. 124.
Nobilis, ſic vocata Obulco Hiſpaniae. I. 26.
Noctuae duae in unum caput coaleſcentes. II. 209. 458. 488.
Noemi diluvium in numis Apameae. III. 132.

Nomina Romanorum adoptarunt homines peregrini, et qua de cauſa? IV. 485.
Νομισμα Graecis et inſtitutum, et numus. P. II.
Nomorum Aegypti numi. IV. 99.
Numeralium notarum apud Graecos modus. IV. 393.
Numus, numisma. Vtriusque ſignificatio. P. III.
Numi aurei, argentei, aenei varii voluminis, et ponderis. P. XLVII. ſeq. Stannei P. XIX. Ferrei. *ibid.* Plumbei. *ibid.* Lignei. P. XX. Scortei. *ibid.* Numi Gallis *Potin.* P. XXVII. Aeroſi, vel incoctiles, *ibid.* Tincti, *ibid.*
Numi ſerrati. P. LXVI. Recuſi. *ibid.* Incuſi ex inſtituto. P. LXV. I. 149. Incuſi temere. P. LXVI. Subaerati, vel pelliculati. P. CXV. Bracteati. *ibid.* Scyphati, P. LXIV Numi, in quorum centro foramen. P. LXV. Numi geminatis typis. P. LXVII. Numi recuſi. P. LXVI. Numi veteres partim fuſi, partim percuſsi. P. LIII. Numi monetariorum veterum culpa vitioſi. P. CXXVII.
Numi aurei maximae formae inſoliti ponderis. P. LI. Numi aenei maximae formae. P. XLVII. Alii cum late porrecto orbe. *ibid.* Alii cum variis ornamentis parergis. P. LXVIII. Numi duplicis metalli. P. LXVII. Numi plus quam ordinariae formae utrum vera moneta? P. XIV. et quem illi uſum praeſtitere? P. XVI.
Numi aenei vernice naturali veſtiti. P. LXIX.
Numi autonomi. P. XII. Officioſi, *ibid.* Bilingues. P. XCIII.
Numi veteres generatim utrum moneta? P. XII.
Numorum ingens numerus nonnunquam eodem loco repertus. P. LXXXII.
Numorum aetas quibus modis indaganda? P. CXXXI.
Numi adulterini. De his diatribe. P. CXIII.
Vide etiam generatim ad numos pertinentia ſub: Moneta.
Nymphae tres ſtantes in numis Thermarum, I. 214. Anchiali, II. 24. Apolloniae Thraciae, *ibid.* Apolloniae Illyrici. 154. Herculi calidas aquas aperiunt. I. 214.
Nymphaeum ardens. II. 154.

O pro OΥ archaismus Graecus. II. 83.
Oaxus eadem cum Axo Cretae. II. 305.
Obolus pondus, et moneta, ejusque partes. P. XLIII. Olim argenteus, ſerius et aeneus. *ibid.*
Obryzum aurum. P. XXII.
Oceani imago. III. 390. IV. 36. 39.
Oceanus dictus Nilus. IV. 39.
Oecumenici ludi. IV. 445.
Officinae monetariae. P. LXXX.
Olympia ludi. IV. 447. Etiam extra Elidem celebrati. *ibid.*
Olympus mons Arcadiae, II. 292. Bithyniae, 414.
OM. De terminatione vocabulorum in has literas. I. 124.
Omphale gradiens cum Herculis cultu. III. 105. 113.
On Aegypti, ſerius Heliopolis. IV. 106.
Ordines Graecorum. IV. 189. Romanorum in numis peregrinis. 224.
Orpheus in choro animalium IV. 68. 74. Ejus caput in numo Antiſſae. II. 501.

Oſcenſe argentum. I. 4.
Oſculum manus obſervantiae, et reverentiae argumentum. IV. 64.
Ovidius Naſo ex numo vitiato intruſus. IV. 351.

Pacenſis, ſic vocata col. Deultum. II. 32.
Pagurus frequens in numis Coorum. II. 598.
Palici dei in numis Catanae. I. 204.
Palladium quibus in urbibus adſervari creditum? II. 484.
Pallas; ſeu Minerva. Cognomine Alea. II. 298. Ilias. Ejus forma, et late propagata religio. 484. Pallas Alcidae, 97. Pallas Area, ſeu Martia, 215. Χαλινιτις, (frenatrix) 244. Apud Athenienſes eadem cum luna. 209. Cognomine Αιθων perperam ex numo adſerta, 310. Megarſis, III. 60. Sais Aegyptiis. IV. 114. Pallas Victoria, I. 261. II. 214. III. 36. 230. Eadem dextera malum Punicum geſtat. III. 15.
Pallas cum Gigante pugnat. III. 66. Calculum in vas mittit. III. 17. 42. 73. Pegaſum domat. I. 245. Raptum Proſerpinae inhibere nititur. III. 104. Oblato Meduſae crine Tegeatas ab hoſtibus ſecuros reddit. II. 299.
Palladis et Neptuni pro Athenis dimicatio. II. 216. Ejus cum Pegaſo nexus. I. 245. Ei ſociatus caper. II. 282. Pallas cum alis Theſſalicis. II. 133. Frequens in moneta Alexandri M., et cur? II. 96. Alata. I. 261. Cum fulmine. III. 6. Ejus galea varie ornata. I. 163. Ejus clypeus. III. 26.
Pallas et Vulcanus in numo ſociati. III. 122.
Palma in Auguſti ara enata. I. 58.
Palmae ramus in numis Aegyptiis quid ſignificet? IV. 86. 92.
Pan qua forma effictus? II. 293.
Pan in numis Meſſanae. I. 222. Panticapaei. II. 3. Pellae, 74. 75. Theſſalonicae, 78. Antigoni I. Macedoniae regis. 123. Arcadum, 292. Megalopolis, 295. Caeſareae Paniados, III. 339. 342.
Panos cultus per Aegyptum diditus. IV. 112. Ejus ope Galli internecione in Graecia caeſi. II. 124. 125. Ejus fiſtula cujus formae? 293.
Panicus terror cur ſic vocatus? II. 124.
Panium a Pane, mons et ſpecus. III. 339.
Panariſtus, ſic vocatus rex Parthus. IV. 535.
Panegyriarchae quid? et quibus in numis? IV. 214. Male Vaillantio dicti panegyriſtae. 215.
Panionia ludi. IV. 449.
Panoplia victorum in bello praemium. I. 243.
Panſa (M. Neratius) propr. III. 190.
Papirius Carbo. II. 396.
Papius Mutilus. I. 103.
Parens, V. *Patronus*.
Paridis judicium. IV. 69.
Parius Iaſionis F Parii conditor. II. 460.
Parthenius fl. Paphlagoniae. II. 386.
Parthenope Siren. I. 111.-113. Ejus apud Neapolin cultus, *ibid.*
Paſidienus Firmus procos. II. 401.

Patria duplex in numis memorata. III. 164.
Patris, et avi mentio nonnunquam nominibus adjecta. IV. 188.
Patroſſus, vel Parens. IV. 252. Quae hujus tituli origo, et ſignificatio? 253.
Pavo in numis Sami. II. 568.
Pecunia unde dicta? P. II. Graecis χρηματα. P. I.
Pedum in numis Cii Cariae. II. 581. Caeſareae Paniados. III. 342.
Pegaſi natales. II. 346. Secundum alios Neptuni ſilius. 457. Frequens in numis Corinthi, 245. Alabandae, 572, Antiochiae Cariae, *ibid.* Bargyliae, 578. Stratoniceae, 590. Damaſci, III. 333. Idem paſcens in numis Amiſi, et Mithridatis VI. II. 346. ac propterea inſertus tetradrachmo Attico. II. 219. 220.
Pelorum promontorium in numis. I. 122.
Pentagonum in numis Gallorum, ejusque cauſa probabilis. I. 63. Idem in numis Pitanes. II. 476.
Pentheſilea Amazon. IV. 350.
Pergamus Pergami conditor. II. 463.
Permiſſus monetae in coloniis ſignandae. IV. 497.
Periodica ludi. IV. 449. Periodonicae a nonnullis perperam dicti. *ibid.*
Perſeus obvius in numis Macedonum. II. 62. Amphipolis, 66. poſtremorum Macedoniae regum. 128. ſeq. Seriphi, 334. Sinopes, 390. Iconii, III. 30. Aegarum, 36. Anemurii, 46. Argorum Ciliciae. 50.
Perſeus Argis Argolidis eximie cultus, II. 287. 288. item Tarſenſibus. III. 74. et Lariſſaeis. II. 140. Ab eo oriundi reges Macedoniae. 129. ſeq.
Perſeus in mare abjectus, et Seriphum appulſus. II. 335.
Perſeus Meduſae caput amputans, typus obvius in numis urbium Ponti. II. 341. Ope Palladis Meduſam interimit. III. 182, Andromedam liberat. IV. 68.
Perſei harpam geſtavit Alexander pſeudomantis. II. 384.
Perſona Panos. I. 12.
Perſona ejecta lingua. I. 93. II. 72. 459. 478.
Perſonae illuſtres in numis. IV. 372. Earum catalogus. 347. Confer etiam indicem III.
Pes humanus praefixo annulo. III. 424.
Petronius procos. II. 555. Propraetor. III. 280.
Phalanthus Parthenias Tarentum condit. I. 146.
Phalaridis taurus. I. 134.
Phalli utrinque ex mulieris ſigno proſtantes. III. 59. 230.
Pharetra frequens in numis Ponticis. II. 342.
Pharſalicae pugnae tempus. IV. 400.
Phaſelus? navis genus, unde ſic vocatus. III. 6.
Pheraemon heros. I. 222.
Phidon Argivus monetae inventor. P. VII. Perperam in numos vocatus. II. 196.
Philadelphia ludi. IV. 450.
Philadelphus. Qui reges ſic vocati? IV. 462.
Philellen. Qui reges ſic vocati? *ibid.*
Philippi, moneta aurea Philippi Amyntae. II. 90. Eorum ingens copia a Romanis capta. *ibid.*
Philippi Amyntae numos imitantur Galli. I. 63.

Philippus Butacidae F. Olympionica. in numo Segeſtae. I. 237.
Philocaeſar Agrippa I. Iudaeus. III. 492.
Philoclaudius Herodes. *ibid.*
Philometor. Qui reges ſic vocati? IV. 462.
Philopator. Qui reges ſic vocati? *ibid.*
Philopatris. Qui ſic vocati? *ibid.*
Philoromaeus. Qui reges ſic vocati? *ibid.* Philoromaei Carrheni. III. 509.
Phoenicia lingua inſcripti numi. Vide ſingularem de his diſſertationem. III. 396. Eorum diſtributio, et catalogus. 404. Ejus linguae interpretatio cur tam ardua. 399.
Phthia a Iove columbo adamata. II. 236.
Pia, ſic vocata Sidon. III. 371.
Pilei Theſſalici. II. 140.
Piſcibus abſtinent Syri. III. 445.
Pitnaeus fons Aeolidis. II. 492.
Pittacus philoſophus. II. 504.
Plagia barbarorum numismatica. IV. 176.
Plancius Varus procos. II. 402. III. 140.
Plato philoſophus. IV. 350.
Plautius (A.) procos. III. 84.
Plutonis victima taurus. II. 588. Ejus et Proſerpinae capita in numis Nyſae Cariae. II. 586.
Plutologus in numis Nyſae ſignificatione dubia. II. 587.
Plutonium apud Nyſam Cariae. II. 586.
Polemon vir illuſtris Laodiceae. III. 162. 163.
Pompejus M. Solorum conditor. III. 68. 69.
Pomponius Baſſus propr. III. 190.
Pondus monetae veteris. P. XXXIV. Ejus ingens confuſio, *ibid.* Ponderis varia nomina, aut notae numis inſertae. P. XXXVIII. ſeq.
Pons in numis Segoviae, I. 57. Buthroti, II. 163. Antiochiae Cariae, 575.
Pontifices ſummi, et inferiores utriusque ſexus. IV. 203. Eorum catalogus, *ibid.*
Pontius Sabinus praeſes. II. 33.
Populus urbium Graecarum dictus δημος. IV. 190. Quomodo in numis fictus? *ibid.*
Porcus, porca. Cereri ſociata. II. 217. 222. Victima foederis, I. 106. 109. Priapi, II. 457. Veneris. III. 26.
Portus Auguſtus. III. 428. 492.
Poſſeſsivum non raro pro gentili in urbium numis poſitum. P. XCVI.
Praefecti IIviri in coloniis. IV. 477.
Praeſes, ἡγεμων. Hujus nominis ſignificatio. IV. 242. Ejus munus. 243. In ſolis Thraciae numis occurrit, *ibid.* Praeſidum catalogus. 233.
Praetor, magiſtratus urbium Graecarum, dictus στρατηγος. Ejus poteſtas. IV. 195. Praetorum catalogus, 193.
Priapus familiare Lampſaci numen, II. 457. Ei ſacer porcus. *ibid.*
Primae urbes, πρωται. Variae de urbium primatu ſententiae. IV. 282. ſeq.
Probare, vox in operibus publicis uſitata. IV. 150.
Procla (Iulia) herois. II. 504.
Proconſul. Quod ejus vario tempore jus in provinciis? IV. 234. 241. Proconſulum catalogus. 229.
Procurator, ἐπιτροπος, magiſtratus Rom. in provinciis. IV. 249.

Propraetor. Ejus vario tempore in provinciis poteſtas. IV. 234. 241.
Propraetorum catalogus. 230.
Proſerpina eximie culta apud Locros Epizeph. I. 175. 176. Syracuſas, 244. 261. Cyzicum, II. 451. 452. Sardes. III. 113. A Iove ſub draconis ſpecie vitiata. I. 138. 421. Ejus victima bos. II. 452.
Proſerpinae raptus, I. 207. II. 507. 586. 589. III. 102. 104. 155. IV. 61.
Prota ludi. IV. 451.
Prytanes quid? et in quibus numis? IV. 200.
Publilius Graecis Ποπλιλιος. II. 62.
Puelli ſedecim pro numero cubitorum exundantis Nili. IV. 38.
Pulcher Appius, et alter C. Clodius in ciſtophoris. IV. 360.
Pulchra, ſic vocata Neapolis Samar. III. 438.
Pulchritudo. Ab hac laudata Smyrna. II. 559.
Pupius (Aulus) propr. IV. 126.
Purpura, qua Tyrii lanam tinxere. III. 391.
Pyramus fl. Ciliciae. IV. 319.
Pyrrhi regis effigies hactenus incerta. II. 173.
Pythagoras philoſophus in numis Nicaeae, II. 426. et Sami. 570.
Pythagorae nomen Darico inſcriptum. III. 552.
Pythia ludi. IV. 451.

Quadratum incuſum. P. LXIV.
Quadratus (C. Vmmidius Durmius) propr. III. 280.
Quaeſtores, ταμιαι, Graecorum magiſtratus. Eorum ex numis catalogus. IV. 202.
Quaeſtores Romani, proquaeſtores, quaeſtores procos., propr. IV. 245. Eorum catalogus. *ibid.*
Quatuorviri in coloniis. IV. 480.
Quinctilius Varus procos. IV. 133.
Quinquennales in coloniis. IV. 476.

R. De terminatione vocabulorum in R. I. 124.
Regia dicta Aſta Baeticae. I. 15.
Regiones Phrygia, et Caria memoratae in numo Laodiceae. III. 160. Iſauria, Caria, Lycaonia memoratae in uno eodemque numo. III. 75.
Regum numi. De his quae generatim obſervanda. IV. 454. Catalogus regionum, et urbium, quae eos ſignavere. 455. Regum ac principum tituli honorifici. IV. 459. inſignia, 463.
Reges regum qui vocati. IV. 459. Reges magni, *ibid.* Reges ejus, qui regnum fundavit, nomen retinentes. 458.
Rhea eadem cum Ma, a qua Maſtaurae nomen. III. 108. Ei ſacrificatus taurus. *ibid.*
Rhegma in numo Limyrae. III. 4.
Rhodii Tiberium obſervant. II. 604. Eis libertatem reſtituit Nero. 605. Propterea ab iis ſub ſolis ſpecie reſtitutus. *ibid.*
Rhodius fl. Troadis. II. 483.
Rhodope mons. II. 44.
Rhyndacus fl. Myſiae. II. 450.
Rhyton poculi genus. IV. 13.
Roche (la) celebris nuper in Gallia monetae veteris imitator. P. CXIX.

Romae ſignum in numis Edeſſae Macedoniae. II. 71. a Fide Locrorum Epizephyriorum coronatur. I. 176.
Roma συμϐολικως ut terrae, marisque domina propoſita. IV. 53.
Romae nomen datum Alexandriae Aegypti. IV. 44.
Romae, et Auguſti templum Pergami. II. 466.
Roſa in numis Rhodi. II. 602.
Rota Nemeſis attributum. II. 551. frequens in numis Cyrenes. IV. 119.

Sabini dicti in numis Safinim. I. 105. Sabinorum colonia duce tauro. I. 106.
Sacrae urbes. Earum ex numis catalogus. IV. 306. ſeq.
Sagaris, Sangarius fl. Bithyniae. II. 422. 425.
Sagittarii Perſarum numi, qui et Darici. III. 551.
Salluſtius hiſtoricus. IV. 350.
Samaritanae, et Hebraicae literae, et inter utrasque diſcrimen. III. 456. Vtrarumque alphabetum. 404.
Sanpi epiſemon. IV. 393.
Sappho poetria. II. 503. 504.
Sarapis ex Ponto in Aegyptum advena. II. 343. 344. IV. 29. Ei ſumma ab Aegyptiis tributa poteſtas. IV. 30. Inſigne Alexandriae templum, *ibid.* Idem cum Sole. *ibid.* Nuptiarum praeſes, 31. Ejus variae effigies, et attributa. *ibid.* Frequens in numis Sinopes. II. 391. Eſt etiam in numis Epiphaneae Ciliciae, et Flaviopolis Ciliciae. III. 56.
Sardo fl. Bithyniae. II. 439.
Sardus heros, coloniam in Sardiniam ducit. I. 271.
Sarus fl. Ciliciae. III. 47.
Saſanidarum Perſiae regum numi. III. 554.
Saturninus (Voluſius) propr. III. 275.
Saturnus monetae inventor. P. VI. In numo nomi Coptitae. IV. 105.
Satyrus mulierem rapiens. II. 500. Satyrus in numis Corcyrae. 180.
S. C. Harum literarum in moneta Rom. ſignificatio. P. LXXIII. Eaedem literae in numis coloniarum. IV. 498.
Scamander fl. Troadis. II. 481. 486.
Scopas fl. Bithyniae. II. 422.
Scorpius frequens in numis Commagenes. III. 256.
Scribae quid, et quod eorum munus? IV. 196. In quarum urbium numis memorentur? 196.
Scrinia continendis numis cujusmodi eſſe debeant? P. CLXXXII.
Scriptura retrograda. P. XC. ϐυστροφηδον. P. XCI. Scripturae compendia. P. XCIV.
Scylla in numo Tarſi. III. 74.
Sebasmia, vel Sebaſta ludi. IV. 453.
Secundus procos. III. 142.
Sejanus (L. Aelius.) cos. I. 36.
Selinus fl. Achaiae. II. 236. Myſiae. 472.
Sella aurea regum Parthiae. III. 545.
Sella curulis. II. 58. 374. IV. 160.
Semiramidis genus, et fortuna. III. 445. Eadem in numis Aſcalonis. *ibid.*
Senatus Rom. mentio in numis urbium Graecarum. IV. 224. Ejus effigies, *ibid.* Nomen Συγκλητυ tantum Senatui Rom. a Graecis datum. 225.
Senatus urbium Graecarum dictus Βυλη. IV. 189. Quomodo in numis effictus? 190.
Septemvir epulonum. IV. 252.

Sericum quo tempore Graecis innoteſcere coeperit. II. 565.
Serpens mas et femina, utriusque varia natura. IV. 35. Serpens ſuper equo, 30. Ejus ἐπιφανεια boni ominis. 35.
Sertorius Broclus procos. IV. 231.
Severea ludi. IV. 453.
Sextus heros. IV. 350.
Sibylla Herophile. II. 195.
Siclus Hebraeorum, ejusque partes. III. 464. ſeq.
Signa incuſa, eorum modi, et cauſae. P. CVII.
Signa monetariorum. P. CVI.
Signa militaria frequens coloniarum typus. IV. 491.
Silanus (Caecilius Metellus Creticus) propr. III. 276. 278.
Silenus a Mida aſtu captus. III. 168. Silenus ſub philoſophi habitu. II. 40. Silenus frequens in numis Macedonum. II. 61. 72. Ancyrae Galatiae. III. 177. Idem frequens coloniarum typus; et cur? IV. 493.
Silenorum capita inſtar Iani conjuncta. II. 54.
Silo procos. IV. 231.
Silphium Cyrenenſium proprius typus. IV. 119. Ejus excellentia. *ibid.*
Silvanus, incertum quis, in numo Pergami. II. 467.
Sipylene mater in numis Smyrnae. II. 542. 543.
Sipylus heros. III. 106. et mons. *ibid.*
Sirenes cantu a Muſis victae alas abjiciunt. II. 304.
Sirius in numis Ceae. II. 326.
Situs urbium in numis mentio. IV. 310. Catalogus urbium, quae variis modis ſitum in numis eloquuntur. 311.
Socrates philoſophus. IV. 350.
Sol Acrocorinthi dominus. II. 239. inter praecipua Damaſci numina, III. 331. et Emiſae, 311. Heliopolis. 334. Aetneorum, I. 191. Rhodi. II. 602.
Sol et luna frequentes in numis regum Parthiae, III. 545 et Perſarum. 555. item in numis regum Ponti, II. 363. ac propterea inſerti tetradrachmo Attico Mithridatis VI. II. 219. 220.
Solon in numo Metropolis Ioniae. II. 529.
Solymus heros. III. 27.
Sophiſtae quibus in numis? IV. 221. Eorum origo, dignitas, munus. *ibid.*
Soteris nomen quid ſignificet, IV. 6. Qui reges ſic vocati? IV. 462. Soteres dei dicti Ptolemaeus I. et Berenice. IV. 9.
Soteria ludi. IV. 453.
Spartanis vetita omnis pecunia praeter ferream. II. 278. tamen abundabant moneta aurea et argentea. *ibid.*
Sphinx. Ejus forma, et ſenſus myſticus. IV. 40. Sphingis allegoria, I. 139. Obvia in numis urbium Baeticae. I. 7. Chii, II. 564. Gabalorum. III. 313. Sphinx in galea Palladis. II. 210. 216.
Spicae obvius Metaponti typus. I. 155.
Spiritus aſper et lenis quo modo ſcribi ſoliti? P. XCIX.
S. R. in numis coloniarum. IV. 498.
Stagira eadem cum Orthagoria. II. 73.
Stater numus Graecorum argenteus, et aureus. P. XL. ſeq. Stateres vario nomine. P. XLI. Stateres Attici, Corinthii, Cyziceni etc. an vera moneta, et non potius imaginaria. P. XLI.

Stateres Cyziceni, II. 451. Phocaeenſes. 535.
Satuae Auguſti et Iul. Caeſaris in numis Philipporum Macedoniae. II. 76.
Stephanephori, et quae eorum dignitas. IV. 212.
Sterope Cephei F. a Pallade Meduſae crinem accipit. II. 299.
Steſichorus poeta. I. 215.
Strymon fl. Thraciae. II. 39.
Stymphalis avis. II. 297.
Suffetes Carthaginienſium. IV. 138.
Suillius Nerulinus procos. II. 556.
Suillius (M.) III. 156.
Sulpicius Marcianus praeſes. II. 33.
Sulpicius Proclus procos. II. 403.
Sunias fons Ciliciae. III. 69.
Synarchia. Quis hujus vocabuli ſenſus? II. 574.
Syria dea. III. 262.

Talentum, maximum Graecis pondus. P. XXXIX.
Taras delphino vectus. I. 143. 144. 146.
Tarentini equitatu clari. I. 146.
Tarquitius Priſcus procos. II. 402.
Tatianus praeſes. II. 33.
Taurica a tauro nomen traxit. II. 2.
Taurus frequens in numis Thurii, I. 160. Syracuſarum, 244. Tauromenii, 248. Theſſalorum, II. 133. Germanicopolis. 387.
Taurus victima Bacchi. II. 470. Plutonis. 588.
Taurus a pueris ad ſacrificium effertur. II. 588.
Taurus frequens coloniarum typus. IV. 496.
Taurus cum facie humana, quae ejus ſignificatio? I. 129.
Taurus mons. III. 313.
Telephi a cerva lactati fabula in copioſis numis. II. 468. 298. Pergamum coloniam ducit. 463. 468.
Teleſphorus in numis Hadrianorum, II. 413. Nicaeae, 425. Gargarorum, 455. Pergami, 463. 468. Pitanes, 476.
Templum Tiberio, Iuliae, Senatui Smyrnae erectum. II. 547. 560. Venus Paphia ſaepe in numis, ejusque forma. II. 463. III. 86. 113. Dianae Myndiadis pluviis impervium. II. 579.
Tera fl. Ioniae. II. 535.
Terebentinus praeſes. II. 15.
Terentius poeta. IV. 351.
Teſiae pro numis. P. XX.
Teſtudo, moneta Peloponneſia. II. 228.
Tetrarchae in numis qui? IV. 460.
Thebe Aegypti, ſerius Dioſpolis. IV. 105.
Theodorus Tripolin Cariae vallo cingit. II. 595.
Theogamia ludi. IV. 454.
Theologus quid? et quibus in numis? IV. 217.
Theopator, qui reges ſic vocati? IV. 462.
Theophanes (deus) Mytilenaeus. II. 504.
Theoſebes vocatus Sames rex. III. 205.
Thermae Himerenſes. I. 214. Selinuntiae. 239.
Theſeus in numis Metaponti, I. 154. Nicaeae. II 425. Herculis imitator. I. 130. 154. Cum Minotauro pugna. II. 217. Calceos, et gladium

patris inveſtigans. *ibid.* Ejus cum Minotauro conflictus ſaepe cum Herculis et Acheloi pugna confuſa. I. 130.
Thetis in numo ſpurio. IV. 351.
Thorius Flaccus procos. II. 400.
Thracia in provinciam redacta, et ejus ſubinde regimen politicum. II. 20.
Thuria fons prope Sybarin. I. 162.
Tigris fl Meſopotamiae. III. 519.
Timeles fons Cariae. II. 576.
Timeſius Clazomenius Abderae conditor. II. 22.
Tmolus mons vocatus ſic a Tmolo Martis F. III. 113. 123.
Togata, ſic vocata Tarraco. I. 57.
Tomus heros. II. 18.
Toparcha in numis. IV. 460.
Trajanus propr. III. 282.
Tribus Sergia memorata in numo Hiſpanienſi. IV. 228.
Tridens in numis Troezenis, II. 292. et Halicarnaſsi. 581. et cur?
Trinacria dicta Sicilia. I. 184.
Triopas Cnidi conditor. II. 588.
Triptolemus in numis Ennae, I. 207. Athenarum, II. 217. item IV. 61.
Tripus obvius in numis Crotonis. I. 170. ſungitur cum Baccho. II. 42. et Hercule. 75.
Triquetra ſymbolum Siciliae I. 184. Etiam in aliarum extra Siciliam urbium numis comparet. *ibid.*
Triumviri monetales. P. LXXIX.
Tropaeum reges Macedoniae de hoſtibus victis non ſtatuerunt. II. 125.
Tullius (M.) in ciſtophoris. IV. 360.
Tullius Maximus praeſes. II. 33.
Tullus procos. III. 114.
Tycha pars Syracuſarum. I. 246.
Typi in numis vet. generatim. P. CIV. Singularum urbium proprii et privati. P. CV. ſeq: Typi numorum in partibus averſis. P. CV. iis in parte averſa nonnulli numi omnino carent. P. CIV. Typi in numis coloniarum. IV. 488.

Valeriana ludi. IV. 454.
Valerius procos. III. 174.
Varus (P. Quinctilius) propr. III. 275.
Vas monotum typus characteriſticus Cymes Aeolidis. II. 492.
Vau, V. *Epiſemon.*
Veidius Pollio Auguſti amicus. II. 409.
Venus Erycina. I. 208. Paphi princeps numen. III. 86. Venus Paphia culta etiam Pergami, II. 463. et Sardibus III. 113. Venus Nephtys in *Aegypto.* IV. 102. Venus Vrania. II. 81. Venus eximie culta Anconae, I. 98. et Corinthi. II. 242. Venus Coorum, opus Praxitelis. II. 599. Veneris nobile ſignum in numis Cnidi. II. 580. *Venus Adonidem lugens, III. 362. Veneris inſolens* forma in numis Aphrodiſiadis. II. 576. Veneris Victima porcus. III. 26.
Vernix naturalis numorum aeneorum. P. LXIX.
Veſpertilio in numis Helenae ins. II. 226.
Veſta, ejus ſigna et attributa. II. 538.
Vettius Niger procos. III. 140.
Viarus mons Piſidiae. III. 21.
Vibius Marſus procos. IV. 148.
Vibius Panſa. II. 396. 519.
Victrix, ſic vocatae variae coloniae. IV. 472.
Vinum Methymnaeum nobile II. 502. et Mendeſium. 72.
Virgilius Maro in numis non antiquis. IV. 351.

Virgo φιαλοφορος in numis Locrorum Epizeph. I. 175.
Virtus Graecis κρατησις. IV. 55.
Vitellius in Samniticis. I. 103.
Vitellius (P.) procos. II. 400.
Vlyſſes in numis Ithacae. II. 274.
Volaſenna procos. III. 131.
Voluſius Saturninus propr. III. 275. procos. IV. 134.
Vopiſcus (Pomp.) praeſes in numis variarum Thraciae urbium.
Vota Graecis ευτα. II. 517.
Vrbes et populi quo modo in numis ſcripti? P. XCV. Vrbium varia nomina. IV. 320. Vrbes vetus ac novum nomen in moneta enunciantes, 321. nonnunquam in eodem numo. 322. Vrbes originem ſuam in numis profeſſae. 323. Earum catalogus. 325. Vrbes cum additis imperatorum nominibus. *ibid.* Earum catalogus. 326. Vrbium epitheta varia, 330. Vrbium excellentia numeris deſinita. III. 527. Vocabulum *Vrbs* variis coloniis additum. IV. 471.
Vulcanus in numis Arimini, I. 95. Aeſerniae, 101. Liparae, 270. Athenarum. II. 116. in ferculo a quatuor viris geſtatus. 528.
Vulcanalia Athenis celebrata. II. 217.

X in numis Gallicis non eſt *Chi* Graecorum, ſed ξ Latinorum. I. 75. 76.
Xanthus fl. Troadis. II. 387.
Xenius, ſic vocatus Arſaces. III. 527.
Xenophon medicus. II. 599.

Z pro Σ in numis Smyrnae, II. 545.
Zacynthus cognomini inſulae nomen dat. II. 273.
Zenon rhetor Laodicenus inſignis famae. II. 369. III. 162.
Zodiacus in numo Perinthi. II. Aegarum Ciliciae. III. 37. Ejus ſignorum, et planetarum ſocietas. IV. 70. Ejus ſigna a Sultano Gehan - ghir Indiae rege inſculpta numis, dictis *roupies*. III. 285.

00083066

Digitized with financial assistance from
Government of Maharashtra
on 30 January, 2020